ARBOR MAGNA IURISDICTIONIS ECCLESIASTICAE SUOS EXTENDENS RAMOS AD...

Francisco : de Vitoria

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
174 B
12

E VI — 10

13-14-6-24

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ARBOR MAGNA IVRISDICTIONIS ECCLESIASTICÆ

Suos extendens ramos ad Poteſtates
Eccleſiæ, Papæ, Concilij,
Et ad alia multa, quæ ſequens pagina oſtentat.
Fructus necnon parturiens, quibus abſurda
Hæreticorum profligantur.

Auctore
R.P.F. FRANCISCO A VICTORIA
Ordinis Prædicatorum.

*Cum Materiarum omnium, quæ in ipſo continentur
Indice locuplete.*

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIIS.

Ex libris bibliothecę S. Sebastiani

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS, M. DC. XL.

APVD IVNTAS.

Digitized by Google

LIBER PRIMVS.

De Poteſtate Eccleſiæ prior. 1
De Poteſtate Eccleſiæ poſterior. 74
De Poteſtate ciuili. 99
De Poteſtate Papæ, & Concilij 123
De Indis prior. 164
De Indis poſterior, ſiue de iure belli. 220
De Matrimonio. 252

LIBER SECVNDVS.

De Augmento charitatis. 291
De Temperantia. 319
De Homicidio. 348
De Simonia. 382
De Magia. 409
De Eo, ad quod tenetur veniens ad vſum rationis. 484

Digitized by Google

BIBLIOPOLA
AMICO LECTORI
SALVTEM.

FRanciſcus à Victoria non vulgaris eruditionis, ſummi ingenij, atq; doctrinæ vir Theologicas Relectiones vulgauit, aureum planè opus, & immortalitati haud immerito conſecratum : Sed cum manu teratur ab omnibus factum eſt, vt pauca iam exemplaria ſuperſint. Quapropter cum maximo ſemper accenſus fuerim deſiderio rempublicam litterariam iuuandi, editionem offero nouam, ſed emendatiorem, & ab innumeris prope mendis repurgatam. Omnium primum voluminis exemplar Typographia Lugdunenſis excuſſit anno 1557. emendatius Salmaticenſis 1565. Sed maiori cura Petrus Landry Lugdunenſis 1587. Nos editiones omnes contulimus, & hanc omni exceptione maiorem dedimus. Noſtris ergo fruere nobiſcum laboribus, & quod fortaſſe non eſt

Digitized by Google

noſtra prouiſum diligentia, id candidus, atque adeo bonus, & æquus æſtimator excuſare. Et ex hac doctrina tam certa, & ſolida, tam vtili, & neceſſaria doctior, & melior euade. Venetijs. Kal. Nouembris, M DC XXVI.

DE

Digitized by Google

DE VITA, ET LAVDIBVS
FRANCISCI A VICTORIA
EX VARIIS AVTHORIBVS.

HOminis gloriam clarius eluceſcere poſt obitum ſignificare videtur aurea illa ſententia, quæ neminem fœlicem exiſtimandum eſſe dicebat, priuſquam ſpiritus à lectica ſua, ſiue vehiculo exueretur, tunc etenim inuidia omni depulſa, peractæ vitæ merita iuſtius trutinantur, præſertim quæ memoria digna ſunt, & ab omni fuco popularis auræ aliena. In albo autem horum clariſſimorum virorum, quos noſtra, vel parentum ætas vidit, non minimas venabitur partes ſuperſtes Franciſci Victoriæ Reuerendi Patris fama, tum ob ſingularem eruditionem, tum ob præclaras ingenij dotes, fructuſque vberrimos, & ſuaues, quos protulit in Eccleſiæ viridario, quos nunc ipſo mortuo ſapidiores, & ſalubriores deguſtant hominum proſtratus doctrinæ appetitus, & cum maximo deſiderio abſentis doctoris immatura fata conqueritur. De cuius vitæ florentiſſimo curſu, præter egregia laudum teſtimonia, hoc tantum habeo compertum, Imperatore, & Hiſpaniarum Rege Carolo huius nominis Quinto fuiſſe ordinis Dominici, eiuſdemque ordinis extitiſſe præclarum lumen; & ornamentum. Floruiſſe maximè ingenij, iudicij, & ſolidæ doctrinæ laude, diſcipulorum doctiſſimorum (è quibus nonnulli ex editis libris notiſſimi ſunt, vt Melchior Canus, Dominicus

Sotus) multitudine, & gloria Tantam præterea huius viri fuiſſe apud omnes authoritatem, tantum nomen extitiſſe, vt auditoribus tanquam alterum Pythagoram repræſentaret, vt à Theologis, & Philoſophis doctiſſimis, Theologorum, & Philoſophorum ſuæ memoriæ Alpha, & princeps haberetur, vt Catholici Hiſpaniæ Reges cauſſas ad ipſorum conſcientiam attinentes, (quales fuerunt ſubactarum noui orbis Prouinciarum, & Catharinæ repudiatæ vxoris à Rege Angliæ, de quibus in hoc opere diſputatur) ad eum detulerint, ab eoque in his doceri cum primis voluerint, vt ipſe hac ipſa, quam non ignorabat, authoritate fretus, de regum, atque adeo Summi Pontificis cauſis liberrimum pro eo, ac conſcientiæ ratio poſtularet, iudicium contulerit. Hæc attentius conſiderans dubitare ſoleo maiori ne laude ſit viri huius certa quædam παῤῥησία authoritatis, & eruditionis eximiæ præſidijs munita, an ipſorum Regum Hiſpaniæ, atque adeo ipſius Summi Pontificis ſingularis animi moderatio, & æquitatis, veritatiſque cognoſcendæ, ac tuendæ deſiderium. Ex quo fit, vt à viro hoc Doctiſſimo obiurgari ſe tacite, reprehendique in doctrinæ tradendæ poſtulata ratione æquis, imo liberalibus animis patiantur. Retinent enim ſapientiſſimi Reges hi quod rex alius ſcriptum reliquit. *Corripiet me iuſtus in miſericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Quapropter iniuria traducunt noſtræ ætatis hæretici apud imperitum vulgus monachorum ordines eo nomine, quod rudes ſint, & indocti, & Pontificibus, & Principibus adulentur. Hi profecto ſi cum noſtro FRANCISCO A VICTORIA conferantur, nec Theologorum nomine digni erunt, nec quicquam ad veritatem dicere, aut ſcribere, ſed omnia Principum auribus dare videbuntur. Quantum

autem

autem Salmanticenſis Academia, atque adeo Hiſpania hunc viro debeat, Alphonſus Mugnoſius in Epiſtola ad Sereniſſimum Hiſpaniarum Principem Carolum his verbis teſtatur. *Multum debet Hiſpania tota huic præſtantiſſimo viro, quoniam ipſe pluribus nominibus demeritus eſt, illo præſertim, quod cum Theologia apud Hiſpanos confuſanea, puluerulenta, aut potius lutulenta, lacera, pannoſa, muta, ac pene elinguis iaceret, huius ſolius ope claritati nitori, candorique ſuo, puritati, ac dignitati, venuſtati ornatui, & integritati, veluti longo poſtliminio reſtituta eſt. Teſtimonio ſunt huius veritatis, non modo centuriæ, ſed Yliades etiam diſcipulorum eiuſdem, quos ſchola ipſius quoquouerſum effudit.* Quis erit igitur tanta dementia irretitus, qui non huius viri triſte deſiderium non retineat? qui non ſua ſcripta quouis ære perenniora non veneretur, amet, & excipiat? in quibus nihil, niſi intellectu arduum, mirabile, & inuſitatum docetur, quorum frequens lectio mentem erudit, & à mundi vanitatibus abſtractum hominem ad amorem Dei perducit, nihil enim ſunt aliud (vt Cypriani verbis vtar) quam magiſteria diuina, Oracula certa, fundamenta ædificandæ ſpei, firmamenta corroborandæ fidei, nutrimenta fouendi cordis, gubernacula dirigendi itineris, præſidia obtinendæ ſalutis, quæ dum dociles credentium animos in terris inſtruunt, ad cæleſtia regna comitantur. Multa per Prophetas ſeruos ſuos dici Deus voluit, ſed quanto maiora ſunt, quæ ad fidei, & Euangelij intellectum recenſentur? Huius operis commendatione prolixiore non detinebor, vulgatiſſima parœmia admonitus: vino vendibili ſuſpenſa hædera haud opus eſt. Hæc omnia doctiſſimorum virorum arbitrio remiſſa ſunt, quorum mens altius imbibit quanti exiſtimandæ veniant lucubrationes, quæ in publicum diem ad laudis Diuinæ incrementum, & ani-

marum commodum proferuntur. FRANCISCI itaque VICTORIÆ pijs manibus, & fœlici genio, gratiam tuis precibus, pro tanta meritorum congerie, repende, optime Lector, illiuſque vtere bonis auibus fructibus, & eruditione.

Digitized by Google

ARGVMENTA IN SINGVLAS HVIVS Operis Relectiones breuiſſima.

PRIMA RELECTIO.

MVltiplices harum relectionum fructus perhibentur, vt pote qui ſcholaſticam Diui Thomæ doctrinam inſequentes, nihil, niſi animarum ſaluti, profuturũ complectuntur. Ideò Prima Relectio Eccleſiæ poteſtatem in Eccleſiaſticam, & Ciuilem partitur, & harum potiorem oſtendit, falſam euertens dogma Lutheranorum, vtramque poteſtatem exequantium, vel Eccleſiaſticam ciuili ſubijcientium.

II.

In ſecunda, quæ eiuſdem eſt tituli, inſignita authoritate cum priori, confundit hæreticum dogma, illudque duplex: Vnum, poteſtatem propriè Eccleſiaſticam, & Spiritualem primò, & per ſe ineſſe in tota Eccleſia vniuerſali, ad eum modum, quo poteſtas ciuilis eſt in Republica Ciuili: Alterum, Chriſtianos omnes eſſe Sacerdotes, omnes equales: nullum eſſe ordinem, nulloſq; certos gradus Eccleſiaſticæ poteſtatis.

III.

In tertia poteſtatis ciuilis neceſsitas, origo, atque vis, & authoritas ita conſtituitur, & firmatur, vt pernicioſum dogma Lutheri, quod perniciem innumeræ propemodum ruſticorum multitudini attulit, per ſeſe corruat.

IV.

Quarta diſputationem continet pulcherrimam de poteſtate Papæ, & Cõcilij, quæ tametſi minus videatur ijs eſſe vſui, qui cum hæreticis pugnant, aut hæreticorum conſuetudine

affi-

afficiuntur, eſt tamen his ipſis utilis, & fructuoſa: Dum enim, quàm latè pateat, & ſummi Pontificis, & Concilij generalis poteſtas explicatur, ſimul vtrique ſumma poteſtas, & authoritas, ſuo tamen modo, aſſeritur: Summi autem Pōtificis, & Conciliorum authoritate ſtabilita, & apud Germanos præponderante, conſtat fore, vt & ſectæ nullæ apud eos propagentur, & Hæreſes omnes, non ſecus, ac tenebræ lucente Sole, diſpellantur.

V.

Quinta, quæ de Indis inſcribitur (hoc eſt, de barbaris noui Orbis hominibus, quos vulgus Indos nominat) tametſi reſpōſum eſſe videri poteſt, Catholicis Hiſpanię regibus ab authore redditum, multa tamen continet ijs omnibus vtilia, & ſalutaria, qui in eadem vel ſimili, qua Reges illi cauſſa eſſe poſſunt. Qualia ſunt, quemadmodum dubitans de cauſſa aliqua ad conſcientiam pertinente, conſulere doctos, & ſapientes in eo genere debeat: quemadmodum, quod fuerit à ſapientibus definitum, ſequi, etiamſi illi, vt accidere poteſt, errarent: quàm multi eſſe poſſunt tituli illegitimi, quibus exteras prouincias, aut homines Reges illi in ſuam poteſtatem redigere potuerint. His enim accuratè diſputatis, & conſtitutis, conſcientia eorum, quorum intereſt, apertè docetur, quod in hac cauſſa cauendum ſit, quidve agendum.

VI.

In ſexta, quæ eſt de Indis poſterior, ſiue de iure belli, multaque eaque ſalutaria traduntur documenta, quæ à Regibus, atque Principibus ſeruari oporteat, vt iuſtè bellum inferant, aut gerant, & reliquis omnibus, vt iuſtè militare, aut merere ſub ſuo, aut alieno Principe valeant. Dogma interim illud hæreticorum refutatur: Non licere Chriſtianis Principibus, vel cum alijs Chriſtianis, vel cum Turcis bellare.

VII.

In ſeptima, quæ videtur reſponſum authoris ad cauſſam illam Reginæ Angliæ à Rege Coniuge ſuo repudiatæ, ſtrenuè expugnatur dogma illud falſum Lutheranorum: omnes gradus,

dus, qui Leuit. 18. & 20. vetiti ſunt, etiam nunc vetari diui-no iure. Malè præterea habet hæreticos, quod in hac Relectio-ne firma ratione oſtenditur, cauſsas matrimoniales iure, & meritò, ad Eccleſiaſticos iudices deferri.

VIII.

Octaua, in qua de augmento, & decremento Charitatis agi-tur, diſputationem quidem continet ad ſcholas Theologorum potiùs, quàm ad concionem, aut alios homines pertinentem, attamen quæ ipſis Theologis multùm adferat adiumenti, cùm ad ingenium acuendum, tum ad rei pulcherrimæ, vereque Theologicæ perceptionem. Poſsemus etiam illud addere, & damnari hic hæreticorum opinationem illam, omnes iuſtos eſse Charitate, & Gratia apud Deum pares, nec vlla in re ſan-ctiſs. Virginem Chriſti matrem mulieri vlli de media plebe, Luthero aſsertore, antecellere.

IX.

Nona de Temperantia variam, & iucundam continet di-ſputationem, quæq; his in locis propter controuerſiam de ali-mentorum delectu, grata pleriſque fore videatur, damnan-tur hic Barbari homines Anthropophagi, & qui homines Deo ſacrificabant: defenduntur Carthuſienſes, qui carnibus perpetuò abſtinent, & alij viri religioſi, qui alioqui videntur per abſtinentiam vitæ ſpatium breuius efficere. Plura in hac Relectione contra hæreticos præſidia haberemus, niſi author Quæſtionum in initio poſitarum vnam, aut alteram prorſus prætermiſiſset.

X.

Decima, in qua de homicidio diſputatur, multis modis vti-lis eſt. plura verò in ea definiuntur, quàm vt poſſint a nobis ſummatim comprehendi.

XI.

Vndecima diſputationem de Simonia, & Simoniacorum pœnis complectens, non vtilis modò, ſed etiam neceſsaria his in locis videri poteſt, vbi labes hæc tam inueterata eſt, tam-que latè ſerpſit, vt vix in vitio ponatur. Nec hæretici ab

hoc

hoc vitio liberi ſunt, tametſi ab Eccleſiæ corpore præciſi.

XII.

Non minus vtilis, ac neceſſaria eſt duodecima, in qua de Magia diſputatur, auditione ſiquidem certa frequenter accepimus; quinimò certò ſcimus, poſt aduectum per Martinum Lutherum nouum Euangelium, eum eſſe conſequutum ſtatum in Septentrionis maximè prouincijs, vt doctrina Christi ſenſim in mentibus hominum deficiente, & occidente, Magia pariter ita conualuerit, vt illa prorſus extincta; ſola cum ſocia Hæreſi regnare videatur. Nec huius Magiæ, atque ſpiritus Pythonici expertes, aut vacui omnino ſunt Anabaptiſtæ, & Caluiniſtæ, quin potius eum ſpiritum verbis, ſcriptis, moribus, facie, & oculis ſpirant.

XIII.

In vltima Relectione argumentum tractatur homine Chriſtiano digniſſimum, ad quid nimirum quiſq; teneatur, quando primum ad vſum rationis peruenit. Quid enim conuenientius ab homine, præſertim Chriſtiano, doceri, aut diſci poteſt, quàm ſtatus, vel modus ille, quo ſeſe ad Deum finem videlicet vltimum, ſummumque bonum ſuum vertat, cuius fruendi cauſſa ceratus eſt? Hactenus relectionum periocha.

Digitized by Google

EPÆNETICVM CARMEN PETRI MATTHÆI BVRG.

In Authoris Clariſſimi, nec non doctiſſimi gratiam.

VICTORIS periјt telis ignorantia monſtrum,
Decidit in caſſes, nunc inimica cohors.
Eloquiј validis armis, & fulgure linguæ,
Diſcutit hæreſeos ſchiſmata VICTOR ouans.
Sic Salamantinæ conſcedens fulchra Cathedræ
Fundit ab altiloquo numinis ore fauos.
Non timet in procerum vitas, & facta nephanda
Veridicus cenſor iura verenda loqui.
Supplicium vitiјs, meritum virtutibus offert.
Dona ſola ſpernit quærit, & astra poli:
Hinc ſuperos inter merito poſt fata relatus
Immortale ſuum nomen in orbe facit.

Π. Μ. Σ.

ALIVD CARMEN EX TEMPORANEVM,

MATERIAM VTRIVSQVE Tomi quam breuiſſimè comprehendens.

Quid veneranda queat docet hic Eccleſia mater,
Pontificeſq; liber, Patrum quæ ritè poteſtas
Concilio in magno: ſimul, & ciuilia iura,
Et quæ ſint belli, neque enim Mars legibus orbus:
Legitimumque thorum atque hominum connubia tractat.
Hæc Franciſce tui Victoria prima laboris
Eſt pars: & tanti ſtat adhuc quoque gratia facti.
Quis pietatis amor, quàm ſit pulcherrima virtus
Abſtinuiſſe bonis, & legem ponere luxus.
Quanta ſed impietas, humano ſanguine dextram
Polluere, & vitam, quæ nec reparabilis auro,
Nec precibus amiſſa ſemel, precionè benigno,
Eripere, heu ſilicem geratis ſub pectore durum,
In ſua qui diro graſſatur viſcera ferro.
Nec precio pia præbendas Eccleſia vendit,
Sed gratis bene dat meritis, animoſque repellit
Degeneres, nec ſtet Magicis res artibus vlla,
Artibus ex vni reuocatis carcere abyſſi.
His quoque, cùm verum ventum eſt rationis ad vſum,
Quid fieri deceat, ſupremo in limine libri
Edocet, æterna dignus Victoria vita.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Cum opus hoc, tredecim continens relectiones, à viro inter Salmanticenſes Theologos doctrina clariſsimo, & authoritate grauiſsimo confectum ſit, & in Hiſpania editum, vbi Catholica maximè viget religio, cenſeo hic in noſtra Germania recudi cum commodo Catholicorum poſſe.

Ita teſtor ego BARTHOLOMÆVS VISCHERVS S.S. Theologiæ Doctor, & pro tempore facultatis Theologiæ Decanus, INGOLSTADII.

Digitized by Google

REVERENDI PATRIS FRANCISCI A' VICTORIA ORDINIS PRÆDICATORVM, SS. THEOLOGIÆ IN SALMANTICENSI Academia olim profeſſoris primarij, &c.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

RELECTIO PRIOR.

De poteſtate Eccleſiæ, ſuper locum illum: Tibi dabo claues regni cælorum, &c. Matth. 1.

SECTIONES PRIMÆ.

SVMMA.

1 *Eccleſia, dictio Græca, quid ſignificet, & de eius varia interpretatione.*
2 *Eccleſia, & Synagoga, an ſint idem, & in quo differant.*
3 *Synagoga quid, & vnde deducatur.*
4 *Eccleſiam noſtram quare Apoſtoli nunquam dixerint Synagogam, ſed ſemper Eccleſiam.*
5 *Eccleſiæ quòd ſint plures præter fidelium Eccleſias.*
6 *Hæretici an ſint membra Eccleſiæ.*
7 *Hæreſis quid ſignet: Et vnde Hęretici dicti.*

1 DE poteſtate Eccleſiæ in præſentiarum diſputaturus, de ipſo Eccleſiæ nomine vt pauca priùs præmittam, neceſſe eſt, vt intelligatur, quid ſit id, de cuius poteſtate diſſerere conſtituimus. † Ergo Eccleſia, vocabu- *Eccleſię dictio Græca, varia ſignificat.*

Digitized by Google

lum Græcum, & nomen eſt, ἐκκλησίας, ας, concilium, concio,
congregatio, & locus ipſe, quo conuenitur, vt etiam capit
Lucianus in Dialogo Mercurij, & Maiæ. Vnde ἐκκλησιάζω,
concionor, & ἐκκλησιαστὴς concionator. Verbum eſt ante
ſalutem orbis, id eſt, ante Chriſtianitatem nondum Lati-
nitate donatum, ſicut pleraque alia Græca fuerũt, nec (quod
ſciam) per ea tempora ab aliquo Latinorum vſurpatum.
Sed tamen apud Chriſtianæ eloquentiæ, & religionis patres
& principes frequentiſſimum, vt videre eſt apud Tertullia-
num, Cyprianum, Lactantium, Hieronymum, aliosque item
clariſſimos autores. Vbi verò ſacræ literæ Græce habent Ec-
cleſiam, interpretes plerũque idem verbum reliquerunt, ſed
nonnunquam etiam pro Eccleſia, aut congregationem, aut
concionem verterunt: vt Deuteron. 18. vbi nos ita legimus:
*Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis, ſicut me, ſuſcitabit tibi
Dominus Deus tuus, ipſum audies vt petiſti à Domino Deo tuo in Ho-
reb, quando concio congregata eſt.* Septuaginta habent, *In die
Eccleſiæ, ἐκκλησίας.* † Et eſt idem vocabulum, ſicut Synago- 2
ga: ſignat enim συναγωγὴ congregationem, contractionem.
Vnde Gen. 1. *Congregationes aquarum vocauit maria.* Septua-
ginta trãſtulerũt συναγωγὰς, Synagogas. Inter quæ tamen
duo nomina nonnihil intereſſe videtur. Vnde Hieronymus,
exponens illud Prouerb. 5. *Penè fui in omni malo in medio Eccleſię
& Synagogæ*, dicit, *Eccleſia, & Synagoga Græca nomina ſunt, &
vnam, & eandem rem ſignificant, Latinè conuentum, ſcilicet, plurimo-
rum adinuicem. Si autem accuratiùs diſtinguamus, Eccleſia conuoca-
tio, Synagoga † congregatio dicitur.* Vnde συνάγω congrego 3
non conuoco: videtur enim dictum ἀπὸ τοῦ σὺν καὶ ἄγω
duco, traho. Et D. Auguſtinus, Pſalm. 81. ſuper illud: Deus
ſtetit in Synagoga Deorum, id eſt, *populorum Iſrael. Ipſorum propriè*,
inquit, *Synagoga dici ſolet, quamuis & Eccleſia dictum ſit: ſed † no-* 4
*ſtrã Apoſtoli Synagogam nunquam dixerunt, ſed ſemper Eccleſiã, ſiue
diſcernendi cauſſa, ſiue quòd inter congregationem, aut Synagogam, &
conuocationẽ (vnde Eccleſia nomen accepit) aliquid diſtet, quòd ſcilicet
congregari & pecora ſolent, ac ipſa propriè, quorum & greges propriè
dicimus. Conuocari eſt magis vtentium ratione, vt ſunt homines.* Idẽ
Iſidor. li. 8. Etym. c. 1. vt notetur ſcilicet irrationalitas Iudæo-
rum. Quamuis autem Eccleſia, ſi rationem nominis aſpicias
pro quacunque hominum congregatione accipi poſſit: tamẽ
in Sacris literis, ſiue nouum, ſiue vetus teſtamẽtum reuolua-
tur, non inuenies (quantùm puto) niſi pro concione, aut con-
grega-

Eccleſia nomen ab antiquis Chriſtianæ religionis doctoribus, & Scripturæ interpretibus latinũ effectum.

Hierony. Commẽt. in prouer. cap. 5.

Et ſi Eccleſia & Synagoga idẽ ſignificent, propriè tamẽ diſtinguũtur.

Eccleſia communiter in Scripturis pro cœtu fidelium, ſiue bonorum, ſiue malorum, accipitur.

gregatione fidelium,id eſt,vnius religionis aliquo modo,ſi-
5 ue bonorum, ſiue malorum:quamuis † in illis ipſis locis ſatis appareat eſſe alias Eccleſias, preter fidelium Eccleſias. Dicitur enim Eccleſia Sanctorum, & Eccleſia Dei, & Eccleſia Iſrael,& *Odiui Eccleſiam malignantium*.Sed hoc etiam modo lo- *Pſa.149. Num 20. 2. Eſd.13 3. Reg. 8. Pſal. 25.*
6 quendo de Eccleſia dubitari poteſt,an † Heretici ſint de Eccleſia.Et quidẽ eos eſſe de Eccleſia videtur, quia Eccleſia iudicat de illis,vt patet, cùm excommunicet, & ad iudicium pertrahat,& tamen nihil ad Eccleſiam de iis, qui foris ſunt? 1.ad Corinthios 5. *Quid enim mihi de ijs,qui foris ſunt, iudicare.* Item tenentur pręceptis Eccleſiæ. Item Baptiſmus eſt Sacramentum Eccleſiæ,& Hæretici ſunt verè baptizati. Item, vt poſtea diſputabitur,Hæreticus poteſt eſſe non ſolùm presbyter,ſed Pontifex etiam ſummus: ergo caput Eccleſiæ, & per conſequens membrum Eccleſię. Certè licet diſputatio non videatur ad rem multùm attinere, ſed potiùs ad nomen ipſum, ſed videtur & in ſacris literis etiã apud vetuſtiores Patrum non accipi Eccleſiam,niſi pro congregatione fidelium, atque adeò Hæreticos non cenſeri intra Eccleſiam. Hæreſis *An Heretici ſint membra Eccleſiæ.* *Heretici non ſunt membra Eccleſiæ.*
7 † ſanè electionem, aut ſectam, vel diuiſionem ſignare videtur,vt Iſid.dicit:ergo Heretici ideo videntur, quod ab Eccleſia diuiſi & ſecti ſunt. Item Matt.18.dictum eſt Petro, quòd qui Eccleſiam nõ audierit,ſit quaſi Ethnicus, & publicanus: ergo nõ plus Hæretici annumerari in Eccleſia debent,quàm Ethnici, & publicani. Item Apoſtolus: *Vnus Deus, vna fides, vnum Baptiſma.* Videtur quòd hæc tria contineant vnitatem Eccleſiæ.Item de ſumma Trinitate,& fide Catholica:*Vna eſt fidelis Eccleſia extra quam nullus omnino ſaluatur*. Ergo infideles non ſunt de iſta Eccleſia. Cyprianus ad Rogatianum: *Hac ſunt initia Hereticorum,& ortus,atque conatus ſchiſmaticorum, ſi de Eccleſia egreditur, ſi altare profanum foris collocatur*. D. Auguſtinus ſuper Ioann. *Propter hanc fidei communitatem omnes vnum ſumus,iuxta illud:Omnes vnum vos eſtis in Chriſto Ieſu*, Gl.id eſt, *in fide Ieſu Chriſti.* Et demum Eccleſia nihil aliud videtur ſignificare,quàm Chriſtianam Rempub.ſeu communitatem, & religionem.Parùm autem refert, an Hæretici aliquo iure aut ratione ſpectent ad Eccleſiam: certè re, & operibus in Eccleſia non continentur: ſicut transfugæ non pertinent ad exercitum,à quo trãsfugerunt. Nos itaque in hac Relectione de Eccleſia, hoc nomine ſolùm vtimur ac loquimur, vt idem ſit,quod fidelium communitas,ſiue Reſpublica. *Iſido. lib. 8. Etymi. cap. 8.* *Epheſ. 4.* *Cyp. li. 3. Epiſt. 9.* *Aug. tractat. 1 0. in Euãg Io.* *Gal 3* *Eccleſia fidelium communitas, ſiue Reſpubl.*

SECTIONIS II.

QVÆSTIO PRIMA.

An in Eccleſia ſit aliqua dignitas, vel authoritas Eccleſiaſtica, præter poteſtatem ciuilem.

SVMMA.

1 *Potentiæ quæ dicantur: & quod non ſit idem Poteſtas, & potentia.*

2 *Poteſtates qui potius appellentur, ab authore recenſentur.*

3 *Eccleſia vtrùm præter ciuilem, & laicam Poteſtatem neceſſariò habeat etiam aliam ſpiritualem.*

4 *Poteſtas ad quid conſtituatur in Rep.*

5 *Vitæ quod ſint duæ, vna terrena altera ſpiritualis: Et quomodo Humana ſocietas non poſſit ſine vtraque manere.*

6 *Claues regni cælorum, poteſtas remittendi peccata, & excommunicandi, conſecrandi, &c. quod ſint in Eccleſia.*

7 *Apoſtoli Domini quam poteſtatem, & authoritatem habuerint in Eccleſia.*

8 *Poteſtas temporalis, & ciuilis, quod ſit integra apud paganos.*

9 *Poteſtas gubernandi quòd ſcientiam exigat.*

10 *Poteſtas regia quamuis contineat omnem poteſtatem ciuilem, quòd tamen non habeat authoritatem ad cultum Diuinum, & ad actiones ſpirituales, oſtenditur.*

11 *Deus quomodo vniuerſalis Eccleſiæ duas inſtituerit dignitates.*

12 Po-

12 *Poteſtatis ſpiritualis teſtimonia ex Scripturis recenſentur.*

13 *Deus quòd ea ſapientia, qua conſtituit in Naturalibus, vt inferiora regerentur à ſuperioribus, eadem etiam prouidit, vt in Eccleſia ſua ordo rerum eſſet circa dignitates, & officia.*

PRimum oportet, ſicut de nomine Eccleſiæ fecimus, ita quid per nomen poteſtatis intelligatur, *Quid inter poteſtatē, & potentiam interſit.*
1 declarare. † Neque enim omnino idem videtur eſſe poteſtas, quod potentia. Nec materiam ſiquidem, neque ſenſus, imò nec intellectum, aut voluntatem poteſtates, ſed potentias vocamus. Contra † autem
2 magiſtratus, Sacerdotia, & omnino imperia poteſtates potius, quam potentias appellant. Ergo, vt D. Thom. 4. diſt in. 24. quæſt. 1. art. 1. quæſt. 2. ad 3. exponit, videtur poteſtas præter potentiam ad actionem, dicere præeminentiam quandam & authoritatem. Atque adeò quærere, an in Eccleſia ſit aliqua poteſtas ſpiritualis, perinde eſt, ac quærere, an in Eccleſia ſit aliqua vis aut authoritas ad aliquid ſpirituale, & hæc an ſit alia à ciuili poteſtate. Ita vocat Paul. ad Rom. 13. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit.* *Quæſtio: An ſit aliqua poteſtas in Eccleſia præter ciuilē ad aliqd ſpirituale.*

Ad hanc quæſtionem, quoniam permultæ, & quidem graues: nobis diſputandæ ſunt, breuiter reſpondeo per vnicam
3 concluſionem. Neceſſe † eſt in Eccleſia præter ciuilem, & laicam poteſtatem, eſſe aliam ſpiritualem. Hæc concluſio probatur. In Eccleſia ſunt plures actiones, & variæ, non ſpectantes ad vnam poteſtatem, & aliquæ ſpectant ad poteſtatem ciuilem, aliæ non ad illam, ſed ad aliam poteſtatem, ſcilicet ſpiritualem. Vnde de Eccleſia dicitur, quod aſtitit à dextris Dei in veſtitu deaurato, circundata varietate. Pſalm. 44. Sed poteſtates diſtinguuntur ex fine, ſicut potentiæ per obiecta, Ergo præter poteſtatem ciuilem oportet ponere aliam ſpiritualem. *Reſpondetur vnica concluſione: neceſſe eſt ī Eccleſia: præter ciuilem: aliam eſſe ſpiritualē poteſtatē probatur.* I

II Secundo probat Duran. in tract. de origine iuris: Pote-
4 ſtas † conſtituitur in Repub. vt homines prouocentur ad bonum, & arceantur à malis: iuxta illud 1. Petri ſecundò. *Poteſtas eſt ad vindictam malorum, laudem vero bonorum.* Et Ro. 12. *Vis non timere poteſtatē? bonum fac, & habebis laudem.* Quòd ſi bona quidem, ad quæ homines promoueri deberent, & mala, à

quibus deterreri oportet, ſpectarent ſolum ad vitam politicam præſentem, ſufficeret certè temporalis, & laica poteſtas. Et cum vita fidelium non ſolum tendat in finē, & ſtatum ciuilem, imò multo impenſiùs, & principaliùs in bona perpetua, quærendo primùm iuxta conſilium Domini: *Primum quæ vite regnum Dei.* Matt.7.& eam felicitatem, quam oculus non vidit, nec auris audiuit: timeat præterea mala, & pœnas potius alterius vitæ, quam præſentis, nec tam eos, qui occidunt corpus: quàm eum, qui poſtquam occiderit, habet poteſtatē,
Mat. 10. & corpus, & animam perdere, & mittere in gehēnam ignis:
Luc. 12. ideo, vt homines dirigantur & prouehantur in finem illum ſupernaturalem, & ſi fortè aberrauerint, reuocentur in rectam vel laude, vel præmio, vel timore, vel pœna: neceſſariū fuit, vt eſſet aliqua poteſtas præter ciuilem. Hanc rationem eleganter ponit Hugo de ſacra.p. 2. *Duæ,* † inquit, *ſunt vitæ,* 5
vna terrena, alia ſpiritualis. Vt autem vtraque in iuſtitia ſeruetur, & vtilitas prouenìat, primum vtique diſtributi ſunt, qui vtriuſque bona ſecundum neceſſitatem acquirant: deinde alij, qui eam æquitatem diſpenſent. Si ergo non poteſt humana ſocietas ſine vtraque vita manere, neceſſaria eſt duplex poteſtas ad conſeruationem iuſtitiæ, vna, quæ præſit terrenis, ad ordinandum vitam terrenam: alia: quæ præſit ſpiritualibus ad componendam vitam ſpiritualem.

III. Tertiò probatur. † In Eccleſia ſunt claues regni cęlorum: Matt. 16. & 18. Sed hæc poteſtas eſt alia à poteſtate ciuili, quæ certè non habet huiuſmodi claues: ergo, &c. Confirm. In Eccleſia eſt poteſtas remittendi peccata. Ioan. 20. ea non eſt in rege: nec in alio magiſtratu ciuili: ergo, &c. Item in Eccleſia eſt poteſtas excommunicandi. Matth. 18. & 1. ad Cor. 5. Item eſt poteſtas conſecrandi verùm corpus Chriſti. Lu. 22. & 1. Cor. 11. 6

IIII. Quartò principaliter, Apoſtoli † Domini habuerunt poteſtatem, & autoritatem in Eccleſia, vt ex locis iam inductis, & ex alijs multis conſtat, ea autem non fuit ciuilis, cum nec regnum eorum, nec poteſtas fuerit de hoc mundo: ergo: &c. 7

V. Quintò, apud † paganos eſt integra poteſtas temporalis, & ciuilis, vt alias à me probatum eſt, & ſatis conſtat ex 8
Rom. 13. Paulo, vbi iubet eſſe ſubiectos Principibus, etiam paganis, & apud eos non eſt poteſtas Eccleſiaſtica: ergo hæc poteſtas diſtincta eſt ab illa.

Vlti-

Google

9 Vltimò, quia † poteſtas gubernandi exigit ſcientiam, iux- VI.
ta illud D. Gregorij. *Ars artium regimen animarum*. Sed prin- *Gregor. in*
cipes temporales non habent iure legem diuinam, quam o- *Paſtorali*
portet eſſe regulam poteſtatis Eccleſiaſticę: ergo oportet eſ- *in initio.*
ſe alios Pontifices, & præſides Sacrorum quam principes ſe-
culares. Item confirmatur, quia non ſufficeret vnus, & idem
homo vtrũque munus implere, neque vtranque diſciplinam *Confirma-*
percipere, ſc. adminiſtrãdi ſecularem, & Eccleſiaſticã Remp. *tur pluri-*
nec ſi maximè vtrunque calleret: poſſet v trique adminiſtra- *bus ratio-*
10 tioni commodè intendere, & vacare. Confirmatur apertè † *nibus.*
Nam regia poteſtas continet omnem poteſtatem ciuilem:
hoc enim importat rex, vt ſit vnus ſupra omnes in Rep. ſed
rex nõ habet authoritatem ad cultum Diuinum, & ad actio-
nes ſpirituales, ergo eſt alia poteſtas diſtincta à poteſtate ci-
uili. Antecedens patet, quia ad mandatum Domini fuit Saul
inſtitutus in regem. 1. Reg. 10. *Samuel ſcripſit legem regni, & ſcri
pſit in libro, & repoſuit coram Domino*, & tamen nõ eſt ei data po
teſtas Sacerdotalis: imò cũ poſtea Saul in Galgala obtuliſſet
holocauſtum propter abſentiam Samuelis: vindicata eſt ſe-
ueriſſimè pręſumptio, & dictum eſt ei: *Stulte egiſti, nec cuſto-
diſti mandatum Domini, quod prę cepit tibi: quòd ſi non feciſſes: iam
nunc prępараſſet Dominus regnum tuum ſuper Iſrael in ſempiter-
num*. 1. Reg. 13. De vtraque poteſtate Gelaſius Papa, & ha-
betur nonageſimaſexta diſtinctione, capit. duo ſunt. *Duo
ſunt* (inquit) *Imperator Auguſte, quibus principaliter hic regitur mũ-
dus, authoritas ſacra Pontificum, & regalis poteſtas*. Et cõfirmatur,
quia etiam apud gentiles erant Pontifices, & Sacerdotes, ad
quos ſpectabat adminiſtratio ſacrorum, & non ad Conſules
aut alios magiſtratus ciuiles. Et in c. *Si imperator* eadem diſtin
ctione. *Si imperator catholicus eſt, filius eſt, non prę ſul Eccleſię, quod
ad religionem competit diſcere ei cõuenit, nõ docere, habet priuilegia po
teſtatis ſuę, quą adminiſtrandis legibus publicis diuinitùs conſequu-
11 tus eſt*. Et in c. *Solitę*. de maiorita. & obedien. *Fecit Deus* † *duo
luminaria magna in firmamento cœli, hoc eſt vniuerſalis Eccleſię duas
inſtituit dignitates*. De vtraque in veteri teſtamento aperta ha
bemus exẽpla. Et de ſeculari quidẽ. Exo. 18. quod Moyſes ex
electis viris ſtrenuis de cunctis Iſrael cõſtituit eos principes
populi tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & de-
canos, qui iudicarent populum Dei omni tempore. Numeri
autem 3. ponuntur gradus ſummi Sacerdotis Aaron, & mi-
norum Sacerdotum ſubminiſtrantium. *Sumpti*, inquit. *ſunt ſa-*

Digitized by Google

cerdotes Eleazar & Ithamar coram Aaron. Et infra. *Dabis Leuitas Aaron & filijs eius, quibus traditi ſunt ad Iſrael in miniſterium*. In nouo autem teſtamento, Rom. 12. & 13. Paul. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*. Quod de qua poteſtate intelligendum ſit, ipſe Paulus illic ſatis oſtendit. Et Petrus 1. ſua Epiſtola, cap. 2. *Subiecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſiue Regi quaſi præcellenti ſiue Ducibus tanquam à Deo miſſis ad vindictam malorum, laudem vero bonorum*. Quanquam Lyranus de vtraque poteſtate, Pauli locum intelligendum cenſet. Sed † de ſpirituali poteſtate plura teſtimonia ſunt, quàm vel opus ſit, vel vacet in præſentia recenſere. Ioannis vltimò, *Paſce oues meas*, & *Quorum remiſeritis peccata*, &c. Ioan. 20. *Et tibi dabo claues regni cælorum*, &c. *Et quodcunque ſolueritis*, &c. Mat. 16. & 18. & de presbyterorum poteſtate Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem*. Et iterum de ratione conſtituendi Epiſcopos, presbyteros, diaconus, 1. ad Timoth. 3. item ad Ti. 1. Actuum 14. & 20. 12

Argumenta aduerſus concluſionem.

I. Sed ad maiorem declarationem huius concluſionis arguitur paucis argumentis contra illam. Primo: Multitudo principatuum mala, ex Ariſtotele 12. Metaphyſicorum, in libro Politic. ergo non expedit in Eccleſia eſſe varias, & diſtinctas poteſtates, maximè cum Eccleſia ſit nō ſolum vna reſpublica ſed vnum corpus. Rom. 12. *Multi vnum corpus ſumus in Chriſto*, & 1. Cor. 12. Et ſic habere multos principes, aut prælatos: videtur quaſi habere multa capita vnius corporis: quod mōſtruoſum eſt, ergo potiùs conuenire videretur, vt vnus atque idem res ſeculares, & Eccleſiaſticas adminiſtraret.

II. Secundò, Ciuilis poteſtatis finis eſt reddere, aut conſtituere homines bonos, & edere ſtudioſos, id eſt, virtutibus præditos. 2. Ethico. Sed hoc ſatis eſt ad conſequutionem fœlicitatis, non ſolum humanæ, & temporalis, ſed etiam immortalis, & ſupernaturalis: ergo fruſtra comminiſcimur aliam poteſtatem.

III. Tertiò, Matth. 17. Dominus dixit: *Ergo liberi ſunt filij*. vbi glo. *In quolibet regno filij regis liberi ſunt*. Chriſtiani autem ſunt filij Dei. *Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri*. Ioan. 1. ergo liberi & Ioā. 3. *Si ergo filius vos liberauerit, veri liberi eritis*. & 1. Cor. 7. *Pretio empti eſtis, nolite fieri ſerui hominum*. Ex quibus locis videtur Chriſtianos exemptos eſſe & liberos ab omni poteſtate, & ſubiectione, ſed omnes eſſe æquales, nec alteros dominari, alteros ſeruire, & ſic nulla erit authoritas, vel poteſtas, ſaltem

Digitized by

tem iuriſdictionis.

Quartò arguitur, In ſtatu innocentiæ non fuiſſet aliqua poteſtas: ergo nec nunc debet eſſe: Nam Chriſtus redemit nos. Item ſunt argumenta hæreticorum, ac ſchiſmaticorum, quibus ſimplicium hominum corda, à debita obedientia vel principium, vel ſacerdotum dehortatur, & reuocant, reſiſtentes Dei ordinationi ad ſuam ipſorum damnationem, & perditionem, vt Paul. ait: nec opus erat alijs reſponſis poſt tam aperta teſtimonia ſcripturarum, quibus illorum veſania apertè retunditur. IIII. *Rom. 13.*

Sed quia ſapientibus, & incipientibus debitores ſumus, ad ſolutionem iſtorum eſt attēdendum, quod Sap. 7. dicitur: *Sapiētia attingit à fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter.* Hoc eſt enim proprium ſapientiæ, vt etiam Ariſt. tradit 1. Metaphy. ordinatè omnia diſponere. Potuit ergo Deus ſicut ſummè ſapiens, ita ſummè potens, ſine vllo ordine principum & ſubiectorum prelatorum, & inferiorum omnia quidem gubernare, adminiſtrare, & ſine vlla etiam, ſi ita voluiſſet, iactura rerum creatarum. Sed profectò hoc non erat conſentaneum tantæ ſapientiæ, & infinitæ prouidentiæ: ſed potiùs ita componere, vt orbis non rerum cumulus fortè iacentium deforme ſpectaculum redderetur, ſed vt corpus potiùs quoddam vnum, aut ædificium ſuis partibus, & vt velut membris cōſtaret, ſeruaretque decorem dignum ſuo autho-
13 re. Eadem † ergo ſapientia, qua conſtituit in naturalibus, vt inferiora regerentur à ſuperioribus, vt 1. Metaphyſ. dicitur, & Dionyſ. 4. c. de diuinis nomin. nominatim de ſole dicit: & qua etiam in cœlis voluit, vt inferiores Angeli à ſuperioribus illuminarentur: eadem inquam prouidit, vt in Eccleſia ſua ordo rerum eſſet, & vt diſtributa officia, vt alij oculi eſſent, alij manus, alij etiam pedes, & reliqua in hāc rationem compoſita. Vt etiam Apoſtolus dicit eleganter 1. Cor. 12. *Sicut enim corpus vnum eſt, & membra habet multa, omnia autem mēbra corpora cùm ſint multa, vnum autem corpus ſunt: ſic, & Chriſtus,* &c. In hanc ſententiam diſertiſſimè. Nam & ipſe Ariſtoteles primò Politicor. expedire ait in omni multitudine rectè compoſita, vt aliquis principetur, cęteri pareant, in quo conſiſtit ratio poteſtatis. *Quid animaduertēdum, vt reſpōdeatur ad hæc argumenta.*

Ad primum igitur argumentum reſpondeo, quòd eſſet quidem inconueniens, ſi eſſent plures principatus, aut magiſtratus, ad eundem finem, & ex æquos quod in propoſito nō con- *Reſp. ad argumēta Ad 1.*

contingit:nec enim ad eundem finem contendit poteſtas ciuilis & Eccleſiaſtica, vt ſupra ſatis explicatum eſt. Pręterea nec ex æquo ſe habẽt, ſed certo modo vna poteſtas ad aliam ordinatur, vt infra diſputabitur.

Ad 2. Ad ſecundum etiam aperta eſt ſolutio ex ſuperioribus. Nec enim tota adminiſtratio ciuilis ſatis eſt ad conſtituendum hominem in ſtatu ſalutis æternæ, nec ſufficit moralis aut ciuilis virtus,& bonitas ad vitam æternam, cùm, vt reliqua omittamus,neceſſaria ſit fides. Mar.16. *Qui verò non crediderit*,&c.ſacramenta etiam ſemper fuerint aliqua, *Niſi enim renatus fuerit ex aqua*,&c. Ioan.3. *Et niſi manducaueritis, carnem filij hominis*, &c. Collatio autem ſacramentorum non ſpectat ad poteſtatem ciuilem, ſed ſpiritualem, & Eccleſiaſticam. Itaque ſicut oportet iuſtitiam noſtram abundare ſupra iuſtitiam Scribarum,& Phariſæorum, Matth.5.ita oportet abundare ſupra iuſtitiam,nõ ſolùm paganorum,& hæreticorum, ſed etiam bonorum Philoſophorum: & ſic habere aliquos actus ordinatos in ſupernaturalia.

Ad 3. De tertiò argumento diſputabo latiùs inferius, cùm agemus de libertate Eccleſiaſticorum. Sed pro ſolutione in pręſentia dico,ſcilicet cùm Thom.& Bonauen.in fine 2.Senten.Quòd Chriſtus illic loquutus eſt de ſe, & diſcipulis ſuis, qui omnino erant liberi; Vel ratione officij,quod exercebãt etiã ex authoritate,ſcilicet ſpiritualis poteſtatis, ratione cuius etiam ſtipendia illis debebantur:iuxta illud, *Si ſpiritualia vobis ſeminamus,multùm eſt,vt carnalia veſtra metamus*. 1. Corin. 9. Vel,quia nihil habentes,hac ratione ſe liberos reddiderãt ab omni exactione: nec enim tribuũ debetur ratione perſonæ,ſed bonorum,nec per ſubiectionem ad poteſtatem ſpiritualem aliquid deperit de libertate, cùm ea tota ſit non ad vtilitatem poteſtatis,vel pręſidentis,ſed ſubditorum.

Ad 4. Ad quartum reſpondeo, negando aſſumptum,quamuis enim non fuiſſent magiſtratus, nec principes ad cogendum homines timore pœnarum, fuiſſet tamen poteſtas directiua & gubernatiua: vt poteſtas paterna:cui tenerentur filij parere. Imò multiplicato humano genere,vero ſimilius eſt,futuros aliquos, qui pręeſſent ſacris, & ſic fuiſſet aliqua ratio etiam poteſtatis ſpiritualis. Sed de hoc etiam ſtatim latiùs, & S.Thom.1.par.q.96.art.4.

SE-

Digitized by Google

SECTIONIS III.

QVÆSTIO SECVNDA.

Vtrum poteſtatis Eccleſiaſticæ ſit aliquis effectus proprie,& verè ſpiritualis.

SVMMA.

1 *Poteſtas Eccleſiaſtica,quòd ſit verè, & ſimpliciter cauſſa alicuius effectus ſpiritualis.*

2 *Poteſtas Eccleſiaſtica, quòd ſit duplex, Et de earum effectibus. Et quomodo nonnulli hæreticorum ab vtraque claue tollunt omnem effectum merè ſpiritualem.*

3 *Poteſtas vtraque ordinis ſcilicet, & iuriſdictionis, quòd habeat verum effectum ſpiritualem,probatur.*

4 *Chriſtus in quantum homo, quòd habuerit poteſtatem remittendi peccata, & quomodo ſæpe vſus fuerit ea, imò & eam tradiderit Apoſtolis. Et de remiſſione peccatorum per claues Eccleſiæ traditas.*

5 *Error duplex eorum, qui dicunt virtute clauium non verè remitti peccata,ſed ſolùm oſtendi remiſſa.*

6 *Remedia duo efficacia ad remiſſionem peccatorum à Deo in Eccleſia relicta.*

7 *Claues Eccleſiæ, quòd ſolæ ſufficiant ad ſalutem, & ad aperiendum regnum cælorum, vbi nulla alia via eſſet apertum.*

8 *Contritio quid importet.*

9 *Dolor quando non dicatur contritio.*

10 *Dolor qualis ſufficiat ad remiſſionem peccatorum cum clauibus.*

Sed

SEd quia diſtinximus poteſtatem Eccleſiaſticam à ciuili ex fine (quia ſcilicet altera in finem temporalem ordinata eſt, alia in ſpiritualem) ſequitur ſecunda quæſtio, *An ſit aliquis effectus purè, & ſimpliciter ſpiritualis*. Ad hanc quæſtionem reſpondeo primò, dato quòd poteſtas Eccleſiaſtica nullum haberet huiuſmodi effectum ſpiritualem nihilominus differret à poteſtate ciuili, & diceretur poteſtas ſpiritualis. Probatur hoc, & oſtenditur: nam adhuc haberet finem diſtinctum à fine poteſtatis ſecularis, puta beatitudinem ſupernaturalem, & cultum diuinum, & bonum ſpiritus, id eſt, animæ: quæ omnia non ſpectant ad poteſtatem ciuilem, ſed Eccleſiaſticam, & inter ſpiritualia annumerantur. Secundò pono concluſionem, quòd † poteſtas Eccleſiaſtica verè, & ſimpliciter eſt 1
cauſa alicuius effectus ſpiritualis.

Etiamſi poteſtas Eccleſiaſtica nullũ haberet effectum Spiritualẽ, diſtincta eſſet à ciuili poteſtate. Cõcluſio, qua reſpõdetur ad poſitã quæſtionem.

Pro caſus declaratione eſt reuocanda in præſentia illa diſtinctio Theologorum, de duplici poteſtate, ordinis ſcilicet, & iuriſdictionis. Duplex † igitur poteſtas eſt Eccleſiaſtica, 2
poteſtas ordinis, & iuriſdictionis. Poteſtas ordinis eſt in ordine ad corpus Chriſti verum, ſcilicet Euchariſtiã iuriſdictionis in ordine ad corpus Chriſti myſticum, id eſt, ad gubernãdum populum Chriſtianum in ordine ad beatitudinẽ ſupernaturalem. Sed in poteſtate ordinis non ſolùm intelligitur poteſtas conſecrandi Euchariſtiam, ſed diſponendi, & idoneos reddendi homines ad Euchariſtiam, imò omnia gerẽdi quæ ordinantur aliquo modo ad Euchariſtiam, vt eſt conſecrandi presbyteros, & alios ordines conferendi, & vniuerſim omnia ſacramenta adminiſtrandi, remittendi quoque peccata, & tandem omnia faciendi, quæ alicui ratione alicuius conſecrationis conueniunt: Vnde etiam poteſtas ordinis, poteſtas conſecrationis plerunque vocatur. Ad poteſtatem autem iuriſdictionis ſpectat gubernatio populi Chriſtiani extra Sacramentum, vel conſecrationem, vel adminiſtrationem: vt eſt leges ferre, & tollere, excommunicare, dicere ius extra forum pœnitentiæ, & id genus alia facere.

Duplex poteſtas Eccleſiaſtica, altera ordinis altera iuriſdictionis.

Poteſtas ordinis q̃ latè pateat.

Sub poteſtatem iuriſdictionis quæ cadant.

His premiſſis eſt aduertendum, quòd nonnulli hæreticorum ab vtraque claue tollunt omnes effectum purè ſpiritualem. Qui enim negant in Euchariſtia contineri verum corpus Chriſti, negant aliquid ſpirituale confici à ſacerdote conſecrante Euchariſtiam. Euchariſtia enim apud eos nec eſt, nec continet aliquid ſpirituale, ſed ſymbolum ſolùm eſt, &

Quæ ſit ſententia hæreticorũ, præſertim Sacramẽtariorum.

 ſignum

ſignum vel corporis Chriſti,vel gratiæ. Iidem etiam negãt ſacerdotem Euãgelicum verè remittere peccata, inde etiam, à poteſtate iuriſdictionis effectum aliquem ſpirituale prorſus tollunt,negantes excommunicationem aliquid ſpirituale auferre ab excommunicato, ſed ſolùm communicationem exteriorem fidelium,quæ ſpiritualis non ſit.

Sed omiſſa prima veſania hæreticorum circa Euchariſtiã, de qua nunc nihil conſtitui tractare: de remiſſione peccatorum, & effectu excommunicationis dicendum aliquid eſt: nec multis tamen, eò quòd in ordinarijs lectionibus locum illum aliquanto accuratiùs tractauerim. Sed quia etiam inter catholicos authores ſunt, qui poteſtati ordinis non ſimpliciter tribuant remiſſionem peccatorum, vel collationem gratiæ, vel omnino aliquem effectum verè ſpiritualem: atque alij etiam, qui per excommunicationem non concedant tolli aliquid ſpirituale:Ideo repetendo concluſionem, dico;
3 quòd † vtraque poteſtas, ſcilicet ordinis, & iuriſdictionis habet verum effectum ſpiritualem.Et primò dico,quòd claues Eccleſiæ, ſiue authoritas Eccleſiaſtica eſt cauſa propriè remiſſionis peccatorum,& gratiæ.

Agẽdum hoc loco de remiſſione peccatorũ,& excommunicationis effectu.

Explicatius repetitur concluſio:vtraque poteſtas, ſcilicet, ordinis,& iuriſdictionis habet verũ effectum Spiritualem.

Eſt autem diſputatio eadem cum illa, an per Sacramentum pœnitentię concedatur aliquando prima gratia.De qua quæſtione licet inter antiquos,& grauiores authores non videatur magnopere dubitatum, apud quos in confeſſo fuit, virtute clauium nonnunquam peccata ita remitti, vt ſine illis non remitterentur:tamen inter recentiores ſcriptores nõ eſt aut parua aut parum acris contentio, & dimicatio:dicunt enim ex illis quidam, acutiores quidem, & ingenioſiores, quàm par eſſet in Theologica Philoſophia, ꝙ peccata mortalia remitti nunquam poſſunt, niſi per contritionem,atque adeò nec virtute clauium vnquam peccata remittuntur, aut confertur prima gratia:non remittũtur inquam in foro Dei, vt remitti propriè dicat,tolli peccata. Cum quibus aliàs maiori ſtudio,& conatu confliximus. Nunc ſumma ſequens faſtigia rerum, paucis argumentis arguo pro concluſione noſtra, & contra illorum ſententiam. Et primo adduco verba Domini,Ioan.20. *Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis.* Et *quodcunque ſolueritis ſuper terram*,&c. Matt. 13. *Et tibi dabo claues regni cœlorum*, Matth.16.

An per Sacramentũ pœnitẽtia verè remittãtur peccata, cõcedatur ne aliquãdo prima gratia.

Confutantur opinãtes per Sacramentũ non remitti propriè

Ex quibus arguitur ſic,Illa verba ſunt eadem, quæ ponuntur in noſtra cõcluſione. Ergo ſi illa vera ſunt, concluſio noſtra

Digitized by Google

peccatum mortale, & ſimul probatur conclusio. *Confir. 1.* *Confir. 2.*

ſtra vera eſt. Et cõfirmatur, Remitti peccata, propriè hoc ſonat, tolli ſcilicet peccata, quibus aliquis prius tenebatur: nec certè ſignificat oſtẽdi, aut declarari prius remiſſa, ſicut remittere debitum. Confirmatur ſecundò, Chriſtus habuit poteſtatem remittendi propriè peccata ad ſenſum concluſionis, & potuit eam dimittere Apoſtolis: ſed non alijs verbis apertioribus potuit declarare donationem, aut commiſſionem illius poteſtatis, quàm illis, quibus dedit claues: ergo, &c. Quòd † autem Chriſtus habuerit huiuſmodi poteſtatem etiam in quantum homo, certè non eſt dubitandum. Ipſe enim dixit Marci 2. & Matth. 9. & Luc. 15. *Vt autem ſciatis quòd filius hominis in terra habet poteſtatem dimittendi peccata, ait paralytico*, &c. & Matth. 18. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra.* Et certè non ſolùm habuit poteſtatem declarandi remiſſionem peccatorum, nec dubito quin vſus fuerit illa poteſtate, cùm dixit paralytico, *Fili dimittuntur tibi peccata tua*, & cùm dixit Luc. 7. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*: nec Chriſtus voluit oſtendere, ac diſputare, aut defendere ſe habere poteſtatem declarandi peccata eſſe dimiſſa. Eiſdem autem verbis, quibus dixit, *Remittuntur tibi peccata*, dixit, *Quorum remiſeritis peccata.* Eadem enim vis verbi eſt remittẽdi, & dimittendi, niſi quòd Latinius fortaſſis eſt remittere, quàm dimittere, ſed Grecè idem vtrobique verbum eſt. Facit, quod eodẽ loco Dominus pręmiſit, *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.* & ſtatim ſequitur, *Accipite Spiritũ ſanctũ, quorũ &c.* Vnde videtur, quod talẽ poteſtatẽ dedit, qualẽ habuit. Item quid opus erat dare Spiritum ſanctum ad ſoluendũ, vel remittendum peccata in foro Eccleſiæ duntaxat, vel ad oſtendẽdum remiſſa? Profectò Apoſtoli per illa verba aliud intelligere non poterant, quam ſe veram poteſtatem remittendi peccata accepiſſe. Nec vero ſatis intelligi poteſt, quo modo claues regni cœlorum tradiderit Dominus, ſi (vt iſti docent) nunquam ſacerdos regnum cœlorum aperit. Quis enim alius vſus clauium, niſi ad aperiendum, aut claudendũ?

Ioan. 10. ἀφεῖναι. Chriſtus habuit poteſtatẽ propriè remittendi peccata, & ſimilẽ dedit Apoſtolis. Confir. 3. Prob. II. principal. Si per claues remitti peccata nõ poſſũt, inter onera, & quidem grauiſſima,

Vnde ſecundò principaliter arguitur, Si claues ligare verè poſſunt, remittere peccata non poſſunt: non inter priuilegia Eccleſiæ, & gratias, ſed inter onera potiùs, & quidem grauiſſima, numerari deberent. Quid enim beneficij accepimus, ſi ratione clauium obnoxij quidem ſumus ad peccata confitendum (quod eſt permoleſtum) ſi cum peccato ad claues veneris, non modò gratiam aut remiſſionem non conſequeris:

queris: ſed (quod iſti non diffitentur) nouo peccato grauaberis? Quid tantopere hanc poteſtatem ſancti in cœlum laudibus efferunt, præconio tollunt? Quid tantum premium illius inſignijs confeſſionis, & fidei principis Apoſtolorum, pro cuius remuneratione Dominus ei pollicitus eſt, *Tibi dabo claues regni cœlorum*: vinculum potiùs catenæ, aut quiduis potiùs, quàm claues ſunt? Si quidem tenemur clauibus illis, non ſoluimur: deterior multo in hac parte eſſet conditio legis Euangelicæ, quam naturæ, aut Moſaicæ. *non inter gratias, numerāda ſunt. Matt. 16.*

Tertiò principaliter arguitur, Si ſenſus verborum eſſet, Abſoluo, id eſt oſtendo abſolutum: ergo illa forma abſolutionis eſſet recta, & legitima, Ego te declaro abſolutum: qua tamen nec illi quidem auderent vti. Confirmatur, Cui enim oſtendit ſacerdos peccatorem abſolutum? non Eccleſiæ quidem, multo autem minùs Deo. Præterea ſacerdos verè remittit pœnam debitam peccatis, nec oſtendit ſolùm remiſſam. Ergo vel verbum remitti, aut abſolui, oportet æquiuocè capi, vel propriè reſpectu vtriuſque. *Prob. III. principal. Confir. I. Cōfir. II.*

Quartò principaliter arguitur, In Baptiſmo remittuntur peccata: ergo in ſacramento pœnitentiæ. Ad hoc argumentum variè reſpondetur ab illis. Aliqui enim dicunt, in adulto etiam non remitti primò per Baptiſmum: alij non negant quidem de Baptiſmo, negant tamen de Sacramento pœnitentiæ. Sed cùm eiſdem verbis in Euangelio habeatur, imò videtur apertiùs haberi de remiſſione peccatorum per claues, quàm per Baptiſmum: profectò nec probabiliter, nec conſtanter cōcedi de Baptiſmo poteſt, & negari de clauibus. Quòd autem Baptiſmus detur in remiſſionem peccatorum, preterquam quòd ſancti omnes iutatiſſimè confirmant, non video quo modo negari poſſit: illic enim non poteſt eſſe remiſſio peccatorum, id eſt declaratio, vt ipſi in Sacramento pœnitentię intelligi volunt. Si ergo ſecundum Scripturam eſt remiſſio peccatorum, oportet vt ſit verè & propriè remiſſio: imò videtur articulus fidei. Confitemur enim vnum Baptiſma in remiſſionem peccatorum. Et confirmatur, Si enim (vt aduerſæ opinionis autores fatentur) per Sacramentum peccatum originale & veniale primò tolli poteſt: vnde hæc coarctatio, vel diuinatio potiùs orta eſt, non poſſe ſe extendere ad peccata mortalia, cum in Euangelio abſolutè in remiſſionem peccatorum data Sacramenta legamus, nulla differentia poſita de originali aut veniali à mortalibus? *Pro. IV. principal. Sicut per Baptiſmū ſic per Sacramentū pœnitētia peccata remittūtur. Baptiſmū conferi in remiſſionē peccatorū articulus fidei. Confirm.*

Quin-

Digitized by Google

Prob. V. principal.

Quintò, Si Sacramenta nunquam conferunt primam gratiam adultis (nam idem apud eos eſt de omnibus iudicium) quid ergo eſt, quòd omnes ſancti, omnes authores docent, & prędicant Sacramenta nouæ legis eſſe cauſam gratiæ?

Si Sacramenta tãtũ augent gratiã, & non dant, nullũ aut exiguum, eſt ipſorũ priuilegium.

Sed aiunt per Sacramenta augeri gratiam. Primum omnium hoc neſcio, an ſit priuilegium Sacramentorum, cum in omni actu meritorio augeatur gratia. Sed non ex opere, inquiunt, operato, vt ipſorum verbis vtar. Eſto ſanè. Sed quid mea? tantum enim conſequar etiam eorum ſententia. Si paulum in actu meritorio animum, aut conatum intendero, quã tum per illud opus operatum conſequuturus ſum, quanta eſt hæc prerogatiua Sacramentorum, vt per ſacramenta obtineant aliquem gradum gratiæ, quam tantuli actus intentione, & feruore facilem conſequi poſſent? Ergo adduci nõ poſſum, quin aliquid potiùs Sacramenta conferant. Sed vt quid vim facimus verbis, & loco ſuo detorquemus? Dare enim gratiam nec fuit, nec erit vnquam augere gratiam. Etenim gratiæ eſt facere amicum, aut gratum: hoc enim ſignificat conſtituere in gratia, ex non grato gratum facere. Aliud ſanè eſt augere amicitiam, aliud amicum facere: & nunquam antiqui ad hunc modum loquuti ſunt, vt augere gratiam intelligerent eſſe cauſam gratiæ.

Proba. vl. principal.

Sextò, & vltimò, Si enim claues non remittunt peccata nullum argumentum habemus ex Scriptura, quod ſit aliquod Sacramentum pœnitentiæ, in ſcriptura enim non habemus aliud, niſi quòd per claues remittuntur peccata. Si ad hoc per te non requiritur collatio gratiæ, quia non eſt niſi declaratio: nihil reſtat vt quid ponamus Sacramentum pœnitentiæ. Propter hoc enim ſolùm ponimus, quia ex Scriptura habetur, quòd per claues remittuntur peccata, & hoc non poteſt fieri ſine gratia: ergo claues conferunt gratiam: & ſic conficitur Sacramentum, totum autem hoc artificium ruit ad ſententiam illorum.

Reprehendũtur aſſerentes, claues nõ remitti verè peccata ſed tãtum oſtendi remiſſa.

Omnino † mihi non videtur ferendam, dicere quòd vir- 5
tute clauium non verè remittantur peccata, ſed ſolùm oſtendantur remiſſa: ſed homines alioqui acres, & docti, bis in hac diſputatione peccãt, & errant, ex eo, quòd non bene ſentiant de contritione: putantes primò, quòd contritio eſt ita ſufficiens ad remiſſionem peccatorum, vt quaſi ex iuſtitia debeatur remiſſio, & gratia, poſita contritione: vnde etiam prouenit, vt meritum ponant cõgruum ad primam gratiam contra

Digitized by Google

contra Apoſtolum Paulum : non conſiderantes, quòd qua-
cunque diſpoſitione poſita in peccatore, eſt omnino tanta
liberalitas in collatione gratiæ, & tam gratis remittuntur
peccata, ſicut data fuit gratia Adæ in primo ſtatu, imò ma-
gis, nec oportet imaginari aliud meritum, niſi puram miſe-
ricordiam diuinam : nec plus contritio eſt meritum ad gra-
tiam, vel remiſſionem peccatorum, quàm bona opera ſunt
merita ad prędeſtinationem. Hæc enim erat bona pars er-
roris Pelagianorum, ſi ego quicquam intelligo.

Videtur ex authoris ſententia nullũ prorſus eſſe meritũ, etiam congruũ, quo homo primã gratiã mercatur.

Secundò errant contrario modo, credentes, quòd contri-
tio ita ſit neceſſaria ad remiſſionem peccatorum, vt penè
Deus ipſe vix poſſet ſine contritione remittere peccata. Ve-
6 ritas autem ſic habet, quòd † ad remiſſionem peccatorum
Deus in Eccleſia duo remedia efficacia reliquit, aut pœniten
tiam, aut claues Eccleſiæ. Et ita apertè ſcriptum eſt, Per
claues Eccleſiæ remittuntur peccata, ſicut per pęnitentiam.
Satis eſt ergo, vt quis non ponat obicem clauibus, id eſt, non
obijciatur peccato pręterito vel futuro : hoc eſt, vt pœniteat
de pręterito, & proponat in futurum cauere: etiam ſi hoc ita
faciat, vt non ſufficiat ad remiſſionem peccatorum, ſed re-
maneat in peccato, Hæc enim diſpoſitio non requiritur ad
remiſſionem peccati, ſed ſolùm ne ponat obicem clauibus.
Hoc ergo eſt ſummum beneficium, & priuilegium, quo
Chriſtus Redemptor Eccleſiam ſuam in nouo Teſtamento
ſingulariter ornauit, hoc eſt, quod tantum celebratur à ve-
7 tuſtiſſimis, & ſanctiſſimis Patribus, quod † omnino claues
Eccleſiæ ſufficiunt ad aperiendum regnum cęlorum, vbi nul-
la alia via apertum eſſet : ſed ſolæ ſufficiunt ad ſalutem, nec
mihi de hoc dubitandum omnino videtur, & maximè quia
in Concil. Florent. dictum eſt, ***Effectus Sacramenti pœnitentiæ eſt abſolutio à peccatis.***

Duo remedia efficacia ad re[illegible]ſſionem peccatorũ pęnitẽtia, & claues Eccleſiæ.

Ad obtinẽdã remiſſionẽ peccatorũ per claues ſatis eſt non ponere illis obicẽ.

Summum Eccleſiæ Chriſtianæ beneficiũ, quòd claues ſufficiũt aperiendo regno cęlorum.

Sed contra hanc veram ſententiam arguitur. Primò, Ac-
cedens ad Sacramentum pœnitentiæ in peccato mortali,
non conſequitur remiſſionem peccatorum, imò peccat de
integro : ergo claues non remittunt peccata. Confirma-
tur, Quia liceret ergo ſcienter accedere cum peccato ad cla- I.
ues. Secundò, Cùm aliquis poſt contritionem accedit ad
Sacramentum pœnitentiæ, eſt verum Sacramentum, & for-
ma vniuocè idem ſignificat, ſicut cùm quis accedit an[illegible]
contritionem : ſed tunc non abſoluit ſacerdos, ſed oſtendit II.
abſolutum : ergo ſic debet intelligi abſolutio, & remiſſio

Cõtra prędicta argumenta.

Digitized by Google

III. peccatorum, id eſt declaratio. Tertiò arguitur, Vel ſufficit quicunque dolor ad tollendum obicem, & recipiendum gratiam, vel non. Si aliquis non ſufficit, non videtur poſſe aſſignari quis ſolus ſufficiat, niſi ſola contritio (eodem enim modo videtur de quocunque alio dolore) ergo requiritur contritio. Si autem quilibet dolor ſufficit, dolor ſolùm ex timore pœnæ ſatis eſt: ergo. Quartò, Eodem pacto videntur claues habere poteſtatem retinendi peccata, ſicut remittendi: ſed clarum eſt, quòd claues non aliter retinent peccata, niſi declarando non remiſſa à Deo, nec poſſunt retinere, niſi quæ Deus retinuit: Ergo ſimiliter remittere peccata, ſolùm erit oſtendere remiſſa à Deo.

Notāda ad ſolut. arg. Scoti ſētētia de præparatione requiſita ad Sacramētum Pœnitentiæ, & Baptiſmi. Caiet. ſententia ead. quo ad Baptiſmum. D. Thō. Scoti, & authoris ſententia videtur eadē, nempe poſſe ſuſcitari ſpiritualiter mortuum per Sacramentum Pœnitentiæ, ſicut per Baptiſmum.

Ad ſoluendum hęc argumenta, nota: Primò, quòd Doctor ſubtilis in 4. diſt. 14. quæſt. vlt. art. 3. videtur expreſſè dicere, quòd non requiritur alia diſpoſitio, vt aliquis per hoc Sacramentum Pœnitentiæ recipiat gratiam, niſi ſolùm, vt velit recipere, & ſe ſubijcere clauibus. Et idem dicit de Sacramento Baptiſmi. Caietanus etiam nominatim de Baptiſmo dicit 3. par. quæſt. 36. art. 2. ad primum, quòd ad remiſſionem peccatorum, etiam mortalium, in Baptiſmo non exigitur aliquis dolor, ſed ſola voluntas recipiendi Baptiſmum in remiſſionem peccatorum. Et profectò idem haberet conſequenter dicere de Sacramento pœnitentiæ, quòd ita manifeſtè datur in remiſſionem peccatorum, ſicut Baptiſmus, & tamen Caietanus negat de Pœnitentia, quòd concedit in Baptiſmo: quàm conſtanter, ipſe viderit S. Thom. etiam 3. p. q. 97. art. 3. ad ſecundum, dicit, quòd Baptiſmus datur per modum abſolutionis, & eſt generatio, id eſt, mutatio de non eſſe ſpirituali ad eſſe ſpirituale: ideo non inconuenit accedere ad Baptiſmum cum conſcientia peccati mortalis, non autem ad Euchariſtiam, quæ non debet dari, niſi viuenti: datur enim per modum alimenti. Hac certè ratione conſequenter videretur idem dicendum de Sacramento Pœnitentiæ, quod inſtitutum eſt ad ſuſcitandum mortuos: & ſic non erit inconueniens accedere ad claues Eccleſiæ cum conſcientia peccati mortalis. Et poſſet magna probabilitate defendi: Quiſquis ſine complacentia quidem peccatorum preteritorum, ſed etiam ſine aliquo dolore, ſolùm cum propoſito cauendi in futurum à peccatis, accedat ad Sacramentum Pœnitentiæ, animo recipiendi remiſſionem peccatorum, quòd reuera recipiet: neſcio, an verum ſit impugnari

Hanc ſententiā author nec ꝓbat, nec improbat omnino.

pugnari

Digitized by

pugnari profectò non vehementer poſſe. Sed non adeò longius à communiori via, & doctrina diſcedens, ſecundò dico, quòd non licet accedere ad Sacramentum Pœnitentię cum conſcientia peccati mortalis: nec talis conſequeretur
8 peccatorum remiſſionem. Pro quo eſt aduertendum, † quòd contritio reuera nihil aliud importat, niſi dolorem de peccatis propter Deum, id eſt, eò quòd ſunt offenſiua Dei, cum propoſito cauendi in futurum: nec quicquam aliud eſt de ratione contritionis, reiectis anxijs, & ſubtilibus diſputationibus Scholaſticis, parùm in hanc rem cõferentibus, & Phyſicis potiùs, quam Theologicis. Nec apud me dubium vnquam erit, quin quicunque dolet de omnibus peccatis ſuis abſolutè, quia ſunt offenſiua Dei, proponit etiam omnino in futurum ſeruare omnia precepta Dei, talis conſequatur remiſſionem peccatorum, ſi nihil ſit aliud quod impediat.

Quid autor sẽtiat. Accedens ad Sacramentũ Pœnitẽtia cũ cõſcientia peccati mortalis, non accipit veniã peccatorũ. Ratio contritionis, quanã ſit.

9 Poteſt † verò eſſe talis dolor, qui non ſit contritio: quia aliũde impeditur, puta, quia cum tali dolore perſeuerat ex ignorantia in aliquo peccato, vt quia retinet alienum: vel manet in aliquo errore: vt hæretici, aut infideles, qui dolent quidem de peccatis ſuis, & propter Deum, & proponunt in futurum: ſed talis dolor in eis nec eſt contritio, nec ſufficit ad remiſſionem peccatorum: non quia requiratur maior, nec alius dolor, quàm ille: ſed quia tenentur ad aliud, quod non implent. Itaque ab extrinſeco impeditur, ne ille dolor ſufficiat, qui de ſe ſufficeret quidem. Vnde in nullo mutato dolore, ſed ſolùm ſi talis alienum reſtitueret, aut dimitteret errorem, ille idem dolor eſſet contritio, quod in hac materia eſt commendandum, ne in rebus ad ſalutem neceſſarijs deſcendamus ad diſcendum vel incredibilia, vel non intelligibilia.

Idẽ dolor ex authoris sẽtẽtia qui eſt cõtritio, eſt non cõtritio ſi ſit cũ obice coniunctus. Reſpondetur ſimul ad .&. argumentũ prolixè & multipliciter.

Hoc ergo pręmiſſo, dico primò. Si is, qui accedit ad Sacramentum pœnitentię, ſcit, & aduertit, ſe nullum habere dolorem peccatorum pręteritorum, quamuis habeat propoſitum in futurum, non conſequitur remiſſionem peccatorum, imò peccat mortaliter.

Secundò, ſi talis dolet quidem, ſed intelligit ſe non dolere, quia ſunt offenſiua Dei, ſed ob quancunque aliam rationem, puta aut propter pœnas infernis: profectò etiam talis dolor non ſufficit, quia ille non dolet offendiſſe Deum: nihil autem refert quòd doleat, ſi non doleat offendiſſe Deum. idem eſt enim ac ſi nullo modo doleret.

Quinam accedẽtes ad hoc Sacramentũ veniã peccatorũ nõ accipiant.

Accedere ad hoc Sacramentũ cũ conſciẽtia peccati mortalis eſt peccatũ mortale, quia ponitur obex.

Tertiò, Quicunque dolet, ſi omnino putat ſe adhuc eſſe in mortali, & non eſſe contritium, non videtur etiam ſufficere, & ſic dico, quod accedere cum conſcientia peccati mortalis ad hoc Sacramentum, eſt peccatum nouum, quia ponit obicem. Et hoc eſt probabile: non quia claues non ſufficiant, ſed quia virtualiter complaceat in peccato, qui non dolet, nec vult dolere ſe offendiſſe.

Quinam accedẽtes remiſſionẽ peccatorũ conſequantur. D. Augu.

Quartò, Si putat ſe doluiſſe propter Deum, & proponit in futurum, ſemper conſequitur gratiam, niſi aliunde ponat obicem ad ſenſum declaratum, puta, quia perſeuerat in aliquo peccato non defectu doloris. Sed dices, iam talis ante Sacramentum conſequeretur gratiam, quia per te dolor eſt contritio.

Propterea dico quintò, quod ſtat, quod aliquis putet ſe dolere, quia ſunt offenſiua Dei: & tamen reuera non ideo dolet, ſed ob aliam cauſſam. Quamuis enim videatur poſſe experiri aliquos ſe dolere, ſed an doleant, quia offenderunt Deum, perfectò ignorari poteſt. Prçuolat enim (vt ait D. Auguſt.) intellectus, ſequitur tardus, aut nullus effectus. Et ſic contingit, quod aliquis putat ſe dolere propter Deum, & non dolet, aut non propter Deum dolet, & in tali fit remiſſio peccatorum virtute clauium.

Quinam ſit ille dolor, qui omnis, & ſolus cum clauibus ſufficit ad peccatorũ remiſſionem.

Sextò dico, & ſequitur ex dictis, quod † omnis ille do- 10
lor, & ſolus, ſufficit ad remiſſionem peccatorum cum clauibus, de quo peccator exiſtimat, quod ſit contritio, id eſt, ſufficiens dolor, ſi non ſit aliud impedimentum extrinſecum, vel ſit tanta negligentia examinandi, vt rediret in naturam omiſſionis. Si enim quis nullam aduertentiam adhiberet, aut conſiderationem ad examinandum ſtatum conſcientiæ ſuæ: ſed ſic temere exiſtimaret, ſe ſufficienter pœnituiſſe, idem eſt etiam iudicium, ac ſi non pœnituiſſet. Sed ſi bona fide, facta probabili examinatione, putat ſe ſufficienter pœnituiſſe, quamuis decipiatur, cum Sacramento Pœnitentiæ conſequitur ſine dubio remiſſionem peccatorum, & per hęc ſatis patet ad primum, & tertium argumentum. Sed contra hanc determinationem arguitur argumento communis: Talis, qui exiſtimat ſe ſufficienter pœnituiſſe, vel habet ignorantiam vincibilem, vel inuincibilem: Si inuincibilem, ergo non tenetur ampliùs dolere, ergo ſufficienter fecit, ad quod tenebatur: ergo iam ſunt ei remiſſa peccata: Si vincibilem, ergo accedens ad Sacramentum

Argumenta contra proximã reſponſionem.

cum

cum tali peccato mortali, non excuſatur: ergo non das hominem, qui recipiat primam gratiam in Sacramento Pœnitentiæ.

Reſpondetur dupliciter: Primò, quòd illa ignorantia eſt inuincibilis. Et cùm arguis, ergo iam conſequitur remiſſionem peccatorum, nego conſequentiam, ſed ſolùm ſequitur, quod non peccat de nouo per omiſſionem contritionis. Secundò, & meliùs dico, quod illa ignorantia eſt vincibilis, & cùm infers: Ergo peccat accedens, nego conſequentiam. Non enim facit irreuerentiam Sacramentum, niſi qui ſcienter accedit in mortali. Sicut ſi quis celebraret ſine ara, quantumcunque ignorantia eſſet craſſa, non peccaret. Vel poteſt dici, quod talis ignorantia eſt vincibilis reſpectu dilectionis peccatorum, vel pręcepti de contritione, ſi vllum eſſet: inuincibilis autem reſpectu Sacramenti. Nec hoc eſt mirabile, aliqua enim ignorantia excuſaret reſpectu vnius aliquando, quæ non excuſaret reſpectu alterius: Vt exempli gratia, ignorantia, quæ excuſaret conferentem Sacramentum in mortali, non excuſaret recipientem, vt notum eſt, maior enim examinatio requiritur conſcientiæ ad recipiendum Euchariſtiam, quam ad conferendum, etiamſi ad vtrumque exigatur examinatio conſcientiæ. *Reſpondetur ad hoc proximũ argumentum dupliciter.*

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quòd cùm aliquis poſt contritionem accedit ad Sacramentum Pœnitentiæ, dico quòd verè abſoluitur: Sacerdos enim fert ſententiam ſufficientem ad ponendum hunc in gratia, etiamſi non priùs fuiſſet in gratia. *Ad 2.*

Ad quartum dico, quod retinere, & non remittere, non eſt declarare non eſſe remiſſa, vt ipſi volunt, poteſt enim contingere: quod ex hoc ſolùm, quod non abſoluitur per claues, non remittantur peccata, vt expoſitum ſupra eſt. Et preterea cum (vt in preſentia ſupponimus) quilibet peccator teneatur adire claues, remiſſio etiam quæ fit in contritione, dependet à clauibus: imò fit virtute clauium, ſicut gratia, quæ data fuit ante paſſionem Chriſti. Et demum vtcunque ſit, dato quod retinere ſit non declarare, non oportet, quod remittere ſit declarare. Nos enim ſolum volumus, & dicimus: verba accipi debere in ſua propria ſignificatione, vt remittere ſit remittere, ſicut retinere, retinere. Quòd ſi retinere non poteſt aliter fieri, niſi declarando, retinere erit declarare, ſed remittere poteſt aliter eſſe: ideo etiam ali- *Ad 4.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

ter accipiendum eſt. Ergo ex hac diſputatione conſtat, poteſtatem ordinis habere efficaciā alicuius ſpiritualis effectus. Nec tamen volo dicere nullum alium ab iſto habere poſſe, ſed hunc eſſe potiſſimum, & qui ex ſacris literis teſtatior, & notior ſit: alioqui ex poteſtate ordinis, ſunt omnes conſecrationes Epiſcoporum, presbyterorum, in quibus effectus datur purè, & verè ſpiritualis. Et hæc quidem quantum ad effectum poteſtatis ordinis. Reſtat, vt etiam dicamus de poteſtate iuriſdictionis: vtrum ſcilicet excommunicatio ſit effectus ſpiritualis, vel habeat effectum ſpiritualem. De quo latè dixi in 4. Sentent. in materia de clauibus: ideo vide illic.

SECTIONIS IV.

QVÆSTIO TERTIA.

A quo iure ſit inducta poteſtas Eccleſiaſtica?

SVMMA.

1 *Poteſtas Eccleſiaſtica quo iure ſit introducta.*

2 *Poteſtatis ciuilis, & Eccleſiaſticæ differentia.*

3 *Poteſtas Eccleſiaſtica, quòd quantum ad aliquam poteſtatem ſui, habuerit ortum à iure Naturali, vel poſitiuo.*

4 *Poteſtas Eccleſiaſtica, & ſpiritualis tota, quæ nunc reſidet in Eccleſia, quòd ſit de iure Diuino poſitiuo mediatè vel immediatè.*

5 *Poteſtas ſpiritualis tota, quæ fuit in veteri lege, quòd fuerit de iure Diuino poſitiuo.*

6 *Poteſtatem totam in veteri lege iure Diuino inſtitutam, quòd potuerit Iſraeliticus populus ſua authoritate inſtituere, etiamſi à Deo inſtituta non fuiſset.*

Poſt

POſtquam ex parte diſputatum eſt de ipſa poteſta-
te ſecundùm ſe, & de effectu, & de fine illius in
generali: videtur operæ pretium nos facturos, ſi
de cauſſa efficienti, & ortu ipſius poteſtatis Ec-
cleſiaſticæ diſſeramus. Sic enim pro Ariſtot. doctrina probè
hanc poteſtatem cognoſcere poterimus, ſi cauſſas illius co-
gnoſcamus omnes. Poſtquam ergo diſputatum eſt de cauſſa
finali, quæ potiſſima eſt ad agendum, de cauſſa efficienti, &
1 de authore huius poteſtatis quæritur. † Ergo quo iure in-
troducta eſt poteſtas Eccleſiaſtica?

Et ſit prima propoſitio: Tota hæc poteſtas ſecũdum ſuam
amplitudinem non habuit, nec potuit habere ortum à iure
poſitiuo. Hęc eſt manifeſta ex ſupradictis: habet enim plu-
res effectus ſpirituales, qui excedunt humanam poteſtatem,
vt eſt remiſſio peccatorum, gratia, conſecratio Diuiniſſimæ
Euchariſtiæ, & talia. Item omnino totam humanam facul-
tatem excedit: ergo non potuit habere originem à iure Hu-
mano, iuxta illud: *Quis poteſt remittere, niſi ſolus Deus?* Marc. 2. I.
& bene dicebant eum blaſphemare, niſi eſſet Deus. Idem
Luc. 5. & 7. *Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit?* Et confir-
matur, quia non potuit habere ortum à iure ciuili, quia (vt
oſtenſum eſt) hæc poteſtas diſtinguitur à ciuili poteſtate:
ius autem Eccleſiaſticum præſupponit iam poteſtatem con-
ſtitutam, ergo non potuit poteſtas Eccleſiaſtica habere or-
tum à iure poſitiuo. Tertio patet manifeſtè, quia Chriſtus,
qui eſt verus Deus, primus dedit claues regni cœlorum.
Matth. 16.

Reſpondetur ad poſitam. Quæſtionem ſex propoſitionibus.

Secunda propoſitio: Nec potuit etiam tota hęc poteſtas II.
habere ortum à iure Naturali, patet ex eodem: quia etiam
hæc poteſtas habet effectum ſupra totam Naturam: ergo
nec ius Naturale potuit inſtituere hanc poteſtatem. Vnde
2 † differentia eſt inter poteſtatem ciuilem, & poteſtatem
Eccleſiaſticam: quia poteſtas ciuilis habet ortum à Republ.
quia eſt in finem Naturalem Reipublic. vt alias à nobis di-
ſputatum eſt. Hæc autem poteſtas excellit non ſolùm pri-
uatam ſingulorum authoritatem, ſed etiam totius mundi:
& licet ius Naturale ſit ius Diuinum, tamen non ſe exten-
dit vltra limites Naturæ, & ſic non poteſt ſe extendere
vſque ad terminum vel finem huius poteſtatis ſpiritualis.
Et confirmatur: Quia cognitio Naturalis non ſe extendit
ad effectus huius poteſtatis: ergo nec ius Naturale, vel

Poteſtas ciuilis eſt à Republ. Humana & finem habet Naturalem: Eccleſiaſtica ſpiritualis, nec eſt à Repub. nec finẽ habet Naturalẽ

poteſtas Naturalis. Item cùm per hanc poteſtatem homo conſtituatur ineſſe gratiæ, ſi hæc poteſtas eſſet Naturalis, homo ex Naturalibus poſſet conſequi gratiam, qui eſt error damnatus ab Eccleſia contra Pelagianos, & contra Paulum ad Rom. 3. 4. & 5. *Iuſtificati ex fide, &c.*

III. Tertia propoſitio: Nihilominus † poteſtas Eccleſiaſtica, quantum ad aliquam poteſtatem, ſui habuit ortum à iure Naturali, vel poſitiuo, id eſt, quantum ad aliquos effectus, & actus huius poteſtatis. Probatur, quia (vt ſupra dictum eſt) etiàm ſtando in iure Naturali, vtraque poteſtas eſt neceſſaria in Republ. In ſolo enim iure Naturali intelligi poteſt Deum eſſe, & quòd remunerator eſt inquirentibus: hoc enim Apoſtolus dicit ad Roman. 1. & Philoſophis manifeſtum fuiſſe tradit, ſempiternam quoque Dei virtutem, & Diuinitatem. Ex quo etiam ſequitur, Deum eſſe à mortalibus colendum, ergo etiamſi nulla eſſet ordinatio particularis à Deo, potuerunt in Republica aliqui deputari ad ſolam adminiſtrationem cultus Diuini, qui haberent prelationem, & authoritatem Sacrorum, & talis poteſtas eſſet ſpiritualis, non ciuilis, ſicut modò eſt de iure Diuino, imò hoc nomine damnantur ab Apoſtolo ſapientes Philoſophorum, quod cum cognouiſſent Deum, non ſicut Deum glorificauerunt, ſed mutauerunt gloriam inuiſibilis Dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis, & coluerunt, & ſeruierunt creaturæ potiùs quàm creatori. Quare ſicut Humana inſtitutione legimus fuiſſe Sacerdotia, Pontifices, Sacrificia falſorum Deorum apud gentes, eadem inſtitutione potuerunt eſſe Sacrificia, & Sacerdotia ad cultum veri Dei, & ea fuiſſet vera poteſtas ſpiritualis diſtincta à poteſtate ciuili. Imò, vt ſtatim dicemus, aliquando inter veros Dei cultores fuit talis poteſtas ſpiritualis, ſolùm humana authoritate introducta. 3

Poteſtas aliqua ſpiritualis ortũ habere potuit ex iure Naturæ, atq; diſtingui à ciuili poteſtate.

IV. Quarta propoſitio: Tota † poteſtas Eccleſiaſtica, & ſpiritualis, quæ nunc reſidet in Eccleſia, eſt de iure Diuino poſitiuo mediatè vel immediatè. Probatur hæc concluſio: Nam, vt infra diſputatur, tota poteſtas Eccleſiaſtica deriuata eſt ab Apoſtolis, ſed Apoſtoli habuerunt poteſtatem à Chriſto vero Deo, & Domino, ergo tota poteſtas Eccleſiaſtica eſt de iure Diuino poſitiuo. Dixi autem mediatè vel immediatè, non ſolum, quia primò habuerunt Apoſtoli, & inde deriuata ſit in ſucceſſores: ſed quia non nego, quin in 4

Eccleſia

Eccleſia ſit aliqua poteſtas Eccleſiaſtica ſolùm de iure poſitiuo, vt dicam non ita multò poſt, ſed ea ortum habuit à poteſtate Eccleſiaſtica, quæ eſt de iure diuino, qualis eſt poteſtas minorum ordinum, & fortaſſe aliqua alia, de qua ſtatim. Et confirmatur authoritate Apoſtoli ad Epheſ. 4. *Vnicuique noſtrum data eſt gratia ſecundùm menſuram donationis Chriſti, & ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Euangeliſtas, alios autem Paſtores, & Doctores ad confirmationem Sanctorum in opus miniſterij, in ædificationem corporis Chriſti.* Sed omnis poteſtas Eccleſiaſtica, vel eſt aliqua illarum ab Apoſtolo enumeratarum, vel pendet ab illis: ergo, &c.

5 Quinta propoſitio: Tota † poteſtas ſpiritualis, quæ fuit in veteri lege, id eſt poſt libertatem populi Iſrael ab Ægyptiorum ſeruitute, fuit de iure Diuino poſitiuo. Hæc concluſio non aliter opus eſt vt probetur, quàm ex tenore & ſerie legis. Tota enim lex data eſt à Deo, de qua lege ad Galat. 3. *Lex data eſt per Angelos in manu Mediatoris.* Et Mat. 15. loquens Iudæis, ait: *Irritum feciſtis mandatum Dei propter traditiones veſtras.* Et loquitur de precepto Decalogi. *Honora patrem tuum, & matrem, &c.* Et Stephanus, Act. 7. dicit, quòd fuit data in diſpoſitione angelorum, & Moſes accepit verba vitæ, vt daret populo. Et D. Paul. ad Hebreos 1. *Multifariè multiſque modis olim Deus loquens Patribus, in Prophetis, &c.* Et Manichæorum error fuit, quòd lex Moſi non eſſet lex Dei. Et hoc in ipſa lege frequenter dicit. *Si feceritis præceptum Domini, & mandata Domini cuſtodieritis,* & ſimilia. Sed in ipſa lege continetur ordo, & ratio totius cultus Diuini per Pontifices, & Sacerdotes, & miniſtros, vt ſuprà oſtenſum eſt: ergo tota poteſtas illa circa Diuinum cultum, quæ ſola erat poteſtas ſpiritualis, fuit iure Diuino poſitiuo introducta. Et Exod. 24. dicitur, quòd Moſes aſſumens volumen fœderis, legit audiente populo, qui dixerunt: *Omnia, quæ locutus eſt Dominus, faciemus:* Et infrà ait Moſes: *Hic eſt ſanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiſcum.* Quòd Diuus Paulus ad Hebræos 9. apertiùs retulit: *Hic ſanguis Teſtamenti, quod mandauit ad vos Deus.* V.

6 Sexta propoſitio: † Totam poteſtatem inſtitutam in veteri lege iure Diuino potuit populus Iſrael ſua authoritate inſtituere, etiamſi à Deo inſtituta non fuiſſet. Hæc proba- VI.

probatur ex tertia propoſitione: Nam cognito Deo, & maieſtate Diuina, vel per lumen Naturale, vel per lumen fidei, potuit populus conſtituere Pontifices, Sacerdotes, Sacrificia, & ceremonias ad cultum Diuinum, licet fortaſſis non potuiſſent tot figuras, & ſymbola futurarum rerum inſtituere, cùm nec poſſent futura ita diſtincta cognoſcere, nec aptas, & conuenientes figuras ad ea portendendum, & deſignandum inſtituere. Facit illud ad Hebr. 9. *Si enim ſanguis aut taurorum, aut cinis vitulæ aſperſus inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis, quanto magis ſanguis Chriſti?* Ex quibus verbis conſtat veterem legem non mundare, niſi carnem.

SECTIONIS V.

QVÆSTIO.

Quando inceperit poteſtas Eccleſiaſtica.

SVMMA.

1 *Poteſtas aliqua ſpiritualis, quòd potuerit eſſe in ſtatu innocentiæ.*

2 *Poteſtas ſpiritualis, quòd ſtatim poſt peccatum fuerit in lege Naturæ.*

3 *Poteſtas omnis ſpiritualis, quæ fuit in lege Naturæ, licet potuerit eſſe ſolùm authoritate Humana, quod tamen veriſimile ſit, vel quòd ex ſpeciali reuelatione Diuina, vel inſtinctu, & motione Diuina fuerit conſtituta authoritas aliqua, & poteſtas ſpiritualis, & aliqua Sacrificia, & Sacramenta, & aliæ ceremoniæ, ſpectantes ad cultum Diuinum, & ſalutem ſpiritualem animarum.*

4 *Poteſtas ſpiritualis, quòd fuerit aliqua in lege ſcripta, probatur.*

5 *Au-*

Digitized by Google

5 *Authoritas propriè, & perfectè ſpiritualis (quæ ſunt claues regni cœlorum) quòd nunquam fuerit in lege Naturę, nec in lege ſcripta, ante noſtri Redemptoris aduentum, oſtenditur.*

6 *Sacerdotes veteris legis, an haberent poteſtatem ferendi leges, & pręcepta faciendi, obligantia in foro animę.*

7 *Poteſtas ſpiritualis, quę fuit in veteri Teſtamento, quòd tota expirauerit, & antiquata fuerit in lege Euangelica, nec ampliùs perſeuerauerit: Et quòd Sacerdotes noui Teſtamenti non ſint ſucceſſores illorum, ſed omnino ſit noua poteſtas.*

8 *Authoritas perfecta, & propriè ſpiritualis, quòd tota inceperit ab aduentu Chriſti, qui fuit primus author, & dator clauium, & poteſtatis ſpiritualis.*

9 *Chriſtus quando claues dederit Apoſtolis, Armachani ſententia recenſetur.*

10 *Reijcitur Armachani, & authoris ſententia profertur.*

Reſpondetur ad quęſitū ſeptē propoſitionibus.

SVo ordine ſequitur, vt quæramus, quando inceperit hæc poteſtas, vtrum ab initio mundi
1 Et ſit prima propoſitio: † In ſtatu innocentiæ potuit eſſe aliqua poteſtas ſpiritualis. Probatur paucis: Non eſt dubitandum: quin in
ſtatu innocentiæ fuiſſet cultus Diuinus, non ſolùm interior, I.
ſed exterior. Cùm enim homo componatur ex anima, & corpore, conſentaneum eſt, vt non ſolùm anima, & intellectu colatur Deus, ſed actionibus etiam corporeis, & exterioribus, & hoc in omni ſtatu. Eſt autem notandum, quod licet pro ſtatu innocentiæ non fuiſſet aliquod dominium, & pręlatio coerciua (in quo ſenſu ad maledictionem dictum eſt mulieri, *Sub viri poteſtate eris.* Geneſ. 3.) aut coactiua, fuiſſet tamen poteſtas directiua, & gubernatiua, ſicut fuiſſent etiam pręceptores ad docendum, & inſtituendum adoleſcentes, ita etiam prepoſiti ad dirigendum in agendis, alias fuiſſet rerum confuſio, & inordinatio deformis, ſi quilibet pro

In ſtatu innocētia fuiſſet poteſtas dirigens, & gubernās nō autem coercens aut cogēs.

arbitrio

III. peccatorum, id eſt declaratio. Tertiò arguitur, Vel ſufficit quicunque dolor ad tollendum obicem,& recipiendum gratiam,vel non. Si aliquis non ſufficit, non videtur poſſe aſſignari quis ſolus ſufficiat,niſi ſola contritio(eodem enim modo videtur de quocunque alio dolore) ergo requiritur contritio. Si autem quilibet dolor ſufficit,dolor ſolùm ex timore pœnæ ſatis eſt:ergo. Quartò, Eodem pacto videntur claues habere poteſtatem retinendi peccata, ſicut remittendi: ſed clarum eſt, quòd claues non aliter retinent peccata, niſi declarando non remiſſa à Deo,nec poſſunt retinere,niſi quæ Deus retinuit: Ergo ſimiliter remittere peccata, ſolùm erit oſtendere remiſſa à Deo.

Notāda ad ſolut. arg. Scoti ſētētia de præparatione requiſita ad Sacramētum Pœnitentiæ, & Baptiſmi. Caiet. ſententia eād. quo ad Baptiſmum. D. Tho. Scoti, & authoris ſententia videtur eadē, nempe poſſe ſuſcitari ſpiritualiter mortuum per Sacramentum Pœnitentiæ, ſicut per Baptiſmum.

Ad ſoluendum hęc argumenta,nota: Primò,quòd Doctor ſubtilis in 4. diſt. 14.quæſt.vlt.art.3.videtur expreſsè dicere, quòd non requiritur alia diſpoſitio,vt aliquis per hoc Sacramentum Pœnitentiæ recipiat gratiam,niſi ſolùm,vt velit recipere, & ſe ſubijcere clauibus. Et idem dicit de Sacramento Baptiſmi. Caietanus etiam nominatim de Baptiſmo dicit 3. par. quæſt. 36. art.2.ad primum, quòd ad remiſſionem peccatorum, etiam mortalium, in Baptiſmo non exigitur aliquis dolor,ſed ſola voluntas recipiendi Baptiſmum in remiſſionem peccatorum. Et profectò idem haberet conſequenter dicere de Sacramento pœnitentiæ, quòd ita manifeſtè datur in remiſſionem peccatorum, ſicut Baptiſmus, & tamen Caietanus negat de Pœnitentia, quòd concedit in Baptiſmo: quàm conſtanter, ipſe viderit S. Thom. etiam 3. p. q.97.art.3. ad ſecundum, dicit, quòd Baptiſmus datur per modum abſolutionis,& eſt generatio,id eſt, mutatio de non eſſe ſpirituali ad eſſe ſpirituale: ideo non inconuenit accedere ad Baptiſmum cum conſcientia peccati mortalis, non autem ad Euchariſtiam, quæ non debet dari, niſi viuenti: datur enim per modum alimenti. Hac certè ratione conſequenter videretur idem dicendum de Sacramento Penitentiæ, quod inſtitutum eſt ad ſuſcitandum mortuos: & ſic non erit inconueniens accedere ad claues Eccleſiæ cum conſcientia peccati mortalis. Et poſſet magna probabilitate defendi: Quiſquis ſine complacentia quidem peccatorum preteritorum, ſed etiam ſine aliquo dolore, ſolùm cum propoſito cauendi in futurum à peccatis, accedat ad Sacramentum Pœnitentiæ, animo recipiendi remiſſionem peccatorum, quòd reuera recipiet: neſcio, an verum ſit impugnari

Hanc ſententiā author nec ꝓbat, nec improbat omnino.

pugnari

pugnari profectò non vehementer poſſe. Sed non adeò longius à communiori via, & doctrina diſcedens, ſecundò dico, quòd non licet accedere ad Sacramentum Pœnitentię cum conſcientia peccati mortalis: nec talis conſequeretur
8 peccatorum remiſſionem. Pro quo eſt aduertendum, † quòd contritio reuera nihil aliud importat, niſi dolorem de peccatis propter Deum, id eſt, eò quòd ſunt offenſiua Dei, cum propoſito cauendi in futurum: nec quicquam aliud eſt de ratione contritionis, reiectis anxijs, & ſubtilibus diſputationibus Scholaſticis, parùm in hanc rem cõferentibus, & Phyſicis potiùs, quam Theologicis. Nec apud me dubium vnquam erit, quin quicunque dolet de omnibus peccatis ſuis abſolutè, quia ſunt offenſiua Dei, proponit etiam omnino in futurum ſeruare omnia pręcepta Dei, talis conſequatur remiſſionem peccatorum, ſi nihil ſit aliud quod impediat.

Quid autor ſẽtiat.

Accedens ad Sacramentũ Pęnitẽtia cũ cõſcientia peccati mortalis, non accipit veniã peccatorũ.

Ratio contritionis, quanã ſit.

9 Poteſt † verò eſſe talis dolor, qui non ſit contritio: quia aliũde impeditur, puta, quia cum tali dolore perſeuerat ex ignorantia in aliquo peccato, vt quia retinet alienum: vel manet in aliquo errore: vt hæretici, aut infideles, qui dolent quidem de peccatis ſuis, & propter Deum, & proponunt in futurum: ſed talis dolor in eis nec eſt contritio, nec ſufficit ad remiſſionem peccatorum: non quia requiratur maior, nec alius dolor, quàm ille: ſed quia tenentur ad aliud, quod non implent. Itaque ab extrinſeco impeditur, ne ille dolor ſufficiat, qui de ſe ſufficeret quidem. Vnde in nullo mutato dolore, ſed ſolùm ſi talis alienum reſtitueret, aut dimitteret errorem, ille idem dolor eſſet contritio, quod in hac materia eſt commendandum, ne in rebus ad ſalutem neceſſarijs deſcendamus ad diſcendum vel incredibilia, vel non intelligibilia.

Idẽ dolor ex authoris ſẽtẽtia qui eſt cõtritio, eſt non cõtritio ſi ſit cũ obice coniunctus.

Reſpondetur ſimul ad .&c. argumentũ prolixè & multipliciter.

Hoc ergo pręmiſſo, dico primò. Si is, qui accedit ad Sacramentum pœnitentię, ſcit, & aduertit, ſe nullum habere dolorem peccatorum pręteritorum, quamuis habeat propoſitum in futurum, non conſequitur remiſſionem peccatorum, imò peccat mortaliter.

Secundò, ſi talis dolet quidem, ſed intelligit ſe non dolere, quia ſunt offenſiua Dei, ſed ob quancunque aliam rationem, puta aut propter pœnas infernis: profectò etiam talis dolor non ſufficit, quia ille non dolet offendiſſe Deum: nihil autem refert quòd doleat, ſi non doleat offendiſſe Deum. idem eſt enim àc ſi nullo modo doleret.

Quinam accedẽtes ad hoc Sacramentũ veniã peccatorũ nõ accipiant.

Accedere ad hoc Sacramentũ cũ conſciẽtia peccati mortalis eſt peccatũ mortale, quia ponitur obex.

Tertiò, Quicunque dolet, ſi omnino putat ſe adhuc eſſe in mortali, & non eſſe contritium, non videtur etiam ſufficere, & ſic dico, quod accedere cum conſcientia peccati mortalis ad hoc Sacramentum, eſt peccatum nouum, quia ponit obicem. Et hoc eſt probabile: non quia claues non ſufficiant, ſed quia virtualiter complaceat in peccato, qui non dolet, nec vult dolere ſe offendiſſe.

Quinam accedẽtes remiſſionẽ peccatorũ conſequantur. D. Augu.

Quartò, Si putat ſe doluiſſe propter Deum, & proponit in futurum, ſemper conſequitur gratiam, niſi aliunde ponat obicem ad ſenſum declaratum, puta, quia perſeuerat in aliquo peccato non defectu doloris. Sed dices, iam talis ante Sacramentum conſequeretur gratiam, quia per te dolor eſt contritio.

Propterea dico quintò, quod ſtat, quod aliquis putet ſe dolere, quia ſunt offenſiua Dei: & tamen reuera non ideo dolet, ſed ob aliam cauſſam. Quamuis enim videatur poſſe experiri aliquos ſe dolere, ſed an doleant, quia offenderunt Deum, perfectò ignorari poteſt. Prȩuolat enim (vt ait D. Auguſt.) intellectus, ſequitur tardus, aut nullus effectus. Et ſic contingit, quod aliquis putat ſe dolere propter Deum, & non dolet, aut non propter Deum dolet, & in tali fit remiſſio peccatorum virtute clauium.

Quinam ſit ille dolor, qui omnis, & ſolus cum clauibus ſufficit ad peccatorũ remiſſionem.

Sextò dico, & ſequitur ex dictis, quod † omnis ille do- 10
lor, & ſolus, ſufficit ad remiſſionem peccatorum cum clauibus, de quo peccator exiſtimat, quod ſit contritio, id eſt, ſufficiens dolor, ſi non ſit aliud impedimentum extrinſecum, vel ſit tanta negligentia examinandi, vt rediret in naturam omiſſionis. Si enim quis nullam aduertentiam adhiberet, aut conſiderationem ad examinandum ſtatum conſcientiæ ſuæ: ſed ſic temere exiſtimaret, ſe ſufficienter pœnituiſſe, idem eſt etiam iudicium, ac ſi non pœnituiſſet. Sed ſi bona fide, facta probabili examinatione, putat ſe ſufficienter pœnituiſſe, quamuis decipiatur, cum Sacramento Pœnitentiæ conſequitur ſine dubio remiſſionem peccatorum, & per hęc ſatis patet ad primum, & tertium argumentum. Sed contra hanc determinationem arguitur argumento communis: Talis, qui exiſtimat ſe ſufficienter pœnituiſſe, vel habet ignorantiam vincibilem, vel inuincibilem: Si inuincibilem, ergo non tenetur ampliùs dolere, ergo ſufficienter fecit, ad quod tenebatur: ergo iam ſunt ei remiſſa peccata: Si vincibilem, ergo accedens ad Sacramentum

Argumenta contra proximã reſponſionem.

Digitized by Google

cum tali peccato mortali, non excuſatur: ergo non das hominem, qui recipiat primam gratiam in Sacramento Pœnitentiæ.

Reſpondetur dupliciter: Primò, quòd illa ignorantia eſt inuincibilis. Et cùm arguis, ergo iam conſequitur remiſſionem peccatorum, nego conſequentiam, ſed ſolùm ſequitur, quod non peccat de nouo per omiſſionem contritionis. Secundò, & meliùs dico, quod illa ignorantia eſt vincibilis, & cùm infers: Ergo peccat accedens, nego conſequentiam. Non enim facit irreuerentiam Sacramentum, niſi qui ſcienter accedit in mortali. Sicut ſi quis celebraret ſine ara, quantumcunque ignorantia eſſet craſſa, non peccaret. Vel poteſt dici, quod talis ignorantia eſt vincibilis reſpectu dilectionis peccatorum, vel præcepti de contritione, ſi vllum eſſet: inuincibilis autem reſpectu Sacramenti. Nec hoc eſt mirabile, aliqua enim ignorantia excuſaret reſpectu vnius aliquando, quæ non excuſaret reſpectu alterius: Vt exempli gratia, ignorantia, quæ excuſaret conferentem Sacramentum in mortali, non excuſaret recipientem, vt notum eſt, maior enim examinatio requiritur conſcientiæ ad recipiendum Euchariſtiam, quam ad conferendum, etiamſi ad vtrumque exigatur examinatio conſcientiæ.

Reſpondetur ad hoc proximũ argumentum dupliciter.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quòd cùm aliquis poſt contritionem accedit ad Sacramentum Pœnitentiæ, dico quòd verè abſoluitur: Sacerdos enim fert ſententiam ſufficientem ad ponendum hunc in gratia, etiamſi non priùs fuiſſet in gratia. *Ad 2.*

Ad quartum dico, quod retinere, & non remittere, non eſt declarare non eſſe remiſſa, vt ipſi volunt, poteſt enim contingere: quod ex hoc ſolùm, quod non abſoluitur per claues, non remittantur peccata, vt expoſitum ſupra eſt. Et preterea cum (vt in preſentia ſupponimus) quilibet peccator teneatur adire claues, remiſſio etiam quæ fit in contritione, dependet à clauibus: imò fit virtute clauium, ſicut gratia, quæ data fuit ante paſſionem Chriſti. Et denuum vtcunque ſit, dato quod retinere ſit non declarare, non oportet, quod remittere ſit declarare. Nos enim ſolum volumus, & dicimus: verba accipi debere in ſua propria ſignificatione, vt remittere ſit remittere, ſicut retinere, retinere. Quòd ſi retinere non poteſt aliter fieri, niſi declarando, retinere erit declarare, ſed remittere poteſt aliter eſſe: ideo etiam ali- *Ad 4.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

ter accipiendum eſt. Ergo ex hac diſputatione conſtat, poteſtatem ordinis habere efficaciã alicuius ſpiritualis effectus. Nec tamen volo dicere nullum alium ab iſto habere poſſe, ſed hunc eſſe potiſſimum, & qui ex ſacris literis teſtatior, & notior ſit: alioqui ex poteſtate ordinis, ſunt omnes conſecrationes Epiſcoporum, presbyterorum, in quibus effectus datur purè, & verè ſpiritualis. Et hæc quidem quantum ad effectum poteſtatis ordinis. Reſtat, vt etiam dicamus de poteſtate iuriſdictionis: vtrum ſcilicet excommunicatio ſit effectus ſpiritualis, vel habeat effectum ſpiritualem. De quo latè dixi in 4. Sentent. in materia de clauibus: ideo vide illic.

SECTIONIS IV.

QVÆSTIO TERTIA.

A quo iure ſit inducta poteſtas Eccleſiaſtica?

SVMMA.

1 *Poteſtas Eccleſiaſtica quo iure ſit introducta.*

2 *Poteſtatis ciuilis, & Eccleſiaſticæ differentia.*

3 *Poteſtas Eccleſiaſtica, quòd quantum ad aliquam poteſtatem ſui, habuerit ortum à iure Naturali, vel poſitiuo.*

4 *Poteſtas Eccleſiaſtica, & ſpiritualis tota, quæ nunc reſidet in Eccleſia, quòd ſit de iure Diuino poſitiuo mediatè vel immediatè.*

5 *Poteſtas ſpiritualis tota, quæ fuit in veteri lege, quòd fuerit de iure Diuino poſitiuo.*

6 *Poteſtatem totam in veteri lege iure Diuino inſtitutam, quòd potuerit Iſraeliticus populus ſua authoritate inſtituere, etiamſi à Deo inſtituta non fuiſſet.*

Poſt

POſtquam ex parte diſputatum eſt de ipſa poteſtate ſecundùm ſe, & de effectu, & de fine illius in generali: videtur operæ pretium nos facturos, ſi de cauſſa efficienti, & ortu ipſius poteſtatis Eccleſiaſticæ differamus. Sic enim pro Ariſtot. doctrina probè hanc poteſtatem cognoſcere poterimus, ſi cauſſas illius cognoſcamus omnes. Poſtquam ergo diſputatum eſt de cauſſa finali, quæ potiſſima eſt ad agendum, de cauſſa efficienti, &
1 de authore huius poteſtatis quæritur. † Ergo quo iure introducta eſt poteſtas Eccleſiaſtica?

Reſpondetur ad propoſitam. Quæſtionem ſex propoſitionibus.

Et ſit prima propoſitio: Tota hæc poteſtas ſecūdum ſuam amplitudinem non habuit, nec potuit habere ortum à iure poſitiuo. Hęc eſt manifeſta ex ſupradictis: habet enim plures effectus ſpirituales, qui excedunt humanam poteſtatem, vt eſt remiſſio peccatorum, gratiā, conſecratio Diuiniſſimæ Euchariſtiæ, & talia. Item omnino totam humanam facultatem excedit: ergo non potuit habere originem à iure Humano, iuxta illud: *Quis poteſt remittere, niſi ſolus Deus?* Marc. 2. & benè dicebant eum blaſphemare, niſi eſſet Deus. Idem Luc. 5. & 7. *Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit?* Et confirmatur, quia non potuit habere ortum à iure ciuili, quia (vt oſtenſum eſt) hæc poteſtas diſtinguitur à ciuili poteſtate: ius autem Eccleſiaſticum præſupponit iam poteſtatem conſtitutam, ergo non potuit poteſtas Eccleſiaſtica habere ortum à iure poſitiuo. Tertiò patet manifeſtè, quia Chriſtus, qui eſt verus Deus, primus dedit claues regni cœlorum. Matth. 16. I.

Secunda propoſitio: Nec potuit etiam tota hęc poteſtas habere ortum à iure Naturali, patet ex eodem: quia etiam hæc poteſtas habet effectum ſupra totam Naturam: ergo nec ius Naturale potuit inſtituere hanc poteſtatem. Vnde II.
2 † differentia eſt inter poteſtatem ciuilem, & poteſtatem Eccleſiaſticam: quia poteſtas ciuilis habet ortum à Republ. quia eſt in finem Naturalem Reipublic. vt alias à nobis diſputatum eſt. Hæc autem poteſtas excellit non ſolùm priuatam ſingulorum authoritatem, ſed etiam totius mundi: & licet ius Naturale ſit ius Diuinum, tamen non ſe extendit vltra limites Naturæ, & ſic non poteſt ſe extendere vſque ad terminum vel finem huius poteſtatis ſpiritualis. Et confirmatur: Quia cognitio Naturalis non ſe extendit ad effectus huius poteſtatis: ergo nec ius Naturale, vel

Poteſtas ciuilis eſt à Republ. Humana & finem habet Naturalem: Eccleſiaſtica ſpiritualis, nec eſt à Reipub. nec finē habet Naturalē

Digitized by Google

poteſtas Naturalis. Item cùm per hanc poteſtatem homo conſtituatur ineſſe gratiæ, ſi hæc poteſtas eſſet Naturalis, homo ex Naturalibus poſſet conſequi gratiam, qui eſt error damnatus ab Eccleſia contra Pelagianos, & contra Paulum ad Rom. 3. 4. & 5. *Iuſtificati ex fide, &c.*

III. Tertia propoſitio: Nihilominus † poteſtas Eccleſiaſtica, quantum ad aliquam poteſtatem, ſui habuit ortum à iure Naturali, vel poſitiuo, id eſt, quantum ad aliquos effectus, & actus huius poteſtatis. Probatur, quia (vt ſupra dictum eſt) etiàm ſtando in iure Naturali, vtraque poteſtas eſt neceſſaria in Republ. In ſolo enim iure Naturali intelligi poteſt Deum eſſe, & quòd remunerator eſt inquirentibus: hoc enim Apoſtolus dicit ad Roman. 1. & Philoſophis manifeſtum fuiſſe tradit, ſempiternam quoque Dei virtutem, & Diuinitatem. Ex quo etiam ſequitur, Deum eſſe à mortalibus colendum, ergo etiamſi nulla eſſet ordinatio particularis à Deo, potuerunt in Republica aliqui deputari ad ſolam adminiſtrationem cultus Diuini, qui haberent prelationem, & authoritatem Sacrorum, & talis poteſtas eſſet ſpiritualis, non ciuilis, ſicut modò eſt de iure Diuino, imò hoc nomine damnantur ab Apoſtolo ſapientes Philoſophorum, quod cum cognouiſſent Deum, non ſicut Deum glorificauerunt, ſed mutauerunt gloriam inuiſibilis Dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis, & coluerunt, & ſeruierunt creaturæ potiùs quàm creatori. Quare ſicut Humana inſtitutione legimus fuiſſe Sacerdotia, Pontifices, Sacrificia falſorum Deorum apud gentes, eadem inſtitutione potuerunt eſſe Sacrificia, & Sacerdotia ad cultum veri Dei, & ea fuiſſet vera poteſtas ſpiritualis diſtincta à poteſtate ciuili. Imò, vt ſtatim dicemus, aliquando inter veros Dei cultores fuit talis poteſtas ſpiritualis, ſolùm humana authoritate introducta. 3

Poteſtas aliqua ſpiritualis ortũ habere potuit ex iure Naturæ, atq; diſtingui à ciuili poteſtate.

IV. Quarta propoſitio: Tota † poteſtas Eccleſiaſtica, & ſpiritualis, quæ nunc reſidet in Eccleſia, eſt de iure Diuino poſitiuo mediatè vel immediatè. Probatur hæc concluſio: Nam, vt infra diſputatur, tota poteſtas Eccleſiaſtica deriuata eſt ab Apoſtolis, ſed Apoſtoli habuerunt poteſtatem à Chriſto vero Deo, & Domino, ergo tota poteſtas Eccleſiaſtica eſt de iure Diuino poſitiuo. Dixi autem mediatè vel immediatè, non ſolum, quia primò habuerunt Apoſtoli, & inde deriuata ſit in ſucceſſores: ſed quia non nego, quin in 4

Digitized by Google

Eccleſia ſit aliqua poteſtas Eccleſiaſtica ſolùm de iure poſitiuo, vt dicam non ita multò poſt, ſed ea ortum habuit à poteſtate Eccleſiaſtica, quæ eſt de iure diuino, qualis eſt poteſtas minorum ordinum, & fortaſſe aliqua alia, de qua ſtatim. Et confirmatur authoritate Apoſtoli ad Epheſ. 4. *Vnicuique noſtrum data eſt gratia ſecundùm menſuram donationis Chriſti, & ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Euangeliſtas, alios autem Paſtores, & Doctores ad conſirmationem Sanctorum in opus miniſterij, in ædificationem corporis Chriſti.* Sed omnis poteſtas Eccleſiaſtica, vel eſt aliqua illarum ab Apoſtolo enumeratarum, vel pendet ab illis: ergo, &c.

5 Quinta propoſitio: Tota † poteſtas ſpiritualis, quæ fuit in veteri lege, id eſt poſt libertatem populi Iſrael ab Ægyptiorum ſeruitute, fuit de iure Diuino poſitiuo. Hæc concluſio non aliter opus eſt vt probetur, quàm ex tenore & ſerie legis. Tota enim lex data eſt à Deo, de qua lege ad Galat. 3. *Lex data eſt per Angelos in manu Mediatoris.* Et Mat. 15. loquens Iudæis, ait: *Irritum feciſtis mandatum Dei propter traditiones veſtras.* Et loquitur de precepto Decalogi. *Honora patrem tuum, & matrem, &c.* Et Stephanus, Act. 7. dicit, quòd fuit data in diſpoſitione angelorum, & Moſes accepit verba vitæ, vt daret populo. Et D. Paul. ad Hebreos 1. *Multifariè multiſque modis olim Deus loquens Patribus, in Prophetis, &c.* Et Manichæorum error fuit, quòd lex Moſi non eſſet lex Dei. Et hoc in ipſa lege frequenter dicit. *Si feceritis præceptum Domini, & mandata Domini cuſtodieritis*, & ſimilia. Sed in ipſa lege continetur ordo, & ratio totius cultus Diuini per Pontifices, & Sacerdotes, & miniſtros, vt ſuprà oſtenſum eſt: ergo tota poteſtas illa circa Diuinum cultum, quæ ſola erat poteſtas ſpiritualis, fuit iure Diuino poſitiuo introducta. Et Exod. 24. dicitur, quòd Moſes aſſumens volumen fœderis, legit audiente populo, qui dixerunt: *Omnia, quæ locutus eſt Dominus, faciemus:* Et infrà ait Moſes: *Hic eſt ſanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiſcum.* Quòd Diuus Paulus ad Hebræos 9. apertiùs retulit: *Hic ſanguis Teſtamenti, quod mandauit ad vos Deus.* V.

6 Sexta propoſitio: † Totam poteſtatem inſtitutam in veteri lege iure Diuino potuit populus Iſrael ſua authoritate inſtituere, etiamſi à Deo inſtituta non fuiſſet. Hæc VI.

proba-

probatur ex tertia propoſitione: Nam cognito Deo, & maieſtate Diuina, vel per lumen Naturale, vel per lumen fidei, potuit populus conſtituere Pontifices, Sacerdotes, Sacrificia, & ceremonias ad cultum Diuinum, licet fortaſſis non potuiſſent tot figuras, & ſymbola futurarum rerum inſtituere, cùm nec poſſent futura ita diſtincta cognoſcere, nec aptas, & conuenientes figuras ad ea portendendum, & deſignandum inſtituere. Facit illud ad Hebr. 9. *Si enim ſanguis aut taurorum, aut cinis vitulæ aſperſus inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis, quanto magis ſanguis Chriſti?* Ex quibus verbis conſtat veterem legem non mundare, niſi carnem.

SECTIONIS V.

QVÆSTIO.

Quando inceperit poteſtas Eccleſiaſtica.

SVMMA.

1 *Poteſtas aliqua ſpiritualis, quòd potuerit eſſe in ſtatu innocentiæ.*

2 *Poteſtas ſpiritualis, quòd ſtatim poſt peccatum fuerit in lege Naturæ.*

3 *Poteſtas omnis ſpiritualis, quæ fuit in lege Naturæ, licet potuerit eſſe ſolùm authoritate Humana, quod tamen veriſimile ſit, vel quòd ex ſpeciali reuelatione Diuina, vel inſtinctu, & motione Diuina fuerit conſtituta authoritas aliqua, & poteſtas ſpiritualis, & aliqua Sacrificia, & Sacramenta, & aliæ ceremoniæ, ſpectantes ad cultum Diuinum, & ſalutem ſpiritualem animarum.*

4 *Poteſtas ſpiritualis, quòd fuerit aliqua in lege ſcripta, probatur.*

5 *Au-*

5 *Authoritas propriè, & perfectè ſpiritualis (quæ ſunt claues regni cœlorum) quòd nunquam fuerit in lege Naturę, nec in lege ſcripta, ante noſtri Redemptoris aduentum, oſtenditur.*

6 *Sacerdotes veteris legis, an haberent poteſtatem ferendi leges, & pręcepta faciendi, obligantia in foro animę.*

7 *Poteſtas ſpiritualis, quę fuit in veteri Teſtamento, quòd tota expirauerit, & antiquata fuerit in lege Euangelica, nec ampliùs perſeuerauerit: Et quòd Sacerdotes noui Teſtamenti non ſint ſucceſſores illorum, ſed omnino ſit noua poteſtas.*

8 *Authoritas perfecta, & propriè ſpiritualis, quòd tota inceperit ab aduentu Chriſti, qui fuit primus author, & dator clauium, & poteſtatis ſpiritualis.*

9 *Chriſtus quando claues dederit Apoſtolis, Armachani ſententia recenſetur.*

10 *Reijcitur Armachani, & authoris ſententia profertur.*

SVo ordine ſequitur, vt quæramus, quando inceperit hæc poteſtas, vtrum ab initio mundi
1 Et ſit prima propoſitio: † In ſtatu innocentiæ potuit eſſe aliqua poteſtas ſpiritualis. Probatur paucis: Non eſt dubitandum: quin in ſtatu innocentiæ fuiſſet cultus Diuinus, non ſolùm interior, ſed exterior. Cùm enim homo componatur ex anima, & corpore, conſentaneum eſt, vt non ſolùm anima, & intellectu colatur Deus, ſed actionibus etiam corporeis, & exterioribus, & hoc in omni ſtatu. Eſt autem notandum, quod licet pro ſtatu innocentiæ non fuiſſet aliquod dominium, & pręlatio coerciua (in quo ſenſu ad maledictionem dictum eſt mulieri, *Sub viri poteſtate eris*. Geneſ. 3.) aut coactiua, fuiſſet tamen poteſtas directiua, & gubernatiua, ſicut fuiſſent etiam pręceptores ad docendum, & inſtituendum adoleſcentes, ita etiam prepoſiti ad dirigendum in agendis, alias fuiſſet rerum confuſio, & inordinatio deformis, ſi quilibet pro

Reſpondetur ad quæſitũ ſeptẽ propoſitionibus. I.

In ſtatu innocẽtia fuiſſet poteſtas dirigens, & gubernãs nõ autem coercens aut cogẽs.

arbitrio

arbitrio ſuo diuerſis moribus viueret, etiamſi omnes rectè viuerent: & eadem ratione non fuiſſet decora reſp. ſi quilibet ſuo ritu Deum coleret, & non eſſet conſenſus, & vniformitas in cultu Diuino: Nullo modo igitur eſt dubitandum, quin ſi ſtatus innocentiæ perſeueraſſet, fuiſſent conſtitutiones, & ordinationes, tum ad vitam ciuilem, tum maximè ad vitam ſpiritualem, & cultum Diuinum: & fuiſſent etiam præpoſiti, qui haberent curam rerum ordinandarum, & hæc poteſtas eſſet ſpiritualis, cùm eſſet ad finem ſpiritualem, nec imaginandum, quòd omnino eſſent in otio ſine aliquo exercitio, & opere exteriori.

II. Secunda propoſitio: † Statim poſt peccatum fuit in lege Naturæ poteſtas ſpiritualis. Probatur, quia, vt dicit D. Thomas ſecunda ſecundæ, ſicut pro omni ætate, & tempore fuit neceſſaria fides ſupernaturalis: ita fuit neceſſaria prouidentia ad ſupernaturalem finem, & opus fuit, vt homines actiones ſuas dirigerent, non ſolùm in finem naturalem, & politicum, ſed etiam in finem ſupernaturalem, & ſpiritualem: & per conſequens, vt eſſet etiam aliquis cultus Dei, qui eſt author, & dominus, à quo beatitudinem ſolùm ſperare poſſumus. Sed ſicut humana opera non poſſunt commodè ordinari in finem humanum, niſi in Republ. ſint aliqui, qui præſideant, & aliqui, qui pareant: ita etiam non poſſent opera hominum conuenienter ordinari in illum finem ſupernaturalem, niſi ad hanc rem aliqui præficerentur, qui curam gererent deducendi homines in talem finem, & hæc eſt ſpiritualis poteſtas, ergo ea fuit à principio. Confirmatur: Semper fuit Eccleſia, id eſt, communitas ſpiritualis ordinata ad finem ſupernaturalem, ſed non eſt perfecta Reſpubl. ſine magiſtratu, & authoritate. ergo ſemper fuit talis poteſtas. Secundò probatur, quia Abel videtur fuiſſe Sacerdos, cùm legatur de eo, quòd obtulerit Sacrificium, & quidem Deo acceptum. Geneſ. 4. & Hebr. cap. 11. Vnde Diuus Auguſtinus, lib. 5. ad Oroſium: *Tria maximè iuſtitiæ præconia in Abel fuiſſe comprobantur, Virginitas, Sacerdotium, & Martyrium, in quibus Chriſti figuram geſſit.* Tertiò probatur, quòd fuiſſet in lege Naturæ vera poteſtas ſpiritualis, quia Melchiſedech erat Dei Sacerdos, Geneſ. cap. 14. Quem Doctores dicunt fuiſſe Sem filium Noe: Vnde etiam graues authores dicunt in lege Naturæ primogenitos fuiſſe Sacerdotes. Quòd autem fuerit verum Sacerdo-

Sec. Secũda q. 2. c. 3. & 7.

Eſt aliquid ſimilem Dialog. quæſtionũ 65. ad Oroſiũ. q. 47. & ſequenti, qui operibus. D. Auguſ. inſertus eſt.

2

cerdotium, non ſolùm inde conſtat, quòd Abraham benedictionem ab eo accepit, ſed magis ex eo, quòd Chriſtus Dominus dictus eſt Sacerdos, & Pontifex ſecundùm ordinem Melchiſedech, vt videre eſt Pſalm. centeſ. nono, & in Epiſt. ad Hebr. 6. *Gene. 14.*

3 Tertia propoſitio, † Licet omnis poteſtas ſpiritualis, quæ fuit in lege Naturæ, potuerit eſſe ſolùm authoritate Humana, tamen veriſimile eſt, vel quod ex ſpeciali reuelatione Diuina, vel inſtinctu, & motione Diuina fuit conſtituta aliqua authoritas, & poteſtas ſpiritualis, & aliqua Sacrificia, & Sacramenta, & aliæ ceremoniæ, ſpectantes ad cultum Diuinum, & ſalutem ſpiritualem animarum. Prima pars patet ex ſuprà dictis, quia (vt ſtatim declarabo) ante aduentum Domini nullus fuit effectus alicuius poteſtatis, qui reuera excederet. Humanam facultatem: Ergo tota poteſtas ſpiritualis potuit authoritate humana conſtitui, & ſi aliquod erat Sacramentum ad deletionem peccati originalis, illud non indigebat authoritate Diuina. Et quia reuera nullam efficaciam habebat, niſi inquantum erat teſtimonium fidei: & quia nullum certum ſignum erat de iure Diuino contra originale, ſed quæcunque proteſtatio fidei ſatis erat ſaltem de iure Diuino in Humano Statuto, vel conſuetudine: credendum eſt, fuiſſe certum aliquem ritum ad purgationem peccati originalis. Secunda pars probatur, quia ſi fides ſemper fuit neceſſaria, & nunquam defuit in quacunque ætate (vt dictum eſt) maximè videtur reuelatio facta de ratione colendi Deum, quæ potiſſima pars eſt veræ religionis, & vitæ fidelis. Et confirmatur, quia cùm Dominus ita diligenter in veteri lege rationem inſtituerit Diuini cultus, tot Sacerdotia, miniſteria, ſolennitates, ceremonias, non eſt credendum, ceſſaſſe omnino ante legem, quin cultores ſuos, vel reuelatione, vel interiori aliquo motu inſtruxerit, quomodo piè, & religioſè ipſum colerent, licet non ſit dubitandum, quin fuerit multò ſimplicior cultus, quàm in lege ſcripta.

III. Propoſitio bipartita.

Probatur prior pars.

Probatur poſterior.

4 Quarta propoſitio: In † lege ſcripta certum eſt fuiſſe aliquam poteſtatem ſpiritualem. Hæc propoſitio nota eſt authoritate legis ipſius, vbi tam multa tradita ſunt de Sacerdotio, & miniſterio ſpirituali. Sed quòd fuerit propriè & verè poteſtas, & dignitas ſpiritualis, patet primùm ex authoritate illa Paul. Hebr. 7. *Translato Sacerdotio neceſſe eſt* IV.

vt

vt legis tranſlatio fiat. Vbi Paul. ex profeſsò contendit probare Sacerdotium Chriſti eſſe prꝍſtantius Sacerdotio veteris legis. Fruſtra autem inſumeret operam illam, ſi Sacerdotium non fuiſſet verum Sacerdotium, id eſt, authoritas, & poteſtas ſpiritualis. Item poſt inſtitutionem regum perſeuerauerunt Sacerdotes, vt patet de Samuele, 1. Reg. 10. Ergo Sacerdotium erat poteſtas diſtincta à poteſtate ciuili: ergo ſpiritualis. Item de Caipha dicit Euangeliſta Ioan. 11. quòd cùm eſſet pontifex anni illius, prophetauit. Ex quo omnino videtur, quòd pontificatus ille eſſet vera dignitas, & authoritas ſpiritualis.

V. Propoſitio. Quinta propoſitio: His non obſtantibus dico, quòd authoritas † propriè, & perfectè ſpiritualis, quæ ſunt claues 5 regni cœlorum, nunquam fuerunt in lege Naturæ, nec in lege ſcripta ante aduentum redemptoris noſtri. Probatur propoſitio: Regnum cœlorum poſt peccatum protoparentum ſemper fuit clauſum ante aduentum Chriſti: ergo ante aduentum eius non fuerunt claues: vnde ipſe ſolus dicitur habere clauem Dauid, quæ aperit, & nemo claudit. Apocalip. 3. Secundò probo, quia totum Sacerdotium veteris legis cum omnibus ſuis Sacrificijs, oblationibus ſacris, non poterat dare gratiam, quia non iuſtificabat, vt D. Paulus, Roman. 3. & Galat. 2. *Ex operibus legis non iuſtificabitur omnis caro coram illo.* Et Galat. 2. *Si ex lege iuſtitia: ergo Chriſtus gratis mortuus eſt.* Hebr. 9. *Sanguis hircorum aut taurorum, & cinis vitulæ aſperſus inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis.* Et in aliis varijs locis non ſolùm teſtatur, ſed probat: Ergo nec illi Sacerdotes habebant claues, nec erat in eis vera poteſtas ſpiritualis: vnde dico, quòd nullum effectum purè ſpiritualem poterant conferre, ſed omnia erant temporalia, & materialia, ſignum duntaxat ac figura rerum ſpiritualium: & Sacerdotes Leuitici habebant ſolùm claues, & curam templi materialis: vnde nec remittebant peccata, nec aliquam poteſtatem purè ſpiritualem habebant, ſed omnia, quæ gerebantur, erant media ordinata ad gratiam nouæ legis: ideo illa poteſtas erat ſpiritualis; ſed longè aliter, quàm poteſtas Eccleſiaſtica in lege Euangelica.

Quæſtio incidens. Vtrum † autem Sacerdotes veteris legis haberent po- 6 teſtatem ferendi leges, & prꝍcepta faciendi obligantia in foro animæ, dubitari certè poteſt. Cùm enim in veteri

lege

lege prętter moralia pręcepta Dominus tot iudicialia, & ceremonialia pręcepta tradiderit, vbi omnia circa cultum Diuinum tam diſtinctè, & ſpeciatim erant inſtituta: non erat opus præceptis, alias creuiſſet obligatio in immenſum, vt non ſolum grauis, ſed intollerabilis eſſet. In lege autem Euangelica, quam Dominus pauciſſimis pręceptis generalibus in libertate reliquit, neceſſe fuit, vt apud Pontifices maneret authoritas ferendi leges vtiles, & accommodas ad gubernationem rerum ſpiritualium. Sed cùm non obſtantibus iudicialibus pręceptis ipſius legis nihilominus apud reges maneret poteſtas legum condendarum: itidem videtur dicendum de Sacerdotibus veteris legis, quòd habebant authoritatem faciendi precepta, & leges, vel ſaltem vim coactiuam ad inſtituendum miniſtros, & Leuitas, & pro tempore cogendi ad Sacrificia, & oblationes, & reliqua, quæ erant legis, & Diuini cultus (hoc enim eſt habere authoritatem, & eſſe Pontificem) & præcepta eorum obligabant non minùs, quàm pręcepta regis. Et quòd eſſent aliqua præcepta, vel inſtituta eorum, videtur ex eo loco. Matth. 15. *Irritum feciſtis mandatum Dei propter traditiones veſtras.* Vbi D. Chryſoſt. videtur dicere, quòd erant vera mandata. Et confirmatur ex Deuterono. 17. vbi de Sacerdote Leuitici generis dicitur: *Qui autem ſuperbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio: qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum ex Iſrael.* Vnde videtur, quòd tenerentur ei obedire, etiam ſub peccato mortali, non enim pœna mortis pro minore delicto inferebatur. Et quòd reuera eſſent pręcepta Humana, patet Matth. 23. *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ, & Phariſæi: omnia ergo quæcunque dixerint vobis, ſeruate, & facite: ſecundùm verò opera eorum nolite facere. alligant autem onera grauia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem ſuo nolunt attingere.* Non videtur autem loqui de pręceptis legis, quæ non dicerentur importabilia, cùm eſſent pręcepta ſapientiæ Diuinæ, quæ diſponit omnia ſuauiter: Ergo erant pręcepta Pontificum, & Sacerdotum. Ita Gloſſa dicit, licet D. Chryſoſt. totum referat ad legem.

Sacerdotes veteris Teſtamẽti ſuã habuerũt poteſtatem pręcipiendi & coercendi. Eorũ pręcepta nõ minus obligabant, quã regis.

7 Sexta propoſitio: Poteſtas † ſpiritualis, quæ fuit in veteri Teſtamento, tota expirauit, & antiquata eſt, nec perſeuerauit in lege Euangelica, nec Sacerdotes noui Teſtamenti

VI. Propoſitio.

Digitized by Google

ſtamenti ſunt ſucceſſores illorum, ſed eſt noua poteſtas omnino. Probatur, quia poteſtas Euangelica deriuata eſt tota à Sacerdotio Chriſti, ſed Chriſtus non fuit Sacerdos ſecundùm ordinem Aaron, ſed ſecundùm ordinem Melchiſedech. Heb.7. Vnde, & Paul. infrà probat, eſſe aliam legem, quia eſt aliud Sacerdotium: Ergo omnino illud Sacerdotium perijt, Dan.9. *In dimidio hebdomada deficiet hoſtia, & Sacrificium, & erit in templo deſolatio.*

VII. propoſitio. Septima propoſitio: Perfecta † authoritas, & propriè ſpiritualis, tota incepit ab aduentu Chriſti, qui fuit primus author, & dator clauium, & poteſtatis ſpiritualis, & qui propria authoritate poterat conferre gratiam, & peccata remittere per poteſtatem excellentiæ. Marc.2. & Luc.7. & illam poteſtatem, licet non eodem modo, ſed determinatam, & aliquo modo alligatam Sacramentis, reliquit in Eccleſia ſua: patet. Matth.16. & 18. Ioan.20. & 21. 1. Cor.5. 2. Cor.2. Heb. 13. *Obedite præpoſitis veſtris, &c.* Item Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* 8

Armach. ſententia rationes. Quando autem dederit claues, † non omnino inter Doctores ſatis conuenit, & Armachanus quidem lib.11. cap.14. & 15. de quæſt. Arm. dicit, quòd non eſt data poteſtas in aliquo loco, ex omnibus ſupradictis, & quidem quòd non, Ioã. 20. *Quorum remiſeritis peccata, &c.* probat, quia Act. 1. dicit Petr. ad Apoſtolos de Iuda: *Qui connumeratus erat in nobis, & ſortitus eſt ſortem miniſterij huius:* Et inducit prophetiam: *Fiat commoratio eius deſerta, & non ſit, qui habitet in ea, & Epiſcopatum eius accipiat alter.* Et ſtatim orantes dixerunt. *Tu Domine, qui noſti corda filiorum hominum, oſtende, quem elegeris ex his duobus vnũ accipere locum miniſterij huius de quo preuaricatus eſt Iudas.* Ex quo (inquit) videtur conſtare, quòd Matthias nõ habuit, niſi quod amiſit Iudas. Ergo tota poteſtas data fuit ante reſurrectionem. Item Ioan.20. dicitur: *Thomas, vnus de duodecim, non erat cum alijs Apoſtolis, quando venit Ieſus, & dixit. Quorum remiſeritis, &c.* Ergo non habuiſſet poteſtatem. Item Marc. 6. dicitur, quòd vngebant ægrotos oleo: hoc autem ſpectat ad presbyteros, vt patet. Iacob.5. ante ergo reſurrectionem fuerunt presbyteri: imò ex eodem habetur, quòd ante cœnam Dominicam. Item probatur, quòd nec Matthæi 16. nec 18. fuerit data poteſtas. Probatur, quia poteſtas ordinis tota ſimul data eſt: aliàs ordo non eſſet vnum Sacramentum, ſed plura: Sed in cœna acceperunt poteſtatem ordinis, 9

Digitized by Google

dinis, ſecundum aliorum ſententiam, quo ad conſecrationem corporis Chriſti: ergo antea non habebant claues, quia iſta dantur ſimul. Et ita Armachanus putat, quòd tota poteſtas data eſt. Marc. 3. quando inſtituit eos Apoſtolos. Legitur enim, quod aſcendens in montem, vocauit ad ſe, quos voluit ipſe, & venerunt ad eum, & fecit, vt eſſent 12. cum illo, & vt mitteret eos predicare, & dedit eis poteſtatem curandi infirmitates, & eijciẽdi demonia. Sed ad authoritatẽ Apoſtolatus ſpectant claues tam ordinis, quàm iuriſdictionis: ergo tunc acceperunt totam poteſtatem. Et poſſet confirmari, quia Paulus non legitur accipiſſe aliam poteſtatem, niſi Apoſtolatus, quia à Chriſto Domino non legitur, niſi ſolùm, quòd miſſus eſt ad prędicandum, & portandum nomen Domini coram gentibus, Act. 9. Et ipſe ſolùm vocat ſe electum Apoſtolum: ab Apoſtolis autem nihil accepit, vt ipſe teſtatur, quòd qui videbantur eſſe aliquid, nihil illi contulerunt. Galat. 2. Ed ibidem: *Qui operatus eſt Petro in Apoſtolatum circuncißionis operatus eſt, & mihi inter gentes:* Sed Paulus habuit omnem poteſtatem: ergo quando facti ſunt Apoſtoli, receperunt totam poteſtatem ſpiritualem.

Confirmatur Armachani ſententia ab authore.

10 Ad hoc dubium primò non magni † refert, quando acceperint claues, aut ante paſſionem, vel poſt, modò conſtet eos accepiſſe, ſicut ex Euangelio notum eſt: Secundò probabile eſt, eos accepiſſe claues, & poteſtatem, non ſimul, ſed per partes: itaque videntur accepiſſe poteſtatem iuriſdictionis in foro exteriori. Matth. 18. Ordinis, quantum ad conſecrationem corporis Chriſti. Luc. 12. Claues verò in foro interiori, Ioan. 20. Primatum autem, & plenitudinem poteſtatis videtur Petrus accepiſſe. Ioann. 21. *Paſce oues meas.* Et quòd Armachanus ait, ſi non ſimul acceperunt totam poteſtatem, fore, vt non eſſet vnum Sacramentum ordinis, non neceſſe eſt. Quanquam enim Chriſtus poteſtatem clauium non ſimul totam nec vno loco dedit, non ideo tamen conſequitur, vt etiam Pontifices poſſint eam authoritatem diuidere, ſed totam ſimul tribuunt, & vno ordinis Sacramento; nec fortaſſe poſſent diuiſim tradere. Vel fortè ſatiùs eſſet dicere, quicquid ante reſurrectionem à Chriſto de hac poteſtate dictum, aut factum fuerit, totum intelligi debere in futurum, id eſt, poſt reſurrectionem. Sicut enim Matth. 16. fuit tantùm promiſſio clauium, vbi omnia in futurum ſequuntur, *Super hanc*

Hic reijcit autor Armachani ſententiã & ſuam profert.

Reſpondet ad pręcipuum argumentũ Armachani.

C *petram*

petram ædificabo Eccleſiam meam: Et tibi dabo claues regni cœlorum, ita videtur inſtitutio in futurum facta, & ſic Apoſtolos nullas habuiſſe claues ante illa verba: *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, &c.* Certè puto ante reſurrectionem nõ potuiſſe Apoſtolos exercuiſſe iuriſdictionem, etiam in foro interiori, & dubito an potuiſſent conſecrare corpus Chriſti; quanquam de hoc probabiliùs videtur, quòd potuerint, ſed oppoſitum non eſt improbabile. ſed nihil certi de hoc haberi poteſt, niſi quòd habuerunt à Chriſto Claues, & poteſtatem omnem ſpiritualem.

Matt. 18.

SECTIONIS VI.

QVÆSTIO.

Vtrum poteſtas ſpiritualis ſit ſuprà poteſtatem ciuilem.

SVMMA.

1 *Poteſtas ſpiritualis, quòd ſit præſtantior, & eminentior poteſtate temporali, oſtenditur.*
2 *Papa, an ſit orbis Dominus.*
3 *Poteſtas temporalis quod non dependeat à ſummo Pontifice, ſicut aliæ poteſtates ſpirituales inferiores, &c.*
4 *Poteſtas ciuilis, quòd non ſit ſubiecta poteſtati temporali Papæ, tanquam Domino temporali.*
5 *Papa quod non habeat iudicare, ſaltem via ordinaria, de cauſis principum aut regnorum titulis, nec poteſt ad eum appellari in cauſis ciuilibus.*
6 *Papa, quòd non habeat poteſtatem deponendi principem ſecularem, etiam ex iuſta cauſſa, ratione authoritatis temporalis.*

Papa,

Google

7 Papa, quòd non habeat confirmare, nec poſſit infirmare leges ciuiles.

8 Poteſtas merè temporalis, quòd nulla ſit in Papa, videlicet, quæ ad finem ordinetur temporalem.

9 Poteſtas temporalis, quòd non dependeat à ſpirituali omnino eo modo, quo ars ſiue facultas inferior dependet à ſuperiori.

10 Poteſtas ciuilis, quòd aliquo modo ſubiecta ſit, non poteſtati temporali Summi Pontificis, ſed poteſtati ſpirituali.

11 Eccleſiæ quòd inſit aliqua poteſtas, & authoritas temporalis in totum orbem.

12 Papa, quòd in ordine ad finem ſpiritualem habeat ampliſſimam poteſtatem temporalem ſupra omnes principes, & reges, & imperatorem.

13 Poteſtas temporalis in ſummo Pontifice, qualiter intelligatur.

14 Papa, an & quando eſſet audiendus, rege contradicente, & quando non, in his, quæ ad aliquam legem ciuilem, aut adminiſtrationem temporalem attinent.

15 Chriſtus an totius orbis fuerit Dominus.

16 Chriſtus, quòd non fuerit rex hereditaria ſucceſſione.

17 Chriſtus, quòd dono Dei non habuerit dominium temporale, quale eſt dominium principum.

18 Chriſti regnum in toto orbe, quo titulo fuerit.

DIſſeruimus, Quanquam non pro rei dignitate, ſed tamen pro temporis, & ingenii noſtri anguſtia, de poteſtate ſpirituali in genere, & de fine ipſius, & origine, ſiue autore: viſus ſum mihi non abs re facturum, ſi priuſquam deſcẽdamus ad diſputandum de ſubiecto ipſius poteſtatis, aliquid tractauero de comparatione poteſtatis ciuilis, & ſpiritualis inter ſe. Et duas potiſſimùm quæſtiones conſtitui diſputare. Altera, an poteſtas ciuilis ſit ſubiecta ſpirituali poteſtati:

Duplex Quæſtio prior hoc diſputatur, poſterior ſectione proximè ſequenti.

Altera, an econtra Eccleſiaſtici ſint ſubiecti poteſtati ciuili. Nam vtraque quæſt. in vtranq; partem aſſertores, & defenſores non paucos, nec poſtremi nominis, habet. Eſt ergo quæſtio, An poteſtas ſpiritualis ſit ſuperior ad poteſtatem temporalem aut ciuilem. Et quia, vt in pręſentia ſupponimus, & infrà probaturi ſumus, Papa eſt princeps ſummus in tota poteſtate Eccleſiaſtica, quæritur, vtrùm Papa ſit ſuperior ad omnes principes, & poteſtates temporales. Nec reuoco in diſputationem, vtra ex duabus poteſtatibus ſit perfectior: Eſt enim in confeſſo, † ſpiritualem eſſe præſtantiorem, & eminentiorem, & ſupremæ dignitatis. Facultates enim, ſicut, & artes, & potentiæ æſtimandæ ſunt ex fine, ſicut, & omnia alia, quæ ad finem ſunt: Finis autem poteſtatis ſpiritualis longè excellit finem temporalis poteſtatis, quantum ſcilicet perfecta beatitudo, & vltima felicitas excellit Humanam, aut terrenam felicitatem. Et, vt ait Innocentius, in ca. *Solitę.* de maior. & obedient. *Spiritualia tantò temporalibus ſunt digniora, quanto anima pręfertur corpori.* Et Hebręor. 7. Apoſtolus probat dignitatem Sacerdotij Euangelici ex eo, quod Melchiſedech, qui erat Dei Sacerdos, benedixit Abraham. Geneſ. 14. Sine controuerſia autem maior eſt, qui benedicit, quam qui benedicitur. Abraham autem erat principes temporalis, aut perſonam gerebat temporalis poteſtatis. Omnino igitur maior, & auguſtior eſt poteſtas ſpiritualis temporali, atque adeò maiori cultu, & obſeruantia proſequenda. Ergo omiſsa hac comparatione ad aliam tranſeamus: Vtrùm ſcilicet Papa ſit ſuperior poteſtate ciuili iuriſdictione, & authoritate. Et quidem ſunt, qui tanto ſtudio, & fauore Pontificum feruntur, vt putent reges, & alios principes temporales non eſſe, niſi vicarios, aut legatos Roman. Pontificis, & vt miniſtros poteſtatis Papalis, & quòd omnis poteſtas temporalis deriuetur à Romano Pontifice. Alij econtrario, ita eximunt principes à poteſtate Eccleſiaſtica, vt nihil penè integrum relinquant Eccleſiaſticæ poteſtati, ſed omnes cauſsas etiam ſpirituales velint deferri ad iudicium ciuile: & illic terminari. Nos in vtroſque vtranque poteſtatem temperantes, aliquot propoſitionibus Quæſtioni propoſitæ reſpondebimus. 1

Non eſt dubium, quin poteſtas ſpiritualis eminẽtior ſit, quam ciuilis.

Quæ ſit Quæſtio hic diſputanda.

Referuntur hic duæ ſententiæ, inter ſe prorſus contrarię.

Reſpondet author tribus propoſitionib.

Prima propoſitio Papa † non eſt orbis Dominus. Probatur Matth. 20. & Luc. 22. *Scitis, quia principes gentium dominan-* 2

dominantur eorum, & qui maiores ſunt poteſtatem exercent inter eos; non ita erit inter vos. Et ſtatim: *Filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & animam ſuam dare redemptionem pro multis.* In quo loco videtur Dominus vetuiſſe, ne etiam priuati vellent dominari, tantùm abeſt, vt eis principatum tradiderit. Quem locum Diuus Bernardus inducit de conſider. ad Eugenium, lib. 2. dicens. *Nam quid tibi aliud dimiſit S. Apoſtolus? Quod autem, inquit, habeo, hoc tibi do. Quid illud? Vnum ſcio, non eſt aurum, nec argentum. Eſto, vt alia quacunque ratione hoc tibi vindices, ſed non Apoſtolico iure, nec enim ille tibi dare; quod non habuit, potuit, quod habuit, dedit, ſolicitudinem (vt dixit) ſuper Eccleſias: nunquid dominationem mundi? Ipſum audi: Nec dominantes, inquit, in clero, ſed forma facti gregis: ſed ne fortè putes ſola humilitate dictum, non etiam in veritate, vox Domini in Euangelio eſt, Principes gentium dominantur, &c. planè Apoſtolis interdicitur dominatus. Quomodo tu, & tibi vſurpare audes, aut dominans Apoſtolatum, aut Apoſtolus dominatum: planè ab alterutro prohiberis: ſi vtrunque ſimul habere voles: perdes vtrunque: alioquin non te exceptum illorum numero putes, ipſi regnauerunt: & non ex me, principes extiterunt, & non cognoui. Forma Apoſtolica hæc eſt: Dominatio interdicitur indicitur miniſtratio.* Et infra: *Exi in agrum, ager mundus eſt, exi non tanquam Dominus, ſed tanquam villicus.* Item Papa fatetur ſe recepiſſe dominium aliquarum terrarum ab Imperatore, 12. quæſ. 1. cap. *futuram.* Item patet 96. diſtinct. cap. *Cum ad verum ventum eſt, vltrà ſibi nec Imperator iura Pontificatus arripiat, nec Pontifex nomen Imperatoris ſibi vſurpet.* Præterea, Papa non habet dominium in terris infidelium, quia non habet poteſtatem, niſi intra Eccleſiam: de his enim, quæ foris ſunt, nihil ad eum, ſecundum Apoſtolum, 1. Corinth. 5. Et infideles ſunt verè domini, cùm Apoſtolus Roman. 13. præcipiat eis pendi tributum, etiam à fidelibus, & dicit eos habere poteſtatem à Deo, & obediendum legibus eorum, & tamen illi non habent dominium à Papa: quia certè ipſe nollet eos habere, & dat operam ad euertendum imperium paganorum, ergo non eſt Dominus orbis. Ex quo patet error multorum Iuriſconſultorum, vt Archiepiſcopi Panormitan. Angeli, & Ancho. Syluest. & multorum aliorum, qui putant, quòd Papa eſt Dominus orbis propriè dominio temporali, & quòd habet authoritatem & iuriſdictionem temporalem in toto orbe ſupra omnes principes. Hoc ergo non dubito, eſſe manifeſtè falſum, cum

Digitized by Google

tamen ipſi dicant eſſe manifeſtè verum, ego puto eſſe merum commentum in adulationem, & aſſentationem Pontificum: Vnde, & cordatiores Iuris conſulti oppoſitum tenent, vt Ioan. Ang. & Hugo. Nec Diuus Thomas, qui ſtudioſiſſimus fuit authoritatis Pontificiæ, hoc dominium vnquam tribuit Summo Pontifici. Patet etiam ſecundò, eſſe non ſolùm falſum, ſed ludibrio dignum, quod iidem dicunt, in donatione facta Syluestro, vel in altera à Philippo Auguſto, non fuiſſe factam donationem: ſed reſtitutionem: imò econtrario Syluestrum donaſſe Conſtantino imperium orientale propter bonum pacis. Et ſimiliter quòd Papa non vtitur adminiſtratione temporali in toto orbe Chriſtiano, hoc inquiunt, non eſſe propter defectum authoritatis, ſed propter nutriendum in filijs vinculum vnitatis, & pacis. Certè hoc nullum habet fundamentum in Scripturis, nec vſquam legimus hanc poteſtatem datam Apoſtolis à Chriſto: nec ipſos ea vſos eſſe, nec docuiſſe ſe habere aliquod tale dominium: imò nec ipſe Papa vnquam agnouit hanc poteſtatem, imò oppoſitum teſtatur in multis locis, ex quibus aliqua adducta ſunt, & apertè doctiſſimus Innocentius, in cap. *Per venerabilem*, qui filij ſint legitimi, dicit, ſe non habere poteſtatem in temporalibus ſupra regem Franciæ.

Secunda propoſitio: Poteſtas † temporalis non dependet à Summo Pontifice, ſicut aliæ poteſtates ſpirituales inferiores, puta ſicut Epiſcopatus, aut curatus, aut aliæ poteſtates ſpirituales. Probatur iſta ex prima: Quia Epiſcopis, & inferioribus poteſtatibus ipſe dat poteſtatem, & authoritatem certo modo, vt infra diſputabitur, ſed regibus, & principibus nullam dat poteſtatem, quia nemo dat, quod non habet: ipſe autem non eſt Dominus, vt probatum eſt: Ergo nec poteſt dare dominium, & per conſequens nec facere reges, nec principes temporales, dico per poteſtatem temporalem. Hoc etiam probatum eſt in precedentibus per confeſſionem ipſorum Summorum Pontificum. Et probatur etiam ratione: Quia poteſtas temporalis erat ante claues Eccleſiæ, erant enim principes veri, & Domini temporales ante aduentum Chriſti, nec Chriſtus venit tollere aliena, &c. nec Eccleſia indiget hoc dominio, &c. Iſta propoſitio non omnino eſt eadem 3

Aduertãt Hæretici, quàm hic vir Catholicus non aduletur Summo Pontifici tametſi ei ſummam aſſerit poteſtatem ſpirituale

cum

cum prima: quia fieri poſſet, vt ad Papam ſpectaret conſtituere reges: licet non eſſet ipſe Dominus, ſicut dat dominium, & titulum ad prębendam, & bona temporalia, quorum non eſt Dominus propriè: & ſicut Imperator facit, & inſtituit Duces, quamuis non ſit propriè Dominus illius ditionis, quia non poſſet ſibi reſeruare. Sed dico, quòd nec hoc modo Papa eſt ſupra reges, & principes, quod inſtitutio eorum, vel fuerit vel poſſet eſſe à Summo Pontifice, nec dubito plus de iſta, quam de prima, licet etiam aſſertores alterius partis communiter dicant, quòd Papa inſtituit omnem poteſtatem temporalem, tanquam delegatam, & ſubordinatam ſibi: & quòd ipſe conſtituit Conſtantinum Imperatorem, ſed totum hoc eſt fictitium, & ſine quacunque probabilitate, nec innititur vel ratione, vel teſtimonijs, vel ſcripturæ, vel ſaltem alicuius ex patribus, vel verè Theologis. Sed gloſſatores iuris hoc dominium dederunt Papæ, cum ipſi eſſent pauperes rebus, & doctrina. Item dominia priuata non dependent à Papa: ergo nec publica.

atq; adeò in ordine ad finē ſpirituale tēporales ſiue ciuiles omnes poteſtates ei ſubiectas (vt poſtea prop. octaua patebit) exiſtimat.

4 Tertia propoſitio: Poteſtas † ciuilis non eſt ſubiecta poteſtati temporali Papæ: non autem dico, quòd non ſit ſubiecta Papæ: Quia certum eſt omnes poteſtates eſſe ſubiectas Papæ ratione poteſtatis ſpiritualis, qua omnes ſunt oues, & ipſe eſt paſtor: Sed dico non eſſe ſubiectam ei, tanquam Domino temporali. Hæc propoſitio differt à prima, & ſecunda. Quia dato, quòd non eſſet Dominus orbis, nec haberet inſtituere Dominos, poſſet eſſe ſuperior, ſicut Imperator eſt ſuperior aliquibus regibus, & tamen nec eſt Dominus regnorum, nec inſtituere habet reges in illis prouincijs: Vel ſicut rex Francorum proximis temporibus erat ſuperior ad Comitem Flandriæ, & tamen non erat propriè Dominus, nec inſtituebat Comitem: imò rex eſt ſupra omnes priuatas perſonas regni, & tamen non facit eos dominos rerum ſuarum. Dico ergo; quod nec hoc modo principes, aut reges ſubijciuntur Papæ. Iſta non indiget probatione, patet enim ex pręcedentibus. Sed poteſt confirmari: Quia Reſpublica temporalis eſt reſpublica perfecta, & integra, ergo non eſt ſubiecta alicui extra ſe: alias non eſſet integra, non poteſt ſibi conſtituere principem nullo modo ſubiectum. Item tempore, quo fuerunt reges, & Sacerdotes in populo Iſrael, non III.

Aduerte hic Hæretice, qui verba captas quēadmodū author ſuam ſententiā intelligat.

legimus, quòd Sacerdotes haberent temporale dominium. Vnde ergo cùm in Scriptura nihil habeatur de hac poteſtate, ortum habuit hæc poteſtas? Validiſſima probatio omnium iſtorum eſt: Quia non probatur aliquo modo hæc temporalis poteſtas in Sum. Pontifice; ergo non habet illam. Item quare Epiſcopus non haberet illam poteſtatem temporalem in ſuo Epiſcopatu?

Ex his propoſitionibus ſequitur corollarium manifeſtè, quod Papa † non habet iudicare via ordinaria de cauſſis 5
principium, aut iuribus ditionum, & regnorum titulis, nec poteſt ad eum appellari in cauſſis ciuilibus. Hæc patet ex dictis: quia ſi non eſt nec Dominus, nec ſuperior, non eſt quare ad eum ordinariè appelletur: & dico Papam non habere hanc poteſtatem, non ſolùm quantum ad vſum, & executionem, ſed nec quantum ad authoritatem: Qui enim ſunt defenſores temporalis poteſtatis in Papa, fatentur quidem Papam non habere vſum, & executionem ordinariam huius poteſtatis, ſed hoc non defectu authoritatis, ſed quia ipſe dedit, & tranſtulit poteſtatem, & vſum eius in principes. Ego verò dico ipſum, nec habere vſum, nec poteſtatem, & ideo nec ad ipſum ſpectare iudicium cauſſarum temporalium, nec in prima inſtantia, nec in gradu appellationis. Dico verò ordinariè: non enim nego, quin caſu poſſit haberi recurſus ad Papam, & quod ipſe poſſit reſcindere iudicium ciuile. Sed hoc non ratione poteſtatis temporalis, ſed ratione ſpiritualis prçcisè, vt ſtatim dicturus ſum. Hanc concluſionem confitetur Alexander Papa tertius in ca. *cauſſam.* extra. *Nos attendentes, quòd ad regem pertinet, non ad Eccleſiam, de poſſeſſionibus iudicare, ne videamur iuri Anglorum detrahere, qui ipſarum iudicium ad ſe aſſerunt pertinere, fraternitati veſtræ mandamus, regi poſſeſſionum iudicium relinquentes, &c.* Et Bernar. ad Eugenium: *In criminibus, non in poſſeſſionibus poteſtas veſtra: propter illa ſiquidem has accepiſtis claues regni cœlorum.* Et infra: *Habent has infima iudices ſuos, & principes terræ.* Idem Innocentius tertius, in cap. *nouit.* de iudicijs. *Non enim intendimus iudicare de feudis, cuius ſcilicet ad ipſum regem ſpectat iudicium.*

Eſt ſententia authoris: in Sũmo Põtifice non eſſe per ſe poteſtatẽ aut dominiũ tẽporale ſummũ à Chriſto acceptũ, cui oĩs alia poteſtas tẽporalis ordinariè, & per ſe ſubiecta ſit.

Sequitur ſecundò, quòd † ipſe non habet poteſtatem de- 6
ponendi principem ſecularem, etiam ex iuſta cauſa, eo modo, quo poteſt deponere Epiſcopum. Hoc ſemper intelligo ratione authoritatis temporalis: quia per poteſtatem ſpiritualem, & in caſu ſecus eſt, vt poſtea dicam. Hoc corolla-

7 corollarium patet ex dictis. Sequitur tertiò, † quod ordinariè nec habet confirmare, nec poteſt infirmare leges ciuiles. Patet ex dictis, quia ſi poteſtas ciuilis non dependet ab eo: ergo nec actus poteſtatis ciuilis.

8 Quarta propoſitio: In † Papa nulla eſt poteſtas merè temporalis. Declaro hanc: Poteſtas ciuilis, & temporalis, quæ habet finem temporalem: ſpiritualis eſt, quæ habet finem ſpiritualem. Dico, quod in Papa nulla eſt poteſtas, quæ ordinetur ad finem temporalem, quæ eſt merè temporalis poteſtas: Ita tenet Caiet. in Apol. c. 6. ad octauum argumentum Almain Probatur: Quia, vt ſupra dictum eſt, poteſtas ſpiritualis diſtinguitur a temporali ex fine, quia poteſtas ſpiritualis tendit ad finem ſpiritualis: ſed Sum. Pontifex non eſt, niſi perſona, vel Sacerdos, in quo eſt ſumma poteſtas Eccleſiaſtica: ergo non habet poteſtatem, quæ habet finem têporalem. Et confirmatur: Sine aliqua poteſtate purè temporali eſſet Sum. Pontifex, quia haberet ſummam poteſtatem Eccleſiaſticam, ergo non eſt ponenda in eo aliqua poteſtas temporalis. Confirmatur ſecundò: Neceſſitas, & ratio rerum ſumenda eſt ex fine, ſed nullus finis eſt ponendi hanc poteſtatem: ergo, &c. Et quamuis inter defenſores alterius ſententiæ ſint aliqui de numero Thomiſtarum, tamen puto D. Th. eſse huius ſententiæ: tum quia, vt dictum eſt, cùm fuerit ſtudioſus impendiò Pontificum, nunquam tamen huiuſmodi poteſtatem tribuit Papæ, tum maximè, quia vt infra alio loco dicturus ſum ſecundùm D. Tho. Eccleſiaſtici, ſunt exempti à tributis priuilegio principum ſecularium. Quòd ſi Papa eſt Dominus temporalis, vt iſti autumant, & reges habent imperium ab ipſo, non erat opus priuilegio principum ad exemptionem Eccleſiaſticorum.

IV. Propoſitio.

Hoc intellige qua ratione Papa, ha. Eccleſia Chriſtus Paſtor eſt alioqui ſcimus Sum. Pontificē eſſe temporalē Dominum, & Vrbis, & aliquarū ciuitatū: & Epiſcopos German. nōnullos eſſe Duces aut comites.

De hoc poſtea.

9 Quinta propoſitio: Temporalis † poteſtas non dependet a ſpirituali omnino eo modo, quo ars, ſiue facultas inferior dependet a ſuperiori, vt frænorum ars inſeruit equeſtri, fabrilis nauticæ, armorum militari. Hanc poſui propter Doctores, qui hanc comparationem ponunt inter iſtas duas poteſtates. Probatur: Poteſtas ciuilis non eſt præciſè propter ſpiritualem, ſed ars inferior eſt præciſè propter ſuperiorem: ergo comparatio non eſt omnino ſimilis. Antecedens pro vtraque parte patet. Nam ſi non eſſet militaris, non eſset armorum ars, nec frænorum, niſi eſset equeſtris. Sunt enim omnes huiuſmodi organicæ,

V. Propoſitio.

id eſt,

Digitized by Google

id eſt, inſtrumentales, ceſſante autem fine, nullus eſt inſtrumenti vſus, imò nullum inſtrumentum. Non ſic autem eſt de poteſtate ciuili in ordine ad ſpiritualem. Dato enim quòd non eſſet aliqua poteſtas ſpiritualis, nec aliqua beatitudo ſupernaturalis, eſſet aliquis ordo in temporali Republica, & eſſet aliqua poteſtas, ſicut eſt in rebus Naturalibus, etiã irrationalibus, inter quas aliqua agunt, aliqua patiuntur propter bonum duntaxat vniuerſi: ergo magna eſt differentia. Non eſt ergo ſic intelligendum, quod vna dependet ab alia, quod ſit præcisè propter illam, vel tanquam inſtrumentum eius, vel tanquam pars illius: ſicut poteſtas prætoris eſt pars regiæ poteſtatis, ſed eſt integra, & perfecta poteſtas in ſe, & propter proprium finem immediatè, ſed nihilominus eſt aliquo modo, vt ſupra dictum eſt, ordinata ad poteſtatem ſpiritualem. Et confirmatur: Quia ex ſententia meliorum Philoſophorum, vir fortis deberet ponere vitam pro Republica, etiamſi non eſſet aliqua fœlicitas poſt hanc vitam: Ergo adhuc maneret Reſpublica ſecluſo fine ſpiritualis poteſtatis, & per conſequens maneret aliquis ordo principatus, & ſubditorum, ſine quo non eſſet propria Reſpublica.

Etiam ſi nõ eſſet poteſtas ulla ſpiritualis aut beatitudo ſupernaturalis eſſet aliqua tẽporalis, ſeu ciuilis poteſtas.

VI. *Propoſitio.*

Sexta propoſitio: His non obſtantibus, poteſtas † ciuilis 10
aliquo modo ſubiecta eſt, non poteſtati temporali Summi Pontificis, ſed poteſtati ſpirituali. Probatur: Quia ſi finis alicuius facultatis dependet a fine alterius facultatis: ergo etiam facultas dependet a facultate. 1. Ethicor. Hanc comparationem ponit S. Thom. Sec. Sec. q. 40. art. 3. ad tertium: Sed finis temporalis poteſtatis dependet à fine ſpiritualis aliquo modo: ergo & poteſtas ciuilis a ſpirituali. Aſſumptum probatur: Quia * poteſtas Humana eſt imperfecta, & ordinatur in beatitudinem ſupernaturalem, tanquam imperfectam, ſicut ars armorum fabricandorum ordinatur in militarem, & imperatoriam, & fabricandi nauem nauticæ, & fabricandi vomeres agriculturæ, & ſic de alijs. Itaque non oportet imaginari, quòd poteſtas ciuilis, & ſpiritualis ſint, ſicut ſunt duæ Reſpu. diſparatæ, & differentes, vt Gallorum, & Anglorum. Et confirmatur hoc, & declaratur: Si enim adminiſtratio ciuilis eſſet in detrimentum adminiſtrationis ſpiritualis, etiamſi ad finem proprium ciuilis poteſtatis eſſet commoda adminiſtratio: tamen teneretur rex aut princeps mutare huiuſmodi admini-

Forte poteſtas.

miniſtrationem (vt ſtatim probaturus ſum.) Ergo ciuilis poteſtas eſt ſubiecta aliquo modo poteſtati ſpirituali. Sed contrà: Quia etiamſi adminiſtratio ſpiritualis noceret Reipubl. teneretur Pontifex mutare. Reſponſio: Non eſt verũ, niſi eſſet neceſſarium, vel valde vtile, & tamen etiamſi perirent bona temporalia, deberent poni pro ſpiritualibus in neceſſitate, vel magna vtilitate. Nec valet dicere, quòd licet hoc ſit verum, tamen non eſt aut ratione ſubiectionis, aut dependentię, ſed quia finis ſpiritualis poteſtatis eſt perfectior, quam ciuilis, & ideo ex ordine charitatis debet opponi bonum ſpirituale bono temporali, hoc, inquam, non valet. Nam ſi poteſtas temporalis, non aliquo modo ſubijceretur ſpirituali, & ordinaretur ad illam, dato, quòd bonum ſpirituale eſſet maius, non inde naſceretur obligatio ad conſeruandum bonum ſpirituale cum detrimento bonis temporalis. Probatur: Nam gubernator vnius Reip. nõ tenetur, imò non debet conſeruare bonum alterius Reip. quantumcunque maioris cum detrimento ſuæ Reipub. Imò nec homo priuatus tenetur adire detrimentum bonorum ſuorum pro conſeruatione alienæ Reipub. Si ergo Reſpub. ciuilis, & ſpiritualis eſſent omnino independentes, ſicut duæ Reſpub. temporales, vel ſicut duæ artes impertinentes, non teneretur princeps temporalis ſubuenire ſpiritualibus cum detrimento temporalis Reipub. Nec valet dicere, quòd rex tenetur ſubuenire rebus ſpiritualibus, quia eſt reſpectu ſubditorum ſuorum, & ſi ſubditi facerent iacturam in bonis ſpiritualibus, iam opus eſſet ſubuenire cum quocunque detrimento bonorum, vel gubernationis temporalis, aliàs noceret illis, ſed hoc eſt propter ſubiectionem, hoc, inquam, non valet, quia non ſolùm reſpectu ſubditorum ſuorum: at ſi ex adminiſtratione Reipub. ciuilis in Hiſpania fieret magna iactura bonorum ſpiritualiũ in Africa, teneretur princeps corrigere huiuſmodi adminiſtrationem. Ergo hoc eſt propter dependentiam, & ordinationem. Et confirmatur hoc: Quia tota Eccleſia eſt vnum corpus, nec ex Repub. ciuili, & ſpirituali fiunt duo corpora, ſed vnum tantum, vt certum eſt ex Apoſtolo Paulo, vt ſupra inductum eſt: quia Chriſtus eſt caput totius Eccleſiæ, & eſſet monſtruoſum: vel vnum corpus eſſe ſine capite, vel vnum caput habere duo corpora, ſed in vno corpore omnia ſunt inuicem connexa, & ſub-

Adminiſtratio ciuilis, quæ detrimento eſt ſpirituali, mutãda.

In Eccleſia Reſp. ciuilis dependet à ſpirituali

Ex Repu. ciuili, & ſpirituali non fiunt duo corpora, ſed vnum corpus Eccleſiæ.

Digitized by Google

In Eccleſia Reſpu. temporalis eſt propter ſpirituale, non contra.

Sect. 5. num. 6.

& ſubordinata, & partes ignobiliores ſunt propter nobiliores: Ergo etiam in Repub. Chriſtiana omnia ſunt ſubordinata, & connexa, & officia, & fines, & poteſtates: & nullo modo eſt dicendum, quòd ſpiritualia ſunt propter temporalia: Ergo econtrario temporalia ſunt propter ſpiritualia, & dependent ab illis. Item probatur: Quia non videtur eſſe minoris dignitatis Sacerdos nouæ legis, quàm veteris legis, qui poterat etiam cauſas temporales in caſu terminare, vt ſuprà probatum eſt, Deuteron. 17.

VII. *Propoſitio.*

Quomodo Summus Pontifex habeat vtrunque gladium.

Septima propoſitio: In Eccleſia † eſt aliqua poteſtas, & 11
authoritas temporalis in totum orbem. Iſta patet primò ex cap. *omnes.* diſtinct. 22. in quo Nicolaus Papa inquit: *Chriſtus Beat. Petro vitæ æternæ clauigero, terreni ſimul, & cæleſtis Imperij iura commiſit.* Vbi Glo. *Argumentum.* inquit, *quòd Papa habet vtrumque gladium, ſpiritualem ſcilicet, & temporalem.* Item allegat 66. diſtinct. cap. *Tibi duo* & cap. *Nos ſanctorum.* & cap. *Iuratos.* Item eſt expreſſa determinatio Beati Bernardi ad Eugenium, vbi tamen nihil omnino tribuit aſſentationi, & gratiæ Pontificis, ſed potiùs, quantùm licet, reprimit ambitionem illius Sedis. Et probatur ratione: Neceſſarium fuit ad commodam adminiſtrationem Eccleſiæ, & ad finem ſpiritualem Eccleſiæ, vt in Eccleſia eſſe poteſtas temporalis: Ergo eſt ponenda talis poteſtas. Antece. probatur, & declarabitur in 8. propoſ. quæ talis eſt.

VIII. *Propoſitio.*

Octaua propoſitio: † In ordine ad finem ſpiritualem 12
Papa habet ampliſſimam poteſtatem temporalem ſupra omnes principes, & reges, & Imperatorem. Et primò, quòd in Eccleſia ſit poteſtas temporalis in ordine ad finem ſpiritualium, probatur: quia temporalia, vt ſuprà dictum eſt, aliquo modo ſunt neceſſaria, & ordinata ad finem ſpiritualem: Ergo Chriſtus non ſatis prouidiſſet, & cauiſſet rebus ſpiritualibus, ſi non reliquiſſet aliquam poteſtatem, ad quam ſpectaret, quando opus eſſet, ordinare, & vti temporalibus conuenienter ad finem ſpiritualem, ſed hoc non ſpectat ad officium principum ſecularium, qui ignorant proportionem rerum temporalium ad ſpiritualia, nec habent curam rerum ſpiritualium: ergo iſta cura vtendi temporalibus ad ſpiritualia, eſt poteſtatis Eccleſiaſticæ: ergo ſi neceſſarium ſit ad conſeruationem, & adminiſtrationem rerum ſpiritualium aliquando vti materiali

gladio,

Digitized by Google

gladio, & authoritate temporali, Papa hoc poterit. Dico verò, quòd habet ampliſſimam poteſtatem: quia quantùm, & quando neceſſe eſt ad finem ſpiritualem, poteſt non ſolùm omnia, quæ principes ſeculares poſſunt, ſed & facere nouos principes, & tollere alios, & imperia diuidere, & pleraque alia. Sed vt hæc magis exponantur, dubitatur.

13 Vtrum † hæc poteſtas temporalis in Sum. Pontifice intelligatur ſolum mediante poteſtate, & gladio ſpirituali, an poſſit immediatè exercere poteſtatis temporalis actum, exempli g. ſi pro defenſione fieri neceſſe eſt, vt Hiſpani proficiſcantur ad bellum aduerſus Saracenos, vtrùm Papa ſolùm poſſit cenſuris, & præceptis cogere regem, vt proficiſcatur ad bellum, an ipſe indicere bellum propria authoritate, & vocare Hiſpanos in bellum, & quòd teneantur eum ſequi ſicut regem. Vel, vt ſit exemplum familiarius, Imperator fecit, vt poſſeſsor etiam malæ fidei præſcriberet, & ſuppono, quòd lex non eſt de ſe ita iniqua, quin haberet vim legis, niſi eſſet reuocata, nihilominus quia eſt occaſio iniuriarum, & rapinarum, & plus mali affert, quàm boni, expedit vt tollatur, & antiquetur. Dubitatur an Papa poſſit ſua authoritate immediata reuocare, & contrariam ferre, an ſolum poſſit præcipere Imperatori, & cogere vt reuocet, & tollat. Reſpondeo primùm, quòd Papa non poteſt immediatè reuocare eam legem, quia hoc ſpectat ad poteſtatem ciuilem: & Papa non debet nec poteſt vſurpare poteſtatem ciuilem, niſi neceſſitate, aliàs faceret iniuriam principibus, ſi occuparet officium eorum. Probatur: Quia ſi ſolùm per hoc, quòd ſit conueniens ad finem ſpiritualem aliquis actus poteſtatis ciuilis, poſſet Papa illam exercere, cùm tota adminiſtratio temporalis ſit neceſsaria ad finem ſpiritualem, poſset Papa ſemper exercere totam poteſtatem ciuilem, & ſic ceſsaret officium principum. Non ergo ſufficit, vt aliquid ſit neceſsarium ad finem ſpiritualem ad hoc, quòd ſpectet ad Papam, ſed oportet, vt illud ſit in caſu neceſſitatis, i. e. vbi ceſsat poteſtas ciuilis, & non vbi facere poteſt officium ſuum. Dico ergo quòd Papa primò debet vti poteſtate ſpirituali, iubendo ſcilicet, illud reuocari, quòd ſi nolit princeps ſecularis, tunc poteſt ipſe, & debet propria authoritate reuocare, & erit reuocata. Et eodem modo dico, ſi populus Chriſtianus eligeret Principem infidelem, de quo merito timeret, quòd populum

Dubium incidens.

Reſpōdet author ad dubium propoſitū. Sūmi Pōtificis partes ſunt, prius vti ſpirituali poteſtate, (cum aliquid in ciuili Rep. emendandum aut præcipiendum eſt) iubendo, cenſuris cōpellēdo. poſterius

Digitized by Google

vero ſi hac poteſtate nihil proficiat, poteſt neceſſitate cõpulſus poteſtate tẽporali vti

Hac intellige in Rebuſp. chriſtianorũ non ipſi, ſed alijs principibus immediatè ſubiectis

Neceſſitas, qua poſita, poteſt Pontifex vti poteſtate tẽporali, modo iã dicto, eſt, ex Authoris ſentẽtia, quãdo adminiſtratio Reip. tẽporalis vergit in detrimentum Reip. ſpiritualis.

Dubium alterum.

pulum auerteret a fide, ille nihilominus manendó in iure Diuino solùm, eſset verus princeps, nihilominus Papa deberet admonere populum, imò præcipere, vt tolleret illum: quòd ſi nollet, aut non poſset, tunc Papa ſua authoritate poſset eum tollere, & qui priùs erat verus princeps, authoritate Papæ perderet principatum. Et ſimiliter dico in alijs negotijs temporalibus, quod Papa non poteſt præuenire poteſtatem temporalem, & quantumcunque poteſtas temporalis ſit negligens in adminiſtratione Reipub. ſi hoc non vergit in detrimentum rerum ſpiritualium, Pontifex nihil poteſt, ſed hoc vergit in iacturam grauem rerum ſpiritualium, poteſt adhibere remedium eo modo, quo dictum eſt. Et ſimiliter ſi principes inter ſe belligerant de aliqua prouincia cum manifeſto detrimento, & malo Religionis, non ſolùm poteſt interdicere eis bellum, ſed ſi aliter conuenire non poſsunt, poteſt iudicare inter illos per authoritatem propriam, & dare ius vni eorum, & auferre alteri. Ratio omnium iſtorum eſt, quia Reſpub. ſpiritualis debet eſse perfecta, ſicut & temporalis, & per conſequens ſibi ſufficiens, ſed Reſpub. temporalis hoc iuris habet, vt ſi aliter non poteſt ſeruare ſe indemnem, & incolumen, poſſet exercere iuriſdictionem, & authoritatem in aliena prouincia: Si enim aliter Hiſpani non poſsunt ſe defendere ab iniurijs Gallorum, poſsent occupare ciuitates eorum, & cõſtituere eis nouos principes, ac dominos, & punire nocentes, & cætera propria authoritate facere, ac ſi eſsent verè domini, vt omnes Doctores habent fateri: Ergo ſimiliter ſi poteſtas ſpiritualis nõ poteſt ſeruare indemnem ſuam Remp. poterit cum authoritate omnia facere neceſsaria ad illum finem: aliàs poteſtas eſset manca, & non ſufficienter inſtructa ad ſuum finem.

Dubitatur ſecundò: Si † enim Papa non habet poteſtatem temporalem ordinariam, ſed duntaxat in caſu neceſſitatis, ſi Papa diceret aliquam legem ciuilem, aut aliquam adminiſtrationem temporalem non eſse conuenientem, & non expedire gubernationi Reipublicæ, & iuberet eam tolli, rex autem diceret contrarium, cuius ſententiæ ſtandum eſset? Reſpon. ſi Papa diceret talem adminiſtrationem non expedire gubernationi temporali Reipub. Papa non eſset audiendus: quia hoc iudicium non ſpectat ad eum, ſed ad principem, & dato, quòd verum eſset, nihil ad 14

authori-

authoritatem Papæ. Eo enim ipſo, quòd hoc non ſit contrarium ſaluti animarum, & religioni, ceſsat officium Papę. Sed ſi Papa dicat, talem adminiſtrationem cedere in detrimentum ſalutis ſpiritualis, vt quòd talis lex ſeruari non poſset ſine peccato mortali, aut eſse contra ius Diuinum, aut eſse fomentum peccatorum, ſtandum eſset iudicio Pontificis, quia rex non habet iudicare de rebus ſpiritualibus, vt ſupra dictum eſt. Et hoc intelligitur, niſi apertè erraret, vel faceret in fraudem: Habet enim Pontifex rationem habere temporalis adminiſtrationis, nec quicquid primo aſpectu videtur conducere ad promouendum religionem ſtatim decernere ſine reſpectu rerum temporalium, non enim tenentur principes, nec populi ad optimam rationem vitæ Chriſtianæ, nec ad hoc poſsunt cogi, ſed ſolùm ad conſeruandum legem Chriſtianam intra certos limites, & terminos. Et confirmatur hoc: Quia cùm ſint in vna Eccleſia relictæ a Chriſto duæ poteſtates diſtinctæ ad conſeruationem, & incrementum bonorum tam temporalium, quàm ſpiritualium, & poſſint non rarò oriri dubia & controuerſiæ inter vtranque poteſtatem, non videretur perfectè prouiſum Eccleſiæ, niſi eſset aliquod iudiciũ, vbi terminarentur huiuſmodi dubia: aliàs omne regnum diuiſum deſolaretur, Matth. 12. Luc. 11. Et non eſt rationale dicere, quod hoc ſpectet ad principes ſeculares, qui non poſsunt rectè iudicare de ſpiritualibus. Ergo videtur, quòd potiùs hoc ſpectet ad principes Eccleſiaſticos. Et prætereà quantumcunque interueniat detrimentum in adminiſtratione temporalium, ſi aliquid eſt neceſsarium ad vitam ſpiritualem ſubditorum, poſtponi debent temporalia. Et ideò cum cognitio rerum ſpiritualium ſpectet ad prælatos Eccleſiaſticos, etiam iudicium de comparatione temporalium ad ſpiritualia oportet, vt ad eos ſpectet. Ad hunc ſenſum ſuprà poſitum videtur ponere authoritatem in temporalibus in Summo Pontifice. Petrus de Palud. licet etiam extendat benigniùs, quàm opus eſt. Et vide illum in tractatu de poteſtate Eccleſiæ. Bonif. VIII. in extrauag. *vnam ſanctam. In hac quidem*, ſcilicet, Romani Pontificis poteſtate, *duos eſſe gladios, ſpiritualem ſc. & temporalem, Euangelicis dictis inſtruimur: Nam dicentibus Apoſtolis, ecce duo gladij hic, &c.* Et conſequenter dicit: *Non eſt poteſtas niſi a Deo: quæ autem a Deo ſunt ordinata ſunt: non autem ordina-*

Reſponſio authoris. In iudicio de commodo, aut detrimento rerum temporalium audiendus eſt rex. In iudicio de cõmodo aut detrimento rerum ſpiritualiũ audiendus Pontifex.

Roman. Pontifex duos habet gladios, ſpiritualē & tēporale.

dinata eſſent, niſi gladius eſſet ſub gladio, & tanquam inferior reduceretur per aliud ad ſuprema. Et idem determinat Innocent. III. in c. *per venerabilem*, qui filij ſint legit. Sed contra aliqua ex prædictis poſſunt fieri argumenta, quibus moti ſunt aliqui ex authoribus ad ſentiendum contrarium aliquarum propoſitionum aſſertarum: An Chriſtus fuerit Dominus totius orbis. Arguitur ergo primò, maximè contra tres primas propoſitiones: Chriſtus † re- 15
demptor noſter fuit Dominus orbis, etiam ſecundùm Humanitatem, ſed Papa eſt vicarius Chriſti: ergo Papa eſt ſimpliciter verus Dominus orbis, & ſic habet omnimodam poteſtatem ſupra omnes principes, & ſupra omnem poteſtatem temporalem. Antecedens patet, quia ipſe eſt Rex Regum, & Dominus dominantium, Apoc. 18. & ipſe de ſe dicit: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra*, Matth. 28. Et de ipſo habetur in prophetis, quòd ipſe dominabitur gentium, Pſalm. 21. *Et regnum ipſius omnibus dominabitur.* Pſalm. 102. & 46. quòd regnabit ſuper gentes. Minor autem probatur, tum, quia abſolutè dictum eſt D. Petro: *Paſce oues meas*, Ioan. vltimo. Sine limitatione ergo videtur, quòd habet autoritatem paſcendi, ſicut Chriſtus, ſcilicet, in ſpiritualibus, & temporalibus. Item quia Apoſtolis dictum eſt: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*, Ioan. 20. Sed ipſe miſſus eſt cum vtraque poteſtate: ergo etiam in Eccleſia manet vtraque poteſtas. Item quia videtur, quòd ſe regem fecerit, quia de hoc accuſatus fuit, nec ipſe videtur negaſſe. Luc. 23. & Ioan. 19. & Matth. 27. Ad hoc argumentum primùm dico, quòd non ſtatim valet, quia Chriſtus habuit poteſtatem temporalem: vel fuit orbis Dominus: ergo hanc poteſtatem reliquit in Eccleſia, ſicut Doctores confitentur, quòd in Chriſto fuit poteſtas excellentiæ, quam tamen non reliquit in Eccleſia: Nec enim eſt in Eccleſia poteſtas inſtituendi noua Sacramenta, nec deſtituendi iam condita, nec remittendi peccata ſine Sacramento, quæ poteſtas fuit in Chriſto: Et ſic eſto, quòd concedatur, quòd Chriſtus habuerit dominium totius orbis, expediebat quidem, quòd ipſe haberet, tum propter authoritatem perſonæ, tum quia erat renouaturus orbem, & ipſe non poterat abuti poteſtate: non autem expediebat, vt eam poteſtatem relinqueret in Eccleſia, quia poſſent Pontifices malè vti ad perniciem Eccleſiæ: ſicut etiam Doctores

Argumenta contra tres primas propoſitiones, quibus nitũtur contrariũ ſentientes.

Reſpõdet author ad proximũ argumentum antequam alia proponat.

ctores alterius ſententiæ fatentur non expedire, vt Papa
exerceat illam poteſtatem. Quid autem opus erat iſta po-
teſtate mathematica, quam nuſquam eſſet Eccleſia in vſu ha-
bitura? Secundò, quia alio loco prolixiùs hunc locum de
temporali poteſtate Chriſti tractaui, in præſentia dico,
16 quòd † Chriſtus non fuit Rex hæreditaria ſucceſſione:
Patet, quia de hoc regno nihil habemus in Euangelio, &
fruſtra fingimus: & videtur, quòd fœmina non poſſet veni-
17 re ad regnum, & ſic nec Chriſtus. Tertiò dico quòd † nec
puto eum etiam dono Dei habuiſſe dominium temporale,
quale eſt dominium principum, ſed regnum ipſius fuit al-
terius rationis. Et vtrunque horum probatur: Quia vbi-
cunque fit mentio de regno Meſſiæ in Scriptura, ſemper
oſtenditur eſſe alterius generis, & ad alium finem, quàm re-
gna temporalia. Hoc patet in Pſalm. 2. *Ego autem conſtitutus
ſum Rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum, prędicans pręceptum eius.*
Quem locum ipſe dignatus eſt exponere in Euangelio Ioan-
nis 18. *Regnum meum non eſt de hoc mundo. Ego ad hoc veni in
mundum, vt teſtimonium perhibeam veritati.* Quod idem eſt, ac
dicere, *prędicans pręceptum eius.* In quo loco profectò in ſen-
ſu literali videtur omnino excluſiſſe omnem opinionem de
regno temporali. Cùm enim Pilatus interrogaſſet: *Tu es
rex Iudæorum?* Reſpondit Dominus: *A temetipſo hoc dicis, an
alij tibi dixerunt de me?* Quæ verba id apertè oſtendunt: Nam
Pilatus legis ignarus, & religionis, non poterat intellige-
re aliud regnum, niſi temporale, quale principes ſeculi ha-
bent: atque adeò ſi hoc à ſe diceret, an Chriſtus ſcilicet rex
eſſet, non poterat intelligere, niſi de regno temporali, &
oportuiſſet aliter reſpondiſſe, quàm reſpondit: Si autem
hoc dicebat ex criminatione Iudæorum, qui dicebant, eum
ſe regem facere, aliter erat reſpondendum. Et ſic poſt-
quam Pilatus dixit: *Gens tua, & Pontifices tui tradiderunt te
mihi.* Dominus voluit eum admonere, ne deciperetur ca-
lumnijs Iudæorum, ſed intelligeret, quòd regnum, cuius
Iudæos malè habebat Chriſtum ſe regem facere, non eſſe
tale regnum, quale Pilatus poterat intellexiſſe, ſed eſſe re-
gnum Meſſiæ, quod non erat de hoc mundo, id eſt, non eiuſ-
dem rationis, nec ad eum finem, ad quem alia regna or-
dinantur, ſed ad prædicationem veritatis, quaſi dicat,
Noli falli, regnum meum, de cuius affectione me Iudæi

Secũdum reſpõſum, autoris ad idem arg.

Tertiũ reſpõſum ad idem ar. vbi fuſe oſtẽditur. Chriſti regnum non fuiſſe temporale.

Digitized by Google

accuſant, non eſt tale regnum, qualia veſtra regna. Itaque non negat crimen obiectum, ſi ſanè, & verè intelligatur, neque Iudæi vnquam eum accuſauerunt de alio regno, niſi de regno Meſſiæ, ſic enim dicebant, Luc. 23. *Hunc inuenimus ſubuertentem gentem noſtram, prohibentem tributa dari Cæſari, & dicentem ſe Chriſtum regem eſſe.* Verum eſt autem quòd Iudæi putabant regnum Meſſiæ eſſe regnum temporale, cuius ſententiæ etiam videntur eſſe iſti, qui ei tribuunt hæreditario iure regnum Iudæorum, quod tamen Chriſtus apertè negauit.

Regni Chriſti principiũ nõ Humanũ & titulũ habuit & finẽ redẽptionis.

Chriſtus rõne finis ſpiritualis ſcilicet redemptionis, pleniſſimam habuit poteſtatem tẽporalem, quã etiã ĩ Eccleſia reliquit vt ea ipſius vicarius, cùm neceſſitas poſtulat, vtatur.

Regnum † ergo Chriſti in toto orbe, nec fuit ex aliquo 18
principio Humano, puta iure paterno, aut electione, aut ſimili titulo, nec ad aliquem finem temporalem, ſed fuit redemptionis, ſicut Diuus Paulus Apoſtolus dixit: *Factus eſt obediens vſque ad mortem, propter quod Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine Ieſu omne genuflectatur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum.* Philipp. 2. Atque etiam ad finem redemptionis, qui eſt finis ſpiritualis, ad quem finem habuit pleniſſimam poteſtatem, etiam in temporalibus, & potuit mutare omnia regna mundi, & nouos principes inſtituere, & alios redigere in ordinem, & priuatos facere, & omnia facere, quæ ad finem redemptionis, propter quem in orbem venerat, opus eſſent, quam etiam poteſtatem in caſu non negamus Eccleſiæ. Profectò ſi omnes Chriſtiani vellent principes paganos eligere, Papa poſſet obſtare, & Chriſtianos principes præficere. Facit etiam illud: *Non enim miſit Deus filium ſuum in mundum, vt iudicet mundum, ſed vt ſaluetur mundus per ipſum.* Ioann. tertio, & alibi. *Quis me conſtituit iudicem inter vos?* Lucæ 12. Et ratione probari poteſt, quia non eſt vſus ea poteſtate, & fruſtra eſt potentia, quæ non reducitur ad actum. Sed dicunt propter dignitatem, & perfectionem: magna verò dignitas, quam affectaret Dominus, earum rerum ſcilicet, quas omnes Diuus Paulus tanquam ſtercora arbitratus eſt. Philipp. 3. certe Chriſtus verbo docuit contemnere, non ſolùm vſum, ſed proprietatem rerum temporalium, nedum exemplo ſibi vendicaſſet.

Arg. 2. dictum contrarium [illegible].

Item faciunt argumentum ex illo, Lucæ 22. *Ecce duo gladij hic.* De quo vide Caietan. in ientaculo. † Bonifac. in 19
dicta extrauag. intelligit de gladio ſpirituali, & temporali.

Et

Et D. Bernardus libr. 4. de conſideratione, ad Eugenium.
Tertiò arguitur: Zacharias Pontifex depoſuit à regno regem Francorum Chriſtianum, & prefecit in regno Pipinum Caroli Magni patrem, vt teſtatur Gelaſius, 15. quæſtio. 6. cap. *alius*. Stephanus Papa tranſtulit imperium à Græcis ad Germanos tempore Conſtantini Imperatoris, & inſtituit primum Imperatorem Carolum cognomento Magnum, vt teſtatur Innocentius Tertius, in ca. *venerabilem*. de electione. vide in c. *licet*. de foro competenti: & in Clementina, *Paſtoralis*: de re iudicata. Item Innocentius IIII. regi Portugaliæ interdixit regni adminiſtrationem, vt habetur in capit. *grandi*: de ſupplenda negligentia prælatorum. lib. ſexto. Ad omnia hæc reſpondetur, quòd nihilo plus probant, quàm à nobis aſſertum eſt, quòd ſcilicet in caſu Summus Pontifex omnia illa poteſt, vbi ſcilicet illa ſunt neceſſaria ad tollendum ſcandalum in regno, ad protectionem religionis contra Paganos, & alia ſimilia. Quartò arguitur: Ad Eccleſiaſticam poteſtatem ſpectat cognoſcere de omni peccato mortali, ſaltem deuoluitur iudicium ad illam per viam correctionis fraternæ. Matthei 18. Cùm ergo in omni cauſſa, quantumcunque ſeculari, altera pars facit iniuriam: ergo Eccleſia poterit iudicare de illa cauſſa, & ſic poterit cognoſcere de omni controuerſia, & cauſſa ſeculari, quod ſpectat ad poteſtatem ciuilem. Reſpondetur in multis articulis, & cauſſis, vtrùm pars faciat iniuriam, dependet ex iure ciuili, & ideo non ſpectat ad poteſtatem Eccleſiaſticam de illa cauſſa. ſed oportet, quòd determinetur in foro ſuo, ſcilicet ciuili. Poſtquam autem illic terminata eſt, ſi pars altera nollet obedire, tunc ratione peccati poſſet haberi recurſus ad Eccleſiam, ſed non prius. Secundò ille proceſſus, quo tales cauſſæ deuoluuntur ad iudicium Eccleſiæ, eſt ſolùm ad finem correctionis fraternæ, & non ad ſatisfactionem partis læſæ: in foro autem ciuili contrario modo, & ideo iudicium illud poteſtatis Eccleſiaſticæ non eſt temporale, ſed ſpirituale, nec etiam illo iudicio debet, aut poteſt Papa vti in fraudem aut impedimentum iuriſdictionis ciuilis. De duobus gladijs clarum eſt, quòd in ſenſu literali nihil habetur. Sed cùm Chriſtus oſtendiſſet eos habituros contradictionem, & neceſſe eſſe habere defenſionem, ipſi errantes dixerunt. *Ecce duo gladij hic*, &c. Vide Turrecrematam, lib. 2. 113. 114. 115. Vltimò poteſt fieri argumentum,

Arg. 3.

Reſpõſum authoris ad 2. proxima argumenta.

Arg. 4.

Reſpõſum authoris vnum.

Reſpõſum alterum.

Arg. vlt.

Digitized by Google

Error Occhami, & Gerſonis. tum, quia Pontifices diſtribuunt prouincias infidelium, vt patet de inſulis inuentis ab Hiſpanis: Sed ex dictis patet ſolutio. Nihilominus vitandus eſt error Occham in Dialogum lib.6.cap.8.& in fine Dialog. & Gerſon lect.4. de vita ſpirituali, quòd Papa non omnia peccata poteſt punire ſententia excommunicationis, puta peccata, quæ ſunt contra legem naturę, ſed ſolum quæ ſunt directè contra Euangelium, vt de Sacramentis, & fide. Hoc eſt contra Paul. 2. Corinth. 5. vbi excommunicat inceſtum, quod tamen peccatum eſt contra Naturam.

SECTIONIS VII.

QVÆSTIO.

Vtrum Eccleſiaſtici ſint exempti à poteſtate ciuili.

SVMMA.

1 *Eccleſiaſtici, quòd iure ſit exempti, & liberi à poteſtate ciuili, &c.*
2 *Clericorum, quòd non omnis exemptio ſit de iure Diuino.*
3 *Clericorum aliqua exemptio à poteſtate ſeculari, quòd ſit de iure Diuino.*
4 *Clericorum perſonæ, quòd omnino, & quo ad omnia ſint exempti à poteſtate ciuili, nec iure Diuino, nec Humano.*
5 *Eccleſiaſticæ perſonæ, dato, quòd non eſſent exemptæ iure Diuino, aut Cæſareo, quòd Summus Pontifex potuit eas eximere à poteſtate ciuili.*
6 *Clericorum exemptio, maximè quoad perſonas, ita quòd nec iudicari, nec puniri à ſeculari poſſint, quòd ſit multum conformis iuri Diuino, & Naturali.*

Cleri-

7 *Clericorum exemptio, ſiue ſit de iure Diuino, ſiue non, quòd tamen non poſſit à Principe ſeculari huiuſmodi libertas vel exemptio tolli.*

8 *Clericorum libertas ſi eſſet in manifeſtam Reipubl. perniciem, & Pontifices nollent remedium adhibere, quid agendum.*

9 *Prætores, & magiſtratus omnes, citra principem, quòd grauiter errent, & peccent, iudicia exercentes contra priuilegia Clericorum, quamuis pernicioſorum.*

SEquitur conſequenter, vt econtrario quæramus, an Eccleſiaſtici ſint exempti à poteſtate ciuili. Ad quæſtionem reſpondeo breuiter per propoſitiones.

Reſpondet author ad quæſitum nouē propoſitionib.

1 Prima: † Eccleſiaſtici iure ſunt exempti, & liberi à poteſtate ciuili, ita vt non poſſint conueniri apud iudicem ſecularem in cauſſis criminalibus, vel ciuilibus 11.q.1. & in varijs locis, quæ omitto, quia nota ſunt, & non eſt opus vos illorum admonere, & oppoſitum eſt condemnatum in Concilio Conſtant. inter articulos Ioan. Vvicleff.

I. Propoſi.

II. Propoſitio.

Probat. I.

2 Secunda propoſitio: Non † omnis exemptio Clericorum eſt de iure Diuino. Probatur primò: Hoc non habetur alicubi in iure diuino: ergo non eſt tali iure ſancita huiuſmodi exemptio. Antecedens probatur: Quia teſtimonia, quæ adducunt ad hoc probandum, non ſatis oſtendunt hanc exemptionem. Primus locus eſt Matthei 17. vbi cùm exegiſſent didrachma à Chriſto, Dominus dixit Petro: *Reges gentium à quibus accipiunt tributum vel cenſum? à filijs ſuis, an ab alienis? Et ille dixit, ab alienis. Dixit illi Ieſus. Ergo liberi ſunt filij. Vt autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum, & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle, & aperto ore eius, inuenies ſtaterem, illum ſumens, da eis pro me, & pro te.* Ex quo loco arguunt. In illo loco Chriſtus ſignauit aliquod hominum genus non eſſe obnoxium principibus, ſed eſſe liberum, non autem videtur intelligi poſſe alius ordo hominum preter Eccleſiaſticos, qualis erat Chriſtus cum Apoſtolis: ergo Illi ſunt liberi. Aſſumptum probatur, quia certè non intelligitur de militibus, nec de nobilibus, omnes autem alij ſunt ſubiecti tributo; ergo omnino

Prior locus Scripturæ quo vtuntur contrariã ſententiã defendentes.

Matt. 17.

Argumentum ipſorũ ex hoc loco ductum.

 opor-

oportet, quòd intelligatur de Eccleſiaſticis. Reſpondetur ad iſtum locum ex S. Thoma, & Bonauent. in fine ſecundi ſent. quod Dominus loquebatur de ſe, & diſcipulis ſuis, qui non erant ſeruilis conditionis, nec res temporales habebant, de quibus dominis ſuis obligarentur ad tributa ſoluenda: Et ideo non ſequitur, quòd omnis Chriſtianus, inquit, ſit particeps huius libertatis, ſed illi ſolùm, qui Apoſtolicam vitam ſequentes, non ſunt ſeruilis conditionis. Fortaſſe ergo ſolùm voluit Chriſtus eximere eos, qui non habent facultates: Eccleſiaſtici autem habent. Idem dicit Sanctus Thomas in illum locum Matthei, vbi etiam dicit, quòd videtur velle Dominus innuere, quòd ipſe non tenetur ſoluere cenſum, quia ſit Rex: ipſe enim eſt rex regum, & dominus dominantium. Eſt autem differentia inter tributum, & cenſum. Tributum enim ſoluitur ex bonis, cenſus autem pro capite in ſignum ſubiectionis. Chriſtus autem non erat ſubiectus, quia rex, & hoc ſatis erat, quòd eſſet rex regno Meſſiæ, etiamſi non eſſet regno ſeculari: Meſſias enim quoad perſonam ſaltem exemptus erat à poteſtate principum. Item etiam erat de genere regum: erat enim filius Dauid, vnde illud videbatur ſatis ad exemptionem: Si enim pater eſt exemptus, etiam filius: ergo ſi maiores Chriſti fuerunt exempti: ergo etiam Chriſtus, etiam lege gentium. Vel aliter, & credo, quòd veriùs Chriſtus eſt rex totius orbis, & per conſequentiam filij Naturales Dei ſunt exempti etiam iure gentium, & ideo Chriſtus liber; non tollebat enim libertatem Humanitas: fortè enim Chriſtus voluit ſignificare ſe filium Dei. Secundum locum ex Scriptura ſolent afferre: *Nolite tangere Chriſtos meos*, Pſalmo centeſimo quarto. Ex quo volunt habere, quòd cùm Clerici ſint Chriſti Domini, cùm ſint reuera vncti, & conſecrati Domino, quòd non licet eos tangere, hoc eſt nec iudicare. Sed ille locus nihil iuuat cauſſam Clericorum. Nam aut illud teſtimonium nihil de Clericis, aut ſolum in ſenſu allegorico, vnde non trahitur argumentum. Secundò principaliter arguitur: Quia Clerici ſunt exempti à tributis, non iure Diuino, ſed priuilegio principum. Hoc expreſsè dicit Diuus Thomas ſuper illum locum, Roman. 13. *Ideo enim, & tributa preſtatis*: & dicit, hanc exemptionem habere æquitatem quandam, non autem neceſſitatem. Et probatur: Quia in eo loco abſolutè D. Paulus pręcipit ſolui tributa, nulla

Reſponſũ authoris prius. Qui nec ſunt ſerui lis conditionis, nec habẽt bona temporalia, liberi ſunt à tributo ſoluendo.

Reſponſũ authoris poſterius. Alter locus Scripturę, quo nituntur contrariæ ſententiæ deſẽſores. Reſponsũ authoris. Probat. II. princ.

nulla mentione facta de Clericis, aut alio genere hominum: ergo illa exemptio à tributis non eſt de iure Diuino, omnino enim eſt licentioſè, & temere facta, ſi Canon, poſitus in Scriptura, eſt generalis, ponere exceptionem, quæ nuſquam in Scriptura poſita ſit, cùm Scriptura ſit aperta omnino. Certè puto Clericos non eſſe exemptos à tributis iure Diuino. Et confirmatur: Quia ſentiunt commodum: ergo debent ſentire onus.

III Propoſitio. Probatur Exemptio Clericorũ in cauſſis purè Eccleſiaſticis, & iuris Diuini.

3 Tertia propoſitio. Aliqua † exemptio Clericorum à poteſtate ſeculari eſt de iure Diuino. Hæc probatur: In cauſſis purè Eccleſiaſticis Clerici non ſubijciuntur poteſtati ciuili de iure Diuino: ergo aliqua exemptio eſt de iure Diuino. Antecedens patet ex dictis: Quia poteſtas Eccleſiaſtica eſt diſtincta à ciuili, nec ab ea dependet, & princeps ſecularis non habet iudicare de cauſſis ſpiritualibus: ergo quoad illas cauſſas Eccleſiaſtici ſunt omnino exempti. Et confirmatur: Tota poteſtas principum ſæcularium eſt à communitate, & Republica, vt in pręſentia ſupponimus: ſed Reſpublica non habet aliquam poteſtatem ſpiritualem, vt infra oſtendetur: ergo nec princeps ſecularis poteſt in rebus ſpiritualibus iudicium habere. Et confirmatur ſecundò: Quia Apoſtoli exercebant, & curabant totam adminiſtrationem Eccleſiæ ſine reſpectu, nec authoritate principum ſæcularium: & ita omnes Sancti fecerunt etiam poſt Chriſtianitatem principum: Ergo Eccleſia habet omnimodam poteſtatem in rebus Eccleſiaſticis, nec ſubijciuntur principibus. Actuum cap. 5. Diuus Petrus interfecit Ananiam, & Sapphyram. Damnatum eſt oppoſitum contra Marſilium de Padua. Ex his ſequitur corollarium: Quòd ſi principes circa adminiſtrationem rerum Eccleſiaſticarum aliquid loci habent, vt eligere Epiſcopum, aut præſentare perſonas ad dignitates, aut Sacerdotia Eccleſiaſtica, hoc totum habent priuilegio, & indulgentia Eccleſiæ, non ratione ſuæ dignitatis. Corollarium conſtat ex dictis: Circa quod nota, quòd Dominus Caietanus concedit, libro de poteſtate Papæ, capit. viceſimo ſeptimo, etiam circa adminiſtrationem Eccleſiaſticam poſſe principes reſiſtere Papæ, ſi maniſeſtè diſſipet Eccleſiam, vt ſi pernicioſè prouideat, vel Simoniacè det beneficia, non eſſe dandam poſſeſſionem illis, nec obediendum in malis: Vide illum. Confirmatur hæc ex cap. *quanquam*. de cenſibus, quòd perſonæ Eccleſiaſticæ

Cõfirm. I.

Confir. II

Dãnãtur errores huius Marſilij, & Ioan. de Ianduno, in quadã extrauag. Ioan. 22. vt refert Cardi. de Turrecr. ſub finem lib. 4. de Eccleſ.

Cõfir. III

non ſolùm iure Humano, ſed Diuino ſunt exemptæ à ſecularibus: & capitulo. *ſi Imperator.* diſtin.96. quòd Deus voluit, non à legibus publicis, nec à poteſtatibus ſeculi, ſed à Pontificibus, & Sacerdotibus ordinari, & iudicari. Et confirmatur hoc totum. Quia Petro dictum eſt, *Paſce oues meas.* Ioan.21. Si ergo princeps haberet iudicare in cauſis Eccleſiaſticis, vel hanc poteſtatem haberet ex æquo cum Papa: & hoc non eſt poſſibile, quia eſſet confuſio Reipubl. nec ſupra Petrum, quia Petrus habuit immediatè à Chriſto. Ergo non poteſt habere niſi ſub Petro, vel à Petro, &c. Et confirmatur iterum ex verbis, & facto Magni Conſtantini, qui (vt refert Rufinus libro Eccleſiaſt. Hiſtoriæ) cùm Epiſcopi, qui conuenerant ad ſynodum Nicenam, obtuliſſent ei libellos, vbi continebantur cauſſæ, & quærelę aliorum aduerſus alios, conuocatis illis omnibus, dixit: *Deus vos conſtituit Sacerdotes, & poteſtatem de nobis quoque iudicandi, & ideo nos à vobis rectè iudicamur, vos autem iudicari ab hominibus non poteſtis.* Ecce cõfeſſionem Imperatoris: & quidem (vt veriſimile eſt) non ex ſuo ſenſu expreſſam, ſed inſtructus à viris ſpiritualibus, & ſapientibus, hoc videtur dixiſſe: vbi confitetur, non poſſe Clericos iudicari ab hominibus. Si hoc verum eſt, certè potiſſimum verum habet in cauſis ſpiritualibus: ita vt dubitandum non ſit, quin principes non habeant aliquod iudicium, nec adminiſtrationem, nec de iure Diuino, nec à Republi. in rebus ſpiritualibus: & ſi quid iuris habent, totum ſit ab Eccleſia.

Cõſir. IV. *Cõſir. V.* *Eccle. hiſ. Cap. 2.*

Quarta propoſitio: Perſonæ † clericorum non omnino, & quo ad omnia ſunt exemptæ à poteſtate ciuili, nec iure Diuino, nec Humano. Patet, Clerici tenentur obedire legibus ciuilibus in his, quæ ſpectant ad gubernationem, & adminiſtrationem temporalem ciuitatis, & non impediunt adminiſtrationem Eccleſiaſticam, & peccant facientes contra legem: Atque ideo non omnino ſunt exempti. Conſequentia eſt nota. Nam ſi eſſent omnino exempti, non plus tenerentur ad leges ciuitatis, quàm ſi eſſent alterius Reipublicæ. Antecedens autem probatur. Quia clerici pręter hoc, quòd ſunt miniſtri Eccleſiæ, ſunt ciues ciuitatis. Ergo tenentur viuere aliquibus ciuilibus, & non legibus ciuilibus latis à Papa: quia Papa non poteſt condere leges ciuiles ordinariè, vt ſupra probatum eſt. Ergo clerici tenentur viuere legibus ciuilibus latis ab Imperatore, aut Principe laico. 4

Item

Digitized by Google

Item rex eſt rex non ſolùm laicorum, ſed & clericorum: ergo aliquo modo ſubijciuntur ei. Item clerici, quantum ad temporalia, non adminiſtrantur poteſtate Eccleſiaſtica, vt dictum eſt: ergo habent principem, cui tenentur obedire in temporalibus.

5 Quinta propoſitio: Dato † quòd perſonæ Eccleſiaſticæ non eſſent exemptæ iure Diuino, aut Cæſareo, ſummus Pontifex potuit eas eximere a poteſtate ciuili. Probatur, Hoc eſt conuenies, imò videtur neceſſarium ad adminiſtrationem rerum ſpiritualium, quòd perſonæ Eccleſiaſticæ ſint exemptæ à iudicio ciuili: & vt ſupra dictum eſt, reſpublica Eccleſiaſtica eſt perfecta, & ſufficiens: ergo in ea eſt poteſtas ad ferendas leges conuenientes adminiſtrationi Eccleſiæ: ergo ſi exemptio clericorum eſt conueniens, poteſt ferre leges de tali exemptione. Quòd autem ſit neceſſaria talis exemptio, patet: quia ſi miniſtri Eccleſiæ poſſent trahi ad iudicium ſeculare, poſſent auocari a miniſterio Eccleſiæ, & non poſſent commodè vacare officio ſuo. *Nemo enim militans Deo, implicat ſe negotijs ſecularibus.* 2. Timo. 2. & ita ſi implicarentur miniſtri iudicijs ſecularibus, non poſſent Deo militare. Item Papa poſſet propria authoritate deligere miniſtros Eccleſiaſticos, non obſtante, quod poteſtas ciuilis contradiceret, ergo eadem ratione poteſt ſubtrahere illos à iudicio ſeculari. Item cùm pro cauſſis Eccleſiaſticis, vt dictum eſt, poſſet conueniri: imò non poſſet appellari, niſi ad iudicium Eccleſiaſt. ſi poſſet ſimul vocari ad iudicium ſeculare eſſet omnino perplexus, vt non poſſet ſatisfacere vtrique iudicio. Item quia re vera nullo modo erat conſentaneum, vt Eccleſiaſtici, qui ſunt paſtores ipſorum etiam iudicum ſecularium, vexarentur in iudicio a ſubditis ſuis. V. *Prop.*

6 Sexta propoſitio: Exemptio † Clericorum, maximè quo ad perſonas, ita ſcilicet, vt nec iudicari, nec puniri a ſeculari poteſtate poſſint, eſt multùm conformis iuri Diuino, & Naturali. Hæc propoſitio primò probatur ex illo iudicio Magni Conſtantini, ſupra poſito, cuius verba ſunt: *Vos autem non poteſtis ab hominibus iudicari, propter quod Dei ſolius inter vos expectate iudicium, & veſtra iurgia quæcunque ſunt, ad Diuinum reſeruentur examen, vos enim nobis a Deo dati eſtis Dij, conueniens non eſt, vt homo iudicet Deos.* Idem apparet ex facto Ioſeph, Gen. 47. qui reliquit terram Sacerdotalem liberam. Item ſunt diſtin- VI. *Propoſitio.*

ſtinctæ poteſtates,& Reſpub.ergo de ſe oportet,vt habeant proprios miniſtros, qui non habeãt ſeruire alijs prępoſitis, nec ab ijs occupari. Item omnino ſequeretur magna abſurditas, vt prætor diceret cauſſam coram Epiſcopo, & Epiſcopus coram prætore, & eſſet ſcandalum: qua etiam ratione. Apoſtolus prohibet, ne apud Ethnicos habeant cauſſas. 1. Corinth. 6. *Audet aliquis veſtrum habens negotium contra alterum iudicari apud iniquos, & non apud Sanctos?* Eſſet apertè ſcandalum, ſi prædicatores haberent cauſſas coram rege pagano.

VII. *Propoſitio.* Septima propoſitio: ſiue † exemptio Clericorum ſit de iure Diuino, ſiue non, tamen non poteſt a principe ſeculari tolli talis libertas,vel exemptio. Hæc primum patet ex quinta,quia poſtquam hoc expedit adminiſtrationi rerum Eccleſiaſticarum,Papa potuit eximere miniſtros Eccleſiæ,etiam ſine authoritate principum. Secundò probatur:Quia poteſtas principum eſt tota a Repu. ſed tota Reſpu. Chriſtiana iam conſenſit in hanc libertatem Eccleſiaſticorũ:ergo principes non poſſunt illam auferre. 7

VIII. *Propoſitio.* Octaua propoſitio: † Nihilominus ſi libertas Clericorum eſſet in manifeſtam Reipu. perniciem, ita vt Eccleſiaſtici impune baccharentur in cædem laicorum,& Pontifices nollent adhibere remedium, poſſent principes conſulere ſuis ciuibus,non obſtante priuilegio Clericorum.Probatur. Quia (vt ſupra dictum eſt) Reſp. ciuilis eſt perfecta, & ſibi ſufficiens: ergo poteſt ſe defendere, & ſeruare ab iniuria cuiuſcunque propria authoritate,& ſuper hoc leges conuenientes ferre. Et confirmatur: Nam poſſunt principes ſeruare proprias Reſpubli. ab iniuria aliarum Rerumpublicarum,non ſolum per modum defenſionis, ſed authoritatiuè, vt ſupra oſtenſum eſt: ergo etiam ab iniurijs clericorum. 8

IX. *Propoſitio.* Nona propoſitio: † Prætores tamen, & omnes magiſtratus citra principem grauiter errant, & peccant,iudicia exercentes contra priuilegia Clericorum, quamuis pernicioſorum,& etiam criminoſos ab Eccleſijs extrahentes extra caſus in iure permiſſos. Probatur hoc: Quia non ſunt ſubditi illorum,nec habent poteſtatem in illos, & ſtantibus legibus,non licet eis agere contra leges,& ipſi non habent poteſtatem,vel tollendi legem, vel diſpenſandi in lege, ſed ſolũ principes. Ioan.22.in extrau.damnauit errores Marſi.de Padua, 9

dua, & Ioannis de Ianduno. Inter quos vnus eſt, quòd cùm Chriſtus in Euangelio, Matth. 19. ſoluit tributum, hoc fecit, non liberalitate, & condeſcenſione, ſed neceſſitate coactus. Secundus, quòd ad Imperatorem ſpectat corrigere Papam, ac inſtituere. Tertius quòd vnus Sacerdos habet maiorem authoritatem, quam alius, hoc habet ab Imperatore, & ſicut dedit, ita poteſt tollere. Quartus, quòd nec Papa, nec tota Eccleſia poſſet punire quencunque hominem coactiue, niſi Imperator dediſſet authoritatem. Caiet. de poteſtate Papæ, cap. 27. dicit, quòd quamuis quilibet licitè poſſit occidere Papam inuaſorem, ſe defendendo: tamen nulli licet Papam propter homicidium punire pœna mortis, & credo, quòd intelligit iure Diuino, aliàs nihil eſſe dictum.

* *
†

RELE-

RELECTIO ALTERA, DE POTESTATE ECCLESIASTICA.

SECTIONIS PRIORIS

SVMMA.

1 *Poteſtas Eccleſ. an ſit per ſe in tota Eccleſia.*
2 *Poteſtas Eccleſiaſtica ſiue ſpiritualis, quomodo poſſit eſſe in tota Eccleſia, oſtenditur.*
3 *Poteſtas ſpiritualis tota, quæ fuit in veteri lege, quomodo primò, & ſolùm in tribu Leuit. fuerit.*
4 *Poteſtas verè, & propriè ſpiritualis, qualis nunc eſt in Eccleſia, quæ vocatur poteſtas Eccleſiaſtica, quòd nec primò nec per ſe, imò nullo modo ſit immediatè in tota Eccleſia vniuerſali eo modo, quo poteſtas ciuilis eſt in Republica.*
5 *Eccleſia ex quibus conſtet.*
6 *Poteſtas Eccleſiaſtica quomodo immediatè ſit in concilio, etiam ratione totius. Et multa de poteſtate Concilij.*

IN alia relectione pro anno Mille. Quingenteſ. Triceſ. primo, diſſeruimus de poteſtate Eccleſ. ex parte, hoc eſt, de Eccleſ. poteſtate quo iure, & quando inſtituta eſt, de diſtinctione ipſius à poteſtate ciuili, de comparatione eius ad poteſtatem ciuilem: In hac Relectione conſequenter diſputaturi ſumus de ſubiecto huius poteſtatis, & reliquas grauiores quæſtiones Theologicas circa poteſtatem contingentes. Ante omnia ergo quæritur: † An po- 1
teſtas

Quæſtio An poteſtas Eccleſiaſtica ſit per ſe in tota Eccleſia, ad eū modum, quò poteſtas ciuilis immediatè dicitur eſſe in tota Repub.

teſtas Eccleſiaſtica ſit per ſe in tota Eccleſia, diſtinguendo Eccleſiam vniuerſalem a ſingularibus perſonis eo modo, quo concedunt tum Philoſophi, tum Theologi, & verum eſt, quod ciuilis poteſtas eſt immediatè in tota Republica. Et quidē poſſet videri, quòd ſic eſt: Primò ex hoc ipſo, quod exempli gratia attulimus: nam poteſtas ſecularis eſt in tota Republica, & ab illa deriuatur in magiſtratus, & aliàs poteſtates, & ordo Gratiæ non tollit ordinem Naturæ, cùm vtrunque ſit a Deo. Poteſt hoc confirmari: Quia ordinatio Reipublicæ ciuilis æquè eſt à Deo, ſicut, & Eccleſiaſticæ, nec fuit de iure Naturali: ſi ergo hoc fuit datum Reipublicæ ciuili, vt ab ea dependeat tota poteſtas ciuilis, vt quid hoc Deus non dediſſet Eccleſiæ ſuæ dilectiſſimæ? Ergo eadem ratione videtur, quòd poteſtas Eccleſiaſtica ſit in tota vniuerſali Eccleſia, quæ nihil aliud eſt, quàm Chriſtianorum quædam Reſpublica.

I. Arg. ad partem affi.

Et probatur conſequentia: Quia vtraque poteſtas eſt propter bonum Reipublicæ: ergo ſi propter bonum, & in bonum Reipublicæ conſtituta eſt, videtur, quòd primò debet eſſe in Repub.

Confir. I. *Cōfir. II.*

Confirmatur ſecundò: Quia Concilium dicit in ſuis Decretis, *vniuerſalem Eccleſiam repræſentans*. Et confirmatur: Quia in Concilio rite congregato eſt immediatè poteſtas Eccleſiaſtica, vt in præſentia ſuppono tanquam verum, & ſtatim probaturus ſum: ſed Concilium non videtur vendicare ſibi illam poteſtatem, niſi inquantum gerit perſonam, & vices totius Eccleſiæ vniuerſalis.

II. Arg.

Secundò arguitur principaliter: Quia Eccleſia eligit Summum Pontificem: Cardinales enim non ſua authoritate, ſed Eccleſiæ eligunt Papam: ergo Eccleſia habet ſummam poteſtatem: non enim poſſet dare, quod non habet.

Arg. III.

Tertiò arguitur ex illo Matt. 18. *Dic Eccleſiæ, & ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam Ethnicus, & publicanus*: Vbi data eſt poteſtas Eccleſiæ.

Arg. IV.

Quartò arguitur, Prælati ſunt miniſtri Eccleſiæ, ergo poteſtas eſt Eccleſiæ.

Ante reſpōſio. ad quæſt. diſtinguitur duplex poteſtas Eccleſiaſtica.

Ad ſolutionem huius quæſtionis oportet reuocare in hanc diſputationem diſtinctionem illam dudum à nobis poſitam in proxima Relectione, quæ talis eſt: Poteſtas Eccleſiaſtica dupliciter accipi poteſt. Vno modo largè pro quacunque authoritate, aut poteſtate ordinata per ſe ad finem ſpiritualem, & ad cultum diuinum, ſiue habeat aliquē effectum ſpiritualem, & ſupernaturalem, ſiue non habeat: qualis fuit poteſtas omnis Eccleſiaſtica, (aut claues Eccle-

ſiæ

Digitized by Google

Hæc verba his ſignis () concluſa videntur ab hæretico quopiam inſerta.

ſiæ datæ Domino) cuiuſmodi fuit Sacerdotium totum in lege naturæ, & in lege ſcripta. Aliter capitur poteſtas Eccleſiaſtica pro poteſtate, & authoritate propriè ſpirituali, aperiendi ſcilicet, & claudendi regnum cœlorum, quæ ſola poteſtas vocatur clauis a Domino, Matth. 16. & 18. quæ ſolæ habent effectum ſpiritualem, vt in priori Relectione declaratum eſt.

Reſponde ad quæſtionem propoſitionibus.

1. propoſitio.

His præmiſſis ſit prima propoſitio: † Poteſtas Eccleſiaſtica, ſiue ſpiritualis primo modo poteſt eſſe in tota Eccleſia, ſiue republica. Probatur hoc: Quia quælibet Reſpublica conſtituta, illuſtrata eſt a Deo. Patet ad Rom. 13. *Non eſt poteſtas niſi à* Deo. Secundum corollarium, Sacerdotes Gentilium poterant leges, & decreta facere de cultu ſacrorum. Patet, quia habebant authoritatem, vel lumine fidei, vel ſolùm lumine Naturali ſine noua authoritate in ordine in finem ſpiritualem, & ſunt capaces cultus Diuini, imò ad hoc tenentur præcepto iuris naturalis, vt ſuperiùs oſtenſum eſt: de hoc enim damnantur Gentiles ad Roman. cap. 1. *Quia cum cognouiſſent* Deum, *non ſicut* Deum *glorificauerunt.* Sed adminiſtratio huius cultus, vel omnium admonitionum, quæ ordinantur ad finem ſpiritualem, vt ſupra probatum eſt, non ſpectare ad poteſtatem ciuilem, ſed ad aliud genus poteſtatis: ergo apud rempublicam reſidet huiuſmodi poteſtas ſpiritualis. Sequitur conſequenter

Corollarium.

corollarium, quòd in lege Naturæ Reſpub. habuit authoritatem conſtituendi Sacerdotes, & alios miniſtros diuini cultus. Hoc patet ex concluſione. Nam ſi in republica erat huiuſmodi poteſtas, poterat eam mandare, & committere cuicunque vellet. Et confirmatur, Nam cùm talis poteſtas iure naturæ non ſpectaret potiùs ad vnum ex ciuibus, quàm ad alium, non poterat aliter prouideri, niſi authoritate reipublicæ. Signum autem huius eſt, quòd in hiſtoria, ſiue fidelium, ſiue Gentilium in lege Nature non legimus Sacerdotes aliter conſtitutos, quàm vel populi ſuffragijs, ſicut apud Romanos, vel regis authoritate, apud quem eſt reipublicæ tota poteſtas. Si enim Melchiſedech fuerit Sem filius primogenitus Noe (vt Hebræi putant,) & hæc fuerit prærogatiua omnium primogenitorum: hoc non eſt credendum fuiſſe aliquo ſpeciali præcepto, aut inſtituto Diuino, ſed ipſius Noe, qui princeps ſuorum fuit ordinatione, aut aliàs aliqua populorum, aut

nationum

nationum ordinatione, vel conſtitutione. Vt enim a nobis in priori Relectione diſputatum eſt, nulla fuit ea ætate poteſtas, quæ indigeret peculiari authoritate Diuina. Et ſi Abel fuit Sacerdos, hoc fuit ipſius Adæ primi parentis ordinatione, quæ & durare potuit vſque ad tempora Noe. Et Aug. dicit 5. lib. ad Oroſ. & ad Hebr. 11. dicitur, quòd obtulit Sacrificium.

Quod hic citatur ex D. Aug. videtur eſſe in q. 47. li. 65 quæſtionũ qui liber operibus. Auguſtini inſertus eſt.

3 Secunda propoſitio: Tota † poteſtas ſpiritualis, quæ fuit in veteri lege, erat primò, & ſolùm in tribu Leuitica, nec licebat alicui ex alia tribu miniſtrare in templo. Hoc patet Deut. 10. vbi poſt mortem Aaron, qui & ipſe erat de tribu Leui, *functus eſt Sacerdotio Eleazar filius eius: & ex eo tempore iugiter ſeparauit tribum Leui, vt portaret arcam fœderis Domini, & ſtaret coram eo in miniſterio, ac benediceret in nomine eius vſque in præſentem diem: quamobrem non habuit Leui partem, nec poſſeſſionem cum fratribus ſuis, quia ipſe Dominus poſſeſſio eius eſt*. Atque idem habetur Ioſue 13. *Tribui autem Leui non dedi poſſeſſionem, ſed ſacerdotia, & victima Domini Dei Iſrael, ipſa eſt eius hereditas*. Et confirmatur ex D. Paulo ad Hebr. 7. vbi dicit, quòd Leui, qui decimas accepit, decimatus eſt in lumbis patris eius Abrahæ: & iterum, *Si ergo conſummatio per ſacerdotium Leuiticum erat, quid adhuc neceſſarium fuit ſecundum ordinem Melchiſedech alium ſurgere Sacerdotem?* Ex quo patet, quòd totum ſacerdotium veteris legis erat in tribu Leuitica. Et confirmatur, Quia ibidem Paulus dicit de duabus: *Manifeſtum eſt enim, quod de Iuda ortus ſit Dominus noſter: in qua tribu nihil de ſacerdotibus loquutus eſt Moyſes*: & eadem ratio eſt de alijs tribubus, de quibus etiam nihil loquutus eſt Moyſes.

II. Prop.

4 Tertia Concluſio: Poteſtas † ſecundò modo, id eſt, verè, & propriè ſpiritualis, qualis nunc eſt in Eccleſia, quæ vocatur poteſtas Eccleſia. nec primò, nec per ſe, imò nullo modo eſt immediatè in tota Eccleſia vniuerſali eo modo, quo poteſtas ciuilis eſt in republica: Probatur concluſio, Quia vel conuenit toti Eccleſiæ iure Naturali, aut Humano, aut Diuino, ſed nullo tali iure conuenit, ergo non eſt in illa. Antecedens patet, quia (vt diſputatum abundè a nobis fuit in priori relectione) poteſtas Eccleſiaſtica excedit, & ius Humanum, & Naturale: tum ex parte finis, quia ordinatur in finem ſupernaturalem: tum ex parte effectus; quia

III. Pro.

Prob. I.

quia omnino excedit omnem Humanam facultatem, qualis eſt peccatorum remiſſio, collatio gratiæ, Euchariſtiæ conſecratio. Relinquitur ergo, vt nec Naturali, nec Humano iure hæc poteſtas conuenire poſſit Eccleſiæ vniuerſali. Quòd autem non conueniat iure Diuino patet: quia tota hæc poteſtas authorem habet ſolum Chriſtum Dominum noſtrum redemptorem, qui eſt caput omnis principatus, & poteſtatis, ad Coloſſ. 2. & ad Philip. 4. & ad Hebr. 7. & ad Coloſſ. 2. *Ipſe dedit Apoſtolos, Prophetas, Euangeliſtas, Paſtores, & Doctores ad conſummationem ſanctorum, in opus miniſterij, in ædificationem corporis Chriſti*. Et ad Epheſ. 4. dicitur, *Vnicuique veſtrum data eſt gratia ſecundum menſuram donationis*. Et Apoſtolus ad Hebræos. 7. 8. & 9. oſtendit, quòd Sacerdotium noui teſtamenti eſt aliud a ſacerdotio veteris legis, & quòd Sacerdotium Eccleſiæ eſt ſecundùm ordinem Melchiſedech. Eſt enim translatum Sacerdotium cum lege, vt Apoſtolus dicit, ſed Chriſtus habuit Sacerdotium, non ab Eccleſia, ſed à Deo, vt patet Ioan. 15. *Non vos me elegiſtis*. Luc. 5. Et Pſal. 2. *Ego autem conſtitutus ſum rex ab eo ſuper Syon montem &c.* Et Apoſtolus hoc locis citatis oſtendit: & ad Hebr. 5. *Sicut, & Chriſtus non ſemetipſum clarificauit, vt Pontifex fieret, ſed qui loquutus eſt ad eum, filius meus es tu, ego hodie genui te: quemadmodum, & in alio loco dicit: Tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech*. Et apertè. ca. 7. *Alij quidem ſine iureiurando Sacerdotes facti ſunt: hic autem cum iureiurando per eum, qui dixit ad illum: Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum, tu es Sacerdos, &c.* Et Pſal. 44. *Thronus tuus in ſeculũ ſeculi, propterea vnxit te Deus Deus tuus oleo exultationis*. Iamque dubitari non debet, nec poteſt, quin tota poteſtas Eccleſiaſtica ſit à Chriſto, & quòd ipſe non habuerit eam ab Eccleſia: ſed ipſe dederit alijs ius illud, Ioan. 20. *Sicut miſit me Pater, & ego mito vos*.

Quod autem ipſe non dederit immediatè, & primò Eccleſiæ, ſed certis ſuppoſitis, & perſonis: patet Matth. 16. vbi promiſit Petro claues, & ſuper eum ſe ædificaturum Eccleſiam pollicitus: cui etiam Ioan. vlt. dixit, *Paſce oues &c.* Ac omnibus Apoſtolis. Ioan. 20. *Quorum remiſeritis peccata. &c.* nuſquam inuenitur dediſſe Eccleſiæ in communi: nam etiam Apoſtolis in cœna dedit poteſtatem conſecrandi Euchariſtiam. Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem*. Et ipſe non totam communitatem, ſed ſolos Apoſtolos duodecim

decim dicit elegiſſe, Ioan. 6. Item quandocunque Chriſtus dedit hanc poteſtatem, non erat tota Eccleſia, ſed ſoli Apoſtoli, etiam non admiſſis ſeptuaginta duobus diſcipulis. Prĉterea ſi poteſtas Eccleſiaſtica eſſet primò in Eccleſia, ſequitur, quòd omnes alij haberent poteſtatem ab Eccleſia, hoc eſt à communitate, & Republica Chriſtianorum, ſicut omnis poteſtas ciuilis eſt à communitate. Conſequens patet falſum: Nec enim Apoſtoli, nec ſucceſſores eorum habuerunt poteſtatem ab alijs hominibus, ſed ipſi à Chriſto, & alij ab Apoſtolis: immò nullus vnquam habuit ab Eccleſia vniuerſali. Prĉterea Diuus Paulus ad Galatas 1. teſtatur, ſe non ab hominibus, nec per hominem, ſed per Ieſum Chriſtum, & Deum Patrem Apoſtolum conſtitutum. Et ſimile poterant dicere alij Apoſtoli. Prĉterea in Scripturis nuſquam legimus, Sacerdotes ex authoritate, & conſenſu plebis conſtitutos, ſed à Pontificibus, & prĉlatis, vt Diuus Paulus ordinauit Timotheum, & Titum. 1. ad Timot. 4. *Noli negligere gratiam quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam ſecundùm impoſitionem manuum presbyterij*. Et idem repetit, 2. ad Timot. 1. Idem ad Titum, Primo habet: *Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea, quæ deſunt, corrigas, & conſtituas per ciuitates praſbyteros*. Item Hebr. 5. *Nec quiſquam ſumat ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron*. A Deo dixit, non à plebe, vt vult impius Lutherus. Aaron ſiquidem non à plebe conſtitutus legitur, ſed à Deo, vt patet Exod. 28.

Prob. II.

Pro. III.

Prob. IV.

Nec vnquam auditum eſt in tota ſerie Scripturarum, Sacerdotes inter fideles aut plebis authoritate, aut conſenſu inſtitutos: & Ethnici Sacerdotes ſuffragijs populi creabantur, tales erant: & Phamonis Sacerdotes, ſed talis conſecratio, quale Sacerdotium erat. Item 1. ad Timoth. 5. admonet Diuus Paulus: *Manus cito nemini impoſueris:* Non ergo à plebe, ſed ab Epiſcopo creabantur Sacerdotes: non ergo poteſtas Eccleſiaſtica eſt primo, & immediatè in tota Eccleſia, ſed in certis perſonis. Probatur ratione: Quia in poteſtate Eccleſiaſtica continetur poteſtas conſecrandi Sanctiſſimam Euchariſtiam, ſed hæc poteſtas non eſt immediatè in communitate, cùm illa non detur ſine conſecratione, nec poteſt Eccleſia immediatè conſecrare. Et confirmatur: Poteſtas remittendi peccata in foro interiori, & pœnitentiæ non eſt in Eccleſia immediatè. Item eadem ratione poteſtas

Quod ex ſcripturis probatū eſt idē probatur ratione.

Ratio 1.

Digitized by Google

Ratio II.

Epiſcopalis eſſet immediatè in prouincia Epiſcopi. Conſequens nullum concedit. Nemo enim concedit, quòd totus populus vnius prouinciæ habeat immediatè poteſtatem Epiſcopalem, vel quòd ab illo deriuetur poteſtas in Epiſcopum: ergo ſimiliter nec in tota Eccleſia. Item confirmatur hac ratione: In communitate domeſtica, id eſt in familia, poteſtas, & authoritas regendi non eſt immediatè penes familiam, ſed penes patremfamiliam, ſed Epiſcopus eſt tanquam pater in Eccleſia, quia eſt tanquam vir, vel maritus eius, ergo, &c. Item arguit Caietanus certum eſt, vt ſuprà diximus, quod poteſtas Eccleſiaſtica primò fuit in Chriſto Domino totius Eccleſiæ, tanquam in principe, non ſubdito Eccleſię, nec dependente ab illa, ſed Chriſtus adhuc eſt caput, & princeps Eccleſiæ: eſt enim adhuc nobiſcum vſque ad conſummationem ſeculi, Matthei 28. *Et iudex viuorum, & mortuorum.* Act. 10. *Et viuit, & regnat Deus in ſecula ſeculorum.* Apocalip. 1. Et apprimè Diuus Paulus, 1. Corinth. 15. de hoc regno Domini loquens, dicit: *Vnuſquiſque autem in ſuo ordine, primitiæ Chriſtus: deinde hi qui ſunt Chriſti, qui in aduentum eius crediderunt, deinde finis, cum tradiderit regnum Deo, & patri, cum euacuauerit omnem principatum, & virtutem, & poteſtatem. Oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos ſub pedibus eius.* Conſequenter ad Chriſtum, tanquam ad principem, ſpectat ordinare de Legato, & Vicario ſuo, & ab ipſo deriuatur poteſtas eius, non ab Eccleſia, quæ ex natura ſua non eſt Domina in ordine ad ſpiritualia, ſed Serua Chriſti, quia redempta eſt ab eo. Et ſic relinquitur, quòd ſicut princeps Eccleſiæ non habet authoritatem ab Eccleſia, ita nec vicarius eius. Item probatur, quòd Chriſtus maneat adhuc caput Eccleſiæ, qui alias non eſſet Sacerdos in æternum. Non enim eſt Sacerdos, niſi in Eccleſia. Ac confirmatur hoc: Quia Doctores, & Sancti non vocant Summum Pontificem Vicarium Eccleſiæ, ſed Vicarium Chriſti. Ita enim eſt Vicarius Chriſti ſucceſſor Petri, ſicut Petrus: Petrum autem, & alios Apoſtolos Eccleſia vocat Vicarios Dei, vt patet in pręfatione. *Vt eiſdem rectoribus gubernetur, quos operis tui Vicarios, eidem contuliſti eſſe paſtores.* Et Gloſſa ſuper illud Matthei 16. *Tu es Petrus.* dicit, Petrum fuiſſe Vicarium Chriſti. Item arguit Caietanus. Signum apertum eſt, hanc poteſtatem non reſidere immediatè, & primò apud Eccleſiam, quòd Eccleſia non poteſt

ſibi

Ratio III Caiet. in duob. primis opuſculis de poteſtate Papæ, & Concilij, quæ inter eius Opuſcula primo loco ponuntur.

Chriſtus ſẽper manet in Eccleſia, vt princeps, & caput eius, à quo deriuatur omnis, q̃ propriè dicitur Eccleſiaſtica poteſtas.

Sũmus Põtifex, non Eccleſiæ, ſed Chriſti Vicarius, ſicut et Petrus, cuius eſt ſucceſſor.

Ratio IV. Caiet. in opuſculis de poteſtate Papæ, & Cõcilij

ſibi retinere, nec duobus aut tribus committere, quòd tamen poſſet, ſi eius principatus eſſet apud illam, ſicut poſſet Reſpublica ad adminiſtrationem ciuilium, vel retinere ſibi regimen, vel creare conſules, vel tribunos, etiam ſupra poteſtatem regiam, ſicut erant Ephori apud Lacædemonios, & ſenatores ſupra principem apud Venetos: quòd tamen Eccleſia nullo modo poſſet, vt infra oſtendemus. Præterea non poteſt poteſtas committi alicui communitati, cuius magna pars non eſt capax illius, ſed in Eccleſia ſunt complures, qui non ſunt capaces huius poteſtatis: ergo non eſt immediatè in Eccleſia. Minor infra probabitur de mulieribus, pueris, & nonnullis fortaſſe alijs. Item quando aliquid committitur immediatè alicui communitati, omnes illius communitatis æqualiter ſe habent ad illam, vt patet in Republica ſeculari reſpectu ciuilis poteſtatis abſolutè, ſed non omnes æqualiter ſe habent in Eccleſia ad claues, vt conſtat, & ſtatim diſputabo: ergo, &c. Vltimò poteſtas ſpiritualis, qualis erat in veteri lege, non erat commiſſa toti plebi, ſed ſolum vni tribui, ſcilicet Leuiticæ, multò certè minus videtur tam ſublimem poteſtatem, qualis eſt Euangelica, vulgatam toti plebi.

paulò antecitatis. *V. Ratio.* *VI. Ratio* *VII. Rat.*

Ad primum argumẽtum, factum in principio quæſtionis, reſpondetur, negando conſequentiam: & differentia, ac ratio eſt aperta. Ciuilis enim poteſtas, vt declaratum eſt, non ſe extendit niſi ad finem, & effectum naturalem: & ſic poteſtas illa communiter à natura datur, omne autem naturale eſt commune, & primò committitur vel ſpeciei, vel communitati, vt eſſe mortale homini, ſed poteſtas Eccleſiaſtica eſt ſupernaturalis, atque à Deo ad ſuperiores fines, & effectus data! nec Reſpublica eſt Domina reſpectu huius poteſtatis, ſed ſerua, vt dictum eſt, & Chriſtus eſt rex, & Dominus, non à communitate ipſa, ſed à Deo: & ideo non oportet ſpectare, quomodo ſe habeant particulares perſonæ ad totam communitatem. Licet enim in ordine ad naturalia communitas ſit ſuperior, & quilibet homo velut ſubiectus, & inferior in ordine, tamen ad hanc poteſtatem totum pendet ex voluntate, & inſtitutione Chriſti, qui fuit primus author huius poteſtatis. Et præterea Reſpublica ſpiritualis habet regem Chriſtum, & poteſtas in Eccleſia eſt vicaria. Et ſi inſtes, quia reſp. Chriſtiana etiã in ordine ad ſpiritualia eſt vnum corpus, vt patet ex

Paulo ad Roman. 12. & 1. Corin. 12. ſed in corpore naturali quicquid conuenit parti principaliùs, & primò conuenit toti, vt homo potius videt quam oculus, & poteſtas audiendi potius eſt hominis, quàm aurium: & ſic de reliquis humanis viribus. Et oculus potius eſt hominis, quam ſuus: ergo ſimiliter in corpore myſtico Eccleſiæ, poteſtas ſpiritualis ſingularium hominum prius, & principalius erit in Eccleſia tota. *Reſponſ.* Reſpondetur, quòd ſicut Ariſto. dicit, parabola, & analogia non oportet nec poteſt per omnia eſſe ſimilis: aliàs iam non parabola, ſed ipſa eadem res eſſet. Et ideo vt dicit S. Tho. 3. parte. *S. Th. 3. p. quæſt. 8* Licet corpus naturale, & myſticum multa habeant ſimilia, non tamen omnia, ſed differunt non paucis, non ſolùm quantùm ad eſſe naturale, quia omnem poteſtatem corporis naturalis oportet eſſe ſimul. Eccleſia † autem conſtat ex omnibus fidelibus ab Abel iuſto, vſque in finem ſeculi: ſed multo magis quantum ad ſpiritualia. 5
Vnus enim homo eſt capax gratiæ, & alterius formæ ſpiritualis, quæ non poteſt conuenire immediatè toti. Item pars naturalis eſt præcisè propter totum in corpore: in Eccleſia ſinguli homines ſunt propter Deum, & propter ſe ſolùm, nec bonum priuatum ordinatur ad bonum totius, ſaltem præcisè, nec principaliter, ſicut nec gratia, nec fides, nec ſpes, nec aliæ formæ ſupernaturales ſunt immediatè in tota communitate: ſic nec poteſtas ſpiritualis, quæ eſt æquè, aut plus etiam ſupernaturalis.

Reſpondetur ad primam confirm. Ad confirmationem reſpondetur ex Caietano in priori parte apolog. de comparat. poteſt. Papæ & Concil. cap. 6. concedendo, quòd † in Concilio eſt immediatè poteſtas Eccleſiaſtica, etiam ratione totius. 6
Sic enim nomine Concilij ſunt abſolutiones, & damnationes, & omnia decreta: vt etiam in primo Concilio Apoſtolorum Actuum. 15. habetur, ſcilicet, *Placuit nobis collectis in vnum, & viſum eſt Spiritui ſancto, & nobis.* *Quomodo poteſtas Eccleſiaſtica immediatè ſit in Cõcilio ex authoris ſententia.* Et ſic eſt in tota Synodo quaſi vna póteſtas: & ideo etiam reclamantibus aliquibus ex Concilio, tamen nomine totius Concilij decernitur, & dicitur, totum Conciliũ aliqua facere; ſed hanc poteſtatem non habet, quia repræſentet totam Eccleſiam vniuerſalem, vt falsò imaginantur alij, nec ex commiſſione Chriſti facta immediatè, vel toti Eccleſiæ, vel Concilio, ſed ſolùm quia eſt vnio, & congregatio ex poteſtatibus Eccleſiaſticis.

Et ideo nihil aliud poſſet totum Concilium, quod non poſſent

poſſent partes per ſe ſinguli ſecundum ſuam poteſtatem: vnde hæc poteſtas non eſt in Concilio immediatè iure Diuino, ſed ex voluntate Prælatorum, qui volunt ex ſeipſis vnam authoritatem: velut vnum corpus cõſtituere. Imò non ſolùm in Synodo vniuerſali, ſed etiam in prouinciali, vel etiam totius Orientis: ſicut cum omnes conueniunt ad celebrandum illud Concilium, eſſet etiam vna authoritas in tota illa congregatione ratione ſuæ totalitatis. Cuius ſignum eſt, quòd licet omnes Epiſcopi eſſent æquales, id eſt, quamuis nullus eſſet ſuperior alio, tamen decreta Concilij obligarent omnes, nec poſſent reſcindi ab aliquo illorum, & tamen notum eſt, quòd nõ imaginãtur etiam aduerſarij, quòd illi habent poteſtatem a tota plebe prouinciarum ſuarum, nec quòd ſit etiam aliqua poteſtas Eccleſiaſtica immediatè in tota vna parochia: quod omnino eſſet abſurdum ſentire, vel dicere profectò. Ergo ita ſe habet totum Concilium vniuerſale ad Eccleſiam vniuerſalem, ſicut Concilium prouinciale ad prouinciam: & fictitium omnino eſt aliud imaginari. Eſt itaque ſolum poteſtas immediatè in toto Concilio ex voluntate Prælatorum: qui inſtituunt vnam poteſtatem, & authoritatem, cui etiam ſeipſos ſubijciunt, ſicut partes toti: hoc enim ſignificat, quòd volunt congregare Concilium, quod volunt ſtare decretis eius.

Poteſtas Eccleſiaſtica non eſt immediatè in toto Concilio ex iure Diuino, ſed voluntate prælatorũ

Ad ſecundam Confirmationem reſpondetur primò, Hoc ſolùm inuenitur in modernis Concilijs: vt Baſilienſi, Conſtantienſi, non autem in antiquis. Nec mirum eſt, ſi in modo loquendi erratum ſit. Secundò dico vt ſupra, Quod repręſentant Eccleſiam, non tanquam vicarij, vel ligati, ſed tãquam patres, & paſtores, & tutores eius. Ex quo ſequitur contra ſententiam, vel imaginationem aliquorum Scholaſticorum, quòd ſi caſu omnes Epiſcopi Chriſtianitatis conuenirent in vnum locum, non animo celebrandi Concilium, nulla eſſet immediatè poteſtas Eccleſiaſtica in tota illa multitudine. Non enim locus, aut corporalis congregatio dat eis illam poteſtatem, ſed voluntas eorum. Vnde ſi nulla erat poteſtas in omnibus ſimul, cum eſſent in ſuis prouincijs, nec etiam eſt, cum ſunt in eodem loco, & in eodem templo: aliàs eadem ratione ſi Epiſcopi vnius regni conuenirent ad curiam cauſſa viſitandi Regem, iam eſſet ibi Concilium.

Reſpondetur ad ſecundam confirm. Reijciuntur ab authore Cõcilijs Baſilienſe, & Conſtantienſe, in hoc quòd poſuerint in ſuis decretis. Cõcilium vniuerſale Eccleſiam repreſentans: ideo quòd immediatè poteſtatẽ habere à Chriſto.

Et ſi obijcias, quia iam hoc eſt determinare, quod

Digitized by Google

Obiectio. Concilium non ſit ſupra Papam, contra determinationem Pariſienſium (ſi enim nulla eſt poteſtas in Concilio, niſi de- *Obiectio.* riuata à patribus, ſequitur manifeſtè, non eſſe maioris poteſtatis quam Papam) Reſpondetur primò: In pręſentia nihil conſtitui diſputare de illa odioſa comparatione Papæ, *Reſpon. I.* & concilij. Secundò, ea, quæ dicta ſunt, non pugnant cum aliqua ſententia illorum circa illam comparationem. Vndecunque enim Concilium habeat poteſtatem, & ſi deriue- *Reſpõ. II.* tur ab ipſis prelatis: poteſt teneri, quòd eſt maior in toto Concilio, quàm in Papa, ſicut in Concilio prouinciali, quam in quocunque prelato Concilij. Si hoc non placet, poſſet teneri, quòd poteſtas in Concilio eſt immediatè à Deo, ſed non quia tenet locum totius Eccleſiæ vniuerſalis, ſed quia eſt vnio ex omnibus pręlatis Eccleſiæ, etiam ſi omnes alij Chriſtiani diſſentirent. Et adhuc etiam cum iſta opinione ſtat vtraque ſententia de comparatione Papæ, & Concilij.

Reſpondetur ad II. Ar. Principale. Ad ſecundum argumentum principale diſputaturus ſum paulò pòſt, ad quem ſpectat electio ſummi Pontificis. Sed in pręſentia primò nego, quòd Cardinales nomine Eccleſiæ vniuerſalis eligent, ſed ex ordinatione Eccleſiaſtica, vel ſummi Pontificis, vt poſtea dicam. Secundò dico quòd dato, quòd ad vniuerſalem Eccleſiam ſpectet electio, non valet conſequentia: ergo in Eccleſia eſt poteſtas vel authoritas Eccleſiaſtica immediatè. Antecedens eſt notum in iure, quòd non oportet, vt electores habeant authoritatem, in quam eligunt, ſicut patet de electionibus Imperatoris: imò electores abbatum nullam habent authoritatem, vel dignitatem, ſed habent authoritatem, & poteſtatem applicandi dignitatem illi.

Ad tertium argumentum reſpondetur ex domino Caietano in Apolo. Part. I. C. 3. ad cuius euidentiam inquirendum eſt, quid nomine Eccleſiæ intelligatur in illo loco, *Dic Eccleſiæ*. Et cùm ſit ſermo de Eccleſia, ad quam ſpectat audire, & iudicare, oportet vt Eccleſia accipiatur, vel pro Eccleſia vniuerſali, id eſt pro omni Eccleſia, vel pro aliqua particulari Eccleſia, vel indiſtinctè pro qualibet Eccleſia. Dico ergo primò, quòd non poteſt accipi ſolùm pro Eccleſia vniuerſali: quia clarum eſt, quod ad corrigendum fratrem non oportet me ire ad concilium vniuerſale. Item etiam, quia cùm eadem verba dixerit beato Petro, ſicut

Eccleſiæ:

Eccleſiæ: Scilicet. *Quodcunque ligaueris ſuper terram, &c.* *Mat. 16.*
Negari non poteſt, quin etiam Petrus habeat illam poteſtatem, quam dicunt datam Eccleſiæ: ergo non ſolùm poteſt intelligi Eccleſia vniuerſalis. Et alias perſpicuè patet, quod non intelligitur de aliqua Eccleſia particulari, puta Mediolanenſi, quia non oportet, nos recurrere ad illam ad correctionem fratris, nec etiam de omni collectione, propter Eccleſiæ admonitionem. Reſtat ergo quòd accipiatur pro Eccleſia indiſtinctè, ſeu indefinitè: Ita quod Eccleſiæ datum eſt iudicium fratris, non determinando hanc, vel illam. Et quoniam actor ſequitur forum rei, determinatur ad Eccleſiam fratris peccantis, ſiue propriam, ſiue communem, & ſuperiorem: & ille eſt apertus ſenſus illius pręcepti.

Quomodo accipiatur Eccleſia in illo loco.

Mat. 18. Dic Eccleſiæ.

Sed dubium eſt, quid ſignificetur nomine Eccleſiæ in illo loco: & breuiter dico, quod poteſt intelligi conuocatio, ſeu collectio fidelium. Sed dicunt aduerſarij, quod hoc loco Eccleſia ſignificat communitatem fidelium, non in ſeipſis, ſed in pręlatis eorum, ſiue Papa interſit, ſiue non. Sed quod ille non ſit ſenſus literalis, oſtenditur, quia vtrobique oportet ſumi eodem modo reſpectu cuiuſcunque peccantis. Certum eſt autem, quod ſi peccator ſit de Eccleſia Mediolanenſi, ſi ad correctionem ipſius procedendum eſt, non oportet dicere Eccleſiæ Mediolanenſi, id eſt communitati Mediolanenſium, ſiue Epiſcopus ſit, ſiue non. Vnde dico, quod licet ex vi vocabuli Eccleſiæ non aliud intelligatur, niſi communitas fidelium, tamen ex verbis ſequentibus, *Si Eccleſiam non audierit: & quacunque ſolueritis ſuper terram, &c.* conſtat accipiendum eſſe pro Eccleſia habente authoritatem. Et cùm hæc non ſit ſine Pręlato, conſtat intelligi non poſſe Eccleſiam pro aliqua congregatione ſine pręlato, ſed clauditur ipſe pręlatus; quod & aliter probatur. Nam ſi in nomine Eccleſiæ non includitur pręlatus illius, oportet dicere alterum duorum, vel quod Eccleſia particularis habet poteſtatem iuriſdictionis, etiam inuito Epiſcopo, vel quod nomine Eccleſiæ non intelligitur ipſa communitas. Certum eſt enim, quod Eccleſia, de qua dicitur, *Dic Eccleſiæ,* habet poteſtatem excommunicandi: & certè ita eſt, quod nomine Eccleſiæ in illo loco intelligitur pręlatus, qui eſt caput Eccleſiæ. Hoc enim eſt dicere Eccleſiæ, ſicut iudicium Epiſcopi dicitur iudicium Eccleſiæ: &

Accipitur indefinite pro Eccleſia ad quam pertinet frater q peccauit.

Accipitur, & p cõuocatione fideliũ ſed nõ abſque pręlato eiuſdẽ Eccleſia, ad q̃ defertur peccator.

excommunicatus ab Epiſcopo dicitur excommunicatus ab Eccleſia. Dictum eſt autem, *Dic Eccleſiæ*, & non Epiſcopo, quia intelligitur, quod debet dici Epiſcopo, non tanquam priuato, ſed in foro publico. Et ideo dicitur, in foro, & iudicio Eccleſiæ. Et hoc apertè manifeſtatur: quia vſus illius precepti in Eccleſia talis eſt, vt dicatur peccatum fratris prælato, & tunc intelligimus dixiſſe Eccleſiæ. Dixit autem: Mat. 18. *Amen dico vobis, quodcunque ſolueritis, &c.* in plurali numero, vel quia iudicium Eccleſiæ, licet fiat authoritate vnius Prælati, tamen non debet fieri, niſi per multos: vel ſimpliciter, quia erant futuri multi Prælati, & multæ Eccleſiæ. Dico præterea cum Caietano, quòd in illo loco Matthei 18. nulla poteſtas videatur data: Nam ex illo, *Dic Eccleſiæ*, non datur aliqua poteſtas, ſed præcipitur denuntiatio: per illa verò, *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam Ethnicus, & publicanus*, præcipitur euitatio: per illa verò verba. *Quæcunque ſolueritis, &c.* patet, nullam dari authoritatem, quia per eadem verba dictum eſt Petro. *Quodcunque ſolueris, &c.* Matth. 16. etiam non eſt data ei aliqua poteſtas, ſed poſtea Ioan. vltimo, *Paſce oues meas*. Sed ſignificatur ſolùm quantæ efficaciæ eſſet futura ſententia Eccleſiæ, quam illic non dat, ſed ſolùm, vel promittit, vel ſupponit. Et demum ad veritatem illorum verborum, non oportet, quod Eccleſia habeat immediatè authoritatem à Chriſto, ſed ſatis eſt, quòd habeat à ſuo Prælato, vel Prelatis congregatis, vel ab ipſo Papa, adhuc enim Eccleſia haberet poteſtatem, & quilibet teneretur audire Eccleſiam: ergo fruſtra comminiſcuntur aduerſarij hanc poteſtatem.

Et ſic ex omnibus patet, quòd ex eo loco, Matth. 18. nullo modo habeatur, quòd ſit aliqua authoritas iure Diuino immediatè, nec in Eccleſia vniuerſali, nec etiam in Concilio, quamuis hoc ſecundum poſſit probabiliter dici in ſenſu, ſuprà explicato. Hunc locum prolixius tractaui: quia aduerſarij nihil aliud ex ſcripturis afferunt ad probandum, quod iure Diuino ſit authoritas in Eccleſia vniuerſali immediatè, & in Concilio. Addit Caieta quod in die Cœnæ fuit inſtitutum Sacramentum ordinis: & per conſequens, quando Dominus dixit ea verba Matth. 18. non erat poteſtas Epiſcoporum, nec presbyterorum, & per conſequens non dedit tunc poteſtatem Concilio, quod conſtat ex Epiſcopis, & presbyteris.

Ad

Ad quartum non eſt opus multis, & primum potiùs alij prælati ſolent dici miniſtri Eccleſiæ, quàm Papa, & certum eſt, quòd non dicuntur miniſtri Eccleſiæ, quia acceperint authoritatem ab Eccleſia vniuerſali, ſed vel quia miniſtrāt Eccleſiæ, vel in Eccleſia: vel quia a principe Eccleſiæ ſunt inſtituti. Et clarum eſt, quòd etiam ſi nihil authoritatis ponatur in Eccleſia vniuerſali, nihilominus dicerentur miniſtri Eccleſiæ. Cæterum quòd potiùs debeant dici omnes, tam Papa, quam alij prælati, miniſtri Chriſti, quam Eccleſiæ, patet ex Paulo: *Si quid donaui in perſona Chriſti*, &c. 2. Corint. 2. & alibi. *Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti.* 1. Corint. 4. Omnis poteſtas ſpiritualis, & Eccleſiaſtica eſt quoddam donum Dei, & purè ſuper naturale. Sicut ergo alia dona: vt gratia, charitas, fides, & prophetia, non data ſunt primò Eccleſiæ: ſed primò conueniunt particularibus perſonis, & eſt fides in Eccleſia, quia aliqui particulares credunt: Ita etiam poteſtas Eccleſiaſtica data eſt certis perſonis primò, & per illos conuenit Eccleſiæ. Et omnino eſt commentum ſophiſticum, imaginari poteſtatem Eccleſiaſticam in communitate: qua nunquam eſſet vſura, ſed omnia geruntur, & ſemper geſta ſunt per prælatos: qui deriuati ſunt ab Apoſtolis: ſicut re vera: ſi a natura eſſent principes in Republica ciuili: & omnes magiſtratus ſufficientes ad gubernationem Reipubl. profectò fruſtra ſomniaremus poteſtatem ciuilem in Republica immediatè.

Reſpondetur ad 4. arg. principale.

Notanda hæc.

***

SEC-

SECTIONIS POSTERIORIS.

SVMMA.

QVÆSTIO SECVNDA.

PRINCIPALIS:

An poteſtas Eccleſiaſtica ſit in Chriſtianis omnibus.

1 *Chriſtiani omnes, nec ſunt ſacerdotes, nec omnes æquales, ſed eſt ordo in Eccleſia, & gradus Eccleſiaſticæ poteſtatis.*

2 *Chriſtiani an ſint aliqui, quibus conuenire non poſſit poteſtas Eccleſiaſtica.*

3 *Mulieres, nec ſacerdotes eſſe poſſunt, nec aliquem ordinem, aut poteſtatem Eccleſiaſticam habere, quæ ſit de iure Diuino.*

4 *Abbatiſſæ, & aliæ monaſteriorum, & virginum matres, nullam habent poteſtatem, nec iuriſdictionem ſpiritualem.*

5 *Monachæ an non teneantur obedire Abbatiſſæ.*

6 *Iure diuino nullus alius de numero Chriſtianorum præter fœminas excluditur à poteſtate Eccleſiaſtica, ſiue ordinis, ſiue iuriſdictionis.*

7 *Poteſtas Eccleſiaſtica, ſiue ordinis, ſiue iuriſdictionis: tota fuit in Petro Apoſtolo.*

8 *Apoſtoli omnes an habuerint poteſtatem immediatè à Chriſto, an ſolus Petrus à Chriſto, & alij à Petro.*

Po-

9 *Poteſtatem omnem, quam Apoſtoli habuerunt, receperunt immediatè à Chriſto.*

10 *Apoſtoli an æqualem acceperint cum Petro poteſtatem.*

11 *Petrus in Apoſtolos omnes fuit authoritate, & poteſtate primus, & princeps: cùm ſumma ſupra totam Eccleſiam poteſtate.*

12 *Poteſtatem Eccleſiaſticam aliquam nullus alius à Chriſto videtur accepiſſe, præter ſacros Apoſtolos.*

13 *Poteſtas Eccleſiaſtica non ſolùm fuit in Apoſtolis, ſed etiam in aliÿs.*

14 *Poteſtas omnis ordinis, & iuriſdictionis, quæ prius erat in Chriſti Apoſtolis, illis defunctis, perſeuerauit in Eccleſia.*

15 *Gradus Eccleſiæ perſeueraturi ſunt in Eccleſia vſque ad vltimum iudicium, & mortuorum reſurrectionem.*

16 *Poteſtas ordinis in Eccleſia tota deriuata eſt, & pendet immediatè ab Epiſcopis.*

17 *Petro Apoſtolorum principe defuncto, aliquis ei ſucceſſit cum ſimili, & authoritate, & poteſtate iuriſdictionis in totum orbem.*

18 *Petro mortuo, Eccleſia habet poteſtatem ſubrogandi, & inſtituendi alium loco illius, etiamſi Petrus nihil de hoc prius conſtituiſſet.*

19 *Electio ſummi Pontificis ad quem ſpectaret, Cardinalibus deficientibus: negligentibus, aut perniciosè inter ſe diſſidentibus.*

20 *Electio ſummi Pontificis, deficientibus Cardinalibus, &c. non videtur ſpectare ad totum clerum.*

21 *Sedes Apoſtolica in quocunque caſu vacaret, manendo in ſolo iure Diuino: ad quem ſpectaret electio.*

22 *Petrus beatus, vel ſolus, vel cum aliÿs Apoſtolis potuit conſtituere formam, & rationem, qua poſt obitum eligeretur ei ſucceſſor.*

Petrus

23 *Petrus beatus potuit eligere, & deſignare ſucceſſorem, qui, eo defuncto, ſine alia electione eſſet ſummus Pontifex.*

24 *Eligendi ſummum Pontificem ratio, quæ nunc ſeruatur in Eccleſia, non eſt de iure Diuino.*

25 *Eligendi ſummum Pontificem ratio ex conſtitutione, & authoritate Eccleſiæ, aut ſummorum Pontificum eſt, & eadem authoritate mutari poſſet.*

26 *Apoſtolis alijs ſucceſſit nemo cum æquali poteſtate, & authoritate iuriſdictionis.*

27 *Apoſtolorum aliorum quilibet à Petro potuit relinquere ſucceſſorem, licet non vniuerſalem, ſaltem in quacunque prouincia voluiſſet, qui eſſet verus Epiſcopus illius prouinciæ.*

28 *Apoſtoli non ſolùm potuerunt relinquere ſibi ſucceſſores, ſed etiam quilibet ſucceſſorum eorum potuit ſimiliter ſibi relinquere ſucceſſorem.*

29 *Epiſcopus quilibet in ſua prouincia potuit condere legem, vt presbyteri eligerent Epiſcopum, vel aliam formam inſtitutionis dare, etiam ſede Petri inconſulta.*

30 *Petri ſucceſſores potuerunt, & poſſunt pro ſuo arbitrio Epiſcopos creare in ſingulis prouincijs, & quaſcunque leges de hac re priùs latas tollere, & nouas condere, prouincias diſtinguere, & omnia, ad hoc ſpectantia, pro ſuo iudicio, & poteſtate facere.*

Quæſtio principalis.

PRius quam veniamus ad ſolidam, & germanam veritatem, oportet vt adulterinas, & falſas ſententias excludamus: quod vt commodius fiat, rurſus propono quæſtionem, *An poteſtas Eccleſiaſtica ſit in omnibus, aut ſingulis Chriſtianis.* In cuius quæſtionis definitione licet omnes Catholici authores ſatis conueniant, tamen Neotherici hæretici incredibili arrogantia

à tota

à tota Eccleſia receptæ ſententiæ aduerſantur, aſſerentes, & contendentes omnes, Chriſtianos ex æquo eſſe ſacerdotes, nec eſſe aliquos gradus Eccleſiaſtici ordinis in Eccleſia. Nec tamen multis, aut rationibus, aut teſtimonijs hoc probare laborant, ſed ſuo more, vno, aut altero ſcripturarũ loco in ſuam ſententiam detorto, mordicus hæreſim ſuam retinent, & factionem propugnant. Sed verba imprudentiſſimi in primis Lutheri aſcribere ſatius eſt in libro primo de abroganda miſſa priuata. *Nos omnes, inquit, eodem, quo Chriſtus ſacerdotio ſacerdotes ſumus, qui Chriſtiani filij Chriſti ſum mi ſacerdotis ſumus: nec ex vllo Scripturæ ſanctæ teſtimonio id habetur, quòd ſacerdotes raſi, & vncti aliqui in nouo teſtamento dicantur diſtincti a laicis*, & paulò poſt, *Stat irrefragabilis ſententia, ſacerdotes viſibiles; & à laicis diuerſos in nouo teſtamento nullos eſſe, qui autem ſunt ſine teſtimonio ſcripturarum, & ſine vocatione Dei ſunt: Hoc autem quid eſt aliud, quã ex diabolo eſſe?* Et alibi dicit, quod puer, & mulier, & quilibet Chriſtianus abſoluere poteſt à peccatis: adducit illud 1. Pet. 2. *Vos autem genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſ.* &c. Et eodem loco, *Et ipſi tanquam lapides viui ſuper ædificamini domus ſpiritualis, in ſacerdotium ſanctum.* Conſtat autem Petrũ loqui generaliter omnibus fidelibus, & non ſolis ordinatis in ſacerdotes. Item, Ioan. in Apoc. c. 5. *Feciſti nos Deo noſtro regnum, & ſacerdotes.* Et Apoc. 20. *Sed erunt ſacerdotes Dei, & Chriſti eius.* Quæ omnia vult dicta eſſe de omnibus Chriſtianis. Item illud Matth. 18. *Quodcunque ſolueritis ſuper terram*, &c. Iuratiſſimè affirmat dictum eſſe omnibus Chriſtianis. *Lutheri ſentẽtia.*

Contra omnes hæreticos pono concluſionem, Non omnes Chriſtiani ſunt ſacerdotes eo modo, quo ſacerdotes ab Eccleſia ordinati, id eſt, cum poteſtate conſecrandi Euchariſtiam, & abſoluendi a peccatis. Vel ponatur ſub alijs *Concluſio authoris cõtra Lutherum.*
1 verbis ſic. Nec † omnes Chriſtiani ſunt ſacerdotes, nec omnes ſunt æquales, ſed eſt ordo in Eccleſia, & gradus Eccleſiaſticæ poteſtatis. Hanc quæſtionem, totamque hanc diſputationem, quàm potero paucis abſoluam. Poſtquam enim nulla cum Catholicis nobis concertatio eſt, ſed ſolum cum hæreticis, nihil operæ pretium facturum me puto, ſi religioſam, & piam prorſus concionem hoc argumento diutius retinuero. Et alioqui clariſſimi viri, Roſenſis Epiſcopus, & Iodocus Clitoueus de hoc capite aduerſus Lutherum doctiſſimè, & diſertiſſimè ſcripſerunt, quos

Digitized by Google

quos ſcio vobis familiares eſſe.

Probat concluſio. Probo igitur concluſionem totam ſimul. Primò Paul. ad Rom. 12. Totam Eccleſiam, quaſi quoddam corpus myſticum eſſe dicit, quòd varijs organis, & membris ſit compoſitum. *Sicut in vno*, inquit, *corpore multa ſunt membra, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi vnum corpus ſumus in Chriſto ſinguli autem alter alterius membra: Habentes autẽ donationes ſecundum gratiam, quæ data eſt nobis, differentes*, & 1. Cor. 12. *Si corpus vnum eſt, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cùm ſint multa, vnum tamen corpus ſunt: Ita & Chriſtus: & infra corpus non eſt vnum membrum, ſed multa. Si dixerit pes, quoniam non ſum manus, non ſum de corpore, non ideo non eſt de corpore: ſi totum corpus oculus, vbi auditus? ſi totum auditus, vbi odoratus, nunc autem poſuit Deus membra vnumquodque eorum in corpore ſicut voluit; quòd ſi eſſent omnia vnum membrum, vbi corpus? nunc autem multa quidem membra, vnum autem corpus.* Et in principio illius cap. *Diuiſiones gratiarum ſunt, idem autem Spiritus, & diuiſiones miniſtrationum ſunt, idem autem Dominus, & diuiſiones operationum ſunt, idem verò* Deus, &c. Rogo, & appello religioſas, & pias aures, ſi omnes in Eccleſia æquales ſunt, quo modo fecit Deus, vt Paulus dicit, varia membra, manus, pedes, oculos, aures, in corpore Eccleſiæ: omnes ſumus oculi Luthero, vbi ergo pedes? aut quomodo erit verum, quòd Paulus in eadem Epiſtola, & cap. ſubiungit, *Non poteſt autem dicere oculus manui, Opera tua non indigeo: aut iterum caput pedibus, Non eſtis mihi neceſſarij?* Certè ſi Lutherum audiamus, pedes poterunt dicere capiti, *Non es nobis neceſſarium.* Sic enim ipſe docet, pedes, hoc eſt plebem, non indigere capite, hoc eſt ſacerdote, ſed omnes eos eſſe ſacerdotes. Item in eodem loco Paulus, *Et quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia, primò Apoſtolos, ſecundò Prophetas, tertiò Doctores:* & alios item gradus Eccleſiæ recenſet, vbi omnino videtur ſanctus Apoſtolus, ex inſtituto velle elidere arrogantiam eorum, qui omnes in Eccleſia æquare volebant: vel rurſus ſuperbiam reprimere aliquorum, qui, in altiore gradu conſtituti, inferiores contemnebant: aut certè plebem admonere, ne ſe eo minus in corpore Chriſti contentos reputarent, quòd inter gradus Eccleſiaſticos non cenſerentur. In eandem ſententiam ſcribit ad Epheſ. 4. *Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, alios autem Prophetas, alios vero Euangeliſtas, alios autem Paſtores, & Doctores, ad*

Digitized by Google

conſummationem ſanctorum, in opus miniſterij, in ædificationem corporis Chriſti. Ioan. Item Apocal. 12. *Ego Ioannes vidi ſanctam ciuitatem, nouam deſcendentem de cœlo, à Deo paratam, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo*. Qua verò ratione erit Eccleſia ciuitas, in qua nulli ſint Magiſtratus, nulli moderatores, & nullus ordo ciuium, ſed æqualitas, vel confuſio potiùs, & turba pro ſuo cuiuſque arbitrio, & libidine agentium? Nec enim eſt ciuitas, vt Orator ait, quæcunque in vnum locum quorumcunque hominum multitudo conſiſtit. Idem Apoſtol. 1. Timot. 5. vt nemini citò manus imponeret: certè, vt ſacerdotem conſecraret. Idem 1. Timot. 4. *Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per Prophetiam cum impoſitione manuum presbyterij*. Et 2. Timot. 1. *Vt reſuſcites gratiam, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum*. Titum prætereà admonet.cap.1. vt conſtituat per ciuitates presbyteros. In Actibus Apoſtolorum de Paulo, & eius collegis legitur, conſtituiſſe per diuerſas Eccleſias presbyteros. Actuum 20. Paulus ad presbyteros Aſiæ, Miletum accerſitos. *Vos*, inquit, *poſuit Spiritus ſanctus Epiſcopos regere Eccleſiam Dei*. Certè ipſe Apoſtolus 1. ad Corinth. 3. apertè diſtinguit plebem à Sacerdotibus. *Dei enim ſumus*, inquit, *auditores*, *Dei agricultura eſtis*. Sèd video vobis ingratam eſſe rationem hanc ſanè, qua in re non dubia vtar argumentis non neceſſarijs: relinquam enim primam hanc concluſionem tanquam certam, non omnes Chriſtianos eſſe æquales in poteſtate Eccleſiaſtica. Certè Tertullianus, cuius authoritas, quod ad antiquitatem ſpectat, grauiſſima eſt, de præſcriptionibus hæreticorum execratur, non ſolùm quòd noui hæretici dicunt, omnes Chriſtianos eſſe ex æquo ſacerdotes, ſed ordinationes tam incertas. *Ordinationes*, inquit, *eorum leues, temerariæ, inconſtantes: itaque alius hodie Epiſcopus, hodie presbyter, qui cras laicus, nam apud eos laicis ſacerdotalia munera iniunguntur.*

Tertullianus de præſcrip. hæret.

Agit primo de his quibus nõ conuenit poteſtas Eccleſiaſtica.

2 Sed ex hac quæſtione emergere videtur dubium non contemnendum. An † ſint aliqui Chriſtiani, quibus conuenire non poſſit poteſtas Eccleſiaſtica. Et primò quidem dubitatur de mulieribus, an ſint capaces Eccleſiaſtici ordinis, & poteſtatis. Et quidem videri poſſit, quod ſint, ex eo quòd Paul. ad Gal. 3. dicit: quòd non eſt Iudæus, nec Græcus, non eſt ſeruus, nec liber, non eſt maſculus, nec fœmina in Chriſto Ieſu. Quare non videtur, quòd ad miniſtrandum

An mulieres ſint capaces Eccleſiaſtici ordinis & poteſtatis pro parte affirm. Ratio I.

Chriſto

Digitized by Google

Chriſto in ordine Eccleſiaſtico fœminæ reijci debeant in lege Chriſti. Item prophetia eſt (vt videtur) tantæ dignitatis, quantæ poteſtas Eccleſiaſtica, quæ mulieribus aliquando communicatur, vt de Debora, patet 4. cap. Iudi.

Rat. II.

Hoc non obſtante pono concluſionem, Mulieres † nec ſacerdotes eſſe poſſunt, nec aliquem ordinem, aut poteſtatem Eccleſiaſticam habere, quæ quidem ſit de iure Diuino, Hanc concluſionem video placere omnibus authoribus, atque adeò, quãquam defendi contrarium non abſurdè fortaſse poſſit, tamen ne more iureconſultorum nouas concluſiones afferamus, ex ſententia doctorum probo hanc concluſionem. Primò. Nam ordines, & poteſtates Eccleſiaſticæ omnes ordinantur (vt latè à nobis diſputatum eſt) ad gubernationem populi, & directionem in finem ſpiritualem, ſed ex ſacris literis hæc non poſſunt conuenire mulieri: vnde 1. Corint. 14. *Mulieres in eccleſia taceant, non enim permittitur eis loqui, ſed ſubditas eſſe, ſi quid autem volunt diſcere, domi viros ſuos interrogent, turpe enim eſt mulieri loqui in Eccleſia.* Et ne quis putet, hoc eſse Pauli præceptum, & non ex iure Diuino, adiunxit, *Si quis videtur propheta eſſe, aut ſpiritualis, cognoſcat quæ ſcribo vobis quia Domini ſunt mandata.* Et 1. ad Timot. 2. *Mulier in ſilentio diſcat cum omni ſubiectione, docere autem mulieri non permitto, nec dominari in virum, ſed eſſe in ſilentio.* Ita etiam fuit conſtitutum in Concilio Carthaginenſi, vt refertur 23. diſt. c. *mulieres*, & Ambroſius eſt in eadem ſententia. vt 33. quæſtione. 5. c. *mulieres*. Philoſoph. 1. Politic. dicit, corruptionem eſse Reipub. vt principatus & adminiſtratio ad fœminam deueniat. Item dominus nullam poteſtatem legitur commiſiſſe mulieri, etiam ſanctiſſimæ, ſimul & ſapientiſſimæ Matri, vt patet in cœna, & poſt reſurrectionem. Item non committitur eis, vt præſint viris, ſed contrà, vt ſint ſubiectæ. Vnde Gene. 3. *Sub viri poteſtate eris.* Et quod profectò me plus mouet, eſt, quòd in tam longa annorum ſerie, in tanta copia optimarum, & ſapientiſſimarum fœminarum, nunquam Eccleſia tentauit, ad poteſtatem, aut miniſterium Eccleſiaſticum aliquam aſsumere. Hoc autem magnum argumentum apud me & in hac, & ſimilibus cauſis eſt, quod nunquam factum eſt, cùm fuerit magna occaſio, & copia faciendi: putem ideo non eſse factum, quod fieri nec licuerit, nec potuerit. Itaque ſic puto nec licere quidem fœmi-

Prima cõcluſio authoris negat. 3

Proba. I. II. III. IV. V.

Digitized by Google

fœminam quocunque diuino ordine ſacrare: Quod ſi ſecus actum ſit nihil omnino agi.

Sed tamen etiam ſi hoc verum ſit, dubitari tamen poteſt, an mulieres,quæ in monaſterijs virginibus preficiuntur,aliquam poteſtatem Eccleſiaſticam habeant ſaltem iuriſdictionis, ſi ordinis habere non poſſunt, qualem Abbatiſſæ vſurpant, ferentes leges, & precepta ad formam, & morem Epiſcoporum. Reſpondeo, Nec de hac quæſtione magnam video controuerſam inter Theologos. Nam iureconſulti videant ipſi, quid ſentiant: Itaque ex ſententia S. Thom.in 4.d.19.q.1.a.1.q.3.ad 4. Et d.25.q. 2.a.1.q.1. ad 2. Et Palud.in 4.d.19.q.2.q.3.Et Durand.ibidem,& Syluest. *Dubiũ de mulierib. quæ alijs mulierib. in monaſterijs preſunt.*

4 verbo Abbatiſſa ¶.3. pono concluſionem: Abbatiſſæ, † & aliæ matres monaſteriorum, & virginum nullam habent poteſtatem ſpiritualem, nec iuriſdictionem ſpiritualem. Probatur: Quia tota poteſtas ſpiritualis ortum habet à clauibus, mulier autem non poteſt habere claues, quia ſunt propriè ſacerdotum: ergo nec iuriſdictionem ſpiritualem. Et licet aliqui habeant iuriſdictionem ſpiritualem qui non ſunt ſacerdotes, nec habent claues, nullus tamen habet iuriſdictionem ſpiritualem, qui non ſit capax, & ſacerdotij, & clauium. Et confirmatur hoc,Nam non ſunt peioris conditionis religioſi profeſſi, qui tamen non ſunt Clerici, quantùm ad hoc,quàm religioſæ fœminæ: ſed religioſo non clerico,vt omnes dicunt doctores, non poteſt committi iuriſdictio ſpiritualis: ergo multo minus fœminæ cuicunque. Item non poteſt abſoluere: ergo nec ligare. Certè enim ad eandem ſpectat poteſtatem.Item quicunq;habet iuriſdictionem extra forum pœnitentię,poteſt excommunicare:omnis enim iudex habet vim coactiuam,fœmina hoc non poteſt: ergo. Item non habet ſcientiam ſpiritualem: nec ad eam ſpectat habere: ergo non poteſt iudicare de ſpiritualibus: eſſet enim periculoſiſſimum committere ſalutem ſpiritualem animarum ei, qui iudicare non poſſit quid expediat, aut noceat animarum incolumitati. Ex quo ſequitur, quod tales Abbatiſſæ non poſſunt aliquid mandare in forma precepti, puta in virtute Spiritus ſancti, & ſanctæ obedientiæ, & ſub precepto: nec ſi faciat, tenet factum, ita quòd obliget tanquàm preceptum Epiſcopi, aut Abbatis, aut Prioris. Eſſet enim abſurdum committere eis huiuſmodi poteſtatem, quæ magnam eruditionem exigit, ad *Reſponſio authoris.* *Qualis & quanta ſit in Abbatiſſis poteſtas.*

f diſcer-

Digitized by Google

diſcernendum quæ materia ſit digna tali cenſura, vel qualis ſit huiuſmodi obligatio, imò nec intelligere poſſent, an quis tranſgreſſus eſſet huiuſmodi pręceptum.

Moniales qua ratione teneantur Abbatiſſæ obedire.

Et ſi quærat quis fortaſſe, An † monachæ teneantur obedire Abbatiſſæ: Dico quòd tenentur; primò, quia tenentur ſeruare regulam ſuam, vbi continetur obedientia Abbatiſſæ. Secundò dico, quod tenentur pręceptis eius ad modum, quo filiæ, vel filij tenentur obedire patri; peccant enim tranſgreſſores pręceptorum patris, nec tamen pater habet iuriſdictionem ſpiritualem: & tandem tenentur obedire Abbatiſſæ, ſicut tenentur ad alia ſtatuta ſuæ regulæ, vbi non eſt ſpecialis pręceptio. Vel dico, quod abſolutè nolle obedire Abbatiſſæ, eſt mortale: ſed Abbatiſſa non poteſt facere noua pręcepta. Hæc autem omnia dicta ſunt ratione iuris poſitiui, non diuini: quamuis enim mulier iure Diuino non poſſit habere, vel ordinem, vel dignitatem ſpiritualem, & iuriſdictionem, poſſet tamen habere poteſtatem aliquam iuriſdictionis ſpiritualis, ſicut & laici poſſent, niſi iura prohiberent: iura autem non plus concedunt in hac parte Abbatiſſæ, quam laicis. 5

Vltima concluſio ad quęſtionẽ propoſitam pertinens.

6 Vltima Concluſio circa hanc materiam: Nullus † alius de numero Chriſtianorum, præter fœminas, excluditur Diuino iure à poteſtate Eccleſiaſtica, ſiue ordinis, ſiue iuriſdictionis. Vnde dico cum doctoribus, quòd etiam puer poteſt fieri ſacerdos, & amentes, & in vniuerſum omnes Chriſtiani. Et differentiam aſſignant doctores, quia illi peruenire poſſunt ad ſtatum, vbi poſſint commodè exercere poteſtatem. Eſt enim impedimentum contingens, ſecus in fœminis. Doctores tamen excludunt pueros à conſecratione Epiſcopali iure Diuino, ita, vt ſi puer conſecretur in Epiſcopum, conſecratio non teneat, ſed certè non adeò graui ratione permoti. Atque adeò ſi concedimus poſſe in Sacerdotem conſecrari, non ſatis video quid obſtet, quo minus, & Epiſcopus poſſit ordinari, ſed hoc relinqui poteſt, nec quicquam habeo certi aſſerere.

Agit iam author de ijs, in quibus eſt poteſtas Eccleſiaſtica.

Diximus hactenus in quibus non ſit, aut eſſe non poſſit Eccleſiaſtica poteſtas. Reſtat vt iam dicamus in quibus inueniatur huiuſmodi poteſtas: Et vt ad originem ſuam totam rem reuocemus, ſit prima Concluſio. Tota † poteſtas Eccleſiaſtica, & ordinis, & iuriſdictionis fuit in Petro 7

Apoſto-

Apoſtolo. Hæc concluſio nota eſt ex Euangelio Matt. 16. *Tibi dabo claues regni cœlorum, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Et Ioã. vltimo. *Paſce oues meas.* Secunda Concluſio: In omnibus Apoſtolis fuit poteſtas Eccleſiaſtica ordinis, & iuriſdictionis. Hæc etiam nota eſt. Dictum eſt enim omnibus ſimul, *Hoc facite in meam commemorationem: & : Quorum remiſeritis peccata, & , Quodcunque ſolueritis, &c.* Luc. 22. Luc. 18. Io. 20. *Concl. 2.*

8 Sed eſt circa quæſtionem hanc primum dubium: † An omnes Apoſtoli habuerint poteſtatem immediatè à Chriſto, an ſolus Petrus à Chriſto, & alij à Petro. Et de poteſtate quidem ordinis, de qua minus dubitandum videbatur, non omnino videtur eſſe certum. Nam & Iacobus ordinatus fuit Epiſcopus Hieroſolymitanus poſt Aſcẽſionem Domini à Petro, Iacobo, & Ioanne, vt habetur in cap. *porrò* diſt. 66. & Paulus, ac Barnabas ordinati etiam ab alijs fuerunt. Legitur enim Actuum 13. *Segregate mihi Paulum, & Barnabam.* Et ſubiungitur, *Imponentes illis manus, dimiſerunt:* vbi glo. *in modum ordinatorum*, & tamen non eſt dubitandum, quin Paulus tantam poteſtatem acceperit à Chriſto, quantam alij Apoſtoli acceperunt: Non ergo certum videtur, quòd omnes Apoſtoli habuerint totam poteſtatem ordinis à Chriſto, quanquam de hac poteſtate ſatis Doctores conueniunt. Sed de poteſtate iuriſdictionis bona pars ſcriptorum, & quidem grauiſſimorum, contendunt, ſolum Petrum habuiſſe à Chriſto eam poteſtatem, cæteros autem omnes à Petro. *Dub. 1. Ponuntur rationes ad probãdum, poteſtatẽ ordinis in Apoſtolis nõ fuiſſe immediatè à Chriſto.*

Quod probant primò magnorum quidem virorum authoritate: vt Anacleti, Cypriani, Auguſt. Leonis, Alexan. Quorum ego verba recitare ſuperſedeo, eò quòd re vera non ſignificant id, quod authores huius ſententiæ volunt. Si quis cupit videre, legat apud Cardinalem Turrecrematam lib. ſecundo de Eccleſia, c. 54. ſed eorum ſanctorum teſtimonia eò tendunt, vt aſſeuerent ſolùm, omnem authoritatem poſt Petrum, à Petro habuiſſe originem, ab eoque pendere, ipſumque Petrum principem fuiſſe, tum aliorum Apoſtolorum, tum autem totius Eccleſiæ Chriſti: quod tantum abeſt, vt nos negemus, vt pro intolerando errore contrariam ſententiam habeamus. Sed ſi teſtimonijs non efficiunt quod volunt, rationibus hoc euincere conantur. Et prima ratio eorum eſt, Nam Apoſtoli non habuerunt *Adferuntur teſtimonia & rationes aſſerẽtiũ, poteſtatẽ iuriſdictionis in Apoſtolis non fuiſſe immediatè à Chriſto.*

f 2 ſub

ſubditos ab ipſo Chriſto: ergo nec iuriſdictionem, quæ niſi in ſubditos eſſe non poteſt. Antecedens probatur, Quia vel omnes homines, vel certos. Non ſecundum quia voluntariè dicerem s hos potius quàm illos, cùm in Euangelio non habeatur, nec omnes dediſſe videtur: fuiſſent enim multi Paſtores, & ex æquo habentes plenitudinem poteſtatis in Eccleſia, quod in omni principatu vitioſum eſt. *Ariſtot.* *Multitudo enim principum eſt pernicioſa*, vt Ariſtot. etiam dicit. 12. Metaphyſ. &, *Omne regnum diuiſum deſolabitur*. Præterea non eſſet vnum ouile, & vnus paſtor gregis Chriſti, ſi eſſent multi paſtores ex æquo, preterea non videtur quo modo Petrus fuiſſet princeps, & caput ſupra alios Apoſtolos, ſi alij ſimilem cum Petro à Chriſto poteſtatem accepiſſent.

Cõc. III. Verum quia in contrarium videtur ſtare Euangelium, pono talem concluſionem, omnem † poteſtatem, quam Apoſtoli habuerunt, receperut immediatè à Chriſto. Probatur primò, Omnibus dictum eſt Matthei 18. *Quæcunque ſolueritis ſuper terram, &c.* Item omnibus, *Hoc facite in meam commemorationem*. Lucæ 22. Item, *Quorum remiſeritis peccata* Ioan. 20. & Matth. vltimo, *Euntes in mundum vniuerſum, prędicate Euangelium omni creaturæ, &* Ioan. 20. *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*. Item, *Chriſtus fecit eos omnes Apoſtolos:* vt patet Matthei 10. & Marci 3. & Lucæ 6. & Corinth. 12. & ad Epheſ. 4. ſed ad officium Apoſtolatus ſpectat poteſtas ordinis, & iuriſdictionis: ergo vtranque habuerunt Apoſtoli à Chriſto. Vnde eſt conſiderandum, quòd tria ſpectant ad dignitatem Apoſtolatus. Primum authoritas gubernandi populum fidelem: ſecundum, facultas docendi: tertium, poteſtas miraculorum. Hæc oſtenduntur primò, Lucæ 9. ſcribitur: *conuocatis Ieſus duodecim Apoſtolis, dedit eis poteſtatem ſuper omnia dæmonia, & vt languores curarent, & miſit eos prędicare regnum Dei, & ſanare infirmos*. Matthei quoque vltimo, Dominus dixit eis, *Euntes in mundum vniuerſum, docete omnes gentes baptizantes, & docentes ſeruare omnia, quæ mandaui vobis*. In prima quoque Epiſtola ad Cor. cap. 12. *Ipſe poſuit quidem Apoſtolos* glo. dicit, *omnium ordinatores, & iudices*. Itaque ſi Chriſtus eos Apoſtolos fecit, nec Apoſtoli eſſe poterant ſine poteſtate ordinis, & iuriſdictionis, ergo vtranque à Chriſto acceperunt. Item non videntur minorem poteſtatem alij Apoſtoli recepiſſe à Chriſto, quam Paulus: ſed Paulus

omnem

omnem poteſtatem, quam habuit, habuit à Chriſto, ipſe enim dicit ad Galathas 1. quod non ab homine, nec per hominem habuit poteſtatem. Et ad Galathas 2. diſſertè dicit, ſe nihil accepiſſe ab alijs Apoſtolis, & nominatim à Petro. *Qui videbantur*, inquit, *aliquid eſſe, nihil mihi contulerunt, qui enim operatus eſt Petro in Apoſtolatu circuncisionis, operatus eſt, & mihi inter Gentes*. Pro certo ergo mihi videtur pronuntiandum, & tenendum, Apoſtolos omnes accepiſſe vtranque poteſtatem à Chriſto.

Dubium incidens.

Sed ſupereſt dubium, An † æqualem acceperint cum Petro: nam hęc etiam quæſtio in vtranque partem habet aſſertores. Sed quia maiora feſtinanti non vacat vtriuſque partis fundamenta tradere, pro ſententia, quam veriorem puto, pono concluſionem: Apoſtoli omnes habuerunt æqualem poteſtatem cum Petro. Quam ſic intelligo, quòd quilibet Apoſtolorum habuit poteſtatem Eccleſiaſticam in toto orbe, & ad omnes actus ad quos Petrus habuit: Non tamen loquor de illis actibus, qui ſpectant ad ſolum Summum Pontificem, vt eſt congregatio generalis Concilij. Hæc probatur primò quo ad primam partem ex loco iam citato Matthei vltimo. *Euntes in mundum vniuerſum, &c.* & ſine exceptione: *Quæcunque ſolueritis, &c. Et quorum remiſeritis peccata*. Matthei 18. &c. & Ioann. 20. Sicut miſit me Pater, &c. Chriſtus autem miſſus fuerat in totum orbem: ergo, & in totum orbem ipſe miſit Apoſtolos. Secunda verò pars, quòd ad omnes actus, videtur poſſe probari ex eo, quòd (vt dictum eſt) authoritas gubernandi eſt de ratione Apoſtolatus: & non videtur quòd ſit limitata, quia nulla ratione diceretur, quòd extendat ſe ad certos actus, & non ad alios, ſed potius probatur ex geſtis Apoſtolorum ipſorum, qui vbique terrarum conſtituebant Eccleſias, & Epiſcopos, & leges ferebant pro poteſtate: nec apparet quid Petrus poſſet, dimiſſis ijs, quæ ad ſolum Pontificem attinent, quod non, & alij. Et Paulus ad Galathas 1. & 2. ſatis defendit, ſe parem poteſtatem cum Petro habere. Hæc eſt apertè ſententia Cypriani in Epiſtola de vnitate Eccleſiæ ad Nouatianum: & habetur 24. quæſt. 1. *Ego dico tibi hoc: Vtique erant cæteri Apoſtoli, quod Petrus, pari conſortio prędιti, & honoris, & poteſtatis*. Nec audienda eſt gloſ. dicens, hoc debere intelligi in ordine, & dignitate conſecrationis, non in poteſtatis plenitudine: vt patere poteſt ipſam Epiſtolam

Cõcl. IV.

Intellige hęc de poteſtate Apoſtolica, eiuſque actibus: alioqui pugnaret hæc Concluſio cum proximè ſequenti. Faceret etiã contra hanc Concluſionem locus hic Cypriani: ſi tamẽ integer recitaretur.

Diui Cypriani legenti.

Et ne quiſquam ſuſpicetur, me velle quicquam derogare dignitati, aut prærogatiuæ, aut primatui Petri, quem non ſolum cum Catholica Eccleſia confitemur, ſed etiam
Con. VI. pro virili defendimus: pono aliam Concluſionem, Petrus
† inter omnes Apoſtolus fuit authoritate, & poteſta- 11
te primus, & princeps cum ſumma ſupra totam Eccleſiam poteſtate. De hac concluſione à doctiſſimis viris non iuſti ſolum: ſed prægrandes libri confecti ſunt, & editi, atque ideo ego breui me hoc loco nunc expediam, paucis modò contentus Euangelij teſtimonijs. Primus locus eſt Matthei 10. *Duodecim autem Apoſtolorum nomina ſunt hæc. Primus Simon, qui dicitur Petrus.* Et Lucæ 6. *vocauit Dominus diſcipulos ſuos, & elegit duodecim ex ipſis, quos & Apoſtolos nominauit, Simonem, quem cognominauit Petrum, & Andream fratrem eius, &c.* Et eodem ordine nominantur, & numerantur à Marc. cap. 3. & tamen nulla ratione Petrus potuit dici primus, niſi dignitate Apoſtolatus, vel Pontificatus. Nam ordine quidem vocationis, primus fuit Andreas frater Petri, vt patet ex primo cap. Ioann. imò Andreas iam vocatus à Chriſto, vt refert Ioann. *inuenit Simonem fratrem ſuum, & dixit ei, Inuenimus Meſſiam: & adduxit eum ad Ieſum.* Eſt præterea inſigne teſtimonium, & omnino non refractario, & obſtinato intellectui apertiſſimum Matthei 16. vbi ad quæſtionem Domini muſantibus, & cunctantibus alijs Diſcipulis, reſpondet Petrus, *Tu es Chriſtus Filius Dei viui.* Cui Dominus, *Beatus es Simon Bariona, quia caro & ſanguis non &c. ſed Pater meus, &c. & ego dico tibi quod tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claues regni cœlorum.* Certè vel cæco notum eſſe poteſt, pro tam præclara Confeſſione aliquid promiſſum Petro præ cæteris Apoſtolis. Item, *Ego orabo pro te, & tu aliquando conuerſus, confirma fratres,* &c. Lucæ 22. Nec obſcurior locus eſt ille Ioann. vltimò, vbi cum bis Dominus rogaſſet Petrum; an ſe diligere plus alijs Apoſtolis, illo reſpondente, ſe quidem amare, ſubiunxit bis, *Paſce oues meas, paſce agnos meos.* Prorſus eſt hominis præpoſteri, & peruersè alioqui apertum teſtimonium interpretantis, negare Chriſtum eo loco voluiſſe Petro, pro maiori erga ſe amore, maiorem etiam authoritatem præſtare: atque vel ex his duobus

locis

Digitized by Google

locis liquidò conſtat, Petro integram authoritatem in Eccleſia commiſſam. Cui enim data eſt, ſi Petro eſt negata? Licet etiam, vt dictum eſt, alij Apoſtoli habuerint æqualem poteſtatem cum Petro ad ſenſum ſuprà poſitum, tamen poteſtas Petri erat eminentior. Primò quia poteſtas Petri fuit ordinaria, Apoſtolorum autem extraordinaria. Secundò quæ ſequitur ex hac, Poteſtas Petri erat perſeueratura in Eccleſia, non autem aliorum. Tertiò, aliorum poteſtas nec ſupra Petrum, nec ſupra ſe inuicem, Petri autem ſupra omnes alios. Quartò, aliorum poteſtas ſubordinata fuit Petri authoritati. Prevaluiſſet enim authoritas Petri contra authoritatem aliorum. *Quot modis fuerit poteſtas in Petro eminentior quã in cęteris Apoſtolis.*

Sed vt aliquando illum locum, *Paſce agnos meos*, abſoluam (nam difficilior alius reſtat) ſit in hoc argumento hæc vlti-
12 ma concluſio, Præter † Sacros Apoſtolos nullus alius à Chriſto poteſtatem Eccleſiaſticam aliquam videtur accepiſſe. Hæc probatur etiam, quia in omnibus locis, vbi data eſt poteſtas, non erant diſcipuli. Hæc probatur, Nam ſi quiſquam alius accepiſſet: maximè fuiſſet ex numero ſeptuaginta duorum diſcipulorum: ſed illi non videntur accepiſſe: ergo de nullo eſt veriſimile quod acceperit. De ſeptuaginta duobus autem probatur, quia in omnibus locis, vbi data eſt poteſtas, non erant diſcipuli iſti, ergo. Et preterea, quia Ioſeph, qui cognominatus eſt Barnabas, erat vnus ex diſcipulis, vt patet Act. 1. & tamen Actuum 4. dicitur poſt aſcenſionem Domini quod erat Leuites. Non eſt autem credendum, ſi Chriſtus poteſtatem aliquam Eccleſiaſticam dediſſet ei, quod feciſſet ſolùm Leuitam, quia Dei perfecta ſunt opera, & Philippus, qui prædicauit Samaritanis, Actuum 8. & baptizauit eunuchum Candacis reginæ, non fuit Philippus Apoſtolus, vt multi putant, nec ſine cauſſa, quòd ad baptiſmum ipſius Samaritani non receperant Spiritum ſanctum: Sed dicunt eſſe Philippum vnum ex ſeptem diaconis, de quo Actor. 6. & 21. Ita dicit Sanctus Thomas in 4. diſ. 2. q. 2. ar. 4. ad 1. Et quodlibet 11. ar. 7. licet oppoſitum videatur dicere ſuper Ioann. cap. 12. lect. 3. Hic igitur Philippus, non videtur dubitandum, quin eſſet de numero ſeptuaginta duorum, cum poſt Apoſtolos non temerè legatur alius Preſtantior predicator, aut miniſter Euangelij, ad quod opus delecti fuerunt 72. Diſcipuli, & tamen non erat presbyter, ſed tantum Diaconus. *Con. VI.*

Digitized by Google

Imò ſeptem illi diaconi, qui Act. 6. electi fuerunt adminiſtrandum menſis, creduntur fuiſſe de numero diſcipulorum. Non enim ex Neophytis fuiſſent aſſumpti ad tale miniſterium, & tamen non erant præsbyteri, vt pro certo conſtat: imò re vera nullam habent ſpiritualem poteſtatem. Ergo ſeptuaginta duo Diſcipuli, nec fuerunt à Chriſto ordinati, nec habuerunt poteſtatem aliquam Eccleſiaſticam, quæ ſine ordine non eſt. Reſtat ergo concluſio vera, quod preter Apoſtolos nullus alius accepit à Chriſto poteſtatem Eccleſiaſticam: atque ita habemus primam originem poteſtatis Eccleſiaſticæ: fuerunt enim, & primi, & ſoli: qui à Chriſto Domino, & Redemptore noſtro hanc poteſtatem acceperunt duodecim Apoſtoli.

Agit author de ratione, qua deriuata eſt hęc poteſtas ab Apoſtolis ad alios. Cōplectitur doctrinam pluribus propoſitionib.

Supereſt nunc tractare, qua ratione hæc poteſtas deriuata eſt vſque ad nos, & perſeuerat in Eccleſia, & ſic erit abſolutum totum negotium, quod ſuſcepimus de ſubiecto poteſtatis Eccleſiaſticæ.

Prop. 1.

Sit ergo de hac quæſtione prima propoſitio, Poteſtas † 13
Eccleſiaſtica non ſolum fuit in Apoſtolis, ſed etiam in alijs. Hæc eſt nota ex ſcripturis. Nam Paulus conſtituit Epiſcopum Titum, & Timotheum, vt patet 1. Timothei 4. & 2. ad eundem. 1. & ad Titum 1. & ad Eph. idem Apoſtolus dat pręcepta, & rationem inſtituendi, & creandi presbyteros. 1. Timoth. 3. & ad Titum. 1. & Act. 20. Paulus loquitur ad presbyteros Aſiæ: & Ioan. in Apocal. meminit Epiſcopi Laodiceæ: ergo præter Apoſtolos aliqui alij habuerunt poteſtatem Eccleſiaſticam.

Prop. 2.

Secunda propoſitio, Defunctis † Apoſtolis Chriſti per- 14
ſeuerauit in Eccleſia omnis poteſtas ordinis, & iuriſdictionis, quæ prius erat in Apoſtolis. Probatur, gradus poteſtatis Eccleſiæ ſunt inſtituti à Chriſto, non ſolum pro tempore Apoſtolorum, ſed in totum tempus, quo perſeueratura erat Eccleſia: ergo perſeuerauerunt in Eccleſia poſt deceſſum Apoſtolorum. Antecedens patet ad Epheſ. 4. *Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, alios autem paſtores, & doctores ad conſummationem Sanctorum, in opus miniſterij in ædificationem corporis Chriſti, donec occurramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis Filij Dei, in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.*

Ex quo loco patet, quòd † gradus Eccleſiæ ſunt per- 15
ſeueraturi in Eccleſia vſque ad vltimum iudicium, &

reſur-

Digitized by Google

reſurrectionem mortuorum. Item, vt Paulus dicit ad Heb. 7. *Translato ſacerdotio, neceſſe eſt, vt legis translatio fiat.* Ergo amiſſo ſacerdotio, etiam neceſſe eſt, vt lex amittatur: ergo ſi in Eccleſia non eſſet ſacerdotium inſtitutum a Chriſto, nec etiam eſſet lex Chriſti, lex autē Chriſti eſt æterna, eſt enim teſtamentum eius æternum, vt Paulus ait ad Heb. 13. & Baruc. 2. *Statuam eis teſtamentum alterum ſempiternum.* Et in cap. 4. vocat legem Chriſti legem ſempiternam, ergo neceſſe eſt, vt perſeueret ſacerdotium a Chriſto inſtitutum. In ſacerdotio autem omnis ſpiritualis poteſtas intelligitur, & includitur. Item, non eſſet Chriſtus ſacerdos, in æternum, vt Propheta, & Paulus appellant: ſi eius ſacerdotiū cadere, & perire debuiſſet: non enim eſt Chriſtus ſacerdos, niſi in Eccleſia. Item, eſt præceptum in Eccleſia, de ſumptione Euchariſtiæ, vt patet Io. 6. *Niſi manducaueritis carnem,* &c. Sed ſine ſacerdotio Euchariſtiæ conſecratio fieri non poteſt: ergo. Item, ſaltem conſtat Apoſtolos reliquiſſe Epiſcopos, & presbyteros, vt de Paulo non ſemel ſcriptum eſt: & poteſtas illorum non expirauit Apoſtolis defunctis: ergo poteſtas Eccleſiaſtica fuit in Eccleſia etiam defunctis Apoſtolis.

16 Tertia propoſitio, Tota † poteſtas ordinis in Eccleſia deriuata eſt, & pendet immediatè ab Epiſcopis. Volo dicere, quod ſicut Apoſtoli, & illi ſoli habuerunt iure Diuino ordinare, & conſecrare presbyteros, & alios inferiores miniſtros, ita omnes, & ſoli Epiſcopi hoc habent etiam iure Diuino. Et quod Epiſcopi habeant hanc poteſtatem, patet 1. Tim. 5. *Manus citò nemini impoſueris.* quod de ordinatione presbyteri intelligendum omnes ſancti docent. Et capit. tertio inſtituit Timotheum, quales presbyteros eligere debeat. *Oportet inquit Epiſcopum irreprenſibilem eſſe vnius vxoris virum,* &cæt. quod de presbytero intelligendum patet ex eo, quod ſtatim ſubiicit quales oporteat eſſe diaconos, & ad Titum. 1. *Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt conſtituas per ciuitates presbyteros, ſi quis ſine crimine eſt.* Nec inter Catholicos eſt dubitatio, Epiſcopos hanc habere poteſtatem. Et quod ſoli Epiſcopi habeant, videtur, quia nunquam legimus ordinationes factas niſi ab Apoſtolis, vel ab Epiſcopis alijs. Vnde etiam Actuum 14. de Paulo, & Barnaba legitur, quod conſtitutis Lyſtræ, & Iconio, & Antiochiæ per ſingulas Eccleſias presbyteris,

Prop. III

ris, deceſſerunt. Et Dionyſius Apoſtolorum diſcipulus, & Synchronus libro de Eccleſiaſtica Hierarchia, vbi formam Eccleſiaſticam ab Apoſtolis traditam diſſertè, & copiosè tractat, ſolis Pontificibus ordinationem miniſteriorum tribuit, imò nec oleum ſanctum, quo ſacrantur presbyteri, ab alio, quàm a Pontifice docet confici poſſe. Item poteſtas ordinis eſt iuris Diuini: ergo non eſt vſurpanda, niſi ab eis, quibus conſtat iure Diuino commiſſam, tales ſunt ſoli Epiſcopi: ergo &c. Item conſuetudo vniuerſalis Eccleſiæ hoc ſemper tenuit, vt ſoli Epiſcopi ordinationes faciant & eſt, vt ſupra dixi, grauiſſimum argumentum, quòd nunquam factum eſt, ideo non eſſe, quia non licuerit, aut certè non potuerit.

Itaque impium, & hæreticum eſt dicere, aut credere, quòd noui hæretici putant, ſacerdotem vel plebis electione, vel quacunque alia ratione, quàm Epiſcopi conſecratione, conſtitui poſſe. Verum eſt, quod qui teneret: vt ſunt qui diſputant: Epiſcopum a presbytero non differre conſecratione, ſed ſola poteſtate iuriſdictionis, conſequenter neceſſario haberet concedere, quemlibet presbyterum poſſe etiam presbyteros conſecrare: nam poteſtas iuriſdictionis non facit poteſtatem conſecrandi. Sed quia illam ſententiam exiſtimo falſam, vt ſuo loco patebit, perſeuero in concluſione poſita, quòd omnibus, & ſolis Epiſcopis conuenit ordinatio miniſtrorum.

Nec nunc diſputo, an ex priuilegio ſummorum Pontificum Abbates aliqui habeant conferre aliquos ordines, vel minores, vel etiam maiores. Si enim aliqui ordines non ſunt iuris Diuini, vt certò conſtat de minoribus, non eſt dubitandum, quin collatio illorum committi poſſit non Epiſcopo. Si verò maiores omnes iuris Diuini ſunt, quòd in præſentia non puto, profectò videtur, nec committi etiam poſſe, niſi Epiſcopis, qui ſoli iure Diuino habent: quanquã non eſt eadem ratio de presbyteratu, & diaconatu, vt fateor, ſed hoc omnino videtur probabilius, quòd nec etiam diaconi ordinari poſſent, niſi ab Epiſcopis, ſi quidem iuris Diuini ille ordo eſt.

Prop. IV. Quarta propoſitio, Defuncto † Petro principe Apoſtolorum, aliquis ſucceſſit Petro cum ſimili authoritate, & poteſtate iuriſdictionis in totum orbem. Probatur à ſancto Thom. 4. contra Gen. cap. 76. Chriſtus ſic inſtituit 17

Eccle-

Digitized by Google

Eccleſiam, vt eſſet vſque in ſeculum duratura. Vnde Eſa. 9. *Super ſolium Dauid, & ſuper regnum eius ſedebit, vt confirmet illud, & corroboret in iudicio, & iuſtitia amodo, & vſque in ſempiternum*. Sed Chriſtus ædificauit Eccleſiam ſuper Petrum, vt ipſe dicit Matth. 16. ergo opus fuit, vt eo è medio ſublato, alius loco ipſius ſubrogaretur. Item in veteri lege a Deo inſtituta ſemper fuit vnus ſummus Sacerdos. Patet Deutero. 17. & alijs locis, ergo. Hoc eſt quòd Auguſtin. 24. Quæſtion. 1. cap. *quodcunque*. dicit, quòd cum Petrus accepit claues, accepit non tanquam priuatus, ſed nomine Eccleſiæ: hoc eſt data eſt ei poteſtas, quæ eſſet duratura in Eccleſia, in cuius ædificationem Chriſtus dedit. Vnde ſicut Adam quædam dona habuit perſonalia, quæ in poſteros transfundere non potuit, vt plenitudinem omnium ſcientiarum, quædam autem communia ſtatui innocentiæ, vt iuſtitiam, gratiam, immortalitatem: ſic & Petrus priuata dona habuit, quædam in quibus ſucceſſorem non habuit (nec enim erat neceſſe) vt gratiam miraculorum, donum linguarum: quædam verò accepit, in poſteros translaturus, vt poteſtatem clauium, quam non ſibi, ſed Eccleſiæ accepit. Item ille ordo, a principio conſtitutus a Chriſto in Eccleſia, vt ſcilicet, eſſet vnum caput, & vnus princeps ſuper omnia in tota Eccleſia, erat conuenientiſſimus ad adminiſtrationem Eccleſiæ. Quod conſtat non ſolum facto ipſo Chriſti, cuius eſt ſumma ſapientia, & prouidentia, ſed etiam conſenſu meliorum Philoſophorum, qui Monarchiam alijs principatibus præferunt, vt conſtat ex Ariſtotel. in Politicorum, & Ethicorum libris, & Metaphyſicorum. Sed Chriſtus non minus diligit nunc Eccleſiam ſuam, quam tunc diligebat, cum etiam promiſit ſe nobis adfuturum vſque ad conſummationem ſeculi, Matth. vltimo. ergo nullo modo veriſimile, quod voluerit, defuncto Petro, mutare rationem, & formam adminiſtrationis ab ipſo Petro inſtitutam, vt ſcilicet eſſet vnus princeps totius poteſtatis Eccleſiaſticæ. Nec enim Petrus principatum in ſuum commodum acceperat, ſed in vtilitatem, & ædificationem Eccleſiæ. Et reuera non minus pernicioſus fuit error negantium perſeuerare in Eccleſia vnum Pontificem, cui omnes Chriſtiani ſubeſſe teneantur, quam eorum, qui omnes Chriſtianos æquales volunt eſſe: hi enim maiorem orbis Chri-

Digitized by Google

Chriſtiani partem primò in ſchiſmata deduxit, deinde ab Eccleſia alienauit, poſtremò in impientiſſimam Mahumetis perfidiam impulit. Certè qui beato Petro principatum non negant, nulla ratione ſe tueri poſſunt, quin vnum etiam nunc ſummum Monarcham in Eccleſia concedant. In hanc ſententiam ſunt aperta teſtimonia Ignatij, Cyrilli, Chryſoſt. & aliorum Doctorum Græcorum, imò, & Conciliorum in ipſa Græcia celebratorum. Nam de Latinis authoribus, & Synodis ne dubitandum quidem eſt: quin omnes in vnam hanc ſententiam conſpirauerint: Sed eſto vt ita ſit, ſicut certò eſt, vt in Eccleſia ſemper ſit vnus ſucceſſor Petri cum pari etiam dignitate, & authoritate: ſupereſt inquirendum, qua via, qua ratione ea dignitas, & poteſtas Petri deriuari, & peruenire poſſit ad alium. Nec enim ex morte Petri ad vnum aliquem certum ſuprema illa poteſtas attinebit.

Qua ratione dignitas & poteſtas Petri deriuari ad alium potuit.

Propo. V.

Sit pro hac quæſtione in ordine quinta propoſitio, Petro † mortuo, Eccleſia habet poteſtatem ſubrogandi, & 18 inſtituendi alium loco illius, etiam ſi Petrus nihil de hoc prius conſtituiſſet. Hæc probatur: Licet enim Eccleſia (vt in relectione priori declaratum a nobis eſt) non poſſet poteſtatem ſpiritualem conſtituere, nec (vt ita dicam) formaliter in ſe habeat, vt ſuprà explicauimus: tamen ſemel conſtituta a Chriſto poteſtate, non videtur, quòd Eccleſia ſit peioris conditionis ad eligendum ſibi principem, quàm ciuilis reſpublica, quæ quocunque caſu deficiente principe poteſt ſibi alium conſtituere. Item, vt dictum eſt, hæc poteſtas oportebat, vt perſeueraret in Eccleſia, ſed defuncto Petro, & nihil de ſucceſſore prouidente, nec ſtatuente, vt contingere poterat non reſtabat aliud medium, niſi per electionem Eccleſiæ, Ergo Eccleſia poterat alium eligere. Et confirmatur, Quia nunc etiam ſi aut bellum, aut peſtilentia, aut alia calamitas, aut caſus abſumeret Cardinales omnes, non eſt dubitandum, quin Eccleſia poſſet prouidere ſibi de ſummo Pontifice: aliàs vacaret perpetuo illa ſedes, quæ tamen perpetuò debet durare. Item, illa poteſtas eſt communis, & ſpectat ad totam Eccleſiam: ergo a tota Eccleſia debet prouideri, & non ab aliqua peculiari Eccleſia, vel certo ordine, aut genere hominum: imò negligentibus Cardinalibus, aut perniciosè diſſidentibus, Eccleſia poſſet ſibi prouidere.

Sed

Digitized by Google

19 Sed an ab omnibus Chriſtianis: Reſpondeo, & ſit ſexta propoſitio, Electio † ſummi Pontificis in tali caſu ſpectaret ad ſolum clerum, & nullo modo ad populum. Probatur, Quia adminiſtratio rerum ſpiritualium nullo modo ſpectat ad laicos, vt aliàs a nobis probatum eſt: ſed inſtitutio ſummi Pontificis maximè ſpectat ad gubernationem, & adminiſtrationem rerum ſpiritualium: ergo nullo modo ſpectat ad laicos. Item electio presbyterorum, aut Epiſcoporum non ſpectat ad plebem, vt ſuprà latè probatum eſt: ergo multo minus electio ſummis Sacerdotis. Item populus non poteſt iudicare merita, & qualitates requiſitas ad dignitatem ſummi Pontificis, nec examinare, & diſcernere inter dignum, & indignum: ergo electio, vel inſtitutio non ſpectat ad plebem. Eſſet enim abſurdum, vt prouidentia Sacerdotij commiſsa eſset illis, qui niſi fortè, & caſu non poſſent rectè prouidere. Item, Quia talis electio eſſet prorſus impoſſibilis, cùm eſset impoſſibile vt totus populus conueniret ad eligendum, nec poſtquam conueniſſent, poſſet contingere, vt maior pars vnum, & eundem optet. *Prop. VI.*

20 Septima propoſitio, Imò, † non videtur etiam talis electio ſpectare ad totum clerum: quia licet ad omnes clericos ſpectet adminiſtratio ſpiritualium, tamen non omnia ſpectant ad omnes, ſed citra Epiſcopos omnes habent certa, & limitata miniſteria, extra quæ non extendit ſe eorum officium, vt diaconi miniſtrant presbyteris, presbyteri autem miniſtrant Sacramenta: & eadem ratione vix conuenire poſset clerus totius orbis ad talem electionem. *Pro. VII.*

21 Vnde ſit octaua propoſitio, In † quocunque caſu vacaret ſedes Apoſtolica, manendo in ſolo iure Diuino, electio ſpectaret ad omnes Epiſcopos Chriſtianitatis. Probatur, Quia ipſi ſunt paſtores gregis, & curatores, & tutores, & tota adminiſtratio Eccleſiaſtica citra ſummum Pontificem ſpectat ad eos, & omnia poſsunt per ſe, quæ inferiores omnes poſsunt. Dico ergo quòd quomodocunque, ſiue inſtituto, ſiue caſu omnes Epiſcopi Chriſtiani conuenirent, in tali caſu Epiſcopi poſsent eligere vnum ſummum Pontificem tantæ authoritatis, ſicut fuit beatus Petrus, etiam reclamantibus omnibus, vel maiori parte laicorum, aut etiam clericorum. *Propoſitio. VIII.*

Sed

Digitized by Google

prop. IX Sed quia hæc forma eſſet etiam vehementer difficilis, ac pene impoſſibilis: ſit nona propoſitio, Beatus † Petrus, 22 vel ſolus, vel cum alijs Apoſtolis potuit conſtituere formam, & rationem, qua poſt obitum ſuum eligeretur ei ſucceſſor. Probatur breuiter & clarè, quia habebat plenitudinem poteſtatis, & adminiſtrationis ad ferendas leges conuenientes Eccleſiæ, ſed hæc erat vna lex etiam neceſſaria ad gubernationem Eccleſiæ, ſcilicet de electione ſummi Pontificis: ergo potuit eam condere. Secundò. Probatur, Tota Eccleſia poſſet hanc legem facere, imò facta eſt in Concilijs: ergo Petrus potuit, quia aliàs non habuiſſet ſummam poteſtatem. Et confirmatur, quia omnis alia forma eligendi, ſecluſa lege lata a Petro, erat vel impoſſibilis, ſi à tota Eccleſia, vel a toto clero: vel ſaltem magna occaſio ſchiſmatum, ſi per omnes Epiſcopos deberet fieri: ergo omnino hoc expediebat, vt lege daretur certa via, & ratio eligendi.

Dubium circa propoſitiones has. Verum circa has propoſitiones oritur dubium. Nam Epiſcopus Romanus eſt ſummus Pontifex: ergo dato quod Petrus deceſſiſſet, ſufficiebat Romanus clerus ad eligendũ Epiſcopum Romanum, & per conſequens ſummum Pontificem. Et augetur dubium. Nam (vt ex hiſtoria habetur) aliquando vel clerus Romanus, vel populus ſummum Sacerdotem eligebant, Reſpondeo primò, An Epiſcopus Romanus ſit iure Diuino ſummus Pontifex inferiùs (ſi vacauerit) diſputaturus ſum. *Reſponſ.* Secundò dico: quòd ſi clerus, aut populus Romanus aliquando hoc iuris habuit, vt eligeret ſummum Pontificem, hoc fuit certè, vel lege de hoc lata, vel conſuetudine recepta, & non iure Diuino. Nam etiam eligẽte Romano clero, ſi Epiſcopi Chriſtiani ratam habebãt electionem, hoc ſatis eſſe potuit, vt illa forma electionis per aliquam ætatem ſeruaretur.

Propo. X Decima propoſitio, Beatus † Petrus potuit eligere, 23 & deſignare ſibi ſucceſſorem, qui defuncto Petro, ſine alia electione eſſet ſummus Pontifex. Hæc propoſitio non recipitur a Theologis recentioribus, quòd ſint Pontificiæ dignitati aliquanto infeſtiores, quàm deceret alioqui pios, & Chriſtianos ſcriptores. Sed probatur primò ex facto Petri, qui (ſi fides habenda eſt vera narrantibus) Clementem viuens ipſe viuentem Pontificem nominauit, vt habetur. 8. q. 1. c. *ſi Petrus:* ex authoritate Ioann. ſcilicet tertij, qui

Digitized by Google

qui fuit temporibus Iuſtiniani. Item probatur manifeſto & inuicto argumento: Nam, vt probatum ſuprà eſt, poterat ferre legem de electione ſucceſſoris: ſed potuiſset ferre legem, vt viuens Pontifex eligeret ſucceſsorem, imò illa lex videtur futura conuenientiſſima ad tollenda ſchiſmata, & ambitiones. Sicut apud Romanos durante adhuc Magiſtratu Conſulum deſignabantur futuri Conſules, quare non ita potuit fieri de ſummo Pontifice? Item, potuit ferre legem, vt Epiſcopus viuens nominaret ſibi ſucceſsorem, quare non potuit de ſummo Pontifice? Sequitur conſequenter, quòd tantundem potuit facere quilibet ſucceſsor Petri. Patet, quia habuit eandem poteſtatem.

24 Vndecima propoſitio, Ratio † eligendi ſummum Pontificem, quæ nunc ſeruatur in Eccleſia, non eſt de iure Diuino. Hæc nota eſt ex præcedentibus, quia excluſa humana lege ſpectat ad Epiſcopos. Item, nuſquam inuenitur in toto iure Diuino. Item, Petri ſucceſsores potuerunt eam mutare, vt dictum eſt. Item, non ſemper hoc modo fuit facta. Et vltimo, quia ordo Cardinalium, qui nunc ſunt electores, non eſt ex iure Diuino. *Prop.* XI

25 Vltima propoſitio, Ratio † eligendi ſummum Pontificem eſt ex conſtitutione, & authoritate Eccleſiæ, aut ſummorum Pontificum, quæ eadem eſt, & eadem authoritate mutari poſset. Hæc eſt ratio, & origo, qua authoritas, & dignitas beati Petri ad nos vſque perſeuerauit, & duratura eſt in finem ſeculi. *Pro.* XII

Agit author de ſucceſſoribus aliorum Apoſtolorum præter Petrum.

Supereſt vt agamus de ſucceſsoribus aliorum Apoſto-
26 lorum. De quo ſit prima propoſitio, † Nemo ſucceſſit alijs Apoſtolis cum æquali poteſtate, & authoritate iuriſdictionis: hoc eſt, vt in toto orbe haberet plenitudinem poteſtatis, ſicut quilibet Apoſtolorum habuiſset, vt ſupra oſtenſum eſt. Hæc probatur primò ipſo facto. De nullo enim legimus, quod ſe geſserit pro Epiſcopo vniuerſalis Eccleſiæ, præter Romanum Pontificem, ſed proximi quique Apoſtolorum vel Hieroſolimitanus, vel Antiochenus, vel alterius vrbis Epiſcopus dictus eſt. Secundò, Quia illa poteſtas vniuerſalis in alijs Apoſtolis fuit extraordinaria, & perſonalis, vt dictum eſt (& ſic non potuerunt eam ſucceſsoribus relinquere) & ſola poteſtas Petri erat ordinaria, & in perpetuum duratura, ab Eccleſia autem nullus recipit tam amplam poteſtatem, quæ etiam ſine ſuo

Reſpōdet propoſitionibus quatuor.

Prop. I.

capite

Digitized by Google

capite nihil poteſt: nec a ſummo Sacerdote, hoc eſt, vel Petro, vel Clemente, legimus quemquam ſubrogatum cuiquam Apoſtolorum cum illa poteſtatis amplitudine. Tertiò, fuiſset maxima occaſio ſchiſmatis, & diſsenſionum in ſucceſsoribus, qui non erant in gratia confirmati, ſi prouincias non habuiſsent diſtinctas.

Prop. II. Secunda propoſitio, Quilibet † aliorum Apoſtolorum a Petro potuit relinquere ſucceſsorem, licet non vniuerſalem, ſaltem in quacunque prouincia voluiſset, qui eſset verus Epiſcopus illius prouinciæ. Hanc propoſitionem ſcio non placituram omnibus doctoribus, tum Theologis, tum iure conſultis, quæ nec ipſis Cardinalibus, Turrecrema. & Caiet. placeret. Omnes enim illa perſuaſio ſemel inuaſit, omnem poteſtatem iuriſdictionis ita dependere a Romano Pontifice, vt nullus poſſit habere, nec minimam quidem ſpiritualem poteſtatem, niſi ex mandato, vel lege ipſius: poſt Apoſtolos quidem, qui ex ſingulari priuilegio habuerunt à Chriſto, quod nullus alius poteſt habere, niſi a Petro. Sed probo primò hanc propoſitionem apertè, Quilibet Apoſtolorum potuit viuens creare Epiſcopum in quacunque prouincia, & ille non amitteret poteſtatem defuncto Apoſtolo: ergo potuit relinquere ſucceſsorem. Antecedens eſt notum, quia Paulus conſtituit Titum, & Timotheum, & idem iuris habuerunt alij Apoſtoli: & in hoc ſenſu propoſitio à nemine negari poteſt. Sed dico, eam eſse veram in ſenſu, in quo diximus, Petrum potuiſse nominare ſucceſsorem: id eſt qui re vera non haberet poteſtatem, niſi poſt obitum Apoſtoli: ita inquam potuit Ioannes in Aſia nominare Ignatium, vt poſt ſe Epiſcopus eſset in ea prouincia. Hoc probatur, Nam, vt ſuprà abundè probatum eſt, nec alij diffitentur, cæteri Apoſtoli viuentes æqualem habuerunt poteſtatem cum Petro: ergo potuerunt condere legem, vt viuens ipſe Apoſtolus eligeret ſibi ſucceſsorem: ergo potuit illa lege ipſe primus eligere. Certè de antecedente non videtur dubitandum eis, qui concedunt æqualem authoritatem alijs Apoſtolis cum Petro. Et ſi Petrus poterat talem legem ferre in prouincijs, quare Paulus non potuiſset? Imò certum eſt non indigere alios Apoſtolos, expectaſse mandatū Petri ad omnia, quęcunque opus erant in prouincijs. Atque adeò videtur mihi propoſitio nō ſolùm probabilis, ſed de qua dubitari non poteſt. 27

Hæc authoris ſententia Doctoribus Theologis & Iureconſultis contraria.

Hoc intellige in Apoſtolica poteſtate, & Eccleſiarū gubernatione, non in iuriſdictione in alios Apoſtolos.

Tertia

28 Tertia propoſitio, Non † ſolùm Apoſtoli hoc potuerunt, ſed quilibet ſucceſſorum ſimiliter potuit relinquere ſibi ſucceſſorem. Hæc probatur apertè ex ſecunda. Nam lata lege à Iohanne, vel Paulo, vt viuens Epiſcopus nominaret ſucceſſorem, potuiſſet Titus nominare alium. Sed vltra addo (quod difficilius videtur, ſed puto non minus verum) quòd etiam ſi de hoc nulla lex eſſet lata à Paulo, potuit Titus, & Thimotheus nominare ſibi ſucceſſorem, inconſulto etiam ſucceſſore Petri: & ſimile de omnibus alijs Epiſcopis. Probatur, quia Epiſcopus eſt paſtor, & gubernator prouinciæ iure Diuino: ergo ſi maiore poteſtate non impediatur, poteſt facere omnia, quæ expediunt ad ſalutem ſuæ prouinciæ: ſed hoc potuit maximè eo tempore eſſe expediens, vt viuens Epiſcopus nominaret ſucceſſorem: ergo potuit hoc facere, imò, & legem ferre, vt hoc modo perpetuò fieret. Vnde enim habemus, quòd Epiſcopus poſſit legem condere de electione Abbatis, vel Parochi, vel de quacunque alia re, & non de electione Epiſcopi? Et confirmatur, Quia certè non ſolùm hoc videbatur poſſibile, & conueniens, ſed omnino eo tempore neceſſarium. Quomodo enim defuncto in vltima India Epiſcopo potuiſſent expectare mandatum Petri ad ſufficiendum nouum Epiſcopum? Et hæc omnia dicta ſunt quantum ad poteſtatem iuriſdictionis. Nam quo ad poteſtatem ordinis, ſi Epiſcopatus dicit ordinem, vel poteſtatem diſtinctam à preſbyteratu, & à iuriſdictione, ſicut video placere penè omnibus: oportuit preter electionem concurrere aliquam conſecrationem tam ad inſtitutionem Papę, quàm Epiſcoporum: ſed illam potuit facere quilibet Epiſcopus viuens, ſacrando ſucceſſorem, vel etiam vno defuncto Epiſcopus alterius prouinciæ potuit ordinare ſucceſſorem prius electum, & nominatum. *Prop. III.* *Hæc ſententia multis contraria.*

29 Vltima propoſitio, Quilibet † Epiſcopus in ſua prouincia potuit condere legem, vt preſbyteri eligerent Epiſcopum, vel aliam formam inſtitutionis dare, etiam inconſulta ſede Petri. Hæc ſequitur ex alijs. Nam potuit leges conuenientes prouinciæ facere de hac re, ſicut de alijs. Ecce rationem, quomodo authoritas, & dignitas Epiſcopalis potuit deriuari ſucceſſiuè ab vno in alterum vſque ad nos, & per Epiſcopos omnis alia poteſtas inferior. *Prop. IV.*

Sed his non obſtantibus (ne quis putet me velle dero-

gare Romanę Sedi,& dignitati) pono aliam Concluſionem: Succeſſores † Petri potuerunt,& poſſunt pro ſuo arbitrio 30

Cõclu. ad declarationem dictorũ pertinens. Epiſcopos creare in ſingulis prouincijs, & quaſcunque leges de hac re prius latas tollere, & nouas condere, & prouincias diſtinguere, & omnia ad hæc ſpectantia pro ſuo iudicio,& poteſtate facere. Omnia, enim quæ dicta ſunt, intelligenda ſunt, niſi à Sede Petri aliter prouideatur. Hæc propoſitio probatur clarè: Quia Petro dictum eſt abſolutè, *Paſce oues meas*, ſine aliqua exceptione. Ergo ad Petrum ſpectat omnis adminiſtratio ſine limitatione,& per conſequens etiam creatio Epiſcoporum. Si enim quicunque aliorum Apoſtolorum hoc poterat, & fecerunt, vt conſtat, multo magis ad Petrum, & ſucceſſores Petri. Ex

Corol. I. quo patet corollarium, quòd nunc non poteſt Epiſcopus fieri, niſi ſecundum formam traditam à Summis Pontificibus: & ſi ſecus tentatum fuerit, nihil efficietur ratum, ſed

Corol. II. totum erit irritum,& inane. Dico verò quantum ad authoritatem iuriſdictionis: nam quod ad conſecrationem ſpectat, ſecus eſt. Secundò ſequitur, quòd tota poteſtas Eccleſiaſtica, ſiue ordinis, ſiue iuriſdictionis, mediatè, vel immediatè pendet à ſede Petri. Patet, quia ab illa ſede pendent Epiſcopi: ab eis preſbyteri, & omnes inferiores ordines, & poteſtates.

***

LAVDETVR CHRISTVS in æternum, Amen.

RE-

Digitized by Google

REVERENDI PATRIS FRATRIS FRANCISCI A VICTORIA.

RELECTIO:

De poteſtate ciuili. Locus relegendus eſt Rom. 13. Non eſt poteſtas niſi à Deo.

SVMMA.

1 *Poteſtas omnis ſeu publica, ſeu priuata, qua Reſpublica ſecularis adminiſtratur, non ſolum iuſta & legitima eſt, ſed ita Deum authorem habet, vt nec orbis totius conſenſu tolli, aut abrogari poſſit.*
2 *Poteſtas duplex, publica, & priuata.*
3 *Poteſtatis ciuilis finis quis ſit.*
4 *Hominis miſeria recenſetur. Et quid faciendum oportuit, vt illius neceſſitatibus conſuleretur.*
5 *Ciuitatum, rerúmque publicarum fons, & origo, non fuit inuentum hominum, ſed tanquam à natura profectum.*
6 *Poteſtatis ciuilis cauſſa efficiens quæ.*
7 *Reſpublica vnde habeat poteſtatem ciuilem. Et de cauſſa materiali eiuſdem poteſtatis. Et penes quem iure naturali, & Diuino reſideat.*

8 Monarchia, ſiue regia poteſtas, non ſolùm iuſta eſt, & legitima, & ſed reges etiam à iure Diuino, & naturali habent poteſtatem, & non ab ipſa republica, aut prorſus ab hominibus.

9 Poteſtates, quibus infidelium Reſpublicæ gubernantur, an ſint legitimæ. Vel, an inter paganos ſint legitimi principes, & Magiſtratus.

10 Poteſtatis publicæ ſecularis tres cauſſæ explicantur.

11 Libertas non eſt minor in regali principatu, quàm in Ariſtocratico, & Democratico.

12 Reſpublica tota poſſet puniri licitè pro peccato regis.

13 Bellum quando nullum eſſet iuſtum.

14 Sicut Reipublicæ maior pars regem ſupra totam Rempublicam conſtituere poteſt, alijs inuitis; ſic pars maior Chriſtianorum, reliquis etiam renitentibus monarcham vnum creare iure poſſet: cui omnes principes, & prouinciæ parere tenerentur.

15 Principum leges, & conſtitutiones quomodo obligent in foro conſcientiæ. Et quid de præceptis parentum in filios, & maritorum in vxores.

16 Lex humana, & diuina in quo differant, & in quo etiam conueniant.

17 Lex diuina ſicut habet vim obligandi ad culpam, ita, & lex humana.

18 Legum humanarum tranſgreſſores, ad quam culpam obligentur, ad mortalem, an ad venialem ſolùm.

19 Leges humanæ quando obligent ad mortale, & quando ad veniale, qualiter dignoſci poterit.

20 Rex ſi vellet non obligare ad culpam, an poſſet.

21 Leges ciuiles, an obligent legiſlatores, & maximè reges.

22 Legis ratione ceſſante, an ceſſet obligatio.

23 Tyrannorum leges an obligent.

24 Præcepta parentum, eodem modo obligant, ſicut leges

ges ciuiles. Et idem de præceptis maritorum in vxores.

Officium, ac munus Theologi tam latè patet, vt nullum argumentum, nulla diſputatio, nullus locus alienus videatur à Theologica profeſſione, & inſtituto. Et fortaſſe hoc etiam in cauſſa eſt, ſicut de Oratore dicit Cicero, cùm in omni diſciplinarum genere, omnibuſq; artibus tam pauci inueniantur, & clari, & excellentes viri: tanta ſit, ne plus exigam, Theologorum bonorum inopia, & ſolidorum. Eſt autem Theologia omnium diſciplinarum, ſtudiorumq; orbis prima, quã Græci θεολογίαν vocant. Quare nihil mirum videri debet, ſi non tam multi in tam difficili re ſanè abſoluti inueniantur. In tam igitur magno ſolo, ac latè patenti ſcripturarum omnium doctorum campo cùm infinita ſuppeterent, vnum potiſſimum locum mihi delegi: certè ſi pro ſua dignitate à me tractari valeat dignum veſtro conſpectu, viri ornatiſſimi, & doctiſſimi. Locus itaque eſt de Republica: de qua re cùm grauiſſimi, & eruditiſſimi viri multa diſſeruerint, plura tamen ſuperſunt. Et quoniam argumentum amplius eſt, quàm vt vna diſputatione expleri poſſit, de poteſtate publica, & priuata, qua Reſpublicæ gubernantur, hodie negotium ſuſcepi.

Locus relegendus, ac tractandus eſt in Magiſtro ſententiarum in 2. diſt. 44. & ſumptus eſt à Paulo ad Rom. 13. *Non eſt poteſtas niſi à Deo*. In quem locum licet per multa ſint, quæ afferri poſſent, tamen in preſentiarum de laica, ſeu ſeculari poteſtate tota noſtra diſputatio erit nonnullis limitibus coercita, ne effuſiùs, quàm opus ſit erret, & euagetur. Tota ergo pręſens relectio tribus terminabitur concluſionibus. *Propoſitio authoris in hac relect.*

1 Prima concluſio eſt, Omnis † ſeu publica, ſeu priuata poteſtas, qua Reſpublica ſecularis adminiſtratur, non ſolùm iuſta, & legitima eſt, ſed ita Deum auctorem habet, vt nec orbis totius conſenſu tolli, aut abrogari poſſit. Priuſquam ad probationem huius concluſionis veniam, nonnulla mihi pręmittenda ſunt ad eius explanationem, & intelligentiam neceſſaria. Nec tamen omnia, quæ in *Prima cõcluſ. principalis.*

Digitized by Google

hoc ampliſſimo argumento congeri poſſunt, perſequi conſtitui, ſed aſtricto, & preſſo ſermone, ſcholaſtico more, quantum potero, pauciſſima verba, quæ ſolùm inſtituto ſunt neceſſaria conferam.

Ariſt. in initio lib. 1. Phyſ. Inueſtigãda cauſſa ſecularis poteſtatis & prius publicę poſterius priuata. Ariſt ſub finem lib. 2. Phyſic. Confutantur qui rerũ neceſſitatem ex materia ſumebãt.

Cum † autem duplex ſit poteſtas, publica, ſeu priuata, prius de publica, mox verò de priuata agemus. Et quoniam (vt Ariſt. admonet) vnumquodq; tunc arbitramur ſcire, cum cauſas eius cognoſcimus, operæpretium me facturum putò, ſi ciuilis, & laicæ poteſtatis, de qua tota futura eſt oratio, cauſſas inueſtigauero. Quibus certè perceptis, & vis, & effectus ipſius poteſtatis facilè patebunt. Illud igitur in primis notare oportet, quod ipſe Ariſtot. in Phyſicis docet, Non in naturalibus tantùm, ſed omnibus prorſus humanis rebus neceſſitatem conſiderandam ex fine, vt pote cauſſarum omnium, & prima, & potiſſima. Quod dogma, ſeu ab Ariſtot. inuentum fuerit, ſiue à Platone receptum, ingens Philoſophiæ argumentum fuit, magnamque rebus omnibus attulit lucem. Anteriores homines non eruditionis expertes, ſed primi etiam nominis Philoſophi, neceſſitatem rerum materiæ tribuebant, ac ſi (vt ipſius Ariſt. exemplo vtar) domum ita neceſſario conſtructam eſſe putarent: non quòd humanis vſibus ita expediret, ſed quia grauia deorſum ſuapte natura ferantur, idcirco lapides, ac fundamenta ſunt infra terram: ſupra autem propter leuitatem pręeminent ligna. Item hominem inferius habere pedes non inceſſus gratia, ſed quòd ea pars maximè craſſior ſit. Oſſaque ſimiliter animantibus ineſſe, non quòd ita neceſſaria fuerint, vt caro membraque corporis ſtabilitatem haberent, ſed quòd ea materia durior, & ſolidior ſit. 2

Verum enim verò homines craſſis opinionibus imbuti, toto (vt aiunt) cœlo errabant, vt nec rerum aliquarum rationem ſecundum ſententiam eorum reddere poſſent; certè optimarum, maximarumque rerum fabricam artificio, Philoſophandi ratione nullo modo expedire poſſent. Quomodo enim illi, vt non inquiram qua materiæ varietate terra ornatur in media Sede mundi locata, ſolida, & globoſa, & vndique circum ſe ſuis nutibus conglobata, veſtita floribus, herbis, arboribus, vt non exigam vnde fontium gelidæ perennitates, liquores perlucidi, vnde riparum veſtitus viridiſſimi: ſingularium partium, membrorumque hominis compoſitionem vni materiæ acceptam refer-

referrent? Quæ eſt illa materiæ vis, quæ inter animata oculos homini ſublimes dedit, cœlumque videre iuſſit, & erectos ad ſydera tollere vultus? Ita enim illi reſpondent fieri aliter non potuiſſe, quàm vt homo erectus eſſet, bruta vero prona, inclinataque: & non finis alicuius, aut vtilitatis gratia, ſed quòd animantium materia, diſparque conditio eſſet. *Ouid. lib. 1. Metamorph.*

Atque ex hoc capite manauit Epicuri ſtolidiſſimum placitum, & eius diſcipuli Lucretij. Dicebat enim nec oculos ad videndum eſſe natos, nec aures ad audiendum, ſed omnia fortuitò atque adeò ex illo atomorum multifario concurſu, per infinitum inane volitantium contigiſſe, quo nihil poteſt dici, vel fingi, aut ſtultius, aut inepius, nec quicquam procliuius, quàm tam apertam ſtultitiam arguere. Quod copioſiſſimè Cicero De natura Deorum, & Lactantius De opificio Dei fecerunt, ſed noſtro inſtituto, & præſenti propoſito ſatis erit, vt ſummam veritatem teneamus, qua omiſſa, ſemper neceſſe errare eſt. Credamusq; non cœlum, nec terram, ac reliquas orbis partes hominemque ipſum orbis principium, ſed omnia, quæ cœlo continentur, alicuius vſus, & finis gratia ſtetiſſe, fierique omnia, atque ita fieri neceſſe propter finem, vnde ratio, & neceſſitas rerum accipienda eſt.

Quærendum igitur, & inueſtigandum nobis ſupereſt,
3 quis † ſit finis ille, cuius gratia poteſtas hæc, de qua tractaturi ſumus, conſtituta ſit. Pro quo conſiderare oportet, quòd ſicut homo ceteris animalibus præſtat ratione, ſapientia, atque Sermone, ita illi æterno, immortali, ſapientique animali, multa à prouidentia gubernatrice denegata ſunt, quæ reliquis animalibus ſunt tributa, & conceſſa. Iam enim primùm, vt communitati, & tutelæ animantium conſultum eſſet, ab ipſo ſtatim principio omnia alia animalia ſuis tegumentis natura mater dotauit, quo facilius poſſent vim pruinarum, & frigora ſuſtinere. Singulis autem quibus ad propulſandos impetus extraneos, ſua propria munimenta conſtituit, aut vt naturalibus telis repugnent feriora, aut quæ ſunt imbecilliora, ſubtrahant ſe periculis pernicitate fugiendi, aut roſtro veluti haſta ſe protegant, aut latibulis ſepient: & ita quædam illorum, aut plumis leuiùs in ſublimè ſuſpenſa ſint, aut ſuffulta vnguibus, vel inſtructa *Quæritur finis ciuilis ſiue ſecularis poteſtatis.*

Digitized by Google

cornibus: nulliqụe prẹſidium ſui deeſt.

Hominis orbitas, et miſeria.

Hominem † autem vnum ratione, & virtute conceſſa, 4
relinquit fragilem, imbecillem, inopem, & infirmum, omnique auxilio deſtitutum, vndique indigentem, nudum, inermemq́ue contra ſe ex naufragio producit, in cuius vita miſerias ſparſit, quippe qui ab ipſo ſtatim ortu nihil aliud poteſt, quam fragilitatis ſuæ conditione plorata, fletibus ominari. Iuxta illud, *Repleti multis miſerijs*. Vt ergo huiuſmodi neceſſitatibus conſuleretur, neceſſarium porrò fuit, vt homines non vagi errarent, & palantes inſtar ferarum in ſolitudine, ſed in ſocietate viuentes, inuicem ſibi adiumento eſſent. *Væ enim ſoli* (ait Sapiens) *quia ſi ceciderit, non habet ſubleuantem: ſi autem fuerint multi, fouebuntur mutuò*. Atque adeo ex hoc capite Ariſtotele 2. Ethicor. admonet, non ſine doctrina, & experientia perfici hominem poſſe ex parte intellectus, qui in ſolitudine haberi minimè poteſt. Imò etiam hoc loco brutis animalibus ipſis inferiores eſſe videmur, quia illa neceſſaria ſibi per ſe cognoſcere poſſunt, homines autem nullatenus hoc poſſunt. Rurſus etiam ſermo intellectus eſt nuntius, & in hunc ſolum vſum datum Ariſtot. tradit, quo vno homo cæteris animalibus antecedit: qui extra hominum ſocietatem nullus foret: atque adeo etiam, ſi fieri poſſet, ſi ſapientia eſſet ſine ſermone ingrata, & * inſocialis eſſet ipſa ſapientia. Ita enim in Eccleſiaſtico 41. habetur, *Sapientia abſcondita, & Theſaurus inuiſus, quæ vtilitas in vtriſque?* Quapropter, & in 1. Polit. Ariſt. oſtendit, hominem naturaliter eſſe ciuilem, ſociabilemq́ue. Iam verò voluntas, cuius ornamenta ſunt iuſtitia, & amicitia, deformis verò omnino, ac velut manca, extra hominum conſortia ſit neceſſe eſt: iuſtitia quidem niſi à multitudine exerceri non poteſt: amicitia verò, ſine qua non aqua, non igne, non ſole (vt ait Cicero pluribus locis) vtimur, & ſine qua nulla virtus eſt ſecundum Ariſtot. ſententiam ſine vitæ communicatione omnis perijt. Et ſi conſtaret humana vita, & ſibi ſufficeret, tamen in ſolitudine non niſi iniucunda, & inamabilis eſſe poſſet. Nihil enim natura ſolitarium amat, omneſque, vt ait Ariſtotele, natura ferimur ad communicationem. *Si quis* (inquit Cicero) *in cœlum aſcendiſſet, naturamque mundi, atque ſyderum inſpexiſſet pulchritudinem, inſuauis illi ſine amico adminiſtratio foret*. Quare, & Timon ille Athenienſis, qui ſe inſtituto ab hominum commu-

Iob. 14.

Nec intellectu nec voluntate perfici homo poteſt, ſine amicitia, & cõmunicatione aliorum.

communitate ſegregarat, in humana brutalique natura ab Ariſtotel. 1. Politic. cenſetur, & inter feras huiuſmodi homines ponuntur. Sicut enim ait Auguſtin. libro de amicitia. Cap. 8. *Ego enim eos non tam homines, quàm beſtias dixerim, qui ſic dicunt eſſe viuendum, vt nulli conſolationi ſint, nulli etiam oneri vel dolori, qui nihil delectationis ex alterius bono concipiunt, nihil amaritudinis ſua alijs peruerſitate inferant, amare nullum; amari a nullo curantes.* Cùm itaque humanæ ſocietates propter hunc finem conſtitutæ ſint, ſcilicet, vt alter alterius onera portaret, & inter omnes ſocietates ſocietas ciuilis ea ſit, in qua commodius homines neceſſitatibus ſubueniant: ſequitur, communitatem eſſe (vt ita dixerim) naturaliſſimam communicationem, naturæ conuenientiſſimam. Quanquam enim mutua officia ſibi præſtent, non tamen familia vna ſufficiens eſt ſibi, & maximè aduerſus vim iniuriamque propulſandam: quæ cauſſa maximè videntur, & Cham, & Nemrod adduxiſſe, vt primi omnium homines in ciuitatem cogerent, vt legitur Gen. 10.

Eſt hic liber de amicitia in finem 4. Tomi operum Aug. reiectus, qui iudicatur non eſſe Auguſtini.

5 Patet ergo † fontem, & originem ciuitatum, rerumque publicarum, non inuentum eſſe hominum, neque inter artificiata numerandum, ſed tanquam a natura profectum, quæ ad mortalium tutelam, & conſeruationem hanc rationem mortalibus ſuggeſſit: atque ex eodem capite ſtatim conſequitur, eundem eſſe finem, eandemque neceſſitatem publicarum poteſtatum. Si enim ad mortalium incolumitatem neceſſaria ſunt Concilia, & cœtus hominum, ſocietas nulla conſiſtere poteſt ſine vi aliqua, & poteſtate gubernante, & prouidente: idem omnino vſus, vtilitaſque eſt, & publicæ poteſtatis, & communitatis, ſocietatiſque. Si enim omnes æquales eſſent, & nulli poteſtati ſubditi, vnoquoque ex ſua ſententia & arbitrio in diuerſitatem tendente, neceſſario diſtraheretur Reſpublica, diſſolueretur ciuitas, niſi aliqua eſſet prouidentia, quæ in communi curaret, conſuleretque communi bono. *Omne enim regnum in ſeipſum diuiſum, deſolabitur. Et vbi non eſt gubernator* (vt ait ſapiens) *diſſipabitur populus.* Sicut corpus humanum in ſua integritate conſeruari non poſſet, niſi eſſet aliqua vis ordinatrix, quæ ſingula membra in vſus aliorum membrorum, maximè in commodum totius hominis, componeret: ſanè ita in ciuitate contingere neceſſe eſſet, ſi vnuſquiſque ciuis publicum bonum

Origo rerum pub. non ab arte, ſed à natura.

Pulchra comparatio ciuitatum, & corporis humani.

Digitized by Google

Potiſſima cauſſa & finis ciuilis poteſtatis eſt maxima vtilitas, imò ingens neceſſitas.

num negligeret. Habemus igitur finalem, & potiſſimam cauſſam poteſtatis ciuilis, & ſecularis, vtilitatem, imò potiùs ingentem neceſſitatem, cui non niſi Dij repugnant.

Cauſſa efficiẽs eiuſdem poteſtatis eſt Deus, & quomodo talis cauſſa ſit oſtẽditur.

Efficientem † verò cauſſam huius poteſtatis ex dictis 6
facilè eſt intelligere. Si enim publicam poteſtatem ordinemus conſtitutam iure naturali, ius autem naturale Deum ſolùm auctorem cognoſcit: manifeſtum euadit, poteſtatem publicam a Deo eſſe, nec hominum conditione, aut iure aliquo poſitiuo contineri. Deus enim, qui omnia in ſapientia fecit, quique attingit a fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter, & cuius opera omnia ordinata ſunt, vt ait Apoſtolus: huius naturæ, & conditionis homines conſtituit, vt niſi in ſocietate viuere non valerent, imò (vt apud Ciceronem diſſerit Scipio) *nihil eſt illi Principi Deo, qui omnem mundum regit, & quicquid eſt in terris fecit, acceptius, quàm Concilia cuiuſque hominum iure ſocietatis, quæ Ciuitates appellantur*. Et ſi Reſpublicæ, ſocietateſque iure Diuino, ſeu naturali ſunt conſtitutæ, poteſtates etiam ſine quibus Reſpublicæ ſtare non poſſent. Idem de iure Diuino etiam, vt nullum dubium ſupereſſe poſſit rationibus, & teſtimonijs confirmabimus. Et primò quidem Ariſtot. 8. Phyſic. grauia, & leuia à generante moueri aſſerit, non ob aliam cauſſam, quàm ob naturalem illam inclinationem, quam habent a generante, & neceſſitatem ad motum. Si ergo Deus neceſſitatem iſtam atque inclinationem hominibus dedit, vt in ſocietate, & ſine alia poteſtate regente degere non poſſent, hoc ipſum Deo auctori acceptum referre neceſſe eſt. Quæ enim apud omnes naturalia ſunt, a Deo naturaliter ſine dubio ſunt: qui enim dat ſpeciem, ſeu formam: vt idem Ariſtotel. ait: dat ad ſpeciem ſeu formam conſequentia. Quamobrem etiam Paulus admonet, *Qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit*.

Rom. 13.

Cauſſa materialis eiuſdẽ poteſtatis eſt ipſa Reſp. iure naturali, & Diuino idq; ſubtiliter cõfirmatur.

Conſtitutione † ergo Diuina, reſpublica hanc poteſtatem habet: cauſſa verò materialis, in qua huiuſmodi 7
poteſtas reſidet iure naturali, & Diuino, eſt ipſa Reſpublica, cui de ſe competit gubernare ſeipſam, & adminiſtrare, & omnes poteſtates ſuas in commune bonum dirigere. Quod ſic probatur, Nam cùm de iure naturali, & Diuino eſt aliqua poteſtas gubernandi Rempublicam, & ſublato communi iure poſitiuo, & humano,

no, non ſit maior ratio, vt poteſtas illa ſit in vno, quàm in altero, neceſſe eſt, vt ipſa communitas ſit ſibi ſufficiens, & habeat poteſtatem gubernandi ſe. Si enim prius quàm in ciuitatem homines conuenirent, nemo erat alijs ſuperior, non eſt aliqua ratio, cur in ipſo cœtu, ſeu conuentu ciuili quiſque ſibi ſuper alios poteſtatem vendicaret: maximè cùm quilibet homo iure naturali habet poteſtatem, & ius defendendi ſe, nihilque ſit magis naturale, quàm vim vi repellere. Et certè non eſt aliqua ratio, cur hanc poteſtatem Reſpublica non obijciat circa ſuos ciues, tanquam membra ad integritatem totius, & conſeruationem publici boni. Item hominem occidere eſt iure Diuino prohibitum, vt patet in præceptis Decalogi: ergo authoritas occidendi oportet, quòd ſit iure Diuino: ſed Reſpublica, vt ex vſu & conſuetudine conſtat, habet authoritatem occidendi hominem: ergo habet à iure Diuino: Nec ſatis eſt dicere, quòd ius diuinum non prohibet abſolutè occidere hominem, ſed occidere innocentem: Quia concluſio eſt, quòd homini priuato non licet occidere hominem, quamuis criminoſum: ergo aliquam authoritatem habet Reſpublica occidendi hominem; quam non habet priuatus homo: & illa non poteſt eſſe iure poſitiuo, ergo iure Diuino.

Et quia hæc poteſtas principaliter eſt in regibus, quibus Reſpublica commiſit vices ſuas, de regio principatu, & poteſtate diſputandum eſt. De qua non deſunt aliqui, etiam de numero Chriſtianorum, qui non ſolum negant regiam poteſtatem eſſe a Deo, ſed etiam omnes Reges, Duces, Principes, dicunt eſſe tyrannos, & huius libertatis eſſe prædones, adeò infenſi ſunt omnibus dominationibus, & poteſtatibus, vna duntaxat Republica excepta: quod etiam probare conantur authoritatibus, & rationibus. Et primò quidem, quia homo conditus eſt in libertate. Non enim in illo fœlici ſtatu innocentiæ quiſquam dominus fuiſſet, nec quiſquam ſeruiuiſſet. Secundò, quia hominibus a principio dictum eſt, *Dominamini piſcibus maris, & volatilibus cœli*. Et rurſus, *Fecit Deus hominem vt præeſſet piſcibus maris*, &cæt. nec dixit, *homini*. Tertiò, quia in lege naturæ inter cultores veri Dei nunquam legimus aliquem Principem fuiſſe. Quartò, quia principatus ortum habuit a tyrannide. Primùm enim Nemrod

An regia poteſtas ſit a Deo.

Qui negant eam eſſe a Deo nituntur his rationibus.

I. Ratio. *II.* *III.* *IV.*

qui

qui fuit ex poſteritate reprobata a Noe, accepit tyrannidem, qui fuit filius Cham. Gen. 10. nec ſancti Doctores hoc ſub ſilentio præterierunt. Grego. enim contra naturam, & magnum dicit eſſe, velle dominari vnum hominem, cùm naturali iure omnes homines ſint æquales. Et Iſidorus, *Communis* (inquit) *omnium poſſeſſio, & vna libertas iuris naturalis eſt, propria vti libertate*, quòd ſi ante legem Euangelicam regius potentatus prohibitus non eſſet, ſaltem Chriſtianos dicunt libertate donatos a Chriſto. Patet ex illo loco, vbi dicit Dominus, *Reges terra a quibus accipiunt tributum à filijs ſuis, an ab alienis?* Reſpondit Petrus. *Ab alienis*, Ex quo, inquiunt, certum eſt, Chriſtianos tributum non debere niſi ratione ſcandali. Et confirmatur per illud Apoſtoli, *Nemini quicquam debeatis, niſi vt inuicem diligatis.* Item, *nolite fieri ſerui hominum: empti enim eſtis precio magno:* & rurſus ad Epheſ. *Vnus Dominus* inquit, *vna fides, vnum baptiſma*. Non ergo licet nos Chriſtianos Principes ſuperinducere. Vnde homines factioſi, corrupti ſuperbia, & ambitione, nihil mirum, ſi aduerſus principes ſeditiones mouent.

Grego.

Nituntur etiam authoritate Patrum.

Et authoritate ſcripturæ.

Ideo † nos cum omnibus ſapientibus meliùs dicimus, 8
Monarchiam, ſiue regiam poteſtatem non ſolùm iuſtam eſſe, & legitimam, ſed dico reges etiam a iure Diuino, & naturali habere poteſtatem, & non ab ipſa Republica, aut prorſus ab hominibus. Et probatur, Quia cùm Reſpublica poteſtatem habet in Reipublicæ partes, hæc autem poteſtas per ipſam multitudinem exerceri non poteſt (non enim commodè poſſet leges condere, atque edicta proponere, lites derimere, & tranſgreſſores punire) neceſſe ergo fuit, vt poteſtatis adminiſtratio alicui, aut aliquibus commendaretur, qui huiuſmodi curam gererent, & nihil refert vni aut pluribus commendetur: ergo potuit commendari poteſtas, quæ eadem eſt, quæ Reipub. Et authoritatibus probatur. Conſtat enim regnum non eſſe contrarium iuri naturali, vt iſti putant: ius enim naturale eſt immutabile, vt Ariſt. probat. 5. Ethic. & etiam habetur in decretis. Nam ſi regnum eſſet contra ius naturale, nullo ſeculo, aut ætate iuſtum eſſe potuit. Cujus contrarium eſſe conſtat ex veteri teſtamento, vbi laudatur Melchiſedech Rex Salem, & Ioſeph procurator regni Pharaonis, & exactor tributorum, & Iacob vir iuſtus regionem incolendam à Pharaone accepit,

Reſpondet author, Monarchiã, ſeu regiã poteſtatẽ nõ iuſtam eſſe modo, ſed etiam iuris Diuini, & naturalis

Digitized by Google

cepit,& Daniel cum ſocijs conſtitutus eſt a Nabuchodonoſor præfectus prouinciæ: quod vtique viri ſancti non admiſiſſent,ſi regnum pro tyrannide reputaſſent. Et Deut.10. ponuntur leges, & conditiones regibus, quibus regnaturi erant apud filios Iſrael: nec prohibentur regem ſibi conſtituere, ſed tantum ne ſit alienigena, qui conſtituendus eſſet, & ibi præcipitur,vt ſtet ſacerdotis præcepto,& decreto ſub capitis etiam pœna:nihil autem intereſt an ſit ſacerdos aut rex, dummodo eandem habeat poteſtatem. Et Leuitæ conſtituuntur iudices, qui poteſtatem haberent vitæ, & mortis. Et in libris Regum quidam reges ab ipſo Deo cõſtituti leguntur, alij eius præcepto præpoſiti: quod vtique nunquam Dominus feciſſet, ſi contra ius naturale fuiſſet. Et Machabæi, viri fortiſſimi, & ſanctiſſimi ab omnibus reputantur, qui tamen ſuorum patrum principatum, aut delatum ſuſceperunt, aut iuſtis de cauſis illud ſibi vindicauerunt. Eſt verò prorſus abſurdum exiſtimare aliquid eſſe contrarium iuri naturali, aut diuino, quòd rerum humanarum adminiſtrationi expediſset. Non itaque, vt ſapienter ait Iob, Deus *tanquam timidus abijcit poteſtatem, cùm ipſe ſit potens,* nec libertas Euangelica (vt ſeditioſi homines imperitæ plebis auribus ſuggerunt) regis poteſtati impedimento eſt. Vt enim alio loco oſtenditur, nihil quod lege naturali licitum ſit, Euangelio prohibetur: atque in hoc maximè libertas Euangelica conſiſtit. Quare ſi ante Euangelium ciuitatibus reges conſtituere licebat, non eſt æſtimãdum poſt Euangelium non licere. Et certè ſi reges,legitimi principes non eſſent, nunquam Apoſtoli Chriſti nobis, vt illis pareamus commendaſſent. Cùm enim Paulus ad Rom. 13. nihil aliud agere videtur. *Omnis inquit anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit.* Et iterum, *Non eſt poteſtas niſi a Deo,* &, *Qui reſiſtit poteſtati Dei ordinationi reſiſtit,* & multa alia in hanc ſententiam ad Tit. tertio. *Admone,* inquit, *illos principibus, & poteſtatibus ſubditos eſſe.* Et 1. Timoth. 2. *Obſecro autem primum omnium fieri obſecrationes pro regibus, & omnibus, qui in ſublimitate ſunt conſtituti, vt quietam, & tranquillam vitam agamus.* Et primæ Pet. 2. cap. *Subiecti eſtote omni creaturæ propter Deum ſiue regi,* &c. Videtur ergo quòd regia poteſtas ſit non à Repub. ſed ab ipſo Deo, vt Catholici Doctores ſentiunt. Quamuis enim a Republica conſtituatur (creat enim Reſpublica regem) non poteſtatem, ſed propriam authori-

authoritatem in regem transfert, nec ſunt duæ poteſtates, vna regia, altera communitatis. Atque ideo ſicut poteſtatē Reipublicæ a Deo, & a iure naturali conſtitutam eſſe dicimus, idem prorſus de regia poteſtate dicamus neceſſe eſt: quod ſatis conſonum ſcripturæ videtur conſuetudinique, quæ principes Dei, non miniſtros Reipublicæ appellat. Apud Salomonem enim ait Deus, *Per me reges regnant.* Et Dominus Pilato reſpondit. *Non haberes poteſtatem aduerſum me vllam, niſi tradita eſſet deſuper*, id eſt, de cœlo: errare ergo videntur authores concedentes Reipublicæ poteſtatem eſſe de iure Diuino, non autem regiam poteſtatem. Quòd ſi homines, vel Reſpublica non haberent poteſtatem a Deo, ſed ex condicto omnes conuenirent, & pro bono publico vellent poteſtatem contra ſe conſtituere, illa quidem eſſet ab hominibus ſicut eſt, quam religioſi tribuunt abbati. Nō ita verò eſt: conſtituta eſt enim in Republica omnibus etiā ciuibus inuitis poteſtas ſeipſam adminiſtrandi, in quo officio ciuiles reges conſtituti ſunt.

Sed dubitari poteſt, An † ita etiam ſit de poteſtatibus, 9 quibus infidelium Reſpublicæ gubernantur: ſcilicet, an inter paganos ſint legitimi principes, & alij Magiſtratus. Et videtur quod non: quia ſi ex Chriſtiano fieret quis infidelis, omni prorſus publica poteſtate, vt iura dicunt, priuatur propter infidelitatem: ergo cum eadem ratio infidelitatis maneat ei, impediet legitimum principatū, aut poteſtatem. Et Richardus, vir alioqui præſtantiſſimi ingenij, in libro De paupertate Chriſti, non ſolum infidelitatem, ſed quodcunque mortale peccatum putat impedire omnem poteſtatem, & dominium, iuriſdictionemque, tam publicam quàm priuatam: & titulum, & fundamentum cuiuſcunque poteſtatis credit eſſe gratiam: cuius rationes prætereo, quia infirmiores ſunt, quàm vt declaratione indigeant. Nec omnino eſt dubitandum, quin apud Ethnicos ſint legitimi principes, & domini, cùm Apoſtolus in locis ſuprà dictis, obediendum poteſtatibus, & principibus, & toto tempore ſeruire præcipiat, qui certè eo tempore omnes erant infideles: Et Ioſeph & Daniel, paganorum principum procuratores, & miniſtri erant: nec aut principes Chriſtiani ſeculares, aut Eccleſiaſtici huiuſmodi poteſtate, & principatu priuare poſſent infideles, eo duntaxat titulo, quia infideles ſunt, niſi ab eis alia iniuria profecta ſit.

Dubium de poteſtate ciuili apud fideles.

Ratio pro parte negat.

Opinio Richardi

Reſpo. authoris.

Et

10 Et † tres quidem cauſſæ publicæ poteſtatis ſecularis rectè explicantur per definitionem, quæ ab authoribus talis ponitur, Poteſtas publica eſt facultas, authoritas, ſiue jus gubernandi Rempublicam ciuilem. Ex dictis facilè patet probatio illius: quatenus ad publicam poteſtatem ſpectat: oſtendimus publicas poteſtates eſſe a Deo, atque adeò iuſtas & legitimas: ex quibus ſequitur probatio vltimæ partis concluſionis ſuprà poſitæ, in qua dicebamus, nullam huiuſmodi poteſtatem hominum conſenſu abrogari poſſe. Si enim homo cedere non poteſt iuri, & facultati ſe defendendi, propriiſque membris ex commodo ſuo vtendi: ergo nec etiam poteſtati, cùm hoc illi naturali & Diuino iure competat. Itidem etiam Reſpublica nullo modo poteſt priuari huiuſmodi poteſtate tuendi ſe, & adminiſtrandi aduerſus iniuriam & ſuorum, & exteriorum, quod ſine publicis poteſtatibus facere non poteſt: atque ita ſi ciues omnes in hoc conuenirent, vt omnes has poteſtates amitterent, vt nullis tenerentur legibus, nulli imperarent, pactum eſſet nullum, & inualidum, vtpote contra ius naturale. *Definitio poteſtatis publicæ ſecularis tres eiuſdem poteſtatis cauſſas continens.*

11 Ex ſuperioribus infertur corollarium † non contemnendum, his maximè, qui ſub vno principatu, & regali degunt. Solent enim ciuitates, quæ ſine rege ſunt, & populari adminiſtratione reguntur iactare ſuam libertatem. Et corollarium eſt, Quòd non eſt minor libertas in regali principatu, quam in Ariſtocratico, & Democratico. Sic enim diſtinguit Ariſt. tertio Polit. principatus, in Monarchiam, id eſt principatum vnius, Ariſtocratiam, id eſt, optimatum principatum, & Democratiam, id eſt, popularem ſeu multitudinis principatum. Dico ergo non eſſe minorem libertatem in regali principatu, quam in alijs. Probatur, Quia cùm eadē ſit poteſtas, vt ſupra probatum eſt, ſiue in vno, ſiue in pluribus ſit, & tantum vni melius ſit ſubijci, quam pluribus: (tot enim ſunt domini quot ſunt ſuperiores) ergo non eſt minor libertas vbi omnes vni ſunt ſubditi, quam pluribus, maximè cùm vbi ſunt plures dominantes, plures ſunt qui poteſtatem ambiant: & neceſſe eſt, vt ſeditionibus, & diſſenſionibus Reſpub. ſæpe laboret, propter illorum diuerſas ſententias. Nulla enim fides regni ſocijs, ait Poeta. Et Dominus per Prophetam, *Paſtores multi demoliti ſunt vineam meam.* Optimum ergo regnum eſt vnius, ſicut totus orbis ab vno principe, & domino ſapientiſſimo gubernatur. *1. Corol.*

Se-

Digitized by Google

II. Corol. Secundum corollarium, quod ex ſuperioribus poteſt in-
ferri, eſt, Quòd † tota Reſpublica poteſt puniri licitè pro 12
peccato regis. Vnde ſi rex iniuſtum bellum inferret alicui
principi, poteſt ille, qui iniuriam accepit, prædari,& alia
iure belli perſequi, & occidere regis ſubditos, etiam ſi om-
nes ſint innocentes: quia poſtquam rex a Republica conſti-
tuitur, ſi quid ille inſolenter committat, imputatur Reipu-
blicæ: tenetur enim Reſpublica non committere hanc po-
teſtatem niſi ei, qui iuſtè exerceat, & vtatur poteſtate, aliàs
periculo ſe committit.

Tertium corollarium, Nullum † bellum eſt iuſtum, ſi 13
III. Coro. conſtat geri maiori malo Reipublicæ, quàm bono, & vtili-
tate, quantumuis aliunde ſuppetant tituli, & rationes ad
bellum iuſtum. Probatur, Quia ſi Reſpublica non habet
poteſtatem inferendi bellum, niſi ad tuendum ſe, reſque
ſuas atque ſe protegendum: ergo vbi ipſo bello attenua-
tur potiùs atque atteritur, quàm augetur, bellum erit iniu-
ſtum, ſiue a rege inferatur, ſiue a Republica. Imò cùm
vna Reſpublica ſit pars totius orbis, & maximè Chriſtiana
prouincia pars totius Reipub. ſi bellum vtile ſit vni pro-
uinciæ, aut Reipublicæ cum damno orbis aut Chriſtiani-
tatis, puto eo ipſo bellum eſſe iniuſtum. Vt ſi bellum Hi-
ſpaniarum eſſet aduerſus Gallos, aliàs ex cauſſis iuſtis ſu-
ſceptum, & alioquin regno Hiſpaniarum vtile: tamen cùm
maiori malo, & iactura geritur Chriſtianitatis (puta Turcę
occupant interim prouincias Chriſtianorum) ceſſandum
eſſet à tali bello. Et hæc ad explicationem primæ conclu-
ſionis.

Secunda concluſio, Sicut † maior pars Reipublicæ re- 14
II. Cõcl. principalis. gem ſupra totam Rempub. conſtituere poteſt, alijs inuitis:
ita pars maior Chriſtianorum, reliquis etiam renitentibus,
Monarcham vnum creare iure poteſt, cui omnes principes,
& prouinciæ parere teneantur. Prima pars huius conclu-
Probat prima pars Concluſio. ſionis ſatis ex ſuperioribus patet. Si enim Reſpublica ſuã
poteſtatem vni alicui mandare poteſt, & hoc propter vti-
litatem Reipublicæ, certum eſt, non obſtare diſſenſum
vnius aut paucorum, quo minus cæteri prouidere poſſent
bono Reipublicæ: aliàs non eſſet ſufficienter conſultum
Reipublicæ, ſi conſenſus omnium exigeretur, cùm ille in
multitudine, aut vix, aut nunquam contingat. Satis ergo
eſt, vt maior pars conueniat in vnum, vt iure aliquid fiat.

Item probatur efficaciter, Quia duabus partibus diſſentientibus, oportet vt preualeat ſententia alicuius partis neceſſario. Poſtquam enim contradictoria volunt, & non debet preualere ſententia minoris partis: ergo ſequenda eſt ſententia maioris partis. Nam ſi ad creandum regem requiritur conſenſus omnium, quare etiam non requiritur ad non creandum? quare enim magis requiritur conſenſus omnium ad affirmatiuam, quàm ad negatiuam?

Secunda pars eſt, quòd huiuſmodi rex eſt ſuper totam Rempublicam: volo dicere, quòd in regio principatu rex eſt non ſolùm ſupra ſingulos, ſed etiam ſupra totam Rempublicam, id eſt, etiam ſupra omnes ſimul. De qua Republica quanquam ſint inter Philoſophos variæ ſententiæ, multaque diſputentur, tamen ego probo illam partem concluſionis noſtræ. Quia ſi Reſpublica eſſet ſupra regem, ergo eſſet principatus Democraticus, id eſt popularis, & ſic non eſt Monarchia, & principatus vnius: & hæc videtur ſententia Ariſtot. 3. Politic. Item Reſpublica poteſt dare poteſtatem alicui, non ſolùm ſupra ſingulos, ſed etiam ſupra omnes ſimul, & ille haberet poteſtatem regiam, & non alia eſſet, quàm adhuc principatus vnius, non Democraticus, aut Ariſtocraticus. Ergo rex eſt ſupra omnes. Item non appellantur à rege ad Rempublicam: ergo non eſt maior Reſpublica, nec ſuperior. *Probatur ſecunda pars.*

Tertia pars concluſionis eſt, quòd maior pars Chriſtianorum poſſet Monarcham conſtituere. Probatur, Nam tota Eccleſia eſt quodammodo vna Reſpublica, & vnum corpus, iuxta illud Apoſtoli, *Omnes vnum corpus ſumus*. Ergo habet poteſtatem ſe conſeruandi, & tuendi, rationemque optimam conſtituendi, qua ſe meliùs ab hoſtibus defendere poſſit. Item cum finis temporalis, vt alio loco vberiùs tractabitur, ſit ſub ſpirituali, & ad illum dirigatur: ſi habere vnum Monarcham eſſet expediens ad defenſionem, & propagationem religionis fidei Chriſtianæ, non video cur non poſſint illi, ad quos ſpirituale ſpectat, cogere Chriſtianos, vt vnum Monarcham crearent, ſicut in fidei fauorem Eccleſiaſtici principes hæreticos priuant principatu alias legitimo. Item quia aliquando genus humanum habuit iſtam poteſtatem, ſcilicet eligendi Monarcham, vt patet à principio, antequam fieret diuiſio: ergo, & nunc poteſt: cùm enim illa poteſtas eſſet iuris natu- *Probatur tertia pars.*

Digitized by Google

Corollar. ralis, non ceſſat. Ex hac concluſione infertur corollarium. quod in liberis ciuitatibus, vt ſunt Venetiæ, Florentia, poſſet maior pars eligere ſibi regem alijs contradicentibus. Et hoc verum videtur, non ſolùm, quia hoc manifeſtè expedit Reipublicæ. Sed dato, quod magis expediret politia Ariſtocratica, aut Democratica. Nam poſtquam Reſpublica habet ius ſe adminiſtrandi, & id, quod facit maior pars, facit tota, ergo poteſt accipere politiam, quam voluerit, etiam ſi non ſit optima, ſicut Roma habuit Ariſtocraticam, quæ non eſt optima.

Tertia cõclu. principalis. Tertia concluſio, Principum † leges, & conſtitutiones 15
ita obligant, vt tranſgreſſores in foro conſcientiæ culpæ rei ſint, quam etiam vim, parentum in filios, & maritorum in vxores habent precepta. In hoc argumento, & pro materia huius concluſionis multa afferri poſſent, nec dictu indigna, nec inutilia, ſi tempus concederet. Sed ratione huius opportunitatis totam rem quam paucis potero, expediam. Et primum omnium ſunt qui putant, leges nullam vim habere, vt earum tranſgreſſores culpa in foro conſcientiæ teneantur, ſed hanc ſolùm obligationem inducere, vt principes, & Magiſtratus legum violatores iuſtè punire poſſint, negantque ſubditos ad aliquid aliud coram Deo teneri: ſicut plerique religioſi de ſuis conſtitutionibus dicunt, quòd obligant quidem ad pœnam, non ad culpam, nec ſine ratione inſaniunt, ſed probant rationibus, & argumentis non inualidis. Primò, Quia alias ſequeretur, ſecularem poteſtatem eſſe ſpiritualem, ſi obligat in foro conſcientiæ. Secundò, Quia finis Reipublicæ, & poteſtatis ſecularis ſolùm eſt aliquid temporale, puta pacificus ſtatus, ciuiumque conuictus: ſed hoc nihil ad conſcientiam: ergo. Tertiò. Quia eſſet omnino poteſtas ſecularis altera parte manca: nam obligaret, & non poſſet abſoluere. Quartò, Quia tunc puniretur quis bis pro peccato: nam in hoc mundo punirent principes, in alio autem Deus. Quintò, Non poteſt imponere penam ſpiritualem: ergo nec obligare ad culpam, cum non videatur maior ratio de vno, quam de alio. Sextò, Nam vel eſt in poteſtate principis non obligare ad culpam, aut obligare. Si primum, contra, Quia prelati ſpirituales poſſunt non obligare, vt patet in religionibus. Si ſecundum, quomodo ergo conſtabit quando velint obligare, cum ipſi non explicent?

Recitetur opinio quorūdā contraria quæ nititur argumentis ſequenti. I. Arg. II. III. IV. V. VI.

Sed

Sed his rationibus non obſtantibus, quas graues Doctores mouerunt, non videtur mihi dubitandum, quin leges ciuiles obligent in foro conſcientiæ, cum hoc apertè videatur Paulus teſtificari ad Roman. 13. *Neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolum propter iram: ſed propter conſcientiam*. Et Petrus dicit, *Subiecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum ſiue regi, quaſi præcellenti*: quod etiam videtur nullo modo poſſe intelligi, ſi leges obligarent ſolùm in foro contentioſo, & non in foro conſcientiæ. Sed quoniam poſſet aliquis reſpondere, quòd non ſit idem obligare in foro conſcientiæ, & ad culpam, maximè cum religioſi confiteantur, ſe teneri ſuis legibus in foro conſcientiæ, quæ tamen culpam non inducunt. Ideo dico etiam quòd leges ciuiles obligant ſub pœna peccati, & culpæ æquè ac leges Eccleſiaſticæ. Hoc probatur apertè ex dicto Pauli ad Roman. 13. *Qui autem reſiſtunt*, inquit, *ipſi ſibi damnationem acquirunt*. Non autem incurritur damnatio, niſi propter culpam: ergo legum tranſgreſſores incurrunt coram Deo veram culpam.

Defendit author Concluſionem propoſitam.

Planius ſuam ſententiā author explicat.

Ad maiorem autem declarationem, & confirmationem
16 iſtorum eſt aduertendum, † quòd lex humana, & diuina in aliquo differunt, & in aliquo conueniunt. Differunt quidem: nam lex diuina ſicut à ſolo Deo fertur, ita à nullo alio aut tolli, aut abrogari poteſt. Lex autem humana ſicut per hominem conſtituitur, ita ab homine tolli, aut annullari poteſt. Differunt etiam, quia in lege diuina, ad hoc quòd iuſta ſit, & per hoc obligatoria, ſufficit voluntas legiſlatoris, cùm ſit pro ratione voluntas. Vt autem lex humana ſit iuſta, & poſſit obligare, non ſufficit voluntas legiſlatoris: ſed oportet, quòd ſit vtilis Reipublicæ, & moderata cum cæteris. Item etiam differunt, quia diuina firmius, & intenſius obligat. In multis enim caſibus obligat lex diuina, vbi non obligat humana. Nec ego aliam differentiam ſatis videre poſſem. Conueniunt autem in hoc, quòd lex diuina conſtituit aliquid in eſſe, & genere virtutis, aut vitij: ita vt eo ipſo, ſecundum quòd lege diuina præcipitur, aliquid ſit bonum, & officioſum, quòd aliàs non eſſet, & eo quòd prohibetur habet quòd ſit malum, & vitioſum, quod aliàs non eſſet, vt exemplo de baptiſmo patet, & de confeſſione, & de alijs Sacramentis, in quibus non eſt alia bonitas, quàm quòd ſunt à Chriſto præcepta. Et vſus carnium, & alia quidem legalia in veteri lege non

In quo lex diuina, & humana differant.

In quo cōueniunt.

habebant aliquid aliud vitij, niſi quod erant prohibita in lege. Vnde conſtat, quòd nullum ſit vitium, niſi quia prohibitum in lege: nec virtus, niſi quia pręceptum, vel laudatum in lege. Tota enim bonitas voluntatis humanæ, vt Doctores firmiter probant, eſt ex conformitate ad voluntatem, & legem diuinam: & omnis malitia ex deformitate ad legem diuinã prouenit, quæ eſt regula omnium actuum humanorum. Ita etiam lex humana habet vim conſtituendi aliquid in eſſe virtutis, & eius contrarium in eſſe vitij. Sicut enim, quia ebrietas eſt prohibita in lege diuina, eſt intemperantia: ita ieiunium eſt opus virtutis, quia eadem lege commendatur, & abſtinentia à cibis quibuſdam eſt virtus, quia pręceptum eſt humana lege. Et ne exemplum aſſeramus ſolùm de Eccleſiaſticis legibus, emere pecunia magiſtratum eſt ambitioſum, quia prohibitum lege humana. Item ſericum induere; eſt luxurioſum ſolùm, quia prohibitum: ſupra terminum legis erogare in conuiuio, erit intemperantia, quod ante legem potuit eſſe temperantia, & magnificentia. Nec quicquam intereſt quantum ad hoc inter legem humanam, & diuinam. Sicut enim meritum eſt in opere virtutis, ita culpa in opere vitij.

Oſtendit author in lege humana ineſſe vim obligandi ad culpã ſicut, & in diuina.

Ideo ſicut lex diuina habet vim obligandi ad culpam, ita & lex humana. † Quod ne voluntate dictum videatur, 17
probatur ſic, Lex humana eſt à Deo, ergo eodem modò obligat ſicut diuina. Aſſumptum probatur, Nam non ſolùm opus Dei dicitur quòd de ſe ſolo producit, ſed etiam quod mediantibus cauſſis ſecundis efficit: ergo non ſolùm dicitur lex Diuina, quam ipſe ſolus ſanciuit, ſed etiam quam Dei poteſtate homines tulerunt: ſicut leges Pontificum dicuntur, non ſolùm quas Papa per ſe tulit, ſed etiam quas Papæ authoritate alij inferiores tulerunt. Ita enim vocantur Papæ conſtitutiones vniuerſitatum, & collegiorum, quas conſtat Papam non feciſſe per ſe, ſed alij eius authoritate condiderunt. Vel vt clariùs probetur, arguitur ſic: Suppoſito quòd Papa habeat authoritatem condendi leges obligatorias in foro conſcientiæ. Si Papa committeret alicui, vt daret leges alicui communitati, precipiens eis, vt obedirent, nonne precepta Legati haberent vim obligandi in foro conſcientiæ? Ergo cùm Deus dicat, *Per me reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt*, quare decreta illorum non obligabunt ſimiliter in foro conſcientiæ?

Et

Et vt apertius conſtet, videtur omnino abſurdum, quòd ſi Papa pręcipiat, vt in hac ciuitate obediant Cardinali legato, pręcepta Legati obligarent ad culpam, vt omnes fatentur. Et cùm Chriſtus pręcipiat parere principibus, negare, principum legem obligare ad culpam, eſſet abſurdum. Et tandem qui concedunt, leges pontificum obligare ad culpam, negare nullo modo poſſunt, quin etiam leges ciuiles obligent. Ita enim Dominus conſtituit principes ſeculares ad gubernandam Rempublicam ſecularem, ſicut Pontifices ad ſpiritualem. Nec illud dictum Domini, *Qui vos ſpernit, me ſpernit*, non ſolùm ad Eccleſiaſticos, ſed etiam ad ciuiles Magiſtratus ſpectat, nec minus diligenter in ſcriptura commendatur obedientia principum ſecularium, quàm Eccleſiaſticorum. Nihil ergo intereſt quantum ad obligationem, quod humanæ ſint leges, aut diuinæ, ſicut æquè verum Sacramentum eſſet ab Apoſtolis, aut ab Eccleſia conditum, ſi eam poteſtatem habuiſſent, ac ſi à Chriſto conditum eſſet: nec minus obligabat lex vetus, quæ tamen per Angelos fuit data, non à Deo per ſe, quàm obligat Euangelica ab ipſo Chriſto per ſe ipſum data: & hoc pro certo tenendum.

18 Dubitari autem poteſt † ad quam culpam obligent, ad mortalem, an ad venialem ſolùm. Et quòd obligent ad mortalem aliquando, ſatis conſtare poteſt ex verbo Pauli iam allegato, *qui autem reſiſtunt, ſibi damnationem acquirunt*. Item Dathan, & Abiron deuorati ſunt, quia reſtiterunt Moyſi, & Aaron: non autem punirentur pœna mortis pro culpa veniali. *Dubiũ an lex humana obliget ad culpã mortalem aliquãdo an nunq̃.*

In contrarium autem, quòd nunquam obligent ad mortale, videtur. Nam ſi concurreret preceptum diuinum, ſolùm ad veniale obligans, cum quacunque lege humana, potiùs oportebit tranſgredi legem humanam, quàm mentiri: ſi autem lex humana aliqua obligaret ad mortale, potius eſſet parendum illi, quàm precepto de veniali, cum mortale potius ſit fugiendum. Reſpondetur ad hoc dubium graue ex paulo antè dictis. Dictum eſt enim, quòd quo ad vim obligandi idem eſt iudicium de legibus humanis, & diuinis: ad conſiderandum autem quomodo, aut quantum obligant humanæ leges, oportet eas conſiderare, ac ſi eſſent diuinæ. Humana enim lex, quæ, ſi eſſet diuina, obligaret ad veniale, obligat etiam ad veniale: & quæ, ſi *In vtranque partẽ argumẽ. Reſponſiũ authoris.*

h 3 eſſet

eſſet diuina, obligaret ad mortale, obligat etiam ad mortale. Dictum eſt enim, quòd quantum ad hoc nihil refert, nam eodem modo obligant, ac ſi eſſent latæ à Deo, licet non ita firmiter. Sicut ergo inter leges diuinas aliquæ obligant ad mortale, & aliquæ ad veniale: ita etiam humanæ aliquæ ad veniale, aliquæ autem ad mortale obligant.

Vnde dignoſci poſſit quãdo leges humanæ ad peccatum mortale, quãdo ad veniale obligent. Reſpõdet author. Dignoſcẽdũ hoc ex quantitate materiæ ſicut in lege naturali, & diuina.

Sed † qualiter dignoſci poterit, quando obligent leges humanæ ad veniale, & quando ad mortale, cum lex ipſa ciuilis hoc non ſignificet, imò nec legislator de hoc cogitauit, quando condidit legem: Reſpondetur, quòd nec in lege quidem diuina, & maximè naturali, ſemper ſignificatur, quòd pręceptum ſit de mortali, & quod de veniali, & inter ipſa mortalia non ſignificatur grauitas alterius ad alterum, id eſt, quod illorum ſit grauius. Sicut enim dicitur, *Non occides*, ita dicitur, *Non furtum facies*, &, *Non mentieris*, & *De omni verbo otioſo reddenda eſt ratio*: eadem ergo eſt regula, & ratio diſtinguendi grauitatem alicuius peccati. Totum ergo relinquitur cogitandum ex parte materiæ. Sicut in lege naturali, & diuina illud æſtimatur mortale, quod eſt contra honorem Dei, vel charitatem proximi, vt eſt blaſphemia, homicidium: id autem veniale, quod eſt difforme rationi, & legi, non autem eſt contra honorem Dei, aut proximi charitatem, vt verbum otioſum, & alia id genus: ſic etiam erit in legibus humanis. Si enim aliquid ſtatuatur, quod multum expediat ad pacem ciuium, ad incrementum boni publici, ad honeſtatem morum: tranſgreſſio illius videtur mortale peccatum. Si autem quod inſtituitur non ſit adeò neceſſarium, ſed velut quoddam leue, erit veniale. Exempla non ita ſunt in promptu, ſicut in legibus diuinis: ſed poteſt accipi de tributo, quod videtur omnino neceſſarium ad defenſionem Reipublicæ, & ad alia publica munia, & opera: & ideo ſi quis non ſolueret, eſſet mortale: & ideo ſi nulla lex data eſſet à Deo, ſed totam curam legum ferendarum mandaſſet hominibus, & eſſet lex ciuilis, *Non occides*, &, *Non mentieris*: prima obligaret ad mortale, ſecunda ad veniale. Sicut nunc cùm ſunt diuinæ leges, ita ſi quis contra legem ciuilem venaretur, aut indueretur byſſo, non videtur mortale. Alia exempla commodiora poni poſſent: nec enim pendet hoc ex voluntate legislatoris, ſed ex natura, & qualitate rei, & materiæ. 19

Ex

Ex quo patet quantus eſt error iuniorum quorundam Theologorum, dicentium, grauitatem peccatorum ſumendam eſſe, & conſiderandam ex quantitate obligationis, cùm contra omnino faciendum ſit. Nam quantitas obligationis ſumenda eſt ex quantitate materiæ, nec naturaliter ſcimus maiorem eſſe obligationem de non occidendo, quàm de non furando, niſi ex ipſa materia, & non è contrario. Nec oportet reſpicere, an illud, quod pręcipitur, aut prohibetur, ſit nunc, aut ſemel in magnum commodum, aut malum Reipublicæ, ſed quale ſit, ſi communiter, aut ab omnibus, aut multis fiat. Si enim prohibetur, ne quis pecunias extra regnum portet, quicunque exportant peccant mortaliter, quamuis vna exportatio parum noceat Reipublicæ. Sed quia, ſi communiter fieret, exhauriretur regnum, ſat eſt, vt lex communis obliget ad mortale: ſicut vna fornicatio parum nocet: ſed ſi paſſim fieret multùm noceret. Vnde quælibet eſt mortalis. *Reprehenſio iuniorũ Theologorum grauitatẽ peccatorũ ex quãtitate obligationis metiẽtiũ.*

Sed contra dicta arguitur vehementer: quia ſi ex parte materiæ eſt attendenda grauitas peccati: ergo lex non facit culpam. Si enim illa tranſgreſſio eſt in damnum Reipublicæ poſt legem, ergo ante legem: ergo prius erat peccatum, & tam graue, ſicut poſt legem. Reſpondetur primò, quòd lex non ſolum obligat prohibendo, ſed pręcipiendo, & ſic aliquid, quod ante legem erat bonum Reipublicę, non tamen neceſſarium, lex poteſt pręcipere, & ſic poſt legem tranſgreſſio illius erit peccatum, quando prius non erat peccatum. Secundò dico, quòd, vt patet in exemplis propoſitis, poteſt eſſe aliquid, quod ſit ante legem malum in aliquo, & in aliquo non: poſt legem autem illud erit in omnibus malum: quia fuit ratio ſufficiens prohibendi omnibus: vt v. gr. ne portarent ſericum, vel auream veſtem, quod erat prius malum in paupere nobili: poſt legem autem in omnibus, quia fuit ſufficiens ratio prohibendi omnibus, licet nullum erat de ſe inconueniens, quòd aliquis de magnatibus haberet veſtem auream, aut ſericam. *Arg. contra ſentẽtiam authoris.* *Reſp. 1. authoris.* *Reſp. 2.*

20 Sed adhuc ſupereſt dubium, † Si Rex vellet non obligare ad culpam, an poſſet: Reſpondetur, quòd non eſt dubium, quòd poſſit, ſicut poteſt Eccleſiaſticus legislator, qui quandocunque facit aliqua ſtatuta ſine quacunque obligatione, vt pręlatus religioſorum inter fratres ſuos. Eſſet enim contra rationem dicere, quòd conſtitutiones pręlati Eccleſia- *Dubium facile. Reſponſ. authoris.*

Digitized by Google

ſtici non ſemper obligent ad culpam, & ſecularium non poſſint non obligare. Aliquando enim legislator, ſiue Eccleſiaſticus, ſiue ſecularis, non vult in ſuis legibus exigere obedientiam debitam à ſubditis, ſed ſimpliciter ordinat quid faciendum ſit, dicens, & dirigens potius, quàm pręcipiens: qualiter multa videntur eſſe in legibus, & pragmaticis ciuilibus, & Eccleſiaſticis: ſicut non ſemper cùm petit pecuniam creditor, exigit tanquam volens obligare.

Quaritur, vtrũ legislatores, & reges teneãtur ſuis legibus. Reſpõdet author certius eſſe, & probabilius, eos teneri.

Quæritur tandem, † An leges ciuiles obligent legislatores, & maximè reges. Videtur enim aliquibus quod non, 21
cùm ſint ſupra totam Rempublicam, & nullus poſſit obligari, niſi à ſuperiori, ſed certius, & probabilius eſt, quòd obligentur. Quod probatur primo, Quia huiuſmodi legiſlator facit iniuriam Reipublicæ, & reliquis ciuibus, ſi, cùm ipſe ſit pars Reipublicæ, non habeat partem oneris: iuxta perſonam tamen, & ſuam qualitatem, & dignitatem. Sed iſta obligatio eſt indirecta, ideò aliter probatur: Nam eandem vim habent latæ leges à rege, ac ſi ferrentur à tota Republica, vt ſupra declaratum eſt. Sed leges latæ à Republica obligant omnes: ergo etiam ſi ferantur à rege, obligant ipſum regem. Et confirmatur, Quia in Ariſtocratico principatu ſenatuſconſulta obligant ipſos ſenatores authores illorum, & in populari regimine plebiſcita obligant ipſum populum: ergo ſimiliter leges regiæ obligant ipſum regem: & licet ſit voluntarium regi condere legem, tamen non eſt in voluntate ſua non obligari, aut obligari, ſicut in pactis: libere enim quiſquis paciſcitur, pactis tamen tenetur.

Prob. I.

Prob. II.

Confirm.

Corollarium: de obligatione iuris gentium.

Ex omnibus dictis infertur corollarium, quòd ius gentium non ſolùm habet vim ex pacto condicto inter homines, ſed etiam habet vim legis, habet enim totus orbis, qui aliquo modo eſt vna Reſpublica, poteſtatem ferendi leges æquas, & conuenientes omnibus, quales ſunt in iure gentium. Ex quo patet, quod mortaliter peccant violantes iura gentium, ſiue in pace, ſiue in bello: in rebus tamen grauioribus, vt eſt de incolumitate legatorum, non licet vni regno nolle teneri iure gentium: eſt enim latum totius orbis authoritate.

Dubium. An ceſſante legis ratione ceſſet obligatio.

Circa tertiam concluſionem dubitatur, Vtrum, ceſſante † ratione legis, ceſſet obligatio: vt (exempli gratia) 22
prohibetur lege, ne quis noctu telum portet, & ratio eius eſt propter nocturna pericula, ego autem ſcio nullum eſſe

propter

propter me periculum, an ſim in culpa arma ferendo. Reſpondetur, Dupliciter poteſt ratio legis ceſſare, vno modo, quia in vniuerſali ceſſat ratio, propter quam lex lata eſt: vt ſi tempore belli prohibeantur arma ad Gallos deferri: tempore pacis lex non obligat: nam eadem ratione requiritur, vt lex obliget, & duret, & ad hoc quòd feratur ſi deficit: ergo ratio ad ferendum: ergo etiam ad conſeruandum illam. Et confirmatur: Quia per eaſdem cauſſas res corrumpitur, per quas generatur. Item ſi lex non eſt vtilis Reipublicæ, iam non eſt lex. Secundo poteſt ceſſare ratio in particulari quo ad aliquem, non quo ad omnes abſolutè, vel quoad plures, vt in caſu poſito, nihilominus tunc talis obligatur lege. Quia enim ſequuntur ſæpe pericula ex armis nocturnis, eſt ſufficiens ratio, vt omnibus prohibeatur, alias lex nullius eſſet efficaciæ, cùm vnuſquiſque putaret legem non pro ſe eſſe poſitam, ſed propter alios: & ita in alijs præceptis non ratio particularis, ſed vniuerſalis eſt attendenda.

Reſponſio authoris.

Dupliciter ceſſare poteſt legis ratio: priori modo tollitur legis obligatio, posteriori non tollitur.

23 Dubitatur † de Tyrannorum legibus an obligent. Et videtur quòd non, cùm non habeant poteſtatem aliquam. In contrarium eſt, Quia cum Reſpublica opprimatur à Tyranno, & non ſit ſui iuris, nec poſſit ipſa ferre leges, nec iam antè datas exequi, ſi non pareret Tyranno, iam reſpublica interiret. Certè videtur, quòd leges, quæ ſunt conuenientes Reipublicæ, obligent, etiamſi ferantur à Tyranno: non quidem quia à tyranno latæ, ſed ex conſenſu Reipublicæ, cùm ſanctius ſit, vt ſeruentur leges, a tyranno latæ, quàm quod nullæ ſeruentur. Et certè eſſet in apertam perniciem Reipublicæ, ſi principes, qui non habent iuſtum titulum, occuparent regnum, quòd nulla eſſent iudicia, nec aliquo modo poſſent malefactores puniri, aut coerceri, cùm non ſit tyrannus iudex legitimus, ſi leges eius non obligant.

Dubium An tyrãnorũ leges obligent.

Reſponſ.

Tyrannorum leges conueniẽtes Reip. obligant.

24 Vltima pars concluſionis eſt, quòd † præcepta parentum eodem modo obligant, ſicut leges ciuiles, & præcepta maritorum in vxores. Probatur de filijs: Nam ſicut præcipitur obedire præpoſitis, ita commendatur obedire parentibus: vt paret ex illo: *Filij obedite parentibus*, Epheſi. 6. & Col. 3. ergo ſi eſt culpa non parere præpoſitis, etiam erit peccatum non obedire parentibus. Et ad Roma. 1. inter crimina, & peccata, in quæ Deus dicit permiſiſſe gentes incidere, annumeratur & hoc *Parentibus non obedientibus*. Item, Quia leges pręcipiunt obedientiam parentum: ergo ſi leges obli-

Oſtẽditur vera pars vltima cõcluſionis tertiæ quæ fuit vltima.

Digitized by Google

Præcepta parẽtum obligant filios aliquãdo ad mortale.

obligant ad culpam, etiam erit culpa non obedire parentibus. Et certè hoc videtur incluſum in illo præcepto de honoratione parentum, & ſic vt ſupra dictum eſt, quòd leges aliquando quidem obligant ad mortale, aliquando verò ad veniale, ita videtur dicendum de præceptis parentum. Vnde certè ſi pater aliquid præciperet, quòd multum referret ad adminiſtrationem familiæ, tranſgreſſio illius videtur mortalis, imò etiam in ijs, quæ ſpectant ad diſpenſationem ipſius filij. Sed ſicut dictum eſt, quòd non omnis lex obligat ad culpam, puta illa, in qua rex plus dirigit, quam præcipit: multo magis hoc habet vim de parentibus, qui non ſemper volunt exigere debitum obedientiæ, ſed ſolum præcipientes aliquid, volunt ſignificare voluntatem ſuam.

Poteſt Reſpub. legibus determinare in quibus filij teneantur obedire parentibus, & qua pœna affici ab his poſſũt. Idem probatur de præceptis virorũ circa vxores.

Aduertendum tamen eſt, cùm familia ſit pars reipublicæ, quòd leges poſſunt determinare, in quibus filij teneantur obedire parentibus, & in quibus non oporteat, ſicut determinauit vſque ad quam ætatem, & ſic in alijs non erit culpa non obedire parentibus: ſic etiam ad leges ſpectat determinare qua pœna poſſet caſtigare pater filium inobedientem, & coercere, ne vltra liceat patri progredi.

De præceptis autem virorum circa vxores probari poteſt. Nam alias non poterit conſtare familia, niſi ſit vnum caput, cui cæteri parere teneantur: hoc autem eſt vir, qui eſt caput domus, & vxoris, ad Eph. 5. Et ibidem: *Mulieres ſuis viris ſubditæ ſint, ſicut Domino.* Et poſtea dicit, *Vxor autem timeat virum ſuum.* Item quia leges hoc iubent: ergo tenentur obedire, & etiam ad leges ſpectat, quomodo, & quo vſque vxor teneatur obedire viro, & an poſſet vir vxorem verberibus caſtigare, ſicut de filijs diximus determinare.

DEO GRATIAS.

RE-

REVERENDI PATRIS FRATRIS FRANCISCI A VICTORIA DE POTESTATE PAPÆ, ET CONCILII, RELECTIO IV.

cum Quæſtione,

Vtrum Concilium generale poſſit facere decreta, & leges condere, quas nec ſummus Pontifex poſſit immutare, vel per diſpenſationem, vel prorſus per abrogationem.

Locus relegendus eſt apud Ioannem, Paſce oues meas, cap. vltimo.

SVMMA.

1 *Papa in quo genere decretorum, aut canonum nihil poſſit immutare diſpenſando, & multominus abrogando.*

2 *Concilium, ſi declarat aliquid eſſe de fide, aut de iure Diuino, Papa in hoc nihil poteſt declarare, aut immutare, maximè ſi tale ius ſpectet ad finem, vel ad mores Eccleſiæ vniuerſalis.*

3 *Papa poſſet diſpenſare in legibus, & ſtatutis Concilij generalis.*

4 *Summus Pontifex, non ſolum poteſt diſpenſare in ſtatutis Conciliorum, ſed in totum, & aliquando abrogare talem legem, vel ſtatutum.*

5 *Papa non obſtante decreto irritante Concilij, poſſet diſpenſare*

ſpenſare in ſtatutis eius.

6 *Papa diſpenſando in legibus, & decretis, tam Conciliorum, quàm aliorum Pontificum, poſſet errare, & grauiter peccare.*

7 *Papæ non licet diſpenſare in legibus, & decretis Conciliorum pro ſuo arbitrio, & ſine cauſſa rationabili, etiam vbi nihil continent iuris Diuini.*

8 *Papa multo minus poteſt abrogare ſine cauſſa rationabili decreta Concilij, quàm in eis diſpenſare.*

9 *Lex aliqua etiam poſitiua, poſſet eſſe in Eccleſia, & fortè aliquæ tales ſunt, in quibus expediret, vt nunquam diſpenſaretur.*

10 *Concilium quando, & in quo caſu poſſet declarare, & determinare, & etiam ſtatuere, vt in aliqua lege Eccleſiaſtica nunquam diſpenſaretur.*

11 *Concilium videtur non poſse errare in determinatione, quòd in aliqua lege Eccleſiaſtica nunquam diſpenſaretur.*

12 *Concilij facta determinatione quòd nunquam in aliqua lege Eccleſiaſtica diſpenſetur, an liceret nunquam Papæ diſpenſare in tali lege, & vtrum diſpenſando ex quacunque cauſsa peccaret mortaliter.*

13 *Decretum ſi fieret à Concilio, quod in aliquibus legibus Eccleſiaſticis nunquam diſpenſaretur, non deberet apponi in multis legibus, ſed ſolum in paucis, hiſque grauiſſimis, & valde neceſſarijs.*

14 *Decreto facto per Concilium, quod in aliqua lege Eccleſiaſtica nunquam diſpenſetur. Si, illo non obſtante, Papa diſpenſaret, vtrum teneret factum, licet malè faceret.*

15 *Sicut Papa peccaret diſpenſans contra decretum Concilij, ita etiam peccaret petens diſpenſationem; & vtens illa.*

16 *Pontificis diſpenſationes ſunt in duplici differentia, & quæ ſint.*

17 Papa

17 *Papa quid poſſit, aut quid non poſſit, &c. num ſpectet ad ſubditos illud determinare, aut examinare.*

18 *Papæ mandatum non ſemper obligat ſubditos ad parendum.*

19 *Papa ſi diſpenſaret, in quo caſu ſubditi non tenerentur parere diſpenſationi.*

20 *Papa non deberet ægrè ferre, ſed potius gaudere, quod fieret aliquod decretum à Concilio, quo caueretur, vt in aliqua lege Eccleſiaſtica nunquam diſpenſaretur.*

21 *Papæ mandatis an liceat reſiſtere per appellationem ad futurum Concilium.*

22 *Pontificis mandatis reſiſtere, & non parere, non videtur permittendum cuicunque priuato ſua authoritate, etiam ſi huiuſmodi mandata eſſent contra determinationem Concilij.*

23 *Papa ſi facta declaratione, & decreto a Concilio, contrarium mandaret, quid agendum.*

24 *Concilium quando, & in quo caſu poſſet conuocari, & congregari contra voluntatem Papæ.*

25 *Concilium quæ maximè debeat cauere, ſi quando decretum aliquod eſſet faciendum, vt Papæ authoritas illibata conſeruetur.*

PRo parte affirmatiua quæſtionis arguitur; Quia Concilium eſt ſuper Papam, ergo Papa non poteſt immutare decreta illius. Conſequentia patet, quia par in parem non habet imperium. cap. *innotuit.* de electione. Ergo multo minus inferior in ſuperiorem. Antecedens eſt communis ſententia Pariſienſium, & multorum Doctorum. Et confirmatur conſequentia, Quia aliàs eadem ratione poſſet defendi, quòd Epiſcopus poſſet diſpenſare in legibus Papæ, imò & in legibus Conciliorum. Si enim Pa-

Argum. pro parte affir. quæſtionis principalis.

pa

pa, cùm ſit inferior, nihilominus poteſt diſpenſare aut abrogare legem Concilij: ergo non obſtabit etiam, quod Epiſcopus, licet ſit inferior, poſſit etiam diſpenſare. Et confirmatur iterum, ſaltem recepta illa opinione de ſuperioritate Concilij, videtur omnino ſequenda pars affirmatiua: ſed illa opinio eſt probabilis: ergo etiam hæc. Confirmatur. Quia dato quod ſint pares poteſtates, par in parem nō habet imperium, vt patet in dicto c. *innotuit:* ergo non poteſt tollere quod Concilium ſanciuit. Vnde videtur, quod Concilium in hac cauſſa poſſet dicere Pontifici, quod Hebræi responderunt Moyſi, Exod. 2. *Quis te conſtituit Iudicem ſuper nos, & principem?* Et Summus Pontifex deberet meminiſſe illius reſponſi Domini noſtri: *Quis me conſtituit Iudicem ſuper vos?* Luc. 12.

Argum. pro parte negat. In contrarium eſt, Quia diſpenſatio, & abrogatio legis, tēpore & loco opportuno eſt paſcere gregem. Omnis enim actus iuriſdictionis eſt actus paſtoris. Sed ſummus Pontifex eſt vniuerſalis paſtor, iuxta verba propoſita Ioan. 21. *Paſce oues meas.* Et in Concilio Calcedonenſi acclamatum eſt Pontifici Leoni, *Apoſtolico œcumenico.* id eſt, *vniuerſali paſtori.* Et Matth. 18. *Quodcunque ſolueris ſuper terram,* &c. Sed diſpenſare eſt ſoluere obligationem: ergo.

Notan. 1. Notandū primò, quòd (vt ponit Herueus d. 47. prim. ſen.) * differentia eſt inter abrogare, diſpenſare, & interpretari, pro quo vide Syluestrum in verbo Papa. §. 16. Notandū ſecundò, quòd omnes Doctores diſtinguunt, ſpecialiter S. Tho. quodlibeto 4. artic. 13. & multis alijs locis, quod duplex eſt genus canonum, & decretorum, ſiue ſint Conciliorum, ſiue ſint ſanctorum patrum, & eſt vnum genus canonum re vera de iure Diuino, ſicut qui pertinent ad articulos fidei, & ad ſubſtantiam Sacramentorum, aut qui neceſſariam, & manifeſtam habent connexionem ad legem diuinam, ſeu naturalem, pertinentia ad bonos mores.

**Forte in 4. ſenten.*

Notād. 2.

1. Propo. Et vt certo ordine, ac more Theologorum procedamus, ſit prima propoſitio. In † hoc genere decretorum, aut canonum Papa nihil poteſt immutare diſpenſando, & multò minus abrogando. Concluſio eſt omnium Theologorum abſque controuerſia: quidquid Canoniſtæ diſputent. Et ponit eam San. Tho. in multis locis, vt in quodlibeto vbi ſuprà, & in primo ſentent. d. 47. & in 3. ſentent. d. 37. vide verba eius 1. 2. q. 97. artic. 4. ad tertium. Et q. 100. artic. 8. Et poteſt 1

S. Tho.

teſt breuiter probari, quia ius naturale eſt immutabile, &c, vt habetur in decretis d. 5. cap. 1. naturale ius ſemper permanet, & Eſa.24. contra eos, qui temerè tentauerunt immutare ius naturale, dicitur, *quod tranſgreſſi ſunt leges, mutauerunt ius, diſſipauerunt fœdus ſempiternum*, &c. Sed ius diuinum etiam poſitiuum habet eandem vim, ſicut naturale, quia ius naturale non habet vim, niſi quia latum eſt authoritate diuina: alias non eſſet obligatorium, quidquid dicat Gregorius: cùm obligatio eſſe non poſſit niſi à ſuperiori, ergo ſimpliciter in iure Diuino non cadit diſpenſatio humana.

Pro maiori, & breuiori declaratione argumentor contra iſtam propoſitionem. Primò, Papa poteſt diſpenſare in matrimonio rato non conſummato, & inſolubilitas matrimonij eſt de iure Diuino: ergo poteſt diſpenſare in iure Diuino. Maior probatur, Quia votum ſolenne dirimit matrimonium ratum, vt patet in c. *ex publico*. de conuerſione coniugatorum. Sed votum ſolenne eſt de iure poſitiuo, vt patet in c. vnico, de voto. in 6. Ergo ius poſitiuum tollit ius diuinum. Minor patet ex illo, *Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet*. Matth.19. & 1. Corin.7. *Argum. I contra propoſitionẽ poſitam.*

Secundò argumentor, Papa diſpenſat in gradibus prohibitis iure Diuino: ergo. Antecedens patet, Quia accipere relictam fratris eſt prohibitum iure Diuino, vt patet Leuit.18. *Vxorem fratris ſui nullus accipiat.* Et eodem modo accipere amitam, vel materteram ibidem expreſsè prohibetur, & tamen Papa diſpenſat in iſtis: ergo. *Argu. II.*

Tertiò, Papa diſpenſat in voto ſaltem ſimplici, vt patet ex vſu, & in titulo de voto, & voti redemptione: & tamen ſeruare votum eſt de iure Diuino: *Si quid vouiſti, ne moreris reddere: diſplicet enim Deo infidelis, & ſtulta promiſſio*, Eccleſiaſtici 5. Idem expreſsè Deut.23. *Arg. III.*

Quartò Papa diſpenſat cum bigamo, & homicida, ſed tales ſunt irregulares de iure Diuino, vt patet 1. ad Timoth. 3. *Oportet Epiſcopum vnius eſſe vxoris virum, non percuſſorem*: quod gloſſa, & omnes dicunt, intelligi de presbyteris: quod patet, quia ſtatim ſubdit, *diaconos ſimiliter pudicos*, nulla alia mentione facta de presbyteris. Confirmatur, Quia talis irregularitas non tollitur per baptiſmum, ſicut aliæ irregularitates: vt Doctores dicunt in 4. d. 27. ex authoritate Auguſtini, Ambroſij, & omnium Doctorum Theologorum, & cano- *Arg. IV.* *Confirm.*

canoniſtarum: Et quòd poſſit diſpenſare cum bigamo, tenet S. Tho. in 4. diſtinctione 27. quæſtion 3. & Doctores extra de bigamis. capit. *nuper* & capitu. fina. & diſtin. 34. cap. *lector*. gloſſ. dicit, Lucium Papam diſpenſaſſe cum Archiepiſcopo Panormitano bigamo, & cum homicida poſſe etiā diſpenſari, tenet Abbas in capitu. *ſicut dignum*. De homicidio, dicens, communiter hoc teneri per Doctores: nec de hoc dubitant Theologi.

Arg. V. Quintò, Papa eſt vicarius Chriſti ex themate, *Paſce oues meas:* & ex illo, *Quodcunque ſolueris ſuper terram*, &c. Et habetur in cap. *Inter corporalia*. De tranſlatione Epiſcopi. Et in capitulo *pro humani*: de homicidio. in 6. Imò Paulus de omnibus Apoſtolis ait 2. ad Corinth. 6. *Pro Chriſto fungimur legatione*. Et Dominus expreſsè, *Qui vos audit, me audit*, &c. Et, *ſicut miſit me pater, ita & ego mitto vos*: Sed vicarius, & delegatus poteſt quicquid poteſt principalis, niſi ſit ei prohibitum ſpecialiter, vt patet extra: de officio delegati, & officio vicarij, per totum, Sed non inuenitur vbi ſit prohibita hæc diſpenſatio Papæ: ergo. *Confirm.* Confirmatur, Quia Apoſtoli diſpenſauerunt in lege diuina, vt in baptiſmo, *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*, ipſi enim baptizant *in nomine* Ieſu. Et Petrus occidit Ananiam, & Sapphiram Actuum quinto.

Ad 1. Ar. vbi explicatur qua ratione Papa diſpenſet in matrimonio rato. Reſpondetur ex ſententia canoniſtarum. Reſpondetur ex ſententia Theologorum.

Ad primum argumentum communis ſchola Theologorum in 4. diſtinctione 27. negant maiorem, ſcilicet, quòd Papa poſſit diſpenſare: ſed in contrarium ſunt multi Doctores canoniſtarum in d. c. *ex publico*. & cùm illis Cardinalis Caietanus in particulari opuſculo ſuper hoc: & noſtris temporibus dicitur factum a Clemente 7. ſed nihil refert, quam opinionem teneamus: Si enim canoniſtarum, conſequenter oportet dicere, quòd inſolublitas matrimonij ante conſummationem non eſt de iure Diuino: & illa verba Saluatoris Matth. 18. exponuntur de matrimonio iam conſummato: quamuis aliter poſſet reſponderi, vt dicemus in ſolutione ad quartum: Si verò opinionem Theologorum teneamus, quæ probabilior videtur, quia alias partes per ſe poſſent dirimere matrimonium, & matrimonium ſequens teneret etiam inter infideles, &c. tunc ad rationem de ingreſſu religionis dicimus, quòd eſt de iure Diuino, quòd profeſſio dirimit matrimonium, quod ius diuinum conſtat ex authoritate Dei, & vſu Eccleſiæ. Votum autem ſolemne

lemne eſt de iure poſitiuo, quãtum ad determinationem,& modum, puta quã ætate, & quo ordine, quo tempore, &c. Sed non quantum ad ſubſtantiam ſuam.

Ad II.

Ad ſecundum argumentum aliqui, vt Archiepiſcopus Florentin. 3. p. tituto 1. cap. 14. & Palud. in 4. d. 40. videntur tenere, quod in omnibus gradibus prohibitis in Leuitico cap. 18. Papa non poſſit diſpenſare. Et hoc reputat Syluestr. probabilius. Sed oppoſitum videtur probabilius, vt tenet Caietan. 22. quæſtio. 154. articulo 6. & determinatum fuit Romæ in eis diebus in cauſſa regis Angliæ. Et ideo hanc opinionem tenendo reſpondetur ad argumenta, quod præcepta veteris legis, quæ non ſunt de iure naturali, omnia ceſſauerunt, nec habent obligationem plus pręcepta iudicialia, quam cæremonialia, vt omnes Doctores tenent, & neceſſario eſt tenendum: quia Paulus ita determinat ad Hebræos 7. *Tranſlato enim ſacerdotio, neceſſe eſt, vt tranſlatio Legis fiat*, vt habetur in capite *tranſlatio*. de conſtitutionibus, & tenet Sanctus Thomas in 1.2. quæſt. 103. artic. 3. probat enim ibi Paulus, quòd ſacerdotium Chriſti eſt aliud à ſacerdotio veteris legis, & per conſequens quòd lex vetus expirauit: & idem probat ad Hebr. 8. per hoc, quod Dominus vocat teſtamentum nouum: ex quo arguit Paulus, quòd antiquum teſtamentum interijt. Dico ergo, quòd aliqui gradus prohibiti in Leuitico non ſunt de iure naturali. Imò Caietanus tenet, quod nullus pręter primum in linea recta.

Archiepi. Flore. Paludani, et Sylueſtri ſententia reijcitur. Cõtraria defẽditur in qua eſt Caietan. Et oſtẽditur in quĩbus gradĩbus prohĩbitis Leuit. 8. Papa diſpenſare poſſit. Hic coarguitur recentiũ hæreticorũ error qui omnes gradus in Leuitico ꝓhibitos etiã nõ in nouo teſtamento prohibitos eſſe iure Diuino, contendunt. Sed ĩ hoc placuit his iudaĩzare.

Ad III.

Ad tertium nota, quod propter argum. hoc multi tenent, quòd Papa propriè non poteſt diſpenſare in votis. Quia diſpenſatio propriè, vt ſuprà diximus, eſt relaxatio iuris: obligatio autem voti certum eſt, quòd non ſit de iure poſitiuo: ergo diſpenſatio voti eſt relaxatio iuris Diuini: quod videtur durum. Vnde dicunt, quòd nunquam poteſt diſpenſare in voto, niſi vel votum ipſum fiat, aut ſit illicitum, & inutile, aut maioris boni impedimentum: hoc autem non eſt relaxare ius diuinum, ſed interpretari, quod non eſt propriè diſpenſare. In illis enim caſibus re vera tale votum non eſt obligatorium iure Diuino. Imò ſi conſtat, quilibet poteſt proprio arbitrio non implere tale votum. Et huiuſmodi ſententiæ videtur fuiſſe S. Tho. in 2.2. quæſt. 88. artic. 10. ad tertium, vbi diſertè determinat, quòd non adit diſpenſatio in voto, niſi quia eſt ſimpliciter malum.

Recitatur ſententia aſſerẽtiũ. Papã non poſſe diſpẽſare in voto.

aut inutile, aut maioris boni impedimentum. Imo hoc dicit eſſe propriè diſpenſationem. Et vtinam hæc opinio non ſit vera.

Recitatur contraria ſententia nempe cõmunis ex qua multiplex reſponſum redditur ad argu. propoſitũ.

In contrarium eſt communis opinio, ſcilicet quòd poteſt etiam tollere obligationem. Et probatur, Irritatio voti eſt de iure poſitiuo, & non diuino: ius enim poſitiuum dat licentiam parentibus vſque ad certam ætatem, & tamen irritatio non interpretatur, ſed vere tollit obligationem voti. Et tunc ad argumentum reſpondent aliqui, quòd duplex eſt ius diuinum, quoddam abſolutum, & independens, quod non ſupponit actum humanum, vt præceptum de baptiſmo, de Euchariſtia, quo omnes obligantur, nec eius obligatio pendet ex humano actu, aut iudicio. Aliud eſt dependens ex humano actu, quod ſcilicet non obligat, niſi mediante actu humano: nullum enim ius diuinum obligat ad ingrediendum religionem, ſed ſi quis promittat eam, obligatur iure Diuino implere promiſſum. Ex qua dictinctione reſpondetur ad argumentum, quòd in iure Diuino non dependenti non poteſt Papa diſpenſare, ſed bene in iure Diuino dependenti, quia habet poteſtatem tollendi id, quod per hominis voluntatem inductum eſt. Probabilis eſt iſte modus reſpondendi, ſed qui poſſit tamen impugnari.

Videtur author tacite priorẽ ſententiã magis probare.

Reſponſio quorũdã ad argu. propoſitũ.

Reſponſũ D. Tho. ad idem argumen.

Melius tamen videtur reſpondere, vt reſpondet Sanctus Thomas in 2.2. q. 88. artic. 10. ad ſecundum, vbi ſic arguit. *In ijs, quæ ſunt in lege naturæ, & in præceptis diuinis, non poteſt per hominem diſpenſari, & præcipuè in præceptis primæ tabulæ: Sed implere votum eſt de lege naturæ, & lege diuina, vt ſupra probatum eſt. Ergo in voto diſpenſari non poteſt.* Reſpondetur, quòd *ſicut de iure naturæ tenetur implere præceptum, & votum, ita & ex ijſdem tenetur obedire ſuperioris legi, & mandato. Et tamen cùm diſpenſatur in aliqua lege humana, non fit, vt legi humanæ non obediatur, quod eſt contra legem naturæ, & mandatum diuinum, ſed fit, vt, quod erat lex, non ſit lex in hoc caſu: ita etiam authoritate ſuperioris diſpenſantis fit, vt hic, quod continebatur ſub voto, non contineatur inquantum determinatur in hoc caſu, hoc non eſſe congruam materiam voti. Et ideo Prælatus ſic diſpenſans non diſpenſat in præcepto iuris naturalis, vel diuini, ſed determinat id, quod cadebat ſub obligatione deliberationis humanæ, quæ non potuit omnia circunſpicere.* Vnde patet, quod Sanctus Thomas facit idem iudicium de voto, & de lege humana, ita vt talis

obligatio

obligatio ſit, quaſi peculiari lege iſte obligaretur: & ita diſpenſatio in voto eſt diſpenſatio in actu humano. Itaque videtur, quòd duplex ſit obligatio, diuina, & humana. Humana etiam eſt duplex, ex lege, & ex voto.

Aliter poteſt dici, quòd cùm votum non ſit, niſi promiſſio quædam, idem videtur dicendum de hac promiſſione, & de alijs: qui enim promiſit aliquid, tenetur ſeruare promiſſum de iure naturali, vt Sanctus Thomas dicit in 2.2. q. 88. art. 3. ad 1. in promiſſione autem humana poteſt ille, cuius intereſt, remittere, & liberare promittentem à redditione promiſſi. Hoc autem non eſt abrogare, vel diſpenſare in lege diuina, & per conſequens nec ſi ſuperior in lege diſpenſat, eſt diſpenſare in lege diuina, & ſi Deus ipſe remitteret votum, non eſſet diſpenſatio in lege diuina de impletione voti. Ita ergo quia Papa habet vices Dei, poteſt remittere debitum ex rationabili cauſſa, nec ex hoc diſpenſat in lege diuina. Confirmatur, Epiſcopus poteſt diſpenſare in voto, vt certum eſt, & ſic dato, quòd diſputetur de Papa, non dubitatur, quòd Epiſcopus non poſſit diſpenſare in lege diuina. Et ſic propter diſpenſationem voti non oportet dicere, quòd Papa poſſit diſpenſare in lege diuina.

Aliud reſponſ. ad idem arg.

Ad 4. arg. vbi agitur de ratione qua Papa diſpenſat in ſtatuto bigamiæ.

Ad quartum breuiter, & faciliter reſpondetur, quòd in Scriptura ſacra ſunt aliqua pręcepta, & mandata iuris diuini, id eſt, authoritate diuina lata: quamuis promulgata ab Apoſtolis, ſicut de extrema vnctione dicunt Doctores, quòd eſt Sacramentum iuris Diuini, ſed promulgatum Iacobi 5. Et Apoſtolus 1. ad Corinth. 7. *Is qui matrimonio ſunt iuncti, pręcipio non ego, ſed Dominus, vxorem à viro non diſcedere.* Alia ſunt ſtatuta ab Apoſtolis ipſis, vt Paulus vbi ſupra: *Nam cęteris dico ego, non Dominus, ſi quis habet vxorem infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam.* Et non eſt dubitandum, quòd Apoſtoli multa diſpoſuerint ſua authoritate, ſicut nunc pontifices faciunt. Et Pauli 1. ad Corinth. 11. *Cùm venero cætera diſponam.* Et in his cum par in parem non habeat imperium, non eſt dubitandum, quin ſucceſſores Apoſtolorum habeant authoritatem diſpenſandi, huiuſmodi autem ſunt ſtatuta de bigamis, homicidio. Et de vtroque patet primò, Quia irregularitas illorum non eſt de iure naturali abſolutè, vt conſtat; in noua autem lege non ſunt pręcepta negatiua, aut prohibitiua, niſi

In ſcriptura quædã ſunt iuris diuini per Apoſtolos promulgata, quædã humani, quæ videlicet, ab ipſis Apoſtolis ſtatuta sũt. Huiuſmodi sũt ſtatutum de bigã. & de homic. Idcirco in his Papa diſpenſare poteſt.

obligant ad culpam, etiam erit culpa non obedire parentibus. Et certè hoc videtur incluſum in illo præcepto de honoratione parentum, & ſic vt ſupra dictum eſt, quòd leges aliquando quidem obligant ad mortale, aliquando verò ad veniale, ita videtur dicendum de præceptis parentum. Vnde certè ſi pater aliquid præciperet, quòd multum referret ad adminiſtrationem familiæ, tranſgreſſio illius videtur mortalis, imò etiam in ijs, quæ ſpectant ad diſpenſationem ipſius filij. Sed ſicut dictum eſt, quòd non omnis lex obligat ad culpam, puta illa, in qua rex plus dirigit, quam præcipit: multo magis hoc habet vim de parentibus, qui non ſemper volunt exigere debitum obedientiæ, ſed ſolum præcipientes aliquid, volunt ſignificare voluntatem ſuam.

Præcepta parẽtum obligant filios aliquãdo ad mortale.

Poteſt Reſpub. legibus determinare in quibus filij teneantur obedire parentibus, & qua pœna affici ab his poſsũt.

Aduertendum tamen eſt, cùm familia ſit pars reipublicæ, quòd leges poſſunt determinare, in quibus filij teneantur obedire parentibus, & in quibus non oporteat, ſicut determinauit vſque ad quam ætatem, & ſic in alijs non erit culpa non obedire parentibus: ſic etiam ad leges ſpectat determinare qua pœna poſſet caſtigare pater filium inobedientem, & coercere, ne vltra liceat patri progredi.

Idem probatur de præceptis virorũ circa vxores.

De præceptis autem virorum circa vxores probari poteſt. Nam alias non poterit conſtare familia, niſi ſit vnum caput, cui cæteri parere teneantur: hoc autem eſt vir, qui eſt caput domus, & vxoris, ad Eph. 5. Et ibidem: *Mulieres ſuis viris ſubditæ ſint, ſicut Domino.* Et poſtea dicit, *Vxor autem timeat virum ſuum.* Item quia leges hoc iubent: ergo tenentur obedire, & etiam ad leges ſpectat, quomodo, & quo vſque vxor teneatur obedire viro, & an poſſet vir vxorem verberibus caſtigare, ſicut de filijs diximus determinare.

DEO GRATIAS.

RE-

REVERENDI PATRIS FRATRIS FRANCISCI A VICTORIA DE POTESTATE PAPÆ, ET CONCILII, RELECTIO IV.

cum Quæſtione,

Vtrum Concilium generale poſſit facere decreta, & leges condere, quas nec ſummus Pontifex poſſit immutare, vel per diſpenſationem, vel prorſus per abrogationem.

Locus relegendus eſt apud Ioannem, Paſce oues meas, cap. vltimo.

SVMMA.

1 *Papa in quo genere decretorum, aut canonum nihil poſſit immutare diſpenſando, & multominus abrogando.*

2 *Concilium, ſi declarat aliquid eſſe de fide, aut de iure Diuino, Papa in hoc nihil poteſt declarare, aut immutare, maximè ſi tale ius ſpectet ad finem, vel ad mores Eccleſiæ vniuerſalis.*

3 *Papa poſſet diſpenſare in legibus, & ſtatutis Concilij generalis.*

4 *Summus Pontifex, non ſolum poteſt diſpenſare in ſtatutis Conciliorum, ſed in totum, & aliquando abrogare talem legem, vel ſtatutum.*

5 *Papa non obſtante decreto irritante Concilij, poſſet diſpenſare*

ſpenſare in ſtatutis eius.

6 *Papa diſpenſando in legibus, & decretis, tam Conciliorum, quàm aliorum Pontificum, poſſet errare, & grauiter peccare.*

7 *Papæ non licet diſpenſare in legibus, & decretis Conciliorum pro ſuo arbitrio, & ſine cauſſa rationabili, etiam vbi nihil continent iuris Diuini.*

8 *Papa multo minus poteſt abrogare ſine cauſſa rationabili decreta Concilij, quàm in eis diſpenſare.*

9 *Lex aliqua etiam poſitiua, poſſet eſſe in Eccleſia, & fortè aliquæ tales ſunt, in quibus expediret, vt nunquam diſpenſaretur.*

10 *Concilium quando, & in quo caſu poſſet declarare, & determinare, & etiam ſtatuere, vt in aliqua lege Eccleſiaſtica nunquam diſpenſaretur.*

11 *Concilium videtur non poſse errare in determinatione, quòd in aliqua lege Eccleſiaſtica nunquam diſpenſaretur.*

12 *Concilij facta determinatione quòd nunquam in aliqua lege Eccleſiaſtica diſpenſetur, an liceret nunquam Papæ diſpenſare in tali lege, & vtrum diſpenſando ex quacunque cauſsa peccaret mortaliter.*

13 *Decretum ſi fieret à Concilio, quod in aliquibus legibus Eccleſiaſticis nunquam diſpenſaretur, non deberet apponi in multis legibus, ſed ſolum in paucis, hiſque grauiſſimis, & valde neceſſarijs.*

14 *Decreto facto per Concilium, quod in aliqua lege Eccleſiaſtica nunquam diſpenſetur. Si, illo non obſtante, Papa diſpenſaret, vtrum teneret factum, licet malè faceret.*

15 *Sicut Papa peccaret diſpenſans contra decretum Concilij, ita etiam peccaret petens diſpenſationem; & vtens illa.*

16 *Pontificis diſpenſationes ſunt in duplici differentia, & quæ ſint.*

17 *Papa quid poſſit, aut quid non poſſit, &c. num ſpectet ad ſubditos illud determinare, aut examinare.*

18 *Papæ mandatum non ſemper obligat ſubditos ad parendum.*

19 *Papa ſi diſpenſaret, in quo caſu ſubditi non tenerentur parere diſpenſationi.*

20 *Papa non deberet ægrè ferre, ſed potius gaudere, quod fieret aliquod decretum à Concilio, quo caueretur, vt in aliqua lege Eccleſiaſtica nunquam diſpenſaretur.*

21 *Papæ mandatis an liceat reſiſtere per appellationem ad futurum Concilium.*

22 *Pontificis mandatis reſiſtere, & non parere, non videtur permittendum cuicunque priuato ſua authoritate, etiam ſi huiuſmodi mandata eſſent contra determinationem Concilij.*

23 *Papa ſi facta declaratione, & decreto a Concilio, contrarium mandaret, quid agendum.*

24 *Concilium quando, & in quo caſu poſſet conuocari, & congregari contra voluntatem Papæ.*

25 *Concilium quæ maximè debeat cauere, ſi quando decretum aliquod eſſet faciendum, vt Papæ authoritas illibata conſeruetur.*

PRo parte affirmatiua quæſtionis arguitur; Quia Concilium eſt ſuper Papam, ergo Papa non poteſt immutare decreta illius. Conſequentia patet, quia par in parem non habet imperium. cap. *innotuit.* de electione. Ergo multo minus inferior in ſuperiorem. Antecedens eſt communis ſententia Pariſienſium, & multorum Doctorum. Et confirmatur conſequentia, Quia aliàs eadem ratione poſſet defendi, quòd Epiſcopus poſſet diſpenſare in legibus Papæ, imò & in legibus Conciliorum. Si enim Papa

Argumẽ. pro parte affir. quæſtionis principalis.

Digitized by Google

pa,cùm ſit inferior, nihilominus poteſt diſpenſare aut abrogare legem Concilij:ergo non obſtabit etiam,quod Epiſcopus,licet ſit inferior, poſſit etiam diſpenſare. Et confirmatur iterum, ſaltem recepta illa opinione de ſuperioritate Concilij, videtur omnino ſequenda pars affirmatiua:ſed illa opinio eſt probabilis:ergo etiam hæc.Confirmatur. Quia dato quod ſint pares poteſtates, par in parem nõ habet imperium, vt patet in dicto c. *innotuit:* ergo non poteſt tollere quod Concilium ſanciuit. Vnde videtur,quod Concilium in hac cauſſa poſſet dicere Pontifici, quod Hebræi reſponderunt Moyſi, Exod. 2. *Quis te conſtituit Iudicem ſuper nos, & principem?* Et Summus Pontifex deberet meminiſſe illius reſponſi Domini noſtri: *Quis me conſtituit Iudicem ſuper vos?* Luc.12.

Argum. pro parte negat. In contrarium eſt, Quia diſpenſatio, & abrogatio legis, tẽpore & loco opportuno eſt paſcere gregem. Omnis enim actus iuriſdictionis eſt actus paſtoris. Sed ſummus Pontifex eſt vniuerſalis paſtor, iuxta verba propoſita Ioan.21. *Paſce oues meas.* Et in Concilio Calcedonenſi acclamatum eſt Pontifici Leoni, *Apoſtolico œcumenico.* id eſt, *vniuerſali paſtori.* Et Matth. 18. *Quodcunque ſolueris ſuper terram,* &c. Sed diſpenſare eſt ſoluere obligationem: ergo.

Notan.1. Notandũ primò,quòd (vt ponit Herueus d.47.prim.ſen.) * differentia eſt inter abrogare, diſpenſare, & interpretari, pro quo vide Syluestrum in verbo Papa. §. 16. Notandũ ſecundò, quòd omnes Doctores diſtinguunt, ſpecialiter S. Tho. quodlibeto 4. artic. 13. & multis alijs locis, quod duplex eſt genus canonum, & decretorum, ſiue ſint Conciliorum, ſiue ſint ſanctorum patrum, & eſt vnum genus canonum re vera de iure Diuino, ſicut qui pertinent ad articulos fidei, & ad ſubſtantiam Sacramentorum, aut qui neceſſariam, & manifeſtam habent connexionem ad legem diuinam, ſeu naturalem, pertinentia ad bonos mores.

**Forte in 4.ſenten.* *Notãd 2.*

1. Propo. Et vt certo ordine,ac more Theologorum procedamus, ſit prima propoſitio. In † hoc genere decretorum,aut canonum Papa nihil poteſt immutare diſpenſando,& multò minus abrogando. Concluſio eſt omnium Theologorum abſque controuerſia: quidquid Canoniſtæ diſputent. Et ponit eam San. Tho. in multis locis, vt in quodlibeto vbi ſuprà, & in primo ſentent. d. 47. & in 3.ſentent. d. 37. vide verba eius 1.2.q.97. artic.4. ad tertium. Et q. 100. artic. 8. Et poteſt 1

S. Tho.

Digitized by Google

teſt breuiter probari, quia ius naturale eſt immutabile, &, vt habetur in decretis d. 5. cap. 1. naturale ius ſemper permanet, & Eſa.24. contra eos, qui temerè tentauerunt immutare ius naturale, dicitur, *quod tranſgreſſi ſunt leges, mutauerunt ius, diſſipauerunt fœdus ſempiternum*, &c. Sed ius diuinum etiam poſitiuum habet eandem vim, ſicut naturale, quia ius naturale non habet vim, niſi quia latum eſt authoritate diuina: alias non eſſet obligatorium, quidquid dicat Gregorius: cùm obligatio eſſe non poſſit niſi à ſuperiori, ergo ſimpliciter in iure Diuino non cadit diſpenſatio humana.

Pro maiori, & breuiori declaratione argumentor contra iſtam propoſitionem. Primò, Papa poteſt diſpenſare in matrimonio rato non conſummato, & inſolubilitas matrimonij eſt de iure Diuino: ergo poteſt diſpenſare in iure Diuino. Maior probatur, Quia votum ſolenne dirimit matrimonium ratum, vt patet in c. *ex publico*. de conuerſione coniugatorum. Sed votum ſolenne eſt de iure poſitiuo, vt patet in c. vnico, de voto. in 6. Ergo ius poſitiuum tollit ius diuinum. Minor patet ex illo, *Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet*. Matth.19. & 1. Corin.7. *Argum. I contra propoſitionē poſitam.*

Secundò argumentor, Papa diſpenſat in gradibus prohibitis iure Diuino: ergo. Antecedens patet, Quia accipere relictam fratris eſt prohibitum iure Diuino, vt patet Leuit.18. *Vxorem fratris ſui nullus accipiat*. Et eodem modo accipere amitam, vel materteram ibidem expreſsè prohibetur, & tamen Papa diſpenſat in iſtis: ergo. *Argu. II.*

Tertiò, Papa diſpenſat in voto ſaltem ſimplici, vt patet ex vſu, & in titulo de voto, & voti redemptione: & tamen ſeruare votum eſt de iure Diuino: *Si quid vouiſti, ne moreris reddere: diſplicet enim Deo infidelis, & ſtulta promiſſio*, Eccleſiaſtici 5. Idem expreſsè Deut.23. *Arg. III.*

Quartò Papa diſpenſat cum bigamo, & homicida, ſed tales ſunt irregulares de iure Diuino, vt patet 1. ad Timoth. 3. *Oportet Epiſcopum vnius eſſe vxoris virum, non percuſſorem*: quod gloſſa, & omnes dicunt, intelligi de presbyteris: quod patet, quia ſtatim ſubdit, *diaconos ſimiliter pudicos*, nulla alia mentione facta de presbyteris. Confirmatur, Quia talis irregularitas non tollitur per baptiſmum, ſicut aliæ irregularitates: vt Doctores dicunt in 4. d. 27. ex authoritate Auguſtini, Ambroſij, & omnium Doctorum Theologorum, & cano- *Arg. IV.* *Confirm.*

Digitized by Google

canoniſtarum. Et quòd poſſit diſpenſare cum bigamo, tenet S. Tho. in 4. diſtinctione 27. quæſtion 3. & Doctores extra de bigamis. capit. *nuper* & capitu. fina. & diſtin. 34. cap. *lector* gloſſ. dicit, Lucium Papam diſpenſaſſe cum Archiepiſcopo Panormitano bigamo, & cum homicida poſſe etiã diſpenſari, tenet Abbas in capitu. *ſicut dignum*. De homicidio, dicens, communiter hoc teneri per Doctores: nec de hoc dubitant Theologi.

Arg. V. Quintò, Papa eſt vicarius Chriſti ex themate, *Paſce oues meas:* & ex illo, *Quodcunque ſolueris ſuper terram*, &c. Et habetur in cap. *Inter corporalia*. De translatione Epiſcopi. Et in capitulo *pro humani*: de homicidio. in 6. Imò Paulus de omnibus Apoſtolis ait 2. ad Corinth. 6. *Pro Chriſto fungimur legatione*. Et Dominus expreſsè, *Qui vos audit, me audit*, &c. Et, *ſicut miſit me pater, ita & ego mitto vos:* Sed vicarius, & delegatus poteſt quicquid poteſt principalis, niſi ſit ei prohibitum ſpecialiter, vt patet extra: de officio delegati, & officio vicarij, per totum, Sed non inuenitur vbi ſit prohibita hæc diſpenſatio Papæ: ergo. *Confirm.* Confirmatur, Quia Apoſtoli diſpenſauerunt in lege diuina, vt in baptiſmo, *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*, ipſi enim baptizant *in nomine* Ieſu. Et Petrus occidit Ananiam, & Sapphiram Actuum quinto.

Ad 1. Ar. vbi explicatur qua ratione Papa diſpenſet in matrimonio rato. Reſpondetur ex ſententia canoniſtarum. Reſpondetur ex ſententia Theologorum.

Ad primum argumentum communis ſchola Theologorum in 4. diſtinctione 27. negant maiorem, ſcilicet, quòd Papa poſſit diſpenſare: ſed in contrarium ſunt multi Doctores canoniſtarum in d. c. *ex publico*. & cùm illis Cardinalis Caietanus in particulari opuſculo ſuper hoc: & noſtris temporibus dicitur factum a Clemente 7. ſed nihil refert, quam opinionem teneamus: Si enim canoniſtarum, conſequenter oportet dicere, quòd inſolublitas matrimonij ante conſummationem non eſt de iure Diuino: & illa verba Saluatoris Matth. 18. exponuntur de matrimonio iam conſummato: quamuis aliter poſſet reſponderi, vt dicemus in ſolutione ad quartum: Si verò opinionem Theologorum teneamus, quæ probabilior videtur, quia alias partes per ſe poſſent dirimere matrimonium, & matrimonium ſequens teneret etiam inter infideles, &c. tunc ad rationem de ingreſſu religionis dicimus, quòd eſt de iure Diuino, quòd profeſſio dirimit matrimonium, quod ius diuinum conſtat ex authoritate Dei, & vſu Eccleſiæ. Votum autem ſolemne

Digitized by Google

ſemne eſt de iure poſitiuo, quãtum ad determinationem,& modum, puta quã ætate, & quo ordine, quo tempore, &c. Sed non quantum ad ſubſtantiam ſuam.

Ad II. Archiepi. Flore. Paludani, et Sylueſtri ſententia reijcitur. Cõtraria defẽditur in qua eſt Caietan. Et oſtẽditur in quibus gradibus prohibitis Leuit. 8. Papa diſpenſare poſſit. Hic coarguitur recentiũ hæreticorũ error qui omnes gradus in Leuitico prohibitos etiã nõ in nouo teſtamento prohibitos eſſe iure Diuino, contendunt. Sed ĩ hoc placuit his iudaĩzare.

Ad ſecundum argumentum aliqui, vt Archiepiſcopus Florentin. 3. p. tituto 1. cap. 14. & Palud. in 4. d. 40. videntur tenere, quod in omnibus gradibus prohibitis in Leuitico cap. 18. Papa non poſſit diſpenſare. Et hoc reputat Sylueſtr. probabilius. Sed oppoſitum videtur probabilius, vt tenet Caietan. 22. quæſtio. 154. articulo 6. & determinatum fuit Romæ in eis diebus in cauſſa regis Angliæ. Et ideo hanc opinionem tenendo reſpondetur ad argumenta, quod præcepta veteris legis, quæ non ſunt de iure naturali, omnia ceſſauerunt, nec habent obligationem plus pręcepta iudicialia, quam cæremonialia, vt omnes Doctores tenent, & neceſſario eſt tenendum: quia Paulus ita determinat ad Hebræos 7. *Translato enim ſacerdotio, neceſſe eſt, vt translatio Legis fiat*, vt habetur in capite *translatio*. de conſtitutionibus,& tenet Sanctus Thomas in 1.2.quæſt.103.artic.3. probat enim ibi Paulus, quòd ſacerdotium Chriſti eſt aliud à ſacerdotio veteris legis, & per conſequens quòd lex vetus expirauit: & idem probat ad Hebr. 8. per hoc,quod Dominus vocat teſtamentum nouum: ex quo arguit Paulus, quòd antiquum teſtamentum interijt. Dico ergo, quòd aliqui gradus prohibiti in Leuitico non ſunt de iure naturali. Imò Caietanus tenet, quod nullus pręter primum in linea recta.

Ad III.

Ad tertium nota, quod propter argum. hoc multi tenent, quòd Papa propriè non poteſt diſpenſare in votis. Quia diſpenſatio propriè, vt ſuprà diximus, eſt relaxatio iuris: obligatio autem voti certum eſt, quòd non ſit de iure poſitiuo: ergo diſpenſatio voti eſt relaxatio iuris Diuini: quod videtur durum. Vnde dicunt, quòd nunquam poteſt diſpenſare in voto, niſi vel votum ipſum fiat, aut ſit illicitum,& inutile,aut maioris boni impedimentum: hoc autem non eſt relaxare ius diuinum, ſed interpretari, quod non eſt propriè diſpenſare. In illis enim caſibus re vera tale votum non eſt obligatorium iure Diuino. Imò ſi conſtat, quilibet poteſt proprio arbitrio non implere tale votum. Et huiuſmodi ſententiæ videtur fuiſſe S. Tho. in 2.2. quæſt. 88. artic. 10. ad tertium, vbi diſertè determinat, quòd non adit diſpenſatio in voto, niſi quia eſt ſimpliciter malum.

Recitatur ſententia aſſerẽtiũ. Papã non poſſe diſpẽſare in voto. aut inutile, aut maioris boni impedimentum. Imo *hoc dicit* eſſe propriè diſpenſationem. Et vtinam hæc opinio non ſit vera.

Recitatur contraria ſententia nempe cõmunis ex qua multiplex reſponſum redditur ad argu. propoſitũ. In contrarium eſt communis opinio, ſcilicet quòd poteſt etiam tollere obligationem. Et probatur, Irritatio voti eſt de iure poſitiuo, & non diuino: ius enim poſitiuum dat licentiam parentibus vſque ad certam ætatem, & tamen irritatio non interpretatur, ſed vere tollit obligationem voti. Et tunc ad argumentum reſpondent aliqui, quòd duplex eſt ius diuinum, quoddam abſolutum, & independens, quod non ſupponit actum humanum, vt præceptum de baptiſmo, de Euchariſtia, quo omnes obligantur, nec eius obligatio pendet ex humano actu, aut iudicio. Aliud eſt dependens ex humano actu, quod ſcilicet non obligat, niſi mediante actu humano: nullum enim ius diuinum obligat ad ingrediendum religionem, ſed ſi quis promittat eam, obligatur iure Diuino implere promiſſum. Ex qua dictinctione reſpondetur ad argumentum, quòd in iure Diuino non dependenti non poteſt Papa diſpenſare, ſed bene in iure Diuino dependenti, quia habet poteſtatem tollendi id, quod per hominis voluntatem inductum eſt. Probabilis eſt iſte modus reſpondendi, ſed qui poſſit tamen impugnari.

Videtur author tacite priorẽ ſententiã magis probare. Reſponſio quorũdã ad argu. propoſitũ. Reſponſũ D. Tho. ad idem argumen.

Melius tamen videtur reſpondere, vt reſpondet Sanctus Thomas in 2.2. q. 88. artic. 10. ad ſecundum, vbi ſic arguit. *In ijs, quæ ſunt in lege naturæ, & in præceptis diuinis, non poteſt per hominem diſpenſari, & præcipuè in præceptis primæ tabulæ: Sed implere votum eſt de lege naturæ, & lege diuina, vt ſupra probatum eſt. Ergo in voto diſpenſari non poteſt.* Reſpondetur, quòd *ſicut de iure naturæ tenetur implere præceptum, & votum, ita & ex ijſdem tenetur obedire ſuperioris legi, & mandato. Et tamen cùm diſpenſatur in aliqua lege humana, non fit, vt legi humanæ non obediatur, quod eſt contra legem naturæ, & mandatum diuinum, ſed fit, vt, quod erat lex, non ſit lex in hoc caſu: ita etiam authoritate ſuperioris diſpenſantis fit, vt hic, quod continebatur ſub voto, non contineatur inquantum determinatur in hoc caſu, hoc non eſſe congruam materiam voti. Et ideo Prælatus ſic diſpenſans non diſpenſat in præcepto iuris naturalis, vel diuini, ſed determinat id, quod cadebat ſub obligatione deliberationis humanæ, quæ non potuit omnia circunſpicere.* Vnde patet, quod Sanctus Thomas facit idem iudicium de voto, & de lege humana, ita vt talis

obligatio

obligatio ſit, quaſi peculiari lege iſte obligaretur: & ita diſpenſatio in voto eſt diſpenſatio in actu humano. Itaque videtur, quòd duplex ſit obligatio, diuina, & humana. Humana etiam eſt duplex, ex lege, & ex voto.

Aliter poteſt dici, quòd cùm votum non ſit, niſi promiſſio quædam, idem videtur dicendum de hac promiſſione, & de alijs: qui enim promiſit aliquid, tenetur ſeruare promiſſum de iure naturali, vt Sanctus Thomas dicit in 2.2. q. 88. art. 3. ad 1. in promiſſione autem humana poteſt ille, cuius intereſt, remittere, & liberare promittentem à redditione promiſſi. Hoc autem non eſt abrogare, vel diſpenſare in lege diuina, & per conſequens nec ſi ſuperior in lege diſpenſat, eſt diſpenſare in lege diuina, & ſi Deus ipſe remitteret votum, non eſſet diſpenſatio in lege diuina de impletione voti. Ita ergo quia Papa habet vices Dei, poteſt remittere debitum ex rationabili cauſſa, nec ex hoc diſpenſat in lege diuina. Confirmatur, Epiſcopus poteſt diſpenſare in voto, vt certum eſt, & ſic dato, quòd diſputetur de Papa, non dubitatur, quòd Epiſcopus non poſſit diſpenſare in lege diuina. Et ſic propter diſpenſationem voti non oportet dicere, quòd Papa poſſit diſpenſare in lege diuina.

Aliud reſponſ. ad idem arg.

Ad 4. arg. vbi agitur de ratione qua Papa diſpenſat in ſtatuto bigamiæ.

Ad quartum breuiter, & faciliter reſpondetur, quòd in Scriptura ſacra ſunt aliqua pręcepta, & mandata iuris diuini, id eſt, authoritate diuina lata: quamuis promulgata ab Apoſtolis, ſicut de extrema vnctione dicunt Doctores, quòd eſt Sacramentum iuris Diuini, ſed promulgatum Iacobi 5. Et Apoſtolus 1. ad Corinth. 7. *Is qui matrimonio ſunt iuncti, pręcipio non ego, ſed Dominus, vxorem à viro non diſcedere.* Alia ſunt ſtatuta ab Apoſtolis ipſis, vt Paulus vbi ſupra: *Nam cęteris dico ego, non Dominus, ſi quis habet vxorem infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam.* Et non eſt dubitandum, quòd Apoſtoli multa diſpoſuerint ſua authoritate, ſicut nunc pontifices faciunt. Et Pauli 1. ad Corinth. 11. *Cùm venero cætera diſponam.* Et in his cum par in parem non habeat imperium, non eſt dubitandum, quin ſucceſſores Apoſtolorum habeant authoritatem diſpenſandi, huiuſmodi autem ſunt ſtatuta de bigamis, homicidio. Et de vtroque patet primò, Quia irregularitas illorum non eſt de iure naturali abſolutè, vt conſtat; in noua autem lege non ſunt pręcepta negatiua, aut prohibitiua, niſi

In ſcriptura quędã ſunt iuris diuini per Apoſtolos promulgata, quędã humani, quæ videlicet, ab ipſis Apoſtolis ſtatuta ſũt. Huiuſmodi ſũt ſtatutum de bigã. & de homic. Idcirco in his Papa diſpenſare poteſt.

iuris naturalis, vt docet Sanctus Thomas 1. 2. quæſtione 108. articulo primò, & ideo dicitur lex libertatis Iacobi primò, & ſecundo, & irregularitas homicidij tollitur per baptiſmum, diſtinctione 5. capit. *ſi quis per baptiſmum*: ſecundum Innocentium, Gofredum, & Gullielmum, & omnes Theologos, in 4. d. quod ſi eſſet de iure naturali, aut diuino, tolli non poſſet, ergo. Et pręterea ſi homicida, aut bigamus ordinaretur, etiam abſque diſpenſatione, maneret ordinatus, & reciperet characterem, vt Doct. determinant in quarto. Ergo illa irregularitas non eſt de iure diuino, alias non teneret factum. Sicut ſi mulier ordinaretur, non teneret ordinatio, nec valeret, & ſic Papa poteſt diſpenſare cum ſit de iure poſitiuo. Confirmatur, Illa, quæ conſtituta ſunt ab Apoſtolis, non ſunt de iure Diuino: quia etiam in Concilio Apoſtolorum Act. 15. dicitur, *Viſum eſt Spiritui ſancto, & nobis, nihil vltra imponere vobis, quam hæc neceſſaria, vt abſtineatis ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato*. Iam verò hæc lex nulla eſt: non potuiſſet autem ceſſare, ſi fuiſſet de iure diuino: ergo.

In noua lege non ſunt pręcepta negatiua, niſi ſint iuris naturalis.

Ad V. Argum.

Ad quintum reſpondetur, quòd verum eſt, quòd Papa eſt Vicarius, & Legatus Chriſti: & nego conſequentiam: non enim infertur, Eſt Vicarius Chriſti: ergo poteſt quicquid poteſt Chriſtus: nec vnquam aliquis tribuit hanc licentiam Papæ. Et ad probationem reſpondetur, quòd econtrario, Vicarius non habet, quod non prohibetur, ſed ſolùm quod conceditur. Chriſtus autem non conceſſit ſolutionem, aut relaxationem mandatorum ſuorum, ſed ſolum miniſterium, & diſpenſationem illorum, vt ait Apoſt. 1. ad Corinth. 3. *Quid igitur eſt Apollo, quid verò Paulus? miniſtri eius, cui creditis*, & cap. 4. *Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores, &c.* Et officium Apoſtolorum Paulus ſemper vocat miniſterium, & ſecunda ad Corinthios ſexto. *In omnibus exhibeamus nos ſicut Dei miniſtros*, certè ſi quis mandata eius relaxaret, non ſe haberet ſicut Dei miniſter, ſed ſicut æqualis, aut potius ſuperior. Item commiſſum eſt Pontifici remittere peccata contra pręcepta admiſſa, non autem relaxatio mandatorum. Et 1. ad Corinth. 3. *Fundamentum aliud nemo ponere poteſt, præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Ieſus Chriſtus*, id eſt fides, & lex. Illud oportet, vt maneant immutatum, & illibatum, pręlati autem poſſunt ædificare, aurum, argentum

tum, lapides pretioſos. Et tunc diceretur rectè, *Obediret oportet plus Deo, quam hominibus*. Item. Nunquam fuit talis authoritas diſpenſandi in minimo pręcepto cæremoniali, tamen erant Pontifices, & gubernatores Eccleſiæ: & ad hoc facit illud, *Vnum iota, aut vnus apex non preteribit à lege, donec omnia fiant*. Item ratione, Quia diſpenſatio in lege ſpectat ſolùm ad legislatorē, vel ſuperiorem, vel ad illum, cui ſpecialiter commiſerint ipſi, vt aſſerit Sanctus Thomas 1. 2. quæſtione 97. articul. 10. ad tertium: manet ergo concluſio tanquam certa, & firma, quòd in primo genere præceptorum Concilij, ſcilicet quæ ſunt iuris Diuini, Papa non poteſt diſpenſare: & totum confirmatur ex cap. *Contra*. 25. q. 1. vbi Zozimus Papa dicit, *Contra ſtatuta Sanctorum Patrum condere aliquid aut immutare nec huius quidem ſedis poteſt authoritas*. Idem habetur in capitulo, *cùm ad monaſterium*, de ſtatu Monachorum.

Sed dato, quòd ita ſit, quòd Papa non poteſt aliquid immutare in ijs, quæ ſunt iuris diuini, tamen an ad Papam, vel Concilium ſpectet interpretari, & declarare tale ius, adhuc poſſet dubitari. Et item, an ſi Concilium aliquod determinet aliquid eſſe de fide aut de iure Diuino, Papa poſſit hoc aliter declarare, ſed in hoc priori nulla eſt contentio, & ideo breuiter ſit ſecunda propoſitio. Si Concilium † declarat, aliquid eſſe de fide, aut de iure Diuino, Papa in hoc nihil poteſt aliter declarare, aut immutare, maximè ſi tale ius ſpectet ad fidem, vel ad mores Eccleſiæ vniuerſalis. Probatur, quia in illis Concilium errare non poteſt, iuſta promiſſum. Lucæ 22. *Ego oraui pro te, &c.* & Matthei 18. *Vbicunque fuerunt duo vel tres, &c.* & non minus eſt Spiritus ſanctus in quocunque Concilio generali, quàm in Concilio Apoſtolorum, vbi Spiritus ſanctus aſſiſtebat, Actu. 15. *Viſum eſt Spiritui ſancto, &c.* Confirmatur, Quia ſi in illis Concilium errare poſſet, Papa errare poſſet, & ſi vtrumque errare poſſet, ſtandum eſſet potius Concilio. Sicut ergo poſtquam determinatum fuit in Concilio Apoſtolorum, quod legalia erant extincta, non potuit Petrus aliter definire: ita in quocunque Concilio generali. Et patet, Quia ſi errare poſſet, non eſſet Eccleſia fundata ſuper firmam petram, cùm ſemper maneret dubia, & vacillaret, nec Euangelium eſt certum, cùm Auguſtinus dicat, ſe non credere Euangelio, niſi propter authoritatem Eccleſię,

Dubium, An Concilio definiēte aliquid eſſe fidei, aut iuris Diuini, Papa poſſit aliter declarare.

II. Propſ.

Digitized by Google

& non poſſet Petrus confirmare fratres ſuos, nec eſſet lux mundi: Matth. 5. nec eſſet vera promiſſio Spiritus ſancti. *Quem ego, inquit, mittam vobis à Patre, ille vos docebit omnia.* Aliud genus canonum, & decretorum eſt, quæ omnino ſunt extra ius naturale, & diuinum, ſed ſpectant, & ſunt vtilia ad conſeruationem iuris naturalis, & diuini. Prȩſuppono enim, quòd Prȩlati in Eccleſia poſſint condere leges, etiam obligatorias, multò magis quàm principes ſeculares, qui hoc poſſunt, vt patet apud Paulum ad Roman. 13. & ex beato Petro, 1. Petri 2. & patet ex illo, *Qui vos audit, me audit.* Lucæ 10. *Et ſupra Cathedram Moyſi*, Matthei 23. & Paulus ad Hebr. 13. *Obedite præpoſitis veſtris.* Nec de hoc eſt aliqua contentio inter Catholicos, quanquam ſit cum nouis hȩreticis huius temporis, & licet ſit ſolus vnus Doctor Theologus, ſcilicet Gerſon inter recentiores, qui videtur dicere, quòd Papa non poſſit ferre leges obligatorias, niſi ſequantur ex iure Diuino, vel naturali, ſed ille non auditur à Theologis in hac parte: & quædam alia tenet profectò malè ſonantia in doctrina Theologica, quod ſi prȩlati hoc poſſunt, multò magis Concilia.

Reijcitur Gerſon.

De hoc ergo † genere (legum, & ſtatutorum) vertitur maximè in dubium, vtrum Papa poſſit immutare, diſpenſando, aut abrogando, vt de ieiunio Quadrageſimæ, de horis canonicis, & ſimilibus: de quibus ſit tertia propoſitio, Papa poteſt diſpenſare in legibus, & ſtatutis Concilij generalis. Pro huius concluſionis probatione eſt notandum, quòd de comparatione poteſtatis Papæ eſt duplex ſententia: altera eſt Sancti Thomæ, & ſequacium multorum, & aliorum Doctorum, tam in Theologia, quam in Iure Canonico, quòd Papa eſt ſupra Concilium: & altera eſt communis ſententia Pariſienſium, & multorum etiam Doctorum in Theologia, & Canonibus, vt Panormitan. & aliorum, contraria, quòd Concilium eſt ſupra Papam: non tamen eſt locus nunc diſputandi, quæ illarum ſit verior, quia non de hoc agitur. Puto vtranque eſſe probabilem opinionem: & quia quælibet habet magnos aſſertores, non oportet in quæſtione propoſita procedere ſolum ex altera opinione, ſed ſtatuere, quid dicendum, quamcunque ſententiam ſequamur. Et ideo dico, concluſionem poſitam eſſe veram, non ſolùm tenendo primam opinionem, ſed etiam ſecundã. Et probatur primò, Quia leges humanæ ſunt de humanis actibus 5

III. Pro. Duæ opiniones cõtrariæ de comparatione Papæ, & concilij. Probat author propoſitionẽ poſitã ſuppoſita vtraque opinione. Probat. I.

actibus,qui ſunt pro temporum, & perſonarum conditione variabiles, & quod in communi expedit vni perſonæ, vel in aliquo caſu non conuenit,vel in alio tempore: vt ait Auguſt. 1.De libero arbitrio. Et hãc eſſe cauſam,quare Ariſt.dicit 7. Politicor. Neceſſe eſt in Principe ἐπιείκειαν eſſe,ſiue æquitatem, cuius officium eſt in caſibus,vbi tenor legis vergit in detrimentum Reip.diſcedere à verbis legis,eadem inquam ratione eſt neceſſe in Eccleſia eſſe authoritatem diſpenſandi pro loco,& tempore:& ita tenet S.Thom.2.2.q. 88. art. 10. Alia multa, quæ pro bono publico ſunt ordinata, verterentur in perniciem Reipub.vt in c.*regula*.d.29. dicitur,quòd *regula ſanctorum Patrum pro varietate temporum, & locorum temperatur*. Si ergo huiuſmodi diſpenſatio eſt neceſſaria in Republica, dicere,quòd ſolùm reſidet in Concilio, abſurdum eſt, cùm diſpenſationes ſint neceſſariæ,& ordinariæ propter variationem caſuum,& temporum. Concilium autem non ſæpæ poteſt congregari,nec Apoſtolos legimus,niſi bis,cõgregaſſe Concilium,ſemel Actuum primo ad electionem Matthei, & iterum Actuum 15. ſuper contentionem legalium: ergo oportet quòd reſideat in Papa. Et vniuerſaliter Sãctus Thomas, 1. 2.quæſt.97.ar.4.dicit,quod in omni lege humana poteſt diſpenſari per rectores Reipubl. Item dato,quòd Concilium eſſet ſupra Papam,hoc tamen non eſt intelligendum extenſiuè, id eſt, quòd aliquem actum poſſit Concilium, in quem Papa non poſſit: hoc enim nullo modo eſt probabile, ſed ſolùm intenſiuè, puta ſi contrarium determinaretur, eſſet ſtandum potius Concilio: vel quòd Papa teneretur parere Concilio, & non econtrario. Cùm ergo Concilium poſſet diſpenſare in ſuis decretis, ergo etiam Papa poterit. Item alias non eſſet Papa: hoc enim omnes intelligunt per Papam, in quo omnis poteſtas Eccleſiaſtica reſidet, ſi enim diſpenſatio in legibus Eccleſiaſticis eximeretur à Papa, iam poteſtas Papæ eſſet particularis, & non vniuerſalis. Item eſt vicarius Chriſti (vt ſupra probatum eſt) ergo habet generalem adminiſtrationem ad omnia. Item Papa eſt generalis commiſſarius Dei, aſſumptus in plenitudinem poteſtatis,2.qu.6. *quare ſcit*.& 24. q. 5. quodcunque ergo poteſt in omnem actum iuriſdictionis. Item cùm Concilium poſſit diſpenſare in ſuis legibus, ſaltem Concilium poſſet hanc poteſtatem committere ſuo legato, ſeu Vicario. Si ergo Summus Pontifex non poſſet

Prob. II.

Prob. III.

Prob. IV.

Prob. V.

Digitized by Google

diſpenſare,& ille legatus poſſet, iam daretur in Eccleſia aliquis Prelatus maior Papa: & ſic Papa non eſſet ſupremus, & omnino eſſet ſacrilegium dicere, quòd Concilium poſſit conſtituere in Eccleſia aliquam poteſtatem ſuperiorem Papæ, quem Chriſtus conſtituit. Item concluſio firmiter probatur teſtimonijs ſupra inductis, Ioann. 21. *Paſce oues meas*. Et Matth. 16. *Quodcunque ſolueritis ſuper terram.* diſpenſare autem, paſcere eſt, & ſoluere. Vltimo probatur, Quia impedimenta, quæ impediunt, & dirimunt matrimonium de iure poſitiuo, vt aliqui gradus conſanguinitatis, & affinitatis, ſunt ex authoritate Conciliorum, vt patet extra, de conſanguin. & affini. cap. *Non debet*, & tamen quotidie Papa diſpenſat, ſaltem in 3. gradu, & 4. nec quiſquam dubitat, quin factum teneat, & eſt ſententia omnium Doctorum. Et habetur expreſſe in cap. *Quod dilectio.* & in cap. *Quia circa.* de conſangui. & affinit. & 35. q. 3. *quadam lex.* §. *quod ſcripſi*. Hanc concluſionem ponit Sanctus Thomas in Opuſculo contra impugnantes religionem. *Omnia,* inquit, *ſtatuta Sanctorum Patrum ſunt relicta diſpenſationi Papæ, vt poſſit ea mutare, vel diſpenſare ſecundum opportunitatem temporum, & negotiorum.* Et illud Zozimi 25. q. 7. *contra ſtatuta Patrum*, vt ſupra dicitur, intelligendum de ſtatutis, ſpectantibus ad ius diuinum. Et hæc eſt ſententia expreſſa domini Archiepiſcopi Rhemenſis libro de Synodis cap. 39. *Facultatem,* inquit, *temperandorum ſiue mutandorum canonum, poteſtati Romani Pontificis adiacere non dubitamus.*

Prob. VI. ex ſcript. *Prob. vlt.*

IV. Prop. Quarta propoſitio, Summus † Pontifex non ſolùm poteſt diſpenſare in ſtatutis Conciliorum, ſed in totum aliquando abrogare talem legem vel ſtatutum: Hæc patet ex precedenti, & eius probatione. Quia aliquando expedit abrogatio alicuius legis ad rectam gubernationem Eccleſiæ, vt in capit. *non debet*, de conſanguinitate, & affinitate, & in cap. *alma mater*. de ſententia excommunication. vnde cum Concilium generale congregari ex toto orbe difficilè poſſit, oportet quòd ſit in Eccleſia aliqua poteſtas, quæ hæc poſſit. Et confirmatur tertia, & quarta concluſio. Non enim videtur, quin Summus Pontifex poſſit, quod poteſt ſola conſuetudo: ſed conſuetudo rationabilis poteſt tollere ſtatuta Conciliorum: ergo & Summus Pontifex. Minor probatur, quia in Concilio Apoſtolorum, vt patet Actuum 15. conſtitutum fuit, vt Chriſtiani abſtinerent 4

rent

rent a ſuffocato, ab immolato,& ſanguine. *Viſum eſt*,inquit, *Spiritui ſancto, & nobis, nihil vltra imponere vobis oneris, quam hæc neceſſaria, vt abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato*. Et hoc fuit obſeruatum in Eccleſia, non ſolum a conuerſis ex Iudæis, ſed etiam a Gentilibus per multos annos, non ſolum tempore Apoſtolorum, ſed multo poſt: vt patet ex Tertulliano in Apologetico capit. 9. Imò expreſsè in Concilio Gangrenſi, quod fuit poſt Nicenum, vt habetur d. 70. capit. *ſi quis carnem*: habetur inquam,quòd non licet veſci ſanguine, aut ſuffocato: tamen ſola conſuetudo abrogauit illud pręceptum,nuſquam enim legitur reuocatum. Vnde apud Græcos,apud quos perſeuerat conſuetudo, fortaſſe adhuc durat obligatio. Quid ergo obſtat, quin aliquis ſummorum Pontificum,aduertens iam illud præceptum non eſſe neceſſarium,abrogaret illud,quãtuncunque eſſet latum a Concilio Apoſtolorum? Hanc concluſionem tenent non ſolùm Doctores, qui ſequuntur ſententiam,quod Papa eſt ſupra Concilium, ſed & tenentes contrariam opinionem. Vnde Panorm. in ca. *ſignificaſti*. de electione, ita tenet, & eſt ſententia vniuerſalis Ioan. Andr. quòd poteſt tollere, & mutare ſtatuta Concilij, in capit. *ſtatutum*, de reſcrip.in 6. Nec certè de his duabus concluſionibus poſſet quis rationabiliter dubitare, nec poſſet quis, niſi magna temeritate affirmare, ſi Papa ex rationabili cauſſa diſpenſet in ieiunio quadrageſimæ, vel abſtinentia carnium, quòd non teneat diſpenſatio: tamen illa ſunt ex ſtatutis Conciliorum.

Dubium magnum.

Si Papa ſit ſupra Conc. nullũ eſt dubiũ, quin vera ſit pars affirmatiua.

Opinio quorundã in Cõcilio Baſileẽſi.

Sed dato, quòd abſolutè ita ſit, tamen reſtat magnum dubium, Vtrum ſaltem,ſi concilium prohiberet diſpenſationem, & adderet decretum irritans, *ſi ſecus fieret*, vtrum ſaltem in tali lege poſſit diſpenſare Papa. De qua q. primò tenendo, quòd Papa eſt ſupra Concilium, videtur,quòd non poſſit dubitari, quin hoc poſſit: quia, ſi par in parem non habet imperium, multò minus inferior in ſuperiorem.Sed tenendo alteram partem, prima facie etiam videtur, quòd ſequatur, ſi Concilium hoc prohibet, quòd Papa non poſſit. Iſta q. fuit agitata in Concilio Baſileen. in quo fuerunt quidam Theologi, & iuriſperiti, qui contendebant, quòd ſi in aliquo ſtatuto Concilij addatur decretum irritans,Papa in tali ſtatuto non poſſit diſpenſare,& ſi tentaret hoc facere,nihil faceret.Contra quos Cardinalis de Turrecremata

Contra quos cardinal. de Turrecremata opuſculũ compoſuit.

cremata fecit opuſculum, quòd vocauit, *De decreto irritante*, in quo contrarium illius ſententiæ contendebat oſtendere, ſed illum librum ego inuenire non potui. Ego verò pro noſtra ſententia reſpondeo ad hoc dubium, ſecundum vtramque opinionem, ſiue teneamus, quòd Concilium eſt ſupra Papam, ſiue contrarium.

V. Prop. affirm. ponitur, & probatur ſecundum vtranque opinionẽ

Proba. I.

Prob. II.

Et ſit quinta propoſitio, Non † obſtante decreto irritante Concilij, Papa poſſet diſpenſare in ſtatutis eius. Hoc probatur primò. Quia ceſſante tali decreto, Papa habet poteſtatem ex officio ſuo ad diſpenſandum in ſtatutis Conciliorum: ſed Concilium non poteſt limitare poteſtatem Papæ, vel officium Papæ: ergo, non obſtante tali decreto, poteſt. Et confirmatur, Quia Papa non habet poteſtatem diſpenſandi ab ipſo Concilio, totam enim poteſtatem habet ab ipſo iure Diuino: ergo Concilium non poteſt auferre ei illam poteſtatem. Item, cùm Concilium poſſit illam authoritatem diſpenſandi committere alicui Epiſcopo, ſi poſſet auferre à Papa, iam eſſet in Eccleſia aliqua poteſtas maior Papa, vt ſupra arguebamus. Et confirmatur, Quia Papa iam non eſſet vniuerſalis paſtor, ſi eſſet aliquis actus iuriſdictionis, in quem Papa non poſſet, ſcilicet talis diſpenſatio, quæ fieri quidem poſſet, ſed non a Papa. Item eadem

Prob. III

ratione Concilium poſſet prohibere, ne Papa poſſet dare indulgentias, vel abſoluere ab excommunicatione pro tali crimine, vel tali, vel aliam quancunque partem iuriſdictionis adimere: quòd eſſet abſurdum: iam enim non eſſet Papa. Conſequentia autem patet, Quia ſi poſſet adimere iſtum actum iuriſdictionis, quare non quemcunque alium? Itaque puto falſum, & periculoſum dicere, quòd ratione decreti irritantis tolleretur a Papa poteſtas diſpenſandi. Gerſon autem Cancellarius Pariſienſis 1. parte trac. 3. determinat, quòd Concilium generale poteſt limitare vſum poteſtatis Papalis certis legibus: vt non poſſit vel diſpenſare, vel abrogare decretum Conciliorum, imò aliquem ex rationabili cauſſa auferre ab obedientia Papæ: & multa in hanc ſententiam tradit. Sed ille Doctor per omnia fuit infeſtus authoritati ſummorum Pontificum, & multos alios infecit ſuo veneno: parum enim differt a ſchiſmate eius ſententia de authoritate Papæ. Item poteſt argui. Vel enim leges Concilij exemptæ ſunt à Papa, vel non. Si non ſunt: ergo, non ſtante quocunque decreto, Papa poterit diſpenſare. Si ſunt ex-

Reijcitur ſententia Gerſonis tanquam proxima ſchiſmati

emptæ.

emptæ. ergo etiamſi non adiecerit decretum tale: erunt exemptæ, & Papa non poterit diſpenſare. Probatur, quia leges diuinæ ſunt exemptæ ab humana iuriſdictione: etiamſi nunquam ſit prohibita diſpenſatio, tamen nulla poteſtas humana poteſt in illis diſpenſare: & Epiſcopus non poteſt diſpenſare in legibus Papæ, quia eſt inferior, nec opus eſt alia prohibitione. Et profectò, ſi ita eſt Concilium ſupra Papam, ſicut ſupra Epiſcopos: oportet dare aliquam rationem, quare Epiſcopus non poteſt diſpenſare in ſtatutis Conciliorum, & poteſt Papa. Panorm. tamen in tractatu de Concil. Baſilien. numero 18. contendit, quòd Papa in iis, quæ pertinent ad ſalutem, & generalem ſtatum Eccleſiæ, non poteſt contra ſtatuta Conciliorum venire: citat ad hoc Archidiac. in c. ſicut. 15. d. in quo cap. dicit Gregorius, ſe ſuſpicere quatuor Concilia principalia, ſicut ſancti Euangelij quatuor libros: ex quo arguit, quòd ſicut Papa nihil poteſt immutare circa contenta in Euangelio, ita nec circa decreta Conciliorum.

Sed quia ex ſententia, & concluſionibus ſupradictis videntur omnia relicta in arbitrio vnius hominis non confirmati in gratia, ſed qui poteſt, & errare, & peccare: ideo oportet inuenire aliquod remedium ad obuiandum huic tanto *VI. Prob.*
6 periculo, & ideo ſit ſexta propoſitio. Papa † diſpenſando in legibus, & decretis, tam Conciliorum, quam aliorum Pontificum, poteſt errare, & grauiter peccare. Vtinam liceret dubitare de hac Concluſione. Sed videmus quotidie a Romana curia tam largas, imò omnino diſſolutas diſpenſationes profectas, vt orbis ferre nõ poſſit, nec ſolùm in ſcandalum puſillorum, ſed maiorum. Sed hæc patebit clarius ex cõcluſionibus ſequentibus.

Satis qui de hac licenter, nõ tamen modo rebaretico rũ qui in abuſus ita inuehuntur, vt propter ea ſe ab Eccleſia ſegregent.

7 Erit ergo ſeptima propoſitio, Non † licet Papæ diſpenſare in legibus, & decretis Conciliorum pro ſuo arbitrio, & ſine cauſſa rationabili, etiam vbi nihil continent iuris diuini. Probatur, Quia leges humanæ, & Conciliorum maximè ſunt neceſſariæ ad gubernationem, & adminiſtrationem Eccleſiæ: ita vt ſine illis nec ius quidem diuinum ſeruari poſſit. Ergo ſi Papa per irrationabiles, & temerarias diſpenſationes tollat, vel omnino, vel ex magna parte legum obſeruationem: hoc neceſſe eſt, vt vergat in detrimentum magnum Eccleſiæ. Ergo non poteſt hoc Papa facere ſine graui peccato. Antecedens autem patet, Si quis *VII. Pro. Prob. 1.*
ima-

imaginetur Eccleſiam ſine legibus humanis, intelliget profectò, non ſolùm magnam confuſionem, & inordinationem, ſed videbit nullo pacto conſtare, nec fidem, nec religionem Chriſtianam: cùm enim de iure Diuino non ſit determinatum tempus ad ſuſceptionem Sacramentorum, vt de confeſſione, & Euchariſtia, imò baptiſmo, item nec ratio ſacrificij, & totius cultus diuini: nulla ratio adminiſtrationis teneri poſſet in Eccleſia ſublatis, legibus humanis, & eſſet intolerabilis deformitas, ſi quilibet viueret ſuo arbitrio, etiam intra terminos iuris Diuini. Et confirmatur, Quia non ſunt minus neceſſariæ leges ad adminiſtrationem Eccleſiæ, quàm ciuitatis: ſed Reſpublica, ſiue ciuitas, non poteſt eſſe ſine legibus humanis, vt conſtat: ergo nec Eccleſia. Nec ſine cauſſa Paulus ad Roman. 13. inquit, quòd qui legibus humanis reſiſtunt, damnationem ſibi acquirunt. Et ſicut Iſidorus dicit, *Facta ſunt leges, vt earum metu humana coerceretur audacia, tutaque eſſet inter improbos innocentia.* Et Ariſtot. 1. Rhet. quod *melius eſt omnia ordinari a lege, quam dimittere iudicum arbitrio*. Secundò probatur,

Proba. 2. Quia ſicut leges debent fieri pro bono communi (debet enim lex nullo priuato commodo, ſed pro vtilitate omnium conſcribi. cap. *erit autem lex.* 4. d. vt ait Iſidorus) ita etiam diſpenſatio, quæ eſt quaſi lex quædam, debet habere rationem boni communis, aliàs erit diſſipatio, & non di-

Probat. 3. ſpenſatio. Tertiò, Talis diſpenſatio eſſet in iniuriam aliorum: ergo non eſt licita. Antecedens patet, quia vna conditio legis eſt, quòd ſit æqualis, non autem eſſet æqualis ſi ſine cauſſa rationabili aliquis eximeretur a lege, alij autem lege premerentur: quod ſit per temerarias, & voluntarias diſpenſationes: ergo illud eſt illicitum. Confir-

Confirm. matur, Quia lex, vel eſt ipſum ius, vel ius eſt effectus legis: vnde, & ſecundum diuerſas leges dicitur ius naturale, ciuile, canonicum: Sed ius, & æquum, ſiue æquale, idem eſt. Ergo oportet omnino, quòd lex ſit æqualis. Et confirmatur hoc, Quia ſi in principio legis ſine cauſſa rationabili cæteris omnibus partibus legiſlator imponeret legem aliquibus, alios autem eximeret: faceret illis iniuriam: ergo eadem ratione, imò multò magis poſt legem latam. Quartò,

Probat. 4. Non licet Papæ diſpenſare in proprijs legibus ſine rationabili cauſſa, ergo nec in legibus Concilij. Antecedens patet, Quia non poteſt ipſe eximere ſe ſine cauſſa rationabili,

bili, ergo multò minus alios. Aſſumptum probatur, Quia dato, quòd princeps non ſit ſubditus ſuis legibus quantum ad pœnam, vel quantum ad vim coactiuam, tamen quantum ad vim directiuam, & in foro conſcientiæ tenetur viuere ſecundum illas. Quia (vt dicitur extra de conſt. cap. *cùm omnes:) quod quiſque iuris in alterum ſtatuit, ipſe debet vti eo.* Et ſapientis dicit authoritas, *Patere legem, quam ipſe tuleris.* Vnde Matth. 21. improperatur Scribis à Domino, quòd *dicunt, & non faciunt.* & quòd *alijs onera grauia imponunt, ipſi autem nolunt ea digito mouere.* Vnde & S.Thom. 1.2. q.96. art.5. ad 3. dicit, quòd quantum ad Dei iudicium princeps non eſt a lege ſolutus. Et hoc non ſolùm eſt verum ratione ſcandali, vel quia eſſet cauſſa infirmitatis legum: ſed de per ſe: faceret enim iniuriam alijs, cùm ipſe princeps ſit membrum Reipublicæ. Facit iniuriam, non ferendo partem oneris ſine iuſta cauſſa. lex autem, *digna vox.* C. de legibus. vbi dicitur, quòd princeps non tenetur ſuis legibus: intelligitur quantum ad vim coactiuam, vt dicit S. Tho. loco cit.

8 Octaua propoſitio, Multò † minus poterit abrogare ſine rationabili cauſſa decreta Concilij. Iſta patet, quia magis eſt abrogare, quàm diſpenſare: imò ex hoc iterum ſurgit argumentum pro ſeptima concluſione. Quia non licet Papæ abrogare: ergo nec ita paſſim, & ſine rationabili cauſſa licet diſpenſare. Antecedens eſt notum apud omnes, maximè in illis decretis, quæ ſpectant ad vniuerſalem ſtatum Eccleſiæ, vel ad bonam adminiſtrationem religionis, & morum in Eccleſia. Nulla enim concederet, quin Papa grauiter delinqueret, ſi derogaret omnino legibus de gradibus prohibitis ad matrimonium. Item de irregularitatibus: vt de bigamia, & de homicidio. Probatur autem conſequentia clarè. Quia ſi paſſim cum omnibus petentibus diſpenſaret, iam nullus eſſet effectus legis, & fruſtra lata eſſet lex. Quid enim iuuaſſet prohibuiſſe bigamos a ſacerdotio, ſi omnes bigami, qui volunt, promouerentur? & ſimiliter homicidæ? Lex enim lata eſt, vt iſta non fierent, non vt fierent cum licentia: & ideo ſi quis aduertat, intelliget eſſe peruerſiſſimam licentiam iſtarum diſpenſationum. Nam legum natura hæc eſt, vt regulariter quidem, & vt plurimum lex obſeruetur: diſpenſatio autem fiat rarò, & in caſibus peculiaribus: eſt enim, vt Doctores

VIII. Pr.

Cõmemorat incõmoda, quæ ex diſpenſatione ſine cauſſa legitima, præſertim frequenter oriuntur.

Digitized by Google

omnes dicunt, diſpenſatio quaſi quædam interpretatio iuris in caſibus, quos legislator videre non potuit. *Per iſtas* autem diſpenſationes fit omnino cōtrario modo, vt *lex* quidem quàm rariſſimè ſeruetur, diſpenſatio autem *fiat* regularis; vt plurimum. Nullus enim eſt, qui velit contrahere cum conſanguinea, qui non obtineat diſpenſationem: nec bigamus vult promoueri, qui non promoueatur, nec etiam homicida, aut ſaltem mutilator. Et ita de alijs penè legibus omnibus poſitiuis. Itaque ſi quis non contrahit cum conſanguinea, non eſt ratione legis, ſed quia non cupit, vel nō placet. Et ſi quis conſideret, intelliget, quod ſi tollatur lex de impedimentis matrimonij, vel irregularitatis, non plures tales contrahent, aut promouebuntur, quàm nunc faciunt per diſpenſationem: nunc enim ſolùm ſeruant legem qui volunt, vel fortè pauper aliquis, qui non habet vnde poſſit diſpenſationem procurare, quod iterū eſt alia ſpecies iniuriæ, vt pauperes excludantur, diuites admittantur, nulla alia cauſſa poſita. Atque adeò ſunt veræ 7. & 8. concluſiones, vt Caiet. in Apologia de poteſtate Papæ dicit, quòd non ſolùm decreta Concilij generalis, ſed nec prouincialis Papa poteſt licitè abrogare, aut ſuper eis diſpenſare, ſine rationabili cauſſa. Vbi etiam tenet, quod decreta Concilij obligant Papam in foro conſcientiæ, cui in hac parte eò magis credendum eſt, quia fuit ſemper fautor, & ſtudioſus poteſtatis Pōtificiæ, quam etiam in eo opere ſupra Concilium defendit. Et iſtæ concluſiones ſunt communiter Doctorum, & expreſsè tenet Sylueſt. in verbo Papa. §. 15. & in verbo, Concilium. §. 2. & eſt expreſsè ex mente S. Thom. 1. 2. & 2. 2. & contra impugnantes religionem: & Panor. in c. *non debet*. de conſanguinitate, & affinitate.

IX. Prop. Nona propoſitio, Aliqua † lex, etiam poſitiua, poſſet eſſe in Eccleſia, & forte aliquæ tales ſunt, in quibus expediret, vt nunquam diſpenſaretur. Probatur, Quia (vt dictum eſt) ius diuinum aut nullo modo, aut vix obſeruari poteſt ſine aliquibus legibus humanis, ergo aliquæ leges humanæ ſunt tam vtiles, imò penè neceſſariæ ad obſeruationem Chriſtianæ religionis, vt vniuerſalis obſeruatio illarum ſit valde vtilis Eccleſiæ: & econtrario, etiamſi aliquando videatur diſpenſatio rationabilis, tamen multò vtilior eſſet inuiolabilis obſeruatio legis, quàm vt aperiatur ianua ad 9

Notanda hæc, & ſequentia.

diſpen-

diſpenſationes. Exemplum eſt de ſtatuto, cap. *omnis vtriuſque ſexus*, de pœnitentia, & remiſſione: quod licet ſit de iure diuino quantum ad confeſſionem, & communionem, tamen quantum ad tempus eſt de iure poſitiuo: non eſt dubium, quin melius ſit, quòd nunquam in eo diſpenſetur. Quia ſi ſemel detur locus diſpenſationi, & relinquatur arbitrio humano iudicare, an ſit cauſſa rationabilis diſpenſandi per ambitionem principum, aut gratiam, aut improbitatem hominum, multiplicabuntur diſpenſationes cum magno periculo, non ſolùm iuris humani, ſed etiam diuini. Multæ aliæ leges poſſent dari tales. Confirmatur, Quia etiam ſe offerunt caſus, in quibus videretur etiam conueniens, vt in lege diuina diſpenſaretur, vt quòd aliquis relinqueret primam vxorem, & tranſiret ad ſecundam ad pacem regni, vel familiæ, vel haberet duas, vel mentiretur pro aliqua magna vtilitate, & tamen nec Deus diſpenſat vnquam, nec relinquit in Eccleſia poteſtatem diſpenſandi (vt ſupra dictum eſt) nimirum ſumma ſapientia, cùm intelligeret maius detrimentum ſequuturum, ſemel data licentia diſpenſandi, quàm bonum, quod prouenire poſſit ex tali diſpenſatione, etiam aliàs rationabili. Nec ſolùm hoc eſt verum ex iure Diuino naturali, ſed etiam de iure diuino poſitiuo: Nunquam enim in veteri teſtamento diſpenſatum eſt, vt quis comederet carnes ſuillas, nec alia vetita in lege, nec in quocunque mandato totius legis: nec in noua lege, vt aliquis non baptizaretur, aut confiteretur, cùm tamen poſſunt prætendi cauſſæ apparentiores ad diſpenſandum, quã ſæpe fiat pro legibus humanis. Certè niſi Chriſtus optimè præuidiſſet expedire Eccleſiæ ſuæ, vt nunquam in talibus legibus diſpenſaretur, reliquiſſet poteſtatem diſpenſandi: neſcio, quis reprehendat, tamen viri ſapientes laudant Chartuſienſes, qui in ſua abſtinentia carnium nunquam diſpenſant, non obſtante quacunque occaſione, aut periculo. Si enim ſemel inciperet diſpenſari, maior eſſet, ſeu latius ſe extenderet diſpenſatio, quàm obſeruatio. Similiter profectò eſt in aliquibus legibus humanis, in quibus ſatius eſſet nunquam diſpenſare, quam illarum rigorem flectere per diſpenſationem.

In iure diuino nunquã Deus diſpenſat, etiam ſi nonnunquã cauſſa, & neceſſitas eſſe videatur.

Nec ſolũ in iure diuino naturali ſed neque poſitiuo Deus vnquam diſpẽſat.

Laudantur Chartuſiẽſes quod non admittãt diſpenſationem in abſtinentia carnium.

Sed dicunt, quòd contingunt aliquando caſus magnæ neceſſitatis, vbi ſequatur magnum periculum, niſi diſpenſetur. Reſpondetur primò, Aliquæ ſunt leges, ex

quibus

Reſpõdet author ad rationem contrariæ ſententiæ. quibus nunquam ſequi poteſt tale inconueniens, vt patet conſideranti, ſicut nec in legibus diuinis: mala enim non ſequuntur ex obſeruatione bonarum legum, ſed ex diſpenſatione illarum. Secundò, etiam minus malum eſſet illud, quàm dare occaſionem ad infirmandas, & violandas leges neceſſarias ad conſeruationem religionis. Et præterea cum dicimus nunquam eſſe diſpenſandum, non excludimus vnũ caſum, qui fortè poſſet contingere in mille annis, quando ſcilicet ſequeretur aliquod magnum ſcandalum: tunc enim meritò poſſet diſpenſari, dummodo hoc eſſet lege cautum, ne relinqueretur arbitrio humano. Vtinam eligerentur aliquæ leges grauiores, & concernentes vniuerſalem ſtatum Eccleſiæ, & magis neceſſariæ ad gubernationem eius, & reformationes morum, in quibus nullus eſſet locus diſpenſationi. In quocunque enim caſu præferendum eſt bonum commune bono priuato, quod per diſpenſationem prætenditur: ſed manerent inuiolabiles ſicut diuinæ, ſic vt nec per Papam, nec per concilium diſpenſaretur.

Cõſilium, & deſiderium authoris.

X. Propo. Hoc intellige de ſtatuto quò Papa obligaretur in foro conſciẽtia tantũ, vt in pro. 14. author docebit.

10 Decima propoſitio, Si ex vſu, & † experientia, aut prouidentia intelligeretur, quod ſi diſpenſaretur in aliqua lege Eccleſiaſtica, vergeret in perniciem, aut graue damnum Eccleſiæ, & religionis: Concilium poſſet hoc declarare, & determinare, & etiam ſtatuere, vt in tali lege nunquam diſpenſaretur. Hæc probatur, Quia declarare quidem certum eſt, quòd ſpectat ad Concilium: ſtatuere autem probabile eſt quod poſſit, quia, ſicut dictum eſt in 9. propoſitione, hoc expediret: ergo Concilium poſſet facere tale ſtatutum. Item quia Papa poteſt facere tale ſtatutum, ergo etiam Concilium.

XI. Prop.

11 Vndecima propoſitio, Videtur † quòd in tali determinatione Concilium errare non poſſit. Probatur, quia eſt de ijs, quæ ſpectant ad mores vniuerſales Eccleſiæ, vt ſupponimus: ſed in illis dictum eſt ſuprà, Concilium non poſſe errare, ergo non poteſt errare in huiuſmodi determinatione, & ſtatuto.

XII. Pro.

12 Duodecima propoſitio, Facta † tali determinatione, nunquam liceret Papæ diſpenſare in tali lege, & peccaret mortaliter diſpenſando ex quacunque cauſſa. Probatur,

Prob. I. Quia ſi cõcilium determinaſſet, quòd diſpenſatio eſſet pernicioſa per decimam propoſitionem, & non poteſt errare

Digitized by Google

rare per vndecimã, ergo ita eſt, quod eſt perniciosa, diſpenſatio ergo eſt illicita. Item ſi Papa diſpenſat ſine rationabili cauſſa, peccat, vt in ſeptima propoſitione dictum eſt: ſed nulla poteſt eſſe rationabilis cauſſa diſpenſandi contra mandatum Concilij generalis: Ergo malè faceret diſpenſando: quia grauius eſt, & melius obſeruare ſententiam Concilij, quod errare non poteſt, quàm obſeruare, vel capere cauſſas vel caſus particulares. Item ſi Concilium determinat, quòd diſpenſatio in talj lege eſt perniciosa toti Eccleſiæ, hoc maximè eſſet, quando talis diſpenſatio vergeret in detrimentum, non ſolùm legis humanæ, ſed etiam iuris Diuini: quia (vt dictum eſt) ius Diuinum ſeruari non poteſt ſine legibus humanis. Et ſi Concilium deberet facere aliquod tale ſtatutum, in quo nunquam eſſet diſpenſatio: ideo eſſet, quia ex talibus diſpenſationibus ſequeretur, aut pernicies, aut periculum etiam contra ius diuinum: non enim deberet eſſe pro decimis, aut bonis Eccleſiaſticis, ſed pro maioribus rebus. Vt ſi ex diſpenſatione puerorum ſequeretur mala adminiſtratio in Eccleſia, & ex conſequenti vitioſa adminiſtratio Sacramentorum, morum corruptela, & nullum bonum ex tali adminiſtratione poſſet naſci: meritò Concilium determinaret, vt nunquam fieret diſpenſatio in illa lege. Et tunc arguitur ſic, Papa non poteſt diſpenſare in iure Diuino, vt dictum eſt ſuprà in 1. propoſitione: ergo ſi aliqua lex humana eſt neceſſaria ad obſeruationem iuris Diuini, non poterit Papa diſpenſare licitè in illa. *Proba. 2.* *Proba. 3.*

Sed tota difficultas eſt, quia licet diſpenſatio temeraria, & vulgata, & irrationabilis poſſit eſſe perniciosa, tamen diſpenſatio particularis ex rationabili cauſſa, & raro, non eſſet perniciosa, vt cum iſto puero, vel iuuene optimæ indolis, & morum optimorum, erudito, & nobili, & qui re vera plus proderit, quàm quicunque alius diſpenſetur, quòd fiat Epiſcopus: ergo Concilium non poteſt determinare, quod vniuerſaliter omnis talis diſpenſatio in tali lege eſt pernitiosa, ſed temeraria, & paſſim facta: & per conſequens non poteſt prohibere Summum Pontificem, ne in aliquo caſu emergenti poſſit diſpenſare. Reſpondeo ad hoc dubium. Primò, quod leges non reſpiciunt caſus particulares, ſed ad hoc quòd lex vniuerſaliter feratur, ſatis eſt, quòd quaſi ſemper ſit expediens, vel vt plurimum. *In quo ſit difficultas.* *Reſp. authoris ad dubiũ ex difficultate hac ortum.*

Inferẽdis legibus nõ reſpiciẽdi caſus, ſed ea quæ cõmuniter & vt plurimum expediunt.

Exempla ſunt clara, ſi per ſe conſideremus aliquando expedire, vt vir relinqueret vxorem, & aliam duceret, vel quia ſterilis, vel quia intolerabilis, vel quia malis moribus inficit fortaſſe maritum: ſed quia vt plurimum non expedit, ideo lata eſt vniuerſaliter lex, ne aliquis dimittat vxorem, etiam ſi fuerit hæretica, & conaretur maritum ſubuertere, vel in quocunque alio caſu. Idem de pluralitate vxorum, etiam pro pace, imò conuerſione totius regni. Item nullum inconueniens videtur aliquando ſequi ex concubitu fornicario, ſi per ſe conſideretur. Ratio enim quare eſt malus, & prohibitus eſt, quia eſt contra bonum prolis, vt naſceretur ſine certo patre, & per conſequens malè educaretur. Hoc autem ceſſare poteſt in caſu, vbi mulier eſt ſterilis, & iam ætatis prouectæ: & tamen vniuerſaliter eſt prohibita fornicatio, cum quibuſuis circunſtantijs: quia in prolibus ſequeretur mala educatio, & procreatio prolis. Ita profectò legiſlatores humani poſſunt habere rationem, & reſpectum ad aliud, quòd penè ſemper accidit etiam ſi aliquando deficiat, & ferre leges vniuerſaliter etiam in quocunque caſu: & ſi non eſſet lata lex de inſolubilitate matrimonij à Deo, Eccleſia poſſet condere illam legem ita vniuerſalem, ſicut fecit ipſe Deus, & indiſpenſabilem in quocunque caſu: quia ſi nunc lata à Deo ita vniuerſalis eſt rationabilis, & vtilis, etiam eſſet talis lata à Concilio, vel Papa. Nil enim facit à quo ſit lata lex ad hoc, quòd ſit rationabilis: nec Deus faceret leges ita indiſpenſabiles, niſi ita expediret: diſponit enim omnia ſuauiter, Sapientiæ 9. & vt conuenit rebus. Et in legibus humanis prohibetur vniuerſaliter aliquid omnibus, vbi tamen ratio legis non inuenitur in omnibus. Verbi gratia, Prohibetur ne nocturno tempore aliquis armatus incedat: certè ratio legis eſt, quia illo tempore ſolent inſidiæ fieri, & cædes, & eſt maior licentia peccandi. Si quis autem certus, quòd nihil mali facturus eſt ex hoc, ſed ex aliqua alia occaſione, portat arma illo tempore, eſt reus legis, & peccat contra legem, & merito punitur: & ſi eſſet lata excommunicatio, incurreret ſententiam, quia propter pericula frequenter accidentia rationabiliter fuit facta prohibitio omnibus. Si ergo licet aliquando vt aliquis iunior rationabiliter poſſit aſſumi in Epiſcopum: tamen quia hoc eſſet raro, & contrarium plurimùm contingit, poſſet concilium ordinare, quòd cùm nul-

Totus in hoc eſt author vſque ad propoſitionẽ ſequentẽ, vt doceat oportere tolli diſpenſationes præſerti frequẽtes, et quæ ſine cauſſa legitima ſiunt.

Digitized by Google

lo diſpenſaretur: & hoc eſt profectò verum, etiam ſi nulla ratio eſſet,& optimè faceret.

Sed prętер hoc eſt notandum, quòd non ſolùm oportet expectare in condendis legibus quid boni ſequatur ex caſibus particularibus, & ex obſeruatione legis, vel quid mali in his caſibus ſingulis in tranſgreſſione illius,ſed quid ſequatur, ſi tollatur talis lex vniuerſaliter. Verbi gratia, ſi conſideremus quid mali ſequatur ex iſta fornicatione,aut illa, non videtur quòd ſequatur magnum inconueniens, & ſi aliquod eſt, poſſet etiam facilè adhiberi remedium: ſed ſi conſideremus quid mali ſequeretur, ſi tollatur illa prohibitio, intelligeremus quàm neceſſaria eſt illa lex. Si enim liceret fornicari, non ſolùm ſequetur praua educatio prolis, ſed etiam quòd non ſit procreatio liberorum, & periret genus humanum. Si enim hoc liceret, multi non ducerent vxores, & mallent vti libertate: & per conſequens cùm ex huiuſmodi vago concubitu non multiplicarentur liberi, ſed rarò euenirent, ſequitur defectus, & inopia filiorum in Republica, & inde ſequitur,quòd non ſint familiæ, & per conſequens nec ciuitates, nec Reſpublicæ, & multa alia inconuenientia. Idem patebit de inſolubilitate matrimonij. Non enim oportet reſpicere ad hoc quid mali ſequatur, ſi Petrus vxorem ſuam reliquerit, ſed oportet videre quid mali ſequatur, ſi paſſim liceat dimittere vxores. Cùm enim inter coniuges ſæpè incidant iurgia, & capiat eos inuicem ſatietas, rara eſſent matrimonia firma. Et cùm relicta ab vno non reciperetur ab alio, eſſet magnum periculum incontinentiæ, & prętereа eſſet in magnam iacturam, & detrimentum liberorum, qui relinquerentur, aut ſine matre apud nouercam, aut ſine patre apud matrem, & multa alia mala: vnde iuſtiſſimè eſt adempta illa facultas. Ita in legibus Eccleſiaſticis non oportet conſiderare quid boni, aut quid mali ſequatur, ſi iſte iuuenis fiat Epiſcopus, vel ſi quis emat hoc beneficium, quia non videtur magnum malum: ſed oportet conſiderare quid ſequeretur, ſi hoc paſſim liceret fieri, ſiue per diſpenſationem, ſiue alia quacunque via: ſequeretur enim confuſio, & pernicies rerum Eccleſiaſticarum, & bonorum morum, vt conſtat. Et ideo ſi hoc alia ratione impediri non poteſt, niſi iſta, vt omnino tollatur facultas diſpenſandi, hæc accipienda eſt.

Sicut in condẽdis legib. non conſiderã dũ,quid ĩ caſu particulari expediat, ſed quid cõtter ita in tolẽdis legib. non cõſiderandum quid mali i caſu particulari, ſed quid mali abſolutè conſequatur.

Digitized by Google

Preterea conſideratum eſt, quòd ratio legis poteſt eſſe rata, & determinata, quia eſt in communi, & vniuerſali: ſed ratio legitima diſpenſandi in lege non poteſt eſſe determinata, quia eſt ex ſingularibus coniecturis, & circunſtantijs, de quibus non poteſt haberi ſcientia, nec certitudo: vt Philoſophus dicit, quia variantur in infinitum, & ideo oportet, ſi diſpenſandum eſt, quod relinquatur arbitrio humano, quando, & quomodo, & cùm ſint tot rerum varietates, ſæpe proponuntur circunſtantiæ, quæ licet non ſint ſufficientes, ſunt apparentes, vel veriſimiles, & per conſequens trahunt hominem ad diſpenſandum frequenter in lege, cuius tamen obſeruatio eſt neceſſaria, & ſic defraudatur intentio legis.

Ratio legis cõmunis, ſeu vniuerſalis.

Ratio diſpenſationis ex ſingularib. circũſtantijs, & cõiecturis accipienda.

Et preterea eſt magna improbitas hominum, qui nituntur in vetitum ſemper, cupiuntque negata, & concupiſcunt, quia lex dicit, *Non concupiſces.* Et prelati, etiam Summus Pontifex errare poteſt in huiuſmodi diſpenſationibus, vt in ſexta propoſitione dictum eſt, & ſunt infirmi ad reſiſtendum ambitioni, & importunitatibus. Ideo ſi maneat licentia diſpenſandi in legibus pro ſuo arbitrio, periculum eſt manifeſtum, ne diſpenſationes fiant ſępius irrationabiliter, quam cum cauſſa rationabili, cum magno detrimento Eccleſiæ: ergo ſi aliud remedium adhiberi non poteſt, quam hoc, hoc accipiendum eſt.

In moralibus habẽda potius ratio experientię diuturnę, quam argumentationũ.

Preterea conſiderandum eſt, quod in moralibus non oportet multum conſiderare quid poſſit fieri, ſed quid in rerum ſtatu, & natura inueniatur, & contingat, & potiùs experientia tot annorum, quàm argumentationibus ſtandum eſt, Poſſent iudices eſſe fortes viri, ac ita iuſti, vt nullis muneribus corrumperentur, aut retraherentur à iuſtitia: ſed quia vſu, & experientia compertum eſt, quod iudices accipientes munera, non rectè ſolent iudicare, ideo generaliter prohibitum eſt munera accipere. Ita in propoſito nos bene poſſumus philoſophari, & imaginari, quod Summi Pontifices poſſent eſſe ſapientiſſimi, & ſanctiſſimi viri, & quod nũquam diſpenſabunt ſine legitima cauſſa: ſed clamat experientia in contrarium: & videmus, quod nullus quærit diſpenſationem, quin obtineat: ergo deſperandum eſt, ſi relinquantur diſpenſationes arbitrio humano, quod ſolùm fient ex legitima cauſſa. Et quamuis ſint multi Summi Pontifices ſapientes, & ſancti, vnus poteſt omnia perdere, & maxi-

mè

mè, quia Summus Pontifex non poteſt examinare omnes cauſſas obrutus grauiſſimis occupationibus ſpiritualibus, & temporalibus, neceſſe habet mandare alijs curam, quibus ſæpe falli poteſt, etiam ſi fuerit Beatus Gregorius.

Et prę terea dicit Ariſt. 1. Rhetoricorum, & S.Tho. 1.2. q.95.ar.1.ad ſecundum, quod omnia, quæ poſſunt, debent lege determinari, & diſponi, & quam pauciſſima relinqui arbitrio iudicis. Cuius prę cepti multas ponit rationes: ſed potiſſima eſt, quia legislator fert leges in vniuerſali, & de futuris, nec tunc innititur aut gratia amicorum, aut improbitate hominum, aut prece, aut pretio, ſed ſolum reſpicit bonum Reipubli. cui omnes fauent: in caſibus autem particularibus concurrunt multa, quæ poſſunt hominem ab æquo, & bono auertere. Et ideo multo liberior eſt ad ferendas leges, quàm ad iudicandum. Item facilius eſt inuenire paucos ſapientes ad ferendas leges, quam tot iudices. Item leges ponuntur ex magna conſideratione, in particulari autem non vacat ita conſiderare. Ita eſt in propoſito, leges Eccleſiæ feruntur cum aſſenſu omnium, & à nemine impugnantur, aut contradicuntur, & ſic ſunt optimæ. Sed in diſpenſationibus concurrunt multa, quæ inducere poſſunt ad non rectè diſpenſandum: & ideo optimum eſſet reſcindere occaſiones. Et adhuc ita loquimur, quaſi cum magna difficultate fiant diſpenſationes, & oporteat adhibere magnas machinas ad extorquendam vnam diſpenſationem, & non ſint Romæ expectantes, an quis velit petere diſpenſationem omnium, quæ legibus ſancita ſunt. *Quæcumque poſſunt lege determinari debent, & q̃ pauciſſima relinquenda ſunt iudicis arbitrio.*

Sed dicet aliquis. Videmus ſemper in literis Apoſtolicis diſpenſationum, quod ſemper profertur cauſſa iuſta diſpenſationis: ergo ſi ita ſit, quod opus eſt iſta noua cautela? Reſpondetur, Ego nullam diſpenſationem in particulari condemno: nec meum eſt: non iudico alienum ſeruum, fortaſſe ita eſt, vt dicitur. Sed video duo. Primum, quod in fine anni ſunt tot diſpenſationes factæ, vt neſcio, an ſint tot, qui legem ſeruent. Quod, vt ſupra dictum eſt etiam contra rationem diſpenſationis eſt, quæ debet fieri, vt in paucioribus. Secundo video, quod omnes, qui petunt, afferunt diſpenſationes, quos mirum eſt habere legitimas cauſſas, vt cum eis diſpenſetur in impedimentis matri- *Reſpondit author obiectionis.*

monij, ætatis ad ordines, & irregularitatis, & in pluralitate beneficiorum. Itaque omnibus penſatis, videtur certè conducibile, vt hac ratione iretur obuiam huic diſpenſationi legum optimarum, vt prohiberetur diſpenſatio abſolutè. Quod ſi omnino videatur durum, & neceſſarium eſſe, vt omnis lex habeat aliquam exceptionem, nec aliqua lex humana ſit omnino indiſpenſabilis, hoc ſtatuatur lege, in quo caſu poſſit Papa diſpenſare, & terminetur in tali, & in tali, & non alias, & ſic poterit fieri diſpenſatio ſine violatione, & diſpenſatione legis. Sed tutius, & iuſtius videtur, vt fieret abſolutè de aliquibus legibus.

Cõſilium authoris.

Eſt præterea conſiderandum, quòd (vt dictum eſt) bonum commune eſt præferendum bono particulari, & ideo cum lex lata ſit propter bonum publicum, dato quod ita eſſet, quòd ex illa in caſu particulari ſequeretur detrimentum alicuius particularis, etiam vbi alias eſſet irrationabile non diſpenſare, tamen ferendum eſt propter conſeruationem boni communis, nec ſtatim oportet accurrere ad diſpenſationes, quia diſpenſando in cauſſis iuſtis, aperitur ianua ad diſpenſationes iniuſtas. Circa quod optimè Sanctus Thomas 1.2. quæſtione 97. art. 4. ad 1. & quæſt. 100. artic. 8. dicit, quòd nunquam diſpenſatio eſt facienda cum detrimento boni communis: & 2.2. quæſt. 88. artic. 12. dicit, quòd omnis diſpenſatio à prælato debet fieri ad honorem Dei, vel vtilitatem Eccleſiæ: & 1.2. q. 97. art. 4. quòd qui diſpenſat, non habens intentionem ad bonum commune, infidelis eſt, ex quo patet, quòd in diſpenſationibus non eſt legitima cauſſa, quæ ſolùm reſpicit priuatam vtilitatem, & ſpecialiter perſonæ priuatæ, ſed debet potius habere reſpectum, an talis diſpenſatio vergat in bonum commune, vel econtrario. Vnde cum aliquæ leges ſint ita graues, ita neceſſariæ ad bonam gubernationem, & ſtatum Eccleſiæ: ſi tamen contingat caſus, vbi diſpenſatio videatur irrationabilis, melius eſſet, vt non diſpenſaretur, etiam vbi non eſſet diſpenſatio prohibita, vt præſupponimus in iſta propoſitione 12. exemplum eſt clarum, ſi iſta lex, quòd filij clericorum non ſuccedant parentibus in beneficijs, iudicatur eſſe neceſſaria in Eccleſia: dato quòd ſit aliquis talis filius ita dotatus omni virtute, & doctrina, vt omnino expediret, vt ſuccederet patri, & nullus alius ſit ita idoneus, & poſſit hoc fieri, non ſolùm ſine vllo ſcandalo, ſed etiam ad gratiam

Diſpenſatio nunquã cum detrimen to boni cõmunis fieri habet, ſed ſẽper ad honorem Dei, & vtilitatẽ Eccleſiæ.

totius

totius populi:melius eſſet,vt non diſpenſaretur cum tali, vt tollatur ſpes alijs procurandi tales diſpenſationes.

Et demum cum ex duobus malis minus ſit eligendum, vt in Decretis 13. diſt. *duo mala.* & Ariſt. libro ſexto Topicor. dato, quòd non diſpenſare in aliquibus caſibus eſſet malum, tamen cùm neceſſe ſit, vel incidere in hoc malum, vel per hanc occaſionem venire in maius malum, ſcilicet deſolationem,& corruptionem legum neceſſariarum, melius eſt tolerare hoc primum malum, vt etiam cum aliquo detrimento nunquam diſpenſetur, quàm vt permiſſa licentia diſpenſandi,fiat pernicies morum,& legum.

Si quis obijciat, quòd huiuſmodi decretum eſſet omnino nouum, & nunquam ſimile factum in aliquo Concilio œcumenico,vbi tamen fuerunt patres ſapientiſſimi: ſicque nullo modo deberet pręſumi hoc inceptum in nouo Concilio, quòd certè,vt ſit celeberrimum,nunquam ſuperabit authoritatem, & maieſtatem illorum antiquorum patrum. Ad hoc reſponderur diſtinguendo tempora, vt dicunt Iuriſtæ, & concordando iura. Tempora Conciliorum antiquorum erant Pontifices ſimiles Patribus Conciliorum, quòd ad retinendum,& reuocandum ab immoderata,& effuſa licentia diſpenſandi non erat opus huiuſmodi decreto: imò ſi bene reuoluuntur iura, & hiſtoriæ apud antiquos Patres, non præſumebant Pontifices decreta Conciliorum ita faciliter, & paſſim diſpenſare, ſed tanquam oracula diuina obſeruabant: nec ſolùm non ita temerè, ſed fortaſſe, nec ſemel diſpenſabant contra ſtatuta Conciliorum, maximè circa leges grauiores: & paulatim ad hanc intemperantiam diſpenſationum deuentum eſt, & ad hunc talem ſtatum, vbi nec mala noſtra, nec remedia pati poſſumus, & ideo neceſſe eſt aliam rationem excogitare ad conſeruandas leges. Da mihi Clementes, Linos, Sylueſtros, & omnia permittam arbitrio eorum. Sed vt nihil grauius dicatur in recentiores Pontifices, certè multis partibus ſunt priſcis illis inferiores. Et hoc de 12. propoſitione. *Obiect.* *Reſponſ.*

13 Decimatertia propoſitio, Tale † decretum non deberet apponi in multis legibus, ſolum in paucis, hiſque grauiſſimis, & valdè neceſſarijs: Hæc patet: primò, quia cum Papa ſit Paſtor vniuerſalis, non debet limitari eius authoritas ſine vrgenti neceſſitate, alias fieret ei iniuria. Item ſi hoc extenderetur ad multas *XIII. Propoſit.*

 leges,

leges, hoc iterum poſſet vergere in impedimentum admini-ſtrationis Eccleſiæ, quia diſpenſationes aliquando ſunt neceſſariæ, vt dictum eſt. Item eſſet occaſio, vt ſub illo prætextu Papa contemneretur, tanquam haberet manus ligatas, & ſumerent licentiam aliqui ad rebellandum contra eum. Et tandem hoc non debet fieri, niſi ſolùm in aliqua lege ita neceſſaria, vt ex eius diſpenſatione immineret magna pernicies Eccleſiæ.

XIIII. Propoſit.

Sed reſtat magnum dubium, facto † tali Decreto, 14
vtrum ſi illo non obſtante Papa diſpenſaret, teneret factum, dato quòd malè faceret. Sit ergo decima quarta propoſitio, Tale decretum non facit de per ſe, quòd Papa non poſſit diſpenſare, ſed ſolum, quòd non liceat. Probatur 1. vt probatum fuit ſupra in hac relect. prop. 3.4. & 5. cùm poteſtas Papæ non ſit à Concilio, ſed à Christo, Concilium non poteſt coarctare authoritatem Papalem, aut limitare: ergo ſi poſſit diſpenſare ſine tali decreto, poſſet etiam illo poſito. Item quia (vt ſupra probatum eſt) Concilium nihil poteſt, quòd Papa non poſſit, Concilium poſſet diſpenſare non obſtante proprio decreto: ergo etiam Papa. Item ſi illud decretum fieret ab vno Summo Pontifice, alius ſequens poſſet diſpenſare, quia par in parem non habet imperium, ſed non habet maiorem authoritatem à Concilio, quàm à Papa, vt ſupra probatum eſt. Et Syluester in verbo, Papa. §. 15. dicit ſecundum mentem Sancti Thomæ, quòd Papa poteſt etiam ſine cauſſa diſpenſare in omni iure poſitiuo, & etiam illud irritare. Itaque ſi irritaret, de facto nulla eſſent, ſed irrita, ſed in hoc peccaret de quocunque ſtatuto Concilij loquamur, vt probat gloſſa 1. in cap. *Vbi periculum.* §. *hoc ſancto Concilio.* de electione: de quo Panormit. in c. *ſignificaſti*. de electione: & Ioann. Andreas, & alij. Suppono autem, quòd non valeat iſta conſequentia. Si Papa malè diſpenſat: ergo non valet illa diſpenſatio. Si enim ſine cauſſa diſpenſaret in gradibus prohibitis ad matrimonium de iure poſitiuo, diſpenſatio teneret, & matrimonium ſic contractum eſſet validum. Nec tamen volo dicere, quòd omnis diſpenſatio Papæ etiam in iure poſitiuo valeat, ſed dico, quòd ſi non valet hoc, aliunde eſt, & non ſolum ratione iuris poſitiui, vt infra dicemus. Et dicas, ſupra ſupponebamus, quòd hæc quæſtio procederet ſecundum vtramque opinionem,

Ex hac propoſitione patet hoc egiſſe authorē hactenus, vt Papa non poſſet ſine peccato diſpenſare ī legib. ſupradictis nō autem vt re ipſa nō poſſet.

pinionem, ſcilicet ſiue Papa ſit ſupra Concilium, ſiue econtrario: ergo ſi non obſtante tali decreto Concilij, adhuc Papa poſſit diſpenſare, in quo ſaluatur iſta ſuperioritas Concilij ſupra Papam? Reſpondeo, Satis eſt ad hoc, quòd Papa teneretur, & malè faceret contraueniendo decreto Concilij. Vel fortè diceretur, quòd Papa non poteſt tollere talem legem, & irritare, ſi Concilium prohibeat, ſed poteſt diſpẽſare: quia manente tali lege, ſpectat ad eum omnis actus iuriſdictionis in Eccleſia. Itaque ſi Papa contra decretum Cõcilij inſtitueret puerum in Epiſcopum, talis reuera eſſet Epiſcopus, & haberet iuriſdictionem.

Reſpõſum hoc authoris accipiẽdũ ſecundũ opinionẽ illorum qui Conciliũ ſuperius Papa opinãtur.

15 Decimaquinta † propoſitio, eodem modo ſicut Papa peccaret diſpenſans contra tale decretum, etiam peccaret petens diſpenſationem, aut vtens illa. Probatur primò, Quia conſentit, imò eo ipſo cooperatur peccato alterius: & non ſolùm, qui malè faciunt, digni ſunt morte, ſed qui conſentiunt facientibus, ad Rom. 1. Item ille eſt occaſio tantorum malorum, quæ ex huiuſmodi diſpenſationibus ſequuntur, vt ſupra oſtenſum eſt. Item etiam faciunt iniuriam alijs, ſi eximant ſe a lege alijs manentibus ſub lege. Quemadmodum ſi rex exigeret tributum ab aliquibus ciuitatibus, & eximeret alias ſine cauſſa: non ſolum rex peccaret, ſed etiam ciuitas illa, quòd non ſubiret partem oneris. Non tamen volo dicere, quòd ſi Papa mortaliter peccat diſpenſando irrationabiliter, quòd etiam diſpenſatus, vtens diſpenſatione, peccat: Neque etiam, quòd ſemper ſi Papa male diſpenſat, ſemper vtens diſpenſatione etiam peccet, ſed nolo recipere vniuerſaliter concluſionem Panormit. & aliorum in ca. *non eſt.* de voto, quòd diſpenſatus a Papa in quocunque iure poſitiuo, etiam ſine cauſſa, eſt tutus in conſcientia. Quæ tamen poteſt eſſe vera, ſi intelligatur, quòd eſt tutus, hoc eſt, quòd factum per illam tenet, etiam in conſcientia. Non eſt autem vniuerſaliter vera, ſi intelligatur, quòd talis ſemper ſine peccato poteſt illa vti, vt ſi diſpenſetur cum ſacerdote, vt ducat vxorem. Et probatur, quia (vt ſupra arguebam) Papa peccaret diſpenſans ſecum ſine cauſſa legitima, quia in foro conſcientiæ tenetur ſuis legibus: ergo non poteſt eximere alium plus, quàm ſeipſum quin peccet. Vnde, & ipſemet Panor. confitetur, quod diſpenſatus ad plura beneficia ſine cauſſa, non eſt tutus in conſcientia. Et ita Ioann. Andr.

XV. Pro.

tenet

Digitized by Google

tenet in c. *de multa*. de præb. conformiter ad San. Thomam quolib.9.q.7.

Argumẽ. contra propoſitionẽ. Licet hoc etiam non ſolùm videatur contra ius poſitiuũ, ſed contra ius naturale: tamen contra propoſitionem arguitur. Quia ſi Papa omnino irritaret aliquod ius poſitiuum, etiam ſine cauſſa, & irrationabiliter faceret, non peccaret qui poſtea non ſeruaret tale ius: ergo etiam ſi diſpenſat in illo, quia diſpenſatio eſt relaxtio iuris circa iſtum, ſicut irritatio circa omnes. Antecedens patet, quia certè ſi Papa tolleret abſtinentiam carnium in feria ſexta, nullus peccaret, ſi veſceretur carnibus illis diebus, nec ſi tollat iura de impedimentis matrimonij. *Reſponſ.* Reſpondeo concedendo antecedens, quia reuera nullus manet titulus obligationis: quia nec iure diuino, nec poſitiuo, & nego conſequentiam: & ratio eſt, quia manente iure in ordine ad alios, irrationabiliter facit, qui non viuit æquali iure cum alijs: atque ideo non omnino caret culpa, licet ſæpè excuſetur à mortali.

Dubium graue. Sed reſtat graue dubium, ſi ſummus † Pontifex diſpenſat in tali ſtatuto non obſtante tali decreto prohibente, vtrum ſubditi, ad quos ſpectat recipere, & parere tali diſpenſationi, teneantur, verbi gratia, ſi ſtatuitur in Concilio, quòd nullus ante ætatem viginti annorum poſſit habere beneficium curatum, & in hoc nunquam diſpenſetur, diſpenſat Papa cum puero, non ſolum contra decretum Concilij, ſed etiam ſine alia rationabili cauſſa, an parochia teneatur recipere illum, & dare illi decimas. 16

Duplex diſpẽſationum differentia. Pro examinatione dubij, eſt notandum, quòd diſpenſationes Pontificis ſunt in duplici differentia. Quædam ſunt omnino gratioſæ, gratioſas voco, quæ ſpectant ſolùm ad gratiam, id eſt, beneficium diſpenſati, nec faciunt ad commodum, vel incommodum aliorum: vt diſpenſatio in ieiunijs, & abſtinentijs, & ætate ordinandorum, in impedimentis matrimonij, & ſimilibus: & huiuſmodi non eſt locus dubij, quia ſolum ſpectat ad ipſum diſpenſatio. Et tenet factum. *In quo genere diſpẽſationum ſit aut nõ ſit dubitãdi locus.* Aliæ ſunt diſpenſationes, quæ poſſunt ſpectare ad commodum, vel ad detrimentum aliorum, vt in exemplo poſito, quòd aliquis puer ſit parochus iſtorum, quòd habeat beneficium, & decimas ſine reſidentia, quod recipiat fructus præbendæ non ſeruiens, quòd vnus habeat viginti beneficia. Iſta enim ſunt huiuſmodi, quæ multum ſpectant

ad

Digitized by Google

ad iura communia, commoda vel incommoda aliorum, & de huiuſmodi vertitur in dubium, nec eſt facilis diſputatio. Sed dicam, nihil omnino aſſerendo, ſed proponendo ſolum, quæ videntur probabiliora eſſe.

17 Decimaſexta propoſitio, Non † ſpectat ad ſubditos determinare, aut examinare, quid poſſit Papa, aut quid non poſſit, & quomodo teneatur parere, vel non. Probatur, Quia ſacrilegium eſt diſputare de potentia Principis, & præcipuè Papæ. 17. quæſtio. 4. §. *committitur.* & ſequen. Secundò, Quia hoc ipſum determinare, quæ ſit poteſtas ſpiritualis alicuius, eſt iuriſdictio, & eſt pars gubernationis, quæ non ſpectat ad ſubditos, ſaltem erga ſuperiores: ergo hoc non conuenit illis. Tertiò, quia profectò hoc eſſet in turbationem, & diſſolutionem Eccleſiaſticæ hierarchiæ, & authoritatis, ſi quilibet poſſet dicere, Papa non poteſt, & hoc modo eximeret ſe à mandatis Papæ, & eſſet manifeſtum nutrimentum inobedientiæ, & ſchiſmatum, & hæreſum. Imò hinc natæ ſunt hæreſes, vt ait Cyprianus, quòd ſacerdoti Dei, vel Papæ non obeditur, ſed quilibet audet dicere, quòd Papa male facit, & quòd non poteſt facere, & ideo etiamſi Papa erraret, melius eſſet, vt in omnibus illi pareatur, quam per hoc, quòd vnus habeat licentiam non parendi Papæ in vno caſu forſan rationabili, dare occaſionem, vt alij non pareant etiam in iuſtis, & honeſtis.

XVI. Prop.

Probat. I.

Prob. II.

Prob. III

18 Decimaſeptima propoſitio, Non † ſemper mandatum Papæ, aut diſpenſatio obligat ſubditos ad parendum. Nec loquor hic in caſu, quòd Papa aliquid præcipiat manifeſtè contra ius diuinum: hoc enim fortè nunquam continget, nec contingit, nec eſſet dubium, quòd non eſſet tunc parendum. Sed extra talem caſum, probatur primò: Papa non habet maiorem poteſtatem ad diſpenſandum, quàm ad ferendum leges: ſed ſi ferret legem iniquã, & iniuſtam, vel aliàs intolerabilem, & valdè grauem, ſubditi non tenerentur parere: ergo nec etiamſi diſpenſatio ſit huiuſmodi. Antecedens patet, Quia, ſicut S. Thom. optimè determinat 1. 2. q. 96. artic. 4. lex non obligat ſubditos in foro conſcientiæ, niſi ſit iuſta: ad hoc autem, quod ſit iuſta, requiruntur tria: primum poteſtas in ferente, deinde finis, ſcilicet, propter bonum commune, poſtremo forma, vt ſecundum æqualitatem proportionis imponat

XVII. Prop.

In quem ſenſum accipienda propoſitio

Quot requirãtur ad iuſtam legem.

ſubditis

Digitized by Google

ſubditis leges oneroſas. Et econtrario ſunt iniuſtæ, vel vbi deeſt authoritas,vel cùm præſes imponit onera ſubditis non pertinentia ad vtilitatem communem, ſed magis pro propria commoditate, vel cupiditate, vel gloria, vel etiam aliorum priuatorum,vel etiam ex forma,cùm inæqualiter onera diſpenſantur, etiam ſi ordinentur ad bonum cõmune, vel etiam ſi facit contra ius diuinum. Et ex quacunque cauſſa lex ſit iniuſta, non obligat, inquit S. Thom. in foro conſcientiæ, niſi fortè propter ſcandalum vitandum. Quia,ſicut Aug.in lib.de libero arbitrio ait, *lex eſſe non videtur, quæ iuſta non fuerit.* Ergo ſi Papa legem aliquam iniuſtã faceret ex aliqua prædictarum cauſſarum, non tenerentur ſubditi parere: ergo nec ſi diſpenſatio eſſet iniuſta ex aliqua tali cauſſa: quia non poteſt magis grauare ſubditos per diſpenſationem, quàm per leges. Et quòd non ſolùm intelligat Sanctus Thomas, quando leges ſunt contra ius diuinum,patet illic: quia quatuor cauſſas ponit, vnde poteſt eſſe iniuſta, & quarta eſt, ſi ſit contra ius diuinum, & tamen vndecunque ſit iniuſta,generaliter dicit, quòd non obligat. Et confirmatur, Quia lex ciuilis iniuſta non obligat, ergo nec Eccleſiaſtica. Antecedens patet, quia poteſtas principũ eſt a Republica, quæ non dedit eis poteſtatem ad grauandũ ſubditos, ſed ad conſeruandum. Conſequentia autem probatur, quia certè abſurdum eſſet dicere, quòd habet maiorem Papa authoritatem ad nocendum, & grauandum ſubditos, quàm ſecularis poteſtas, cùm illi ſit ſolùm data poteſtas ad paſcendum. S. Thom. abſolutè loquitur de omni lege humana iniuſta vniuerſaliter, ſine diſtinctione: nec poteſt eſſe dubium, quin quantum ad hoc idem ſit iudicium de poteſtate Eccleſiaſtica, & ciuili, nec prorſus habet ad hoc maiorem authoritatem in ſpiritualibus, quàm rex in temporalibus: vtraque enim poteſtas eſt a Deo, Rom. 13. cap.Et confirmatur ex illo Prouerb.8. *Per me reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt.* Ex quo pàtet,quòd non habet a Deo poteſtatem decernendi iniuſta. Secundò arguitur, Sententia iniuſta a quocunque ſit data, non obligat, ergo nec lex. Antecedens pro nunc ſupponitur ex conſenſu omnium Doctorum,Quod ſi ſit iniuſta ſecundum ſe,id eſt, non ſolùm in forma procedendi, ſcilicet, quia non tribuit vnicuique, quod ſuum eſt, ſiue iudex faciat ex malitia, ſiue ex falſa præſumptione, non obligat partes. Et certum eſt, quod

Quot modis lex poſſit eſſe iniuſta.

Quacũq; ex cauſſa lex ſit iniuſta,non obligat in foro conſcientiæ, niſi ratione ſcandali.

Confirm.

Prob. II.

quod ſi Papa ferret ſententiam contra innocentem de pecunia, vel alia re,ſiue faceret certa ſcientia,ſiue ex falſa præſumptione, talis ſententia non obligat. Et conſequentia videtur nota: quare enim potiùs obligaret lex iniuſta, quàm ſententia, cùm lex plus noceat? Tertio, lex iniuſta Epiſcopi non obligat, ergo nec Papæ. Antecedens eſt notum, & concesſum ab omnibus.Et conſequentia videtur nota, quia non habet maiorem authoritatem Papa ad inferendum iniuriam, quàm Epiſcopus: circa ea enim, quæ ſunt ſui officij, & in proprios ſubditos non minus poteſt, quàm Papa. *Prob.III* Quartò arguitur, deducendo ad manifeſtiſſima inconuenientia. Quis enim diceret, quod ſi Papa ſine rationabili cauſſa conderet legem, quod Chriſtiani loco decimarum ſoluerent quintam, aut quartam partem fructuum: quod obligarentur Chriſtiani illa lege? Vel ſi arrogaret ſibi ſicut annatas Epiſcopatuum, ita etiam medietatem omnium fructuum Eccleſiaſticorum, vel alias peiores leges faceret: in his enim agitur de iactura temporali: peior autem eſt iactura ſpiritualis, ergo. Nec ſufficit reſpondere, quod Papa non facit huiuſmodi: hoc enim eſt loqui de facto, de quo non diſputatur. *Prob.IV.*

Sed quid iuris ſi faceret? Ego pro certo habeo, quod omnes leges iniuſtæ, etiam Papæ, non obligant in foro conſcientiæ. Quòd ſi ita eſt,quare diſpenſationes iniuſtæ, & in grauamen aliorum obligabunt? Item poteſtas Papæ eſt ad ædificandum, non ad diſſipandum. Sed huiuſmodi diſpenſationes ſunt ad diſſipandum, non ad ædificandum: ergo non ſunt recipiendæ. Item Doctores dicunt, quod in concernentibus vniuerſalem ſtatum Eccleſiæ non poteſt Papa diſponere contra ſtatutum Concilij generalis, vt in cap. *literas:* de reſtit.ſpolia.& notat Abbas in dicto ca.*ſignificaſti*. & Innocent.in c. *quanto*.de conſue. & maximè vbi Eccleſia decoloraretur: ergo in tali caſu ſubditi non tenentur parere, etiamſi ſolùm ageret contra ius poſitiuum. Et omnia hæc confirmantur, Quia Papa non eſt dominus Eccleſiæ, nec bonorum eius: hoc enim eſt generaliter omnibus Prælatis prohibitum, Luc. 22. *Reges gentium dominantur eorum, vos autem non ſic.* Et Matth. 20. & Marc. 10. & 1. Petri 5. *Non dominantes in clerum, ſed forma facti gregis.* Et Paul.1. ad Corinth.4.*Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei.* Ergo non poteſt diſponere pro arbitrio,

trio, ſed ſecundum quod eſt expediens Eccleſiæ.

XVIII. Propoſi. Decimaoctaua propoſitio: Facta † tali declaratione, & 19 decreto Concilij, ſi, vt dictum eſt in 10. prop. Papa diſpenſaret, ſubditi non tenerentur parere tali diſpenſationi. Probatur, Quia ex 13. concluſione, ſi lex, aut diſpenſatio iniuſta non obligant ſubditos ad parendum, ergo licet non ſpectet ad ſubditos hoc iudicare (vt dictum eſt in 16. con.) tamen poſtquàm Concilium hoc declaraſſet, non tenerentur ſubditi parere. Itaque ſi Concilium determinat, quod diſpenſatio cum pueris ad Epiſcopatum eſt pernicioſa Eccleſiæ, & prohiberet ne vnquam in hoc diſpenſaretur: ſi hoc non obſtante, Papa mitteret puerum pro Epiſcopo, non tenerentur ſubditi recipere illum, nec obedire.

XIX. Pr. Decimanona propoſitio, Papa † non deberet ægrè ferre, 20 ſed potius gaudere, quod fieret aliquod tale decretum. Probatur hæc propoſitio, Si iuſtum eſt, & expediens, vt ſuprà probatum eſt, quod Papa debeat procurare omne commodum Eccleſiæ: ergo de hoc debet gaudere. Item quia in hoc nullo modo læditur authoritas illius. Non enim prohibetur talis diſpenſatio tanquam inferiori, nec quod non liceret ei diſpenſare, vel non poſſet: nec eſt propter defectum authoritatis, quam habet ampliſſimam, & a nullo limitabilem, ſed propter materiam ipſam, quæ non recipit diſpenſationem ſine magno malo Eccleſiæ. Sicut qui negat eum poſſe diſpenſare in voto ſolenni, nec etiam in alijs votis ſine rationabili cauſſa, nihil derogat authoritati ipſius: ſicut nec authoritati diuinæ, qui negat poſſe creari infinitum, aut poſſe mentiri, & ſimilia. Item ſi Concilium retineret ſibi authoritatem diſpenſandi, & negaret Papæ, poſſet merito conqueri: ſed nec ita eſt faciendum, ſed abſolutè, quod quocunque non fiat diſpenſatio. Item, quia, vt dicunt iuriſtæ, exceptio firmat regulam in contrarium, & ſic dum excipiuntur pauciſſimi caſus, fit regula, quod in omnibus alijs pareatur Papæ. Item hac ratione vitant Pontifices improbitates, & moleſtias principum, qui ſolent inſtare odioſiſſimè pro diſpenſationibus abſurdis prorſus, & irrationabilibus, quibus eſt difficilè Papam negare aliquid, nec Principum ſolùm, ſed hominum etiam inſolentium, qui omnia ſe poſſe conſequi ſperant Romæ, & vel pertrahunt Pontifices in ſuam voluntatem, vel ſunt graues, & importuni Pontificibus, a quibus eſſent liberi per

aliquod

aliquod tale decretum,& deberet Papa dicere,*Omnia mihi licent,ſed non omnia expediunt*,&,*Omnia poſſum, ſed non omnia ædificant*. Et (quod certè non eſt contemnendum) tolleretur ſcãdalum, & ſermones multorum, qui malè ſentiunt, & loquuntur de Romana curia, hac vna occaſione huiuſmodi diſpenſationum.

21 Sed reſtat dubium, † ſi ita eſt, quod ſubditi non tenentur parere huiuſmodi diſpenſationibus, qua via poſſit reſiſti mandatis Papæ,ſi fortè velit cogere ad parendum.Reſpondeo, & ſit 20. concluſio. Non videtur mihi, quod expediat, nec liceat reſiſtere mandatis Papæ per viam appellationis ad futurum Concilium. Bene ſcio, quod Panormita. & Gerſon, & Ocham, defendunt, quod licet appellare a Papa ad Concilium: ſed illi (vt ſuprà dixi) ſunt plurimum infeſti authoritati ſummorum Pontificum. Et ſic probatur breuiter ex cano. *ipſi ſunt*. 9. q. 3. Ipſi ſunt canones, qui appellationes totius Eccleſiæ ad huius ſanctæ ſedis examen voluerunt deferri, ab ipſa verò nunquam prorſus appellari debere ſanxerunt: & eadem q. cano. *nemo*. nec valet reſponſio, id eſt, à nullo alio Prælato: & nunquam, id eſt, à nulla particulari Eccleſia: quia de hoc nunquam fuit quæſtio. Sed quia de hac re ſunt multæ quæſtiones, & contentiones, volo extendere probationes. Certè ſi in aliquo caſu licet appellare ad Concilium, neſcio quare non in omni caſu, vbi Pontifex facit iniuriam, imò vbi eſt dubium vtrum faciat. Et arguitur ſic, vel appellatio a ſummo Pontifice ad Concilium eſt de iure Diuino, vel de iure poſitiuo. Si eſt de iure Diuino, & ius diuinum non diſtinguit in cauſſa grauiori, vel leuiori: ſi licet in aliqua cauſſa appellare: ergo in qualibet quantumcunque leui: Si autem eſt de iure poſitiuo, primum nullum tale ius profertur, vbi talis appellatio concedatur, niſi fortè ex aliquo Concilio moderno, & ſchiſmatico,& dubio, quale fuit Baſilienſe, nec authoritas gloſ.vel Panormita. hoc tenentium eſt alicuius momenti ſine confirmatione iuris, ſi hoc non eſt de iure Diuino, ſed iure poſitiuo: & ſi eſt aliquod tale ius, nunquam diſtinxit inter cauſſam,& cauſſam:vnde nullo modo conſequenter loquuntur Doctores,qui concedunt, quòd in cauſſis grauiſſimis à Papa poteſt appellari, non autem in alijs. Et dico non eſſe appellandum, etiam ſi teneamus, quod Concilium eſt ſupra Papam. Quamuis enim ita ſit tamen

XX. Pro.

Panormitanus, Gerſon, & Ocham infeſti authoritati ſummorũ Pontificũ.

Probat author non licere appellare à Papa ad Conciliũ. Prob. I.

Digitized by Google

tamen cùm ſit Papa, oportet, quod vltima deciſio cauſſarum ſpectet ad eundem. Et confirmatur, Quia a rege non eſt appellatio: ſed non eſt neganda tanta authoritas Papæ in ſpiritualibus, quanta regi in temporalibus datur, ergo. Sed dato, quòd non ſecundum ſe liceret, dico, quòd expedit. Præterea hoc probatur experientia,& exemplis,quæ in moralibus faciunt magnam probationem. Omnes enim appellationes hactenus factæ ad Concilium, malè ceſſerunt,& tandem deuenerunt in ſchiſma aliquod, vel etiam hæreſim. Tertiò,quia hoc eſſet magna occaſio turbationis in Eccleſia: primum,quia ſi Papa timeret, ne facta eius deberent reſcindi in Concilio, nunquam vellet congregare Concilium cum magna iactura profectò rerum Eccleſiaſticarum: & congregare ſine illo, vel non licet, vel eſſet valde difficile. Semper enim erunt aliqui: imò maior pars,qui velint ſequi partes Pontificis, & vnus princeps faueret Concilio, alius Pontifici: & ſic nihil pacificè, nec ad vtilitatem Eccleſiæ poſſet fieri, imò eſſent multò maiores turbationes, vt experientia compertum eſt. Ab eo tempore, quo propter nouas opiniones doctorum Pontifices inceperint timere Concilia, Eccleſia manet ſine Concilijs, & manebit cum magna calamitate, & pernicie religionis.

Confirm. *Prob. II.* *Prob. III*

21. Prop. Vigeſimaprima propoſitio, Non † videtur permittendum cuicunque priuato ſua authoritate reſiſtere, & non parere mandatis Pontificis, quantumcunque eſſent contra determinationem Concilij. Probatur, Quia eſſet magna irreuerentia, & quaſi contemptus ſummæ authoritatis, ſi cuilibet hoc concederetur reſpectu Papæ: quod non licet in ordine ad Epiſcopum,a cuius mandato, quantumcunque iniuſto, non licet propria authoritate diſcedere. 22

Prop. 22. Vigeſimaſecunda propoſitio, Facta † tali declaratione, & decreto Concilij, ſi Papa contrarium mandaret, poſſent, vel Epiſcopi, vel Concilium prouinciale per ſe reſiſtere tali mandato, vel etiam implorare principes, vt authoritate eorum reſiſterent ſummo Pontifici, impediendo executionem mandatorum eius. In iſta concluſione erat tota difficultas, & propter quam tota diſputatio eſt exorta. Hæc concluſio primò tenendo, quòd Concilium eſt ſupra Papam, non indiget noua probatione: & ita tenentes 23

illam

Digitized by Google

illam partem, non reuocarent in dubium. Sed quia, vt ſuprà diximus, hic procedimus ſecundum vtranque opinionem, ſimpliciter probatur concluſio. Et primum, quòd mihi fecit animum tenendi hanc ſententiam, fuit, quòd Doctores egregij, & aliter magni defenſores authoritatis Pontificiæ, etiam in ordine ad Concilium tenent expreſsè hanc ſententiam: vt Caiet. in ipſo opere, in quo tenet ſuperioritatem Papæ ſupra Concilium, c. 27. dicit poſt alia: *Reſiſtendum eſt ergo etiam in faciem Papæ publicè dilaniantis Eccleſiam: verbi gratia, quia non vult dare beneficia Eccleſiaſtica, niſi pro pecunia, aut commutatione officij, & cum omni obedientia, & reuerentia neganda eſt poſſeſſio talium beneficiorum ijs qui emerunt.* Et Syluester in verbo, *Papa*. §. *Quid autem*, inquit, *faciendum eſt, quando Papa ſuis moribus Eccleſiam deſtruit?* & 15. dicit, quid ſi Papa ſine cauſa vellet abrogare ius poſitiuum? Reſponde, *peccaret quidem, nec eſſet permittendum, nec ei obediendum in malis, ſed reſiſtendum per honeſtam reprehenſionem. Vnde ſi vellet totum theſaurum Eccleſiæ, aut patrimonium Petri dare parentibus, vel eius Eccleſiam deſtruere, vel huiuſmodi, non eſſet permittendum, ſed reſiſtendum. Et ratio eſt, quia in deſtruendo nihil poteſt, & ſi de deſtructione conſtat, poteſt reſiſti.* Ex iſtis omnibus habetur, quòd vbi mandata, & facta Papæ eſſent in deſtructionem Eccleſiæ, poteſt ei reſiſti, & impediri executio mandatorum: ergo ſi iam conſtet, ex determinatione Concilij, quòd huiuſmodi diſpenſationes ſunt in deſtructionem Eccleſiæ, potuerunt gubernatores ipſius Eccleſiæ, & principes reſiſtere in his. Secundò probatur, Quia vim vi repellere licet iure naturali: Sed Papa infert vim huiuſmodi mandatis, & diſpenſationibus, quia facit iniuriam, vt ſupra probatum eſt: ergo licitum eſt reſiſtere illi. Vnde, vt dicit Caietanus, omnia iſta loquimur, non quòd aliquis poſſet eſſe iudex Papæ, nec authoritatem habeat in illum, ſed per modum defenſionis: cuilibet enim eſt ius ad reſiſtendum iniuriæ, & impediendum, defendendumque.

Prob. I.

Prob. II.

Sequitur Corollarium, Quòd non ſolum liceret non parere talibus mandatis, ſed etiam facto, & vi, ſi opus eſſet, reſiſtere illis, & impedire armis executionem illorum mandatorum: & maximè intercedente publica authoritate, vt principis: & comprehendere, & punire executores talium mandatorum, ſemper tamen ſeruato moderamine inculpatæ tutelæ, non excedendo reuerentiam, nec negan-

Corollarium.

Digitized by Google

do aliquo pacto authoritatem illius, *ſed ſolum allegando, quod hoc eſt iniuſtum, & in detrimentum Eccleſiæ. Et confirmatur* totum hoc. Quia profectò tyrannicum eſt *dicere*, quòd Summus Pontifex habet maiorem authoritatem ad gubernandum Eccleſiam in hac parte, quam Rex ad gubernandam ciuitatem, & Rempublicam temporalem. Sed ſi rex faceret graues iniurias, poſſet ei reſiſti, non ſolùm viribus, & iure, ſed etiam facto: ergo etiam poſſumus Papæ.

XXIII. Propoſi. Viceſimatertia propoſitio, Propter iniuſtas † diſpẽſationes, vel alia mandata inſolentia, quæ in perniciem Eccleſiæ procederent, poſſet conuocari, & congregari Concilium generale contra voluntatem Papæ, vt ei reſiſteret, & obuiaret eius inſolentiæ. Hoc expreſsè tenet Sylueſter in verbo Papa. §. Quòd ſi Papa ſuis moribus deſtruit Eccleſiam, poteſt conuocari Concilium contra eius voluntatem, vt per illud Papa moneatur, & Deus inuocetur, & reſiſtendo malis remedium apponatur. Hoc expreſsè tenet Turrecremata aſſertor vehementiſſimus Pontificiæ dignitatis libr. 3. cap. 10. vbi loquens de vtilitate Conciliorum: *Celebratio*, inquit, *Conciliorum vtilis eſt ad refrenandum exhorbitantias quorundam Pontificum, qui Pontificatum ſuum, aut extra ſanctorum Patrum regulas pro voluntate exercent, aut ſimoniaca prauitate dehoneſtant, aut ſeculi vanitate, & vita ſcandaloſa confundunt. Hac de cauſſa congregatum legitur Concilium Epiſcoporum Italiæ Romæ, per Imperatorem contra Ioannem Papam XII. qui venator, lubricus, & incorrigibilis erat.* Quod factum laudat, & approbat Turrecremata, & hoc eſt valde vtile. Vt enim ait Hormiſda Papa in Epiſtola ad Epiſcopos per Hiſpaniam conſtitutos, *difficile eſt, vt cuiuſque cor ſic prauis cogitationibus induretur, vt in ſe patiatur culpandus fieri, cum nouerit iudicium ſubeundum Concilij.* Vnde etiam confirmantur quæ ſuprà dicta ſunt. Nihil enim prodeſſet congregatio Concilij, niſi ſua authoritate poſſet determinare, quibus in rebus Pontifex non debeat, nec poſſit attentare contra Patrum decreta, & ſanctiones. 24

24. Prop. Viceſimaquarta propoſitio, In † omnibus ſupradictis cauendum eſt maximè à duobus. Primum, vt quantum fieri poſſit, ſeruetur ſemper illibata authoritas, obſeruata reuerentia, quæ debetur Papæ: quia eius contemptus, vel contumelia, vel quæcunque irreuerentia vergit in dehoneſtatem Eccleſiæ: vt habeatur in ſummo honore etiam à Summis Principibus: & ſi ſemel inciperet ſperni eius authoritas: 25

Digitized by Google

tas, tota Eccleſia laboraret ſchiſmatibus, & factionibus. Quare etiam in Concilio ſi aliquod tale Decretum faciendum eſſet, oporteret, vt quàm modeſtiſſimè loqueretur de authoritate, & perſona Papæ, vt puta ſub hac forma: Quamuis hactenus Summi Pontifices moti probabilibus, vel apparentibus cauſſis diſpenſauerint, vt aliquis plura beneficia poſſit obtinere, vel, vt aliquis regreſſum habeat ad aliquod beneficium viuente adhuc legitimo poſſeſſore: tamen quia hoc vſu, & experientia compertum eſt, vergere in magnam confuſionem Eccleſiæ, & perniciem Eccleſiarum, prohibemus omnino, ne poſt hac cum aliquo quacunque occaſione, vel merito, ſuper hoc diſpenſetur. Quod ſi ſecus factum fuerit, ſacrum Concilium exiſtimaturum, Summum Pontificem contra ſuam dignitatem, & officium, & contra Sacrum Concilium, atque adeò contra Chriſti honorem feciſſe: Per quam quidem ſanctionem non intendimus ſummæ authoritati, & dignitati quicquam derogare, nec eius poteſtatem aliquo pacto limitare: ſed declaramus, hoc eſſe neceſſarium ad rectam, & piam adminiſtrationem Eccleſiæ, ne poſthac Summi Pontifices in hac re ſua authoritate abutantur. Sub hac forma, vel alia commodiori, poſſet proponi decretum ad remedium, & ſalutem Eccleſiæ ſine offenſione Pontificis. Secundum, quòd maximè etiam cauendum eſt in hac re, eſt ſcandalum: primum in ipſo decreto faciendo, ne fortè ſummus Pontifex indignatus de hoc Concilio, & repugnans ne hoc decernatur, turbet totum Concilium, & impediantur alia commoda, quæ à Cõcilio fieri poſſunt, & diuidatur Concilium in ſchiſma, & factiones. Sed deinde debet valde caueri à ſcandalo, ſi fortè Papa negligat huiuſmodi Decretum Patrum: & oporteat illi reſiſtere, debet enim valde animaduerti, ne hoc fiat cum ſcandalo, & inde oriatur maius malum, & ne, ſi ſemel detur licentia principibus reſiſtendi & non parendi Pontifici in aliquo, ipſi accipiant in alijs, vbi minimum expediat.

* * *

Digitized by Google

REVERENDI PATRIS FRATRIS FRANCISCI A VICTORIA DE INDIS.

RELECTIO PRIOR.

Locus relegendus eſt ex Matth. Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, vltimo cap.

SECTIONIS PRIMÆ.

SVMMA.

1 *Dubius in rebus, vt ſit tutus in conſcientia, quomodo debeat conſulere illos, ad quos ſpectat hæc docere.*

2 *Dubius in rebus, poſt conſultationem rei dubiæ, debet ſequi id, quod diffinitum fuerit à ſapientibus, alias non erit tutus.*

3 *Dubius in rebus, ſi poſt conſultationem rei dubiæ diffiniatur à ſapientibus, illud eſſe licitum, quod alias eſt illicitum, vt ſit tutus in conſcientia, an debeat ſequi ſententiam illorum.*

4 *Indi Barbari vtrum eſſent veri domini ante aduentum Hiſpanorum priuatim, & publicè. Et vtrum eſſent inter eos aliqui veri principes, & domini aliorum.*

5 *Error quorundam recenſetur, qui dicebant, nullum in peccato*

Digitized by Google

cato mortali exiſtentem habere dominium in quacunque re.

6 *Peccatum mortale non impedit dominium ciuile, & verum dominium.*

7 *Dominium vtrum perdatur ratione infidelitatis.*

8 *Hæreticus iure Diuino non amittit dominium bonorum ſuorum ob hæreſim commiſſam.*

9 *Hæreticus an de iure humano perdat dominium bonorum ſuorum.*

10 *Hæreticus à die commiſſi criminis incurrit pœnam confiſcationis bonorum.*

11 *Hæreticorum bona non licet fiſco occupare ante condemnationem, quamuis de crimine conſtet.*

12 *Condemnatione facta, etiam poſt mortem hæretici, retro agitur bonorum confiſcatio ad tempus commiſſi criminis, ad quamcunque peruenerint poteſtatem.*

13 *Hæretici venditiones, donationes, & omnis alia alienatio bonorum à die commiſſi criminis ſunt inualidæ, &c.*

14 *An hæreticus ſit dominus bonorum ſuorum in foro conſcientiæ antequam condemnetur.*

15 *Hæreticus licitè poteſt viuere ex bonis ſuis.*

16 *Hæreticus titulo gratioſo poteſt transferre bona ſua, putà donando.*

17 *Hæretico non licet titulo oneroſo, putà vendendo, aut dando in dotem, bona ſua transferre, ſi crimen poſſet venire in iudicium.*

18 *Hæreticus in quo caſu, etiam titulo oneroſo, poſſet bona ſua licitè alienare.*

19 *Barbari, nec propter peccata alia mortalia, nec propter peccatum infidelitatis impediuntur, quin ſint veri domini, tam publicè, quàm priuatim.*

20 *Dominij vt quis ſit capax, an vſus rationis requiratur.*

21 *Puer an poſſit eſſe dominus ante vſum rationis.*

22 *Amens an poſſit eſſe dominus.*

23 *Barbari amentiæ prętextu non impediuntur eſſe veri domini, cum non ſint amentes.*

24 *Indi Barbari, antequam Hiſpani ad illos veniſſent, erant veri domini, & publicè, & priuatim.*

DOcete omnes gentes, *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Matthæi vltimo. In quem locum mouetur quæſtio, An liceat baptizare filios infidelium inuitis parentibus. Quæ quæſtio tractatur à Docto. 4. Sententiarum diſtinction. 4. & à Sancto Thoma, ſecunda ſecundæ quæſtione 10. artic. 12. & 3. parte quæſt. 68. artic. 10. Et tota diſputatio, & relectio ſuſcepta eſt propter Barbaros iſtos noui orbis, quos Indos vulgo vocant, qui ante quadraginta annos venerunt in poteſtatem Hiſpanorum, ignoti prius noſtro orbi. Circa quos pręſens diſputatio habebit tres partes. In prima tractabitur, quo iure venerint Barbari in ditionem Hiſpanorum. In ſecunda, quid poſſint Hiſpaniarum Principes erga illos in temporalibus, & in ciuilibus. In tertia, quid poſſint, vel ipſi, vel Eccleſia erga illos in ſpiritualibus, & in ſpectantibus ad Religionem. Vbi reſpondebitur ad quæſtionem propoſitam.

Diſputatio hęc tripartita.

Quo ad primam partem, ante omnia videtur, quòd tota hæc diſputatio ſit inutilis, & otioſa, non ſolùm inter nos, ad quos non ſpectat, an, ſi omnia rectè geruntur in adminiſtratione illorum hominum, diſputare, aut dubitare de illo negotio, aut, ſi quicquam fortè peccatur, illud emendare: ſed etiam apud eos, quorum intereſt hæc conſiderare, & adminiſtrare. Primò, quia neque Principes Hiſpaniarum, neque qui eorum Concilijs prępoſiti ſunt, tenentur de integro examinare, & retractare iura, & titulos, de quibus alias deliberatum eſt, & decretum, maximè in his, quæ bona fide Principes occupant, & ſunt in pacifica poſſeſſione. Quia, vt Ariſtot. dicit. 3. Ethicor. ſi ſemper quiſpiam conſultauerit, in infinitum res abiret, neque poſſent principes, & eorum Conſiliarij eſſe ſecuri, & certi in conſcientia ſua: & ſi oporteret à primordio repetere titulos ſuæ ditionis, nihil exploratum poſſent tenere. Et pręterea cum

An diſputatio hæc tota ſit inutilis.

Prin-

Principes noſtri, ſcilicet Ferdinandus, & Iſabella, qui primi occupauerunt regiones illas, fuerint Chriſtianiſſimi, & Imperator Carolus quintus ſit Princeps iuſtiſſimus, & religioſiſſimus: non eſt credendum, quin habeant exploratiſſima, & exquiſitiſſima omnia, quæ ſpectare poſſunt ad ſecuritatem ſui ſtatus, & conſcientiæ, maximè in tanta re: atque adeo non ſolùm ſuperuacaneum, ſed etiam temerarium videri poteſt de his diſputare: & hoc videtur eſſe, quærere nodum in ſcyrpo, & iniquitatem in domo iuſti.

Pro ſolutione huius obiectionis eſt conſiderandum, quòd Ariſtot. dicit tertio Ethicorum, quòd ſicut conſultatio, & deliberatio non eſt de rebus impoſſibilibus, aut neceſſarijs, ita nec conſultatio moralis eſt de illis, de quibus certum, & notum eſt eſſe licita, & honeſta: neque contrario, de quibus certum eſt eſſe illicita, & inhoneſta. Neque enim quiſquam rectè conſultauerit, an temperatè, fortiter, iuſtè viuendum ſit, vel iniuſtè, aut turpiter agendum, neque, an adulterandum, an peierandum, an colendi parentes, & cętera huiuſmodi. Certè non eſſet conſultatio Chriſtiana: ſed cùm aliquid agendum proponitur, de quo dubitari meritò poteſt, an ſit rectum, vel prauum, iuſtum, aut iniuſtum, de his expedit conſultare, & deliberare, neque prius temere aliquid agere, quam ſit inuentum, & exploratum, quid liceat, aut non liceat. Talia ſunt, quæ in vtranque partem habent ſpeciem boni, aut mali, qualia ſunt multa genera commutationum, & contractuum, & negotiorum. Et in his omnibus ita res ſe habet, quod ſi quis, antequam deliberauerit, & legitimè illi conſtiterit, tale factum licitum eſſe, aliquid tale faceret, & fortè ſecundum ſe eſſet licitum, talis peccaret, neque excuſaretur per ignorantiam, cùm illa, vt patet, non eſſet inuincibilis, poſtquam ille non facit, quod in ſe eſt, ad examinandum, quid liceat, aut non liceat. Ad hoc enim, vt actus ſit bonus, oportet, ſi alias non eſt certum, vt fiat ſecundum diffinitionem, & determinationem ſapientis. Hæc enim eſt vna conditio boni actus. 2. Ethic. vt fiat ſecundum diffinitionem ſapientis, atque adeo ſi iſte non conſuluit ſapientes, in re dubia, excuſari non poteſt. Imò dato, quòd talis actus ſecundum ſe licitus eſſet, poſtquam dubitatur, meritò de illo tenetur quilibet conſultare, & arbitrio ſapientum facere, etiam ſi fortè illi errarent.

Reſponſũ authoris prolixũ.

Quæ cadant ſub conſultationem.

In dubijs nihil agẽdũ, quouſque conſtiterit quid liceat, qui ſecus fecerit peccat.

Digitized by Google

Conſulendi ſapientes, vt intelligas quid in his liceat, ex eorũq; arbitrio agẽdum.

Vnde ſi quis contractum, de quo inter homines dubitatur, an ſit licitus, nec ne, faceret ſine Conſilio Doctorum, ſine dubio peccaret, etiamſi aliàs contractus eſſet licitus, & ipſe ita putaret, non ex authoritate ſapientis, ſed ex ſua affectione, & ſententia. Eadem ratione, ſi quis in re dubia conſulit ſapientes, & illi determinauerint, illud non licere, ſi talis proprio iudicio faceret aliquod tale, peccaret, etiamſi aliàs illud in ſe eſſet licitum. Vt ſi quis, exempli gratia, eſſet dubius, an hæc ſit vxor ſua, conſultat, an teneatur reddere debitum, vel vtrum liceat, vel etiam exigere: reſpondetur à Doctoribus, quòd nullo modo licet, ipſe autem ex affectu vxoris, vel propria cupiditate non credit, ſed putat ſibi licere, certè peccaret accedens ad vxorem, quamuis de ſe licitum eſſet, ſicut re vera eſt, quia talis facit contra conſcientiam, quam tenetur habere. Tenetur enim credere in his, quæ ſpectant ad ſalutem his, quos Eccleſia poſuit ad docendum: & in re dubia arbitrium illorum eſt lex. Sicut enim in foro contentioſo iudex tenetur iudicare ſecundum allegata, & probata: ita in foro conſcientiæ quilibet tenetur iudicare, non ex proprio ſenſu, ſed vel per rationem probabilem, vel per authoritatem ſapientum, aliàs eſt temerarium iudicium, & exponit ſe periculo errandi, & hoc ipſo errat. Sicut in veteri teſtamento Deuteronom. 17. præcipiebatur, Si quid erit ambiguum *inter ſanguinem, & ſanguinem, cauſſam, & cauſſam, lepram, & non lepram, & iudicium, ait Dominus, intra portas tuas videris variare, ſurge, & aſcende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, venieſque ad ſacerdotes Leuitici generis, & ad iudices, qui fuerint in illo tempore, quæreſque ab eis, qui indicabunt tibi iudicium veritatis, & facies quodcunque dixerint, qui preſunt loco, ſequeriſque ſententiam eorum, neque declinabis ad dextram, neque ad ſiniſtram.* Ita inquam in rebus dubijs tenetur quilibet conſulere illos, quos Eccleſia ad hoc conſtituit, quales ſunt Prelati, prædicatores, Confeſſores, diuinæ, & humanæ legis periti. Sunt enim in Eccleſia alij oculi, alij pedes, & cętera 1. ad Corinth. 12. Et Epheſ. 4. &, *ipſe dedit quidem quoſdam Apoſtolos, alios Euangeliſtas, alios autem Paſtores, & Doctores:* Et, *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ, & Phariſæi, omnia quæcunque dixerint vobis, ſeruate, & facite.* Matth. 23. Et facit etiam pręceptum Ariſt. 1. Ethi. ex Heſiodo.

Qui ĩ huiuſmodi dubijs, in conſultis ſapientib. aliquid agit, peccat, tamẽ ſi quod agit alioqui liceret.

At

At qui ex ſe neſcit, cuiquam neque porrigit aures,
Vt bona percipiat, demens, & inutilis ille eſt.

Itaque non ſatis eſt ad ſecuritatem vitæ, & conſcientiæ, vt quis putet ſe benè agere, ſed in rebus dubijs neceſſe eſt, vt aliorum, ad quos ſpectat, authoritati nitatur. Nec enim negotiatoribus ſatis eſt, vt nihil faciant, quod ipſi illicitum putent, ſi aliàs ſine conſilio peritorum illicitos contractus faciant. Vnde non puto verùm, quòd Cardinal. Caieta. dicit, quòd ſi reuera aliquid ſecundùm ſe eſt licitũ, ſi veniat in dubium, licet quicunque prædicatores, aut confeſſores, qui aliàs habent authoritatem iudicandi in iſtis, dicant illud eſſe illicitum, vel veniale dicant eſſe mortale, quòd qui ex affectu ad rem non credit illis, ſed format ſibi conſcientiam, quòd non ſit mortale, non peccat. Exemplum ponit, vt quòd fœminæ vtantur fuco, & alijs ornamentis ſuperfluis, quòd reuera non eſt ex ſe mortale, dato, quòd prædicatores, & confeſſores dicerent mortale; Si fœmina ex ſtudio ſe ornandi non credit, ſed putat, vel eſſe licitum, vel non eſſe mortale, non peccat mortaliter ita ſe ornando. Hoc inquam periculoſum eſt. Nam fœmina tenetur credere in his, quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem, peritis, & exponit ſe periculo, faciens contra illud, quod ſecundum ſententiam ſapientum eſt mortale. Et econtrario in re dubia ſi quis deliberauerit cum ſapientibus, & accepit determinationem, quòd illud eſt licitum, talis eſt tutus in conſcientia, quouſque fortaſſe iterum ſit admonitus, vel talis authoritate, vel huiuſmodi rationibus, quibus meritò debeat moueri ad dubitandum, vel etiam credendum contrarium, hoc eſt, notum, quia facit, quod in ſe eſt, & ſic ignorantia eſt inuincibilis.

Aduertãt hoc negotiatores. Caietan. reprehenditur.

Aduertãt hoc fœminæ.

Cōcilium ſapientũ ſequēs tutus in conſcientia, quouſque non habet rationem dubitãdi, aut credẽdi contrarium.

1 Ex his ergo conficiuntur propoſitiones. Prima, In † rebus dubijs quilibet tenetur conſulere illos, ad quos ſpectat hæc docere, alias non eſt tutus in conſcientia, ſiue illa dubia ſint de re in ſe licita, ſiue illicita.

2 Secunda, Si † poſt conſultationem rei dubiæ diffinitum ſit à ſapientibus, illud eſſe illicitum, quilibet tenetur ſequi ſententiam illorum, & contrarium faciens non excuſatur, etiamſi aliàs illud eſſet licitum.

3 Tertia econtrario, † poſt conſultationem rei dubiæ diffinitum ſit a ſapientibus, illud eſſe licitum, qui ſequitur ſententiam illorum, eſt tutus, etiamſi aliàs ſit illicitum.

Tres propoſitiones colliguntur ex dictis.

1. Prop. *2. Prop.* *3. Prop.*

Ergo

Digitized by Google

Accommodat prædicta ad dubiũ propoſitũ de Indis, & reſpõdet ad illud.

Ergo redeundo ad propoſitum negotium barbarorum, nec eſt de ſe ita euidenter iniuſtum, vt non poſſit diſputari de iuſtitia illius: nec rurſus ita euidenter iuſtum, vt dubitari non poſſit de iniuſtitia illius, ſed in vtranque partem videtur habere ſpeciem. Nam primum cùm videamus totum illud negotium adminiſtrari per viros, & doctos, & bonos, credibile eſt rectè, & iuſtè omnia tractari. Deinde cùm audiamus tot hominum cædes, tot ſpolia hominum alioqui innoxiorum, deturbatos tot dominos poſſeſſionibus, & ditionibus ſuis priuatos, dubitari meritò poteſt iure an iniuria hæc facta ſint: & ſic hæc diſputatio non videtur omnino ſuperuacanea. & per hoc patet reſponſio ad obiectionem. Et præterea, dato, quòd nullum eſſet dubium in tota hac quæſtione, non eſt nouum diſputationes Theologicas inſtitui de re certa. Nam, & diſputamus de incarnatione Domini, & alijs articulis fidei. Non enim ſemper diſputationes Theologicæ ſunt in genere deliberatiuo. Sed pleræque in genere demonſtratiuo, id eſt, non ad conſultandum, ſed ad docendum ſuſceptæ.

Occurrit obiectioni primò.

Quod ſi quis occurrat dicens, Licet aliquando fuerint aliqua dubia circa hoc negotium, fuerunt tamen iam hæc tractata, & diffinita a ſapientibus, & ſic ex Conſilio eorum iam omnia adminiſtrari, nec opus eſſe noua examinatione: reſpondetur primum, ſi ita eſt, benedictus Deus, nec noſtra diſputatio quicquam obſtat, neque ego mouere

II.

volo nouas querelas. Secundò dico, quod hæc determinatio non ſpectat ad iuriſconſultos, vel ſaltem non ad ſolos illos. Quia cum illi barbari, vt ſtatim dicam, non eſſent ſubiecti iure humano, res illorum non ſunt examinandæ per leges humanas, ſed diuinas, quarum iuriſtæ non ſatis periti, vt per ſe poſſint huiuſmodi quæſtiones diffinire. Nec ſatis ſcio, an vnquam ad diſputationem, & determinationem huius quæſtionis vocati fuerint Theologi digni, qui audiri de tanta re poſſent. Et cùm agatur de foro conſcientiæ, hoc ſpectat ad ſacerdotes, id eſt ad Eccleſiam, diffinire. Vnde Deuteron. 17. Præcipitur Regi, vt accipiat exemplar legis de manu ſacerdotis. Tertiò, vt ſumma rei ſit ſatis examinata, & certa, nonne in tanto negotio poſſunt alia peculiaria dubia occurrere, quæ meritò diſputari poſſent? Itaque non ſolum non otioſum aliquod, & inutile, ſed magnum operæ pretium me

Huius cauſſæ deciſſio non ad iuris peritos, ſed ad Theologos pertinet. Atq; adeò ad ſacerdotes, id eſt, ad Eccleſiam.

me facturum putarem, ſi hanc quæſtionem, pro dignitate poſſem tractare.

4 Redeundo ergo ad quæſtionem, vt ex ordine procedamus, quæritur † primò, vtrum barbari iſti eſſent veri Domini ante aduentum Hiſpanorum, & priuatim, & publicè: id eſt, vtrum eſſent veri Domini priuatarum rerum, & poſſeſſionum, & vtrum eſſent inter eos aliqui veri principes, & Domini aliorum. Et poſſet videri, quòd non. Quia ſerui non habent dominium rerum: ſeruus enim nihil ſuum habere poteſt. Inſtitu. per quas perſo. nob. acquirere liceat. §. *item vobis*. & ff. de acquirend. hæred. l. *placet*. vnde quicquid acquirit, Domino acquirit. Inſtitu. de his, qui ſunt ſui, vel alie. iur. §. *nam apud omnes*. Sed barbari iſti ſunt ſerui: ergo. Probatur: nam vt Ariſt. 1. Politic. eleganter, & accuratè tradit, aliqui ſunt natura ſerui, quibus, ſcilicet, melius eſt ſeruire, quam imperare: ij autem ſunt, quibus ratio non ſufficit ad regendum etiam ſeipſos (ſed ſolum ad iuſta capeſſendum, & quorum vis magis in corpore eſt, quam in animo. Sed profectò ſi aliqui tales ſunt, maximè iſti barbari: qui reuera parum diſtare videntur a brutis animantibus, & omnino ſunt inhabiles ad regendum: & ſine dubio melius eſt illis, vt regantur ab alijs, quam, vt ſeipſos regant. Et Ariſtote. dicit iuſtum naturale eſſe, vt tales ſeruiant: ergo tales non poſſunt eſſe Domini. Nec obſtat, quòd ante aduentum Hiſpanorum non haberent alios Dominos: non enim repugnat, ſeruum eſſe ſine Domino: vt notat glo. in l. *ſi vſumfructum*. ff. de liberali. Imò habetur expreſsè in ipſa lege, & eſt caſus expreſſus in l. *quod ſeruus*. de ſeruo. ſtipula. de ſeruo, qui à Domino relictus eſt, & à nullo occupatus, quòd poteſt a quocunque occupari, ſi ergo erant ſerui, potuerunt ab Hiſpanis occupari.

Prima quæſtio de Indis.

Arg. pro parte negat.

In contrarium eſt, Quia illi erant in pacifica poſſeſſione rerum, & publicè, & priuatim: ergo omnino (niſi contrariũ conſtet) habendi ſunt pro dominis, neque indicta cauſſa poſſeſſione deturbandi.

Arg. pro par. affir.

Pro ſolutione nolo reuocare in propoſitum multa, quæ a Doctoribus traduntur de diffinitione dominij, quæ a me etiam latè adducta ſunt in materia de reſtitutione, 4. diſtinctione 15. & 1. 2. q. 62. Illa inquam prætereo, ne occaſione illorum omittam magis neceſſaria. Et ideo his præ

Et diſtinctione.

Digitized by Google

Si barbari non habuerint verum dominium quot cauſſa poſſint prætendi amittẽdi dominij.

prætermiſſis notandum, quòd ſi barbari non haberent dominium, non videtur, quòd poſſit prætendi alia cauſſa, niſi vel quia ſunt peccatores, vel quia infideles, vel quia amentes, vel inſenſati.

Error Vvaldenſiũ, Vvicleff. & Armachani circa primam cauſſam, hoc eſt peccatum.

Fuerunt ergo aliqui, † qui defendebant, quòd titulus dominij eſt gratia, & per conſequens, quòd peccatores, ſaltem in mortali peccato, nullum habent dominium in quacunque re. Iſte fuit error pauperum de Lugduno, ſiue Vvaldenſium, & poſtea Ioannis Vvicleff. Cuius vnus error damnatus in Concilio Conſtantien. fuit, *Nullus eſt dominus ciuilis, dum eſt in peccato mortali.* Eadem fuit ſententia Armachani lib. 10. de quæſtio. Arme. c. 4. & in dialogo. *Defenſorium pacis.* Aduerſus quem ſcripſit Vvald. To. 1. de antiq. lib. 3. c. 82. & 83. To. 2. c. 3. Probat Armach. quia tale dominium reprobatur à Deo. Oſeæ. 8. *Ipſi regnauerunt, & non ex me, principes extiterunt, & non cognoui.* Et ſubiungitur cauſſa, *Argentum, & aurum ſuum fecerunt ſibi idola, vt interirent,* &c. Et ideo, inquit, tales carent iuſto dominio apud Deum. Certum eſt tamen, omne dominium eſſe authoritate diuina, cùm ipſe Deus ſit creator omnium, neque aliquis poſſit habere dominium, niſi cui ipſe dederit. Non eſt autem conſentaneum, vt det inobedientibus, & tranſgreſſoribus præceptorum ſuorum: ſicut & principes humani non dant ſua bona, vt villas, aut caſtra rebellibus, &, ſi dederint, auferunt. Per humana verò debemus iudicare de diuinis. Rom. 1. ergo Deus non concedit dominium inobedientibus. Vnde in ſignum huius, Deus aliquando tales proijcit a principatu, vt Saulem. 1. Reg. 15. & 16. & de Nabuchodonoſor. & Balthaſar, Daniel 4. & 5. Item Geneſ. 1. *faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, vt præſit piſcibus maris,* &c. Apparet ergo, quod dominium fundetur in imagine Dei, ſed hæc non eſt in peccatore: ergo non eſt dominus. Item talis committit crimen læſæ maieſtatis: ergo meretur perdere dominium. Item Aug. dicit, quòd peccator non eſt dignus pane, quo veſcitur. Item Dominus dederat primis parentibus dominium paradiſi, & ratione peccati priuauit eos illo Gen. 1. ergo.

Pro ſentẽtia Armachani, & prædictorũ Arg. I. *II.* *III.* *IV.*

Verum eſt, quòd tam Vvicleff. quàm Armachanus non diſtinctè loquuntur, & videntur potius loqui de dominio ſuperioritatis, quod eſt principum. Sed quia argumenta æqualiter procedunt de omni dominio, ideo videntur ſentire

tire de omni dominio generaliter: & ita intelligit illorum ſententiam Conradus libro 1. q.7.& ſatis clarè dicit Armachanus. Qui ergo ſequeretur hanc ſententiam, poſſet dicere,quòd barbari non habebant dominium, quia ſemper erant in peccato mortali.

Sed contra hanc ſententiam ponitur propoſitio, Pecca-
6 tum † mortale non impedit dominium ciuile, & verum dominium. Hæc propoſitio licet ſit determinata in Concilio Conſtantiæ, tamen arguit Almain. 4. diſtinct. 15. qu. 2. ex Alaico, quia tunc exiſtens in peccato mortali, & conſtitutus in extrema neceſſitate eſſet perplexus, quia tenetur comedere panem:& ſi non habet dominium, accipit alienum: ergo non poteſt euadere mortale.Sed hoc argumentum parum procedit: primum, quia neque Armachanus, neque Vvicleff. videntur loqui de dominio naturali, ſed ciuili.Secundò negatur conſequentia,& diceretur, quòd in caſu neceſſitatis poſſet alienum accipere. Tertiò, Non eſt perplexus, quia poteſt pœnitere, & ideo aliter arguitur. Primò, Quia ſi peccator non habet dominium ciuile, de quo videntur loqui, ergo nec naturale: conſequens eſt falſum ergo. Probo conſequentiam, Quia etiam dominium naturale eſt ex dono Dei, ſicut ciuile: imò plus, quia ciuile videtur eſſe de iure humano: ergo ſi propter offenſam Dei homo perderet dominium ciuile, eadem ratione perderet etiam dominium naturale. Falſitas autem conſequentis probatur, Quia non perdit dominium ſuper proprios actus, & ſuper propria membra: habet enim peccator ius defendendi propriam vitam. Secundò, Scriptura ſacra ſæpe nominat reges illos, qui mali erant, & peccatores, vt patet de Salomone, Achab, & alijs multis: non eſt autem rex, qui non eſt Dominus: ergo. Tertiò conuerto argumentum factum pro parte contraria:dominium fundatur in imagine Dei,ſed homo eſt imago Dei per naturam, ſcilicet per potentias rationales: ergo non perditur per peccatum mortale. Minor probatur ex Auguſt. lib. 9. de Trinit. & ex Doctoribus. Quartò, Dauid vocabat Saulem dominum ſuum, & regem tempore, quo perſequebatur eum. 1. Reg. 16. & alijs locis: imò ipſe Dauid aliquando peccauit, nec propterea perdidit regnum. Quintò Geneſ. 49. *Non auferetur ſceptrum de Iuda, nec Dux de femore eius, donec veniat, qui mittendus eſt*,&c. & tamen multi fuerunt mali reges, ergo. Sextò, Poteſtas ſpiritua-

Reſpõdet author hac propoſitione. Almaini ratio ponitur, & reijcitur.

Ratio ſiue probatio authoris. *I.*

II.

III.

IV.

V.

VI.

ſpiritualis non perditur per peccatum mortale: ergo *nec ci-*uilis, quia multò minus videtur fundari in gratia, *quàm* ſpiritualis. Antecedens autem patet, quia presbyter *malus* conſecrat Euchariſtiam, & malus Epiſcopus ſacerdotes: *vt* certum eſt: licet Vvicleff. neget, concedit tamen Armachanus. Septimò: Nullo modo eſt veriſimile, cùm ſit præceptum

VII. obedire principibus, ad Ro. 13. & 1. Pet. 2. *Obedite præpoſitis veſtris non tantum bonis, ſed etiam diſcolis*, & non capere alienum, quòd voluerit Deus, quòd eſſet ita incertum, qui eſſent ve-

VIII. ri principes, & domini. Et in ſumma, hæc eſt manifeſta hæreſis: & ſicut Deus ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos, & pluit ſuper iuſtos, & iniuſtos: ita bona temporalia dedit bonis, & malis, nec diſputatur, eò quod dubitetur, ſed vt crimine ab vno, id eſt, à tam amenti hæreſi diſcamus omnes hæreticos.

Agitur iã de ſecũda cauſſa amittendi dominij, Et eſt quæſtio, An ratione infidelitatis amittatur dominium. Reſpõdet author aliquot propoſitionibus.

Sed reſtat, vtrum † ſaltem ratione infidelitatis perdatur dominium. Et videtur, quòd ſic: quia hæretici non habent dominium: ergo nec alij infideles, quia non videntur eſſe melioris conditionis. Antecedens autem patet ex cap. *cum ſecundum*. de hæret. lib. 6. vbi cauetur, quod bona hæreticorum ipſo iure ſint confiſcata. Reſpondeo per propoſitiones. 7

Prima Propoſitio Probatur ex Scrip.

Prima, infidelitas non eſt impedimentum, quo minus aliquis ſit verus dominus. Hæc concluſio eſt S. Thom. 2. 2. q. 10. art. 12. Et probatur etiam primò. Quia ſcriptura vocat reges aliquos infideles: vt Senacherib, & Pharaonem, & multos alios reges. Item quia grauius peccatum eſt odium Dei, quàm infidelitas: ſed per odium, &c. Item Paul. ad Rom. 13. & 1. Pet. 2. iubent præſtare obedientiam principibus, qui tunc erant omnes infideles, & ſeruos obedire dominis. Item Tobias iubebat reddi hædum a Gentilibus captum tanquam furtiuum, Tob. 2. quod non eſſet, ſi Gentiles non haberent dominium. Item Ioſeph fecit totam terram Aegypti tributariam Pharaoni, qui erat infidelis, Geneſ. 47.

Probatur ratione.

Item ratione S. Thom. Quia infidelitas non tollit nec ius naturale, nec humanum, ſed dominia ſunt vel de iure naturali, aut humano: ergo non tolluntur dominia per defectum fidei. Et tandem iſte eſt ita manifeſtus error, ſicut præcedens.

Corollar.

Ex quo patet, quòd nec à Saracenis, nec a Iudæis, vel alijs infidelibus licet capere res, quas poſſident, per ſe loquendo, id eſt quia infideles ſunt: ſed eſt furtum, vel rapina, non minus, quàm a Chriſtianis.

Sed

Digitized by Google

8 Sed † quia peculiaris difficultas eſt de hæreſi, ſit ſecunda propoſitio, Stando in iure diuino, hæreticus non amittit dominium bonorum, hæc eſt omnium, & eſt nota. Cùm enim amiſſio bonorum ſit pœna, & nulla ſit pœna de lege diuina pro iſto ſtatu, conſtat ſtando in iure diuino non amitti bona propter hæreſim. Item patet hæc propoſitio ex prima. Nam ſi propter aliam infidelitatem non perditur dominium, ergo nec propter hæreſim, cùm nihil ſit cautum ſpecialiter de hæreſi, quantum ad hoc in iure diuino. *II. prop.*

9 Sed † vtrum de iure humano? Conradus quidem lib. 1. q.7.con.2.& 3. videtur tenere, quòd hæreticus ipſo facto perdit dominium bonorum ſuorum: ita quod in foro conſcientiæ cadit a dominio. Ex quo infert, quod non poteſt alienare, & alienatio non tenet, ſi fiat. Probatur ex illo ca. *cum ſecundum leges*: vbi Papa præmittit, quod propter aliqua crimina ſecundum leges, eo ipſo ſuarum rerum dominium authores delictorum perdunt: & Papa determinat, quod idem ſit pro crimine hæreſis: & idem videtur tenere Ioan. Andr. in d.c. *cum ſecundum*: & videtur haberi ex l.4. C. de hæret. vbi interdicitur hæreticis venditio, & donatio, & omnis contractus bonorum ſuorum. Item leges obligant in foro conſcientiæ, vt docet S.Thom. prima ſecundæ q. 96. artic.4.

Sed pro declaratione ſit Tertia propoſitio: Hæreticus 10 † a die commiſſi criminis incurrit confiſcationem bonorum. Ita tenent communiter Doctores, & eſt determinatio Directo. lib.3. titulo 9. & in ſumma Baptiſtana in verbo abſol. §.17. & videtur diffinitum in illo c. *cum ſecundum leges*: & in d.l.4.C. de hæret. *III. Pro.*

11 Quarta propoſitio, † Nihilominus quamuis conſtet de crimine, ante tamen condemnationem non licet fiſco occupare bona hæreticorum. Hæc eſt omnium, & eſt determinatio dicti c. *cum ſecundum*. Imò eſſet contra ius diuinum, & naturale, vt pœna daretur executioni, antequam quis condemnaretur. *Pr. IV.*

12 Sequitur ex tertia † concluſione, quod condemnatione facta etiam poſt mortem, retroagitur confiſcatio, ad tempus commiſſi criminis ad quamcunque peruenerit poteſtatem: Hoc corollarium eſt etiam omnium, & particulariter Panorm. in c.fi. de hæreticis. *Coroll. I.*

Secundo

Digitized by Google

22 *Amens an poſſit eſſe dominus.*

23 *Barbari amentiæ prętextu non impediuntur eſſe veri domini, cum non ſint amentes.*

24 *Indi Barbari, antequam Hiſpani ad illos veniſſent, erant veri domini, & publicè, & priuatim.*

DOcete omnes gentes, *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Matthæi vltimo. In quem locum mouetur quæſtio, An liceat baptizare filios infidelium inuitis parentibus. Quæ quæſtio tractatur à Docto. 4. Sententiarum diſtinction. 4. & à Sancto Thoma, ſecunda ſecundæ quæſtione 10. artic. 12. & 3. parte quæſt. 68. artic. 10. Et tota diſputatio, & relectio ſuſcepta eſt propter Barbaros iſtos noui orbis, quos Indos vulgo vocant, qui ante quadraginta annos venerunt in poteſtatem Hiſpanorum, ignoti prius noſtro orbi. Circa quos pręſens diſputatio habebit tres partes. In prima tractabitur, quo iure venerint Barbari in ditionem Hiſpanorum. In ſecunda, quid poſſint Hiſpaniarum Principes erga illos in temporalibus, & in ciuilibus. In tertia, quid poſſint, vel ipſi, vel Eccleſia erga illos in ſpiritualibus, & in ſpectantibus ad Religionem. Vbi reſpondebitur ad quæſtionem propoſitam.

Diſputatio hęc tripartita.

Quo ad primam partem, ante omnia videtur, quòd tota hæc diſputatio ſit inutilis, & otioſa, non ſolùm inter nos, ad quos non ſpectat, an, ſi omnia rectè geruntur in adminiſtratione illorum hominum, diſputare, aut dubitare de illo negotio, aut, ſi quicquam fortè peccatur, illud emendare: ſed etiam apud eos, quorum intereſt hæc conſiderare, & adminiſtrare. Primò, quia neque Principes Hiſpaniarum, neque qui eorum Concilijs prępoſiti ſunt, tenentur de integro examinare, & retractare iura, & titulos, de quibus alias deliberatum eſt, & decretum, maximè in his, quæ bona fide Principes occupant, & ſunt in pacifica poſſeſſione. Quia, vt Ariſtot. dicit. 3. Ethicor. ſi ſemper quiſpiam conſultauerit, in infinitum res abiret, neque poſſent principes, & eorum Conſiliarij eſſe ſecuri, & certi in conſcientia ſua: & ſi oporteret à primordio repetere titulos ſuæ ditionis, nihil exploratum poſſent tenere. Et pręterea cum

An diſputatio hæc tota ſit inutilis.

Prin-

Principes noſtri,ſcilicet Ferdinandus, & Iſabella,qui primi occupauerunt regiones illas,fuerint Chriſtianiſſimi, & Imperator Carolus quintus ſit Princeps iuſtiſſimus, & religioſiſſimus: non eſt credendum,quin habeant exploratiſſima, & exquiſitiſſima omnia, quæ ſpectare poſſunt ad ſecuritatem ſui ſtatus, & conſcientiæ, maximè in tanta re: atque adeo non ſolùm ſuperuacaneum, ſed etiam temerarium videri poteſt de his diſputare: & hoc videtur eſſe, quærere nodum in ſcyrpo, & iniquitatem in domo iuſti.

Pro ſolutione huius obiectionis eſt conſiderandum,quòd Ariſtot. dicit tertio Ethicorum, quòd ſicut conſultatio, & deliberatio non eſt de rebus impoſſibilibus, aut neceſſarijs, ita nec conſultatio moralis eſt de illis, de quibus certum, & notum eſt eſſe licita, & honeſta: neque contrario, de quibus certum eſt eſſe illicita, & inhoneſta. Neque enim quiſquam rectè conſultauerit, an temperatè, fortiter, iuſtè viuendum ſit, vel iniuſtè, aut turpiter agendum, neque, an adulterandum, an peierandum, an colendi parentes,& cętera huiuſmodi. Certè non eſſet conſultatio Chriſtiana: ſed cùm aliquid agendum proponitur, de quo dubitari meritò poteſt, an ſit rectum, vel prauum, iuſtum, aut iniuſtum, de his expedit conſultare, & deliberare, neque prius temere aliquid agere, quam ſit inuentum, & exploratum, quid liceat, aut non liceat. Talia ſunt, quæ in vtranque partem habent ſpeciem boni, aut mali, qualia ſunt multa genera commutationum, & contractuum, & negotiorum. Et in his omnibus ita res ſe habet, quod ſi quis, antequam deliberauerit, & legitimè illi conſtiterit, tale factum licitum eſſe, aliquid tale faceret, & fortè ſecundum ſe eſſet licitum, talis peccaret, neque excuſaretur per ignorantiam, cùm illa, vt patet,non eſſet inuincibilis, poſtquam ille non facit, quod in ſe eſt, ad examinandum, quid liceat, aut non liceat. Ad hoc enim, vt actus ſit bonus,oportet,ſi alias non eſt certum, vt fiat ſecundum diffinitionem, & determinationem ſapientis. Hæc enim eſt vna conditio boni actus.2. Ethic. vt fiat ſecundum diffinitionem ſapientis, atque adeo ſi iſte non conſuluit ſapientes, in re dubia, excuſari non poteſt. Imò dato,quòd talis actus ſecundum ſe licitus eſſet, poſtquam dubitatur, meritò de illo tenetur quilibet conſultare, & arbitrio ſapientum facere, etiam ſi fortè illi errarent.

Reſponſiũ authoris prolixũ.

Quæ cadant ſub conſultationem.

In dubijs nihil agẽdũ, quouſque conſtiterit quid liceat, qui ſecus fecerit peccat.

Digitized by Google

Conſulendi ſapientes, vt intelligas quid in his liceat, ex eorũq; arbitrio agẽdum.

Vnde ſi quis contractum, de quo inter homines dubitatur, an ſit licitus, nec ne, faceret ſine Conſilio Doctorum, ſine dubio peccaret, etiamſi aliàs contractus eſſet licitus, & ipſe ita putaret, non ex authoritate ſapientis, ſed ex ſua affectione, & ſententia. Eadem ratione, ſi quis in re dubia conſulit ſapientes, & illi determinauerint, illud non licere, ſi talis proprio iudicio faceret aliquod tale, peccaret, etiamſi aliàs illud in ſe eſſet licitum. Vt ſi quis, exempli gratia, eſſet dubius, an hæc ſit vxor ſua, conſultat, an teneatur reddere debitum, vel vtrum liceat, vel etiam exigere: reſpondetur à Doctoribus, quòd nullo modo licet, ipſe autem ex affectu vxoris, vel propria cupiditate non credit, ſed putat ſibi licere, certè peccaret accedens ad vxorem, quamuis de ſe licitum eſſet, ſicut re vera eſt, quia talis facit contra conſcientiam, quam tenetur habere. Tenetur enim credere in his, quæ ſpectant ad ſalutem his, quos Eccleſia poſuit ad docendum: & in re dubia arbitrium illorum eſt lex. Sicut enim in foro contentioſo iudex tenetur iudicare ſecundum allegata, & probata: ita in foro conſcientiæ quilibet tenetur iudicare, non ex proprio ſenſu, ſed vel per rationem probabilem, vel per authoritatem ſapientum, aliàs eſt temerarium iudicium, & exponit ſe periculo errandi, & hoc ipſo errat. Sicut in veteri teſtamento Deuteronom. 17. præcipiebatur, Si quid erit ambiguum *inter ſanguinem, & ſanguinem, cauſſam, & cauſſam, lepram, & non lepram, & iudicium, ait Dominus, intra portas tuas videris variare, ſurge, & aſcende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, veniesque ad ſacerdotes Leuitici generis, & ad iudices, qui fuerint in illo tempore, quæresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicium veritatis, & facies quodcunque dixerint, qui preſunt loco, ſequeriſque ſententiam eorum, neque declinabis ad dextram, neque ad ſiniſtram.* Ita inquam in rebus dubijs tenetur quilibet conſulere illos, quos Eccleſia ad hoc conſtituit, quales ſunt Prelati, prædicatores, Confeſſores, diuinæ, & humanæ legis periti. Sunt enim in Eccleſia alij oculi, alij pedes, & cętera 1. ad Corinth. 12. Et Epheſ. 4. &, *ipſe dedit quidem quoſdam Apoſtolos, alios Euangeliſtas, alios autem Paſtores, & Doctores:* Et, *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ, & Phariſæi, omnia quæcunque dixerim vobis, ſeruate, & facite.* Matth. 23. Et facit etiam pręceptum Ariſt. 1. Ethi. ex Heſiodo.

Qui ĩ huiuſmodi dubijs, in conſultis ſapientib. aliquid agit, peccat, tamẽ ſi quod agit alioqui liceret.

At

At qui ex ſe neſcit, cuiquam neque porrigit aures,
Vt bona percipiat, demens, & inutilis ille eſt.

Itaque non ſatis eſt ad ſecuritatem vitæ, & conſcientiæ, vt quis putet ſe benè agere, ſed in rebus dubijs neceſſe eſt, vt aliorum, ad quos ſpectat, authoritati nitatur. Nec enim negotiatoribus ſatis eſt, vt nihil faciant, quod ipſi illicitum putent, ſi aliàs ſine conſilio peritorum illicitos contractus faciant. Vnde non puto verùm, quòd Cardinal. Caieta. dicit, quòd ſi reuera aliquid ſecundum ſe eſt licitū, ſi veniat in dubium, licet quicunque prædicatores, aut confeſſores, qui aliàs habent authoritatem iudicandi in iſtis, dicant illud eſſe illicitum, vel veniale dicant eſſe mortale, quòd qui ex affectu ad rem non credit illis, ſed format ſibi conſcientiam, quòd non ſit mortale, non peccat. Exemplum ponit, vt quòd fœminæ vtantur fuco, & alijs ornamentis ſuperfluis, quòd reuera non eſt ex ſe mortale, dato, quòd prædicatores, & confeſſores dicerent mortale; Si fœmina ex ſtudio ſe ornandi non credit, ſed putat, vel eſſe licitum, vel non eſſe mortale, non peccat mortaliter ita ſe ornando. Hoc inquam periculoſum eſt. Nam fœmina tenetur credere in his, quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem, peritis, & exponit ſe periculo, faciens contra illud, quod ſecundum ſententiam ſapientum eſt mortale. Et econtrario in re dubia ſi quis delibauerit cum ſapientibus, & accepit determinationem, quòd illud eſt licitum, talis eſt tutus in conſcientia, quouſque fortaſſe iterum ſit admonitus, vel talis authoritate, vel huiuſmodi rationibus, quibus meritò debeat moueri ad dubitandum, vel etiam credendum contrarium, hoc eſt, notum, quia facit, quod in ſe eſt, & ſic ignorantia eſt inuincibilis.

Aduertāt hoc negotiatores.

Caietan. reprehenditur.

Aduertāt hoc fœminæ.

Cōcilium ſapientū ſequēs tutus in conſcientia, quouſque non habet rationem dubitādi, aut credēdi contrarium.

1 Ex his ergo conficiuntur propoſitiones. Prima, In † rebus dubijs quilibet tenetur conſulere illos, ad quos ſpectat hæc docere, alias non eſt tutus in conſcientia, ſiue illa dubia ſint de re in ſe licita, ſiue illicita.

2 Secunda, Si † poſt conſultationem rei dubiæ diffinitum ſit à ſapientibus, illud eſſe illicitum, quilibet tenetur ſequi ſententiam illorum, & contrarium faciens non excuſatur, etiamſi aliàs illud eſſet licitum.

3 Tertia econtrario, † poſt conſultationem rei dubiæ diffinitum ſit a ſapientibus, illud eſſe licitum, qui ſequitur ſententiam illorum, eſt tutus, etiamſi aliàs ſit illicitum.

Tres propoſitiones colliguntur ex dictis.

1. Prop.
2. Prop.
3. Prop.

Ergo

Ergo redeundo ad propoſitum negotium barbarorum, nec eſt de ſe ita euidenter iniuſtum, vt non poſſit diſputari de iuſtitia illius: nec rurſus ita euidenter iuſtum, vt dubitari non poſſit de iniuſtitia illius, ſed in vtranque partem videtur habere ſpeciem. Nam primum cùm videamus totum illud negotium adminiſtrari per viros, & doctos, & bonos, credibile eſt rectè, & iuſtè omnia tractari. Deinde cùm audiamus tot hominum cædes, tot ſpolia hominum alioqui innoxiorum, deturbatos tot dominos poſſeſſionibus, & ditionibus ſuis priuatos, dubitari meritò poteſt iure an iniuria hæc facta ſint: & ſic hæc diſputatio non videtur omnino ſuperuacanea. & per hoc patet reſponſio ad obiectionem. Et præterea, dato, quòd nullum eſſet dubium in tota hac quæſtione, non eſt nouum diſputationes Theologicas inſtitui de re certa. Nam, & diſputamus de incarnatione Domini, & alijs articulis fidei. Non enim ſemper diſputationes Theologicæ ſunt in genere deliberatiuo. Sed pleræque in genere demonſtratiuo, id eſt, non ad conſultandum, ſed ad docendum ſuſceptæ.

Accommodat prædicta ad dubiũ propoſitũ de Indis, & reſpõdet ad illud.

Quod ſi quis occurrat dicens, Licet aliquando fuerint aliqua dubia circa hoc negotium, fuerunt tamen iam hæc tractata, & diffinita a ſapientibus, & ſic ex Conſilio eorum iam omnia adminiſtrari, nec opus eſſe noua examinatione: reſpondetur primum, ſi ita eſt, benedictus Deus, nec noſtra diſputatio quicquam obſtat, neque ego mouere volo nouas querelas. Secundò dico, quod hæc determinatio non ſpectat ad iuriſconſultos, vel ſaltem non ad ſolos illos. Quia cum illi barbari, vt ſtatim dicam, non eſſent ſubiecti iure humano, res illorum non ſunt examinandæ per leges humanas, ſed diuinas, quarum iuriſtæ non ſatis periti, vt per ſe poſſint huiuſmodi quæſtiones diffinire. Nec ſatis ſcio, an vnquam ad diſputationem, & determinationem huius quæſtionis vocati fuerint Theologi digni, qui audiri de tanta re poſſent. Et cùm agatur de foro conſcientiæ, hoc ſpectat ad ſacerdotes, id eſt ad Eccleſiam, diffinire. Vnde Deuteron. 17. Præcipitur Regi, vt accipiat exemplar legis de manu ſacerdotis. Tertiò, vt ſumma rei ſit ſatis examinata, & certa, nonne in tanto negotio poſſunt alia peculiaria dubia occurrere, quæ meritò diſputari poſſent? Itaque non ſolum non otioſum aliquid, & inutile, ſed magnum operæ pretium me

Occurrit obiectioni primò.

II.

Huius cauſſæ deciſſio non ad iuris peritos, ſed ad Theologos pertinet. Atqs adeò ad ſacerdotes, id eſt, ad Eccleſiam.

me facturum putarem, ſi hanc quæſtionem, pro dignitate poſſem tractare.

Redeundo ergo ad quæſtionem, vt ex ordine procedamus, quæritur † primò, vtrum barbari iſti eſſent veri Domini ante aduentum Hiſpanorum, & priuatim, & publicè: id eſt, vtrum eſſent veri Domini priuatarum rerum, & poſſeſſionum, & vtrum eſſent inter eos aliqui veri principes, & Domini aliorum. Et poſſet videri, quòd non. Quia ſerui non habent dominium rerum: ſeruus enim nihil ſuum habere poteſt. Inſtitu. per quas perſo. nob. acquirere liceat. §. *item vobis*. &. ff. de acquirend. hæred. l. *placet*. vnde quicquid acquirit, Domino acquirit. Inſtitu. de his, qui ſunt ſui, vel alie. iur. §. *nam apud omnes*. Sed barbari iſti ſunt ſerui: ergo. Probatur: nam vt Ariſt. 1. Politic. eleganter, & accuratè tradit, aliqui ſunt natura ſerui, quibus, ſcilicet, melius eſt ſeruire, quam imperare: ij autem ſunt, quibus ratio non ſufficit ad regendum etiam ſeipſos (ſed ſolum ad iuſta capeſſendum, & quorum vis magis in corpore eſt, quam in animo. Sed profectò ſi aliqui tales ſunt, maximè iſti barbari: qui reuera parum diſtare videntur a brutis animantibus, & omnino ſunt inhabiles ad regendum: & ſine dubio melius eſt illis, vt regantur ab alijs, quam, vt ſeipſos regant. Et Ariſtote. dicit iuſtum naturale eſſe, vt tales ſeruiant: ergo tales non poſſunt eſſe Domini. Nec obſtat, quòd ante aduentum Hiſpanorum non haberent alios Dominos: non enim repugnat, ſeruum eſſe ſine Domino: vt notat glo. in l. *ſi vſumfructum*. ff. de liberali. Imò habetur expreſsè in ipſa lege, & eſt caſus expreſſus in l. *quod ſeruus*. de ſeruo. ſtipula. de ſeruo, qui à Domino relictus eſt, & à nullo occupatus, quòd poteſt a quocunque occupari, ſi ergo erant ſerui, potuerunt ab Hiſpanis occupari. 4 *Prima quæſtio de Indis.* *Arg. pro parte negat.*

In contrarium eſt, Quia illi erant in pacifica poſſeſſione rerum, & publicè, & priuatim: ergo omnino (niſi contrariũ conſtet) habendi ſunt pro dominis, neque indicta cauſſa poſſeſſione deturbandi. *Arg. pro par. affir.*

Pro ſolutione nolo reuocare in propoſitum multa, quæ a Doctoribus traduntur de diffinitione dominij, quæ a me etiam latè adducta ſunt in materia de reſtitutione, 4. diſtinctione 15. & 1. 2. q. 62. Illa inquam prætereo, ne occaſione illorum omittam magis neceſſaria. Et ideo his *Et diſtinctione.*

præ

Digitized by Google

Si barbari non habuerint verum dominium quot cauſſa poſſint prætendi amittẽdi dominij.

prætermiſſis notandum, quòd ſi barbari non haberent dominium, non videtur, quòd poſſit prætendi alia cauſſa, niſi vel quia ſunt peccatores, vel quia infideles, vel quia amentes, vel inſenſati.

Error Vualdenſiũ, Vuicleff. & Armachani circa primam cauſſam, hoc eſt peccatum.

Fuerunt ergo aliqui, † qui defendebant, quòd titulus 5 dominij eſt gratia, & per conſequens, quòd peccatores, ſaltem in mortali peccato, nullum habent dominium in quacunque re. Iſte fuit error pauperum de Lugduno, ſiue Vvaldenſium, & poſtea Ioannis Vvicleff. Cuius vnus error damnatus in Concilio Conſtantien. fuit, *Nullus eſt dominus ciuilis, dum eſt in peccato mortali.* Eadem fuit ſententia Armachani lib. 10. de quæſtio. Arme. c. 4. & in dialogo. *Defenſorium pacis.* Aduerſus quem ſcripſit Vvald. To. 1. de antiq. lib. 3. c. 82. & 83. To. 2. c. 3. Probat Armach. quia tale dominium reprobatur à Deo. Oſeæ. 8. *Ipſi regnauerunt, & non ex me, principes extiterunt, & non cognoui.* Et ſubiungitur cauſſa, *Argentum, & aurum ſuum fecerunt ſibi idola, vt interirent,* &c. Et ideo, inquit, tales carent iuſto dominio apud Deum. Certum eſt tamen, omne dominium eſſe authoritate diuina, cùm ipſe Deus ſit creator omnium, neque aliquis poſſit habere dominium, niſi cui ipſe dederit. Non eſt autem conſentaneum, vt det inobedientibus, & tranſgreſſoribus præceptorum ſuorum: ſicut & principes humani non dant ſua bona, vt villas, aut caſtra rebellibus, &, ſi dederint, auferunt. Per humana verò debemus iudicare de diuinis. Rom. 1. ergo Deus non concedit dominium inobedientibus. Vnde in ſignum huius, Deus aliquando tales proijcit a principatu, vt Saulem. 1. Reg. 15. & 16. & de Nabuchodonoſor. & Balthaſar, Daniel 4. & 5. Item Geneſ. 1. *faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, vt præſit piſcibus maris,* &c. Apparet ergo, quod dominium fundetur in imagine Dei, ſed hæc non eſt in peccatore: ergo non eſt dominus. Item talis committit crimen læſæ maieſtatis: ergo meretur perdere dominium. Item Aug. dicit, quòd peccator non eſt dignus pane, quo veſcitur. Item Dominus dederat primis parentibus dominium paradiſi, & ratione peccati priuauit eos illo Gen. 1. ergo.

Pro ſentẽtia Armachani, & prædictorũ Arg. I. *II.* *III.* *IV.*

Verum eſt, quòd tam Vvicleff. quàm Armachanus non diſtinctè loquuntur, & videntur potius loqui de dominio ſuperioritatis, quod eſt principum. Sed quia argumenta æqualiter procedunt de omni dominio, ideo videntur ſentire

tire

tire de omni dominio generaliter: & ita intelligit illorum ſententiam Conradus libro 1. q.7.& ſatis clarè dicit Armachanus. Qui ergo ſequeretur hanc ſententiam, poſſet dicere,quòd barbari non habebant dominium, quia ſemper erant in peccato mortali.

Sed contra hanc ſententiam ponitur propoſitio, Pecca-
6 tum † mortale non impedit dominium ciuile, & verum dominium. Hæc propoſitio licet ſit determinata in Concilio Conſtantiæ, tamen arguit Almain. 4. diſtinct. 15. qu. 2. ex Alaico, quia tunc exiſtens in peccato mortali, & conſtitutus in extrema neceſſitate eſſet perplexus, quia tenetur comedere panem:& ſi non habet dominium, accipit alienum: ergo non poteſt euadere mortale.Sed hoc argumentum parum procedit: primum, quia neque Armachanus, neque Vvicleff. videntur loqui de dominio naturali, ſed ciuili. Secundò negatur conſequentia,& diceretur, quòd in caſu neceſſitatis poſſet alienum accipere. Tertiò, Non eſt perplexus, quia poteſt pœnitere, & ideo aliter arguitur. Primò, Quia ſi peccator non habet dominium ciuile, de quo videntur loqui, ergo nec naturale: conſequens eſt falſum ergo. Probo conſequentiam, Quia etiam dominium naturale eſt ex dono Dei, ſicut ciuile: imò plus, quia ciuile videtur eſſe de iure humano: ergo ſi propter offenſam Dei homo perderet dominium ciuile, eadem ratione perderet etiam dominium naturale. Falſitas autem conſequentis probatur, Quia non perdit dominium ſuper proprios actus, & ſuper propria membra: habet enim peccator ius defendendi propriam vitam. Secundò, Scriptura ſacra ſæpe nominat reges illos, qui mali erant, & peccatores, vt patet de Salomone, Achab, & alijs multis: non eſt autem rex, qui non eſt Dominus: ergo. Tertiò conuerto argumentum factum pro parte contraria:dominium fundatur in imagine Dei,ſed homo eſt imago Dei per naturam, ſcilicet per potentias rationales: ergo non perditur per peccatum mortale. Minor probatur ex Auguſt. lib. 9. de Trinit. & ex Doctoribus. Quartò, Dauid vocabat Saulem dominum ſuum, & regem tempore, quo perſequebatur eum. 1. Reg. 16. & alijs locis: imò ipſe Dauid aliquando peccauit, nec propterea perdidit regnum. Quintò Geneſ. 49. *Non auferetur ſceptrum de Iuda, nec Dux de femore eius, donec veniat, qui mittendus eſt,* &c. & tamen multi fuerunt mali reges, ergo. Sextò, Poteſtas ſpiritua-

Reſpōdet author hac propoſitione.

Almaini ratio proponitur, & reycitur.

Ratio ſiue probatio authoris.

I. *II.* *III.* *IV.* *V.* *VI.*

Google

ſpiritualis non perditur per peccatum mortale: ergo nec ciuilis, quia multò minus videtur fundari in gratia, quàm ſpiritualis. Antecedens autem patet, quia presbyter malus conſecrat Euchariſtiam, & malus Epiſcopus ſacerdotes: vt certum eſt: licet Vvicleff. neget, concedit tamen Armachanus. Septimò: Nullo modo eſt veriſimile, cùm ſit pręceptum

VII. obedire principibus, ad Ro. 13. & 1. Pet. 2. *Obedite præpoſitis veſtris non tantum bonis, ſed etiam diſcolis*, & non capere alienum,

VIII. quòd voluerit Deus, quòd eſſet ita incertum, qui eſſent veri principes, & domini. Et in ſumma, hæc eſt manifeſta hæreſis: & ſicut Deus ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos, & pluit ſuper iuſtos, & iniuſtos: ita bona temporalia dedit bonis, & malis, nec diſputatur, eò quod dubitetur, ſed vt crimine ab vno, id eſt, à tam amenti hæreſi diſcamus omnes hæreticos.

Agitur iã de ſecũda cauſſa amittendi dominij, Et eſt quæſtio, An ratione infidelitatis amittatur dominium. Reſpõdet author aliquot propoſitionibus.

Sed reſtat, vtrum † ſaltem ratione infidelitatis perdatur dominium. Et videtur, quòd ſic: quia hæretici non habent dominium: ergo nec alij infideles, quia non videntur eſſe melioris conditionis. Antecedens autem patet ex cap. *cum ſecundum*. de hæret. lib. 6. vbi cauetur, quod bona hæreticorum ipſo iure ſint confiſcata. Reſpondeo per propoſitiones. Prima, infidelitas non eſt impedimentum, quo minus aliquis ſit verus dominus. Hæc concluſio eſt S. Thom. 2. 2. q. 10. art. 12. Et probatur etiam primò. Quia ſcriptura vocat reges aliquos infideles: vt Senacherib, & Pharaonem, & multos alios reges. Item quia grauius peccatum eſt odium Dei, quàm infidelitas: ſed per odium, &c. Item Paul. ad Rom. 13. & 1. Pet. 2. iubent præſtare obedientiam principibus, qui tunc erant omnes infideles, & ſeruos obedire dominis. Item Tobias iubebat reddi hædum a Gentilibus captum tanquam furtiuum, Tob. 2. quod non eſſet, ſi Gentiles non haberent dominium. Item Ioſeph fecit totam terram Aegypti tributariam Pharaoni, qui erat infidelis, Geneſ. 47. Item ratione S. Thom. Quia infidelitas non tollit nec ius naturale, nec humanum, ſed dominia ſunt vel de iure naturali, aut humano: ergo non tolluntur dominia per defectum fidei. Et tandem iſte eſt ita manifeſtus error, ſicut præcedens. Ex quo patet, quòd nec à Saracenis, nec a Iudæis, vel alijs infidelibus licet capere res, quas poſſident, per ſe loquendo, id eſt quia infideles ſunt: ſed eſt furtum, vel rapina, non minus, quàm a Chriſtianis. 7

Prima Propoſitio Probatur ex Scrip. Probatur ratione. Corollar.

Sed

8 Sed † quia peculiaris difficultas eſt de hæreſi, ſit ſecunda propoſitio, Stando in iure diuino, hæreticus non amittit dominium bonorum, hæc eſt omnium, & eſt nota. Cùm enim amiſſio bonorum ſit pœna, & nulla ſit pœna de lege diuina pro iſto ſtatu, conſtat ſtando in iure diuino non amitti bona propter hæreſim. Item patet hæc propoſitio ex prima. Nam ſi propter aliam infidelitatem non perditur dominium, ergo nec propter hæreſim, cùm nihil ſit cautum ſpecialiter de hæreſi, quantum ad hoc in iure diuino. *II. prop.*

9 Sed † vtrum de iure humano? Conradus quidem lib. 1. q.7.con.2.& 3. videtur tenere, quòd hæreticus ipſo facto perdit dominium bonorum ſuorum: ita quod in foro conſcientiæ cadit a dominio. Ex quo infert, quod non poteſt alienare, & alienatio non tenet, ſi fiat. Probatur ex illo ca. *cum ſecundum leges*: vbi Papa præmittit, quod propter aliqua crimina ſecundum leges, eo ipſo ſuarum rerum dominium authores delictorum perdunt: & Papa determinat, quod idem ſit pro crimine hæreſis: & idem videtur tenere Ioan. Andr. in d.c. *cum ſecundum:* & videtur haberi ex l.4. C. de hæret. vbi interdicitur hæreticis venditio, & donatio, & omnis contractus bonorum ſuorum. Item leges obligant in foro conſcientiæ, vt docet S. Thom. prima ſecundæ q. 96. artic.4.

Sed pro declaratione ſit Tertia propoſitio: Hæreticus *III. Pro.*
10 † a die commiſſi criminis incurrit confiſcationem bonorum. Ita tenent communiter Doctores, & eſt determinatio Directo. lib.3. titulo 9. & in ſumma Baptiſtana in verbo abſol. §.17. & videtur diffinitum in illo c. *cum ſecundum leges:* & in d.l.4.C. de hæret.

11 Quarta propoſitio, † Nihilominus quamuis conſtet de crimine, ante tamen condemnationem non licet fiſco occupare bona hæreticorum. Hæc eſt omnium, & eſt determinatio dicti c. *cum ſecundum.* Imò eſſet contra ius diuinum, & naturale, vt pœna daretur executioni, antequam quis condemnaretur. *Pr. IV.*

12 Sequitur ex tertia † concluſione, quod condemnatione facta etiam poſt mortem, retroagitur confiſcatio, ad tempus commiſſi criminis ad quamcunque peruenerit poteſtatem: Hoc corollarium eſt etiam omnium, & particulariter Panorm. in c.fi. de hæreticis. *Coroll. I.*

Secundo

Coroll. 2. Secundò ſequitur, quòd † venditiones, donationes, & omnis alia alienatio bonorum a die commiſſi criminis ſunt inualidæ. Itaque facta condemnatione; omnes reſcinduntur a fiſco, & bona capiuntur ab eodem fiſco, etiam pretio non reſtituto emptoribus. Etiam hæc eſt omnium, & nominatim Panormit. vbi ſupra, & patet ex d.l.4. C. de hæreticis. 13

Prop. V. Quinta propoſitio, Nihilominus † hæreticus eſt Dominus in foro conſcientiæ antequam condemnetur. Hæc propoſitio videtur contra Conrad. & Direct. & Ioan. And. ſed tamen eſt propoſitio Syluest. in verbo, *hæreſis*. §.8. Et tenet illam, & diſputat ad longum Adrian. quodlib. 6.q.2.& idem videtur dicere Caiet. in ſumma, in verbo, *pœna*. Et probatur primò, Quia hoc ipſum, ſcilicet priuari, in foro conſcientiæ eſt pœna: ergo nullo modo debet infligi ante condemnationem: nec ſatis ſcio, an ius humanum hoc poſſet facere. Item probatur manifeſtè, Quia, vt patet in illo c. *cùm ſecundum leges:* eodem modo ſunt confiſcata bona ipſo facto propter inceſtas nuptias. Item ſi mulier ingenua rapta nubat raptori: imò ſi quis de mercibus importatis non ſoluat vectigalia conſueta, ipſo facto bona confiſcantur. Item qui illicitas merces exportat, vt arma, ferrum, ad Saracenos: vt patent omnia iſta in d.cap. *cum ſecundum leges* &c. de inceſtis nuptijs.l. *cum ancillis*: & C. de raptu virgin. l. vna. & de Iudæis. c. *ita quorundam*. &.ff. de vectig. l. fin. Imò Papa in d.c. *cum ſecundum*: expreſsè dicit, quòd ſicut eſt confiſcatio in illis caſibus, ita vult, quòd fiat propter hæreſim. Sed nullus negat, quin inceſtuoſus, & raptor, & deferens arma Saracenis, & non ſoluens vectigalia, quin maneat verus dominus bonorum ſuorum in foro conſcientiæ: quare ergo non etiam hæreticus? & ipſe Conradus etiam eodem modo dicit de illis caſibus, & de hæretico: & grauius eſſet cogere hominem iam emendatum ab hæreſi, reſtituere bona fiſco. 14

Prob. I.

Prob. II.

Sequitur corollarium, quòd † hæreticus poteſt licitè viuere ex bonis ſuis. † Secundò ſequitur item, quod † titulo gratioſo poteſt transferre bona ſua, puta donando. Sequitur tertio, quod titulo oneroſo † puta vendendo, aut dando in dotem, ſi crimen poſſet venire in iudicium, non licet transferre. Patet, quia decipit emptorem, & ponit eum in periculo perdendi, & rem, & pretium, ſi venditor 15 16 17

Notanda quatuor hæc corollaria.

con-

Digitized by Google

18 condemnentur. Vltimò ſequitur, quòd † ſi re vera non eſſet periculum confiſcationis, poſſet etiam licitè titulo oneroſo alienare: vt ſi quis eſſet hæreticus in Germania, Catholicus poſſet licitè emere ab illo. Graue enim eſſet, quod non poſſet licitè in aliqua ciuitate Lutheranorum, ſi quis eſt Catholicus, emere agrum ab hæretico, nec vendere illi, quod tamen neceſſario eſſet dicendum, ſi omnino hæreticus non eſt dominus in foro conſcientiæ.

Infertur concluſio principalis.

19 Ex omnibus his ſequitur concluſio, Quòd † Barbari nec propter peccata alia mortalia, nec propter peccatum infidelitatis impediuntur, quin ſint veri domini, tam publicè, quàm priuatim, nec in hoc titulo poſſunt à Chriſtianis occupari bona, & terræ illorum, vt latè, & eleganter deducit Caiet. ſecunda ſecundæ, q. 66. art. 8.

Caietan. Quæſt. de tertia cauſa.

Reſtat, an ideo non eſſent domini, quia ſunt inſenſati, 20 vel amentes. Et circa hoc dubium eſt, an ad hoc, vt † aliquis ſit capax dominij, requiratur vſus rationis, & Conradus quidem libro 1. quæſt. 6. ponit concluſionem, quòd dominium conuenit creaturæ irrationali, tam ſenſibili, quàm inſenſibili. Probatur, Quia dominium nihil aliud eſt, quam ius vtendi re in vſum ſuum: Sed bruta habent ius ſuper herbas, & plantas. Geneſ. 1. *Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem ſemen ſuper terram, & vniuerſa, ligna quæ habet in ſemetipſis ſementem generis ſui, vt ſint vobis in eſcam, & cunctis animantibus terræ.* Item aſtra habent ius illuminandi, Geneſ. 1. *Poſuit ea in firmamento cœli, vt lucerent, ac præeſſent dici, ac nocti.* Et leo habet dominium ſuper omnia animalia greſſibilia, vnde, & rex animantium vocatur. Et Aquila eſt domina inter volucres, vnde Pſalmus 103. *Herodij domus dux eſt eorum.* Eiuſdem ſententiæ eſt Sylueſter in verbo *dominium,* in principio, vbi dicit, quòd elementa dominantur inuicem.

An videlicet Indi idcirco careant domino: quà carẽt vſu rationis. Opinio Conradi.

Et Sylu. Reſpõdet author pͦpoſitionibus aliquot.

Sed reſpondeo per propoſitiones. Prima, Creaturæ irrationales non poſſunt habere dominium. Patet, quia dominium eſt ius, vt fatetur etiam Conradus, ſed creaturæ irrationales non poſſunt habere ius: ergo nec dominium. Probatur minor: quia non poſſunt pati iniuriam, ergo non habent ius. Probatur aſſumptum, Quia qui prohiberet lupum, aut leonem à præda, vel bouem à paſtu, non faceret ei iniuriam, nec qui claudit feneſtram, ne ſol illuminet, facit iniuriam ſoli. Et confirmatur, Quia ſi bruta

1. Prop. Prob. 1. Reijcitur ſimul Cõradi, & Syluеſt. opinio.

m habent

habent dominium, ergo, qui tolleret herbam cerui, faceret furtum, quia caperet alienum inuito domino. Item, Feræ non habent dominium ſui: ergo multo minus aliarum rerum. Aſſumptum probatur, Quia licet eas impunè interficere etiam animi gratia: vnde etiam Philoſophus 1. Polit. quod venatio ferarum eſt iuſta, & naturalis. Item, ipſe feræ, & omnia irrationalia ſunt hominis per proprietatem, multò magis quàm ſerui: ergo ſi ſerui non poſſunt habere aliquid ſuum, multò minus irrationalia. Et confirmatur propoſitio authoritate Sanct. Thom. 1.2.q.1.ar.1. & 2.& q.6.ar.2.& contra Gent.lib.3.ca. 110. ſola creatura rationalis habet dominium ſui actus, quia, vt ipſe etiam dicit prima p.quæſt.82.a.1.ad.3. per hoc aliquis eſt dominus ſuorum actuum, quia poteſt hoc, vel illud eligere. Vnde etiam, vt ibidem dicit, appetitus circa vltimum finem, non ſumus domini, ſi ergo bruta non habent dominium ſuorum actuum, ergo nec aliarum rerum. Et licet diſputatio videatur de nomine, certè hoc eſt valdè impropriè loqui, & preter communem modum loquendi tribuere dominium irrationalibus. Non enim dicimus aliquem eſſe dominum, niſi eius, quod ſitum eſt in ſua facultate. Ita enim loquimur: Non eſt in mea facultate: non eſt in mea poteſtate, quando non ſum dominus. Bruta autem, cum non moueant ſe, ſed potiùs moueantur, vt S.Thom.ait prima ſecundę, vbi ſuprà: eadem ratione nec habent dominium.

Prob. II.

Pro. III.

Ratio Sylueſtri refellitur.

Nec valet, quòd Sylueſter dicit, quòd dominium aliquando non dicit ius, ſed ſolam potentiam: & hoc modo ignis habet dominium in aquam: ſi enim hoc ſatis eſt ad dominium: ergo latro habet dominium ad interficiendum hominem, quia habet potentiam ad hoc, & fur habet potentiam ad capiendum pecuniam. Quod autem dicit aſtra dominari, & Leonem eſſe regem; certum eſt dictum metaphoricè; & per tranſlationem.

Videtur conuenire dominiū.

Sed † poteſt videri dubium de puero ante vſum rationis, an poſſit eſſe dominus. Quia videtur nihil differre ab irrationalibus: & Apoſtolus ad Galath. 4. *Quanto tempore hæres paruulus eſt, differt à ſeruo.* Sed ſeruus eſt dominus: ergo, & cętera. Sed ſit ſecunda Propoſitio, pueri ante vſum rationis poſſunt eſſe domini. Hoc patet, Quia poſſunt pati iniuriam, ergo habent ius rerum: ergo, & dominium, quod nihil aliud eſt, quàm ius. Item bona pupillorum 21

2. Prop.

Prob. 1.

2.

non

Digitized by Google

non ſunt in bonis tutorum: & habent dominos, & non alios, 3.
ergo pupillos. Item, pueri ſunt hæredes, Sed hæres eſt, qui ſuccedit in ius defuncti, & qui eſt dominus hæreditatis, l. *cum hæres*. ff. de diuer. & tempora. pręſcrip. & inſt. de hæred. 4.
qualit. & differentia §. finali. Item diximus, quòd fundamentum dominij eſt imago Dei, quæ adhuc eſt in pueris. & Apoſtolus eodem loco Galat. 4. *Quanto tempore hæres paruulus eſt, nihil differt à ſeruo, cum ſit dominus omnium*. Nec eſt idem de creatura irrationali, quia puer non eſt propter alium, ſed propter ſe, ſicut eſt brutum.

22 Sed † de amentibus quid? Dico de perpetuo amentibus, qui nec habent, nec eſt ſpes, quòd habituri ſint vſum rationis: ſit tertia propoſitio. Videtur adhuc, quòd poſſint eſſe domini, quia poſſunt pati iniuriam: ergo habent ius, ſed hoc remitto ad iuriſconſultos, vtrum poſſint habere dominium ciuile. *3. Prop.*

23 Quicquid ſit de hoc: ſit quarta propoſitio, Nec † ex hac parte impediuntur barbari, ne ſint veri domini. Probatur, Quia ſecundum rei veritatem non ſunt amentes, ſed habent pro ſuo modo vſum rationis. Patet, Quia habent ordinem aliquem in ſuis rebus, poſtquam habent ciuitates, quæ ordine conſtant, & habent matrimonia diſtincta, magiſtratus, dominos, leges, opificia, commutationes, quæ omnia requirunt vſum rationis: item religionis ſpeciem; item non errant in rebus, quæ alijs ſunt euidentes, quod eſt indicium vſus rationis. Item Deus, & natura non deficiunt in neceſſarijs, pro magna parte ſpeciei: pręcipuum autem in homine eſt ratio, & fruſtra eſt potentia, quæ non reducitur ad actum. Item fuiſſent ſine culpa ſua tot millibus annorum extra ſtatum ſalutis, cùm eſſent nati in peccato, & non haberent baptiſmum, nec vſum rationis ad quærendum neceſſaria ad ſalutem, vnde quod videantur, tam inſenſati, & hebetes, puto maxima ex parte venire ex mala, & barbara educatione, cùm etiam apud videamus mulos ruſticorum parum differentes à brutis animantibus. *4. Prop.* *Barbari in nouo orbe nō omnino carēt ratione.*

24 Reſtat ergo ex omnibus dictis, quòd ſine dubio † Barbari erant, & publicè, & priuatim, ita veri domini, ſicut Chriſtiani: nec hoc titulo potuerunt ſpoliari, aut principes, aut priuati rebus ſuis, quòd non eſſent veri domini. Et graue eſſet negare illis, qui nihil iniuriæ vnquam fecerunt, *Concluſio pricipalis ex dictis collecta.*

m 2 quòd

Digitized by Google

quod concedimus Saracenis, & Iudæis perpetuis hoſtibus religionis Chriſtianæ: quos non negamus habere vera dominia rerum ſuarum, ſi alias non occupauerunt terras Chriſtianorum.

Respond. ad ar. pro parte neg. poſitū ſupra nu. 4. vbi exponitur locus Ariſt 1. Polit.

Supereſt reſpondere ad argumentum in contrarium, vbi arguebatur, quòd iſti videntur ſerui à natura, quia parum valent ratione ad regendum, etiam ſe ipſos. Ad hoc reſpondeo, quòd certè Ariſtoteles non intellexit, quòd tales, qui parum valent ingenio, ſint natura alieni iuris, & non habeant dominium, & ſui, & aliarum rerum: hæc enim eſt ſeruitus ciuilis, & legitima, qua nullus eſt ſeruus à natura: nec vult Philoſophus, ſi qui ſunt natura parum mente validi, quòd liceat occupare patrimonia illorum, & illos redigere in ſeruitutem, & venales facere: ſed vult docere, quòd à natura eſt in illis neceſſitas, propter quam indigent ab alijs regi, & gubernari: & bonum eſt illis ſubdi alijs, ſicut filij indigent ſubijci parentibus ante adultam ætatem, & vxor viro. Et quòd hæc ſit intentio Philoſophi, patet, quia eodem modo dicit, quòd natura ſunt aliqui domini, ſcilicet qui valent intellectu. Certum eſt autem, quòd non intelligit, quòd tales poſſent ſibi artipere imperium in alios illo titulo, quod ſint ſapientiores, ſed quia natura habent facultatem, vt poſſint imperare, & regere. Et ſic, dato quòd iſti Barbari ſint ita inepti, & hebetes, vt dicitur: non ideo negandum eſt habere dominium, nec ſunt in numero ſeruorum ciuilium habendi. Verum eſt, quòd ex hac ratione, & titulo poſſet oriri aliquod ius ad ſubijciendum eos, vt infra dicemus.

Reſtat concluſio certa. Quòd antequam Hiſpani ad illos veniſſent, illi erant veri domini, & publicè, & priuatim.

* * *

SE-

Digitized by Google

SECTIONIS SECVNDÆ.

De Titulis non legitimis, quibus Barbari noui orbis venire potuerint in ditionem Hiſpanorum.

S V M M A.

1 *Imperator non eſt totius orbis dominus.*
2 *Imperator, licet eſſet dominus mundi, non ob id poſſet occupare prouincias Barbarorum, & conſtituere nouos dominos, & veteres deponere, vel vectigalia capere.*
3 *Papa non eſt dominus ciuilis, aut temporalis totius orbis, loquendo propriè de dominio, & poteſtate ciuili.*
4 *Summus Pontifex, quamuis haberet poteſtatem ſecularem in mundum, non poſſet eam dare principibus ſecularibus.*
5 *Papa habet poteſtatem temporalem in ordine ad ſpiritualia.*
6 *Papa nullam poteſtatem temporalem habet in Barbaros Indos, neque in alios infideles.*
7 *Barbari, ſi nolint recognoſcere dominium aliquod Papæ, non ob id poteſt eis bellum inferri, & illorum bona occupari.*
8 *Barbari, an priuſquam aliquid audiſſent de fide Chriſti, peccarent peccato infidelitatis, eo quòd non crederent Chriſto.*
9 *Ignorantia ad hoc, quod alicui imputetur, & ſit peccatum, vel vincibilis, quid requiratur. Et quid de ignorantia inuincibili.*

10 *Barbari, an ad primum fidei Chriſtianæ nuntium teneantur credere, ita vt peccent mortaliter, non credentes Chriſti Euangelium, ſolùm per ſimplicem annuntiationem, &c.*

11 *Barbaris ſi ſimpliciter fides annuntiaretur, & proponeretur, & nollent ſtatim recipere, hac ratione non poſſent Hiſpani illis bellum inferre, neque iure belli contra eos agere.*

12 *Barbari rogati, & admoniti, vt audiant pacificè loquentes de Religione, quomodo, ſi nolint, non excuſentur à peccato mortali.*

13 *Barbari quando tenerentur recipere Chriſti fidem ſub mortalis peccati pœna.*

14 *Barbaris an hactenus ita propoſita, & annuntiata fuerit fides Chriſtiana, vt teneantur credere ſub nouo peccato, non ſatis liquet ſecundum authorem.*

15 *Barbaris, etſi quantumcunque fides annuntiata probabiliter, & ſufficienter fuerit, & noluerint eam recipere, non tamen ob id licet eos bello perſequi, & bonis ſuis ſpoliare.*

16 *Principes Chriſtiani, non poſſunt, etiam authoritate Papæ, coercere Barbaros à peccatis contra legem naturæ, nec ratione illorum eos punire.*

Statuit author adferre titulos, tã legitimos, quã nõ legitimos, quibus Hiſpani venerĩt ĩ poſſeſſionem regionis Barbarorum. Primus titulus non legitimus.

SVppoſito ergo, quod ſunt, vel erant veri domini, supereſt videre, quo titulo potuerint Hiſpani venire in poſſeſſionem illorum, vel illius regionis: & primo referam titulos, qui poſſint prętendi, ſed non idonei, nec legitimi. Secundò ponam alios titulos legitimos, quibus potuerint Barbari venire in ditionem Hiſpanorum. Sunt autem ſeptem tituli, qui poſſunt pretendi, ſed non idonei, ſeptem autem alii, vel octo iuſti, & legitimi.

Primus ergo titulus poſſet eſſe, quòd Imperator eſt dominus mundi: & ſic dato, quòd tempore pręterito fuiſſet aliquid

aliquid vitij, iam eſſet purgatum in Cæſare Imperatore Chriſtianiſſimo. Nam dato, quòd ita ſit, quòd ſint veri domini, poſſent habere ſuperiores dominos, ſicut inferiores principes habent regem, & aliqui reges habent Imperatorem, quare in eandem rem poſſunt plures habere dominium: vnde eſt illa diſtinctio iuriſtarum trita, dominium altum, baſſum, directum, vtile, merum, mixtum. Dubitatur ergo vtrum iſti haberent dominum ſuperiorem. Et quia non poteſt eſſe dubium, niſi de Imperatore, aut de Papa, de iſtis dicemus.

Et videtur primò, quòd Imperator ſit totius orbis Dominus, & per conſequens etiam Barbarorum. Primùm ex communi appellatione, quam tribuunt Imperatori Diuo Maximiliano, aut Carolo ſemper Auguſto, orbis Domino. Item, *Exit edictum à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis*, Lucæ 2. Sed non debent eſſe peioris conditionis Imperatores Chriſtiani: ergo. Item, Dominus videtur iudicaſſe, Cæſarem eſſe verum Dominum Iudæorum. *Reddite*, inquit, *quæ ſunt Cæſaris, Cæſari*, &c. Luc. 20. non videtur autem, quòd ius poſſet habere, niſi quia Imperator: ergo de hoc Bart. in extrauagant. *Ad reprimendum*, quæ eſt Henri. 7. tenet expreſsè, quòd Imperator de iure eſt totius orbis Dominus. Et idem tenet Gloſſ. in capit. *per venerabilem*, qui filij ſint legit. Et item ad longum Gloſſ. in cap. *venerabil.* de electio. & probant primo 8. quæſt. 1. *in apibus*, vbi Hieronymus dicit, quòd in apibus vnus eſt rex, & in mundo vnus Imperator. Item ff. ad l. Rhodi. l. *deprecatio.* vbi Imperator Antoninus dicit, Ego quidem mundi Dominus. Et in l. *bene an Zenone*. C. de quadr. præſcript. omnia principis eſſe intelliguntur. Et poſſet etiam probari: quia Adam primò, & poſtea Noe videntur fuiſſe Domini orbis, Geneſ. 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, vt præſit piſcibus maris, & volatilibus cœli, vniuerſæque terræ, &c.* & infra, *creſcite, & multiplicamini, & replete terram, & ſubijcite eam, &c.* Et idem in ſententia dictum eſt Noe Geneſi 8. Sed illi habuerunt ſucceſſores, ergo. Item quia non eſt credendum, quin Deus inſtituerit in orbe optimum genus gubernationis, Pſalm. 103. *Omnia in ſapientia feciſti*. Sed illud eſt Monarchia, vt S. Thom. egregiè diſputat, de regi. princi. libr. 1. cap. 2. & videtur ſentire Ariſt. 3. Pol. ergo videtur quod ex inſtitutione diuina debeat

Quæſtio. An Imperator ſit totius orbis dominus pro par. affir.

Argu. I.

II.

III.

Barto. & gloſ. ſententia pro par. affir.

Prob. I.

Prob. II.

Pro. III.

Digitized by Google

Pro. IV. eſſe vnus Imperator in orbe. Item ea, quæ ſunt præter naturam, debent imitari naturalia, ſed in naturalibus eſt ſemper vnus rector, in corpore cor: in anima vna ratio: ergo ita debet eſſe in orbe vnus rector, ſicut vnus Deus.

Reiijcitur Bartoli ſẽtentia, & ponitur. Prop. I. Probatur nõ cõpetere dominiũ totius orbis Imperatori iure naturali.

Sed hæc opinio eſt ſine aliquo fundamento. Et ideo ſit
prima concluſio. Imperator † non eſt dominus totius or- 1
bis. Probatur, Quia dominium non poteſt eſſe, niſi vel iure naturali, vel diuino, vel humano: Sed nullo tali eſt dominus orbis, ergo. Minor probatur, primum de iure naturali, quia, vt bene dicit S. Thom. 1. par. q. 92. art. 1. ad ſecundum, & q. 96. art. 4. In iure naturali homines liberi ſunt, excepto dominio paterno, & maritali. De iure enim naturali pater habet dominium ſupra filios, & maritus in vxorem. Ergo nullus eſt, qui iure naturali habeat imperium orbis. Et ſicut etiam dicit Sanctus Tho. ſecunda ſecundæ, q. 10. art. 10. dominium, & Prælatio introducta ſunt iure humano, ergo non ſunt de iure naturali: nec eſſet maior ratio quare hoc dominium conueniret Germanis magis, quàm Gallis: Et Ariſto. 1. Politi. Duplex eſt poteſtas, Vna familiaris, vt patris ad filios, & viri ad vxorem, & hæc eſt naturalis. Alia eſt ciuilis, quæ, licet à natura quidem habeat ortum, & ideo poteſt dici de iure naturæ, vt S. Tho. dicit lib. 1. de regi. princ. c. 1. eſt enim homo animal ciuile: non tamen natura, ſed lege conſtituta eſt.

Probatur nec iure diuino Imperatorẽ eſſe totius orbis dominum. 1. Prop. Quomodo intelligendus locus Danielis. Prob. II.

De iure autem diuino ante aduentum Chriſti redemptoris non legimus fuiſſe Imperatores dominos mundi, quamuis Gloſſa illa Bartol. in Extrauagant. ad reprimendum adducat de Nabuchodonoſor, Danielem 9. de quo dicitur, *Tu rex regum es, Deus Cæli, regnum, fortitudinem, gloriam, & imperium dedit tibi, & omnia in quibus habitarent filij hominum,* Sed certum eſt, quòd nec Nabuchodonoſor accepit imperium ſpecialiter à Deo, ſed eo modo, quo alij principes. Roman. 13. *Omnis poteſtas à Domino Deo eſt*, & Prouerb. 8. *Per me reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt.* Nec etiam habuit imperium iure in totum orbem, vt putat Bartol. nam Iudæi non erant ſubiecti ei iure. Item ex hoc ipſo patet, quòd nullus erat de iure diuino dominus totius mundi, quia gens Iudæorum erat libera ab omni alienigena, imò erat prohibitum in lege, vt haberent dominum alienigenam. Deuteronomij 17. *Non poteris alterius gentis hominem regem facere.* Et quamuis Sanctus Thomas de regi.

Digitized by Google

gi. Princi. libro tertio, cap. 4. & 5. videatur dicere, quòd imperium Romanorum fuit a Deo traditum propter iuſtitiam illorum, & amorem patriæ, & propter optimas leges, quas habebant, hoc non eſt intelligendum, quod ex traditione, aut ex inſtitutione diuina haberent imperium, vt Auguſtin. etiam dicit 18. de ciuit. Dei, ſed quòd prouidentia diuina factum eſt, vt conſequerentur imperium orbis: ſed alio iure ſcilicet, vel iuſti belli, vel alia ratione, non eo modo, quo habuit Saul, & Dauid regnum a Deo. Et hoc facilè intelliget quis, ſi conſideret, qua ratione, & ſucceſſione imperia, & dominia in orbe peruenerint vſque ad nos: vt enim omittamus omnia, quæ præceſſerunt diluuiũ, certè poſt Noe orbis fuit diuiſus in diuerſas prouincias, & regna, ſiue hoc fuerit ex ipſius Noe ordinatione, qui ſuperuixit diluuio 350. annos, Geneſ. 9. qui in diuerſas regiones miſit colonias, vt patet apud Beroſum Babylonicum: ſiue, quod veriſimilius eſt, ex conſenſu mutuo gentium, diuerſæ familiæ occupauerunt diuerſas prouincias, vt Geneſ. 13. ***Abraham dixit ad Loth, Ecce vniuerſa terra coram te eſt, ſi ad ſiniſtram ieris, ego dextram tenebo: ſi tu dextram elegeris, ego ad ſiniſtram pergam.*** Vnde Geneſ. 10. traditur, quòd per pronepotes Noe diuiſæ ſunt nationes, & regiones, ſiue in aliquibus regionibus primò inceperint eſſe domini per tyrannidem, ſicut videtur fuiſſe Nemrod, de quo Geneſ. 10. quod primus incepit eſſe potens in terra: ſiue conuenientibus in vnum aliquibus in vnam Rempublicam ex conſenſu communi ſibi conſtituerunt principem. Certum eſt enim, vel his, vel alijs non diſſimilibus modis dominia, & imperia incœpiſſe in mundo, ac poſtea, vel iure hæreditario, vel iure belli, vel aliquo alio tali titulo deriuata eſſe vſque ad noſtram ætatem, ſaltem vſque ad aduentum Saluatoris. Ex quo patet, nullum ante aduentum Chriſti habuiſſe iure Diuino orbis imperium, neque illo titulo hodie poſſe imperatorem ſibi arrogare orbis dominium, & per conſequens nec barbarorum.

Quomodo Deus dicatur tradidiſſe Romanis imperium.

Prob. III

Ratio ex qua videtur Imperator poſt aductum Chriſti eſſe orbis totius dominus.

Sed poſt aduentum Domini poſſet quis prætendere, quod ex traditione Chriſti eſſet vnus imperator in orbe, quia Chriſtus etiam ſecundum humanitatem fuit orbis dominus, iuxta illud Matth. 28. ***Data eſt mihi omnis poteſtas.*** &c. quod ſecundum Auguſtin. & Hieronymum intel-

Coroll.2. Secundò ſequitur, quòd † venditiones, donationes, & 13
omnis alia alienatio bonorum a die commiſſi criminis ſunt inualidæ. Itaque facta condemnatione; omnes reſcinduntur a fiſco, & bona capiuntur ab eodem fiſco, etiam pretio non reſtituto emptoribus. Etiam hæc eſt omnium, & nominatim Panormit. vbi ſupra, & patet ex d.l.4. C. de hæreticis.

Prop. V. Quinta propoſitio, Nihilominus † hæreticus eſt Do- 14
minus in foro conſcientiæ antequam condemnetur. Hæc propoſitio videtur contra Conrad. & Direct. & Ioan. And. ſed tamen eſt propoſitio Syłueſt. in verbo, *hereſis*.§.8. Et tenet illam, & diſputat ad longum Adrian. quodlib. 6.q.2.& idem videtur dicere Caiet. in ſumma, in verbo, *pœna*. Et *Prob. I.* probatur primò, Quia hoc ipſum, ſcilicet priuari, in foro conſcientiæ eſt pœna: ergo nullo modo debet infligi ante condemnationem: nec ſatis ſcio, an ius humanum hoc poſſet facere. Item probatur manifeſtè, Quia, vt patet in illo c. *cùm ſecundum leges:* eodem modo ſunt confiſcata bona ipſo *Prob. II.* facto propter inceſtas nuptias. Item ſi mulier ingenua rapta nubat raptori: imò ſi quis de mercibus importatis non ſoluat vectigalia conſueta, ipſo facto bona confiſcantur. Item qui illicitas merces exportat, vt arma, ferrum, ad Saracenos: vt patent omnia iſta in d.cap. *cum ſecundum leges* &c. de inceſtis nuptijs.l. *cum ancillis*: & C. de raptu virgin. l. vna. & de Iudæis. c. *ita quorundam*. &.ff. de vectig. l. fin. Imò Papa in d.c. *cum ſecundum*: expreſsè dicit, quòd ſicut eſt confiſcatio in illis caſibus, ita vult, quòd fiat propter hæreſim. Sed nullus negat, quin inceſtuoſus, & raptor, & deferens arma Saracenis, & non ſoluens vectigalia, quin maneat verus dominus bonorum ſuorum in foro conſcientiæ: quare ergo non etiam hæreticus? & ipſe Conradus etiam eodem modo dicit de illis caſibus, & de hæretico: & grauius eſſet cogere hominem iam emendatum ab hæreſi, reſtituere bona fiſco.

Sequitur corollarium, quòd † hæreticus poteſt licitè 15
viuere ex bonis ſuis. † Secundò ſequitur item, quod † ti- 16
tulo gratioſo poteſt transferre bona ſua, puta donando.
Notanda quatuor hæc corollaria. Sequitur tertio, quod titulo oneroſo † puta vendendo, aut 17
dando in dotem, ſi crimen poſſet venire in iudicium, non licet transferre. Patet, quia decipit emptorem, & ponit eum in periculo perdendi, & rem, & pretium, ſi venditor con-

Digitized by Google

18 condemnentur. Vltimò ſequitur, quòd † ſi re vera non eſſet periculum confiſcationis, poſſet etiam licitè titulo oneroſo alienare: vt ſi quis eſſet hæreticus in Germania, Catholicus poſſet licitè emere ab illo. Graue enim eſſet, quod non poſſet licitè in aliqua ciuitate Lutheranorum, ſi quis eſt Catholicus, emere agrum ab hæretico, nec vendere illi, quod tamen neceſſario eſſet dicendum, ſi omnino hæreticus non eſt dominus in foro conſcientiæ.

Infertur concluſio principalis.

19 Ex omnibus his ſequitur concluſio, Quòd † Barbari nec propter peccata alia mortalia, nec propter peccatum infidelitatis impediuntur, quin ſint veri domini, tam publicè, quàm priuatim, nec in hoc titulo poſſunt à Chriſtianis occupari bona, & terræ illorum, vt latè, & eleganter deducit Caiet. ſecunda ſecundæ, q. 66. art. 8.

Caietan. Quaſt. de tertia cauſa.

Reſtat, an ideo non eſſent domini, quia ſunt inſenſati,
20 vel amentes. Et circa hoc dubium eſt, an ad hoc, vt † aliquis ſit capax dominij, requiratur vſus rationis, & Conradus quidem libro 1. quæſt. 6. ponit concluſionem, quòd dominium conuenit creaturæ irrationali, tam ſenſibili, quàm inſenſibili. Probatur, Quia dominium nihil aliud eſt, quam ius vtendi re in vſum ſuum: Sed bruta habent ius ſuper herbas, & plantas. Geneſ. 1. *Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem ſemen ſuper terram, & vniuerſa, ligna quæ habet in ſemetipſis ſementem generis ſui, vt ſint vobis in eſcam, & cunctis animantibus terræ.* Item aſtra habent ius illuminandi, Geneſ. 1. *Poſuit ea in firmamento cæli, vt lucerent, ac præeſſent diei, ac nocti.* Et leo habet dominium ſuper omnia animalia greſſibilia, vnde, & rex animantium vocatur. Et Aquila eſt domina inter volucres, vnde Pſalmus 103. *Herodij domus dux eſt eorum.* Eiuſdem ſententiæ eſt Syluester in verbo *dominium,* in principio, vbi dicit, quòd elementa dominantur inuicem.

An videlicet Indi idcirco careant domino: quia carēt vſu rationis. Opinio Conradi.

Et Sylu.

Sed reſpondeo per propoſitiones. Prima, Creaturæ irrationales non poſſunt habere dominium. Patet, quia dominium eſt ius, vt fatetur etiam Conradus, ſed creaturæ irrationales non poſſunt habere ius: ergo nec dominium. Probatur minor: quia non poſſunt pati iniuriam, ergo non habent ius. Probatur aſſumptum, Quia qui prohiberet lupum, aut leonem à præda, vel bouem à paſtu, non faceret ei iniuriam, nec qui claudit feneſtram, ne ſol illuminet, facit iniuriam ſoli. Et confirmatur, Quia ſi bruta

Reſpōdet author propoſitionibus aliquot.

I. Prop.

Prob. I.

Reijcitur ſimul Cōradi, & Syluest. opinio.

habent dominium, ergo, qui tolleret herbam ceruo, faceret furtum, quia caperet alienum inuito domino. Item, Feræ non habent dominium ſui: ergo multo minus aliarum rerum. Aſſumptum probatur, Quia licet eas impunè interficere etiam animi gratia: vnde etiam Philoſophus 1.
Prob. II. Polit. quod venatio ferarum eſt iuſta, & naturalis. Item, ipſe feræ, & omnia irrationalia ſunt hominis per proprietatem, multò magis quàm ſerui; ergo ſi ſerui non poſſunt
Pro. III. habere aliquid ſuum, multò minus irrationalia. Et confirmatur propoſitio authoritate Sanct. Thom. 1.2.q.1.ar.1. & 2.& q.6.ar.2.& contra Gent.lib.3.ca.110. ſola creatura rationalis habet dominium ſui actus, quia, vt ipſe etiam dicit prima p.quæſt.82.a.1.ad.3. per hoc aliquis eſt dominus ſuorum actuum, quia poteſt hoc, vel illud eligere. Vnde etiam, vt ibidem dicit, appetitus circa vltimum finem, non ſumus domini, ſi ergo bruta non habent dominium ſuorum actuum, ergo nec aliarum rerum. Et licet diſputatio videatur de nomine, certè hoc eſt valdè impropriè loqui, & preter communem modum loquendi tribuere dominium irrationalibus. Non enim dicimus aliquem eſſe dominum, niſi eius, quod ſitum eſt in ſua facultate. Ita enim loquimur: Non eſt in mea facultate: non eſt in mea poteſtate, quando non ſum dominus. Bruta autem, cum non moueant ſe, ſed potiùs moueantur, vt S. Thom. ait prima ſecundę, vbi ſuprà: eadem ratione nec habent dominium.

Ratio Syl ueſtri refellitur. Nec valet, quòd Syluefter dicit, quòd dominium aliquando non dicit ius, ſed ſolam potentiam: & hoc modo ignis habet dominium in aquam: ſi enim hoc ſatis eſt ad dominium: ergo latro habet dominium ad interficiendum hominem, quia habet potentiam ad hoc, & fur habet potentiam ad capiendum pecuniam. Quod autem dicit aſtra dominari, & Leonem eſſe regem; certum eſt dictum metaphoricè; & per tranſlationem.

Videtur conuenire dominiũ. Sed † poteſt videri dubium de puero ante vſum rationis, an poſſit eſſe dominus. Quia videtur nihil differre ab 21
irrationalibus: & Apoſtolus ad Galath. 4. *Quanto tempore*
2. Prop. *hæres paruulus eſt, differt à ſeruo.* Sed ſeruus eſt dominus:
Prob. 1. ergo, & cetera. Sed ſit ſecunda Propoſitio, pueri ante vſum rationis poſſunt eſſe domini. Hoc patet, Quia poſſunt pati iniuriam, ergo habent ius rerum: ergo, & domi-
2. nium, quod nihil aliud eſt, quàm ius. Item bona pupillorum

non

Digitized by Google

non ſunt in bonis tutorum: & habent dominos, & non alios; 3.
ergo pupillos. Item, pueri ſunt hæredes, Sed hæres eſt, qui ſuccedit in ius defuncti, & qui eſt dominus hæreditatis, l. *cum hæres*. ff. de diuer. & tempora. pręſcrip. & inſt. de hæred. 4.
qualit. & differentia §. finali. Item diximus, quòd fundamentum dominij eſt imago Dei, quæ adhuc eſt in pueris. & Apoſtolus eodem loco Galat. 4. *Quanto tempore hæres paruulus eſt, nihil differt à ſeruo, cum ſit dominus omnium*. Nec eſt idem de creatura irrationali, quia puer non eſt propter alium, ſed propter ſe, ſicut eſt brutum.

22 Sed † de amentibus quid? Dico de perpetuo amentibus, qui nec habent, nec eſt ſpes, quòd habituri ſint vſum rationis: ſit tertia propoſitio. Videtur adhuc, quòd poſſint eſſe domini, quia poſſunt pati iniuriam: ergo habent ius, ſed hoc remitto ad iuriſconſultos, vtrum poſſint habere dominium ciuile. **3. Prop.**

23 Quicquid ſit de hoc: ſit quarta propoſitio, Nec † ex hac parte impediuntur barbari, ne ſint veri domini. Probatur, Quia ſecundum rei veritatem non ſunt amentes, ſed habent pro ſuo modo vſum rationis. Patet, Quia habent ordinem aliquem in ſuis rebus, poſtquam habent ciuitates, quæ ordine conſtant, & habent matrimonia diſtincta, magiſtratus, dominos, leges, opificia, commutationes, quæ omnia requirunt vſum rationis: item religionis ſpeciem, item non errant in rebus, quæ alijs ſunt euidentes, quod eſt indicium vſus rationis. Item Deus, & natura non deficiunt in neceſſarijs, pro magna parte ſpeciei: pręcipuum autem in homine eſt ratio, & fruſtra eſt potentia, quæ non reducitur ad actum. Item fuiſſent ſine culpa ſua tot millibus annorum extra ſtatum ſalutis, cùm eſſent nati in peccato, & non haberent baptiſmum, nec vſum rationis ad quærendum neceſſaria ad ſalutem, vnde quod videantur, tam inſenſati, & hebetes, puto maxima ex parte venire ex mala, & barbara educatione, cùm etiam apud videamus mulos ruſticorum parum differentes à brutis animantibus. **4. Prop.**

Barbari in nouo orbe nõ omnino carẽt ratione.

24 Reſtat ergo ex omnibus dictis, quòd ſine dubio † Barbari erant, & publicè, & priuatim, ita veri domini, ſicut Chriſtiani: nec hoc titulo potuerunt ſpoliari, aut principes, aut priuati rebus ſuis, quòd non eſſent veri domini. Et graue eſſet negare illis, qui nihil iniuriæ vnquam fecerunt,

Concluſio pricipalis ex dictis collecta.

Digitized by Google

quod concedimus Saracenis, & Iudæis perpetuis hoſtibus religionis Chriſtianæ: quos non negamus habere vera dominia rerum ſuarum, ſi alias non occupauerunt terras Chriſtianorum.

Reſpond. ad ar. pro parte neg. poſitũ ſupra nu. 4. vbi exponitur locus Ariſt. 1. Polit.

Supereſt reſpondere ad argumentum in contrarium, vbi arguebatur, quòd iſti videntur ſerui à natura, quia parum valent ratione ad regendum, etiam ſe ipſos. Ad hoc reſpondeo, quòd certè Ariſtoteles non intellexit, quòd tales, qui parum valent ingenio, ſint natura alieni iuris, & non habeant dominium, & ſui, & aliarum rerum: hæc enim eſt ſeruitus ciuilis, & legitima, qua nullus eſt ſeruus à natura: nec vult Philoſophus, ſi qui ſunt natura parum mente validi, quòd liceat occupare patrimonia illorum, & illos redigere in ſeruitutem, & venales facere: ſed vult docere, quòd à natura eſt in illis neceſſitas, propter quam indigent ab alijs regi, & gubernari: & bonum eſt illis ſubdi alijs, ſicut filij indigent ſubijci parentibus ante adultam ætatem, & vxor viro. Et quòd hæc ſit intentio Philoſophi, patet, quia eodem modo dicit, quòd natura ſunt aliqui domini, ſcilicet qui valent intellectu. Certum eſt autem, quòd non intelligit, quòd tales poſſent ſibi arripere imperium in alios illo titulo, quod ſint ſapientiores, ſed quia natura habent facultatem, vt poſſint imperare, & regere. Et ſic, dato quòd iſti Barbari ſint ita inepti, & hebetes, vt dicitur: non ideo negandum eſt habere dominium, nec ſunt in numero ſeruorum ciuilium habendi. Verum eſt, quòd ex hac ratione, & titulo poſſet oriri aliquod ius ad ſubijciendum eos, vt infra dicemus.

Reſtat concluſio certa. Quòd antequam Hiſpani ad illos veniſſent, illi erant veri domini, & publicè, & priuatim.

***

SE-

SECTIONIS SECVNDÆ.

De Titulis non legitimis, quibus Barbari noui orbis venire potuerint in ditionem Hiſpanorum.

SVMMA.

1 *Imperator non eſt totius orbis dominus.*

2 *Imperator, licet eſſet dominus mundi, non ob id poſſet occupare prouincias Barbarorum, & conſtituere nouos dominos, & veteres deponere, vel vectigalia capere.*

3 *Papa non eſt dominus ciuilis, aut temporalis totius orbis, loquendo propriè de dominio, & poteſtate ciuili.*

4 *Summus Pontifex, quamuis haberet poteſtatem ſecularem in mundum, non poſſet eam dare principibus ſecularibus.*

5 *Papa habet poteſtatem temporalem in ordine ad ſpiritualia.*

6 *Papa nullam poteſtatem temporalem habet in Barbaros Indos, neque in alios infideles.*

7 *Barbari, ſi nolint recognoſcere dominium aliquod Papæ, non ob id poteſt eis bellum inferri, & illorum bona occupari.*

8 *Barbari, an priuſquam aliquid audiſſent de fide Chriſti, peccarent peccato infidelitatis, eo quòd non crederent Chriſto.*

9 *Ignorantia ad hoc, quod alicui imputetur, & ſit peccatum, vel vincibilis, quid requiratur. Et quid de ignorantia inuincibili.*

Digitized by Google

10 *Barbari, an ad primum fidei Chriſtianæ nuntium teneantur credere, ita vt peccent mortaliter, non credentes Chriſti Euangelium, ſolùm per ſimplicem annuntiationem, &c.*

11 *Barbaris ſi ſimpliciter fides annuntiaretur, & proponeretur, & nollent ſtatim recipere, hac ratione non poſſent Hiſpani illis bellum inferre, neque iure belli contra eos agere.*

12 *Barbari rogati, & admoniti, vt audiant pacificè loquentes de Religione, quomodo, ſi nolint, non excuſentur à peccato mortali.*

13 *Barbari quando tenerentur recipere Chriſti fidem ſub mortalis peccati pœna.*

14 *Barbaris an hactenus ita propoſita, & annuntiata fuerit fides Chriſtiana, vt teneantur credere ſub nouo peccato, non ſatis liquet ſecundum authorem.*

15 *Barbaris, etſi quantumcunque fides annuntiata probabiliter, & ſufficienter fuerit, & noluerint eam recipere, non tamen ob id licet eos bello perſequi, & bonis ſuis ſpoliare.*

16 *Principes Chriſtiani, non poſſunt, etiam authoritate Papæ, coercere Barbaros à peccatis contra legem naturæ, nec ratione illorum eos punire.*

Statuit author adferre titulos, tã legitimos, q̃ nõ legitimos, quibus Hiſpani venerĩt ĩ poſſeſſionem regionis Barbarorum.

SVppoſito ergo, quod ſunt, vel erant veri domini, ſupereſt videre, quo titulo potuerint Hiſpani venire in poſſeſſionem illorum, vel illius regionis: & primo referam titulos, qui poſſint prętendi, ſed non idonei, nec legitimi. Secundò ponam alios titulos legitimos, quibus potuerint Barbari venire in ditionem Hiſpanorum. Sunt autem ſeptem tituli, qui poſſunt prętendi, ſed non idonei, ſeptem autem alii, vel octo iuſti, & legitimi.

Primus titulus non legitimus.

Primus ergo titulus poſſet eſſe, quòd Imperator eſt dominus mundi: & ſic dato, quòd tempore pręterito fuiſſet aliquid

aliquid vitij, iam eſſet purgatum in Cæſare Imperatore Chriſtianiſſimo. Nam dato, quòd ita ſit, quòd ſint veri domini, poſſent habere ſuperiores dominos, ſicut inferiores principes habent regem, & aliqui reges habent Imperatorem, quare in eandem rem poſſunt plures habere dominium: vnde eſt illa diſtinctio iuriſtarum trita, dominium altum, baſſum, directum, vtile, merum, mixtum. Dubitatur ergo vtrum iſti haberent dominum ſuperiorem. Et quia non poteſt eſſe dubium, niſi de Imperatore, aut de Papa, de iſtis dicemus.

Quæſtio. An Imperator ſit totius orbis dominus pro par. affir.

Argu. I.

Et videtur primò, quòd Imperator ſit totius orbis Dominus, & per conſequens etiam Barbarorum. Primùm ex communi appellatione, quam tribuunt Imperatori Diuo Maximiliano, aut Carolo ſemper Auguſto, orbis Domino. Item, *Exit edictum à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis*, Lucæ 2. Sed non debent eſſe peioris conditionis Imperatores Chriſtiani: ergo. Item, Dominus videtur iudicaſſe, Cæſarem eſſe verum Dominum Iudæorum. *Reddite*, inquit, *quæ ſunt Cæſaris, Cæſari*, &c. Luc. 20. non videtur autem, quòd ius poſſet habere, niſi quia Imperator: ergo de hoc Bart. in extrauagant. *Ad reprimendum*, quæ eſt Henri. 7. tenet expreſsè, quòd Imperator de iure eſt totius orbis Dominus. Et idem tenet Gloſſ. in capit. *per venerabilem*, qui filij ſint legit. Et item ad longum Gloſſ. in cap. *venerabil.* de electio. & probant primo 8. quæſt. 1. *in apibus*, vbi Hieronymus dicit, quòd in apibus vnus eſt rex, & in mundo vnus Imperator. Item ff. ad l. Rhodi. l. *deprecatio.* vbi Imperator Antoninus dicit, Ego quidem mundi Dominus. Et in l. *bene an Zenone*. C. de quadr. preſcript. omnia principis eſſe intelliguntur. Et poſſet etiam probari: quia Adam primò, & poſtea Noe videntur fuiſſe Domini orbis, Geneſ. 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, vt preſit piſcibus maris, & volatilibus cœli, vniuerſaque terra, &c.* & infra, *creſcite, & multiplicamini, & replete terram, & ſubijcite eam, &c.* Et idem in ſententia dictum eſt Noe Geneſi 8. Sed illi habuerunt ſucceſſores, ergo. Item quia non eſt credendum, quin Deus inſtituerit in orbe optimum genus gubernationis, Pſalm. 103. *Omnia in ſapientia feciſti*. Sed illud eſt Monarchia, vt S. Thom. egregiè diſputat, de regi. princi. libr. 1. cap. 2. & videtur ſentire Ariſt. 3. Pol. ergo videtur quod ex inſtitutione diuina debeat

II.

III.

Barto. & gloſ. ſententia pro par. affir.

Prob. I.

Prob. II.

Pro. III.

Pro. IV.

eſſe vnus Imperator in orbe. Item ea, quæ ſunt prętēr naturam, debent imitari naturalia, ſed in naturalibus eſt ſemper vnus rector, in corpore cor: in anima vna ratio: ergo ita debet eſſe in orbe vnus rector, ſicut vnus Deus.

Reijcitur Bartoli ſẽtentia, & ponitur. Prop. I.

Probatur nõ cõpetere dominiũ totius orbis Imperatori iure naturali.

Sed hæc opinio eſt ſine aliquo fundamento. Et ideo ſit prima concluſio. Imperator † non eſt dominus totius orbis. Probatur, Quia dominium non poteſt eſſe, niſi vel iure naturali, vel diuino, vel humano: Sed nullo tali eſt dominus orbis, ergo. Minor probatur, primum de iure naturali, quia, vt bene dicit S. Thom. 1. par. q. 92. art. 1. ad ſecundum, & q. 96. art. 4. In iure naturali homines liberi ſunt, excepto dominio paterno, & maritali. De iure enim naturali pater habet dominium ſupra filios, & maritus in vxorem. Ergo nullus eſt, qui iure naturali habeat imperium orbis. Et ſicut etiam dicit Sanctus Tho. ſecunda ſecundæ, q. 10. art. 10. dominium, & Prçlatio introducta ſunt iure humano, ergo non ſunt de iure naturali: nec eſſet maior ratio quare hoc dominium conueniret Germanis magis, quàm Gallis: Et Ariſto. 1. Politi. Duplex eſt poteſtas, Vna familiaris, vt patris ad filios, & viri ad vxorem, & hæc eſt naturalis. Alia eſt ciuilis, quæ, licet à natura quidem habeat ortum, & ideo poteſt dici de iure naturæ, vt S. Tho. dicit lib. 1. de regi. princ. c. 1. eſt enim homo animal ciuile: non tamen natura, ſed lege conſtituta eſt. 1

Probatur nec iure diuino Imperatorẽ eſſe totius orbis dominum. 1. Prop.

Quomodo intelligendus locus Danielis. Prob. II.

De iure autem diuino ante aduentum Chriſti redemptoris non legimus fuiſſe Imperatores dominos mundi, quamuis Gloſſa illa Bartol. in Extrauagant. ad reprimendum adducat de Nabuchodonoſor, Danielem 9. de quo dicitur, *Tu rex regum es, Deus Cęli, regnum, fortitudinem, gloriam, & imperium dedit tibi, & omnia in quibus habitarent filij hominum*, Sed certum eſt, quòd nec Nabuchodonoſor accepit imperium ſpecialiter à Deo, ſed eo modo, quo alij principes. Roman. 13. *Omnis poteſtas à Domino Deo eſt*, & Prouerb. 8. *Per me reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt*. Nec etiam habuit imperium iure in totum orbem, vt putat Bartol. nam Iudæi non erant ſubiecti ei iure. Item ex hoc ipſo patet, quòd nullus erat de iure diuino dominus totius mundi, quia gens Iudæorum erat libera ab omni alienigena, imò erat prohibitum in lege, vt haberent dominum alienigenam. Deuteronomij 17. *Non poteris alterius gentis hominem regem facere*. Et quamuis Sanctus Thomas de re-

gi.

gi.Princi. libro tertio, cap.4. & 5.videatur dicere, quòd imperium Romanorum fuit a Deo traditum propter iuſtitiam illorum, & amorem patriæ, & propter optimas leges, quas habebant, hoc non eſt intelligendum, quod ex traditione, aut ex inſtitutione diuina haberent imperium, vt Auguſtin. etiam dicit 18. de ciuit. Dei, ſed quòd prouidentia diuina factum eſt, vt conſequerentur imperium orbis: ſed alio iure ſcilicet, vel iuſti belli, vel alia ratione, non eo modo, quo habuit Saul, & Dauid regnum a Deo. Et hoc facilè intelliget quis, ſi conſideret, qua ratione, & ſucceſſione imperia, & dominia in orbe peruenerint vſque ad nos: vt enim omittamus omnia, quæ præceſſerunt diluuiū, certè poſt Noe orbis fuit diuiſus in diuerſas prouincias, & regna, ſiue hoc fuerit ex ipſius Noe ordinatione, qui ſuperuixit diluuio 350. annos, Geneſ. 9. qui in diuerſas regiones miſit colonias, vt patet apud Beroſum Babylonicum: ſiue, quod veriſimilius eſt, ex conſenſu mutuo gentium, diuerſæ familiæ occupauerunt diuerſas prouincias, vt Geneſ. 13. *Abraham dixit ad Loth, Ecce vniuerſa terra coram te eſt, ſi ad ſiniſtram ieris, ego dextram tenebo: ſi tu dextram elegeris, ego ad ſiniſtram pergam.* Vnde Geneſ. 10. traditur, quòd per pronepotes Noe diuiſæ ſunt nationes, & regiones, ſiue in aliquibus regionibus primò inceperint eſſe domini per tyrannidem, ſicut videtur fuiſſe Nemrod, de quo Geneſ. 10. quod primus incepit eſſe potens in terra: ſiue conuenientibus in vnum aliquibus in vnam Rempublicam ex conſenſu communi ſibi conſtituerunt principem. Certum eſt enim, vel his, vel alijs non diſſimilibus modis dominia, & imperia incœpiſſe in mundo, ac poſtea, vel iure hæreditario, vel iure belli, vel aliquo alio tali titulo deriuata eſſe vſque ad noſtram ætatem, ſaltem vſque ad aduentum Saluatoris. Ex quo patet, nullum ante aduentum Chriſti habuiſſe iure Diuino orbis imperium, neque illo titulo hodie poſſe imperatorem ſibi arrogare orbis dominium, & per conſequens nec barbarorum.

Quomodo Deus dicatur tradidiſſe Romanis imperium.

Prob. III

Sed poſt aduentum Domini poſſet quis prætendere, quod ex traditione Chriſti eſſet vnus imperator in orbe, quia Chriſtus etiam ſecundum humanitatem fuit orbis dominus, iuxta illud Matth. 28. *Data eſt mihi omnis poteſtas.* &c. quod ſecundum Auguſtin. & Hieronymum intel-

Ratio ex qua videtur Imperator poſt aduētum Chriſti eſſe orbis totius dominus.

Digitized by Google

intelligitur ſecundum humanitatem. Et, *Omnia ſubiecit ſub pedibus eius*, vt introducit Apoſtolus 1. Corinth. 15. ergo ſicut reliquit in terra vnum vicarium in ſpiritualibus, ita reliquit etiam in temporalibus, & hic eſt imperator. Et S. Thom. de regi. princ. lib. 3. cap. 13. dicit, quòd Chriſtus a natiuitate ſua erat verus mundi dominus, & monarcha, cuius vices gerebat Auguſtus, licet non intelligens. Clarum eſt, quòd nõ gerebat vices in ſpiritualibus, ſed in temporalibus. Cùm ergo regnum Chriſti, ſi fuit temporale, fuit in toto orbe, ergo etiam Auguſtus erat Dominus orbis, & eadem ratione ſucceſſores eius.

Refellit author rationem adlatam.

Sed neque hoc dici vllo modo poteſt. Primum, quia hoc ipſum eſt dubium, an Chriſtus ſecundum humanitatem fuerit Dominus temporalis orbis. Et probabilius eſt, quod non, & ipſe Dominus videtur aſſeruiſſe in illo loco, *Regnum meum non eſt de hoc mundo*. Vnde, & S. Thom. illic dicit, quòd dominium Chriſto directè ordinatur ad ſalutem animæ, & ad ſpiritualia bona, licet à temporalibus non excludatur eo modo, quo ad ſpiritualia ordinatur. Vnde patet, quòd non eſt ſententia S. Thom. quòd regnum eius eſſet eiuſdem rationis cum regno ciuili, & temporali, ſed ita eſt, quod ad finem redemptionis habebat omnimodam poteſtatem, etiam in temporalibus, ſed ſecluſo illo fine, nullam habebat. Et præterea, dato, quòd fuiſſet Dominus temporalis, hoc eſt diuinare, dicere, quòd reliquit illam poteſtatem Imperatori, cum de hoc nulla mentio facta ſit in tota ſcriptura. Et quòd S. Thom. dicit, quod Auguſtus gerebat vices Chriſti, primum hoc dixit ibi: In tertia autem parte, vbi loquitur ex inſtituto de poteſtate Chriſti, nullam mentionem facit de hac temporali poteſtate Chriſti. Secundò S. Thomas intelligit, quòd gerebat vices Chriſti quatenus temporalis poteſtas eſt ſubiecta, & miniſtra ſpiritualis poteſtatis: imò hoc modo reges ſunt miniſtri Epiſcoporum, ſicut & ars fabrilis eſt ſubiecta equeſtri, & militari, ſed tamen miles, aut dux non eſt faber, ſed habet imperare fabro in armis fabricandis. Et S. Thom. in illo loco Ioan. 18. expreſſe dicit, regnum Chriſti non eſſe temporale, nec tale regnum, quale Pilatus intelligebat, ſed regnum ſpirituale, quod ipſe Dominus declarat eodem loco, *Tu dicis quia Rex ſum ego: ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, vt teſtimonium perhibeam veritati.*

Digitized by Google

veritati. Et ſic patet, quod eſt merum commentum dicere, quod ex traditione Chriſti ſit vnus Imperator, & Dominus mundi.

Redit author ad cõfirmandã propoſitionem.

Quod etiam apertè confirmatur, Quia ſi hoc eſſet ex iure diuino, quomodo imperium fuit diuiſum in Orientale, & Occidentale? primò inter filios magni Conſtantini, & poſtea ab Stephano Papa, qui imperium Occidentale tranſtulit ad Germanos, vt habetur in *c. venerabil.* De electione: eſt enim ineptum, & ineruditum, quod glo. illic dicit, quod Græci poſtea non fuerunt Imperatores, Nunquam enim Imperatores Germani hoc titulo prætenderunt ſe eſſe Græciæ dominos. Et Ioannes Paleologus Imperator Conſtantinopolitanus in Concilio Florentino habitus eſt pro legitimo Imperatore. Et præterea patrimonium Eccleſiæ (vt fatẽtur ipſi Iuriſtæ, etiam Bartolus) non eſt ſubiectum imperatori, quod ſi omnia eſſent ſubiecta imperatori iure Diuino, ex nulla donatione imperatorum, nec alio titulo potuiſſent eximi ab imperatore, ſicut nec Papa poteſt quenquam eximere a poteſtate Papæ. Item nec regnum Hiſpaniæ eſt ſubiectum imperatori, nec Francorum, vt etiam habetur in d. c. *per venerabilem*. licet gloſ. ex capite ſuo addat, quod hoc nõ eſt de iure, ſed de facto. Item Doctores concedunt, quod ciuitates, quæ aliquando fuerunt ſubiectæ imperio, potuerunt per conſuetudinem eximi ab imperio: quod non eſſet, ſi ſubiectio hæc eſſet de iure Diuino.

Pontifex, qui imperium trãſtulit, traditur fuiſſe Leo huius nominis tertius. Sed author gloſſam in c. hic citatã ſequitur.

De iure autem humano conſtat, quod imperator non eſt dominus orbis. Quia, vel eſſet ſola authoritate legis: & nulla talis eſt, & ſi eſſet, nihil operaretur, quia lex præſupponit iuriſdictionem: ſi ergo ante legem non habebat imperator iuriſdictionem in orbe, lex non potuit obligare non ſubditos: nec hoc habuit imperator, aut per legitimam ſucceſſionem, aut donationem, aut permutationẽ, aut emptionem, aut iuſto bello, aut electione, aut aliquo alio legali titulo, vt conſtat. Ergo nunquam imperator fuit dominus totius mundi.

Probat author, nec iure humano Imperatorẽ eſſe mundi dominum.

2 Secunda concluſio, Dato † quod imperator eſſet dominus mundi, non ideò poſſet occupare prouincias barbarorum, & conſtituere nouos dominos, & veteres deponere, vel vectigalia capere. Probatur, Quia etiam, qui imperatori tribuunt dominium orbis, non dicunt, eum eſſe dominum per proprietatem, ſed ſolùm per iuriſdictionem, quod

2. Pro. Vt gl. in proœmio digeſtorũ

Digitized by Google

quod ius non ſe extendit ad hoc, vt conuertat prouincias in ſuos vſus, aut donet pro ſuo arbitrio oppida, aut etiam prædia. Ex dictis ergo patet, quòd hoc titulo non poſſunt Hiſpani occupare illas prouincias.

Secundus titulus, quo Hiſpani potuerint venire in poſſeſſionem barbarorum tractatur.

Secundus titulus, qui prætenditur, & quidem vehementer aſſeritur ad iuſtam poſſeſſionem illarum prouinciarum, eſt ex parte ſummi Pontificis. Dicunt enim, quòd ſummus Pontifex eſt monarcha etiam temporalis in toto orbe: & per conſequens, quòd potuit conſtituere Hiſpaniarum reges principes illorum barbarorum: & ita factum eſt.

Opinio quorundã iuriſconſultorum.

Circa hoc opinio eſt quorundam iuriſconſultorum, quod Papa habet plenam iuriſdictionem in temporalibus in toto orbe terrarum: adijcientes etiam, quod omnium principum ſecularium poteſtas à Papa in eos deriuata ſit. Ita tenet Hoſtienſis, capit. *quod ſuper his.* de voto. & Archiepiſcopus 3.parte, titulo.22.capit.5. §.8. & Auguſtus Anch. ita tenet Syluester, qui multo etiam largiùs, & benigniùs tribuit hanc poteſtatem Papæ, in verbo, *infidelitas*, §. 7. & in verbo, *Papa*.§.7.10.11.& 14. & in verbo, *legitimus*, §.4. mirabilia dicit in illis locis circa hoc: vt puta, quod poteſtas imperatoris, & omnium aliorum principum eſt ſubdelegata reſpectu Papę, & quod eſt deriuata a Deo mediante Papa, & quod tota illorum poteſtas dependet a Papa, & quod Conſtantinus donauit terras Papæ, in recognitionem dominij temporalis. Et econtrario Papa donauit Conſtantino imperium in vſum, & ſtipendium. Imò, quod Conſtantinus nihil donauit, ſed reddidit, quod erat ſubtractum: & quod ſi Papa non exerceat iuriſdictionem in temporalibus extra patrimonium Eccleſiæ, non ſit propter defectum authoritatis, ſed ad vitandum ſcandalum Iudæorum, & ad nutriendam pacem, & multa alia his vaniora, & abſurdiora. Tota probatio iſtorum eſt, Quia, *Domini eſt terra, & plenitudo eius*: &, *Data eſt omnis poteſtas in cœlo, & in terra*, & Papa eſt vicarius Dei, & Chriſti, & ad Epheſ. 2. *Chriſtus factus eſt pro nobis obediens vſque ad mortem*, &c. Et huius opinionis etiam videtur eſſe Bartol. in illa extraua. *ad reprimendam.* & videtur fauere S. Thomæ in fine ſecundi ſententiarum, cuius vltima verba ſunt in ſolutione ad quartum argumentum, quod eſt vltimum totius libri, quod Papa tenet vtriuſque poteſtatis apicem, ſcilicet, ſecularis, & ſpi-

& ſpiritualis, & eiuſdem opinionis eſt Herueus de poteſtate Eccleſiæ.

Hoc ergo fundamento iacto, dicunt authores huius ſententiæ. Primò, quòd Papa liberè potuit conſtituere principes barbarorum reges Hiſpaniæ, tanquam ſupremus dominus temporalis. Secundò dicunt, quòd dato, quòd hoc non poſſet, ſaltem ſi barbari nolunt recognoſcere dominium temporale Papæ in eos, quòd hac ratione poteſt eis inferre bellum, & imponere principes. Vtrunque autem factum eſt: nam primò ſummus Pontifex conceſſit illas prouincias Regibus Hiſpaniæ. Secundò etiam barbaris propoſitum fuit, & ſignificatum, quòd Papa eſt vicarius Dei, & habet vices eius in terris: & ideo, vt recognoſcant eum ſuperiorem, quòd ſi illi recuſauerint, iuſto titulo eſt eis bellum illatum, & occupatæ prouinciæ illorum, &c. Et hoc ſecundum nominatim dicit Hoſti. vbi ſupra, & ſumma Angel. *Summa opinionis prædictorum.*

Sed quia de dominio temporali Papæ prolixè diſputaui in relectione de poteſtate Eccleſiaſtica, ideò hic breuiter 3 per propoſitiones reſpondebo. Prima, Papa † non eſt dominus ciuilis, aut temporalis totius orbis, loquendo propriè de dominio, & poteſtate ciuili. Hæc concluſio eſt Turrecrema. libro ſecundo, c.113. & Ioannis Andr. & Hugo. 69.diſt. *cum ad verum*. Et fatetur doctiſſimus Innocen. in d. c. *per venerabilem*, ſe non habere poteſtatem temporalem in regno Franciæ. Et videtur expreſſa ſententia Bernardi in ſecundo libro de conſid. ad Eugeni. Et oppoſita ſententia videtur eſſe contra præceptum Domini, qui Matth. 20. & Luc.22.ait, *Scitis quia principes gentium dominantur eorum*, &c. *non ita erit inter vos*. Item contra præceptum Apoſtoli Petri 1. ca. vlt. *Non dominantes in clerum, ſed forma facti gregis*. Et ſi Chriſtus dominus non habuit dominium temporale, vt ſuprà tanquam probabilius diſputatum eſt, etiam ex ſententia S.Thom. multò minus Papa habet, qui eſt vicarius. Et iſti tribuunt ſummo Pontifici, quod ipſe nunquam agnouit: imò contrarium fatetur in multis locis, vt in relectione illa dictum eſt. Et ſatis eſt probatum de Imperatore ſicut ſuprà: quia non poteſt ei conuenire dominium, niſi iure naturali, aut diuino, aut humano. Naturali, aut humano, certum eſt, quod non. De diuino nullum profertur: ergo fruſtra aſſeritur, & voluntariè. *Reſpōdet author aliquot propoſitionibus. 1. Propo.*

Et

Refutat author rationes contraria opinionis.

Et quòd Dominus dixit Petro, *Paſce oues meas*, ſatis oſtendit, eſſe poteſtatem in ſpiritualibus, & non in temporalibus. Et prætereà oſtenditur, Papam non eſſe in toto orbe: nam ipſe Dominus dixit Ioan. 10. quod in fine ſeculi *fiet vnum ouile, & vnus paſtor*. Vnde ſatis conſtat in præſentia, non omnes eſſe oues huius ouilis. Item dato, quòd Chriſtus haberet hanc poteſtatem, conſtat non eſſe commiſſam Papæ. Patet, quia non minus Papa eſt vicarius Chriſti in ſpiritualibus, quàm in temporalibus, ſed Papa non habet iuriſdictionem ſpiritualem ſuper infideles, vt etiam fatentur aduerſarij, & videtur expreſsè ſententia Apoſtoli 1. Corin. 5. *Quid ad me de his, qui foris ſunt, iudicare?* ergo nec etiam in temporalibus. Et certè argumentum nullum eſt, Chriſtus habuit poteſtatem temporalem in toto orbe, ergo, & Papa habet: nam Chriſtus ſine dubio habuit poteſtatem ſpiritualem in toto orbe, non minus ſupra fideles, quam ſupra infideles: & potuit ferre leges obligantes totum orbem, ſicut fecit de baptiſmo, & articulis fidei: & tamen Papa non habet illam poteſtatem ſupra infideles, nec poſſet eos excommunicare, nec prohibere connubia in gradibus iure diuino permiſſis: ergo. Item, quia etiam ſecundum doctores Chriſtus poteſtatem excellentiæ non commiſit etiam Apoſtolis, ergo etiam nihil valet conſequentia, Chriſtus habuit poteſtatem temporalem in orbe, ergo, & Papa.

II. Prop.

Secunda propoſitio, Dato † quod ſummus Pontifex ha- 4
beret talem poteſtatem ſecularem in toto orbe, non poſſet eam dare principibus ſecularibus. Hoc patet, quia eſset annexa Papatui: nec poteſt eam Papa ſeparare ab officio ſummi Pontificis: nec poteſt priuare ſucceſſorem illa poteſtate, quia non poteſt eſſe ſequens ſummus Pontifex minor præceſſore ſuo: & ſi vnus Pontifex dediſset hanc poteſtatem, vel nulla eſset talis collatio, vel ſequens Pontifex poſset auferre.

III. Pro.

Tertia propoſitio, Papa † habet poteſtatem tempora- 5
lem in ordine ad ſpiritualia, id eſt, quantum neceſse eſt ad adminiſtrationem rerum ſpiritualium. Hæc etiam eſt Turrecremat. vbi ſuprà cap. 114. & eſt omnium doctorum. Et probatur, quia ars, ad quam pertinet finis ſuperior, eſt imperatiua, & præceptiua artium, ad quas ſpectant fines inferiores. 1. Ethicorum. Sed finis poteſtatis ſpiritualis

eſt

eſt vltima fœlicitas, finis autem poteſtatis ciuilis eſt fœlicitas politica: ergo poteſtas temporalis eſt ſubiecta ſpirituali. Et hac ratione vtitur Innocen. in c. *ſolite*. de maiori. & obedien. Et confirmatur, quia cui commiſsa eſt cura alicuius officij, intelliguntur conceſsa omnia, ſine quibus officium rectè expediri non poteſt, de officio delega. cap. 1. Cùm ergo ex commiſſione Chriſti Papa ſit paſtor ſpiritualis, & hoc officium impediri poſſit per poteſtatem ciuilem, cùm Deus, & natura non deficiant in neceſsarijs, non eſt dubitandum, quin fuerit ei relicta poteſtas in temporalibus, quantum neceſse eſt ad gubernationem ſpiritualium. Et hac ratione poteſt Papa infringere leges ciuiles, quæ ſunt nutritiuæ peccatorum, ſicut infregit leges de præſcriptione malæ fidei: vt patet de præſcrip. cap. fin. Et hac etiam ratione diſcordantibus principibus de iure alicuius principatus, & in bella ruentibus, poteſt eſse iudex, & cognoſcere de iure partium, & ſententiam ferre, quam tenentur recipere principes, ne ſcilicet, eueniant tot mala ſpiritualia, quot ex bello inter principes Chriſtianorum neceſse eſt oriri. Et licet hoc, vel non faciat Papa, vel non ſæpe faciat, non eſt, quia non poteſt, vt dicit dominus Durand. ſed, quia timet ſcandalum, ne principes putent hoc facere per ambitionem, vel veritus rebellionem principum a ſede Apoſtolica. Et hac ratione poteſt aliquando reges deponere, & etiam nouos conſtituere, ſicut aliquando factum eſt. Et certè nullus legitimè Chriſtianus deberet negare hanc poteſtatem Papæ. Et ita tenent Palud. & Durand. de poteſtate Eccl. & Henri. Gand. quodlibet. 6. articul. 23. & ad hunc ſenſum intelligenda ſunt iura, quæ dicunt, Papam habere vtrunque gladium, quæ multa ſunt, & Doctores antiquiores hoc dicunt: ſicut etiam S. Tho. in 2. Sententia. vt citatum eſt.

Imò non dubito quin Epiſcopi habeant hoc modo authoritatem temporalem in ſuo Epiſcopatu eadem ratione, qua Papa in orbe. Vnde malè dicunt, & malè faciunt, vel principes, vel magiſtratus, qui contendunt impedire Epiſcopos, ne coerceant ſeculares a peccatis per pœnas pecuniarias, aut exilium, aut alias pœnas temporales: hoc enim non eſt ſupra poteſtatem eorum, modo non faciant ex auaritia, & ad quæſtum, ſed ad neceſſitatem, & commodum rerum ſpiritualium. Et ex hoc loco iterum ſumitur

Notēt hoc magiſtratus, & principes ſeculares.

tur argumentum pro prima concluſione: ſi enim Papa eſſet dominus orbis, etiam Epiſcopus eſſet dominus temporalis in ſuo Epiſcopatu: quia etiam in ſuo Epiſcopatu eſt vicarius Chriſti: quod tamen aduerſarij negant.

Pr. IV. Quarta concluſio, Papa † nullam poteſtatem temporalem habet in barbaros iſtos, neque in alios infideles. Hæc patet ex 1. & 3. Nam non habet poteſtatem temporalem, *1. Prob.* niſi in ordine ad ſpiritualia, ſed non habet poteſtatem ſpiritualem in illo 1. Corinth. 5. ergo nec temporalem. 6

Corol. Sequitur corollarium, quod † etiamſi barbari nolint recognoſcere dominium aliquod Papæ, non ideo poteſt eis bellum inferri, & bona illorum occupari. Patet, quia nullum tale dominium habet. Et confirmatur hoc manifeſtè. Nam (vt infrà dicetur, & aduerſarij fatentur) dato, *Confir. 1.* quòd barbari nolint recipere Chriſtum pro domino, non *Abſurditas ſententiæ contrariæ.* tamen poſſent bello peti, aut aliquo malo affici. Abſurdiſſimum eſt autem, quod ipſi dicunt, quod cum poſſint impune non recipere Chriſtum, teneantur recipere vicarium eius, aliàs poſſent bello cogi, & ſpoliari omnibus bonis, imò, & ſupplicio affici. Et confirmatur iterum, quia cauſſa ſecundum iſtos, quare, etiamſi nolint recipere Chriſtum, *Confir. 2.* aut fidem eius, non poſſunt cogi, eſt, quia non poteſt euidenter probari per rationes naturales: ſed multò minus poteſt probari dominium Papæ: ergo etiam non poſſunt cogi ad recognoſcendum hoc dominium. Et Sylueſt. quamuis latiſſimè loquatur de poteſtate Papæ, tamen in *Prob. II. & authoritate.* verbo, *infideles.* expreſsè tenet contra Hoſtien. quòd infideles non poſſunt bello cogi ad recognoſcendum hoc dominium, nec hoc titulo poſſunt ſpoliari bonis ſuis. Et ita tenet Innocentius in d. cap. *quod ſuper his.* de vot. Et non eſt dubium, quin S. Thom. ſit huius ſententiæ, ſecunda ſecundæ, q. 66. articu. 8. ad ſecundum, & Caietanus illic expreſſè, vbi dicit S. Thom. quod infideles non poſſunt ſpoliari *Pro. III.* ſuis bonis, niſi qui ſunt ſubditi principibus temporalibus, propter cauſſas legum legitimas, propter quas etiam alij *Pr. IV.* ſubditi poſſunt priuari. Imò nec Saraceni inter Chriſtianos vnquam iſto titulo fuerunt ſpoliati ſuis bonis, aut aliquo incommodo affecti. Nam ſi iſte titulus eſſet ſufficiens ad inferendum eis bellum, hoc tantundem eſt, ac ſi 7

quis

Digitized by Google

quis dicat, quòd ratione infidelitatis poſſunt ſpoliari. Certum eſt enim, quòd nullus infidelium recognoſcit hoc dominium, nullus autem Doctor, nec etiam inter aduerſarios eſt, qui hoc concedat, ſcilicet, quòd ſolo titulo infidelitatis poſſunt ſpoliari: ergo omnino eſt ſophiſticum, quod iſti Doctores dicunt, quod ſi infideles recognoſcunt dominium Rom. Pontificis, non poſſunt bello infeſtari, bene autem, ſi non recognoſcunt. Nullus enim recognoſcit.

Ex quo patet, quòd nec iſte titulus eſt idoneus contra Barbaros, vel quia Papa dederit prouincias illas tanquam dominus abſolutè, vel quia non recognoſcunt dominium Papæ habent Chriſtiani cauſſam iuſti belli contra illos. Et hanc ſententiam tenet Caietanus latè 2. 2. quæſt. 66. art. 8. ad ſecundum, nec authoritas Canoniſtarum in contrarium multum debet mouere, quia (vt ſuprà dictum eſt) hæc tractanda ſunt ex iure Diuino, & plures, & maiores contrarium tenent, inter quos etiam eſt Ioan. Andreas. Nec habent pro ſe aliquem textum. Nec etiam grauis authoritas Archiepiſcopi Florentini hoc loco recipienda eſt, ſecutus eſt enim Auguſt. Anchar. ſicut alias ſolet ſequi Canoniſtas. Ex dictis patet, quòd Hiſpani, cum primum nauigauerunt ad terras Barbarorum, nullum ius ſecum afferebant occupandi prouincias illorum.

Et ideo alius titulus eſt, qui poteſt prętendi iure inuentionis, nec alius titulus principio prętendebatur, & hoc ſolo titulo primò nauigauit Columbus Ianuen. Et videtur, quòd hic titulus ſit idoneus, quia illa, quæ ſunt deſerta, fiunt iure gentium, & naturali occupantis. Inſtitut. de rerum diuiſio. §. *feræ beſtiæ.* ergo cum Hiſpani fuerint primi, qui inuenerint, & occupauerint illas prouincias ſequitur, quòd iure poſſident, ſicut ſi ſolitudinem inhabitatam hactenus inueniſſent. Sed de iſto titulo, qui tertius eſt, non oportet multa verba facere: quia, vt ſuprà probatum eſt, Barbari erant veri domini, & publicè, & priuatim. Ius autem gentium eſt, vt quod in nullius bonis eſt occupanti concedatur: vt habetur expreſsè in d. §. *feræ beſtiæ*. Vnde cùm illa bona non carerent domino, non cadunt ſub illo titulo. Et ſic licet iſte titulus cum alio aliquid facere poſſit (vt infrà dicetur) tamen per ſe nihil iuuat ad poſſeſſionem illorum non plusquam ſi illi inueniſſent nos. *Tertius titulus.*

Et ideo quartus titulus prætenditur, quia ſcilicet nolunt *Quartus titulus tractatus.*

Digitized by Google

Et quòd ſit legitimus, arg. primum. recipere fidem Chriſti, cùm tamen proponatur eis, & ſub obteſtationibus admoneantur, vt recipiant, & videtur, quòd iſte titulus ſit legitimus ad occupandas terras Barbarorum. Primò, Barbari tenentur recipere fidem Chriſti: quia, *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit, qui verò non crediderit, condemnabitur.* Nullus autem condemnatur, 6
niſi pro mortali, & Actuum 4. *Non eſt aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri*, ergo cùm Papa ſit miniſter Chriſti, ſaltem in ſpiritualibus, videtur, quòd ſaltem authoritate Papæ poſſent cogi ad recipiendam fidem Chriſti: & ſi requiſiti nolint recipere, iure belli poſſit agi contra eos. Imò videtur, quòd etiam Principes ſua autho- 7
ritate hoc poſſint, quia ſunt miniſtri Dei. Romanorũ decimotertio. *Et vindices in iram eis, qui malè agunt:* iſti autem peſſimè agunt, non recipientes fidem Chriſti: ergo poſſunt cogi à principibus. *Arg. II.* Secundò, quia ſi Galli nollent obedire regi ſuo, poſſet rex Hiſpaniæ cogere illos, vt obedirent, ergo ſi nolunt obedire Deo, qui eſt verus, & ſupremus dominus, poſſunt principes Chriſtiani cogere illos Barbaros, vt obediant: non enim videtur, quòd debeat eſſe peioris conditionis cauſſa Dei, quàm hominum. Et confirmatur, quia ſicut arguit Scotus quarta diſtinctio. 4. quæſt. 9. de pueris infidelium baptizandis, potius debet aliquis cogi ad obediendum domino ſuperiori, quàm inferiori. Si ergo cogi poſſent Barbari, vt obedirent principibus ſuis; ergo multò magis, vt obediant Chriſto, & Deo. *Arg. III. Et S. Th. 2.2 q 10. art. 8.* Tertiò, quia ſi blaſphemarent publicè Chriſtum, poſſent bello cogi, vt deſiſterent ab huiuſmodi blaſphemijs, vt doctores concedunt, & verum eſt. Poſſemus enim bello perſequi, ſi vterentur crucifixo ad irriſionem, vel quocunque modo abuterentur ad ignominiam rebus Chriſtianis, vt fingentes ad illuſionem Sacramenta Eccleſiæ, vel aliquid ſimile. Quod etiam patet; nam ſi facerent iniuriam Regi Chriſtiano etiam defuncto, poſſemus vindicare iniuriam; multò ergo magis ſi faciant iniuriam Chriſto, qui eſt rex viuus Chriſtianorum. Nec de hoc eſt dubitandum, quia ſi Chriſtus viueret inter mortales, & pagani facerent ei iniuriam, non eſt dubium, quin poſſemus bello perſequi iniuriam; ergo etiam nunc. Sed maius peccatum eſt infidelitas, quàm blaſphemia: quia, vt Sanctus Thomas dicit, & probat ſecunda ſecundæ, quæſt. 10. artic. 3. infidelitas eſt

gra-

grauiſſimum inter peccata, quæ contingunt in peruerſitate morum, quia opponitur fidei directè, & blaſphemia non opponitur directè fidei, ſed confeſſioni fidei. Infidelitas etiam tollit principium conuerſionis in Deum, ſcilicet fidem, non autem blaſphemia: ergo pro blaſphemia in Chriſtum poſſunt Chriſtiani bello perſequi infideles: ergo pro ipſa infidelitate. Et confirmatur. Quòd blaſphemia non ſit ita magnum peccatum, ſicut infidelitas. Quia pro infidelitate eſt pœna capitalis Chriſtiano per leges ciuiles, non autem pro blaſphemia. *Confir.*

Pro reſponſione ſit prima propoſitio, Barbari priuſquam *Reſpondetur aliq propoſi. 1. Prop.*
8 † aliquid audiſſent de fide Chriſti, non peccabant peccato infidelitatis, eo quòd non crederent in Chriſtum. Hæc propoſitio eſt ad literam S. Thom. 2.2. quæſt. 10. art. 1. vbi dicit, quòd apud eos, qui nihil audierunt de Chriſto, infidelitas non habet rationem peccati, ſed magis pœnæ, quia talis ignorantia diuinorum ex peccato primi parentis ſecuta eſt. *Qui autem* (inquit) *ſic ſunt infideles, damnantur quidem propter alia peccata, ſed non propter peccatum infidelitatis*. Vnde dominus dicit Ioan. 15. *Si non veniſſem, & loquutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent*. Quod exponens Auguſt. dicit, quòd loquitur de illo peccato, quo non crediderunt in Chriſtum. Idem videtur dicere S. Thomas ſecunda ſecundæ, q. 10. art. 6. & q. 34. art. 2. ad ſecundum.

Hæc propoſitio eſt contra multos Doctores, & primo contra Altiſio. tertia parte in quæſt. *Vtrum fidei poſſit ſubeſſe falſum*. Vbi dicit, quòd non poteſt aliquis habere ignorantiam inuincibilem, non ſolum Chriſti, ſed cuiuſque articuli fidei: quia ſi faciat, quòd in ſe eſt, Dominus illuminabit, ſiue per Doctorem intrinſecum, ſiue extrinſecum: & ſic ſemper eſt peccatum mortale, credere aliquid contrarium articulis fidei. Ponit exemplum de vetula, cui Epiſcopus prædicaret aliquid contra fidei articulum. Et generaliter dicit, quòd ignorantia iuris diuini neminem excuſat. Eadem fuit opinio Guillielmi Pariſienſis, qui eodem modo argumentatur. Vel enim talis facit, quod in ſe eſt, & illuminabitur: ſi non facit, non excuſatur. Et in eadem ſententia videtur fuiſſe Gerſon, de ſpirituali vita animæ. lectio. 4. *Concors* (inquit) *eſt ſententia Doctorum, quòd in his, quæ ſunt iuris diuini, non cadit ignorantia inuincibilis, cum facienti, quod in ſe eſt, Deus ſemper aſſiſtat, paratus illuſtrare* *Altiſiodorenſis, Guliel. Pariſienſis, Gerſonis contraria ſentētia, ſcilicet infidelitatē ſēper eſſe peccatū, recitatur.*

Digitized by Google

In eadem ſententia videtur eſſe Hugo de S. Vic.

In eadem ex parte. Adrian.

mentem quantum oportebit ad ſalutem, & erroris euitationem. Et Hugo de Sancto Victore libro 2. parte 9. capitulo 5. dicit, neminem excuſari per ignorantiam à pręcepto baptiſmi ſuſcipiendi: quia niſi ſua culpa obſtiterit, audire, & ſcire poterit: vt exemplum eſt de Cernelio, Actuum decimo. Hanc ſententiam, & opinionem limitat Adrianus, in quodlibetis, quæſtione quarta. *Ea*, inquit, *quæ ſunt iuris diuini, ſunt in duplici differentia. Quædam ſunt, ad quorum ſcientiam Deus non obligat omnes vniuerſaliter, vt ſunt apices iuris diuini, & difficultas circa illud, & circa ſcripturam Sacram, & pręcepta: & circa hæc bene poteſt cadere ignorantia inuincibilis, etiam ſi quis faciat totum, quod in ſe eſt. Alia ſunt, ad quorum ſcientiam Deus generaliter obligat omnes, vt articuli fidei, pręcepta vniuerſalia legis: & de his eſt verum, quòd Doctores dicunt, quòd non poteſt quis excuſari per ignorantiam. Si enim quis facit, quod in ſe eſt, illuminabitur à Deo per Doctorem interiorem, vel exteriorem.*

Reiecta horũ ſententia propoſitionẽ ſuam probat.

Sed nihilominus concluſio poſita videtur expreſsè de intentione Sanct. Thom. Et probatur: Tales, qui nunquam audierunt quicquam, quantuncunque ſunt alias peccatores, ignorant inuincibiliter: ergo talis ignorantia non eſt peccatum. Antecedens patet ex illo ad Roman. 10. *Quomodo credent niſi audiant? quomodo autem audient ſine prędicante?* ergo ſi non eſt eis prędicata fides, ignorant inuincibiliter, quia non poſſunt ſcire. Neque Paulus condemnat infideles, quia non faciunt, quòd in ſe eſt, vt illuminentur à Deo, ſed quia cùm audiſſent, non crediderunt. *Nunquid*, inquit, *non audierunt? Et quidem in omnem terram exiuit ſonus eorum.* Ex hoc condemnat illos, quia in omnem terram fuit prędicatum Euangelium, alias non condemnaturus, quantumcunque haberent alia peccata.

Adriani in materia de ignorãtia deceptio.

Vnde etiam decipitur Adrianus in alio punto circa materiam de ignorantia. Dicit enim in eodem quodlibeto, quòd etiam in materia morum, ſi quis adhibet omnem induſtriam, & diligentiam ad ſciendum ea, quæ oportet, non ſatis eſt ad excuſationem ignorantiæ, niſi per contritionem peccatorum diſponat ſe ad hoc, vt illuminetur à Deo: vt ſi quis dubitat de aliquo contractu, & quærit à viris doctis, & alias laborat ad ſciendum veritatem, & putat eſſe licitum: ſi fortè non eſt licitus, & exercet, non excuſatur. Si fortè alias eſt in peccato, quia non facit totum, quod in ſe

in ſe eſt ad vincendum ignorantiam, & licet ſtet, quòd etiam ſi diſponat ſe ad gratiam, non illuminetur, tamen non excuſatur, niſi tollat hoc impedimentum, ſcilicet peccatum. Vnde ſi de eodem caſu, & contractu Petrus, & Ioannes dubitant, & faciunt æqualem diligentiam humanam, & vterque putat eſſe licitum: Petrus autem eſt in gratia, Ioannes in peccato: Petrus habet ignorantiam inuincibilem, Ioannes vincibilem, & ſi vterque exerceat contractum, Petrus excuſatur, Ioannes non excuſatur. Fallitur inquam in hoc, ſicut à me diſputatum eſt latè prima ſecundæ, in materia de ignorantia. Mirabile enim eſſet dicere, quòd in nulla materia iuris diuini poſſet habere ignorantiam inuincibilem infidelis, imò quicunque eſt in peccato mortali. Imò ſequitur, quòd ille Petrus, qui erat in gratia, & ignorabat inuincibiliter aliquid circa vſuram, aut ſimoniam, ſolùm per hoc quòd caderet in mortale, illa ignorantia fieret vincibilis, quod abſurdum eſt.

Ratio authoris contra Adrianum.

9 Vnde dico, quòd † ad hoc, quòd ignorantia imputetur, & ſit peccatum, vel vincibilis, requiritur negligentia circa illam materiam, puta, quia noluit audire, vel auditum non credidit: & econtrario ad ignorantiam inuincibilem ſatis eſt, quòd fecerit humanam diligentiam ad ſciendum, etiam ſi alias ſit in mortali. Vnde quantum ad hoc, idem eſt iudicium, de exiſtenti in peccato, & de exiſtenti in gratia nunc, & ſtatim poſt aduentum Chriſti, vel poſt paſſionem eius. Nec poſſet Adrianus negare, quin paulò poſt paſſionem Domini, Iudæi, qui erant in India, vel Hiſpania, ignorarent inuincibiliter paſſionem Domini, quantumcunque eſſent in mortali, imò expreſsè hoc ipſe concedit in prima quæſtione ad quartum, in materia de obſeruantia legalium. Et certum eſt, quòd Iudæi abſentes à Iudæa, ſiue eſſent in peccato, ſiue non, habebant ignorantiam de baptiſmo inuincibilem, aut de fide Chriſti. Sicut ergo tunc poterat cadere ignorantia inuincibilis de hoc, ita & nunc apud eos, apud quos non eſt facta annuntiatio de baptiſmo. Sed in hoc decipiuntur iſti doctores, quia putant, quòd ſi ponamus ignorantiam inuincibilem de baptiſmo, aut fide Chriſti, quod ſtatim conſequitur, quod poſſit aliquis ſaluari ſine baptiſmo, aut fide Chriſti, quod tamen non ſequitur. Barbari enim ad quos non

Sententia authoris de ignorãtia quæ eſt peccatum & quæ nõ eſt peccatum.

Rurſum propoſitionẽ ſuã author cõfir.

Ratio deceptionis prædictorũ authorum.

peruenit annunciatio fidei, aut religionis Chriſtianæ, damnabuntur propter peccata mortalia: aut idololatriam, ſed non propter peccatum infidelitatis, vt dicit Sanct. Thom. 2. 2. vbi ſupra, quod ſi facerent quod in ſe eſt, bene viuendo ſecundum legem naturæ, ita eſt, quòd Dominus prouideret, & illuminaret illos circa nomen Chriſti: non ideo tamen ſequitur, quod ſi male viuant, imputetur eis ad peccatum ignorantia, aut infidelitas circa baptiſmum, & fidem Chriſtianam.

II. Prop. Secunda propoſitio. Barbari † non ad primum nuntium fidei Chriſtianæ tenentur credere ita, quod peccent 10
mortaliter non credentes, ſolum per hoc, quod ſimpliciter annunciatur eis, & proponitur, quod vera religio eſt Chriſtiana, & quod Chriſtus eſt Saluator, & Redemptor mundi ſine miraculis, aut quacunque alia probatione, aut ſuaſione. *Prob.* Probatur hęc concluſio ex prima: Si enim antequam aliquid audiſſent de religione Chriſti excuſabantur, non obligantur de nouo per huiuſmodi ſimplicem propoſitionem, & annuntiationem, cùm talis annuntiatio nullum ſit argumentum aut motiuum ad credendum. *Confir. I.* Imò vt Caiet. ait 2. 2. q. 1. articu. 4. temerè, & imprudenter quis crederet aliquid, maximè in his, quæ ſpectant ad ſalutem, niſi cognoſcat à viro fide digno illud aſſeri, quod Barbari non cognoſcunt, cum ignorent qui, aut quales ſint, qui eis nouam religionem proponunt. Et confirmatur, quia vt ait S. Tho. ſecunda ſecundæ, quæſt. 1. art. 4. ad ſecundum argumen. & art. 5. ad primum, ea, quæ ſunt fidei, ſunt viſa, & euidentia ſub ratione credibilis, *Confi. II.* non enim fidelis crederet, niſi videret ea eſſe credenda, vel propter euidentiam ſignorum, vel propter aliquod huiuſmodi: ergo vbi neque huiuſmodi ſigna, neque aliquod aliud ad perſuadendum concurrit, non tenentur Barbari credere. Et confirmatur, quia ſi ſimul Sarraceni eodem modo proponerent Barbaris ſectam ſuam ſimpliciter, ſicut Chriſtiani, non tenerentur eis credere, vt certum eſt: ergo nec Chriſtianis ſine aliquo motiuo, & ſuaſione proponentibus, quia non poſſunt, nec tenentur diuinare *Cõfi. III.* vtra ſit verior religio: niſi appareant probabiliora motiua pro altera parte: hoc enim eſſet citò credere, quod eſt leuis corde, vt dicit Eccleſiaſticus c. 19. Et confirmatur per illud Ioan. 15. *Si ſigna non feciſſem, &c. peccatum non haberent*. ergo vbi nulla fiunt ſigna, neque motiua, nullum erit peccatum.

Ex

Digitized by Google

11 Ex qua propoſitione ſequitur, quòd † ſi ſolùm illo modo proponatur fides Barbaris,& non recipiant,non poſſint hac ratione Hiſpani inferre illis bellum, neque iure belli contra eos agere. Patet, quia ſunt innocentes quantum ad hoc,nec fecerunt aliquam iniuriam Hiſpanis. Et confirmatur hoc Corollarium, quia,vt Sanctus Thomas tradit ſecunda ſecundæ, quæſtion.40. artic.1.ad bellum iuſtum requiritur cauſſa iuſta,vt ſcilicet illi, qui impugnantur propter aliquam culpam, impugnationem mereantur. Vnde Auguſtinus dicit libro 83. quæſt. *Iuſta bella ſolent diffiniri, quæ vlciſcuntur iniurias, ſi gens, vel ciuitas plectenda eſt, quæ vel vindicare neglexerit, quod à ſuis improbè factum eſt, vel reddere quod per iniuriam ablatum eſt.* Si ergo nulla preceſſit à Barbaris iniuria, nulla eſt cauſſa iuſti belli. Et hæc eſt ſententia communis omnium Doctorum, non ſolum Theologorum, ſed etiam iuriſconſultorum,vt Hoſtienſis,Innocentij, & aliorum. Et ponit eam diſertè Caiet.2.2.quæſt.66.ar.8. nec ſcio aliquem Doctorem,qui oppoſitum ſentiat. Vnde hic non eſſet titulus ad occupandas prouincias Barbarorum, & ſpoliandos priores dominos.

Corollar.

Probatur propoſitio ex ſententia cõmuni Doctorum.

12 Tertia propoſitio, Si † Barbari rogati, & admoniti, vt audiant pacificè loquentes de religione,nollent audire, non excuſarentur à peccato mortali. Probatur: Quia vt ſupponimus,illi habent grauiſſimos errores, de quibus non habent rationes veriſimiles, aut probabiles: ergo ſi quis admoneat eos,vt audiant, ac deliberent de rebus ſpectantibus ad religionem, tenentur ſaltem audire,& conſultare. Item neceſſarium eſt eis ad ſalutem credere in Chriſtum, & baptizari, Marci vltimo, *Qui crediderit, &c.* Sed non poſſunt credere, niſi audiant ad Rom. 10. ergo tenentur audire, alias eſſent extra ſtatum ſalutis ſine culpa ſua, ſi non tenentur audire.

III. Pro. *Prob. 1.* *Prob. 2.*

13 Quarta propoſitio, Si † fides Chriſtiana proponatur Barbaris probabiliter, id eſt cum argumentis probabilibus, & rationalibus, & cum vita honeſta, & ſecundum legem naturæ ſtudioſa, quæ magnum eſt argumentum ad confirmandum veritatem, & hoc non ſemel, & perſunctoriè, ſed diligenter, & ſtudioſè, Barbari tenentur recipere fidem Chriſti ſub pœna peccati mortalis. Probatur ex 3. concluſ. Quia ſi tenentur audire, ergo & acquieſcere auditis ſi

IV. Pro.

ſunt rationabilia; & patet manifeſtè ex illo Marci vlt. *Euntes in mundum vniuerſum, prędicate Euangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit, qui verò non crediderit condemnabitur.* Et per illud Act. 4. *Non eſt aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat non ſaluos fieri.*

5. Propo. Quinta concluſio, † non ſatis liquet mihi, an fides Chriſtiana fuerit Barbaris hactenus ita propoſita, & annuntiata, vt teneantur credere ſub nouo peccato. Hoc dico, quia (vt patet ex ſecunda propoſitione) non tenentur credere, niſi proponatur eis fides cum probabili perſuaſione. Sed miracula, & ſigna nulla audio, nec exempla vitæ adeò religioſa: imò contra, multa ſcandala, ſeu facinora, & multas impietates. Vnde non videtur, quod religio Chriſtiana ſatis commodè, & piè ſit illis prędicata, vt illi teneantur acquieſcere: quanquam videntur multi religioſi, & alij Eccleſiaſtici viri, & vita, & exemplis, & diligenti prędicatione ſufficienter operam, & induſtriam adhibuiſſe in hoc negotio, niſi ab alijs, quibus alia cura eſt, impediti eſſent. 14

6. Prop. Sexta propoſitio, † Quantuncunque fides annuntiata ſit Barbaris probabiliter, & ſufficientet, & noluerint eam recipere: non tamen hac ratione licet eos bello perſequi, & ſpoliare bonis ſuis. 15

Proba. 1. Hæc concluſio eſt expreſſa S. Tho. 2. 2. qu. 10. art. 8. vbi dicit, quòd infideles, qui nunquam ſuſceperunt fidem, ſicut Gentiles, & Iudæi, nullo modo ſunt compellendi ad fidem. Et eſt concluſio communis Doctorum, etiam in

Prob. 2. iure Canonico, & Ciuili. Probatur, Quia credere eſt voluntatis: timor autem multùm minuit de voluntario 3. Ethico. & ex timore ſeruili duntaxat accedere ad myſteria, & ſacra-

Proba. 3. menta Chriſti, ſacrilegium eſt. Item probatur ex capitulo *de Iudæis*. 45. dictinctione. *De Iudæis autem præcipit ſancta Synodus, nemini deinceps ad credendum vim inferre, cui enim vult Deus miſeretur, & quem vult, indurat.* Non eſt dubium, quin ſententia Concilij Toletani ſit, vt non agatur cum Iudæis minis, & terroribus ad recipiendam fidem. Et idem dicit expreſsè Gregorius capit. *qui ſincera*, eadem diſtinct. *Qui ſincera*, (inquit) *intentione extraneos à Chriſtiana religione ad fidem cupiunt perfectam perducere, blandimentis debent, non aſperitatibus ſtudere: nam quicunque aliter agunt, & eos ſub hoc velamine à conſueta ſui ritus voluerint cultura remouere, ſuas illic ma-*

Proba. 4. *gis, quàm Dei cauſſas probantur attendere.* Item probatur pro-

poſitio

poſitio ex vſu, & conſuetudine Eccleſiæ. Nunquam enim Imperatores Chriſtiani, qui ſanctiſſimos & ſapientiſſimos Pontifices a conſilijs habebant, bellum intulerunt infidelibus, eo quòd nollent recipere Chriſtianam religionem. Item bellum nullum argumentum eſt pro veritate fidei Chriſtianæ, ergo per bellum barbari non poſſunt moueri ad credendum, ſed ad fingendum ſe credere, & recipere fidem Chriſtianam, quod immane, & ſacrilegum eſt. Et quamuis Sco. in 4. diſ.4. q. vltima, dicat, quòd religioſe fieret, ſi infideles cogerentur a principibus minis, & terroribus ad fidem: hoc tamen non videtur intelligere, niſi de infidelibus, qui aliàs ſunt ſubditi principum Chriſtianorum, de quibus poſtea dicetur, barbari autem non ſunt tales: vnde puto, quod nec Scotus hoc afferret de barbaris iſtis: Patet itaque, quod neque iſte titulus idoneus eſt, & legitimus ad occupandas prouincias barbarorum. *Prob. 5.* *Scoti de hac re ſententia exponitur.*

Alius titulus prætenditur ſeriò, & eſt titulus quintus, ſcilicet peccata ipſorum barbarorum. Dicunt enim, quod licet non poſſint bello infeſtari ratione infidelitatis ſuæ, aut quia non recipiunt fidem Chriſtianam, poſſunt tamen bello peti, propter alia peccata mortalia, quæ multa habent, & ipſa grauiſſima, vt aiunt. Circa peccata autem mortalia diſtinguunt. Dicunt enim, quod ſunt alia peccata, quæ non ſunt contra legem naturæ, ſed ſolum contra legem diuinam poſitiuam: & pro his barbari non poſſunt infeſtari bello: Alia autem ſunt contra naturam, vt eſus carnis humanæ, concubitus indifferens cum matre, ſororibus, & cum maſculis: & pro his poſſunt infeſtari bello, & cogi, vt ab his deſiſtant. Et ratio vtriuſque eſt, quia circa alia peccata, quæ ſunt contra legem poſitiuam, non poteſt eis oſtendi euidenter, quòd malè faciãt: circa alia autem contra legem naturæ, poteſt eis oſtendi, quòd offendunt Deum: & per conſequens poſſunt coerceri, ne offendant Deum. Præterea poſſunt cogi, vt ſeruent legem, quam ipſi profitentur, ea autem eſt lex naturæ: ergo. Hæc eſt opinio Archiepi. Florenti. tertia parte, titulo 22. cap. 5. §. 8. poſt Auguſt. Ancha. idem Sylueſt. in ver. Papa. §. ſeptimo, & eſt opinio Inno. in cap. *quod ſuper his*, de voto, vbi expreſsè dicit, *Credo, quod ſi gentiles, qui non habent niſi legem naturæ, contra legem naturæ faciant, poterunt per Papam puniri. Arguitur Geneſ. 19. vbi Sodomitæ puniti ſunt a Deo.* *Quintus titulus tractatur* *Recitatur & explicatur ſententia Archie. Auguſt. Anchonitani Sylue. Innocen. docentium, hũc titulum eſſe legitimum.*

Cùm

Cùm autem Dei iudicia ſint nobis exemplaria, non video, quare Papa, qui eſt vicarius Chriſti, hoc non poſſit. Hæc Innoc. Et eadem ratione poterunt authoritate Papæ puniri a princip. Chriſtianis.

Sed pono concluſionem, Principes † Chriſtiani, etiam 16
Reſpõſum authoris. authoritate Papæ, non poſſunt coercere barbaros a peccatis contra legem naturæ, nec ratione illorum eos punire.
Prob. I. Probatur primò: Quia iſti præſupponunt falſum, quod Papa habeat iuriſdictionem in illos, vt ſuprà dictum eſt. Secundò, quia vel intelligunt vniuerſaliter pro peccatis contra legem naturæ, vt pro furto, fornicatione, adulterio, vel peculiariter pro peccatis contra naturam, de quibus S. Th. ſecunda ſecundæ, q. 154. artic. 11. & 12. quomodo peccatum contra naturam dicitur non ſolum, quia eſt contra legem naturæ, ſed contra ordinem naturalem, quod 2. ad Corin. 2. vocatur immunditia, ſecundum glo. vt concubitus puerilis, & beſtialis, vel fœminæ ad fœminam: de quo ad Rom. 1. Si ſecundo modo ſolùm, contra arguitur. Quia homicidium eſt ita graue, vel grauius peccatum, & ita manifeſtum, quòd ſi pro illis licet: ergo, & pro homicidio. Item blaſphemia eſt ita graue peccatum, & ita manifeſtum: ergo. Si primo modo, id eſt, generaliter pro omni peccato contra legem naturæ: contra, pro fornicatione non licet: ergo nec pro alijs peccatis, quæ ſunt contra legem naturæ. Antecedens patet 1. ad Corin. 5. *Scripſi vobis in Epiſtola, ne commiſceamini fornicarijs, & ſi is, qui frater nominatur, eſt fornicator, aut idolis ſeruiens,* &c. & infrà. *Quid enim mihi de his, quæ foris ſunt, iudicare?* vbi S. Thom. *Prælati acceperunt poteſtatem ſuper eos tantùm, qui ſe fidei ſubdiderunt.* Vbi apertè patet, quòd Paulus dicit non ſpectare ad eum iudicium de infidelibus, & fornicarijs, aut idololatris. Item nec omnia peccata contra legem naturæ poſſunt euidenter oſtendi, ſaltem omnibus. Item hoc tantundem eſt dicere, ac ſi quis dicat, quod propter infidelitatem liceat barbaros debellare: omnes enim ſunt idololatræ. Item non licet Papæ inferre bellum Chriſtianis, quia ſunt fornicarij, aut fures, imò quia ſunt cvnedi: nec ideo poteſt publicare terras eorum, & dare alijs principibus: hoc enim modo cùm in omni prouincia ſint multi peccatores, quotidie poſſent mutari regna. Et confir-
Confirm. matur. Grauiora enim peccata ſunt hæc apud Chriſtianos, qui ſciunt illa eſſe peccata, quàm apud barbaros, qui ignorant

Digitized by Google

tant eſſe peccata. Item mirum eſt, quod Papa non poſſit ferre leges infidelibus, & poſſit exercere iudicia, & inferre pœnas. Item arguitur, & certè videtur conuincere, quia vel barbari tenentur ferre pœnas illatas pro illis peccatis, vel non. Si non tenentur, ergo nec Papa poteſt inferre: ſi tenẽtur, ergo tenentur recognoſcere Papam tanquam dominum, & legislatorem: ergo ſi non recognoſcant, iam propter hoc ſolùm poteſt eis inferri bellum: quod tamen iſti negant, vt ſuprà dictum eſt. Et profectò mirum eſt, quod poſſunt impunè negare authoritatem, & iuriſdictionem Papæ: & tamen teneantur ſubire iudicium eius. Item non poſſunt acceptare iudicium Papæ, qui non ſunt Chriſtiani: nullo enim alio iure Papa poteſt eos condemnare, aut punire, niſi quia vicarius Chriſti. Sed iſti fatentur, tam Innocentius, quàm Augu. Anch. quàm etiam Archie. & Sylueſt. quod non poſſunt puniri, quia non recipiunt Chriſtum: ergo nec, quia non recipiunt iudicium Papæ, hoc enim præſupponit illud. *Prob. III* *Prob. IV.* *Prob. V.*

Et confirmatur, quod nec iſte titulus, nec præcedens ſit ſufficiens. Quia etiam in veteri Teſtamento, vbi tamen armis res gerebatur, nunquam populus Iſrael occupauit terras infidelium: vel quia eſſent infideles, & idololatræ, vel quia haberent alia peccata contra naturam (qui multa habebant, quia erant idololatræ, & alia peccata contra naturam habebant, vt quia ſacrificabant filios ſuos, & filias ſuas dæmonijs) ſed vel ex ſpeciali dono Dei, vel quia tranſitum impediebant, vel eos offenderant. Item quid iſti vocant profiteri legem naturæ? ſi eſt cognoſcere, non totam cognoſcunt: ſi eſt velle ſeruare legem naturæ, contra, etiam volunt ſeruare totam legem diuinam, ſi enim ſcirent legem Chriſtianam, vellent ſeruare: ergo non magis profitentur legem naturæ, quàm Chriſtianam. Item profectò maiores probationes habemus ad probandum, legem Chriſti eſſe a Deo, & eſſe veram, quàm ad probandum, quod fornicatio eſt mala, vel cauenda alia, * etiam lege naturali prohibita. Ergo ſi poſſunt cogi ad obſeruandum legem naturæ, quia poteſt probari: ergo etiam ad obſeruationem legis Euangelicæ. *Refutatio cõmunis huius & proximè antecedentis tituli.* 1. 2. 3. ** Alias querenda*

Reſtat alius, & ſextus titulus, qui prætenditur, ſcilicet per electionem voluntariam. Hiſpani enim cùm ad barbaros perueniunt, ſignificant eis, quemadmodum rex Hiſpaniæ *Sextus titulus tractatur.*

Digitized by Google

niæ mittit eos pro commodis eorum, & admonent eos, vt illum pro domino, & rege recipiant, & acceptent: & illi retulerunt placere ſibi: & nihil tam naturale eſt, quam voluntatem domini, volentis rem ſuam in alium transferri, ratam haberi. Inſtitut. de rerum diuiſione. §. *per traditionem.* Sed

Reſponſũ authoris. ego pono concluſionem: quod nec iſte titulus eſt idoneus. Patet primò, Quia deberet abeſſe metus, & ignorantia, *Proba.* 1. quæ vitiant omnem electionem. Sed hæc maximè interue-
2. nit in illis electionibus, & acceptationibus: neſciunt enim barbari quid faciunt, imò fortè nec intelligunt, quid petunt Hiſpani. Item hoc petunt circunſtantes armati ab im-
3. belli turba, & meticuloſa. Item cùm illi (vt ſupradictum eſt) haberent veros dominos, & principes, non poteſt populus ſine alia rationabili cauſſa accerſere nouos dominos: quod eſt in detrimentum priorum. Sicut nec econtrariò, ipſi domini poſſunt nouum principem creare ſine aſſenſu populi. Cùm ergo in huiuſmodi electionibus, & acceptationibus non concurrant omnia requiſita ad legitimam electionem, omnino ille titulus non eſt idoneus, nec legitimus ad occupandas, & obtinendas illas prouincias.

Septi. Septimus titulus, qui poſſit prætendi, ſcilicet ex ſpeciali dono Dei: dicunt enim neſcio qui, quod dominus in ſuo peculiari iudicio condemnauit iſtos barbaros omnes ad perditionem, propter abominationes ſuas, & tradidit in ma-
Refutatur ab authore. nus Hiſpanorum, ſicut olim Cananæos in manus Iudæorum. Sed de hoc nolo multum diſputare: quia periculosè crederetur alicui, prophetiam aſſerenti contra communem
1. legem, & contra regulas Scripturæ, niſi miraculis confirmaretur doctrina ſua: quæ tamen nulla proferuntur ab huiuſmodi prophetis. Item dato, quod ita eſſet, quod domi-
2. nus perditionem barbarorum facere conſtituiſſet, non tamen ideo conſequitur, quod ille, qui eos perderet, eſſet ſine culpa: ſicut nec erant ſine culpa reges Babyloniæ, qui contra Ieruſalem ducebant exercitum, & filios Iſrael ducebant in captiuitatem: licet re vera totum fuerit ex peculiari prouidentia Dei: ſicut ſæpe illis erat prædictum. Nec Ieroboam rectè auertit populum Iſrael à Roboam, quamuis hoc factum fuiſſet conſilio Domini, ſicut etiam Dominus per Prophetam comminatus fuerat. Et vtinam, ſecluſo peccato infidelitatis, non ſint maiora peccata in moribus apud aliquos Chriſtianos, quam ſunt inter illos barbaros. Scrip-

tum

Digitized by Google

tum quoque eſt 1. Ioan. 4. *Nolite credere omni ſpiritui, ſed probate ſpiritus, vtrum ex Deo ſint*. & vt ait Thom. 1. ſecundæ q. 68. *Dona dantur a Spiritusſancto ad perficiendum virtutes. Vnde vbi fides, aut authoritas, aut prouidentia oſtendit, quid agendum ſit, non eſt recurrendum ad dona.*

Hæc de falſis, & non idoneis titulis occupandi prouincias barbarorum ſufficiant. Sed notandum, quòd ego nihil vidi ſcriptum de hac quæſtione, nec vnquam interfui diſputationi, aut Conſilio de hac materia: vnde fieri poſſet, vt alij fortaſſe fundent titulum, & iuſtitiam huius negotiationis, & principatus in aliquo prædictorum locorum non ſine ratione aliqua. Sed ego hactenus non poſſum aliud intelligere, niſi quod dictum eſt: vnde ſi non eſſent alij tituli, quàm iſti, profectò malè conſultum eſſet ſaluti principum, vel potiùs eorum, ad quos ſpectat hæc detegere: nam principes ſequuntur aliorum conſilium: quia per ſe hæc examinare non poſſunt. *Quid prodeſt, inquit Dominus, homini ſi vniuerſum mundum lucretur, ſeipſum verò perdat, & detrimentum ſui faciat?* Matth. 16. & Marc. 8. & Luc. 9. *Excuſatio authoris.*

SECTIONIS TERTIÆ.

De titulis legitimis, quibus barbari potuerint venire in ditionem Hiſpanorum.

SVMMA.

1 *Barbari quomodo potuerunt venire in ditionem Hiſpanorum ratione naturalis ſocietatis, & communitatis.*

2 *Hiſpani habent ius peregrinandi ad Indorum barbarorum prouincias, & illic degendi, ſine tamen eorum nocumen-*

cumento aliquo, nec poſſunt ab illis prohiberi.

3 *Hiſpanis licet apud Indos barbaros negotiari, ſine patriæ tamen incommodo, importando merces, quibus illi carent, &c. & efferendo inde aurum, & argentum, vel alia, quibus abundant: nec illorum Principes poſſunt impedimento eſſe, quominus ſubditi exerceant commercia cum Hiſpanis, &c.*

4 *Barbaris non licet prohibere Hiſpanos à communicatione, & participatione illorum, quæ apud eos ſunt communia, tam ciuibus, quàm hoſpitibus.*

5 *Liberi, ſi apud Indos naſcantur ex parentibus Hiſpanis, illic domicilium habentibus, & velint eſſe ciues, non poſſunt arceri, vel à ciuitate, vel à commodo aliorum ciuium.*

6 *Barbari ſi vellent prohibere Hiſpanos, quominus exercerent cum illis commercia, &c. quid eſſet agendum.*

7 *Hiſpani, ſi omnibus modeſtiſſimè tentatis, non poſſunt conſequi ſecuritatem cum barbaris, ſeu indis, niſi ciuitates occupando, & ſubijciendo illos, an hoc facere licitè poſſint.*

8 *Hiſpani, quando, & in quo caſu poſſent ſæuire in barbaros, tanquam in perfidos hoſtes, & in illos omnia belli iura proſequi, eos ſpoliare, imò, & in captiuitatem redigere, quin etiam, & dominos priores deponere, & nouos conſtituere.*

9 *An barbari cauſſa religionis Chriſtianæ propagandæ potuerint in Hiſpanorum ditionem venire. Et Chriſtiani habent ius prædicandi, & annuntiandi Euangelium in prouincijs barbarorum.*

10 *Papa potuit negotium conuerſionis Indorum barbarorum ſolis Hiſpanis demandare, & omnibus alijs, non ſolùm prædicationem, ſed etiam commercium interdicere: Si ita expediret ad Chriſtianæ religionis propagationem.*

11 *Bar-*

11 *Barbari non ſunt debellandi, neque bonis priuandi, ſi permittant, Hiſpanos liberè, & ſine impedimento Euangelium prædicare, ſiue illi fidem recipiant, ſiue non.*

12 *Barbari, ſiue eorum domini, ſiue ipſa multitudo, impedientes Euangelij promulgationem, quomodo ab Hiſpanis (abſque tamen ſcandalo) poſſint coerceri. Et quid dicendum de his, qui prædicationem admittunt, conuerſionem tamen, aut interficientes, aut punientes, ſiue terrentes ad Chriſtum conuerſos, impediunt.*

13 *Barbari, quomodo potuerunt in Hiſpanorum ditionem venire, eo quòd cum eſſent conuerſi, & Chriſtiani effecti, eorum principes vi, aut metu volentes eos ab idololatria reuocare, ab Hiſpanis fuerint protecti, & ſub eorum tutelam recepti.*

14 *Barbari in Hiſpanorum venire potuerunt ditionem: quia cum bona pars eorum eſſet ad Chriſtum conuerſa, Papa, illis petentibus, aut non petentibus, potuit ex rationabili cauſſa dare illis Chriſtianum principem, vt eſt Hiſpanorum rex, alijs dominis infidelibus repulſis.*

15 *An barbari in ditionem Hiſpanorum venire potuerint propter tyrannidem ſuorum dominorum, vel propter leges tyrannicas in iniuriam innocentium.*

16 *Barbari Indi, quòd potuerint in Hiſpanorum ditionem veniſſe per veram, & voluntariam electionem.*

17 *Barbari ſocietatis, & amicitiæ titulo potuerunt venire in ditionem Hiſpanorum.*

18 *An Hiſpani potuiſſent barbaros redigere ſub ſuam ditionem, ſi certo conſtaret, eos eſſe amentes.*

Nunc

Primus titulus legitimus.

NVnc dicam de legitimis titulis, & idoneis, quibus barbari venire potuerunt in ditionem Hiſpanorum. Primus titulus † poteſt vocari naturalis ſocietatis, & communicationis. 1 Et circa hoc ſit prima concluſio, Hiſpani † habent 2 ius peregrinandi in illas prouincias, & illic degendi, ſine aliquo tamen nocumento barbarorum, nec poſſunt ab illis prohiberi. Probatur primò ex iure gentium, quòd vel eſt

1. Proba. ius naturale, vel deriuatur ex iure naturali. Inſtit. de iure naturali, genti. *quod naturalis ratio inter omnes gentes conſtituit, vocatur ius gentium.* Sic enim apud omnes nationes habetur inhumanum, ſine aliqua ſpeciali cauſſa hoſpites, & peregrinos malè accipere: econtrario autem humanum, & officioſum, ſe habere bene erga hoſpites: quòd non eſſet, ſi peregrini malè facerent, accedentes in alienas nationes.

Proba.2. Secundò, A principio orbis (cùm omnia eſſent communia) licebat vnicuique in quamque regionem vellet, intendere, & peregrinari. Non autem videtur hoc demptum per rerum diuiſionem: nunquam enim fuit intentio gentium per illam diuiſionem tollere hominum inuicem communicationem: & certè temporibus Noe fuiſſet inhumanum. Tertiò, Omnia licent, quæ non ſunt prohibita, aut alias ſunt in-

3. iniuriam, aut dettimentum aliorum. Sed (vt ſupponimus) talis peregrinatio Hiſpanorum eſt ſine iniuria, aut damno

4. barbarorum. ergo eſt licita. Quartò, Nõ liceret Gallis prohibere Hiſpanos a peregrinatione Galliæ, vel etiam habitatione, aut econtrariò, ſi nullo modo cederet in damnum illorum, nec facerent iniuriam: ergo nec barbaris. Itẽ quintò, Exilium eſt pœna etiam inter capitales: ergo non licet

5. relegare hoſpites ſine culpa. Item ſextò, Hæc eſt vna pars

6. belli, prohibere aliquos tanquam hoſtes a ciuitate, vel prouincia, vel expellere iam exiſtentes. Cum ergo barbari non habeant iuſtum bellum contra Hiſpanos, ſuppoſito, quod ſint innoxij: ergo non licet illis prohibere Hiſpanos à patria ſua. Item ſeptimò facit illud Poetæ.

7. *Quod genus hoc hominum, quaue hunc tam barbara morem,*
Permittit patria, hoſpitio prohibemur arena?

8. Item octauò, *Omne animal diligit ſibi ſimile.* Eccleſiaſti. 17. ergo videtur, quod amicitia inter homines ſit de iure naturali: & contra naturam eſt vitare conſortium hominum inno-

9. xiorum. Item nonò facit illud Matth. 25. *Hoſpes eram, & non collegiſtis*

Digitized by Google

collegiſtis me. Vnde cum ex iure naturali videatur eſſe recipere hoſpites, illud Chriſti iudicium ſtatuetur cum omnibus. Decimò, *iure naturali communia ſunt omnium, & aqua* 10.
profluens, & mare, item flumina, & portus, atque naues iure gentium vndecunque licet applicare. Inſtitut. de rerum diuiſ.& eadē ratione videntur publica: ergo neminem licet ab illis prohibere: ex quo ſequitur, quod Barbari iniuriam facerent Hiſpanis, ſi prohiberent illos à ſuis regionibus. Item vndecimò, ipſi admittunt omnes alios Barbaros vnde- 11.
cunque: ergo facerent iniuriam non admittentes Hiſpanos. Item duodecimò. Quia ſi Hiſpanis non liceret peregrinari apud illos, vel hoc eſſet iure naturali, aut diuino, aut hu- 12.
mano: naturali, & diuino certè licet: Si autem lex humana eſſet, quæ prohiberet ſine aliqua cauſſa à iure naturali, & diuino, eſſet inhumana, nec eſſet rationabilis, & per conſequens non haberet vim legis. Decimotertiò, Vel Hiſpani 13.
ſunt ſubditi illorum, vel non. Si non ſubditi: ergo non poſſunt eos prohibere. Si ſunt ſubditi, ergo debent eos bene tractare. Item decimoquartò. Hiſpani ſunt proximi Barba-
rorum, vt patet ex Euangelio Luc. 10. de Samaritano. Sed 14.
tenentur diligere proximos, Matth. 22. ſicut ſeipſos: ergo non licet prohibere illos à patria ſua ſine cauſſa. Auguſt. de doctrina Chriſtiana, *Cum dicitur, Diliges proximum tuum, manifeſtum eſt omnem hominem proximum eſſe.*

3 Secunda propoſitio, Licet † Hiſpanis negotiari apud *II. Prop.*
illos, ſine patriæ tamen damno, puta importantes illuc merces, quibus illi carent: & adducentes illinc, vel aurum, vel argentum, vel alia, quibus illi abundant: nec principes illorum poſſunt impedire ſubditos ſuos, ne exerceant commercia cum Hiſpanis, nec econtrario principes Hiſpanorum poſſunt prohibere commercia cum illis. Probatur ex prima. Primò, quia etiam hoc videtur ius gentium, *Prob.* 1.
vt ſine detrimento ciuium peregrini commercia exerceant. Item ſecundò eodem modo probatur, Cùm hoc liceat iure
diuino: ergo lex, quæ prohiberet, ſine dubio non eſſet ra- 2.
tionabilis. Item tertiò, Princeps tenetur diligere Hiſpanos iure naturali: ergo non licet eis, ſi poteſt fieri ſine de-
trimento illorum, prohibere illos à commodis ſuis ſine 3.
cauſſa. Quartò, Quia videntur facere contra illud prouerbium, *Non facies alteri, quod tibi fieri non vis*. Et in ſumma 4.
certum eſt, quòd non plus poſſunt Barbari prohibere Hi-

ſpanos à commercio ſuo, quam Chriſtiani poſſunt prohibere alios Chriſtianos. Clarum eſt autem, quòd ſi Hi-
5 ſpani prohiberent Gallos à commercio Hiſpaniarum, non propter bonum Hiſpaniæ, ſed ne Galli participent aliquam vtilitatem, lex eſſet iniqua, & contra charitatem: ſi autem hoc lege caueri iuſtè non poteſt, nec etiam facto fieri (quia lex non eſt iniqua, niſi propter executionem legis, & vt dicitur. ff. de iuſti. & iure, velut vim *inter homines omnes cognationem quandam natura conſtituit*, vnde contra ius naturale eſt, vt homo hominem ſine aliqua cauſſa auerſetur. *Non enim homini homo lupus eſt*, vt ait Ouidius, *ſed homo*.

III. Pro. Tertia propoſitio, Si † quæ ſunt apud Barbaros 4 communia tam ciuibus, quam hoſpitibus, non licet Barbaris prohibere Hiſpanos à communicatione, & participatione illorum. Exempli gratia, Si licet alijs peregrinis vel effodere aurum in agro communi, vel ex fluminibus, vel piſcari margaritas in mari, vel in flumine: non poſſunt Barbari prohibere Hiſpanos, ſed eo modo duntaxat, quo alijs licet, dummodo ciues, & naturales incolæ

Prob. 1. non grauentur. Hæc probatur ex prima, & ſecunda. Nam ſi licet Hiſpanis peregrinari, & negotiari apud eos: ergo licet eis vti legibus, & commodis omnium peregrinorum. Secundò, Quia quæ in nullius bonis ſunt, iure

2. gentium ſunt occupantis. Inſtit. de rerum diui. §. *feræ beſtiæ*, ergo ſi aurum in agro, vel margaritæ in mari, aut aliud quodcunque in fluminibus non eſt appropriatum, iure gentium erit occupantis, ſicut, & piſces in mari. Et quidem multa hic videntur procedere ex iure gentium, quæ quia deriuantur ſufficienter ex iure naturali, manifeſtam vim habent, ad dandum ius, & obligandum. Et dato quòd non ſemper deriuetur ex iure naturali, ſatis videtur eſſe conſenſus maioris partis totius orbis, maximè pro bono communi omnium. Si enim poſt prima tempora creati orbis, aut reparati poſt diluuium, maior pars hominum conſtitueret, vt legati vbique eſſent inuiolabiles, vt mare eſſet commune, vt bello capti eſſent ſerui, & hoc ita expediret, vt hoſpites non exigerentur, certè hoc haberet vim, etiam alijs repugnantibus.

IV. Prop. Quarta Propoſitio, Imò † ſi ex aliquo Hiſpano 5 naſcantur ibi liberi, & velint eſſe ciues, non videtur, quòd

poſſint

Digitized by Google

poſſint prohiberi, vel à ciuitate, vel commodis aliorum ciuium: dico ex parentibus, habentibus illic domicilium. Probatur, Quia hoc videtur eſſe de iure gentium, vt ciuis dicatur, & ſit, qui natus eſt in ciuitate. ff. de appe. l. *ciues*. Et confirmatur, Quia cum homo ſit animal ciuile, talis natus in vna ciuitate, non eſt ciuis alterius ciuitatis. Si ergo non eſſet ciuis illius, non eſſet ciuis alicuius ciuitatis, per quod impediretur a iure naturali, & gentium: Imò ſi qui vellent accipere domicilium in aliqua ciuitate illorum, vt accipiendo vxorem, vel alia ratione, qua alij peregrini ſolent fieri ciues: non videtur, quòd poſſint prohiberi pluſquam alij & per conſequens gaudere priuilegijs ciuium ſicut alij, modò etiam ſubeant onera aliorum. Et etiam facit, quod hoſpitalitas commendatur 1. Pet. 4. *Hoſpitales inuicem*, & 1. ad Timoth. 3. de Epiſcopo, *Oportet Epiſcopum hoſpitalem eſſe*, vnde econtrario nolle accipere hoſpites, & peregrinos, eſt de ſe malum. *Prob.* *Confir.* *Corollar.*

6 Quinta propoſitio, Si † Barbari velint prohibere Hiſpanos in ſupra dictis a iure gentium, puta, vel commercio, vel alijs, quæ dicta ſunt, Hiſpani primò debent ratione, & ſuaſionibus tollere ſcandalum, & oſtendere omni ratione, ſe non venire ad nocendum illis, ſed pacificè velle hoſpitari, & peregrinari ſine aliquo incommodo illorum: & non ſolùm verbis, ſed etiam ratione oſtendere, iuxta illud, *Omnia ſapientes prius verbis experiri decet.* Quòd ſi reddita ratione Barbari nolunt acquieſcere, ſed velint vi agere, Hiſpani poſſunt ſe defendere, & omnia agere ad ſecuritatem ſuam conuenientia: quia vim vi repellere licet. Nec ſolùm hoc, ſed ſi aliter tuti eſſe non poſſunt, arces, & munitiones ædificare: & ſi acceperint iniuriam, illam authoritate principis bello proſequi, & alia belli iura agere. Probatur, quia cauſſa belli iuſti eſt ad propulſandam, & vindicandam iniuriam: vt ſupra dictum eſt ex Sancto Thoma ſecunda ſecundæ, quæſtio. 40. ſed Barbari prohibentes a iure gentium Hiſpanos, faciunt eis iniuriam: ergo ſi neceſſe ſit ad obtinendum ius ſuum bellum gerere, poſſunt hoc licitè facere. Sed eſt notandum, quòd cùm Barbari iſti ſint natura meticuloſi, & alias ſtolidi, & ſtulti, quantumcunque Hiſpani velint eos demere a timore, & reddere eos ſecuros de pacifica conuerſatione: poſſunt adhuc meritò timere, videntes homines cultu extraneos, & armatos, & *V. prop.* *Prob.* *Notandũ*

Digitized by Google

multò potentiores ſe. Et ideo ſi commoti hoc timore concurrunt ad exigendos, vel occidendos Hiſpanos, liceret quidem Hiſpanis ſe defendere, ſeruato moderamine inculpatæ tutelæ, nec alia belli iura liceret exercere in illos, puta vel parta victoria, & ſecuritate, occidere illos, vel ſpoliare, vel occupare ciuitates eorum, quia in illo caſu ſunt innocentes, & meritò timent, vt ſupponimus. Et ideo debent Hiſpani ſe tueri: ſed quantum fieri poterit cum minimo detrimento illorum, quia eſt bellum duntaxat defenſiuum. Nec eſt inconueniens, quòd cùm ex vna parte eſt ius, & ex altera ignorantia inuincibilis, quòd ſit bellum iuſtum ex vtraque parte. Vt ſicut Galli tenent Burgundiam cum probabili ignorantia, credentes pertinere ad eos, Imperator autem noſter habet ius certum ad illam prouinciam, qui poteſt bello repetere, & illi illam defendere: ſic poteſt contingere cum Barbaris, & hoc multùm eſt conſiderandum. Alia enim ſunt iura belli aduerſus homines verè noxios, & iniurios, & alia aduerſus innocentes, & ignorantes. Sicut etiam aliter vitandum eſt ſcandalum Phariſæorum, aliter puſillorum, & infirmorum.

Bellũ non nũquã ex vtraque parte iuſtum.

VI. Prop.

Sexta propoſitio, Si † omnibus tentatis, Hiſpani non poſſunt conſequi ſecuritatem cum Barbaris, niſi occupando ciuitates, & ſubijciendo illos, licitè poſſunt hoc etiam facere. Probatur, Quia *finis belli eſt pax, & ſecuritas*: vt dicit Aug. ad Bonifacium, poſtquam autem (vt dictum eſt) licet Hiſpanis bellum ſuſcipere, vel etiam ſi neceſſe ſit, inferre: ergo licet omnia facere neceſſaria ad finem belli, ſcilicet ad obtinendam ſecuritatem, & pacem. 7

Prob.

VII. Pro.

Septima concluſio, Imò † ſi poſtquam Hiſpani omni diligentia, & re, & verbo oſtendiſſent, non ſtare per eos, quin Barbari pacificè, & ſine damno ſuarum rerum agant, nihilominus Barbari perſeuerarent in malitia ſua, & contenderent ad perditionem Hiſpanorum: iam tunc non tanquam cum innocentibus, ſed tanquam cum perfidis hoſtibus agere poſſent, & omnia belli iura in illos proſequi, & ſpoliare illos, & in captiuitatem redigere, & dominos priores deponere, & nouos conſtituere, moderatè tamen pro qualitate rei, & iniuriarum. Hæc concluſio ſatis patet, quia, ſi licet eis bellum indicere: ergo etiam iura belli perſequi. Et confirmatur, Quia non debent eſſe melioris conditionis, quia ſunt infideles. Sed hæc omnia licerent ad- 8

Prob. 1.

uerſus

uerſus Chriſtianos, ſi ſemel eſſet iuſtum bellum: ergo etiam licent aduerſos illos. Item hoc eſt generale ius gentium, vt omnia capta in bello fiant victoris, vt habetur in l. *ſi quid in bello*, & l. *hoſtes*. ff. de captiuis, & c. *ius gentium*. 1. diſtinct. & expreſſiùs Inſtitut. de rerum diuiſionibus. §. *Item quia ab hoſtibus*. vbi dicitur, quòd iure gentium, quæ ab hoſtibus accepimus, ſtatim noſtra fiunt, adeò vt etiam homines in noſtram ſeruitutem deducantur. 2. Item, quia (vt Doctores dicunt in materia de bello) princeps, qui habet iuſtum bellum, fit ipſo iure iudex hoſtium, & poteſt eos iuridicè punire, & condemnare pro qualitate iniuriarum. 3. Et confirmantur omnia ſuprà dicta. *Confirm.* Quia legati iure gentium ſunt inuiolabiles, & Hiſpani ſunt legati Chriſtianorum: ergo Barbari tenentur eos audire, ſaltem benignè, & non repellere. Iſte ergo eſt primus titulus, quo Hiſpani potuerunt occupare prouincias, & principatum Barbarorum, modò fiat ſine dolo, & fraude, & non quærant fictas cauſſas belli. Si enim Barbari permitterent Hiſpanos pacificè negotiari apud illos, nullam poſſent Hiſpani ex hac parte pretendere, iuſtam cauſſam occupandi bona illorum nõ pluſquam Chriſtianorum.

9 Alius titulus poteſt † eſſe, ſcilicet cauſſa religionis Chriſtianæ propagandæ: pro quo ſit prima concluſio; Chriſtiani habent ius prędicandi, & annuntiandi Euangelium in prouincijs Barbarorum. *Secundus titulus legitimus. 1. Pro.* Hæc concluſio nota eſt ex illo, *Prædicate Euangelium omni creaturæ, &c.* Marc. vltimo. Item, *Verbum Domini non eſt alligatum*. 2. Thimot. 2. *Prob. 1.* Secundò patet ex prędictis, 2. Quia ſi habent ius peregrinandi, & negotiandi apud illos: ergo poſſunt docere veritatem, volentes audire, maximè de ſpectantibus ad ſalutem, & fœlicitatem multò magis, quàm de ſpectantibus ad aliquam humanam diſciplinam. Tertiò, 3. Quia aliàs eſſent extra ſtatum ſalutis, ſi non liceret Chriſtianis ire ad eos ad annuntiandum Euangelium. Quartò, 4. Quia correctio fraterna eſt de iure naturali, ſicut & dilectio: cùm ergo omnes illi ſint non ſolùm in peccatis, ſed extra ſtatum ſalutis: ergo ad Chriſtianos ſpectat corrigere, & dirigere eos, imò videtur, quòd teneantur ad hoc. Quintò, 5. & vltimò, Quia ſunt proximi, vt ſupra dictum eſt, *ſed vnicuique mandauit Deus de proximo ſuo.* Eccl. 17. ergo ſpectat ad Chriſtianos inſtruere illos ignorantes de ſummis rebus.

Digitized by Google

II. Prop. Secunda concluſio, licet † ſit commune, & liceat om- 10
nibus, tamen Papa potuit hoc negotium mandare Hiſpa-
nis, & interdicere omnibus alijs. Probatur, Quia licet, vt
Prob. 1. ſupra dictum eſt, Papa non ſit dominus temporalis, tamen
habet poteſtatem in temporalibus in ordine ad ſpiritualia:
ergo cùm ſpectet ad Papam ſpecialiter curare promotio-
nem Euangelij in totum orbem, ſi ad prędicationem Euan-
gelij in illis prouincijs commodiùs poſſent principes Hiſpa-
ni dare operam, poteſt eis committere, & interdicere om-
nibus alijs: & non ſolùm interdicere predicationem, ſed
etiam commercium, ſi hoc ita expediret ad religionis Chri-
ſtianæ propagationem, quia poteſt ordinare temporalia,
ſicut expedit ſpiritualibus. Si ergo hoc ita expedit: ergo
ſpectat ad authoritatem, & poteſtatem ſummi Pontificis.
Sed omnino videtur ita expedire, eò quòd ſi indiſcrimina-
tim ex alijs prouincijs Chriſtianorum concurrerent ad illas
prouincias, poſſent ſe inuicem facilè impedire, & excita-
re ſeditiones: vnde & tranquillitas impediretur, & turba-
2. retur negotium fidei, & conuerſio Barbarorum. Prętereà
cùm principes Hiſpani ſuis auſpicijs, & ſumptibus primi
omnium eam nauigationem ſuſceperint, & tam fœliciter
nouum orbem inuenerint: iuſtum eſt, vt ea peregrinatio
alijs interdicatur, & ipſi ſolùm fruantur inuentis. Sicut
etiam pro pace conſeruanda inter Principes, & religione
amplificanda, potuit Papa prouincias Saracenorum inter
Principes Chriſtianos ita diſtribuere, ne alius in alterius
partes tranſeat: ſic etiam poſſet pro commodo religionis
Principes creare, & maximè vbi antea nulli fuiſſent Prin-
cipes Chriſtiani.

III. Pro. Tertia concluſio, Si † Barbari permittant, Hiſpanos 11
liberè, & ſine impedimento prędicare Euangelium, ſiue
illi recipiant fidem, ſiue non: non licet hac ratione inten-
tare illis bellum, nec alias occupare terras illorum. Hæc
probata eſt ſuperiùs in proximè antecedenti ſectione, vbi
confutauimus quartum titulum, & per ſe patet, quia nun-
quam eſt bellum iuſtum, vbi nulla precęſſit iniuria, ſecunda
ſecundæ, q.40.art.1.

IV. Prop. Quarta concluſio, † Si Barbari, ſiue ipſi domini, ſiue 12
etiam multitudo impediant Hiſpanos, quo minus liberè
annuntient Euangelium, Hiſpani, reddita prius ratione
ad tollendum ſcandalum, poſſunt illis inuitis prędicare,

&

& dare operam ad conuerſionem gentis illius: & ſi ſit opus propter hoc bellum ſuſcipere, vel inferre: quo vſque pariant opportunitatem, & ſecuritatem prędicandi Euangelium. Et idem eſt iudicium, ſi etiam permittentes prędicationem, impediant conuerſionem, occidentes, vel aliter punientes conuerſos ad Chriſtum, vel minis, aut terroribus alios deterrentes. Hec patet, Quia faciunt in hoc Barbari iniuriam Hiſpanis, vt patet ex dictis, habent enim iuſtam belli cauſſam. *Prob. 1.* Secundò etiam, Quia impediretur commodum ipſorum Barbarorum, quòd principes eorum non poſſunt impedire iuſtè. *2.* Ergo in fauorem illorum, qui opprimuntur, & patiuntur iniuriam, poſſunt Hiſpani mouere bellum, maximè cùm res ſit tanti momenti. *Coroll.* Ex qua etiam concluſione patet, quòd etiam hac ratione, ſi aliter negotium religionis procurari non poteſt, licet Hiſpanis occupare terras, & prouincias illorum, & nouos dominos creare, & antiquos deponere, & proſequi iure belli, quæ in alijs bellis iuſtis licitè fieri poſſent, ſeruato ſemper modo, & ratione, ne vltra procedatur, quam opus ſit: & potius de proprio iure remittatur, quàm aliud, quod licet, inuadendo, & ſemper omnia dirigendo magis ad commodum Barbarorum, quam ad proprium quæſtum.

Notādū. Sed conſiderandum valde eſt, quod Paul. dicit 1. ad Cor. 6. *Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt.* Hæc enim omnia, quæ dicta ſunt, intelliguntur per ſe loquendo. Fieri enim poteſt, vt per hæc bella, cædes, & ſpolia potiùs impediretur conuerſio Barbarorum, quàm quæreretur, & propagaretur. Et ideo hoc in primis cauendum eſt, ne offendiculum ponatur Euangelio. Si enim ponatur, ceſſandum eſſet ab hac ratione Euangelizandi, & alia quærenda eſſet. Sed nos oſtendimus, quòd per ſe hæc licent. Ego non dubito, quin opus fuerit vi, & armis, vt poſſent Hiſpani illic perſeuerare: ſed timeo, ne vltra res progreſſa ſit, quàm ius, faſque permittebant. Iſte ergo potuit eſſe ſecundus titulus legitimus, quo Barbari potuerunt cadere in ditionem Hiſpanorum. Sed ſemper habendum eſt præ oculis, quod ſtatim dictum eſt, ne hoc, quod per ſe licitum eſt, reddatur malum per accidens: quia bonum eſt ex integra cauſſa, malum autem ex ſingulis defectibus, ex Ariſt. 3. Ethi. & Dionyſio. 4. cap. de diuin. nomin.

13 Alius titulus potuit † eſſe, qui deriuatur ex iſto, & eſt: *Tertius titulus leg.*

Digitized by Google

Si qui ex Barbaris conuerſi ſunt ad Chriſtum, & principes eorum vi aut metu, volunt eos reuocare ad idololatriam, Hiſpani hac ratione etiam poſſunt, ſi alias fieri non poteſt, mouere bellum: & cogere Barbaros, vt deſiſtant ab illa iniuria, & contra pertinaces iura belli perſequi, & per conſequens aliquando dominos deponere, ſicut in alijs bellis iuſtis, & iſte poteſt poni tertius titulus, & non ſolum titulus religionis, ſed amicitiæ, & ſocietatis humanæ. Ex hoc enim, quod aliqui Barbari ſint conuerſi ad religionem Chriſtianam, ſunt facti amici, & ſocij Chriſtianorum: & debemus operari bonum ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei, ad Galat. 6.

Prob.

Quartus titulus legitimus.

Alius titulus poteſt eſſe, † Si bona pars Barbarorum conuerſi eſſent ad Chriſtum, ſiue iure, ſiue iniuria, id eſt, dato, quod minis, aut terroribus, vel aliàs non ſeruatis ſeruandis, dummodo verè eſſent Chriſtiani, Papa ex rationabili cauſſa poſſet, vel ipſis petentibus, vel etiam non petentibus, dare illis principem Chriſtianum, & auferre alios dominos infideles. Probatur. Quia ſi ita expediret ad conſeruationem religionis Chriſtianæ, quia timetur, ne ſub dominis infidelibus apoſtatæ fiant: id eſt deficiant à fide, vel illa occaſione grauentur à ſuis dominis: in fauorem fidei, Papa poteſt mutare dominos. Et confirmatur, Quia (vt Doctores dicunt) & expreſsè S. Tho. 2. 2. q. 10. art. 10. Eccleſia poſſet omnes ſeruos Chriſtianos, qui ſeruiunt infidelibus, liberare, etiam ſi alias eſſent legitimè captiui, & hoc expreſsè dicit Innocent. in d. c. *ſuper his*: de voto. Ergo magis poterit liberare alios ſubditos Chriſtianos, qui non ſunt tam aſtricti, ſicut ſerui. Et confirmatur, Quia tantum, vel plus, tenetur vxor viro, quantum ſubditus domino: cùm illud vinculum ſit iuris Diuini, hoc autem non, ſed in fauorem fidei liberatur vxor fidelis à viro infideli, ſi maritus ei moleſtus eſt pro religione, vt patet ex Apoſtolo 1. ad Cor. 7. & ex c. *quanto*. de diuortijs. Imò ita nunc conſuetum eſt, vt ipſo facto, quod alter coniugum conuertitur ad fidem, ſit liber ab altero coniugum infideli, ergo etiam Eccleſia in fauorem fidei, & ad vitandum periculum, poteſt liberare omnes Chriſtianos ab obedientia, & ſubiectione dominorum infidelium, ſecluſo ſcandalo. Et ponitur iſte quartus titulus legitimus. 14

Prob.

Confir. I.

Quintus titulus legitimus.

Alius titulus poſſet † eſſe propter tyrannidem, vel 15

ipſorum

ipſorũ dominorum apud barbaros, vel etiam propter leges tyrannicas in iniuriam innocentum, puta quia ſacrificant homines innocentes, vel aliàs occidunt indemnatos ad veſcendum carnibus eorum. Dico etiã, quod ſine authoritate Pontificis poſsũt Hiſpani prohibere barbaros ab omni nefaria conſuetudine, & ritu, quia poſſunt defendere innocentes a morte iniuſta. Hoc probatur, Quia vnicuiq; mandauit Deus de proximo ſuo: & illi omnes ſunt proximi: ergo quilibet poteſt defendere illos à tali tyrannide, & oppreſſione: & hoc maximè ſpectat ad principes. Item probatur Prouer. 24. *Erue eos, qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum, liberare ne ceſſes.* Nec hoc ſolum intelligitur cum actu ducuntur ad mortem, ſed etiam poſſunt cogere barbaros, vt ceſſent a tali ritu: & ſi nolunt, hac ratione poſſunt eis bellum inferre, & iure belli eos perſequi, ſi aliter tolli non poteſt ſacrilegus ritus, poſſunt mutare dominos, & nouum principatum inducere. Et quantum ad hoc habet verum illa opinio Inno. & Archiep. quod pro peccatis contra naturam poſſunt puniri. Nec obſtat, quod omnes barbari conſentiant in huiuſmodi leges, & ſacrificia, nec volunt ſe in hoc vindicari ab Hiſpanis, in his enim non ita ſunt ſui iuris, vt poſſint ſeipſos, vel filios ſuos tradere ad mortem, & iſte poſſet eſse quintus titulus legitimus.

Probat.

Probat. 2.

In quo habeat locũ ſententia innocẽtij, & Archi. in proxima antecedẽti ſectione poſita paulo ante numer. 40.

16 Alius titulus poſset eſſe † per veram, & voluntariam electionem, puta ſi barbari ipſi intelligentes, & prudentem adminiſtrationem, & humanitatem Hiſpanorum, vltro vellent accipere in principem Regem Hiſpaniæ tam domini, quàm alij. Hoc enim fieri poſset, & eſset legitimus titulus, etiam de lege naturali, quælibet enim Reſpublica poteſt ſibi conſtituere dominum, nec ad hoc eſset neceſsarius conſenſus omnium, ſed videtur ſufficere conſenſus maioris partis. Quia ſicut aliàs diſputaui in his, quæ ſpectant ad bonum Reipublicæ, illa, quæ conſtituuntur à maiori parte, tenent, etiam alijs contradicentibus, aliàs nihil poſſet geri pro vtilitate Reipublicæ, cum difficile ſit, vt omnes conueniant in vnam ſententiam. Vnde ſi in aliqua ciuitate, aut prouincia maior pars eſſet Chriſtianorum, & illi in fauorem fidei, & pro bono communi vellent habere principem Chriſtianum, credo, quod poſſent eligere, alijs inuitis, etiam relinquendo alios dominos infideles, & dico quod poſſent eligere principem, non ſolum ſibi

Sextus titulus legitimus.

Prob.

Digitized by Google

ſibi, ſed toti Reipub. ſicut & Galli pro bono ſuæ Reipublicæ mutauerunt principes, & ablato regno à Childerico, tradiderunt Pipino, Caroli magni patri: quam mutationem Zacharias Pontifex comprobauit: & hic poteſt poni ſextus titulus.

Septimus titulus legitimus. Alius titulus eſſe poteſt, cauſſa † ſociorum, & amicorum. Cùm enim ipſi barbari inter ſe gerant aliquando legitima bella, & pars, quæ iniuriam paſſa eſt habet ius inferendi bellum, poteſt accerſere Hiſpanos in auxilium, & præmia victoriæ illis communicare, vt feruntur feciſſe Talcalthedani contra Mexicanos, qui cum Hiſpanis compoſuerunt, vt eos iuuarent ad debellandos Mexicanos: haberent autem quicquid iure belli ad eos ſpectare poterat. *Prob.* Quòd enim hæc ſit cauſſa iuſta belli pro ſocijs, & amicis, non eſt dubium, vt etiam declarat Caieta. ſecunda ſecundæ. q. 40. artic. 1. Quia æquè poteſt Reſpublica aduocare extraneos ad vindicandum inimicos contra extraneos malefactores. Et confirmatur, Quia profectò hac maximè *Confirm.* ratione Romani dilatauerunt imperium ſuum, dum ſcilicet ſocijs atque amicis auxilia præſtabant, & ea occaſione iuſta bella ſuſcipientes, iure belli in poſſeſſionem nouarum prouinciarum veniebant, & tamen imperium Romanum approbatur tanquam legitimum a B. Auguſt. libro 5. de ciuitate Dei, & a S. Thom. opuſculo 21. Et Sylueſter Conſtantinum magnum pro imperatore habuit, & Ambroſ. Theodoſ. Non videtur autem quo alio iuridico titulo venerint Romani in poſſeſſionem orbis, niſi iure belli, cuius maximæ occaſiones fuerunt defenſio, & vindicatio ſociorum. Sicut & Abraham ad vindicandum regem Salem, & alios reges, qui cum eo fœdus percuſſerant, dimicauit contra quatuor reges illius regionis. Geneſ. 14. a quibus ipſe nullam iniuriam accepit. Et iſte videtur ſeptimus, & vltimus titulus, quo potuerunt, aut poſſent venire barbari, eorùmque prouinciæ in poſſeſſionem, & dominium Hiſpan. 17

Octauus titulus dubius. Alius titulus poſſet, † non quidem aſſeri, ſed reuocari in diſputationem, & videri aliquibus legitimus. De quo ego nihil affirmare audeo, ſed nec omnino condemnare: & eſt talis, Barbari enim iſti, licet, vt ſupra dictum eſt, non omnino ſint amentes, tamen etiam parum diſtant ab amentibus: ita videtur, quòd non ſint idonei ad conſtituendam, 18

vel

vel adminiſtrandam legitimam Rempublicam, etiam inter terminos humanos, & ciuiles. Vnde nec habent leges conuenientes, neque magiſtratus, imò nec ſunt ſatis idonei ad gubernandam rem familiarem: vnde etiam carent, & literis,& artibus, non ſolum liberalibus, ſed etiam mechanicis, & agricultura diligenti, & opificibus, & multis alijs rebus commodis, imò neceſſarijs ad vſus humanos. Poſſet ergo quis dicere, quòd pro vtilitate eorum poſſent principes Hiſpani accipere adminiſtrationem illorum, & conſtituere illis per oppida præfectos, & gubernatores: imò etiam illis dare nouos dominos, dummodo conſtaret hoc illis expedire. Hoc inquam poſſet ſuaderi, quia ſi omnes eſſent amentes, non dubium eſt, quin hoc eſſet non ſolùm licitum, ſed conuenientiſſimum: imò tenerentur ad hoc principes, ſicut, ſi omninò eſſent infantes. Sed videtur quantum ad hoc eadem ratio de illis,& de amentibus: quia nihil, aut paulò plus valent ad gubernandum ſeipſos, quam amentes: imò quàm ipſæ feræ, & beſtiæ, nec mitiori cibo, quàm feræ, nec penè meliori vtuntur: ergo eodem modo poſſent tradi ad gubernationem ſapientiorum. Et confirmatur hoc apparenter. Nam ſi fortuna aliqua omnes adulti perirent apud illos, manerent pueri, & adoleſcentes, habentes quidem aliqualem vſum rationis, ſed intra annos pueritiæ, & pubertatis: videtur profectò, quod poſſent principes recipere curam illorum,& gubernare illos quamdiu eſſent in tali ſtatu. Quòd ſi hoc admittitur, videtur certè non negandum, quin idem fieri poſſet circa parentes barbaros ſuppoſita hebetudine, quam de illis referunt, qui apud eos fuerunt, quæ multò inquiunt, maior eſt, quam apud alias nationes ſit in pueris. Et certè hoc poſſet fundari in præcepto charitatis, cùm illi ſint proximi noſtri, & teneamur bona illorum curare. & hoc (vt dixi) ſit ſine aſſertione propoſitum, & etiam cum illa limitatione, vt fieret propter bona, & vtilitatem eorum, & non tantùm ad quæſtum Hiſpanorum. In hoc enim eſt totum periculum animarum, & ſalutis: & ad hoc poſset etiam prodeſse illud, quod ſuprà dictum eſt: quòd aliqui ſunt natura ſerui: nam tales videntur omnes iſti barbari: & ſic poſsent ex parte gubernari, vt ſerui.

Ratio verò ſimilis.

Confirm.

Sed ex tota diſputatione videtur ſequi, quod ſi ceſsarent omnes iſti tituli, ita vt barbari nullam rationem iuſti belli da-

Obiect.

li darent, nec vellent habere Hiſpanos principes, &c. quod ceſſaret tota illa peregrinatio, & commercium cum magna iactura Hiſpanorum, & etiam prouentus principum magnum detrimentum acciperent, quod non eſſet ferendum. Reſp. 1. Reſpondetur primò, Commercium non oporteret, vt ceſſaret, quia vt iam declaratum eſt, multa ſunt apud barbaros, quibus ipſi abundant, & per commutationem poſſent Hiſpani aduehere. Item multa etiam, quæ ipſi pro deſertis habent, vel ſunt communia omnibus volentibus occupare: & Luſitani magnum commercium habent cum ſimilibus gentibus: quas non ſubiecerunt: & cum magno commodo. 2. Secundo. Fortaſse regij reditus non minores eſſent: nam æquè iuſtè poſſet imponi vectigal ſuper aurum, & argentum, quod à barbaris reportaretur, vel ad quintam partem, vel etiam ad maiorem pro rei qualitate: & meritò, cùm nauigatio fuerit a principe inuenta, & ſua authoritate eſſent tuti negotiatores. 3. Tertio patet: quod iam poſtquam ibi facta eſt conuerſio multorum barbarorum, nec expediret, nec liceret principi omnino dimittere adminiſtrationem illarum prouinciarum.

* * *

RE-

REVERENDI PATRIS FRATRIS FRANCISCI A VICTORIA DE INDIS,

ſiue de iure belli Hiſpanorum in barbaros,

RELECTIO POSTERIOR.

SVMMA.

1 *Chriſtianis licet militare, & bella gerere.*
2 *Bellum gerendi, aut indicendi, penes quem ſit authoritas.*
3 *Bellum defenſiuum, quilibet poſſet ſuſcipere, et gerere, etiam priuatus.*
4 *Inuaſus a latrone, aut inimico, an poſſit repercutere inuaſorem, ſi poſſit fugiendo euadere.*
5 *Reſpublica quælibet habet authoritatem indicendi, & inferendi bellum.*
6 *Princeps eandem authoritatem habet ad indicendum, & inferendum bellum, quam Reſpublica.*
7 *Reſpublica quid ſit, & quis propriè dicatur Princeps.*
8 *Reſpublicæ, aut principes plures, ſi habeant vnum communem dominum, aut principem, an poſſint per ſe inferre bellum ſine authoritate ſuperioris principis.*
9 *Reguli, ſiue Principes, qui non præſunt Reipub. perfectæ, ſed ſunt partes alterius Reipub. non poſſunt bellum inferre, aut gerere. Et quid dicendum de ciuitatibus.*
10 *Belli iuſti, quæ poſſit eſſe ratio, & cauſſa. Et quòd iuſti belli cauſſa non ſit diuerſitas religionis, probatur.*
11 *Imperij amplificatio non eſt iuſta cauſſa belli.*
12 *Principis gloria propria, aut aliud commodum non eſt*

belli

Digitized by Google

belli iuſta cauſſa.

13 *Iniuria accepta eſt vnica, & ſola cauſſa iuſta ad inferendum bellum.*

14 *Iniuria qualibet, & quantauis non ſufficit ad bellum inferendum.*

15 *Bello iuſto exiſtente, licet omnia facere, quæ ad defenſionem boni publici ſunt neceſſaria.*

16 *Bello iuſto licet recuperare omnes res perditas, & illarum partem.*

17 *Bello iuſto licet occupare ex bonis hoſtium impenſam belli, & omnia damna ab hoſtibus iniuſtè illata.*

18 *Princeps iuſti belli recuperatis rebus ab hoſtibus, quid vlterius poſſit facere.*

19 *Principi iuſti belli licet parta victoria, recuperatis rebus, ac pace etiam, & ſecuritate habita, vindicare iniuriam ab hoſtibus acceptam, & animaduertere in hoſtes, & punire illos pro iniurijs illatis.*

20 *Bellum, vt dicatur iuſtum, non ſemper eſt ſatis, principem credere, ſe habere iuſtam cauſſam.*

21 *Belli iuſtitia ſummopere, & magna cum diligentia examinanda eſt.*

22 *Subditi an teneantur examinare cauſſam belli. Et quomodo ſi ſubdito conſtet de iniuſtitia belli, non liceat ei militare, etiamſi Princeps imperet.*

23 *Subditi ſi habeant conſcientiam de iniuſtitia belli, non licet ſequi bellum, ſiue errent, ſiue non.*

24 *Senatores, reguli, & vniuerſaliter omnes, qui admittuntur, vel vocati, vel etiam vltro venientes ad conſilium publicum, vel regis tenentur iniuſti belli cauſſam examinare.*

25 *Belli cauſſas examinare, qui non teneantur, ſed poſſint fide adhibita maioribus, licitè militare.*

26 *Subditos militantes quando non excuſaret ignorantia de iniuſtitia belli.*

27 *Belli iuſtitia ſi ſit dubia, quid faciendum. Et quomodo ſi*

Princeps

Digitized by Google

Princeps vnus ſit in legitima poſſeſſione, manente dubio non poſſit alius bello, & armis repetere.

28 *Si ſit ciuitas, aut prouincia, de qua dubitatur, an habeat legitimum poſſeſſorem, maximè ſi eſt deſerta morte legitimi domini, &c. quid in tali caſu ſit agendum.*

29 *Dubitans de iure ſuo, etiam ſi pacificè poſſideat: quomodo examinare teneatur diligenter cauſam, ſi fortè poſſit certum ſcire, vel pro ſe, vel pro alio.*

30 *Examinata cauſſa quamdiu rationabiliter perſeuerat dubium, legitimus poſſeſſor non tenetur cedere poſſeſſioni, ſed poteſt licitè retinere.*

31 *Subditis non ſolùm licet in bello defenſiuo in re dubia ſequi principem ſuum in bellum, ſed etiam in bello offenſiuo.*

32 *Bellum an poſſit ex vtraque parte eſſe iuſtum. Et quomodo ſecluſa ignorantia hoc non poſſit contingere.*

33 *Princeps, ſiue ſubditus, qui ex ignorantia ſequutus eſt bellum iniuſtum, ſi poſtea conſtiterit ei de iniuſtitia belli, an teneatur reſtituere.*

34 *Innocentes interficere in bello, an liceat.*

35 *Innocentes interficere, nunquam per ſe, & ex intentione licet.*

36 *Interficere an liceat infantes, & fœminas in bello contra Turcas. Et quid dicendum de agricolis apud Chriſtianos, togatis, peregrinis, hoſpitibus, & clericis.*

37 *Interficere innocentes per accidens, etiam ſcienter aliquando licet, & aliquando non.*

38 *Innocentes, à quibus in futurum imminet periculum, an liceat interficere.*

39 *Spoliare an liceat innocentes inter hoſtes. Et quibus rebus ſint ſpoliandi.*

40 *Bellum ſi ſatis commodè geri poteſt non ſpoliando agricolas, aut alios innocentes, videtur non licere eos ſpoliare. Et quid dicendum de peregrinis, & hoſpitibus, qui ſunt apud hoſtes.*

Digitized by Google

41 *Hoſtes ſi nolint reſtituere res iniuria ablatas, & non poſſit, qui eſt læſus, aliunde recuperare, quomodo poſſit vndecunque ſatisfactionem capere, ſiue à nocentibus, ſiue ab innocentibus.*

42 *Innocentes, & pueros, eſt quòd non ſint interficiendi, an ſaltem liceat ducere in captiuitatem, & ſeruitutem.*

43 *Obſides, qui vel tempore induciarum, vel peracto bello ab hoſtibus recipiuntur, vtrum interfici poſſint, ſi hoſtes fidem frangerent, & conuentis non ſtarent.*

44 *Interficere an liceat omnes in bello nocentes.*

45 *Interficere licet indifferenter omnes, qui in actuali conflictu prælij, vel in oppugnatione, aut defenſione ciuitatis contrà pugnant, & quandiu res eſt in periculo.*

46 *Interficere licet nocentes, parta victoria, & rebus iam extra periculum poſitis.*

47 *Interficere non ſemper licet omnes nocentes, ſolùm ad vindicandum iniuriam.*

48 *Interficere aliquando, & licet, & expedit omnes nocentes, & hoc maximè in bello contra infideles. Et quid in bello contra Chriſtianos.*

49 *Captiuos, aut deditos an liceat interficere, ſuppoſito, quòd etiam fuerunt nocentes.*

50 *Capto in bello iuſto, vtrum fiant capientium, & occupantium. Et quomodo capta in iuſto bello, vſq; ad ſufficientem ſatisfactionem rerum ablatarum per iniuriam, & etiam impenſarum, fiant occupantium.*

51 *Mobilia omnia quomodo iure gentium fiant occupantis, etiamſi excedant compenſationem damnorum.*

52 *An liceat ciuitatem permittere militibus in prædam. Et quomodo non ſit illicitum, ſed & quandoque neceſſarium.*

Digitized by Google

neceſſarium.

53 *Militibus non licet prędas agere aut incendia facere ſine authoritate, alias tenerentur ad reſtitutionem.*

54 *Occupare licet, & tenere agrum, arces, & oppida hoſtium, quantum neceſſarium fuerit ad damnorum illatorum compenſationem.*

55 *Occupare licet ab hoſtibus, & tenere arcem aliquam, aut ciuitatem pro paranda ſecuritate, & vitando periculo, aut pro defenſione, vt tollatur ab hoſtibus occaſio nocendi, &c.*

56 *Hoſtes mulctare parte agri licet ratione iniuriæ illatæ, & nomine pœnæ, hoc eſt, ad vindictam. Et quomodo hac etiam ratione poteſt arx, aut oppidum cum moderamine occupari.*

57 *Tributa an liceat victis hoſtibus imponere.*

58 *Principes hoſtium, an liceat deponere, & nouos ponere, & conſtituere, vel ſibi principatum reſtituere. Et quomodo non paſſim, & ex quacunque cauſſa belli iuſti hoc liceat facere.*

59 *Principes hoſtium quando legitimè poſſent deponi, oſtenditur.*

60 *Canones, ſeu regulæ belligerandi deſcribuntur.*

QVia poſſeſſio, & occupatio prouinciarum illorum Barbarorum, quos Indos vocant, videtur tandem maximè iure belli poſſe defendi: ideo poſtquam in relectione priori, de titulis diſputaui, quos Hiſpani poſſunt prætendere ad illas prouincias obtinendas, ſiue iuſtis, ſiue iniuſtis: viſum eſt de iure belli breuem diſputationem habere, vt hæ relectiones abſolutiores videantur. Sed quia temporis anguſtia preſſi, non poterimus hic tractare omnia, quæ in hac materia poſſent diſputari, non licuit extendere calamum pro amplitudine, & dignitate argumenti, & materiæ, ſed quantum breuitas temporis patiebatur. Itaque ſolùm notabo propoſitiones præcipuas

Digitized by Google

Quattuor quæſtiones principales hic tractãda.

in hac materia cum probationibus breuiſſimis, abſtinens à multis dubijs, quæ in hanc diſputationem conferri poſſent. Tractabo autem quattuor quæſtiones principales. Prima, An omnino Chriſtianis ſit licitum bella gerere. Secunda, Apud quem ſit authoritas, aut gerendi, aut indicendi bellum. Tertia, Quæ poſſint, & debeant eſſe cauſſæ iuſti belli. Quarta, Quid in bello iuſto, & quantum liceat in hoſtes.

Prima quæſtio principalis.

Ratio pro parte altera quæſtionis.

Quantum ad primum, poſſet videri, quod omnino bella ſint interdicta Chriſtianis: Prohibitum enim videtur eis ſe defendere, iuxta illud. *Non vos defendentes, chariſſimi, ſed date locum iræ.* Rom. 12. & Dominus in Euangelio, *Si quis te percuſſerit in dexteram maxillam tuam præbe illi, & alteram.* Et *ego dico vobis non reſiſtere malo.* Matth. 5. & Matth. 26. *Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt.* Neque ſatis videtur reſpondere, quod omnia hęc non ſunt in pręcepto, ſed in conſilio: ſatis enim magnum inconueniens eſſet, ſi bella omnia, quæ à Chriſtianis ſuſcipiuntur, ſunt contra conſilium Domini. In contrarium eſt ſententia omnium Doctorum, & vſus eſt receptus in Eccleſia.

Lutheri ſententia.

A qua nõ videtur Tertul. abhorrere.

Reſpõdet author vnica concluſione.

Pro quæſtionis explicatione notandum eſt, quòd licet inter catholicos ſatis conueniat de hac re, Lutherus tamen, qui nihil incontaminatum reliquit, negat Chriſtianis etiam aduerſus Turcas licere arma ſumere: innixus tum locis Scripturæ ſuprà poſitis, tum etiam, quòd ſi Turcæ inuadant Chriſtianitatem, illa eſt voluntas Dei, cui reſiſtere non licet. In qua tamen re non ita potuit imponere Germanis hominibus ad arma natis, ſicut in alijs ſuis dogmatibus. Et Tertullianus non adeò videtur abhorrere ab hac ſententia, qui libro de corona militis, diſputat, an in totum Chriſtianis militia conueniat. Et tandem profectò in hanc ſententiam declinare videtur, vt Chriſtiano militare interdictum putet. Cui inquit *ne litigare quidem liceat.*

a Preſertim l. 22.
b Quæſt. 31.
c Ser. 19.
Prob. 1.
d Eſt ſer. de verbis Domini.

Sed relictis extraneis opinionibus, ſit reſponſio ad quæſtionem vnica concluſione, Licet † Chriſtianis militare, 1
& bella gerere. Hæc concluſio eſt Auguſt. in multis locis: nam contra Fauſtum a, & libro 83. b quæſtionum, & de verbis c Domini, in ſermone de puero d Centurionis, & ad Bonifacium e Epiſtola, diſertè aſtruit. Et probatur concluſio, vt probat Auguſt. ex verbis Io: Baptiſtæ Luc. 3. ad milites.

Nemi-

Digitized by Google

Neminem concutiatis, nemini iniuriam feceritis. *Quod ſi Chriſtiana*
diſciplina (inquit f Auguſt.) *omnino bella culparet, hoc potius con-*
ſilium ſalutis petentibus in Euangelio daretur: vt abijcerent arma, ſe
que militiæ omnino ſubtraherent. Dictum eſt autem eis, Neminem
concutiatis: contenti eſtote ſtipendijs veſtris. Secundo probatur
ratione, ſcilicet 2. 2. quæſtione 40. articulo 1. Licet ſtringe-
re gladium, & armis vti aduerſus interiores malefactores,
& ſeditioſos ciues, ſecundum illud Roman. 13. *Non ſine*
cauſſa gladium portat, miniſter enim Dei eſt vindex in iram ei, qui
male agit: ergo etiam licet vti gladio, & armis aduerſus ho-
ſtes exteriores. Vnde principibus dictum eſt. Pſalmo
18. *Eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate.* 2.
Tertio, in lege naturæ hoc licuit, vt patet de Abraham,
qui pugnauit contra quatuor Reges. Geneſ. 14. Item in 3.
lege ſcripta, vt patet de Dauid, & Machabeis. Sed lex E-
uangelica nihil interdicit, quod iure naturali licitum ſit,
vt Sanctus Thomas eleganter tradit 1.2.q. 107. art. vlt. vn-
de, & dicitur lex libertatis, Iaco. 1. & 2. ergo, quod licebat
in lege naturali, & ſcripta, non minus licet in lege Euange-
lica.

e Videtur Epiſ. 205 ad Bonifaciũ Comitem.

f Videtur eſſe locus lib. 2. cõtra Fauſtum. cap. 74.

Et quia de bello defenſiuo reuocari in dubium non po-
teſt, quia vim vi repellere licet. ff. de iuſtitia, & iure, lege
vim vi. Quarto probatur etiam de bello offenſiuo, id eſt 4.
in quo non ſolum defenduntur, aut etiam repetuntur res,
ſed vbi petitur vindicta pro iniuria accepta. Probatur in-
quam authoritate Auguſtin. libro 83. quæſtion. & habetur
cap. *dominus* 23. q. 2. *Iuſta bella ſolent diffiniri, quæ vlciſcuntur in-*
iurias, ſi gens, vel ciuitas plectenda eſt, quæ vindicare neglexit,
quòd à ſuis improbè factum eſt, vel reddere quod per iniuriam
ablatum eſt. Probatur etiam quintò de bello offenſiuo:
quia bellum etiam defenſiuum geri commodè non po-
teſt, niſi etiam vindicetur in hoſtes, qui iniuriam
fecerunt, aut conati ſunt facere: fierent enim hoſtes
audaciores, ad iterum inuadendum, niſi timore pœnæ
deterrerentur ab iniuria. Probatur ſextò, Quia finis bel- 5.
li eſt pax, & ſecuritas Reipub. vt Auguſtinus inquit de ver- 6.
bo Domini, & ad Bonifacium: ſed non poteſt eſſe ſecuri-
tas in Republica, niſi hoſtes coerceantur metu belli ab in-
iuria: eſſet enim omnino iniqua conditio belli, ſi hoſtibus
inuadentibus iniuſtè Rempublicam, ſolùm liceret Rei-
publicæ auertere hoſtes, nec poſſent vlterius proſequi.

Et ſequentes pertinent ad bellum offẽſiuum. Videtur locus hic ſumptus ex quæſt. ſuper Ioſue q. 10.

Locis ante citatis.

Digitized by Google

Probatur ſeptimò ex fine, & bono totius orbis. Prorſus enim orbis conſiſtere in felici ſtatu non poſſet, imò eſſet rerum omnium peſſima conditio, ſi tyranni quidem, & latrones, & raptores poſſent impunè iniurias facere, & opprimere bonos, & innocentes, nec liceret viciſſim innocentibus animaduertere in nocentes. Probatur octauò, & vltimò, quia in moralibus potiſſimum argumentum eſt ab authoritate, & exemplis ſanctorum, & bonorum virorum, qui non ſolùm bello defenſiuo tutati ſunt patriam, reſque ſuas, ſed etiam bello offenſiuo proſecuti ſunt iniurias ab hoſtibus acceptas, vel attentatas, vt patet de Ionatha, & Simone, 1. Machab. 9. qui vindicauerunt mortem Ioannis fratris ſui contra filios Iambri. Et in Eccleſia Chriſtiana patet de Conſtantino Magno, Theodoſio maiore, & alijs clariſſimis, & chriſtianiſſimis Imperatoribus, qui multa bella vtriuſque generis geſſerunt, cùm haberent in conſilijs ſanctiſſimos, & doctiſſimos Epiſcopos.

Secunda quæſt. principal.

Secunda quæſtio, Apud † quem ſit authoritas gerendi, aut indicendi bellum. Pro qua ſit prima propoſitio, Bellum † defenſiuum quilibet poteſt ſuſcipere, & gerere, etiam priuatus. Hæc patet, Nam vim vi repellere licet. ff. vbi ſuprà, vnde hoc bellum quilibet poteſt gerere ſine authoritate cuiuſcunque alterius, non ſolùm pro defenſione perſonæ, ſed etiam rerum, & bonorum. Sed circa iſtam concluſionem dubitatur primò, An † inuaſus à latrone, aut inimico, poſſit repercutere inuaſorem, ſi poſſit fugiendo euadere. Et Archiepiſcopus quidem reſpondet, quod non. Quia iam non eſt defenſio cum moderamine inculpatæ tutelæ: quilibet enim tenetur ſe defendere quantum poterit cum minimo detrimento inuaſoris. Si ergo reſiſtendo oportet, aut occidere, aut grauiter vulnerare inuaſorem, poteſt autem ſe liberare fugiendo videtur, quod teneatur. Sed Panorm. cap. *olim.* de reſtitut. ſpoliat. diſtinguit. ſi enim inuaſus magnum dedecus ſubiret fugiendo, non tenetur fugere, ſed poteſt repercutiendo, iniuriam repellere: ſi verò non faceret iacturam famæ, aut honoris, vt monachus, aut ruſticus inuaſus à nobili, & forti viro, tenetur potius fugere. Bartol. autem in l. 1. ff. de pœnis, & in l. *furem.* ff. de ſicarijs, indiſtinctè tenet, quòd licet ſe defendere, nec tenetur fugere, quia fuga eſt iniuria. lege. *item*

1. Prop. 2 3

Dubium. 4

Archiepiſcopi ſententia.

Pan. ſententia.

Bart. ſententia.

apud

apud Labeonem. de iniurijs, ſi autem pro rerum defenſione licitum eſt armis reſiſtere, vt patet in dicto capitu. *olim*, & in capit. *dilecto.* de ſententia excommunicat. libro 6. multò magis pro arcenda iniuria corporali, quæ maior eſt, quàm rerum iactura, l. *in ſeruorum.* ff. de pœn. Et hæc opinio poteſt probabiliter, & ſatis tutò teneri, maximè cùm iura ciuilia hoc concedant, vt in dicta lege, *furem.* authoritate autem legis nemo peccat: quia leges dant ius in foro conſcientiæ. Vnde etiam ſi iure naturali non liceret occidere pro defenſione rerum, videtur, quod iure ciuili factum ſit licitum: & hoc reuera ſeclufo ſcandalo, videtur licere non ſolum laico, ſed etiam clerico, & religioſo viro. *Sequitur author Bartoli ſẽtentiam.*

5 Secunda propoſitio, Quælibet † Reſpublica habet authoritatem indicendi, & inferendi bellum. Pro probatione eſt notandum, quòd differentia eſt quantum ad hoc inter priuatam perſonam, & Rempublicam: quia priuata perſona habet quidem ius defendendi ſe, & ſua, vt dictum eſt: ſed non habet ius vindicandi iniuriam, imò nec repetendi ex interuallo temporis res ablatas. Sed defenſio oportet, vt fiat in præſenti periculo, quod iuriſconſulti dicunt incontinenti. Vnde tranſacta neceſſitate defenſionis, ceſſat licentia belli. Credo tamen, quod per iniuriam percuſſus poſſit ſtatim repercutere, etiamſi inuaſor non deberet vltra progredi, Sed ad vitandam ignominiam, & dedecus, poſſet, qui colaphum (exempli gratia) accepit, gladio ſtatim repercutere, non ad ſumendam vindictam, ſed (vt dictum eſt) ad vitandam infamiam, & ignominiam. Sed Reſpublica habet authoritatem, non ſolùm defenſionis, ſed etiam vindicandi ſe, & ſuos, & perſequendi iniurias. Quod probatur, quia, vt Ariſtoteles tradit tertio libro Politicorum, Reſpub. debet eſſe ſibi ſufficiens: ſed non poſſet ſufficienter conſeruare bonum publicum, & ſtatum Reipubl. ſi non poſſit vindicare iniuriam, & animaduertere in hoſtes: fierent enim (vt ſuprà dictum) mali promptiores, & audatiores ad iniuriam inferendam, ſi poſſent impune hoc facere, & ideo neceſſarium eſt ad commodam rerum mortalium adminiſtrationem, vt hæc authoritas concedatur Reipublicæ. *II. Prop.* *Diſcrimẽ inter priuatã perſonam, et Rempub.* *Opinio authoris.*

6 Tertia propoſitio: Eandem † authoritatem habet quantum ad hoc princeps, quam Reſpublica. Hæc eſt ſen-

Digitized by Google

Eadẽ authoritas principis, quæ Reipublic. in hac re.

Quæ ſit perfecta Reſpub.

tentia Aug.lib.22.contra Fauſtum.*Ordo*,inquit, ***naturalis mortalium paci accommodatus, hoc poſcit, vt ſuſcipiendi belli authoritas, atque conſilium penes principes ſit.*** Et ratione probatur, Quia princeps non eſt niſi ex electione Reipu.ergo gerit vices, & authoritatem illius: imò iam vbi ſunt legitimi principes in Republica, tota authoritas reſidet penes principes, neque ſine illis aliquid publicè aut bello, aut pace geri poteſt.

Sed tota difficultas eſt, quid † ſit Reſpublica, & quis 7
propriè dicatur princeps: Ad hoc breuiter reſpondetur, quòd Reſpubl. propriè vocatur perfecta communitas: ſed hoc ipſum eſt dubium, quæ ſit perfecta communitas. Pro quo notandum, quòd perfectum idem eſt, quod totum: dicitur enim imperfectum, cui aliquid deeſt, & econtrario perfectum, cui nihil deeſt. Eſt ergo perfecta Reſpublica, aut communitas, quæ eſt per ſe totum, id eſt, quæ non eſt alterius Reipub. pars, ſed quæ habet proprias leges, proprium conſilium, & proprios magiſtratus, quale eſt regnum Caſtellæ, & Aragoniæ, principatus Venetorum, & alij ſimiles. Nec enim obſtat, quin ſint plures principatus, & Reſpub. perfectæ ſub vno principe. Talis ergo Reſpubl. aut princeps illius, habet authoritatem indicendi bellum, & ſolum talis.

Dubium.

Sed ex hoc ipſo dubitari meritò poteſt, an † ſi plures 8
huiuſmodi Reſpublicæ, aut principes habeant vnum communem dominum, aut principem, an poſſint per ſe inferre bellum ſine authoritate ſuperioris principis. Et reſpondeo. quòd ſine dubio poſſunt, vt reges, qui ſunt ſubiecti Imperatori, poſſunt inuicem belligerare, non expectata authoritate Imperatoris, quia (vt dictum eſt) Reſpubl. debet ſibi eſſe ſufficiens, nec ſufficeret ſibi ſine tali facultate.

Reſponſ. authoris.

Corollar.

Ex quibus ſequitur, & patet, quòd † alij reguli, ſiue 9
principes, qui non præſunt Reipub. perfectæ, ſed ſunt partes alterius Reip. non poſſunt bellum inferre, aut gerere, quemadmodum dux Albanus, aut comes Beneuentaneus, ſunt enim partes regi Caſtellæ, & per conſequens non habent perfectas Reſpubl. Sed cùm hæc ſint magna ex parte aut iure gentium, aut humano, conſuetudo poteſt dare facultatem, & authoritatem belli gerendi. Vnde ſi qua ciuitas, aut alius princeps obtinuit antiqua conſuetudine ius gerendi per ſe bellum, non eſt ei neganda hæc authoritas, etiam ſi alias non videtur habere Rempublicam perfectam. Item etiam neceſſitas hanc licentiam, & authoritatem con-

Quomodo Reſpubl. imperfecta, eiuſue prĩceps poſſit bellũ gerere.

Digitized by Google

concedere poſſet. Si enim in eodem regno vna ciuitas aliam oppugnaret, vel aliquis ex ducibus alium ducẽ,& Regẽ negligeret, aut non auderet vindicare iniurias illatas, poſſet ciuitas, aut dux, qui paſſus eſt iniuriam, non ſolùm ſe defendere, ſed etiam bellum inferre, & animaduertere in hoſtes, & malefactores etiam occidere, quia alias neque defendere quidem commodè ſe poſſet. Non enim hoſtes abſtinerent ab iniuria, ſi illi, qui patiuntur iniuriam, contenti eſſent ſolùm ſe defendere. Qua ratione etiam conceditur priuato homini, vt poſſit inuadere inimicum, ſi aliter non patet ei via ſe defendendi ab iniuria,& hęc ſatis de iſta quæſtione.

10 Tertia quæſtio, Quæ † poſſit eſſe ratio, & cauſſa iuſti belli, quæque magis neceſſaria eſt ad hanc cauſſam, & diſputationem Barbarorum. Pro qua ſit prima propoſitio, Cauſſa iuſti belli non eſt diuerſitas religionis. Hęc probata fuit prolixè in proxima relectione, vbi impugnauimus quartum titulum, qui prætendi poteſt ad poſſeſſionem Barbarorum, quia ſcilicet nolunt recipere fidem Chriſtianam, & eſt ſententia Sanct. Thom. 2. 2. quæſt. 66. art. 8. & communis ſententia Doctorum: neque ſcio aliquem, qui contrarium ſentiat. *Tertia quæſt. principal.* *I. Propoſ.*

11 Secunda propoſitio, Non eſt † iuſta cauſſa belli amplificatio imperij. Hæc notior eſt, quam vt probatione indigeat, alias eſſet æquè iuſta cauſſa ex vtraque parte belligerantium, & ſic eſſent omnes innocentes. Ex quo iterum ſequeretur, quòd non liceret occidere illos: & implicat contradictionem, quòd eſſet iuſtum bellum, & non liceret occidere illos. *II. Prop.*

12 Tertia propoſitio, Nec † eſt iuſta cauſſa belli, aut gloria propria, aut aliud commodum principis. Hæc etiam nota eſt. Nam princeps debet, & bellum, & pacem ordinare ad bonum commune Reipubl. nec publicos redditus pro propria gloria, aut commodo erogare, & multò minus ciues ſuos periculis exponere. Hoc enim intereſt inter regem legitimum, & tyrannum, quòd tyrannus ordinat regimen ad proprium quæſtum, & commodum: rex autem ad bonum publicum, vt tradit Ariſtot. 4. Politico. capit. 10. Item habet authoritatem à rep. ergo debet vti illa ad bonum reip. Item leges debent eſſe nullo priuato commodo, ſed pro communi vtilitate ciuium conſcriptæ, vt habetur diſtinct. 4. c. Erit *III. Pro.* *Prob. I.*

Digitized by Google

2. *autem lex* : ex Iſidoro : ergo etiam leges belli debent eſſe 3
pro communi vtilitate, & non propria principis. Item hoc
differunt liberi à ſeruis, vt Ariſtot. tradit primo Politicor.
capit. 3. & 4. quòd domini vtuntur ſeruis ad propriam vti-
litatem non ſeruorum : liberi autem non ſunt propter alios,
ſed propter ſe. Vnde quòd principes abutantur ciuibus, co-
gendo eos militare, & pecuniam in bellum conferre, non
pro publico bono, ſed pro priuato ſuo commodo, eſt ciues
ſeruos facere.

IV. Prop. Quarta propoſitio, Vnica † eſt, & ſola cauſſa iuſta in- 13
** Potius q. ſup. lo. ſue q. 10.* ferendi bellum, iniuria accepta. Hæc probatur primo au-
thoritate Auguſt. lib. 83. * *quæſt. Iuſta bella ſolent diffiniri, &c.*
vt ſupra, & eſt determinatio Sancti Thomæ, ſecunda ſecun-
Prob. 1. & 2. dæ quæſt. 40. art. 1. & omnium Doctorum. Item bellum
offenſiuum eſt ad vindicandum iniuriam, & animaduerten-
dum in hoſtes, vt dictum eſt, ſed vindicta eſſe non poteſt, vbi
non præceſſit culpa, & iniuria, ergo. Item non maiorem
3. authoritatem habet princeps ſupra extraneos, quàm ſuos;
ſed in ſuos non poteſt gladium ſtringere, niſi fecerint iniu-
riam : ergo neque in extraneos. Et confirmatur ex eo, quòd
ſupra allatum eſt ex Paulo, Rom. 13. de Principe, *Non ſine
cauſſa gladium portat: miniſter enim Dei eſt, vindex in iram ei, qui
male agit*. Ex quo conſtat, quod aduerſus eos, qui nobis non
nocent, non licet ita gladio vti, cùm occidere innocentes
prohibitum ſit iure naturali. Omitto nunc, ſi fortè Deus
ſpecialiter aliud præciperet, ipſe enim eſt Dominus vitæ, &
mortis, & poſſet pro ſuo iure aliter diſponere.

5. Pro. Quinta propoſitio, † Non quælibet, & quantauis in- 14
iuria ſufficit ad bellum inferendum. Hæc probatur, Quia
nec etiam in populares, & naturales licet pro quacunque
culpa pœnas attroces exequi, vt mortem, aut exilium, aut
confiſcationem bonorum. Cùm ergo, quæ in bello gerun-
tur, omnia ſint grauia, & attrocia, vt cædes, incendia, vaſta-
tiones : non licet pro leuibus iniurijs bello perſequi autho-
res iniuriarum, quia iuxta menſuram delicti debet eſſe pla-
garum modus. Deut. 25.

Quæſt. 4. pricipalis Quarta quæſtio eſt de iure belli, quid ſcilicet, & quan-
tum liceat in bello iuſto : de qua ſit prima propoſitio.
1. Prop. In † bello licet omnia facere, quæ neceſſaria ſunt ad de- 15
fenſionem boni publici. Hæc nota eſt, cùm ille ſit finis bel-
li, Rempublicam defendere, & conſeruare. Item hoc licet

priuato

Digitized by Google

priuato in defenſione ſui, vt probatum eſt: ergo multò magis licet Reipub. & principi.

16 Secunda propoſitio, Licet † recuperare omnes res perditas, & illarum * pręcipium. Hæc etiam eſt notior, quàm vt indigeat probatione. Ad hoc enim vel infertur, vel ſuſcipitur bellum. *II.* ** Alias partem.*

17 Tertia propoſitio, Licet † occupare ex bonis hoſtium impenſam belli, & omnia damna ab hoſtibus iniuſtè illata. Hæc patet, Quia ad omnia illa tenentur hoſtes, qui fecerunt iniuriam: ergo Princeps poteſt omnia illa repetere, & bello exigere. Item vt prius. Quia cum non patet alia via, licet priuato occupare omne debitum à debitore. Item ſi quis eſſet legitimus iudex vtriuſque partis gerentis bellum, deberet condemnare iniuſtos aggreſſores, & authores iniuriæ, non ſolum ad reſtituendas res ablatas, sed etiam ad reſarciēdum impenſam belli, & omnia damna. Sed princeps, qui gerit iuſtum bellum, habet ſe in cauſſa belli tanquam iudex, vt ſtatim dicemus: ergo etiam ille poteſt omnia illa ab hoſtibus exigere. *3.* *Prob. 1.* *III.* *2.* *3.*

18 Quarta propoſitio, Nec † ſolum hæc licent, ſed vlterius etiam progredi poteſt princeps iuſti belli, quantum ſcilicet neceſſe eſt, ad parandam pacem, & ſecuritatem ab hoſtibus, puta diruere arcem hoſtium, & in hoſtico etiam munitionem erigere, ſi hoc neceſſe ſit ad vitandum periculum ab hoſtibus. Probatur, Quia, vt ſupra dictum eſt, finis belli eſt pax, & ſecuritas: ergo gerenti bellum iuſtum licent omnia, quæ neceſſaria ſunt ad conſequendam pacem, & ſecuritatem. Item tranquillitas, & pax computantur inter bona humana: vnde nec ſumma etiam bona faciunt ſtatum fœlicem ſine ſecuritate: ergo ſi hoſtes eripiunt, & turbant tranquillitatem Reipubli. licet vindicare ab illis per media conuenientia. Item contra hoſtes intraneos, hoc eſt contra malos ciues, licet hæc omnia facere: ergo etiam contra hoſtes extraneos. Antecedens patet: ſi quis enim in Republica fecit iniuriam ciui, magiſtratus non ſolum cogit authorem iniuriæ ſatisfacere læſo, ſed etiam ſi timetur ab illo, cogitur dare fideiuſſores, aut recedere à ciuitate, ita vt vitetur periculum ab illo. Ex quibus patet, quòd parta victoria, & recuperatis rebus, licet ab hoſtibus exigere obſides, naues, arma, & alia, *Prob. 4.* *Prob. 1.* *2.*

quæ

Digitized by Google

quæ ſine fraude, & dolo neceſſaria ſunt ad retinendum hoſtes in officio, & vitandum ab illis periculum.

V. Prop.

Quinta propoſitio, Nec † tantùm hoc licet, ſed etiam 19
parta victoria, recuperatis rebus, & pace etiam, & ſecuritate habita, licet vindicare iniuriam ab hoſtibus acceptam, & animaduertere in hoſtes, & punire illos pro iniurijs illatis. Pro cuius probatione notandum, quòd principes non ſolùm habent authoritatem in ſuos, ſed etiam in extraneos, ad coercendum illos, vt abſtineant ab iniurijs, & hoc iure gentium, & orbis totius authoritate. Imò videtur, quòd iure naturali, quia aliter orbis ſtare non poſſet, niſi eſſet penes aliquos vis, & authoritas deterrendi improbos, & coercendi, ne bonis, & innocentibus noceant. Ea autem, quæ neceſſaria ſunt ad gubernationem, & conſeruationem orbis, ſunt de iure naturali, nec alia ratione probari poteſt, quod Reſp. iure naturali habeat authoritatem afficiẽdi ſupplicio, & pœnis ciues ſuos, qui Reipub. ſunt pernicioſi. Quod ſi Reſpublica hoc poteſt in ſuos, haud dubium, quin orbis poſſit in quoſcunque pernitioſos, & nequam homines: & hoc non niſi per Principes: ergo pro certo Principes poſſunt punire hoſtes qui iniuriam fecerunt Reipub. & omnino poſtquam bellum ritè, & iuſtè ſuſceptum eſt, hoſtes obnoxij ſunt Principi, tanquam iudici proprio. Et confirmatur hæc, Quia reuera nec pax, nec tranquillitas, quæ eſt finis belli, aliter haberi poteſt, niſi hoſtes malis, & damnis afficiantur, quibus deterreantur, ne iterum aliquid tale committant. Quæ omnia etiam probantur, & confirmantur authoritate, & exemplis bonorum. Vt enim ſuprà citatum eſt, Machabæi geſſerunt bella non ſolùm ad recipiendas res amiſſas, ſed ad vindicandum iniurias. Quod idem fecerunt Chriſtianiſſimi Principes, & religioſiſſimi Imperatores. Et preterea non tollitur ignominia, & dedecus Reipubl. profligatis tantùm hoſtibus, ſed etiam ſeueritate pœnæ afflictis, & caſtigatis. Princeps autem non ſolùm res alias, ſed honorem, & authoritatem Reipub. defendere tenetur, & conſeruare.

Prĩc. quẽadmodũ non ſolum in ſuos, ſed etiam in exter nos autho ritatẽ habeãt iure gentium, atq; adeo iure natura, ex authoris ſen tentia.

Dubium I. ex ſupra dictis ortum.

I. Prop.

Ex omnibus ſupra dictis oriuntur multa dubia. Et primum quidem dubium circa iuſtitiam belli, Vtrum ad bellum iuſtum ſufficiat, quod Princeps credat ſe habere iuſtam cauſſam. Ad hoc ſit prima propoſitio, † Non ſemper hoc 20
ſatis eſt. Probatur primò, Quia in alijs minoribus cauſſis

non

non ſufficit, nec Principi, nec priuatis, quod credant, ſe iuſtè agere, vt notum eſt: poſſunt enim errare vincibiliter, & affectatè: & ad actum bonum non ſufficit ſententia cuiuſque, ſed oportet, vt fiat ſecundum iudicium ſapientis, vt patet 2. Ethicor. Item alias ſequeretur, quòd plurima eſſent bella iuſta ex vtraque parte. Communiter enim non contingit, quòd Principes gerant bellum mala fide, ſed credentes ſe iuſtam cauſſam ſequi: & ſic omnes bellantes eſſent innocentes, & per conſequens* liceret interficere in bello. Item alias etiam Turcæ, & Saraceni gererent iuſta bella aduerſus Christianos, putant enim ſe obſequium præſtare Deo. ** Al. non liceret.*

21 Secunda propoſitio, Oportet † ad bellum iuſtum magna diligentia examinare iuſtitiam, & cauſſas belli, & audire etiam rationes aduerſariorum, ſi velint ex æquo, & bono diſceptare. *Omnia enim ſapienti* (vt ait Comicus) *verbis prius experiri oportet, quam armis*, & oportet conſulere probos, & ſapientes viros, & qui cum libertate, & ſine ira, aut odio, & cupiditate loquantur. *Haud enim facile verum cernitur* (vt ait Criſpus) *vbi illa officiunt*. Hæc manifeſta eſt. Nam cum in rebus moralibus difficile ſit verum, & iuſtum attingere, ſi negligenter iſta tractarentur, facilè errabitur, nec talis error excuſabit authores, maximè in re tanta, & vbi agitur de periculo, & calamitate multorum, qui tandem ſunt proximi, & quos diligere tenemur, ſicut nos ipſos. *II. Prop. Terent. Saluſt.*

22 Secundum dubium, An † ſubditi teneantur examinare cauſſam belli, vel an poſſint militare nulla diligentia circa hoc adhibita, quemadmodum lictores exequi poſſunt decretum prętoris ſine alia examinatione. De hoc dubio ſit prima propoſitio: Si ſubdito conſtat de iniuſtitia belli, non licet militare, etiam ad Imperium principis. Hæc patet. Quia non licet interficere innocentem quacunque authoritate. Sed hoſtes ſunt innocentes in eo caſu: ergo non licet interficere illos. Item Princeps peccat inferendo bellum in eo caſu: ſed *non ſolum qui male agunt, ſed & qui conſentiunt facientibus, digni ſunt morte*. ad Rom. 1. ergo milites etiam nulla fide pugnantes non excuſantur. Item non licet interficere ciues innocentes mandato principis: ergo nec extraneos. *Dubiũ 2. I. Prop.*

23 Ex quo ſequitur Corollarium, Quod † etiamſi ſubditi habeant conſcientiam de iniuſtitia belli, non licet ſequi bellum, ſiue errent, ſiue non. Patet, Quia *omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt*, ad Rom. 14. *Corollar.*

Secunda

Digitized by Google

II. Prop. Secunda propoſitio, Senatores, † & reguli, & vniuerſa- 24
liter, qui admittuntur, vel vocati, vel etiam vltrò venien-
tes ad conſilium publicum, vel principis, debent, & tenen-
tur examinare cauſſam iniuſti belli. Patet, Quia quicun-
que poteſt impedire periculum, & damna proximorum, te-
netur, maximè vbi agitur de periculo mortis, & maiorum
malorum, quale eſt in bello. Sed tales poſſunt, conſilio ſuo
& authoritate cauſſas belli examinantes, auertere bellum,
ſi fortè iniuſtum eſt: ergo tenentur. Item ſi negligentia
iſtorum bellum iniuſtum gereretur, iſti videntur conſen-
tire: imputatur enim alicui, quòd poteſt, & debet impedi-
re, ſi non impedit. Item, quia ſolus Rex non ſufficit ad
examinandas cauſſas belli: & veriſimile eſt, quod poteſt
errare, imò, quòd errabit magno cum malo, & pernicie
multorum: ergo non ex ſola ſententia regis, imò nec ex ſen-
tentia paucorum, ſed multorum, & proborum debet geri
bellum.

III. Pro. Tertia propoſitio, Alij † minores, qui non admittun- 25
tur, nec audiuntur apud Principem, aut in conſilio publi-
co, non tenentur examinare cauſſas belli, ſed poſſunt cre-
dentes maioribus licitè militare. Probatur primo, Quia
nec fieri poteſt, nec expediret reddere rationem negotiorū
publicorum omnibus de plebe. Item, quia homines infe-
rioris ordinis, etiamſi intelligerent iniuſtitiam belli, prohi-
bere non poſſent, & ſententia eorum non audiretur: ergo
fruſtra examinarent cauſſas belli. Item quia eiuſmodi ho-
minibus, niſi contrarium conſtiterit, ſufficiens argumen-
tum debet eſſe pro iuſtitia belli, quòd publico conſilio, &
authoritate geratur: ergo non eſt opus illis vlteriori exami-
natione.

IV. Prop. Quarta propoſitio, Nihilominus † poſſent eſſe talia 26
argumenta, & indicia de iniuſtitia belli, quòd ignoran-
tia non excuſaret, etiam huiuſmodi ſubditos militantes.
Patet, Quia poſſet eſſe talis ignorantia affectata, & pra-
uo ſtudio aduerſus hoſtes concepta. Item alias infideles ex-
cuſarentur, ſequentes Principes ſuos in bello contra Chri-
ſtianos, & non liceret illos interficere: quia certum eſt,
quòd credunt ſe habere iuſtam cauſſam belli. Item excu-
ſarentur milites, qui crucifixerunt Chriſtum ex ignoran-
tia, ſequentes edictum Pilati. Item etiam excuſaretur
populus Iudæorum, qui perſuaſus à maioribus, clamabat,

Tolle,

Tolle, tolle, crucifige eum.

27 Tertium dubium, Quid † faciendum, cùm iuſtitia belli dubia eſt, hoc eſt cum in vtranque partem ſunt rationes apparentes, & probabiles. Prima propoſitio. Quo ad ipſos principes, videtur, quòd ſi vnus eſt in legitima poſſeſſione, manente dubio, non poſſit alius bello, & armis repetere. Vt, exempli gratia, ſi rex Francorum eſt in legitima poſſeſſione Burgundiæ, etiamſi eſt dubium, an habeat ius ad illam, nec ne, non videtur, quòd Imperator poſſit armis repetere: & econtrario nec Rex Francorum Neapolim aut Mediolanum, ſi dubium eſt cuius iuris ſint. Probatur, Quia in dubijs melior eſt cōditio poſſidentis: ergo non licet ſpoliare poſſeſſorem re dubia. Item ſi res ageretur coram iudice legitimo, nunquam in re dubia ſpoliaret iudex poſſeſſorem: ergo dato, quòd illi principes, qui prætendunt ius, ſint iudices in illa cauſſa, non poſſunt licitè ſpoliare poſſeſſorem, manente dubio de iure. Item in rebus, & cauſſis priuatorum nunquam in cauſſa dubia licet ſpoliare poſſeſſorē legitimum: ergo nec in cauſſis principum: leges enim ſunt principum: ſi ergo ſecundum leges humanas non licet in cauſſa dubia ſpoliare legitimum poſſeſſorem, ergo meritò poteſt obijci principibus. *Patere legem, quam ipſe tuleris. Quod* enim *quiſque iuris in alium ſtatuit, ipſe eodem iure vti debet.* Itē alias eſſet bellum iuſtum ex vtraque parte, & bellum nunquam componi poſſet. Si enim in cauſſa dubia licet vni armis repetere, ergo alteri defendere: & poſtquam vnus recuperaſſet, poſſet iterum alius repoſcere: & ſic nunquam eſſet finis bellorum cum pernicie, & calamitate populorum.

Dubium. III.

I. Propo-

28 Secunda propoſitio, Si † ciuitas, aut prouincia, de qua dubitatur, non habet legitimum poſſeſſorem: vt ſi deſerta eſt morte legitimi domini, & dubitatur, an hæres ſit rex Hiſpaniæ, aut rex Gallorum, nec poteſt certum ſciri de iure, videtur, quòd ſi vnus velit componere, & diuidere, vel compenſare pro parte, quòd alter tenetur recipere conditionem, etiam ſi ſit vi potentior, & poſſit armis totum occupare: nec haberet iuſtā cauſſam belli. Probatur, Quia alius non facit iniuriam in pari cauſſa, petendo æqualem partem. Item in priuatis cauſſis, etiam in re dubia, non liceret totum occupare. Item eodem modo bellum eſſet iuſtum ex vtraque parte. Item iuſtus iudex neutri totum adiceret,

II. Propo.

Digitized by Google

diceret, & attribueret.

III. Pro. Tertia propoſitio, Qui † dubitat de iure ſuo, etiam 29
ſi pacificè poſſideat, tenetur examinare cauſſam diligenter, & audire pacificè rationes alterius partis, ſi fortè poſſit certum ſcire, vel pro ſe, vel pro alio. Hæc probatur. Quia iam non bona fide poſſidet, qui dubitat, & negligit ſcire veritatem. Item in cauſſa matrimoniali, ſi quis etiam legitimus poſſeſſor incipit dubitare veritatem, vtrum hæc mulier ſit ſua, vel alterius: certum eſt, quòd tenetur rem examinare: ergo eadem ratione in alijs cauſſis. Item principes ſunt iudices in proprijs cauſſis, quia non habent ſuperiores: ſed certum eſt, ſi quis contra legitimũ poſſeſſorem opponit aliquid, quòd iudex tenetur examinare cauſſam: ergo etiam principes in dubio tenentur examinare cauſſam.

IV. Pro. Quarta propoſitio. Examinata † cauſſa quamdiu ra- 30
tionabiliter perſeuerat dubium, legitimus poſſeſſor non tenetur cedere poſſeſſione, ſed poteſt licitè retinere. Patet primò, Quia iudex non poſſet eum expoliare: ergo nec ipſe tenetur cedere, nec in toto, nec in parte. Item in cauſſa matrimoniali in re dubia non tenetur cedere, vt in c. *inquiſitioni*. de ſententia excommunic. & in c. *Dominus*. de ſecundis nuptijs: ergo nec in alijs cauſſis. Et Adrian. expreſsè q. ſecunda, quodlib. ſecundo, tenet, quod dubitans licitè poteſt retinere poſſeſſionem: hoc quo ad ipſos principes in re dubia: Sed quo ad ſubditos in dubio belli iuſti, Adrianus quidem quodlibeto ſecundo, ad primum argumentum principale, dicit, quòd ſubditus dubitans de iuſtitia belli, id eſt, vtrum cauſſa, quæ allegatur, ſit ſufficiens, vel ſimpliciter an ſubſit cauſſa ſufficiens ad indicendum bellum: non poteſt licitè etiam ad imperium ſuperioris militare in tali bello. Probat, Quia exponit ſe periculo peccati mortalis. Item, quia quod non eſt ex fide, peccatum eſt, quod ſecundum doctores, & veritatem, non ſolum intelligitur contra conſcientiam certam, aut contra opinatiuam, ſed etiam contra dubiam. Idem videtur tenere Syluest. V. bellum. 1. §. 9.

Adriani ſententia de ſubditis.

V. Prob. qua refellitur Adriani ſẽtentia.

Sed ſit quinta propoſitio, Primò non † eſt dubium, 31
quin in bello defenſiuo liceat ſubditis in re dubia ſequi principem ſuum in bellum, imò quòd teneantur ſequi, ſed etiam de bello offenſiuo. Probatur primò, quia princeps,

vt

Digitized by Google

vt dictum eſt, nec poteſt ſemper, nec debet reddere ſubditis rationes belli: & ſi ſubditi non poſſint militare, niſi poſtquam ſcirent iuſtitiam belli, Reſpublica periclitaretur vehementer, & pateret iniuriæ oſtium. Item in dubijs tutior ſequenda eſt pars: ſed ſi ſubditi in caſu dubij non ſequantur principem ſuum in bellum, exponunt ſe periculo prodendi hoſtibus rempublicam: quod multò grauius eſt, quàm pugnare contra hoſtes cum dubio: ergo debent potiùs pugnare. Item manifeſtè probatur, Quia lictor tenetur exequi ſententiam iudicis etiam ſi dubitet an ſit iuſta, contrarium enim eſset valde periculoſum. Item hoc argumentum videtur defendere Auguſt. contra Manich. *Iuſtus ſi fortè etiam ſub rege homine ſacrilego militet, rectè poteſt eo iubente bellare: ſi, quod ſibi iubetur, vel non eſſe contra Dei præceptum, certum eſt, vel vtrum ſit, certum non eſt.* 23. q. 1. *quid culpatur.* Ecce Auguſt. diffinientem expreſsè, ſi non eſt certũ, id eſt, ſi dubium eſt, an ſit contra Dei præceptum, quod licitum eſt ſubdito bellare. Nec Adrianus ſe expedire poteſt ab illa Auguſtini authoritate, quamuis ſe in omnem partem vertat: ſine dubio enim concluſio noſtra eſt determinatio Auguſt. Nec valet dicere, quòd talis debet tollere dubium, & formare ſibi conſcientiam, quod bellum ſit iuſtum: nam ſtat, quòd, moraliter loquendo, non poſſit ſicut in alijs dubijs. Adrianus autem videtur erraſse in hoc, quòd putauit, ſi dubito an hoc bellum ſit iuſtum principi, vel vtrum ſit cauſsa iuſta huius belli, quòd ſtatim conſequatur, quod dubitem, vtrum liceat mihi ire ad hoc bellum, nec ne. Fateor enim, quod nullo modo licet facere contra dubium conſcientiæ, & ſi dubito, an liceat mihi facere hoc, necne, pecco ſi faciam: ſed non ſequitur, dubito, an ſit iuſta cauſsa huius belli, ergo dubito, an liceat mihi bellare, vel militare in hoc bello. Imò oppoſitum ſequitur. Si enim dubito, an bellum ſit iuſtum, ſequitur, quod licet mihi ad imperium principis mei militare: ſicut non ſequitur, lictor dubitat, an ſententia iudicis iuſta ſit, ergo dubitat, an liceat ſibi exequi ſententiam, imò ſcit, quod tenetur exequi. Et idem eſt de hoc dubio: dubito, an hæc ſit vxor mea, ergo teneor ei reddere debitum.

Eſt hic locus lib. 22. cõtra Fauſt. c. 75. iuxt non omnino eiſdem verbis.

Cauſſa erroris Adriani.

32 Quartum dubium eſt, † An poſſit eſse bellum iuſtum ex vtraque parte: Reſpondetur: Prima propoſitio, Secluſa ignorantia manifeſtum eſt, quod non poteſt contingere. *Dubium IV.* *1. Prop.*

Quia

Quia ſi conſtat de iure, & iuſtitia vtriuſque partis, non licet in contrarium bellare, nec offendendo, nec defendendo. Secunda, Poſita ignorantia probabili facti aut iuris, poteſt eſse ex ea parte, qua vera iuſtitia eſt, bellum iuſtum per ſe, ex altera autem parte bellum iuſtum, id eſt, excuſatum à peccato bona fide. Quia ignorantia inuincibilis excuſat a toto. Item ſaltem ex parte ſubditorum ſæpe poteſt contingere. Dato enim, quod princeps, qui gerit bellum iniuſtũ, ſciat iniuſtitiam belli, tamen (vt dictum eſt) ſubditi bona fide poſsunt ſequi principem ſuum: & ſic ex vtraque parte ſubditi licitè pugnant.

II.

Etſi princeps nouerit iniuſtitiam belli, ſubditi ex vtraque parte nonnũquam licitè pugnant.

Sed ex hoc ſequitur quintum dubium, Vtrum qui † ex 33 ignorantia ſequutus eſt bellum iniuſtum, ſi poſtea conſtiterit ei de iniuſtitia belli, teneatur reſtituere, ſiue loquamur de principe, ſiue de ſubdito. Prima propoſitio, Si quidem habebat probabilitatem de iniuſtitia belli, tenetur, adueniente notitia de iniuſtitia, reſtituere ablata, quæ nõdum conſumpſit, id eſt, quantum factus eſt locupletior: non autem quæ conſumpſit, quia regula iuris eſt, quòd qui non eſt in culpa, non debet eſse in damno: ſicut qui bona fide fuit in conuiuio lautiſſimo furis, vbi res furtiuæ conſumptæ ſunt, non tenetur reſtituere, niſi fortè quantum domi conſumpſiſset. Si autem dubitauit de iniuſtitia belli, ſequutus authoritatem principis, Syluest. in verb. *bellum*, primò, §. 9. dicit, quod tenetur de omnibus, quia mala fide pugnauit.

Dub. V.

I. Propo.

Sylueſtri ſentẽtia.

Sed ſit ſecunda propoſitio conformiter ad ſuprà dicta, Quòd nec iſte tenetur de conſumptis, ſicut nec alius: quia (vt dictum eſt) licitè, & bona fide pugnauit. Sed eſset verum, quod Syluester dicit, ſi re vera dubitaſset, an liceret ire ad bellum, quia iam facit contra conſcientiam. Sed eſt multum conſiderandum, quod ſtat, quod bellum ſit iuſtum & licitum per ſe, illicitum autem per accidens: ſtat enim, quod quis habeat ius ad recuperandam ciuitatem, aut prouinciam, & tamen ratione ſcandali fiat prorſus illicitum: cùm enim, vt ſuprà dictum eſt, bella geri debeant pro bono communi, ſi ad recuperandam vnam ciuitatem, neceſse eſt, quod ſequantur maiora mala in Repub. vt vaſtatio multarum ciuitatum, cædes magna mortalium, irritatio principum, occaſiones nouorum bellorum in perniciem Eccleſiæ: item quod paganis detur opportunitas inuadendi &

II Prop. contra Sylueſt. ſẽtentiã.

Notand.

Digitized by Google

& occupandi terras Chriſtianorum: indubitatum eſt quin teneatur princeps potius cedere iuri ſuo, & abſtinere à bello. Clarum eſt enim, quòd ſi rex Gallorum, verbi gratia, haberet ius ad recuperandum Mediolanum; ex bello autem, & regnum Galliæ, & ipſa prouincia Mediolanenſis paterentur intoleranda mala, & calamitates graues, non licet ei recuperare: quia bellum ipſum aut fieri debet propter bonum Galliæ, aut Mediolani, quando ergo econtrario vtriſque magna mala ex bello futura ſunt, non poteſt bellum iuſtum eſſe.

Circa aliam quæſtionem quantum liceat in bello iuſto, *Dubium*
34 ſunt etiam multa dubia. Primum, † An liceat in bello interficere innocentes, & videtur, quòd ſic: quia filij Iſrael primò interfecerunt infantes, vt patet Ioſ. 6. in Iericho. & poſtea Saul 1. Reg. 15. interfecit pueros in Amalec. vtrunque ex authoritate, & mandato Domini. Quæcunque autem ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, vt patet ad Roman. 15. ergo, & nunc ſi bellum ſit iuſtum, licebit interficere innocentes. *1. ex quæſtione vltima principali orũ. Argu. pro parte affirm.*

35 De hoc dubio ſit prima propoſitio, Nunquam † licet per ſe, & ex intentione interficere innocentem. Probatur primo Exod. 23. *Inſontem, & iuſtum non occides*. Secundò, Fundamentum iuſti belli eſt iniuria, vt ſupra oſtenſum eſt: ſed iniuria non eſt ab innocente: ergo non licet bello vti contra illum. Tertiò, Non licet in Republica pro delictis malorum punire innocentes: ergo nec pro iniuria malorum licet punire innocentes apud hoſtes. Quartò, Alias iam bellum eſſet iuſtum ex vtraque parte ſecluſa ignorantia, quod eſſe non poteſt, vt oſtenſum eſt. Et patet conſequentia, quia innocentes, certum eſt, quòd poſſent ſe defendere contra quemcunque conantem interficere. Et confirmatur totum hoc Deuteronomij 20. Mandatur filijs Iſrael, vt cùm vi ceperint ciuitatem, alios quidem interficiant, parcant autem mulieribus, & paruulis. Ex quo ſequitur, *1. Propo. Prob. 1. 2. 3. 4. Confirm.*

36 quod † etiam in bello contra Turcas non licet interficere infantes, patet, quia ſunt innocentes. Imò nec fœminas inter infideles, patet, quia quantum ad bellum ſpectat, præſumuntur innocentes, niſi fortè conſtaret de aliqua fœmina, quod eſſet in culpa. Imò idem videtur iudicium de innoxijs agricolis apud Chriſtianos, imò de alia gente togata, & pacifica, quia omnes præſumuntur innocentes, niſi

Digitized by Google

niſi contrarium conſtaret. Hac etiam ratione ſequitur, quòd nec licet interficere nec peregrinos, nec hoſpites, qui verſantur apud hoſtes, quia preſumuntur innocentes, nec re vera ſunt hoſtes. Eadem ratione nec clericos, nec religioſos, quia preſumuntur innocentes in bello, niſi conſtet de contrario, vt cum actualiter pugnant.

II. Prop. Secunda propoſitio, Per † accidens autem etiam ſcienter aliquando licet interficere innocentes, putà cùm oppugnatur arx, aut ciuitas iuſtè, in qua tamen conſtat multos eſſe innocentes, nec poſſunt machinæ ſolui, & alia tela, vel ignis ſubijci ædificijs, quin etiam opprimantur innocentes, ſicut nocentes. Probatur, Quia alias non poſſet geri bellum contra ipſos nocentes, & fruſtraretur iuſtitia bellantium: Sicut econtrariò ſi oppidum oppugnatur iniuſtè, & iuſte defenditur, licet mittere machinas, & alia tela in obſeſſores, & in caſtra hoſtium, dato quòd inter illos ſint aliqui pueri, aut innoxij. 37

Animaduertendũ hoc. Sed tamen eſt conſiderandum, quod paulò ante dictum eſt, quòd oportet cauere, ne ex ipſo bello ſequantur maiora mala, quàm vitentur per ipſum bellum: ſi enim ad ſummam belli victoriam parum confert expugnare arcem, aut oppidum, vbi eſt preſidium hoſtium, & ſunt multi innocentes, non videtur quòd liceat ad expugnandum paucos nocentes occidere multos innocentes, ſubijciendo ignem, vel machinas, vel alia ratione, qua indifferenter opprimantur innocentes cum nocentibus. Et tandem nunquam videtur licitum interficere innocentes, etiam per accidens, & preter intentionem, niſi quando bellum iuſtum expediri, & geri aliter non poteſt, iuxta illud Matthæi 13. ***Sinite creſcere vtraque, ne forte colligentes Zizania, eradicetis ſimul, & triticum.***

Breue & reſolutũ Authoris reſponſũ.

Dubium incidens. Sed circa hæc poteſt dubitari, An † liceat interficere innocentes, à quibus tamen in futurum imminet periculum, puta, pueri Saracenorum ſunt innocentes: ſed timendum meritò eſt, ne facti adulti, pugnent contra Chriſtianos: & inferant bellum cum periculo. Et preterea etiam togati puberes apud hoſtes, qui non ſunt milites, preſumuntur innocentes: ſed iſti armabuntur poſtea in milites, & inferent periculum, an liceat tales interficere. Et videtur, quòd ſic, eadem ratione, qua per accidens licet interficere alios innocentes. Item Deuter. 20. precipitur filijs 38

Iſrael

Digitized by Google

Iſrael, vt cùm expugnauerint aliquam ciuitatem interficiãt omnes puberes, non eſt autem preſumendum, quòd omnes eſſent nocentes. Reſpondetur ad hoc, licet poſſet fortaſſe defendi, quòd in tali caſu poſſint interfici: tamen credo, quòd nullo modo licet, quia non ſunt facienda mala, vt vitentur etiam alia mala maiora: & intollerabile eſt, quòd occidatur aliquis pro peccato futuro. Et pręterea ſunt alia remedia ad cauendum in futurum ab illis, vt captiuitas, exilium, & cęt. vt ſtatim dicemus. Vnde ſequitur, quòd ſiue iam parta victoria, ſiue actu bellum geratur, ſi conſtat militibus de innocentia alicuius, poſſunt eum liberare, & tenentur. *Reſpon. authoris.*

Ad argumentum in contrarium reſpondetur, quòd illud factum fuit ſpeciali mandato Dei, qui iratus, & indignatus contra populos illos voluit perdere omnino: ſicut miſit ignem in Sodomam, & Gomoram, qui deuoraret tam innocẽtes, quàm nocentes: ipſe autem eſt dominus omnium, nec dedit hanc licentiam ex lege communi. Et ad illud Deuter. 20. poſſet eodem modo reſponderi, ſed quia illic data eſt lex belli communis in omne tempus futurum, potius videtur, quòd illud Dominus dixit, quia re vera omnes puberes reputantur in ciuitate inimica nocentes, & non poſſunt diſtingui innocentes à nocentibus: ideo omnes poſſunt interfici. *Ad argu. pro parte affirm.* *Ad locũ Deut. paulò antea poſitum.*

39 Secundum dubium eſt, An † liceat in bello iuſto ſpoliare innocentes inter hoſtes: ſitque prima propoſitio. Certum eſt, quòd licet ſpoliare innocentes bonis, & rebus, quibus hoſtes aduerſum nos vſuri ſunt, vt armis, nauibus, machinis. Patet, Quia aliter victoriam conſequi non poſſemus, quæ eſt finis belli, imò etiam licet accipere pecunias innocentum, & comburere, & corrumpere frumenta, occidere equos, ſi ita opus eſt, ad debilitandum hoſtium vires. Ex quo ſequitur corollarium, quòd ſi bellum ſit perpetuũ, licet indifferenter expoliare omnes apud hoſtes, tam nocentes, quàm innocentes, quia ex opibus ſuorum hoſtes alunt bellum iniuſtum, & contra debilitantur vires eorum, ſi ciues eorum ſpoliantur. *Dubiũ 2.* *1. Propoſ.* *Corollar.*

40 Secunda propoſitio, Si † bellum ſatis commodè geri poteſt, non ſpoliando agricolas, aut alios innocentes, videtur, quòd non liceat eos ſpoliare. Hoc tenet Syluester in verbo *bellum*. 1. §. 10. quia bellum fundatur in iniuria: ergo *II. Prop.* *Syluest.*

Digitized by Google

non licet iure belli vti in innocentes, ſi aliunde poteſt recompenſari iniuria. Imò addit Syluestr. quòd etiam ſi fuerit iuſta cauſſa ſpoliandi innocentes, tranſacto bello, tenetur victor reſtituere illis quicquid ſuper eſt. Sed hoc non puto eſſe neceſſarium: quia, vt infra dicitur, ſi iure belli factum eſt, omnia cedunt in fauorem, & ius iuſtum bellum gerentium, vnde ſi licitè ſunt capta, puto quòd non ſunt obnoxia reſtitutioni. Dictum tamen Syluest. pium eſt, & non improbabile. Spoliare autem peregrinos, & hoſpites, qui ſunt apud hoſtes, niſi conſtet de culpa illorum, nullo modo licet, quia illi non ſunt de numero hoſtium.

Pia quidem Syl. ueſtri hac eſt ſententia, nõ tamen videtur authori neceſſaria.

III. Pro. Tertia propoſitio, Si † hoſtes nolunt reſtituere res 41
iniuria ablatas, & non poſſit, qui læſus eſt, aliunde commodè recuperare, poteſt vndecunque ſatisfactionem capere, ſiue à nocentibus, ſiue ab innocentibus. Vt ſi latrones Galli fecerint prędas in agrum Hiſpanorum, & rex Francorum nolit cogere illos ad reſtitutionem, cùm poſſit, poſſunt Hiſpani authoritate principis ſui ſpoliare mercatores Gallos, aut agricolas, quantumcunq; innocentes: quia licet fortè à principio Reſpubl. aut princeps Gallorum, non fuerit in culpa, iam eſt in culpa, quia negligit vindicare, vt ait Auguſ. quod improbè à ſuis factum eſt, & princeps læſus poteſt ex omni membro, & parte Reipubl. ſatisfactionem accipere. Vnde literæ marcharum, aut repręſaliarum, quæ à principibus in huiuſmodi caſibus conceduntur, non ſunt per ſe iniuſtæ, quia per negligentiam, & iniuriam alterius principis, concedit læſo ſuus princeps, vt poſſit recuperare bona ſua etiam ab innocentibus, ſunt autem periculoſæ, & præbent occaſionem rapinarum.

Literæ repraſaliarũ per ſe quidẽ non iniuſta at tamen periculoſa.

Dubiũ 3. Tertium dubium, Dato quòd † non liceat interficere 42
pueros, & alios innocentes, an ſaltem liceat ducere illos in captiuitatem, & ſeruitutem: Sitque pro illius declaratione vnica propoſitio, Eodem modo licet ducere innocentes in captiuitatem, ſicut licet ſpoliare illos, quia libertas, & captiuitas inter bona fortunæ reponuntur: vnde quando bellum eſt talis conditionis, quòd licet ſpoliare indifferenter omnes hoſtes, & occupare omnia bona illorum, etiam licet ducere in captiuitatem omnes hoſtes, ſiue nocentes, ſiue innocentes: & cùm bellum aduerſus paganos ſit huiuſmodi, quia eſt perpetuum, & nunquam ſatisfacere poſſunt pro iniurijs, & damnis illatis: ideo non eſt dubitandum

Reſpõſum vnica propoſitione contentũ.

bitandum

Digitized by Google

bitandum, quin liceat, & pueros, & fœminas Saracenorum ducere in captiuitatem, & ſeruitutem. Sed quia iure gentium inter Chriſtianos videtur receptum, vt Chriſtiani iure belli non fiant ſerui, in bello quidem inter Chriſtianos non licet, ſed ſi opus eſt, ad finem belli captiuos ducere, etiam innocentes, vt pueros, & fœminas, non quidem in ſeruitutem, ſed vt pro illorum redemptione pecunias recipiamus, licitum eſt. Quod tamen extẽdendum non eſt vltrà, quàm belli neceſſitas poſtulet, & conſuetudo legitimè belligerantium obtinuit. *Chriſtiani a Chriſtianis iure belli nõ ſiunt ſerui.*

43 Quartum dubium eſt, Vtrum † ſaltem obſides, qui vel tempore induciarum, vel peracto bello ab hoſtibus recipiuntur, interfici poſſint, ſi hoſtes fidem fregerint, & conuentis non ſteterint. Reſpondeo per vnicam concluſionem, Si obſides alias ſint de numero nocentum, puta qui tulerunt contra eos arma, interfici iure poſſunt in eo caſu. Si autem ſunt innocentes, ex ſuprà dictis conſtat, quòd interfici non poſſunt, vt cùm ſunt pueri, aut fœminæ, aut alij innocentes. *Dubium IV.* *Reſpondetur vnica conclu.*

44 Quintum dubium, An † ſaltem in bello iuſtè liceat interficere omnes nocentes. Pro reſponſione notandum eſt, quòd, vt ex ſuprà dictis patet, bellum geritur primò ad defendendum nos, & noſtra. Secundò ad recuperandum res ablatas. Tertiò ad vindicandum acceptam iniuriam. Quartò ad pacem, & ſecuritatem parandam. His præ-
45 miſſis ſit prima propoſitio, In ipſo actuali † conflictu prælij, vel in oppugnatione, aut defenſione ciuitatis licet indifferenter occidere omnes, qui contra pugnant: & breuiter, quamdiu res eſt in periculo. Hoc patet, Quia aliter rem bene gerere non poſſent bellantes, niſi tollendo omnes impedientes, & contra pugnantes. Sed totum dubium eſt, & difficultas, an parta iam victoria, & vbi periculum non eſt ab hoſtibus, liceat interficere omnes, qui contra arma tulerunt. Et videtur apertè quòd ſic. Quia, vt ſuprà relatum eſt, inter præcepta militaria, quæ Dominus dedit Deutero. 20. vnum eſt, vt expugnata ciuitate hoſtium, interficerent omnes habitatores. Verba illius loci ſunt hęc. *Dubiũ V. Notanda hæc quatuor.* *1. Prop. In quo cõſiſtit huius dubij difficultas.* *Ratio pro par. affir.*

Si quando acceſſeris ad expugnandam ciuitatem, offeres ei primum pacem. Si receperit, & aperuerit tibi portas, cunctus populus, qui in ea eſt, ſaluabitur, & ſeruiet tibi ſub tributo: ſin autem fœdus inire noluerit, & cœperit contra te bellum, oppugnabis eam: Cum-

Digitized by Google

que tradiderit Dominus Deus tuus eam in manu tua, percuties omne quod in ea eſt generis maſculini in ore gladij, abſque mulieribus, & infantibus.

II. Prop. Secunda propoſitio, Parta † victoria, & rebus iam extra 46 periculum poſitis, licet interficere nocentes. Probatur: Quia (vt iam dictum eſt) non ſolùm ordinatur bellum ad recuperandas res, ſed etiam ad vindicandum iniuriam: ergo pro iniuria pręterita licet interficere authores iniuriæ. Item hoc licet in proprios ciues malefactores: ergo etiam in extraneos. Quia (vt ſuprà dictum eſt) belli princeps iure belli authoritatem habet in hoſtes, ſicut legitimus iudex, & princeps. Item, quia licet in pręſentia non eſſet periculum ab hoſtibus, tamen in futurum ſecuritas non haberetur, niſi timore ſupplicij hoſtes continerentur.

III. Pro. Tertia propoſitio, Solùm † ad vindicandam iniuriam 47 non ſemper licet interficere omnes nocentes. Probatur. Quia etiam inter ciues non liceret, vbi etiam eſſet delictum totius ciuitatis, aut prouinciæ interficere omnes delinquentes, nec in communi rebellione liceret occidere, & perdere totum populum. Vnde pro ſimili facto Theodoſius ab Ambroſio ab Eccleſia eſt prohibitus: hoc enim eſſet contra publicum bonum, quod tamen eſt finis belli, & pacis: ergo etiam non licet occidere omnes nocentes ex hoſtibus. Oportet ergo habere rationem iniuriæ ab hoſtibus acceptæ, & damni illati, & aliorum delictorum. Et ex hac conſideratione procedere ad vindictam, & animaduerſionem, omni attrocitate, & inhumanitate ſecluſa. In hoc enim propoſito Cicer. 2. Officior. ait, quòd animaduertendum eſt in noxios quantum æquitas, & humanitas patiantur, & Saluſt. *Maiores*, inquit, *noſtri religioſiſſimi mortales nihil victis eripiebant, præter iniuriæ licentiam.*

IV. Prop. Quarta propoſitio, aliquando † etiam licet, & expe- 48 dit interficere omnes nocentes. Probatur, Quia etiam bellum geritur ad parandam pacem, & ſecuritatem: ſed aliquando aliter obtineri ſecuritas non poteſt, niſi tollendo omnes hoſtes: & hoc maximè videtur contra infideles, à quibus nunquam vllis conditionibus pax æqua ſperari poteſt. *Hic obiter ad rationem reſpondetur* Et ideo vnicum remedium eſt, tollere omnes, qui contra arma ferre poſſunt, modò iam fuerint in culpa. Et ita intelligendum eſt illud pręceptum Deuterono. 20. Alias autem in bello contra Chriſtianos non putò, quòd hoc ſit licitum.

Cùm

Digitized by Google

Cùm enim neceſſe ſit, vt veniant ſcãdala (vt habetur Matt. 18.) & bella inter principes, ſi ſemper victor interficeret aduerſarios omnes, eſſet in perniciem generis humani, & Chriſtianæ religionis, & orbis citò in ſolitudinem redigeretur: nec bella pro bono publico, ſed in publicam calamitatem perditè gererentur. Oportet ergo, vt pro menſura delicti ſit plagarum modus, nec vltra progrediatur vindicta, in quo etiam habenda eſt ratio, & conſideratio, quòd (vt ſupradictum eſt) ſubditi non tenentur, nec debent examinare cauſſas belli, ſed poſſunt ſequi principem ſuum in bellum, contenti authoritate principis, & publici conſilij: vnde pro maiori parte licet ex altera parte ſit bellum iniuſtum, tamen milites, qui veniunt ad bellum, & pugnant in bello, aut defendunt, vel oppugnant ciuitates, ex vtraque parte ſunt innocentes: & ideo cum iam victi ſunt, & non eſt periculum ab aliis, credo, quod interfici non poſſunt, nõ modo omnes, ſed ne vnus quidem ex illis, ſi præſumitur, quòd bona fide in prælium venerunt. *Pro par. affir. poſt. 1. propoſitionẽ ad aliam.*

49 Sextum dubium, An † liceat interficere deditos, aut captiuos, ſuppoſito etiam, quod fuerunt nocentes. Reſpondetur, quòd per ſe loquendo nihil obſtat quo minus capti in bello iuſto, aut dediti, ſi fuerunt nocentes, interfici poſſint per ſe loquendo ſeruata æquitate: ſed quia in bello multa iure gentium conſtituta ſunt, videtur receptum conſuetudine, & vſu belli, vt captiui parta victoria (niſi fortè ſint profugæ) & periculo tranſeunte, non interficiantur, & ſeruandum eſt ius gentium eo modo, quo inter bonos viros ſeruari conſuetum eſt. De deditis autem non lego, nec audio talem conſuetudinem, imò in deditionibus artium, ciuitatum, ſolent qui ſe dediderunt, cauere ſibi conditionibus, vt ſalua ſint capita, & ſalui mittantur: ſcilicet veriti, ne ſimpliciter, & nullis conditionibus dedantur, interficiantur: & hoc aliquoties factum legimus. Vnde non videtur iniquum, vt, ſi oppidum nihil cauendo dedatur, quin mandato principis, aut iudicis, aliqui, qui fuerunt noxiores occidantur. *Dubium VI. Reſponſum authoris.*

50 Septimum dubium, † Vtrum omnia capta in bello iuſto fiant capientium, & occupantium. Prima propoſitio, Non eſt dubitandum, quin omnia çapta in bello iuſto vſque ad ſufficientem ſatisfactionem rerum ablatarum per iniuriam, & etiam impenſarum, fiant occupantium. Nec indiget *Dubium VII. 1. Prop.*

Digitized by Google

probatione: quia ille eſt finis belli, ſed ſecluſa conſideratione, & reſtitutionis, & ſatisfactionis, & ſtando in iure belli diſtinguendum videtur: nam capta in bello ſunt aut mobilia, vt pecuniæ, veſtes, argentum, aurum: aut immobilia, vt agri, oppida, arces.

2. *Prop.* Quo ſuppoſito, ſit ſecunda propoſitio: Mobilia quidem † iure gentium omnia fiunt occupantis, etiam ſi excedant compenſationem damnorum, hoc patet ex l. *ſi quid in bello.* & l. *hoſtes.* ff. de capti. & c. *ius gentium.* 1. diſtinct. & expreſſius Inſtitut. de rer. diuiſ. §. *Item ea, quæ ab hoſtibus.* vbi dicitur, quod iure gentium, quæ ab hoſtibus capiuntur, ſtatim noſtra fiunt, adeò vt etiam liberi homines in noſtram ſeruitutem deducantur. Et Ambroſius libro de Abrah. patriach. dicit, cum Abraham occidit quatuor Reges, prædam quidem fuiſſe Abrahæ victoris, quanquam recuſauit accipere, Geneſ. 14. & 23. q. 5. *Dicat aliquis,* Et confirmatur ex authoritate Domini: Deuteronom. 25. vbi de ciuitate expugnanda dicit, *Omnem prædam exercitui diuides, & comedes de ſpolijs hoſtium tuorum.* Hanc ſententiam tenet Adrianus in quæſtione de reſtitutione, in particulari quæſtione de bello: Et Sylueſt. in verbo *bellum* §. 1. & §. 9. vbi dicit, quod qui iuſtè pugnauit non tenetur reſtituere prædam, 23. q. 7. *ſi de rebus.* Ex quo infert, quod capta in bello iuſto non compenſantur cum debito principali, vt tenet etiam Archiep. 23. q. 2. *Dominus noſter.* ita tenet Bart. in d. l. *ſi quid in bello:* & hoc intelligitur, etiam ſi hoſtis ſit paratus alijs ſatisfacere de damno, & iniurijs. Quod tamen limitat Sylueſt. & benè, quo vſque ſecundum æquitatem ſit ſufficienter ſatiſfactum de damno, & iniuria. Non enim eſt intelligendum, quod ſi Galli exciderunt vnum pagum, aut ignobile oppidum Hiſpaniæ, quod liceat Hiſpanis etiam (ſi poſſint) prædari totam Galliam, ſed pro modo, & qualitate iniuriæ arbitrio boni viri. 51

Corolla.

Dubium incidens. Sed ex hac determinatione ſequitur dubium, An † liceat permittere militibus ciuitatem in prædam. 52 *Reſpondetur.* Reſpondetur, & ſit tertia propoſitio. Hoc per ſe non eſt illicitum, ſi neceſſarium eſt ad bellum gerendum, vel deterrendos hoſtes, vel ad accendendum militum animos. *III. Pro. Sylueſt.* Ita Syluester. ver. *bellum.* §. 10. Sicut etiam licet incendere ciuitatem ex rationabili cauſſa. Sed tamen, quia ex huiuſmodi permiſſionibus ſequuntur multa ſæua, crudelia præter

omnem

omnem humanitatem, quæ à barbaris militibus committuntur innocentum cædes, & cruciatus, virginum raptus, matronarum ſtupra, templorum ſpolia: ideo ſine dubio, ſine magna neceſſitate, & cauſſa, maxime ciuitatem Chriſtianam, prædæ tradere periniquum eſt. Sed ſi ita neceſſitas belli exigat, non eſt illicitum, etiamſi credibile ſit, quòd milites aliqua huiuſmodi fœda, & illicita patrent, quæ tamen duces, & interdicere, & quam poſſunt, prohibere tenentur.

Quarta propoſitio, His omnibus non obſtantibus, non IV. Pro.
53 † licet militibus ſine authoritate principis, aut ducis prædas agere, aut incendia facere, quia ipſi non ſunt iudices, ſed executores, & aliter facientes tenentur ad reſtitutionem.

Sed de bonis, & rebus immobilibus maior difficultas V. Prop.
54 eſt, & ſit quinta propoſitio, Non eſt † dubium, quin liceat occupare, & tenere agrũ, & arces, & oppida hoſtium, quantum neceſſarium eſt ad compenſationem damnorum illatorum: puta ſi hoſtes diruerunt arcem noſtram, incenderunt ciuitatem, ſyluas, aut vineas, aut olіueta, licebit occupare viciſſim agrum hoſtium, aut arcem, aut oppidum, & tenere. Si enim licet capere compenſationem ab hoſtibus pro rebus ablatis: certum eſt, quod iure Diuino, & naturali, non plus licet hanc recompenſationem accipere in mobilibus, quam in immobilibus.

55 Sexta propoſitio, Etiam † ad parandam ſecuritatem, VI. Prop.
& vitandum periculum ab hoſtibus, licet occupare, & tenere arcem aliquam, aut ciuitatem hoſtium neceſſariam ad defenſionem noſtram, aut tollendam hoſtibus occaſionem, vnde poſſint nocere.

56 Septima propoſitio, Etiam † pro iniuria illata, & VII. Pr.
nomine pœnæ, hoc eſt in vindictam, licet pro qualitate iniuriæ acceptæ multare hoſtes parte agri, aut etiam hac ratione occupare arcem, aut oppidum, ſed hoc, vt diximus, debet fieri cum moderamine, & non quantum viribus, & potentia armorum occupari, & expugnari poteſt. Et ſi neceſſitas, & ratio belli poſtulat, vt maior pars agri hoſtium occupetur, & plures ciuitates capiantur, oportet, vt compoſitis rebus, & peracto bello reſtituantur, tantum retinendo, quantum ſit iuſtum pro compenſatione damnorum, & impenſarum, & pro vindicta iniuriæ, ſeruata æquitate, & humanitate, quia pœna debet eſſe

propor-

Digitized by Google

proportionata culpæ: & intolerabile eſſet, quòd ſi Galli agerent prædas in pecora Hiſpanorum, vel incenderent pagum vnum, quòd liceret occupare totum regnum Francorum. Quod autem hoc titulo liceat occupare, aut partē agri, aut aliquam ciuitatem hoſtium, patet Deut. 20. vbi datur licentia in bello occupandi ciuitatem, quæ pacem recipere noluerit. Item malefactores intraneos licet punire hoc modo, ſcilicet priuando illos domo, aut agro, aut arce pro rei qualitate: ergo etiam extraneos. Item ſuperior iudex poteſt commodè multare authorem iniuriæ, tollendo ſcilicet ab eo ciuitatem, aut arcem: ergo, & princeps, qui læſus eſt, hoc poterit: quia iure belli factus eſt tanquam iudex. Item imperium Romanum hoc modo, & titulo auctum, & amplificatum eſt, occupando ſcilicet iure belli ciuitates, & prouincias hoſtium a quibus iniuriam acceperant, & tamen imperium Romanorum tanquam iuſtum, & legitimum defenditur ab Auguſt. Hierony. Ambro. Thoma, & alijs ſanctis doctoribus. Imò poſſet videri approbatum a Domino in illo loco, *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari.* & a Paulo, qui Cæſarem appellauit, & ad Rom. 13. admonet, poteſtatibus ſublimioribus, & principibus ſubditos eſſe, & tributa pendere eis, qui eo tempore omnes habebant authoritatem ad imperio Romano.

Dub. VIII. Octauum dubium, Vtrum † liceat imponere victis hoſtibus tributa. Reſpondetur, quod ſine dubio licet, non ſolùm ad compenſandum damna, ſed etiam ratione pœnæ, & in vindictam. Hoc ſatis patet ex ſupradictis, & ex illo loco. Deute. 20. vbi dicit, quod poſtquam ex iuſta cauſſa acceſſerint ad expugnandum ciuitatem, ſi receperit eos, & aperuerit portas, cunctus populus, qui in ea eſt, ſaluabitur, & ſeruiet illis ſub tributo, & hoc ius, & vſus belli obtinuit. 57
I. Propo.
Reſpon.

Dubium IX. Nonum dubium, An † liceat deponere principes hoſtium, & nouos ponere, & conſtituere, vel ſibi retinere principatum. Prima propoſitio, Hoc non paſſim, & ex quacunque cauſſa belli iuſti licet facere, vt patet ex dictis. Nam pœna non debet excedere quantitatem, & rationem iniuriæ, imò pœnæ ſunt reſtringendæ, & fauores ampliandi, quæ eſt non ſolum regula iuris humani, ſed etiã naturalis, & diuini: ergo dato, quòd iniuria illata ab hoſtibus ſit ſufficiens cauſſa belli, non ſemper erit ſufficiens ad 58
1. Prop.

cx-

Digitized by Google

exterminationem principatus hoſtis, & ad depoſitionem legitimorum, & naturalium principum: hoc enim eſſet prorſus ſæuum, & inhumanum.

Secunda propoſitio, Non eſt negandum, quin aliquando poſſint contingere ſufficientes, & legitimæ cauſſæ, vel ad mutandos principes, vel ad occupandum principatum, & hoc vel pro multitudine, & atrociate damnorum, & iniuriarum, vel maximè quando aliter ſecuritas, & pax ab hoſtibus obtineri non poteſt: & immineret grande periculum Reipub. ab illis, niſi hoc fieret. Hoc patet: Si enim licet occupare ciuitatem ex cauſſa, vt dictum eſt, ergo tollere principem ciuitatis, & eadem eſt ratio de prouincia, & principe prouinciæ, ſi cauſſa maior contingat. *II. Prop.*

59 Sed notandum circa 6.7.8.& 9. dubium, † quod aliquãdo, imò frequenter non ſolum ſubditi, ſed etiam principes ipſi, qui reuera non habent cauſſam iuſtam, tamen bona fide gerunt bellum, ita inquam bona fide, vt excuſentur ab omni culpa, puta cum facta diligenti examinatione, ex ſententia doctorum, & bonorum virorum geritur bellum. Et cùm nemo debeat ſine culpa puniri in tali caſu, quamuis liceat victori recuperare res ablatas, & fortè impenſam belli, tamen ſicut non licet parta victoria quenquam interficere, ita nec vltra iuſtam ſatisfactionem occupare, nec exigere in rebus temporalibus, quia omnia alia fieri non poſſunt, niſi nomine pœnæ, quæ in innocentes cadere non debet. *Notand.*

Ex his omnibus poſſunt componi pauci canones, & re-

60 gulæ belli gerendi: Primus canon,† Suppoſito, quod princeps habeat authoritatem gerendi bellum, primùm omnium debet non quærere occaſiones, & cauſſas belli: ſed ſi fieri poteſt, cum omnibus hominibus pacem habere, vt Paulus præcepit ad Rom. 12. debet autem recogitare, quod alij ſunt proximi, quos tenemur diligere ſicut nos ipſos, & quod habemus omnes communem Dominum, ante cuius tribunal tenemur rationem reddere. Eſt enim vltimæ immanitatis cauſſas quærere, & gaudere, quod ſint ad interficiendum, & perdendum homines, quos Deus creauit, & pro quibus Chriſtus mortuus eſt: ſed coactum, & inuitum venire oportet ad neceſſitatem belli. *Tres belli gerẽdi canones. I.*

Secundus canon, Conflato iam ex iuſtis cauſſis bello, oportet illud gerere, non ad perniciem gentis, contra quam bellan- *II.*

Digitized by Google

bellandum eſt, ſed ad conſequutionem iuris ſui, & defenſionem patriæ, & Reipublicæ ſuæ, & vt illo bello pax aliquando, & ſecuritas conſequatur.

III. Tertius canon, Parta victoria, & confecto bello, oportet moderatè, & cum modeſtia Chriſtiana victoria vti, & oportet victorem exiſtimare ſe iudicem ſedere inter duas Reſpub. alteram, quæ læſa eſt, alteram, quæ iniuriam fecit: vt non tanquam accuſator, ſed tanquam iudex ſententiam ferat, qua ſatisfieri quidem poſſit Reipublicæ læſæ. Sed quantum fieri poterit, cum minima calamitate, & malo Reipublicæ nocentis, caſtigatis nocentibus, quantum licuerit: & maximè, quia vt plurimum, inter Chriſtianos tota culpa eſt penes principes. Nam ſubditi bona fide pro principibus pugnant: & eſt periniquum, quod Poeta ait, Vt, Quicquid delirant Reges, plectantur Archiui.

REVERENDI PATRIS FRATRIS FRANCISCI A VICTORIA RELECTIO

De Matrimonio.

Locus relegendus eſt Matth. 19. Quod Deus coniunxit homo non ſeparet.

PRIMÆ PARTIS.

SVMMA.

1 *Matrimonium quid ſit.*
2 *Matrimonij quotuplex finis.*
3 *Ius conueniendi, an ſatis ſit ad matrimonij eſſentiam.*

4 Con-

4 *Conſenſus inter virum, & fœminam an ſit de ratione matrimonij.*

5 *Matrimonium quantum ad ſui eſſentiam, quid ſit.*

6 *Matrimonij vinculum, quomodo ex lege naturali, aut diuina non contrahatur, niſi coniugum ipſorum conſenſu, licet Deus ſine dubio, nullo conſenſu viri, & fœminæ interpoſito, conſtituere poſſit.*

7 *Matrimonium nulla authoritate humana poſſet conſtitui, niſi conſenſu contrahentium.*

8 *Matrimonij conſenſus qualis ſit.*

9 *Canon, ſiue regula vniuerſalis obſeruanda, ſi ex aliquo pacto, aut ſtipulatione non ſtatim ab initio oriatur matrimonium.*

10 *Matrimonium, ſi quis deceptus contrahat, an teneat.*

DE matrimonio verba facturus ſum, Pattes grauiſſimi, virique tum religioſiſſimi, tum ornatiſſimi. Nec enim mihi integrum fuit per amicos, & neceſsarios argumentum, quod fueram meditatus, tractare, & mea profeſſione, & veſtra expectatione fortaſse non indignum. Cùm enim ſuperioribus diebus delata eſset in hanc vniuerſitatem cauſsa de matrimonio illuſtriſſimorum principum, regumque Anglorum, atque per aliquot dies in illo grauiſſimo Doctorũ atque Magiſtrorum iactata ſenatu, atque ventilata fuerit: contenderunt a me nonnulli mei inuicem ſtudioſi, vt de ea re prima mea relectione diſsererem: quibus, quia negare non licebat, cùm recepiſsem, neceſsarium mihi fuit, vt hoc alieno ære hodierna die me exoluerem. Quanquam profectò tot ſe mihi mala tam grauem cauſsam aggreſso obiecerunt, vt non mediocriter timeam, ne prius quàm ad illam penetrare poſſim, & tempore, & cleplidra, & veſtra, quam mihi ſoletis præſtare, beneuola audientia deſtituar. Ergo vtcunque res ceſsura ſit, veſtrum erit, & ſi quod expectabatis, audieritis, & quæ expectabitis, adhuc deſideraueritis, meo nomini boni conſulere, & meis conatibus, & ſtudijs (vt hactenus feciſtis) vel fauere, vel conniuere.

Locus igitur a me relegendus in præſentiarum, & commen-

mentandus habetur Matth. 19. & infertur a Magiſtro ſentent. 4. libro, diſt. 36. *Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet.* In cuius loci explicatione tres erunt quæſtiones, & partes. In prima de conſtitutione matrimonij. In ſecunda de impedimentis. In tertia de diſſolutione agendum eſt.

Tripartita hæc de matrimonio diſputatio.

Et quia ſecundum Ciceronem 1. officiorum, *omnis, quæ a ratione ſuſcipitur de aliqua re inſtitutio, debet a definitione proficiſci:* ideo ante omnia quæritur † quid ſit matrimonium, an (vt quidam putant) matrimonium ſit ius inter virum, & fœminam, quo mutuò liceat vti ad liberorum procreationem, aut (vt ſimpliciùs dicam) ad copulam carnalem. Et videtur, quod ſic: quia omnis vſus fœminæ extra matrimonium eſt illicitus: ergo matrimonium eſt ius huius vſus. Præterea per matrimonium nihil aliud videtur fieri, quàm quod vir, & mulier conſequantur facultatem vtendi inuicem corporibus ſuis, ad vſus generationis: & ſic facultas hæc nihil aliud videtur eſſe, quàm ius licitè vtendi: ergo. In contrarium eſt, quòd matrimonium exigit inſeparabilitatem, vt ex themate huius diſputationis patet, & Apoſtol. 1. ad Corinthios 7. *His, qui matrimonio iuncti ſunt, præcipio, non ego, ſed Dominus, vxorem a viro non diſcedere: & ſi diſceſſerit, manere innuptam, & vir vxorem non dimittat.* 1

Quæſtio prima in qua agitur de matrimonij definitione.

Pro parte affirm.

Ratio 1.

Ratio 2.

Rat. pro parte alt.

Ad huius dubij explicationem præmitto fundamentum ex Ariſtotele 2. Phyſicorum, quod res naturales neceſſitatem ſuam ex fine habent: matrimonium autem ab Ariſtotele in libro primo Politicorum * inter naturalia computatur. Dicit enim, quod homo plus eſt animal coniugale, quàm politicum: & tamen dicit, hominem eſſe animal ciuile: habet ergo matrimonium ſuos fines, propter quos eſt inſtitutum. Deus autem, quia author, & inſtitutor eſt matrimonij, illud non fruſtra, ſed propter finem condidit.

Fūdamētum ponitur.

**Forte li. 1. œconomic.*

2 Eſt † autem duplex finis matrimonij ſecundum Ariſtotelem. Primus, & potiſſimus, procreatio, & educatio prolis, & in eſſe naturali, & in eſſe rationali, hoc eſt, ad vitam, & virtutem ciuilem: quia dans formam, dat conſequentia ad formam, vt dicitur in lib. 1. De gener. Ea, quæ rei naturali conueniunt, inquantum talis eſt, vt ignis dat non ſolùm formam ignis, ſed & calorem, & alias proprietates

Duplex matrimonij finis. Prior.

Digitized by Google

tates ignis: ſic etiam ad partes ſpectat, non ſolùm dare ſubſtantiam, ſed & quæ hominis ſunt, vt homo eſt, ſcilicet vitam ſecundum rationem, ſiue politicam. Eſt enim homo natura animal ciuile, ſicut & ignis natura calidus, & ideo ad parentes ſpectat non ſolùm conferre neceſſaria ad vitam naturalem, ſed etiam ad vitam ciuilem. Alter finis eſt, mutua obſequia, & officia inter virum, & fœminam. Sicut enim homo eſt animal infirmum, & alterius operis egens, ita eſt animal ciuile: & ideo quia non omnia munia ad vitam hominum degendam ſunt competentia, aut omnino viris, aut omnino fœminis, ſed quædam ſpectant ad viros, vt arare, ædificare, & ſimilia, quædam autem ad fœminas, vt nere, pinſere: ideo iunguntur mares, & fœminæ. *Poſterior.*

Icci primum fundamentum, ad omnia penè, quæ in mea relectione diſputaturus ſum, neceſſarium. Nam ſecundum Ariſtotelem libro 1. De anima, * dubia omnia contingentia de re aliqua, ex diffinitione illius ſoluenda ſunt. Ea autem, quæ ſunt propter finem, optimè definiuntur per finem: quare, & dubia incidentia de matrimonio ex fine matrimonij explicanda ſunt. *Fundamenti poſitis neceſſitas.* **Forte li. 4. phiſic. textu 31.*

3 Sic ergo dico, quod † ad matrimonij eſſentiam non ſatis eſt ius conueniendi. Probatur, Nam ſi vagus concubitus eſſet licitus, non ſatis eſſet ad rationem matrimonij. Patet, Quia illo poſito, fruſtraretur talis coniunctio vtroque fine matrimonij. Probatur. Si enim vagus concubitus eſſet licitus, ſcilicet liber congreſſus viri cuiuslibet cum qualibet fœmina, matrimonij finis haberi nullo modo poſſet. Nam certè præterquam quod ex tali concubitu rara ſolet proles contingere, non poſſet proles commodè, aut procreari, aut educari, incerto ſcilicet patre, non ſolùm quo ad ciuilem, ſed & quantum ad naturalem vitam, cum fœmina ſit infirmior, & improuidentior ſine viro, quàm vt totam filiorum curam ſuſtinere poſſit: & certus pater eſſe non poteſt, ſi concubitus eſt promiſcuus. Et dato etiam, quòd vna eſſet vnius, ſine tamen mutua obligatione, impediretur adhuc vterque finis matrimonij. Nam neque procreatio prolis eſſet certa ex libera coniunctione, neque educatio à parentibus, qui inuicem conuiuere non tenentur, & inſtructio moralis eſſe vix poſſet, cùm oporteret filium apud matrem educari propter natura- *Reſponſiũ authoris ad dubiũ ſiue quæſtio. primam. Probatio fuſior ex fine matrimonij.*

les

Digitized by Google

les neceſſitates, & rurſum a patre doceri, qui tunc cum matre non habitaret. Præterea mutua obſequia, & beneficia conſtare non poſſent, cum omnis beneficentia ex amore proficiſcatur, qui eſſe non poſſet viri in fœminam, quæ alios viros pateretur, nec fœminæ in virum, qui cum alijs rem haberet. Atque ideo dico, quod præter illud ius requiritur obligatio mutua certi viri ad certam fœminam, & perpetua ad procreationem liberorum. Probatur, Sine tali obligatione non conſtabit finis matrimonij: ea autem poſita, conſtabit: ergo illa exigitur. Confirmatur ex Apoſt. ad Rom. 7. quæ ſub viro eſt mulier, viuente viro alligata eſt legi. & 1. Corint. 7. *Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir: ſimiliter & vir poteſtatem ſui corporis non habet, ſed mulier*: ergo requiritur obligatio.

Dubium ex quaſt. ſiue dubio priori ortum. Secundò dubitatur, & oritur dubium ex ſolutione primi dubij, An † de ratione matrimonij ſit conſenſus inter virum, & fœminam. 4 Et videtur, quòd ſic, Quia de ratione matrimonij eſt obligatio, quæ non poteſt prouenire, niſi ex pacto, & conſenſu inter virum, & fœminam: ergo exigitur conſenſus inter fœminam, & virum. *Ratio pro par. affir.* Et confirmatur, Nam ex ſententia omnium iuriſconſultorum, & theologorum, matrimonium non tranſigitur, aut conficitur niſi cõſenſu contrahentium, vt etiam Magiſter ex Pandect. & decret. lib. 4. d. 27. & ſequent. allegat: ergo. *Ratio pro part. neg.* 1. In contrarium eſt, quòd omne ius, quòd alicui competere poteſt ex pacto, poteſt conuenire decreto legis ſuperioris: in omnibus enim alijs negotijs, idem effectus, & obligatio, quæ naſcitur ex contractu, & pacto, poteſt aliunde oriri: vt ſeruitus, quæ ex pacto oriri poteſt, eadem ex iure belli, & alijs cauſſis conſtituitur. 2. Item tranſlatio rerum, quæ pacto conficitur, eadem aut iure præſcriptionis, aut alio titulo fieri poteſt: non ergo videtur negandum, quin etiam obligatio maritalis, quæ contrahentium conſenſu, & pactione firmari ſolet, aliunde etiam poſſit proficiſci.

Reſponſiũ authoris ad dubiũ proximũ. Proba. Pro ſolutione huius dubij dico, quod de ratione matrimonij, abſolutè loquendo, non eſt contractus, nec conſenſus inter virum, & fœminam. Probatur primò illo principio apud Theologos acceptiſſimo, Quicquid Deus poteſt facere cum cauſſa ſecunda, poteſt ſe ſolo facere: ſi ergo pacto, & conſenſu viri, & fœminæ conſtituitur matrimonium: ergo Deus ſe ſolo poſſet facere illam obligationem,

non

Digitized by Google

non ex conſenſu, an pacto aliquo viri, & fœminæ: ſed mutuò vtrumque obligando ad coniunctionem maritalem, eodem modo, perinde ac ſi pacto, & coniunctione coniuncti eſſent. Confirmatur, Quia Deus habet maius dominium ſuper virum, & fœminam, quàm ipſi in ſeipſos: ſi ergo ipſi habent tradendi ſui corporis poteſtatem: ergo etiam Deus, & tale matrimonium eſſet eiuſdem rationis cum matrimonio ex pactis, & conſenſu conſtituto: quia eſſet obligatio eiuſdem rationis, & ad eoſdem fines: atque hoc negare, perinde eſſet, ac ſi quis contenderet, murem à ſole generatum, non eſſe verum murem eiuſdem rationis, cum mure genito à patre, quod olim à legitima philoſophia exploſum eſt. Confirmatur: Dominus pręcepit Oſeæ 1. *Sume tibi vxorem fornicariam, & fac tibi filios fornicationis*. ex quo præcepto, ſi fuiſſet de certa fœmina, potuiſſet Oſeas illam etiam inuitam in vxorem accipere: quia iam erat facta ipſius, quod graues doctores, & egregij factum aſſerunt. Atque hoc pacto non eſt neceſſe recurrere ad diuinam diſpenſationem in pręcepto de fornicatione: quia Deus fecit eam propriam Oſeæ vxorem, quòd etiam videtur ex ſerie dictæ Prophetiæ, vbi illam vxorem vocauit: vt quid ergo non potuit etiam mutuò alterum in alterius tradere poteſtatē? Confirmatur vltimò, Inter primos parentes fuit verum matrimonium, de illis enim dictum eſt, *Propter hanc relinquet homo patrem, & matrem, &c.* & præcepit illis Dominus, *Creſcite, & multiplicamini*, & Adam dixit *Mulier, quam dediſti mihi, dedit mihi de ligno, & comedi*, & tamen Scriptura non meminit pacti inter ipſos: ergo authoritate diuina fuerant coniuncti, quòd Dominus in Euangelio dicere videtur, *Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet*.

Confir. 1.

2.

3.

Nec poteſt dici, quòd factum eſt per illa verba, *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea: quamobrem relinquet homo, &c.* Nec vnquam mihi placuit expoſitio illorum, qui ita dicunt. Nam primum illa fuerunt verba ſolius Adæ, qui matrimonium ſolus facere non poterat. Deinde illa verba videntur eſſe poſt factum matrimonium. Habeo ergo pro certo, nec puto cuiquam dubitandum, quin authoritate diuina poſſet conſtitui matrimonium eiuſdem rationis, ſicut ſi conſenſu partium contraheretur, & forſan ita factum fuit. Palud. verò in 4. diſt. 16. quæſt. 1. articul. 2. dicit, quòd fortaſſe illud matrimonium Deus fecit inter Adam,

Paludan. ſententia non probatur.

Digitized by Google

& Euam ipſo dormiente,& quod euigilans, cognouit factũ in ſe, & prophetauit faciendum in alijs: verius tamen, inquit, eſt, quòd non fuit à Deo immediatè, ſed ſibi fuit inſpiratum,quod conſentiret, & ipſo euigilante conſenſerit mutuò, & ſic ſecutum eſt vinculum. Sed ipſe hoc dicit, nec tamen probat. Vide S.Th.diſt.27.q.1.art.2.q.1.ad 2. & diſt. 33.q.1.art.2.ad 5.& diſt.27.q.1.art.1.q.1.

Duo ex dictis concluſa.

Itaque ex omnibus vltro,citròq; iactatis, duo ſunt, quæ pro compertis haberi poſſunt. Primum eſt, quòd † matrimonium, quantum ad ſuam eſſentiam, nihil aliud eſt, quàm vinculum, ſiue mutua, & indiuidua, id eſt perpetua obligatio viri certi ad certam fœminam, ad procreationem liberorum, ſiue ad vſus generationis: ita vt per procreationem intelligamus,& filiorum,& familiæ inſtitutionem. Secundum eſt, quòd hoc vinculum licet Deus quidem ſine dubio,nullo conſenſu viri,& fœminæ interpoſito,conſtituere poſſit,ex lege tamen naturali, & diuina non contrahitur, niſi coniugum ipſorum conſenſu. 5

Arg. contra prędicta.

Sed contra prędicta arguitur. Nam in contractu ſponſalium eſt mutua obligatio ad vſum matrimonialem, & tamen non eſt matrimonium: ergo non tota ratio matrimonij conſiſtit in mutua obligatione, ſed exigitur aliquis alius contractus, vel conſenſus. Reſpondeo, Primum nego, quod in contractu ſponſalium ſit mutua obligatio, ſaltem immediata ad vſus matrimonij. Non enim poteſt eſſe obligatio ad rem illicitam. Sola autem obligatione ſponſalium ſtante,non eſt licitus vſus matrimonij, imò eſſet fornicatio, cùm exigatur conſenſus de pręſenti. Eſt enim in ſponſalijs obligatio ad contrahendum matrimonium,in matrimonio autem eſt obligatio immediata ad vſus matrimonij, & eſt actualis traditio corporis: vnde naſcitur talis obligatio: & ita intelligendum eſt, quòd ratio matrimonij conſiſtit in mutua traditione corporis, & obligatione ad vſum corporis, ſed traditio intelligitur à quocunque fiat: nihil enim refert, an fiat ab ipſis, qui traduntur, an à ſuperiori.

Reſpõſum authoris. 1.

Sola obligatione ſponſaliũ ſtante congreſſus ſpõſorum eſt fornicatio.

Reſpon 2.

Secundò dico, quòd per obligationem intelligo, non ſolum ius, ſed verum dominium, non enim ita vxor debet viro corpus, vel vſum corporis, ſicut qui pecuniam ex aliqua ſtipulatione debet, quæ quidem debitoris, non creditoris eſt,quamuis debita ſit,ſed corpus vxoris non eſt vxoris: ſed viri, & contra, vt Paul. dicere videtur. Vnde etiam

matri-

Digitized by Google

matrimonium non ſolum eſt mutua obligatio, ſed translatio corporis ad vſus generationis.

Verum ex hoc loco oritur latus diſputationis campus. Si enim ita eſt, vt de ratione matrimonij non ſit, aut contractus aliquis, aut conſenſus coniugum, ſed ſatis eſt mutua obligatio ad vſus matrimoniales cum actuali traditione corporum, & hoc ipſum Deus vniuerſorum dominus non ſolùm poteſt facere, non expectata cuiuſuis authoritate, ſed etiam aliquando fecit: an poteſtatem iſtam reliquerit Reipub. vel Eccleſiæ. Itaque Eccleſia, vel Imperator poſſet conſtituere matrimonium ſine conſenſu, vt ſcilicet poſſit ex cauſſa feminam viro in vxorem dare, aut vtroque aut certè altero inuito. Et videtur, quod ſic, quia in omnibus alijs negotijs omne ius, quod conuenit alicui ex pacto, vel conſenſu, poteſt conuenire ex ordinatione legis. Tam enim in Reipub. ſeculari, quàm in Eccleſiaſtica inuenitur poteſtas transferendi ex legitimis cauſſis dominium rei ab vno ad alterum dominum, priori domino inuito. Cur hanc poteſtatem in hac vna re coarctamus, & contrahimus, vt non poſſit Eccleſia, ex quacunque cauſſa dare viro ius, & poteſtatem in corpus fœminæ, aut contra poteſt ſi quidem princeps, domum, agrum, equum, pecuniam vnius legitimi domini ob criminis, aut ſtipulationis, aut alicuius conditionis cauſſam transferre in nouum dominum, priore etiam reclamante: cur Eccleſia hoc non poterit ex probabili, & iuſta cauſſa facere de corpore ſubditorum? Poſſet ergo Eccleſia conſtituere, vt poſt ſponſalia, & copulam eſſet matrimonium vtroque contrahentium inuito. Confirmatur, Si hoc nō poſſet Eccleſia, eſſet propter vinculum inter coniuges, ſed maius vinculum eſt redigere aliquem in ſeruitutem, & tamen hanc poteſtatem habet, & ei non negamus: imò & parentes poſſent liberos in ſeruitutem dare, ius faſque aliquando fuit, cur ergo hanc poteſtatem in matrimonio, ſcilicet hominis tradendi, tam obſtinatè negamus? Prętere a Ariſtoteles in 1. Politicorum dicit, quòd homo plus eſt Reipublicæ, quàm ſuiipſius: ergo Reſpublica habet maius dominiū ſuper ipſum, quàm ipſemet: ſed ipſe poteſt obligare: ergo ſi indiget Reſpublica perſona iſtius ad iſtos vſus, ſcilicet matrimonij: videtur quod poſſit vti illo, etiam inuito, ſicut poſſet illum etiam exponere morti propter ſalutem totius communitatis.

Diſputatur quæſtio. An Deus poteſtatē per quam poteſt aliquos etiā nolētes iūgere matrimonio, reliq̄rit Reipubl. aut Eccleſiæ.

Ad argu. pro parte affirm. 1.

Confirm.

Argu. 2.

Quod ſi maximè obuiam eatur huic diſputationi per

Digitized by Google

hoc, quòd non idem ius ſit ſuperioribus in res hominum, aut in corpora, aut in perſonas eorum, non tamen ſatis videtur res expediri. Neſcio enim vnde exploratum habeatur, non reſidere hanc poteſtatem in ſuperioribus, cum tamen eis vitæ, & mortis poteſtatem non negemus, quod maius videtur, quàm poteſtas collocandi vxorem viro. Pręterea, Eccleſia videtur hoc iam feciſſe, quia habetur in cap. *ſi conditiones*, de conditionibus appoſitis, ſi quis contrahat cum conditione impoſſibili, vel turpi habetur pro matrimonio (dummodo illa conditio, non ſit contra ſubſtantiam matrimonij, vt contraho tecum ſi me feceris Deum: vel ſi Petrum occidas) tunc eſt verum matrimonium, & tamen eſt ſine conſenſu: ergo, &c. Nec ſufficit dicere, quòd illud matrimonium eſt pręſumptum, quia nulla videtur pręſumptio contra eum, qui appoſuit impoſſibilem conditionem. Item, & certè fortius, Eccleſia poteſt facere aliquem monachum profeſſum etiam inuitum: & tamen hoc eſt maius vinculum, cùm dirimat matrimonium: ergo etiam poterit Eccleſia facere ex non marito maritum. Maior probatur ex 1. cap. de regularibus, libro 6. vbi decernitur. Si quis perſeuerauerit in monaſterio ſcienter, & voluntariè, habeatur pro profeſſo etiam ſine conſenſu, & eſt verus monachus, etiamſi nolit: nec eſt profeſſio præſumpta, ſed vera, & eſt obligatus in foro interiori. Et certè oporteret oſtendere hanc expectationem, vnde ſcilicet habeatur, quòd omnia alia, quæ fieri poſſunt per contractum voluntarium, poſſunt fieri authoritate ſuperioris, & hoc ſolùm non poteſt. Item ſi hoc negatur Eccleſiæ, eſſet propter nimiam libertatem, quam Deus voluit eſſe in matrimonijs contrahendis. Sed contra, Eccleſia, cogit per excommunicationes, & alias pœnas eos, qui contraxerunt ſponſalia ad contrahendum matrimonium, quod adimit libertatem: imò poſſet princeps ſtatuere pœnam mortis, ſi quis non duceret ſponſam: ergo poſtquam hoc modo poteſt adimere libertatem, quare negatur de matrimonio? Item ſi Chriſtus potuit (vt certum eſt) hanc poteſtatem dare Eccleſiæ, videtur, quod ſaltem in caſu dederit, puta ſi Eccleſia periclitaretur niſi filius Regis duceret filiam regis Turcarum, alias Chriſtianam, & volentem, & ille filius nullo modo vellet, quare Papa non poſſet eum cogere: cogere inquam, hoc eſt obligare tantum, ac ſi omnino duxiſſet illam? Item

Occurritur obiectioni, & adfertur. Arg. III.

Arg. IV.

Arg. V.

Arg. VI.

Ar. VII.

in illo caſu, vel ſimili poteſt Eccleſia pręcipere, vt ducat, & excommunicare niſi ducat: hoc autem omnino tollit libertatem, cùm nullo modo poſſit euadere damnationem, niſi ducat: ergo non obſtat libertas, quin poſſit Eccleſia conſtituere verum matrimonium. Item, *quæ à Deo ſunt ordinata ſunt*, ad Roman. 13. & Geneſ. 1. *Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona*: ſed hoc expediret multum Reipublic. vt talis poteſtas eſſet in ſuperioribus, cùm aliquando eſſet remedium ad conſtituendam pacem, & tollendum bella pernicioſa. Et confirmatur, Caſu, quo eſſent decem homines, & fœminæ, vt tempore Noe, quare non poſſet cogi vir ad accipiendum vxorem? Nonne poterat cogere Noe filios ſuos, & filias? certè non videretur intollerabilis error, ſi quis vellet defendere, quòd poſt ſponſalia poſſet Eccleſia matrimonium conſtituere, & obligare aliquem, ſequuta copula, altero etiam inuito. *Ar. VIII.* *Arg. IX.* *Confirm.*

Sed quia Theologis non licet in ſuis diſputationibus, ſicut iuriſconſultis, aliquid inſolens, nouum, & inauditum contra maiorum authoritatem aſſerere: ideo ſequutus communem opinionem teneo, quòd † matrimonium nulla
7 authoritate humana poteſt conſtitui, niſi conſenſu contrahentium. Probatur, Ex tali coniunctione fruſtraretur vtroque fine matrimonium: ergo Eccleſia non poteſt. Aſſumptum probatur. Primus enim finis matrimonij, ſcilicet procreatio prolis, & educatio, certè eſſe non poſſet inter inuitos, & ſe non inuicem amantes, cùm commercium matrimoniale ſit magnum ſignum amoris. Et propter hoc, Paul. ad Eph. 5. & Coloſ. 3. commendat viris, vt diligant vxores ſuas, & Dominus in Geneſi, *propter hanc, &c.* quia ſcilicet non poſſunt matrimonialia officia expendi ſine mutuo amore, & animorum concordia, quæ inter eos, qui inuiti iuncti eſſent, malè coaleſcere poſſet, coniugibus malè inter ſe conuenientibus, & de liberis diuerſa ſentientibus. Secundus etiam finis multò minus conſequi poſſet: nam officia, & mutua obſequia, niſi ex amore proficiſci non poſſunt, qui contingere, aut vix, aut nunquam poſſet, ſi matrimonia inter inuitos conſtituerentur. Confirmatur, Quia poteſtas humana omne vinculum, quod poteſt conſtituere, poteſt dirimere: Sed Eccleſia non poteſt dirimere vinculum matrimonij: ergo nec conſtituere. Maior patet, Quia in omnibus alijs tranſlationibus rerum, ſicut poteſt princeps, *Reſpõſum authoris.* *Prob. 1.* *Prob. 2.*

rem transferre inuito domino, ita etiam poſt translationem poteſt, inuito ſecundo, priori domino reſtituere, non obſtante quacunque poſſeſſione, & vſu rei, ita quod eandem poteſtatem habet ad reſcindendum contractum, ſicut ad conſtituendum, ſed non poteſt Papa reſcindere contractum matrimonij, ſaltem partibus inuitis, vel poſt matrimonij vſum: iuxta illud, *Quod Deus coniunxit, &c.* ergo. Et certè nulla ratio eſt, vt ex aliqua cauſſa Eccleſia poſſet matrimonium conſtituere inuitis partibus, reſcindere autem, etiam ipſis

3. poſcentibus, nullo caſu poſſit. Tertiò, Si eodem tempore Petrus per verba de pręſenti contraheret cum Maria, & Papa traderet in matrimonium Mariam Ioanni, tunc, vel nullum eſſet matrimonium, vel illa eſſet vxor duorum. Patet, Ibi ſunt duæ cauſſę ſufficientes ad conſtituendum matrimonium: ergo, vel vtraque habet effectum, & ſic illa erit vxor

4. duorum, vel ſe mutuò impediunt, & tunc nullum eſſet matrimonium, & nunquam ſciri poſſet, an aliquod ſit verum matrimonium, vel non: quia dubitari poſſet, an Papa velit eam tradere alteri. Et ſi dicas, quòd in eo caſu authoritas ſuperioris maior eſt, & per conſequens illa eſſet vxor Ioannis: Contra, & eſt quartum argumentum, Si hoc Papa poteſt: ergo & quilibet Epiſcopus in ſua diœceſi: neſcio enim quid Papa poſſet in tota Eccleſia, quod non poſſit Epiſcopus in ſuo Epiſcopatu, niſi fortè in illis, quæ de ſe ſpectant ad vniuerſalem Eccleſiam, vt determinatio fidei: omnia enim alia, quæ Papa poteſt, videntur Epiſcopi etiam poſſe in ſua diœceſi, niſi quòd in aliquibus poteſtas eorum contracta eſt iure, vt in diſpenſationibus votorum, & impedimentorum matrimonij. Quintò, Eccleſia nunquam

5. vſa eſt hac poteſtate, nec in lege naturæ, nec in lege ſcripta, nec in lege Euangelica, cùm tamen non ſit dubitandum, quin aliquando expediret vti hac poteſtate: ergo ſignum eſt, non eſſe talem poteſtatem in Eccleſia. Sextò, Eccleſia

6. cogit aliquem ad contrahendum matrimonium, vt poſt ſponſalia: nolentes autem non iungit tanquam coniuges: & tamen in omnibus alijs, ſi quis nollet reddere debitum, cogitur ad reddendum debitum, decretis, & pœnis. Ergo, ſi Eccleſia poſſet dare maritum puellę ipſa inuita, deberet poſt ſponſalia, etiam ſi nollet tradere eam in manus viri, quod tamen nunquam tentauit facere.

Ad argumenta in contrarium patet quid dicendum. Dicimus

Digitized by Google

cimus enim, quòd in omnibus alijs translationibus, & vin- *Reſpondetur ſimul ad argumenta omnia pro parte affirm. paulò ante adlata.*
culis non impeditur finis,propter quem inuentæ, & inſti-
tutæ ſunt. In propoſito autem (vt oſtenſum eſt) omnino
tolleretur finis matrimonij. Secundò dicimus, quòd in
alijs translationibus, ſi fortè poſt factum ſequatur maius
inconueniens,poteſt remedium adhiberi. Poſſunt enim re-
uocari in priorem, aut meliorem ſtatum:matrimonium au-
tem,ſemel ritè perfectum,dirimi, aut reuocari non poteſt,
& ideo non eſt tantum periculum, ſi fiant ſine conſenſu
eorum, ad quos ſpectant, & ideo etiam timor impedit ma- *Reſp. 1.*
trimonium, & non alia. Tertiò etiam videtur potiſſima 2.
ratio, quia in omnibus alijs negotijs idem effectus ſequitur, 3.
ſi aliqua tranſlatio fiat authoritate ſuperioris,vel hominum
voluntate, & pacto: in eoſdem enim vſus eſt dominus rei,
qui eam ſibi vendicat authoritate legis, aut præſcriptione,
aut quouis alio legitimo titulo, ac ſi habuiſſet emptione:
aut donatione domini: & idem eſt de pecunia, & omni-
bus alijs, matrimonium autem in eos vſus Deus, & natu-
ra conſtituerunt, qui niſi à voluntarijs exigi nullo modo
poſſunt. Nunquam enim quiſquam inuitus operam libe-
ris dare poterit procreandis, aut procreatos educare, & in-
ſtituere.

Quare omnino, ſi maximè princeps, aut Eccleſia poſſet
viro vxorem, aut contrà, mulieri maritum dare, omnino
ea donatio inefficax eſſet,etiam in illos effectus,aut vſus,qua
re prorſus vana eſſet huiuſmodi poteſtas: ſecus autem eſt
de Deo, qui non ſolùm corpora, ſed animas, & corda ha-
bet in poteſtate, & ſuo nutu mortales in quacunque officia
voluerit, nolentes, aut volentes trahere poteſt, & non mi-
norem poteſtatem habet ad iungendum inuicem corpora
vinculis coniugalibus, quàm animas mutua beneuolentia,
& amore. Quartò dicimus, quòd in tali neceſſitate, qua 4.
teneretur quis vxorem ducere, Reſpubl.poſſet quidem hu-
iuſmodi compellere, ſed ſi omnino nollet, non poſſet inuito
vxorem dare:vnde nõ excuſantur filiæ Lot ideo,quòd etiam
credentes fortaſſe nullos alios ſupereſſe in genere humano,
ingreſsæ ſunt ad patrem, non ſolùm quia inceſtæ, ſed quia
ad non ſuum virum acceſſerunt.

Digitized by Google

DE SECVNDO PVNCTO PRIMÆ PARTIS.

Qualis ſit matrimonij conſenſus inquiritur.

SEd reſtat inquirere, † qualis ſit iſte conſenſus 8
matrimonij. Nec tamen eſt in animo omnia, quæ de conſenſu matrimoniali à doctoribus diſputantur, tractare (eſſet enim infinitum) ſed ſolùm vnicum locum delegi, de quo iuriſconſulti, & Theologi ambigunt, & contendunt, & adhuc ſub iudice lis eſt, An ſcilicet contractus per verba de pręſenti, & cum conſenſu, interpoſita conditione de futuro, adueniente illa conditione, matrimonium teneat, non reuocato priori conſenſu, vt: Accipio te in vxorem, ſi pater tuus conſenſerit: vel ſi pater tuus obierit, & pono etiam, quod contractus fiat cum intentione contrahendi matrimonium poſita conditione. Et quidem illuſtres, & celeberrimi Doctores pontificij iuris defendunt aſſertoriam partem, prorſus affirmantes, firmari eo caſu matrimonium adueniente conditione, nec opus eſſe nouo conſenſu, aut contractu, Panor. cap. *de illis*. de conditio. appoſit. Hoſt. in ſumma, quòd etiam ſentiunt Theologi nõ ignobiles, inter quos videtur eſſe Petrus Paul. author alioqui quantiuis precij, in 4. d. 29. q. 2. concl. 8.

Quæſtio difficilis.

Panorm. Hoſtiẽ. & Pet. Pal. ſententia affirmat.

Pro hac ſententia affirmat. Argu. 1.

Et contendunt argumentis hoc confirmare. Primùm in omnibus alijs contractibus conditionatis, adueniente conditione, manet contractus abſolutus, nullo nouo conſenſu requiſito, vt ſi contrahatur ſic, Do tibi centum libras ferri, ſi nauis mea ſalua venerit: do domum, ſi nuptui dederis filiam: vendo agrum, ſi pater obierit: conditione poſita tenet contractus: ergo etiam in matrimonio.
2. Secundo ſi hoc negetur matrimonio, quod conceditur alijs pactis, hoc eſſe non poteſt, niſi ratione libertatis ſingularis, quæ in matrimonijs prę alijs exigitur, ſed hoc ipſum eſt contra libertatẽ, ſcilicet non poſſe contrahere cùm quis voluerit, & pro tempore, quo voluerit, & ſicut voluerit: ergo ſi quis nunc vult contrahere pro craſtina die, & non pro hodierna, omnino videtur cõtra libertatẽ, qđ impediatur.
3. Preterea ille contractus non eſt ſponſaliũ: ergo eſt matrimonialis. Conſequentia

tia eſt nota. Antecedens probatur, Quia ſi eſſet ſponſalium, vel pro tempore, quo fit, vel pro tempore conditionis. Non primum, quia, quod impedit matrimonium, impedit ſponſalia, ſcilicet effectus conditionis: nec ſecundum, quia contractus ſub conditione, quando ponitur conditio, manet purus, id eſt, ac ſi eſſet ſine conditione: vt ſic, Contraho tecum, ſi habes facultatem patris tui: ſi conditio adeſt, tantum valet, ſicut, Contraho tecum abſolutè ſine conditione: ergo pro tempore, quo ponitur conditio, iam contractus ille manet abſolutus, & per conſequens eſt matrimonium. Confirmatur, quod non ſint ſponſalia pro nunc: quia ex illo contractu non naſcitur publicæ honeſtatis iuſtitia, vt habetur *c. vnico*, de ſponſalibus, libro 6. vbi dicitur, quod in ſponſalibus conditionatis, non contrahitur publicæ honeſtatis iuſtitia, niſi purificatus fuerit contractus per conditionis euentum, & tamen ex ſponſalibus naſcitur publicæ honeſtatis iuſtitia. Item contractus nihil efficit, niſi ex intentione contrahentium, ſed iſti intendunt efficere matrimonium, & nõ 4. ſponſalia: ergo ſi non efficiunt matrimonium, nihil efficiũt: cuius contrarium patet, quia talis obligatur illo contractu poſita conditione, vt dicitur in capit. ſupra citato, & cap. *ſuper eo:* de condi. appoſi. Præterea, Si talis contractus fieret tempore, quo ponitur conditio, eſſet verum matrimonium. 5. Sed idem videtur operari ille contractus præteritus, ſi interim non eſt reuocatus, ſicut ſi nunc eſſet: ergo videtur, quòd faciat matrimonium. Sextò arguitur in cap. *de illis*, de conditionibus appoſitis: dicitur enim, quod ſi quis 6. his verbis iurauerit, fœminam ſe ducturum vxorem, ſi dederit pecuniam: ſi non dederit, non eſt reus periurij, niſi conſenſus de præſenti interuenerit: aut copula carnalis fuerit ſubſecuta: ergo a contrario ſenſu, ſi ſit conſenſus, erit reus periurij. Sed in propoſito: vt ſupponimus, eſt conſenſus de præſenti: ergo erit matrimonium. Item ſi Contraho tecum pro craſtina die, adueniente craſtina die, videtur 7. quod ſit matrimonium, non pro nunc, ſed pro craſtina die. Probatur, Sicut ſi dicat, Si craſtina dies fuerit, vel ſi ſol oriatur cras, duco te in vxorem, eſt matrimonium: ergo etiam cum alia conditione, ſi adueniat conditio, quæ ſuſpendit contractum, videtur contractus purus, & per conſequens matrimonium. Idem enim videtur, pro craſtina die, & pro tempore, quo dederis mihi centum. Præterea, Si quis cõtra- 8.
heret

Digitized by Google

heret his verbis, Contraho tecum, ſi conſentias, & contrahas mecum, ipſa reſpondente, Contraho, eſt verum matrimonium, & tamen illa conditio eſt etiam de futuro: ergo à ſimili ſi dicat, Contraho tecum, ſi intra annum conſenſeris, poſita conditione, erit verum matrimonium. Aſſumptum probatur. Nam in contractu matrimonij ita videtur contingere, quod alter prius dicat, Contraho tecum, & adueniente conſenſu alterius, perficitur matrimonium: vnde ſemper videtur, quod efficacia conſenſus dependeat à futuro.

Reſponsū authoris, & Theologorum. In contrarium eſt communis ſententia Theologorum, ex quorum authoritate, & doctrina pono canonem vniuerſalem, Si † ex aliquo pacto, aut ſtipulatione non ſtatim ab initio oritur matrimonium, quicquid poſtea ſuperuenerit, ſiue ſit ætas, ſiue copula carnalis, ſiue diſpenſatio ſuper impedimentum, ſiue conditio appoſita contractui, nunquam erit matrimonium, niſi de integro omnia ponantur, quæ neceſſaria ſunt, & de eſſentia matrimonij. 9 Vnde dico, quòd ad legitimum matrimonium, & verum, ſicut ſufficit, ita exigitur mutuus conſenſus expreſſus, & purus in præſenti, hoc eſt pro tempore, pro quo contrahunt, & pro tempore pro quo matrimonium conficitur: & ſic in dubio oblato ſolum ſunt ſponſalia, & etiam adueniente conditione. *Probat. 1.* Probatur primò, Matrimonium eſt ſacramentum nouæ legis, quod non videtur dependere de futuro, & ratihabitio non efficit ſacramentum: ergo. Prætereà (vt habetur in cap. *ſuper eo.* de conditionibus appoſitis) Talis contractus ſuperueniente conditione non eſt matrimonium, quia tunc ſi matrimonium iam eſſet ratum, & integrum, non eſſet cogendus ad contrahendum, ſed ad cohabitandum, vel conſummandum matrimonium, ſed cogitur contrahere: ergo talis contractus non habetur pro matrimonio. 2. Prætereà, Matrimonium conficitur ex conſenſu: ſed ille conſenſus non fuit ſufficiens: ergo nec eſt ſufficiens poſita conditione. Probatur minor, Si talis ante aduentum conditionis reuocet conſenſum, iam non eſt matrimonium, vt etiam authores contrariæ ſententiæ tenent: ergo nec nunc, etiam ſi non diſſentiant. Probatur iſta conſequentia, Quia diſſenſus non tollit, nec irritat virtutem contractus: ergo ſi contractus habeat vim conficiendi matrimonium, non obſtante diſſenſu, efficit matrimonium. Quòd verò diſſenſus non irritet illum contractū

patet.

Digitized by Google

patet. Quia non obſtante quocunque diſſenſu, compelletur ad contrahendum, vt videtur ex illo c. *ſuper eo*, alias contractus conditionalis eſſet nullius roboris, ſi per ſolam voluntatem alterius contrarium reſcinderetur. Præterea, Si tentaret contrahere cum alia ante aduentum conditionis, tenebit matrimonium: ergo etiam adueniente conditione nō tenet matrimonium cum prima. Probatur conſequentia, Quia ſine dubio, ſi quis habet poteſtatem contrahendi cum alia, habet poteſtatem non contrahendi cum iſta. 2.

Reſpondetur ad argumenta pro parte affir. Fanor. Hoſ. & Paludani.

Ad argumenta autem in contrarium: dico ad primum, quòd certè ex natura contractus non habetur, quòd adueniente conditione, ſit translatio rei, cùm primus contractus ſolum videatur promiſſiuus, ſed hoc diſponitur legibus, quod qui promiſit, velit nolit, ſtet promiſſis, quod (vt ſupra dictum eſt) in matrimonio leges diſponere non poſſunt. Vel poteſt dici abſolutè, quod in alijs negotijs tenet contractus adueniente conditione, non autem in matrimonio propter ſummam illam libertatem, quam Deus voluit eſſe in matrimonio, vt ſcilicet quicunque nondum habet vxorem ſit in eius libertate, & poteſtate, vel accipere, vel non accipere: quare cùm etiam ſecundum aduerſarios talis ante aduentum conditionis non haberet vxorem, in eius poteſtate eſt ducere: aut non ducere: & per hoc patet ſolutio ad ſecundum. Ad tertium: dico, quod tale pactum eſt ſponſalium pro nunc, & pro tempore etiam conditionis. Ad quartum dico, quod quantuncunque habeat intentionem non ſponſaliorum, ſed matrimonij, tamen in fauorem matrimonij hoc valet, & intelligitur illa clauſula, Si non valet, vt ago: valeat, vt valere poteſt. Ad ſeptimum alijs omiſſis, dico, quod ſi quis contrahat in tempus incertum, non eſt matrimonium, ſed ſponſalia, niſi fortè ſit in tēpus neceſſarium, vt in craſtinum.

Ad ar. 1. & 2. *Ad 3.* *Ad 4.* *Ad 7.*

Dubium incidens. Pro parte affirm. Arg. 1.

Sed quid ſi ſuperueniente conditione perſeuerat conſenſus contrahentium, an ſit matrimonium? Et videtur, quod ſic: quia ſi a principio fuiſſet poſita conditio, fuiſſet matrimonium: ergo ſi nunc conſenſus vtriuſque adeſt cum conditione, videtur, quòd idem operetur. Et confirmatur, Quia (vt dictum eſt) conſenſus de præſenti ſufficit ad ſubſtantiam matrimonij: ergo ſi nunc adeſt conſenſus, erit matrimoniū verum. Sed his non obſtantibus dico, quod etiamſi conſenſus, qui ab initio fuit in vtroque, perſeueret, non eſt matrimonium. 2.

Reſponſiō autoris.

Proba. 1. monium. Et probatur, Ab initio non fuit matrimonium: ergo oportet, quod de integro ponantur omnia ſufficientia: ſed ille conſenſus, qui fuit a principio, non fuit ſufficiens ad matrimonium, cum non eſſet purus, ſed verè conditiona-
2. tus: ergo nec nunc ſufficit. Item conſenſus non ſufficit niſi exprimatur: ſed conſenſus ille non exprimitur per aduentũ conditionis: ergo non efficit matrimonium. Item ille con-
3. ſenſus (vt habetur in illo ca. *ſuper eo.*) habetur non pro conſenſu de præſenti, ſed de futuro: ergo non ſufficit ad matrimonium. Præterea, Per id, quod non eſt in poteſtate alicuius, non videtur propriè confiſci matrimonium: ſed conditio illa non eſt in poteſtate contrahentis: ergo non poteſt
4. facere matrimonium.

Ad argumenta in contrarium reſpondetur. Ad primum nego conſequentiam. Ad ſecundum dico, quod ſi nunc ſit conſenſus, & nunc ponitur conditio, re vera eſſet matrimonium, ſaltem ſi exprimatur conſenſus: ſed ſi ſolum manet conſenſus, Quia approbo quidem primum pactum, & placet mihi, ſed nihil de nouo volo facere, non eſt matrimonium. Ex dictis patet, quid dicendum ad caſus contingentes, cùm quis minor ætate contraxit per verba de præſenti, & cum conſenſu etiam de præſenti, & cum intentione contrahendi etiam matrimonium: an cùm peruenerit ad ætatem legitimam, & prius non reuocauerit * conſenſum, imò placet ei ſemper primus contractus, an teneat matrimonium. Item ſi quis contraxerit cum conſanguinea, ea conditione, ſi Papa diſpenſauerit, & diſpenſat etiam ſi habeat acceptam, & gratam diſpenſationem. Ad omnia hæc, & ſimilia reſpondetur, nullum tale eſſe matrimonium.

Ad ar. 1. & 2. pro part. affi.

Ex dictis reſpõderi poteſt ad caſus plures cõtingentes.

**Forte, renouauerit*

Sed reſtat ſcrupulus non contemnendus, † Quid ſi 10 deceptus contrahat, an teneat matrimonium: an ſi eo caſu, vel ſimili credens iudicio, & ſententiæ iuriſconſultorum, crederet ſe verè contraxiſſe, & hoc errore ſeductus affectu maritali contraheret, & conueniret cum huiuſmodi muliere ſibi deſponſata, quam aliàs non eſſet ducturus: an matrimonium eſſet validum. Diſputari certè in vtranque partem probabiliter poſſet. Nam primò videtur matrimonium tenere, non enim iura, vel Doctores alium errorem tradunt impedire matrimonium, quàm errorem perſonæ: ſed in caſu poſito non interuenit error perſonæ,

Dubium incidens, quod in vtranque partẽ diſputari probabiliter poteſt.

Arg. pro par. affir.

ſed

Digitized by Google

ſed iuris:ergo ſibi imputetur, ſi crediderit in hoc viris minus ſapientibus: quemadmodum ſi crediderit eſse virginem, quæ paſsa eſt virum, vel diuitem, quæ pauper erat.

Econtrario tamen adduci poteſt, nam hic non videtur velle aliquid de integro, hoc eſt quicquam agere noui, ſed ratum habere, quod putat iam actum eſſe. Si ergo revera matrimonium antè nullum fuerat, nec nunc quidem erit ſanè: quod tamen in alio loco prolixius dicendum reſeruo. *Arg. pro part. neg.*

Sed in præſentia mihi potius placet, vt dicamus, tale matrimonium nullum eſse, non ſolùm propter argumentum iam factum, quod tamen non infirmum eſt: ſed quia in vniuerſum error circa ea, quæ ſunt de eſsentia contractus, vitiat contractum: talis autem videtur in hoc caſu contigiſſe, cùm iſte credat, ſe iam non eſſe ſui iuris, ſed actam rem agere, & verè eſse matrimonium, atque ideo meritò, reſcinditur contractus, tanquam ex errore procedens. Facit ad hoc, quod Doctores notant in cap. 1. de regul. lib. 6. Si quis ante annos pubertatis facit votum religionis, non obligatur, etiam ſi maior factus ratificauerit ex errore: quia ſcilicet credebat votum tenere. Puto ergo omnino, quòd non eſt matrimonium: quia ille habet errorem circa eſsentialia, & fundamenta matrimonij, ſcilicet circa conſenſum, qui de ſubſtantia eſt matrimonij: & nihil eſt tam contrarium conſenſui, quàm error. l. *ſi per errorem.* ff. de iuriſdictione omnium iud. *Reſponſ. authoris. Ratio.*

SECVNDÆ PARTIS, RELECTIONIS DE MATRIMONIO,

SVMMA.

1 *An, ſicut Eccleſia aliquas perſonas ſua authoritate reddit illegitimas ad contrahendum, ſic princeps*

ſecularis

Digitized by Google

ſecularis hoc poſſit.

2 *Authoris ſententia de dubio, an princeps ſecularis poſſit ponere impedimentum matrimonio.*

3 *An gradus omnes, qui Leuit. 18. & 20. prohibentur, ſint iure naturali prohibiti.*

4 *Ex hoc, quòd perſonæ aliquæ iure Diuino prohibeantur contrahere, non ſufficienter probatur, ſi contrahant, matrimonium eſſe nullum, & irritum.*

5 *Ex hoc etiam, quod perſonæ aliquæ in Leuit. prohibentur contrahere, non dicitur firmum argumentum ad probandum, eas tempore legis Euangelicæ iure Diuino prohiberi.*

6 *Quæ perſonæ ſint prohibitæ a matrimonio iure Diuino, terminari non poteſt, niſi ratione naturali, hoc eſt, ex naturali Philoſophia, & propoſitionibus lumine naturali cognitis.*

7 *Quòd non omnes gradus in Leuitico prohibiti, ſint iure naturali prohibiti, oſtenditur.*

8 *Quòd non ſit prohibitum lege naturæ, ducere vxorem fratris, vita defuncti.*

9 *Quòd nunquam fuerit prohibitum iure Diuino veteris legis, ducere relictam fratris, ſine liberis defuncti, vt in cauſſa Regum Angliæ contigit.*

10 *Quòd ſecluſo iure humano, ſine quacunque Papæ diſpenſatione, poſſet frater vxorem fratris accipere, ſiue cum liberis, ſiue ſine liberis defuncti.*

IN ſecunda parte tractandum eſt de impedimentis matrimonij: & primum dubium eſt: An † ſicut Eccleſia aliquas perſonas ſua authoritate reddit illegitimas ad contrahendum, etiam princeps poſſet hoc facere: vtrum ſcilicet princeps ſecularis poſſit ponere impedimentum matrimonio, hoc eſt, an perſonæ legitimæ ad matrimonium poſſint lege ciuili illegitimæ reddi, ita vt ſi con- 1

Digitized by Google

contrahant, factum non teneat. Et videtur, quòd ſic, ſicut enim ſupra inductum eſt: ſicut in naturalibus, ita in moribus, & ciuilibus ratio rei ſumenda eſt ex fine. Poteſtas regia, vel ciuilis conſtituta eſt propter bonum Reip. quicunque ille ſit, ſiue pacificus conuictus, ſiue etiam ſimpliciter omne bonum quatenus humanum eſt: ergo quicquid, vel neceſſarium eſt, vel conducit ad talem finem, omnino videtur cadere ſub poteſtate regia, ſiue ciuili: ſed bona pars communis, ſiue ciuilis boni conſtat ex matrimonijs: ergo poteſt princeps leges condere: vbi matrimonia quoquo modo obſtantia commodo Reip. vitet, & irritet. Item videtur, quòd finis matrimonij ordinetur ad finem legiſlatoris, ſcilicet in bonum commune: ergo, &c. *Quæſtio, Vtrũ princeps ciuilis ponere impedimentũ in matrimonio poſſit. Pro parte affirm. Arg. 1.*

Secundò arguitur, Omnes rationes, quæ à doctoribus ponuntur, vt Eccleſia aliquos gradus conſanguinitatis arceat a matrimonio, procedunt in lumine naturali, & intra prudentiam politicam: ergo cùm prudentia politica ſit regula principum, & gubernatorum Rerumpublicarum (vt Ariſt. ponit in Ethicis) ſequitur, quòd hoc ſpectabit ad humanam, & ciuilem poteſtatem. Antecedens patet, Nam altera ratio ſolet aſſignari periculi cognatorum in eadem domo habitantium: ne ſi licentia matrimonij permitteretur inter ſe coniugio iungendi, daretur occaſio inceſtus, & ſtupri. Altera eſt, vt amicitiæ propagentur, neque neceſſitudines inter vnos eoſdemque lares, & parietes coerceantur: ſed vtraque res ſpectat certè ad ciuiles leges, quæ prohibere habent ſtupra, ſicut, & adulteria, & etiam in Republica, amicitias inter ciues conſtare, & propagari: ergo tota res non videtur excedere ciuilem poteſtatem. *Arg. 2.*

Tertiò, Matrimonium, vel eſt contractus ciuilis, vel fundatur in contractu ciuili: ſed princeps habet poteſtatem ſuper omnes tales contractus: ergo poteſt leges facere de matrimonijs contrahendis. Et confirmatur, Quia multæ leges latæ ſunt, vbi aliqua matrimonia prohibentur, vt patet ff. de ritu nuptiarum, l. *ſororis.* §. *ſi quis.* & l. *ſemper.* §. *ſi ſenatorum.* & l. *palam.* §. *ſenatus.* & l. *quinetiam*, *& non eſt.* & l. finali, dicitur, quòd quoddam eſt crimen inceſtus contra ius gentium, quoddam ſolùm contra ius ciuile, & idem l. *ſi adulterium, cum inceſtu.* §. 1. ff. ad l. Iuliam de adulteris. *Arg. 3.*

Nec

Digitized by Google

Refutantur ea, ex quibus argumenta alterã videtur poſſe infirmari. Nec valet dicere, quòd matrimonium eſt ſacramentum, & ideo eximitur a quacunque poteſtate non ſpirituali: Primò, quia redibit difficultas de matrimonio antequam eſſet ſacramentum propriè, ſed ſolùm in officium. Secundò, quia non obſtat, quod ſit Sacramentum, quin priuati homines leges, & conditiones apponant matrimonio, ſine quibus non eſt ſacramentum. Et rurſus, Papa non habet poteſtatem ſuper matrimonium, niſi ſolùm inquantum eſt contractus quidam: ergo per hoc, quod eſt ſacramentum, non excluditur à poteſtate ſeculari, ſicut ſi emptio eſſet ſacramentum.

Refut. 1.

2. Nec rurſus valet dici, quod matrimonium eſt contractus in foro conſcientiæ, & apud Deum, & quòd princeps non habet poteſtatem in foro conſcientiæ, ſed ſolùm in foro contentioſo. Primò, quia etiam alij contractus ciuiles ſunt contractus in foro conſcientiæ, vt emptio, donatio, & alij ſimiles contractus. Et iterum falſum omnino, & erroneum eſt dicere, quòd principes non habent poteſtatem in foro conſcientiæ, cùm poteſtas ciuilis ſit etiam a Deo æquè, ac ſpiritualis, dicente Paul. ad Roman. 13. *Omnis poteſtas a Deo eſt*, &, *Qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit.* Ergo nec ex hac parte poteſtas ciuilis a matrimonio arcetur.

3. Nec iterum ſufficit dicere, quod matrimonium eſt pactum naturale: hoc eſt, quod eſt de lege naturali. Alia verò pacta ſunt ciuilia, id eſt, ex ordinatione legum ciuilium, & ideo non ſubijcitur legibus ciuilibus: hoc, inquam, non ſufficit: nam etiam alia pacta, vt donationes, promiſſiones, & reliquæ ſtipulationes tenent, & ſunt vera pacta, excluſis legibus ciuilibus.

4. *Infirmatur reſponſum quorundam.* Nec demum diluit quæſtionem dicere, quòd ad leges ciuiles ſpectet, ſolùm præmiare bona, & punire delicta, vt adulterium, furtum, homicidium, non autem aliquid, quod natura ſua bonum eſt, aut licitum prohibere: exempli gratia, Conſobrinam in vxorem ducere, non ſpectat ad legem ciuilem hoc prohibere, ſed ſi natura hoc illicitum ſit ſororem ducere, ſpectaret ad legem hoc punire: non, inquam, hoc ſufficienter ſatisfacit huic negotio: falſum enim eſt, leges ciuiles non poſſe aliquid natura licitum vitare. Vt enim Ariſto. docet, leges feruntur de his, quæ prius, quàm ſan-

ſanciantur, nihil intereſt ſic, an aliter fiant, poſtea verò refert, & ſine dubio poteſt lex non ſolum mala punire, ſed etiam aliquid conſtituere in genere vitij, aut virtutis: poteſt ſi quidem lex prohibere ſumptus alioqui licitos, ludos alias innoxios, & multa huius generis, quæ in Republica eſſe poſſunt, alioqui poteſtas ciuilis eſſet deficiens, & Reſpubl. non ſibi ſufficiens, ſi non poſſet leges condere ſuo ſtatui conuenientes, & de rebus nulla alia lege conſtitutis. *Ariſt. lib. cap. 7.*

In contrarium eſt, Quia idem non videtur ſpectare ad diuerſos principatus, & legiſlatores. Eſſet enim turbatio, & confuſio rerum ſi de eadem re diuerſa inſolidum conſtituerentur in ordine ad eoſdem ſubditos, quod tamen in propoſito contingeret, ſi princeps ſecularis, & Pontifex poteſtatem haberét de matrimonio conſtituendo: poſſet enim aliquid contrarium ab vno conſtitui legibus alterius, atque adeò populus incertus teneri cui maximè parendum eſſet. Item aliqui gradus prohibentur lege ciuili, qui tamen non prohibentur Lege Canonica, inter quos matrimonia recipiuntur ab Eccleſia: ergo. Item matrimonium eſt cauſſa ſpiritualis: ſed poteſtas ciuilis non agit cauſſas ſpirituales: ergo &c. *Argu. pro parte contraria.*

2 Ad hanc quæſtionem reſpondeo primum, Mihi † non eſt dubium, quin princeps ſecularis ex genere, & natura ſuæ poteſtatis vim habeat, & iuriſdictionem ſuper matrimonium, etiam ad prohibendum connubia inter cognatos, aut affines, & poſſet leges ferre, & impedimenta ponere ſimilia, ſicut Eccleſia. Nec video, cur Moyſes legiſlator eaſdem leges propria authoritate contra matrimonium ferre non potuerit, quas authoritate diuina tulit, & ponamus, eius poteſtatem nullo modo fuiſſe ſpiritualem, ſed fuiſſe principem populi Iſrael. Nec ſcio quare, ſi lege naturali prohibitum non eſſet, matrem habere vxorem, cur princeps huiuſmodi legem ferre non poſſet, irritans omnino ſi quid ſecus factum fuiſſet. Imò puto ante legem Chriſti nullam fuiſſe propriè poteſtatem, nec iuriſdictionem ſpiritualem, qualis eſt in Eccleſia: & tamen neſcio cur principes non poſſent leges facere de matrimonijs contrahendis. Confirmatur, In lege naturali videntur fuiſſe leges de matrimonijs contrahendis, vt de ſuſcitando ſemine fraterno: imò multa poſita in Leuitico ſunt de iure naturali, vbi nulla erat poteſtas ſpiritualis. *Reſpõſum authoris vnum.*

ſ Secun-

Digitized by Google

Reſp. authoris alterum. Secundo dico, Hoc non obſtante Eccleſia poteſt prohibere poteſtatem ciuilem ab hac iuriſdictione: hoc eſt, princeps temporalis arceri poteſt, & impediri per poteſtatem ſpiritualem, putà per ſummum Pontificem, ab hac iuriſdictione. Probatur, Quia, vt in preſentiarum pro certo haberi volo, temporalis Reſpublica eſt quodammodo ſubiecta ſpirituali, & conſequenter etiam poteſtas temporalis eſt ſubiecta poteſtati ſpirituali. Vt enim Ariſtoteles ait, *Lib. 1. Ethic. c. 1.* ſi finis vnius artis, aut facultatis inferior ſit, & ordinatus in finem alterius facultatis, etiam ars ſubiecta erit arti, & artifex artifici: vt fabrilis, & nautica ſubiecta eſt militari facultati, vt etiam faber Imperatori. Cùm ergo humana pax, & ciuilis honeſtas, & conuictus ordinetur in ſpiritualem fœlicitatem, & perfectum bonum hominis inquantum homo eſt: conſequens eſt, vt ciuilis facultas, & poteſtas certo modo ſit dependens, & ſubiecta ſpirituali poteſtati. Ergo non ſolùm in pactis connubiorum, ſed etiam in alijs pactis, & ciuilibus conditionibus, non eſt dubium quin ſpectet ad ſpiritualem poteſtatem moderari facultatem, & ſecularem poteſtatem in his, quæ coniuncta ſunt cum rebus ſpiritualibus, & terminos preſcribere, & limites, quatenus, & quouſque ciuilis poteſtas in huiuſmodi progredi poſſit.

Explicat author ſuam ſententiam apertius. Nec tamen volo dicere, quòd temporalis poteſtas ſit in omnibus, aut etiam ordinariè ſubiecta ſpirituali poteſtati. Imò nihil minus puto, quàm principes eſſe velut vicarios Eccleſiæ, aut Pontificum, ſed habere iudiciariam poteſtatem à Deo, atque ipſi ſummi Pontifices habent, quam niſi in caſu ſpiritualis poteſtas impedire non poteſt. Verum dico, ex iuſtis cauſſis poſſe Eccleſiam poteſtati temporali tollere cognitionem, aut iuriſdictionem aliquorum, de quibus alioqui iure ſuo diſcernere, & ſtatuere poſſet, quia ſcilicet ex natura ſua ſpectant ad poteſtatem ciuilem, puta quia non ſatis commodè, & conuenienter ad finem ſpiritualem per ſolam poteſtatem ciuilem adminiſtrari poſſent. Exemplum eſt in propoſito. Nam cùm pactum matrimonij pendeat ex iure diuino, & quid ad matrimonium exigatur, & inter quas perſonas tranſigi matrimonium poſſit, inter quas non poſſit, & pleraque ad huiuſmodi contractum ſpectantia, ſolo diuino iure terminari, & intelligi poſſent: non poſſent leges congruæ de matrimonio fieri ab eo, qui

ius

Digitized by Google

ius diuinum non habet cognoſcere, cuiuſmodi eſt princeps ſecularis. Nec enim humana ſolum eruditione ſatis cognoſci poſſunt multa, quæ circa connubia occurrunt, inter quæ hoc eſt vnum, quæ perſonæ ad matrimonium legitimæ ſint.

Quare iuſtis de cauſſis totum negotium de matrimonijs paciſcendis, & iungendis poteſtati ſpirituali ſeruatum eſt, etiam ſi matrimonium non eſſet Sacramentum. Sicut etiam puto, Epiſcopum in ſua diœceſi poſſe etiam matrimonio impedimenta ponere, & omnia, quæ Papa poteſt, niſi ea cauſſa Pontifici reſeruata eſſet, ſicut alia multa Sanctus Thomas 4. diſt. 25. q. 2. art. 2. dicit, Matrimonium quantum ad vtilitatem, quæ matrimonium conſequitur, ſicut eſt amicitia, & mutuum obſequium, habet inſtitutionem à lege ciuili, & diſt. 34. q. 1. art. 1. ad 4. Perſonæ illegitimæ ad matrimonium contrahendum dicuntur ex eo, quòd ſunt contra legem, qua matrimonium conſtituitur. Matrimonium autem, in quantum eſt officium naturæ neceſſarium, ſtatuitur lege naturæ: in quantum eſt Sacramentum, ſtatuitur iure diuino: in quantum eſt officium communitatis, ſtatuitur lege ciuili, & ideo ex qualibet dictarum legum poteſt aliqua perſona fieri illegitima ad matrimonium. Tamen diſt. 40. art. 4. ad 2. dicit, quòd matrimonium non eſt tantum Sacramentum, ſed eſt etiam in officium, & ideo magis ſubiacet ordinationi miniſtrorum Eccleſiæ, quàm baptiſmus, qui eſt Sacramentum tantum: quia ſicut contractus, & officia humana determinantur legibus humanis, ita contractus, & officia ſpiritualia legibus Eccleſiaſticis. Palud. 4. diſt. 26. q. 3. art. 3. concluſione 2. tenet, quòd quæcunque ordinatio legis humanæ non habet effectum non ſolùm, ſi eſt contra ius diuinum, & canonicum, imò etiam ſi non ſit iure canonico approbata, quia cauſſa matrimonij eſt ſpiritualis, & Eccleſiaſtica: laicis autem in rebus Eccleſiaſticis ordinandis non eſt tributa facultas aliqua, à quibus ſi quid in talibus conſtitutum fuerit, non eſt alicuius firmitatis, niſi ab Eccleſia fuerit approbatum: extra de conſtitutione cap. *Eccleſiæ S. Mariæ.* Hæc Palud. & S. Tho. in 4. diſt. 42. q. 2. ar. 2. ad 4. expreſsè dicit, quod prohibitio legis humanę non ſufficeret ad impedimentum matrimonij, niſi interuenerit authoritas Eccleſiæ, quæ idem etiam interdicat.

Iuſtis de cauſis, controuerſiæ matrimoniales iudicio Eccleſiaſtico reſeruantur.

Palud.

SECVNDA SECTIO SECVNDÆ PARTIS RELECTIONIS DE MATRImonio, in qua tractatur

QVÆSTIO.

An gradus prohibiti in Leuitico ſint contra ius diuinum, & omnes de iure canonico illegitimi.

SEcunda pars quæſtionis eſt. An omnes gradus prohibiti in Leuitico, ſint contra ius diuinum, & omnes iure diuino illegitimi. In qua parte deſcendendum eſt ad cauſſam, & argumentum principum Anglorum, cuius cauſſæ hæc ſumma eſt: Catherina inclytiſſima fœmina, filia regum Hiſpaniæ, nupſit primogenito Henrici Anglorum regis, quo ſine liberis defuncto, iterum nupſit Henrico nunc Anglorum regi Sereniſſimo, qui poſt multos annos cupiens eo matrimonio liberari, cauſſatur illud coniugium eſſe prohibitum iure Diuino, & naturali: atque adeo, nec ſummum Pontificem potuiſſe diſpenſare, vt vxor mortui fratris ſibi nuberet, atque matrimonium irritum eſſe, & fuiſſe.

Formula cauſſæ matrimonij Regũ Angliæ.

Quæſtio principalis.

Fundamẽtũ ponitur & confir.

Iſtius occaſione quæritur, Vtrum † omnes gradus, qui Leuitici 18. & 20. prohibentur, ſint prohibiti iure naturali. Pro cuius ſolutione pono tale fundamentum. Ex hoc, quòd aliqui gradus ſunt prohibiti iure Diuino ad contrahendum, non ſufficienter probatur, quod ſi tale matrimonium aliquis tentet facere, non teneat. Probatur manifeſtè, Quia non ſufficit, vt matrimonium ſit interdictum iure quocunque ad hoc, vt non teneat, patet, Quia iure Diuino prohibita eſt ſtipulatio, & etiam collatio ſimoniaca, quæ tamen ſi fiant, dant verum ius ſuper tale beneficium, quod ſpectat ad ius diuinum. Et beneficiorum multitudo, quantum puto, eſt prohibita iure Diuino: qui autem plura beneficia habent, rerum dominium, ſeu ius habent. Et de iure Diuino prohibitum eſt, poſt ſponſalia ducere ſecundam, & 3

tamen

tamen ſi fiat, matrimonium tenet.

Ante omnia præmitto, quòd multum intereſt pactum aliquod aut factum eſſe prohibitum iure, & eſſe irritum iure, aut nullum. Multa enim ſunt iure, tam humano, quàm diuino prohibita, quæ tamen facta, tenent: exempla ſunt ita manifeſta, vt reuocare in memoriam non ſit opus. Manifeſtum eſt enim, prodigalitatem eſſe prohibitam iure Diuino, & tamen donatio prodigalitatis tenet, & per illam verum ius acquiritur. Contractus ſimoniacus, ſiue etiam collatio ſimoniaca prohibita ſunt iure Diuino: tamen quatenus ad ius Diuinum ſpectant, facta tenent, ex tali collatione recipiens Eccleſiaſticum beneficium, aut ſacerdotium verum titulum conſequitur beneficiorum, multitudo prohibita eſt iure Diuino: & tamen qui poſſidet, verum titulum habet, percipitque iure fructus beneficiorum. Et vt propius ad argumentum, quod tractamus, accedamus, poſt ſponſalia cum vna facta, matrimonium contrahere cum ſecunda prohibitum eſt lege diuina, & naturali: tenet tamen matrimonium ſi contrahatur. Et in vniuerſum vbicunque lege Eccleſiaſtica eſt impedimentum, impediẽs matrimonium contrahendum, non autem dirimens contractum, peccatur quidem contra legem matrimonialem, nihilominus matrimonium validum eſt, & ratum. Item poſt votum ſimplex, prohibitum eſt de iure Diuino matrimonium, factum tamen tenet.

Ponitur, & confirmatur idẽ fundamẽtũ aliter.

Plura exempla eorũ quæ prohibita cum ſint iure Diuino, aut humano, facta tamen ſunt valida.

4 Ex quo infero, quòd † ex hoc, quod aliquæ perſonæ iure Diuino prohibentur contrahere, non ſufficienter probatur, quòd ſi contrahatur, matrimonium ſit nullum, & irritum. patet, quia (vt oſtenſum eſt) non ſufficit pactum eſſe prohibitum, vt ſit irritum, & nullum: non ergo ad probandum, quòd aliquod matrimonium ſit irritum, ſatis eſt probare, quòd perſonæ ſunt prohibitæ iure Diuino. Et confirmatur, Nam ſub eiſdem verbis in lege, quibus prohibentur coniunctæ conſanguinitate, aut affinitate, prohibẽtur etiam aliæ perſonæ, inter quas tamen matrimonium conſtare poterat: vt Exodi 34. prohibebatur filijs Iſrael accipere vxores de filiabus Chanaan, & Leuitici 21. prohibentur ſacerdotes accipere vxorem, ſcortum, aut vile proſtibulum, & tamen non puto, ſi quis contra mandatum Domini huiuſmodi vxorem duxiſſet, non futurum verum matrimonium: cùm Deuteronomij 21. licentia permittatur filijs Iſrael accipiendi

Attendãt his Lutherani.

Theologi qui matrimoniũ omne in gradibus in Leuitico prohibitis contractũ abſolutè damnãt.

cipiendi in vxorem mulierem ex captiuis alienigenis ſub certis cæremonijs, & ſolemnitate. Sanctus Thomas autem diſtinct.39.dicit,quòd intelligitur de alijs gentibus, vel cùm volebat conuerti ad ritus Iudæorum. Et de Salomone legitur 3. Reg. 2. quòd habebat vxores Moabitidas, & Ammonitidas, & Cetheas de gentibus,ſuper quibus dixit Dominus Iſrael, *Non egrediemini ad eas, nec de filijs illarum ingredientur ad veſtras:* & tamen illæ erant veræ vxores, ſic enim Scriptura appellat eas. Et Neemiæ vltimo legitur de filijs Iſrael,quod ducebant vxores Azotidas, Ammonitidas, & Moabitidas.Item habetur 1.Eſdr.10.& 3.l.c.8.& 9. Imò expreſsè dicitur cap. 8. quod collocauerunt mulieres alienigenas ſibi in matrimonium(Vide tamen S.Thom.4. diſtin. 39. vbi videtur dicere:quod non fuit verum matrimonium) nec tamen videtur aſſeuerandum,omnes illas pro ſcortis,& concubinis habendas,& pro non legitimis vxoribus. Non ergo obſtat pręceptum Domini, quominus etiam ex vetitis mulieribus accipere vxorem quis poſſit.

Conclusio authoris.

Ex quibus omnino videtur,quod ex hoc,quòd aliquæ perſonæ prohibentur à matrimonio in Leuitico, non firmiter probatur, quòd inter eas non poſſit eſſe verum matrimonium,etiam durante lege. Et vt exemplo rem apertiorem faciamus, ſi in Leuitico ſcriptum eſſet, ne quæ votum continentiæ vouiſſet, virum acciperet: an ſi talis contra mandatum Domini nupſiſſet, non fuiſſet verum matrimonium profectò non eſt dicendum: cùm re vera nunc ſit iure diuino prohibitum, & tamen hactenus nemo negauit,eiuſmodi mulierem nubere poſſe. Nec ius diuinum efficacius eſſe poterat in veteri teſtamento, quam in lege Euangelica eſt. non ergo ſatis videtur eſſe, vt negemus inter aliquas perſonas matrimonium conſtitui poſſe, quòd iure diuino prohibitæ ſint,&c.

Ponitur hic alterũ velut ar. quod doctrinæ hæreticorũ noſtri tẽporis maximè repugnat.

Secundò dico, quòd † in Leuitico aliquæ perſonæ ſint prohibitæ contrahere, non eſt argumentum, quòd illæ perſonæ ſint prohibitæ tempore legis Euangelicæ iure Diuino. Probatur, Quia vetus teſtamentum eſt abrogatum. Multa enim ſunt in veteri teſtamento pręcepta diuina, quæ tempore Euangelij euacuata ſunt. Qualia ſunt pręcepta omnia cæremonialia, item, & iudicialia, quod ſatis conſtat non ſolum ex verbò Domini in Cruce, *Conſummatum eſt:* ſed etiam ex ſententia, & Concilio 5

Apoſto-

Apoſtolorum Actuum 15. vbi recitata hæreſi Phariſæorum, dicentium, quòd oportebat circuncidi eos, & ſeruare legem Moyſi: tandem ventum eſt in decretum illud, *Viſum eſt Spiritui ſancto, & nobis, nihil vltra imponere vobis oneris, quàm hęc neceſſaria.* Et Paul. Roman. 7. *Lex in homine dominatur quanto tempore viuit: itaque vos fratres mortificati eſtis legi per corpus Chriſti.* Quod exponit per ſimilitudinem mulieris, quæ ſub viro eſt, quæ, mortuo viro, ſoluta eſt à lege viri. Et ad Galathas 4. hoc idem aſtruit per ſimilitudinem pueri, qui eſt ſub pędagogo vſque ad definitum tempus à patre. Et rurſus exponit illud, *Abraham duos habuit filios, vnum de ancilla, alterum de libera: & dictum eſt ei, Eijce ancillam, & filium eius:* & ſubdit, *Itaque non ſumus filij ancillæ, ſed liberæ:* per ancillam videlicet intelligens vetus teſtamentum: per liberam nouum teſtamentum, & ad Hebræos 7. Reprobatio fit prioris mandati propter infirmitatem eius, & inutilitatem. Et ad Hebræos 8. Inducit illud Ierem. 31. *Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & conſummabo ſuper domum Iſrael, & ſuper domum Iuda teſtamentum nouum, non ſicut teſtamentum, quod feci patribus eorum,* & ſubdit: *Dicendo autem nouum antiquauit prius: quod autem antiquatur, & ſeneſcit, prope interitum eſt.* Ex hoc ergo, quod Leuitici 18. cauetur, vbi arcentur perſonæ certæ, nullum trahitur argumentum.

Occurrit author obiectioni

a Viderint hoc hæretici huius ætatis: in hoc Iudaizantes, quòd gradus in Leuitico prohibitos, etiã nunc iure diuino prohiberi contendunt.

Et ſi obijciatur: Quòd pręcepta moralia veteris teſtamenti non ceſſauerunt: cùm ergo Apoſtolus non faciat diſtinctionem inter pręcepta, videtur ergo, quòd nec iſta ceſſauerint. Ad hoc reſpondetur, quòd argumentum omnino concludit, quòd omnia, quæ potuerunt ceſſare, ceſſauerunt. Vnde pręcepta moralia nullum vigorem habent ex lege. Itaque ex eo loco non maius argumentum trahitur ad probandum, non licere nunc matrimonium inter gradus illic prohibitos, quàm ſi quis velit probare ex eadem lege abſtinendum eſſe à carnibus ſuillis, vel certis diebus à fermentato. Nec ſolùm.a. non adducitur ex eo capite ſufficiens argumentum, ſed etiam hæreticum eſt aſſerere, ideo quenquam prohiberi in lege Euangelica à matrimonio conſanguineorum, quòd ſit prohibitum in Leuitico: cùm ſit hæreticum.b. dicere quod lex Moſayca currat ſimul cum Euangelica vt in c. *maiores,* de baptiſmo, & eius effectu habetur, & oppoſitum fuit error Corinthi, & Ebionis.

b Oſtendit autor qui ſint gradus iure diuino, et naturali prohibiti, nõ poſſe niſi ratione naturali definiri.

Tertio dico, quòd dubium hoc, † quæ ſcilicet perſonæ 6
prohibitæ ſint à matrimonio iure Diuino, terminari non poteſt, niſi ratione naturali: hoc eſt ex morali Philoſophia, & propoſitionibus cognitis ex lumine naturali. Probatur, Nihil cognoſcitur, niſi vel reuelatione, vel ratione naturali. Si ergo de hoc, aut nihil, aut certè non adeò multum eſt de hac re in Scriptura traditum, ex quo trahi poſſit argumentum (in nouo enim teſtamento, tractata quæſtio non inuenitur: in veteri autem non ſatis pręſenti tempore ſufficit ad expediendum quæſtionem, quid ſuper hac re cautum ſit) reſtat ergo, vt referendum ſit iudicium naturalis rationis. Et confirmatur, Quia receptiſſimum eſt apud omnes Theologos, & neceſſarium eſt ita tenere, ex omnibus pręceptis veteris legis ſola moralia integra, & firma reſtitiſſe in noua lege. Cum autem omnino ſunt moralia pręcepta ex omninum ſententia, quæ naturalia ſunt, vel iuris naturalis: eadem omnino quæſtio eſt, an pręceptum Leuitici de gradibus matrimonij, nunc teneat, ac ſi quærant, an illud pręceptum ſit iuris naturalis, quòd autem ſit aliquid de iure naturali, niſi naturali ratione cognoſci non poteſt: quare omnino tota res humanis, & naturalibus rationibus tranſigenda eſt. Et confirmatur, Quia lex Euangelica tum multis iuſtiſſimis cauſſis, tum vel ob hanc cauſſam lex libertatis à Christo, & ab Apoſtolis vocatur, quòd ſolo iure naturali, poſt Euangelium Chriſtiani teneantur ex omnibus, quæ in lege veteri erant.

Eadē omnino quæſtio eſt, an pręceptū Leuit. de gradibus nunc obliget. Et an idem pręceptum ſit iuris naturalis.

Quare ſi iure naturali matrimonium aliquod damnatum non ſit, omnino nihil eſt, propter quod tale matrimonium illegitimum inter Chriſtianos ſit. Puto enim, nullum eſſe, præter præcepta iuris naturalis, pręceptum negatiuum in Euangelio. Cùm ergo pręceptum, impediens matrimonium, ſit negatiuum, non eſt in noua lege, lex autem vetus authoritatem nullam facit: rationi ergo naturali ſtare debemus. Nec eo tamen diſputatio, aut examinatio erit infirmior: ipſa enim ratio naturalis, non eſt humanum inuentum, cùm naturale lumen ab ipſo Deo naturæ conditore donatum ſit. Illud enim eſt lumen vultus Domini, quod ſignatum eſt ſuper nos (vt Propheta dicit) atque adeò etiam Paulo ad Roman. 1. quæ naturali ratione cognoſcuntur, reuelationem diuinam vocat. Deus enim, inquit, illis reuelauit. Quare non multò incertior erit diffinitio

Nullū pręceptum negatiuū eſt in Euangelio ex authoris ſentētia, quod non ſit iuris naturalis.

tio ſi ex naturalibus procedat, qua ſi ex ſacris literis argumentaremur.

7 His præmiſſis pono concluſionem, Non † omnes gradus, in Leuitico prohibiti, ſunt iure naturali prohibiti. Probatur, Nam, vt à principio admonebam, ratio, & neceſſitas in moralibus, & prorſus in omnibus agendis ſumēda eſt ex fine, ſed vterque finis matrimonij ſaluus prorſus, & incolumis conſtabit, etiam ſi non omnes illæ perſonæ a matrimonio arceantur, & eliminentur: ergo quantum ex iure naturali pendet, non omnes illæ perſonæ ſunt prohibitæ ad matrimonium inter ſe iungendum. Probatur minor exemplo, Prohibetur in lege, ne quis ducat amitam, aut materteram: certè non videtur, quod officiat, aut obſtet ad finem matrimonij, ſiue ad procreationem, aut educationem prolis, ſiue ad maritalia officia, & obſequia.

Reſpon. author ad quaſt. prīcip. vna conclu.

Prob. 1.

Leuit. 19

Et vt apertius intelligatur, ſecludamus totum, quod in Leuitico proditum eſt, poſtquam ex illo loco non poteſt trahi argumentum contra noſtram concluſionem: nec plus obligat illud præceptum, quàm ſi nunquam latum eſſet, & agamus ſola ratione: certè non inuenietur probabilis ratio, quæ amitam à connubio nepotis arceat. Et confirmatur, Nunquam aliquis philoſophorum, qui tamen de connubijs multa ſcripſerunt, putauit illicitum matrimonium inter huiuſmodi neceſſitudines: non ergo videtur hoc eſſe prohibitum iure naturali: certè enim alicui veniſſet in mentem ius hoc, ſi naturale eſſet. Et confirmatur vlterius, Huiuſmodi enim matrimonia, vt ex hiſtoria agnoſcere eſt, paſſim celebrantur inter gentes, quæ legem non nouerunt, ſine quacunque reprehenſione: & tamen, vt Apoſt. ad Rom. 2. dicit, *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter, quæ legis ſunt, faciunt:* hoc eſt, quæ legi naturæ conſentanea ſunt: ergo omnino non videntur ea connubia lege naturali damnata.

Adfertur aliter eadem probatio.

Secundo principaliter arguitur. Nam aliquæ perſonæ æqualiter coniunctæ, ſicut illæ, quæ prohibentur in lege, eadem lege contrahere permittuntur, & tamen ſtando in lege naturali, eadem ratio videtur de vtriſq;, ergo neque illæ, quæ prohibentur in lege, omnes ſunt de iure naturali. Antecedens patet, prohibetur in lege, ne eadem mulier nubat duobus fratribus, & tamen non prohibetur, ne idem vir ducat duas ſorores, cùm autem prorſus videatur eadem ratio de vtriſque, cùm ſit eadē prorſus affinitas, & coniunctio: ergo ſi

Prob. 2.

go ſi ducere duas ſorores non eſt prohibitum lege naturæ, non videtur quare ſit prohibitum econtrario nubere duobus fratribus.

Tertiò arguitur, Ante legem ſcriptam inueniuntur aliqua matrimonia, etiam inter ſanctos confecta, quæ tamen in lege prohibentur, vt cognoſcere licebit ſacram ſcripturam euoluenti: ergo non omnia, quæ lege prohibētur, prohibentur lege naturæ. Conſequentia probatur, quia ea, quæ ſunt naturali iure prohibita, non plus licebant ante legem, quàm in lege, & poſt legem: ergo, &c.

Contra cōclusionem authoris. Argu. 1. Contra hanc concluſionem tamen arguitur primò, Aliquæ perſonæ prohibitæ in Leuitico, ſunt de lege naturæ prohibitæ, & non videtur maior ratio de aliquibus, quàm de alijs: ergo omnes ſunt prohibitæ lege naturali. Aſſumptum patet de patre; & matre cum filijs ſuis, quod eſſet contra leges naturæ: quòd ex eo manifeſtum eſt, quia nunquā fuit aliqua natio tam barbara, quæ non huiuſmodi connubia horreret, imò etiam bruta, & feræ tales concubitus refugiunt, vt Ariſtot. lib. 1. de animalibus ponit. Item de vxore patris, de qua Apoſt. 1. Cor. 5. *Auditur inter vos fornicatio, qualis nec inter Gentes, ita, vt vxorem patris aliquis habeat*, Vnde videtur, quòd ſit contra legem naturæ matrimonium inter priuignum, & nouercam. *Confirm.* Et confirmatur, Si omnia connubia licita ſunt vbi finis matrimonij ſaluus eſſe poſſit, ſequitur, nulla prorſus eſſe illegitima. Poteſt eſſe enim educatio, & procreatio prolis, & mutua officia, & obſequia inter quaſcunque perſonas, alioqui non ſteriles: ergo cùm omnia ſint legitima matrimonia ſic, nec ſufficit, quòd ſint conuenientia ad fines matrimonij.

Argu. 2. Secundo, illud præceptum Leuitici non eſt cæremoniale, vt manifeſtum eſt: nec etiam videtur iudiciale, cùm iudicialia ſint, quæ iuſtitiam componunt inter homines, ad quod illud præceptum non videtur ſpectare: ergo videtur, quod ſit præceptum morale, & ex conſequenti de iure naturali.

Tertio arguitur ſic, Illa, quæ prohibentur in illo præcepto, erant illicita apud gentes, etiam ante legem: ergo ſunt de iure naturali. Conſequentia eſt nota, cùm gentes alia lege non tenerentur. Antecedens probatur, Nam poſt illud præceptum, vbi prohibentur illæ perſonæ in eodem c. 3. ſubditur, *Nec polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ ſunt*

gen

gentes vniuerſæ, quas ego eÿciam ante conſpectum veſtrum, quibus polluta eſt terra, cuius ego ſcelera viſitabo, vt euomat habitatores ſuos. Ex quibus certè videtur, quod illa eadem, quæ in loco illo prohibentur, eſſent illicita, & ſcelerata inter Gentes, quæ certè non fuiſſent, niſi lege naturali prohibita eſſent. Et confirmatur, Quia eiſdem verbis prohibentur omnes neceſſitudines, quæ arcentur, & indicuntur à matrimonio in illo capitulo. Semper enim dicuntur reuelare turpitudinem, quod videtur quandam naturalem inhoneſtatem præ ſeferre, & eodem nomine appellat ſcelera, abominationes, & execrationes: ergo ſi aliqui gradus ſunt contra ius naturale, & omnes itidem erunt. *Confirm.*

Ad hæc argumenta reſpondetur. Ad primum quidem, conceſſa maiori, nego minorem: & dico ſine dubio eſſe prohibitum iure naturali connubium inter filium, & matrem, & inter filiam, & patrem. Pro quo eſt conſiderandum, quod ſicut virtutes ſunt connexæ (vt Ariſtot. tradit) & omne verum vero conſonat, ita, & præcepta Dei inuicem conſonant, nec vlla ex parte repugnant, alioqui Sapientia diuina non omnia ſuauiter diſponeret, ſi quod vno loco præciperet, alibi prohiberet. Non enim ſolum præcepta non ſunt ſibi contraria, ſed ita ſe mutuo iuuant, vt difficile admodum ſit alterum ſine altero ſeruari: Eſt autem vnum præceptum iuris naturalis venerari parentes, & reuereri: ergo &c. Item eſt præceptum, vt coniuges mutuo ſibi inſeruiant, cùm ergo ſit ille alter ex duobus matrimonij finibus, nullo modo matrimonium conſtare inter parentes, & liberos poteſt. Quomodo enim mater filio, ſalua reuerentia, & pietate filij, ſeruire poterit? quo modo ex præceptis, & nutu filij pendere? Aut quomodo filius ſuſtinere poterit, vt matri imperet, & coniugalia obſequia exigat? Non ergo vllo pacto conuenire poteſt, vt filius matrem vxorem habeat. Et confirmatur ex illo Pauli ad Epheſ. 5. *Vnuſquiſque vxorem ſuam ſicut ſeipſum diligat: vxor autem timeat virum ſuum.* Oportet ergo, ſi mater nubat filio ſuo, vt filium timeat, quod exhorret naturalis lex, & in eodem, *Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint ſicut Domino: quoniam vir caput eſt mulieris, ſicut Chriſtus caput eſt Eccleſiæ*, ſed ſicut Eccleſia ſubiecta eſt Chriſto, ita mulier viro in omnibus. Oporteret itaque matrem in omnibus ſubiectam eſſe filio contra legem naturæ.

Reſp. ad 1. Arg.

Lib. 6. Ethi. c. vlt.

Oſtendit author matrimonium inter matrē & filium eſſe iure naturali prohibitū

Quod

Digitized by Google

Idẽ oſten dit eſſe iudicium de matrimonio inter Patrem, & filiam.

Quod ſi contendat quis hac ratione bene obſtari, ne mater nubat filio, non autem impediri, quin filia nubat patri: nec hoc quidem ſatis commodè fieri poteſt. Probatur. Nam eſto, quòd vir caput ſit mulieris, tamen mulier ſocia eſt, non ſerua. & notum eſt, non poſſe inter officia, & munia coniugalia commodè ſeruari pietatem, & reuerentiam liberorum ad parentes. Vxor certè ius habet exigendi debitum à viro, quod filiæ in patrem non ſatis conuenire poteſt. Item Paul. 1. Cor. 7. *Nolite fraudare inuicem, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, vt vacetis orationi*: non eſt autem conſentaneum, vt pater talem a filia conſenſum expectare debeat. Et in eodem loco Paul. *Qui cum vxore eſt, ſolicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat vxori, & quæ nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi, quomodo placeat viro*. Nihil autem minus conuenire videtur, quàm, vt pater ſolicitus ſit, quomodo placeat filiæ, aut mater, quomodo filio placeat, cùm econtrario filij ſoliciti eſſe debent, quomodo placeant parentibus: ergo. Et præterea, hoc omnino videtur tollere principalem finem matrimonij, ſcilicet procreationem, & educationem liberorum: nam vt plurimum ita euenit, vt cum filius adultus ſit, & aptus matrimonio, mater iam ſit effœta, & anus, & minimè idonea viro, vt intelliget facilè, qui rationem ætatum humanarum habeat. Atque adeò ex huiuſmodi cõnubijs, aut nulla, aut certè rara proles poſſit procreari, & rurſus mater ſeneſcat neceſſe eſt, filio adhuc eodemque viro in iuuentutis flore conſtituto, quod præterquam quòd eſſet continentiæ grande offendiculum, cùm tamen matrimonium ſit in remedium continentiæ, ſed omnino impediretur magna ex parte liberorum procreatio, non habente ſcilicet huiuſmodi marito, ex qua filios ſuſciperet, quod eſſet magnum Reipub. detrimentum, & generis humani iactura. Et quanquam non ita videatur grande inconueniens, ſi filia patri nuberet: tamen ſi ratio ætatum habeatur, æquè videtur magna ex parte procreationem liberorum impediri ex talibus conjugijs, & incontinentiæ adoleſcentium fœminarum incendium grande parari.

Quare prorſus pro indubitato haberi debet, eiuſmodi connubia naturali lege eſſe omnino prohibita, illegitima, & inceſta. Quod etiam ſatis ſignificatur ex verbis ipſius primi parentis Ge. 2. *Propter hanc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ*. ſignificans ſcilicet aliam debere

eſſe

eſſe vxorem,& virum,quam patrem, & matrem. Et quãuis non ita certum ſit,aut notum,eadem videtur ratio de vxore patris,ſiue de nouerca. Cùm enim ex coniugio fiant duo in carne vna, eadem pietas & reuerentia videtur deberi vxori patris,ac ipſi patri, quare nec illam decet in vxorem accipere: & eadem ratione liberorum generatio impediretur, ſicut ex matrimonio cum matre. Quare hoc etiam matrimonium videtur lege naturali prohibitum.a.

Eadē eſſe videtur ratio matrimonij cum vxore patris ſiue nouerca, tamet ſi minus perſpicua. a Videtur author ꝑ obliuionē non reſpōdere ad reliqua argumenta.

Ad propoſitum ergo deſcendendo de matrimonio inter regem, & reginam Anglorum,quæritur,vtrum accipere re lictam fratris defuncti vxorem , ſit prohibitum iure naturæ.
8 Ad hoc ſit prima concluſio principalis:Ducere†vxorem fratris defuncti non eſt prohibitum lege naturæ. Pro cuius probatione præmitto , quòd aliqua ſe habent tripliciter ad ius naturale : quædam enim ſunt de ſe inhoneſta ſemper, quæ ſcilicet in nullo caſu licitè fieri poſſunt , vt periurium, & adulterium, ſicut econtrario quædam ſemper , & per ſe ſunt honeſta, & rationi conſona , vt Deum colere , parentes venerari , & ſimilia. Hoc ius naturale dicitur neceſſarium,ſiue immutabile. Alia ſunt de ſe quidem inhoneſta, & prohibita iure naturali , ſed quandoque propter graues cauſſas poſſunt licitè fieri. Sicut econtrario ſunt aliqua honeſta quidem,& conſona rationi,& principijs moralibus,ſeclusa etiam omni lege poſitiua,imò præcepta lege naturali: ſed tamen non habent bonitatem immutabilem , vel neceſſariam , ſed ſecundum diuerſas temporis, loci, & perſonarum circunſtantias,& conditiones varietatem recipiunt, vt ſeruare fidem, reddere debitum, non habere plures vxores, & ſimilia. Alia ſunt, quæ non ſunt quidem prohibita iure naturali , ſed inter minora bona computantur , quale fortaſſe eſt matrimonium reſpectu cælibatus, de quibus Paul. 1.Corin.6. *Omnia mihi licent ; ſed non omnia expediunt.* horum contraria naturali iure ſunt approbata tanquam meliora quidem,ſed non vt neceſſaria,abſolutè loquendo.Fortaſſe cælibatus(ſicut diximus) iure naturali præfertur matrimonio : non tamen alterum eſt in præcepto , alterum prohibitum. Rationes enim Pauli 1. Corinth. 7. quibus præfert cælibatum matrimonio , videntur procedere in iure naturali. Item paupertas melior eſt diuitijs , neutrum tamen ſub præcepto.

Reſpōdet author ad quæſtionē, de matrimonio regum Angliæ.

1. Concl. principal.

Diſtinguuntur tria genera eorum quæ ſunt iuris naturalis.

His ſuppoſitis dico , quod ducere relictam fratris defuncti

Oſtendit author, matrimoniũ cum relicta fratris nõ eſſe primi generis prohibitorum iure naturali.

functi non eſt de primo genere prohibitorum iure naturali. Probatur, Nulla ratione naturali, quæ quidem neceſſaria videatur, probari poteſt, illud eſſe tam inhoneſtum, vt in nullo caſu liceat fieri: ergo, &c. Confirmatur manifeſtè, Quia illud aliquando (vt omnes fatentur) licuit. Hoc patet Deut. 25. vbi præcipitur, vt frater accipiat vxorem fratris ſui ſine liberis defuncti. Si enim eſſet malum ex primo genere: vel non poſſet Deus diſpenſare, ſecundum ſaniorem ſententiam, ſicut nec in periurio: vel certè non ita paſſim, & ſine grandi neceſſitate, ſolùm cæremoniæ, & ſignificationis gratia diſpenſaſſet: & omnino abſurdum eſt, & parum pium dicere, quod Deus legem condiderit contrariam legi naturali primæuæ.

Aſſerit author probabiliter, omnes gradus in Leuit. prohibitos præter primũ iure naturali ſecũdi modi prohiberi.

Secundò dico, quod inter ea, quæ prohibentur Leuit. 18. præter primum gradum, ſcilicet inter aſcendentes, & deſcendentes, fortaſſe omnia alia ſunt prohibita iure naturali ſecundo modo, hoc eſt abſolutè, & non vrgente aliqua graui cauſſa, & rationabili. Probatur, Quia ex tali matrimonio ſemper ſequitur aliquid, quod licet non tollat finem matrimonij, tamen ex parte officij, vel obſtat fini, vel eſt contra reuerentiam naturalem debitam conſanguineis, vt quod nepos ſit dominus, & caput amitæ, aut materteræ, cui debetur idem honor, qui matri: & non videtur conſentaneum rationi naturali, vt amita ſeruiat nepoti, & timeat nepotem, & ſimile poſſet dici de omnibus alijs gradibus prohibitis in lege. Sed iſta incommoditas, quæ contingeret ex huiuſmodi coniunctionibus matrimonialibus, omnino non eſt tãta, quin poſſit compenſari aliquo magno bono, quod ex tali coniunctione conſequitur, aut graui malo, quod deuitetur, vt ad conſtituendum pacem in Republica, ad tollendas ſimultates inter illuſtres, ad ſupplendum inſignem aliquam ſolitudinem, & raritatem hominum in orbe, aut prouincia.

Quomodo intelligi poſſit prohibitum matrimonium cũ vxore fratris defuncti.

In hoc ergo genere reponi poteſt matrimonium viri cum vxore fratris defuncti: videtur enim, quod ex tali coniunctione irrogatur iniuria quædam priori viro. Semper enim æſtimatum fuit, Vxorem ingratam eſſe priori viro, quæ ſecundò nupſit. Vnde etiam Dido apud Maronem.

Ille meos primum, qui me ſibi iunxit, amores
Abſtulit, ille habeat ſecum, ſeruetque ſepulchro.

Et paulò prius.

Ante pudor quam te violem, aut tua iura reſoluam.

Quaſi

Quaſi inhoneſtè, & turpiter acturam ſe diceret, ſi priori marito alterum ſuperinduceret: turpius autem id videri po teſt per hoc,quod frater ſit huius qualiſcunque iniuriç, aut ingratitudinis author, aut particeps, vxorem fratris accipiens. Quare videtur ſua natura illaudabile, & reprehenſibile,non tamen ita, quin ex cauſſa aliqua compenſari poſſit hoc,quod de ſe parùm honeſtum videtur.

Tertiò dico, quod fortaſſe hoc ipſum matrimonium non in ſecundo genere, ſed in tertio reponendum eſt: hoc eſt, non inter ea,quæ natura ſua mala ſunt, licet ex circunſtantia bona eſſe poſſint, ſed inter ea,quæ minus bona ſunt:hoc eſt, licet quidem ſolo iure naturali poſito vxorem fratris accipere liceat,ſed non expediat,hoc eſt,melius eſt abſtinere ab huiuſmodi matrimonijs, quemadmodum & quidam gradus ab Eccleſia interdicti ſunt a matrimonio, vt inter conſobrinos, vel in quarto gradu conſanguinitatis, aut affinitatis: non enim appareret ratio malitiæ in tali coniunctione, licet oſtendatur magis expedire, vt talia matrimonia interdicantur.

Aſſerit dubitanter: matrimoniũ cũ vxore fratris defuncti in tertio eſſe genere eorũ, quæ pertinent ad ius naturale.

9 Secunda concluſio principalis, Ducere † relictam fratris ſine liberis defuncti, vt in cauſſa regum Anglorum contigit, nunquam fuit prohibitum iure Diuino veteris legis. Probatur, Si fuiſſet prohibitum,hoc maximè fuiſſet in illo præcepto Leuit. 18. & 20. *Non reuelabis turpitudinem vxoris fratris tui*, ſed ibi non probatur: quia, aut intelligitur lex illa viuente fratre,qualiter intelligitur illud Ioan. Baptiſtæ ad Herodem, *Non licet tibi habere vxorem fratris tui*, & hoc non obſtat concluſioni: aut intelligitur de fratre defuncto cum liberis, & nec hoc obſtat: aut de fratre mortuo ſine liberis,& hoc modo probatur, quod non poſſit intelligi. Nã Deut.25. lata eſt lex, vt ſi frater ſine prole deceſſerit, relictam fratris frater ſuperſtes accipiat: ergo lex illa Leuitica intelligi non poteſt de fratre ſine liberis defuncto. Nam au diendum non eſt, aut quòd in lege eſſent duo contraria præcepta, aut quod id,quod eſt in Deut. ſit diſpenſatio eius legis, quæ eſt in Leuit. Non enim eſt ſatis intelligibile, vt eodem tempore aliquid prohibeatur, & diſpenſetur in eo generaliter: nam diſpenſatio nihil aliud eſt, quàm relaxatio legis: ac per conſequens ſingulariter licebat fratri ducere vxorem fratris ſine liberis defuncti. Non ergo erat lex,talia matrimonia interdicens: nihil enim plus efficiunt

2. Cõcluſ. principa. Probat. Marc. 6.

Digitized by Google

ciunt illæ leges latæ in Leuit. & Deut. quàm ſi in eodem contractu ſanciretur: primùm, ne quis vxorem fratris cum liberis defuncti duceret: ſecundò, vt vxorem fratris ſine liberis defuncti ſuperſtes frater ducere teneretur, aut certè poſſet. Iſtis enim duobus capitibus cauetur omnino totum, atq; idem quo in Leuitico, aut Deut. cautum eſt: atque adeò mihi non eſt dubium, nec cuiquã ſanè ſacras literas tractanti, & intelligenti, nunquam lege diuina prohibitum eſſe, ne frater vxorem fratris ſine liberis defuncti vxorem accipiat.

Vlt. Cõcl. Vltima concluſio contra bonam partem Theologorum; Secluſo iure † humano, ſine quacunque Papæ diſpenſatione, frater poſſet accipere vxorem fratris, ſiue cum liberis, 10
Proba. 1. ſiue ſine liberis defuncti. Probatur primum: hoc connubiũ ſpectat ad ea, quæ ſunt iuris naturalis tertio modo, id eſt, quæ ſunt quidem meliora, ſed contraria, non prohibentur iure naturæ: ergo non eſt prohibitum. Patet concluſio. Nã dato, quòd melius eſſet non ducere, quàm ducere, nihilominus non eſſet illicitum ducere. Et dato, quod eſſet de ſecundo genere iuris naturalis, nihilominus poſſet ducere. Probatur primum, ſi ſubeſſet cauſſa rationabilis, vt declaratum eſt, quæ ſcilicet illud, quod ſua natura malum eſt, licitum in eo caſu faceret. Imò (in quo eſt maior difficultas) dico, quòd etiam ſi nulla ſubeſſet cauſſa rationabilis, matrimonium eſſet validum. Probatur, quia vt in primo fundamento huius quæſtionis diximus non eſt idem, matrimonium aliquod eſſe prohibitum, aut eſſe iure nullum, aut irritum. Vnde dato, quod eſſet illicitum iure naturali, non ſequitur, quòd ſi contrahatur, nõ teneat: ſicut etiam, quod idem videtur, ſi ſucceſſiuè accipiat duas ſorores, videtur æqualiter prohibitum iure naturali, & tamen non eſt dubitandum, quin ſecluſo iure humano matrimonium teneret: ſicut beatus Ambroſius ad Paternum dicit, eſſe illicitum iure naturali, vt patruus accipiat neptem in vxorem, & tamen dubitari non poteſt, quin ſecluſo humano iure ſi contraheret, matrimonium teneret, cùm etiam tempore veteris legis non eſſet prohibitum: nam Abraham habuit Saram ſecundum Auguſt. & Hierony. neptem ex fratre. Et poſt legem ſcriptam Othoniel frater Chaleb duxit Axam filiam Chaleb. Ioſue. 15. & Iudi. 1. Non ergo eſt dubitandũ, quin etiam nunc, ſi quis duceret, teneret matrimonium, vt dictum eſt ſtando in iure naturæ.

Eſt in Epiſtola 66. inter Epiſtolas Ambroſij.

Et

Et ad hunc ſenſum intelligenda ſunt ſanctorum dicta, dicentium, quòd aliqui gradus ſunt prohibiti iure naturali, qui tamen nunquam in lege prohibiti inueniuntur, vt inter conſobrinos. Item etiam quandocunque dicunt, quòd ſit contra legem naturæ accipere vxorem fratris, intelligendum, inquam, ſine dubio eſt, quod eſt quidem illicitum iure naturæ: non ita tamen, quod ſi fiat, non teneat factum, ſicut ſuprà dictum eſt, quòd qui poſt votum continentiæ acciperet vxorem, peccaret quidem contra legem naturæ: nullus tamen hactenus defendit, quin tale matrimonium teneat. *Quomodo ſãctorum de hac re dicta ĩtel ligenda ſint.*

Oportebit ergo rationem reddere, quare cùm æquè, vel certè plus ſit contra legem naturæ, vxorem poſt votum continentiæ accipere, quàm relictam fratris, quare inquam ſi in primo caſu matrimonium tenet, non in iſto etiam teneat. Confirmatur apertè, & manifeſtè ex cap. finali de diuortijs. Vbi cùm eſſet conſultus Innocentius Tertius, Quid de Liuonienſibus conuerſis ad fidem faciendum eſſet, qui prius ſecundum tenorem legis Moyſi, vxores fratrum ſine liberis defunctorum duxerant. Reſpondet Pontifex, concedens illis, vt in contractis matrimonijs perſeuerent. Manifeſtum eſt autem, quòd ſi talia matrimonia eſſent irrita iure naturali, non poſſet Pontifex illa concedere, aut approbare, maximè cum lex Moyſi, non ſolum apud Chriſtianos, ſed apud omnes mortales prorſus iam nullius ſit virtutis, & efficaciæ. Quare ſi nobis iure naturali interdicerentur talia matrimonia, non releuaret ab hoc interdicto, vel lex, vel diſpenſatio Moyſi. Quare ſine dubio concluditur, tale matrimonium non eſſe iure naturali prohibitum: vel ſi eſt, non ita tamen, vt ſi attentetur, factum dirimatur, aut non teneat. *Rurſus idẽ cõfir.* *Corollar.*

Ex quo ſequitur corollarium, quòd omnes infideles, contrahentes in gradibus ab Eccleſia prohibitis, ſi non conſtet eſſe iure naturali prohibitos, verè contrahunt, & eſt ratum matrimonium. Itaque ſi quis inter infideles duceret relictam fratris, ſiue cum liberis, ſiue ſine liberis defuncti, dubitandum non eſt, quin tale matrimonium eſſet validum, nec conuerſi ad fidem indigent Papæ diſpenſatione, imò neque quacunque authoritate poſſent ſeparari, ſcilicet cum ſolo iure humano, quo infideles non tenentur, huiuſmodi matrimonia ſint interdicta.

Digitized by Google

PRIMA CONCLVSIO.

QVanquam de eſſentia, aut neceſſitate matrimonij non ſit viri, aut mulieris conſenſus: ille tamen quacunque intentione, & verbis conditione interpoſita ad matrimonium nunquam ſufficit, etiam conditione conſenſum comitante.

SECVNDA CONCLVSIO.

Non ſolum lege diuina, & Eccleſiaſtica, ſed ciuili etiam impedimenta matrimonio poni poſſunt: nec tamen omnia, in Leuitico contenta, iure naturali, aut diuino matrimonium dirimunt.

TERTIA CONCLVSIO.

Sicut Eccleſia fortaſſe matrimonium ratum dirimere non poteſt, ita neque religionis profeſſio ſemper dirimit, etiam ante matrimonij conſummationem.

Neſcio quo caſu factum ſit, vt tertia pars huius diſputationis, in qua de diſſolutione matrimonij agendum erat, hic ſit pretermiſſa.

FINIS PRIMI TOMI.

Digitized by Google

REVERENDI
PATRIS F. FRANCISCI
DE VICTORIA ORDINIS
PRÆDICATORVM, SACRÆ
THEOLOGIAE IN SALMANTICENSI
Academia olim Profeſſoris
primarij &c.

Relectionum Theologicarum

TOMVS SECVNDVS.

De augmento Charitatis, & diminutione.

SVMMA.

1 *Charitas an augeatur per quemlibet charitatis actum. Et quomodo, de hoc tres opiniones recitantur.*

2 *Actus intenſior habitu an augeat habitum ſecundum ſuam totam latitudinem, an ſolùm ſecundùm exceſſum, quem habet ſupra habitum.*

3 *Actus intenſior, quòd non augeat habitum per totam ſuam latitudinem, ſed ſolùm ſecundùm exceſſum, quem habet ſupra habitum.*

4 *Actus quilibet meritorius auget gratiam ſecundùm totam ſuam latitudinem, & non ſolùm ſecundùm exceſſum ſupra habitum.*

5 *Charitas non augetur per totam latitudinem actus, ſed ſolùm ſecundum exceſſum actus ſupra habitum.*

6 *Charitas nunquam eſt æqualis gratiæ, ſaltem in adulto.*

7 *Gloria reſpondet gratiæ, & non charitati.*

8 *Opiniones ſecunda, & tertia de augmento charitatis, in quo differant à prima.*

9 *Agentia plura nunquam producunt maius lumen, vel calorem in primo puncto ſuæ ſpheræ actiuitatis, quàm produceret vnum illorum, quod maximum eſt.*

10 *Lumen productum nunquam eſt maius, quàm ſit lumen in maximo luminoſo.*

11 *Per quemlibet actum charitatis, quantumuis remiſſum, meretur quis, & habebit maiorem gloriam.*

12 *Per quemlibet actum charitatis, quantumuis remiſſum, augetur gratia.*

13 *Si per actum remiſſum charitatis non augetur charitas ſtatim, voluntarium videtur dicere, quòd augeatur in fine vitæ.*

14 *In augmento habitus an habeatur reſpectus non ad intenſionem gradualem actus meritorij, ſed ad quantitatem meriti.*

15 *Data opinione, quòd non augeatur habitus per actum remiſsum, an plures actus remiſſi poſſint augere habitum, vel etiam vnus continuatus poſſit æquiualere in merito vni actui intenſo. Et de triplici iſtius quæſtionis opinione.*

16 *Meritum nullo modo proportionatur intenſioni.*

17 *Meritum non ſolum non proportionatur intenſioni, ſed nec magna multitudo actuum remiſsorum æquiualet vni actui intenſo, vel perfecto.*

18 *An meritum duplicetur, ſi non ſit magna continuatio, & perſeuerantia in actu.*

19 Ha-

19 *Habitus ſine dubio augetur, quandocunque peruenitur ad meritum æquale cum actu intenſo, ſiue per multiplicationem, ſiue per continuationem.*

20 *Charitas an dupliciter diminuatur. Vno modo per peccatum veniale, alio modo per mortale.*

21 *Charitas, vel gratia, an per peccatum veniale diminuatur.*

22 *Nullum peccatum veniale poteſt tollere gratiam.*

Relegendus locus eſt Pauli Apoſtoli Philipen. 1. *Oro vt charitas veſtra magis, ac magis abundet, &c.* Relectio noſtra habebit duas partes. In prima agemus de augumento charitatis. In ſecunda, de diminutione eius. De augmento non omnes quæſtiones tractare ſtatuimus: neque enim liceret in tam breui tempore: ſed vnam elegimus, quæ inter Doctores celebrior eſt, & magis ad Theologum ſpe- *Quaſtio principalis.* *Arg. Pro parte affirmat.*
1 ctat: & ea eſt, An † per quemlibet actum charitatis augeatur charitas. Et quidem pro parte affirmatiua arguitur: quia quilibet talis actus eſt meritorius gloriæ: ergo & gratiæ, & per conſequens charitatis. Aſſumptum patet, quia actus quicunque bonus, relatus in Deum ex charitate, eſt bonus, & meritorius, vt latè tractat S. Thom. 1. 2. Conſequentia patet, quia gloria correſpondet gratiæ, & charitati: ergo ſi pro tali actu datur maior gloria, ergo maior gratia, & charitas.

Arg. pro parte negatiua. Pro parte negatiua arguitur, quia in agentibus naturalibus agens remiſſum non agit effectum intenſiorem: ergo neque actus charitatis remiſſus auget habitum charitatis intenſum. Conſequentia probatur, quia de ſpiritualibus, & ſupernaturalibus debemus iudicare per proportionem ad naturalia, niſi oppoſitum conſtet teſtimonio ſcripturarum. Iuxta illud Apoſtoli ad Rom. 1. *Inuiſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur.*

De hac quæſt. triplex opinio. *Prima Nominalium.* De quæſtione hac eſt triplex opinio. Prima tenet alterum extremum, quòd, ſcilicet, quolibet actu charitatis, quantumcunque remiſſo, augetur charitas, & gratia. Iſta eſt communis opinio recentiorum, eorum, ſcilicet, qui

t 3 No-

Nominales vocantur, vt eſt videre apud Gabriel. in primò diſt.17.quæſt.4.& in 3.diſtinct.23.quæſt.1.& in eiſdem locis apud alios Doctores.

Secunda Richardi & Scoti.

Secunda opinio tenet duo: primum, quod pro quolibet actu charitatis,quantumuis remiſſo,datur maior gloria: ſecundum, quod per actum remiſſum non augetur charitas, aut gratia. Iſta opinio eſt Scoti in 4. & Richardi in 2. diſtinct.16.

Tertia tribuitur D. Thomæ, & videtur modernorũ.

Tertia opinio tenet alterum extremum, quæ dicit, quòd per nullum actum augetur charitas, niſi ſit intenſior ipſo habitu charitatis, & per conſequens quòd pro tali actu, non datur maior gloria. Iſta opinio vel eſt, vel attribuitur S.Thom.1.2.quæſt.52.art.3. & 22. quæſt. 24. art. 6. & in 1. diſtin.17.& videtur opinio Durandi in 1.d. 17.q. 8. licet fortaſſe potius ſit cum ſecunda opinione recitata.

Examinatur, quod eſt cõmune tribus opinionibus.

Ex his opinionibus primo volo examinare quod eſt commune tribus opinionibus. Commune autem eſt ipſis, quòd per actum intenſiorem augetur habitus charitatis. Circa quod reuocatur in dubium, An actus intenſior † habitu 2 augeat habitum ſecundum ſuam totam latitudinem, an ſolùm ſecundum exceſſum, quem habebat ſupra habitum. Verbi gratia,ſi habitu eſt, vt quatuor, & actus intenſiot, vt octo, an habitus ille augebitur per octo gradus, an ſolùm per quatuor.

Quæſtio difficilis.

Pro parte affirmatiua. Ar. 1.

Et videtur, quòd actus intenſior augeat habitum ſecundum ſuam totam latitudinem, quia alias non ſeruaretur debita proportio præmiorum ad merita. Si enim Petrus habeat actum meritorium vt quatuor, & per conſequens habitum charitatis, & gratiæ vt quatuor, & poſtea habeat ſecundum actum meritorium vt octo, ſi actus non augeat habitum per totam latitudinem, ſed ſolùm ſecundùm exceſſum, ſequitur,quòd habitus charitatis,& gratiæ in Petro erit ſolùm vt octo: & cùm gloria correſpondeat gratiæ, etiam erit vt octo, & tamen habebit meritum vt duodecim: ergo gloria eſt minor meritis. Et iterum ſi Petrus, & Paulus primo habeant meritum vt quatuor, & per conſequens gratiam vt quatuor, & poſtea Paulus habeat ſecundum actum meritorium vt octo: iam ſecundum hanc opinionem gratia Pauli erit ſolùm vt octo, & Petri vt quatuor: ergo eſt proportio dupla, & ſimilis proportio erit in gloria, & tamen meritum Pauli fuit triplum ad meritum

Petri:

Petri: ergo inter illos non ſeruaretur ſimilis proportio inter premia, quæ fuit inter merita.

In contrarium autem arguitur. Quia in agentibus naturalibus agens intenſum non auget effectum minorem ſecundum totam ſuam latitudinem, ſed ſolùm ſecundùm exceſſum: ergo ita eſt in habitibus, & in actibus. Antecedens declaratur, & probatur: quia ſi calefactiuum vt octo applicaretur calido vt quatuor, non faceret calidum vt duodecim, ſed ſolùm vt octo, ergo. *Arg. pro par. cōtr.*

Et quia ſolutio quæſtionis principalis bona ex parte pendet ex hoc dubio, volo id diligentius examinare, & pono *Reſpōdet author vnica concluſione.*
3 concluſionem talem. Actus † intenſior non auget habitum ſecundum totam ſuam latitudinem, ſed ſolum ſecundum exceſſum, quem habet ſupra habitum. Iſta concluſio probatur. Primò de habitibus acquiſitis, quia loquendo de habitibus, qui ſunt in potentia naturali, puta intellectu, & appetitu ſenſitiuo, videtur ſequi, quòd habitus quicunque intenditur, ſemper ad minus augeatur in duplo, quàm prius erat. Quia cum potentia naturalis agat ſemper ex toto conatu, videtur, quòd ſemper actus elicitus ab habitu, ſit intenſior habitu, & per conſequens, ſi auget habitum ſecundum totam ſuam latitudinem, ſemper augebit plus, quam in duplo, imò videtur ſequi, quòd per quemlibet actum ſequentem, augetur habitus plus, quàm per omnes precedentes. Patet gradatim diſcurrendo per actus. Si enim habitus prius ſit vt quatuor, actus ſequens ex toto conatu ad minus erit vt quinque, & tunc habitus eſſet vt nouem, & ſequens actus ad minus erit vt decem, & habitus vt nouemdecim, & ſequens actus vt viginti, & habitus vt trigintanouem, & ſic conſequenter. Hoc autem conſequens non videtur profectò admittendum, ergo nec iſta opinio. Et confirmatur, quia omne agens poteſt agere conformiter ad formam, per quam agit vt calidum vt quatuor, poteſt producere calorem vt quatuor, & lucidum vt quatuor lumen vt quatuor. Ergo potentia agens per habitum vt decem, ad minus poteſt producere actum vt decem: & ſic potentia merè naturalis ſemper habebit actum ad minus æqualem habitui in intenſione, & per conſequens ſemper augetur ad minus in duplo. Secundò confirmatur: Quia profecto nihil aliud videtur eſſe habitus vt decem, quàm quòd poſ- *Proba. 1. quo ad habitus acquiſitos.*

ſit producere actum vt decem:ergo habitus, exiſtens in potentia naturali, ſemper producit actum ad minus æquè intenſum.

Proba. 2. quo ad habitus infuſos. Secundo principaliter probatur idem de habitu infuſo, quia ſimiliter ſequitur, quòd ſi quis agit ex toto conatu, ſemper augebitur habitus infuſus plus quàm in duplo, imò per quemlibet actum ſequentem plus quam per omnes pręcedentes. Patet eodem modo ſicut prius: quia ſi actus ſequens habitum eſt ex toto conatu, videtur, quòd ſit intenſior habitu, & per conſequens ſi auget habitum ſecundum totam ſuam latitudinem, ſemper auget habitum plus quàm omnes pręcedentes. Si enim omnes actus præcedentes fuerunt centum graduum, & habitus ſimiliter, actus, productus ex tali habitu, ex toto conatu erit intenſior quàm centum graduum, & ſic augebit habitum, plus quàm omnes actus pręcedentes. Ex quo iterum ſequitur, quòd talis actus erit maioris meriti, quàm actus pręcedentes, & quod pro quolibet actu ſequenti habebit quis maiorem gloriam, quàm pro omnibus pręcedentibus. Quod omnino videtur abſurdiſſimum. Neque enim eſt opinabile, quòd Ioannes Baptiſta, aut etiam Beata Virgo per quemlibet actum in vltimo vitæ ſuæ plus mereretur, quàm per omnes pręcedentes.

Primũ reſpõſum ad arg. propoſitum. Refutatur. Et certè hoc argumentum ita videtur vrgere, vt non videatur facilis ſolutio. Sed tamen poteſt reſponderi vno ex tribus modis. Primo poteſt dici ad argumentum, quòd homines communiter non agunt ex toto conatu, & per conſequens actus non eſt intenſior habitu, & ſic ruit id, quod inferebatur.

Sed profectò ſolutio nulla ex parte ſatisfacit. Quia ſaltem aliquando viri perfecti videtur, quòd agant ex toto conatu. Et ſatis magnum inconueniens videtur, quòd hoc poſſit contingere, etſi non ſemper contingat: neque enim rationabiliter eſſet concedendum, quòd Petrus, aut Paulus, aut etiam Adam poſt tot annos, non mutato obiecto, neque alijs circunſtantijs haberent vnam dilectionem Dei, per quam plus mererentur, quàm per omnes actus totius vitæ.

Secũdum reſpõſum. Et ideo ſecundo, & apertius poteſt dici, quòd etiamſi quis agat ex toto conatu, actus non perueniet ad totam latitudi-

titudinem habitus, quando habitus eſt magnæ intenſionis: vtpote ſi quis habet charitatem vt centum, quantumcunque agat ex toto conatu, non habebit dilectionem vt centum, neque fortè vt quinquaginta.

Sed neque hoc videtur ſatisfacere, quia non videtur intelligibile, quare habitus ſit vt centum, niſi quia poteſt producere actum vt centum, cùm habitus dicatur in ordine ad actum, neque eſt luminoſum vt decem, quod non poteſt producere lumen vt decem, & cùm qualibet alia forma poſſit producere effectum ſecundum totam ſuam intenſionem in ſubiecto capaci vt de calore, luce, & frigore patet, erit merè voluntarium dicere, quod hoc eſt ſingulare in habitibus vt non ſolùm poſſint producere effectum æqualem ſibi. *Refutatur.*

Item ſaltem quilibet talis actus, qui ſequeretur ex tali habitu intenſiſſimo, eſſet incredibilis intenſionis. Cùm enim cæteris paribus, ex maiori habitu producatur intenſior actus ſi quilibet actus auget habitum ſecundum totam latitudinem, fiet breui tempore habitus ita intenſus, vt actus ſequens non poſſit eſſe niſi intenſiſſimus. Et maximè, quia quanto aliquis magis inclinatur ad aliquem actum, tanto agit cum maiori conatu, & ſic cùm actus augeat inclinationem regulariter, ſemper erit maior conatus in actu ſequenti, quam in præcedentibus: & ſic dato, quòd actus ſequens non adæquet omnes præcedentes, ſaltē æquiualeret medietati, aut tertiæ, aut quartæ parti omnium actuum precedentium ipſum, quòd non eſt paruum inconueniens. *Refutatur rurſus latius.*

Et ſi addas, quòd charitas augetur non ſolùm per proprium actum, ſed per omnem actum meritoriū cuiuslibet virtutis, & quælibet etiam virtus inuicem per actus aliarum virtutū: ſi actus auget habitum per totam ſuam intenſionem, vides quo progrediatur intēſio cuiuslibet habitus. Imò videtur ſimilis calculatio, qualis ſolet poni in aceruatione illa vulgari de ludo latrunculario, aut de granis frumenti. Si quis prima die anni ſoluerit vnum granum frumenti, & ſecunda die duo, & tertia quatuor, & quarta octo, & ſic conſequenter, profectò ante finem anni, tam in immenſum creſceret multitudo frumenti, vt totus ager Campaniæ ferre tantum frumenti vno anno non poſſet, imo neque tota Hiſpania. Similis profectò ratio videtur ſequi in propoſito, ſi nuda potentia producat

actum

Digitized by Google

actum vt vnum, & habitus ſit vt vnum, ſequens actus videtur, quod ſit vt duo, & habitus vt tria, ſecundum hanc opinionem, & ſequens actus vt quatuor, & habitus vt ſeptem, & ſic ſemper qualibet die fiet duplo maior totus habitus, & paucis annis neque cogitari quidem poſſit tanta intentio habitus.

Item ad minus vitare non poſſemus ſecundum hanc opinionem, quin ſaltem in eo, qui per longum tempus perſeuerat in gratia, eſſent habitus infuſi intenſi, certè plus quàm oſtendat experientia. Neque enim experiuntur boni tantam in ſe intenſionem habituum, quanta eſſet in illis, ſi ad iſtum modum augerentur. Item ſi actus eſſent ita intenſi ratione habituum, ſequerentur maiores motus in appetitu ſenſitiuo, qui naturaliter ex actu voluntatis mouetur, quã experientia monſtrat. Si enim pœnitentia infuſa eſſet ita intenſa, ſicut per hanc rationem oporteret eſſe, etiam de præteritis, & præſentibus eſſet triſtitia intẽſior intenſiſſima, & ſequeretur intenſiſſimus dolor in appetitu ſenſitiuo, quòd tamen rarò ſancti viri experiuntur.

Reſponſũ tertium. Refutatur. Sed ad hoc argumentum de experientia reſpondetur, & eſt tertia ſolutio, quòd non habemus experientiam de intenſione habituum infuſorum, ſicut nec de ipſis habitibus infuſis. Sed nec hæc ſolutio ſufficit. Primò, quia ſaltem haberemus experientiam de intenſione ipſorum actuum, procedentium ab habitibus infuſis, & cùm ex actibus virtutum infuſarum (ſecundum opinionem omnium aliorum a S. Thom.) producantur, & augeantur habitus acquiſiti, ſaltem experientia perciperemus iſtam admirabilem intenſionem habituum. Quibus omnibus ſi addas argumentum, factum a principio de agente naturali, certe videbitur concluſio poſita ſatis confirmata. Si enim calefactiuum vt octo, ſuperueniens calido vt quatuor, non auget niſi per quatuor gradus, neſcio quis hoc priuilegium dedit actui vt octo vt augeat habitum vt quatuor per octo gradus.

Ad ſoluẽdũ argu. pro parte affir. huius q. ſupponit author duo. Sed reſtat modo ſoluere argumentum, factum a principio contra concluſionem, quia videbitur, quod ex illa concluſione non ſeruetur proportio præmij ad meritum, nec meritorum inter ſe ad præmia. Pro cuius ſolutione præſuppono duo. Primum eſt, quòd gratia diſtinguitur a charitate. Hoc ſuppoſitum in præſentia non probo, quia mihi

ſatis

ſatis eſt reſpondere ad argumentum ſecundum principia
S. Thom. Et qui hoc ſuppoſitum negant, habent quærere
aliam ſolutionem. Secundum, quòd ſuppono, eſt, quòd
gratia non oportet, vt ſit æqualis charitati. Hoc oſtendam
neceſſario eſse dicendum. Et videtur probari in Chriſto, in
quo ſecundum opinionem communem fuit infinita gra-
tia, & tamen non fuit infinita charitas. Quod probatur,
quia eadem ratione fuiſſent omnes aliæ virtutes infinitæ,
& eſſent actus eius infiniti, & infinita triſtitia, & ex con-
ſequenti non poſſet naturaliter viuere: quia ex infinita
triſtitia in voluntate, ſequitur naturaliter tantus motus
in appetitu ſenſitiuo, quòd non poſſet naturaliter cum illo
viuere.

Reſpōdet. Ad arg. quatuor pronūciatis.

His ſuppoſitis ad argumentum reſpondeo per quatuor
4 dicta. Primum, † quilibet actus meritorius auget gra-
tiam ſecundum totam ſuam latitudinem, & non ſolum ſe-
cundum exceſſum ſupra habitum. Patet hoc clarè, quia pro
tali actu debetur gloria ſecundum totam latitudinē actus,
& gloria correſpondet gratiæ, vt in præſentia ſuppono: er- 1.
go augetur gratia ſecundum totam latitudinem actus, vt ſi
eſt gratia vt quatuor, & actus meritorius vt octo, dico,
quòd gratia fiet duodecim graduum. Et confirmatur, quia
iſte eſt gratior vt octo, quam prius erat: ergo gratia eſt au-
5 cta vt octo. Secundum dictum. Charitas † non augetur per 2.
totam latitudinem actus, ſed ſolùm ſecundum exceſſum
actus ſupra habitum. Hoc eſt probatum omnibus argumen
6 tis ſuprà poſitis. Tertium dictum, Charitas † nunquam eſt
æqualis gratiæ, ſaltem in adulto. Hoc patet ex dictis, quia 3.
actus auget gratiam ſecundum totam ſuam latitudinem, &
charitatem ſolum ſecundum exceſſum: ergo gratia eſt ma-
7 ior, quàm charitas. Quartum dictum, Gloria † reſpon-
det gratiæ, & non charitati. Patet: quia per gratiam ſumus 4.
grati, & digni gloria: charitas autem data eſt ad diligen-
dum, ſicut fides ad credendum: ergo. Item patet hoc ex tri-
bus dictis iam poſitis.

Reſpōdet author ad dictū arg. ex opinione S. Th. Dur. & Richar.

Ex his dictis patet ſolutio ad argumentum: reſponden-
te enim gloria gratiæ, ſeruatur proportio meritorum
ad præmia, etiam ſi charitas non augeatur ſecundùm to-
tam latitudinem, vt declaratum eſt. Neque ex iſto aug-
mento gratiæ ſequuntur inconuenientia, quæ ſupra infere-
bamus: gratia enim non facit ad intenſionem actus, ſed

ſolum

Digitized by Google

ſolum charitas: & ſic licet augeatur gratia in duplo, non
ſequitur, quòd actus ſequens ſit duplo maior, quàm prior,
quia charitas non fuit aucta in duplo. Et certè quicquid
ſecundùm alias opiniones ſit dicendum, videtur neceſſa-
2. rium ſic reſpondere ſecundùm opinionem S. Thom. & Du-
rand. Scot. & Ricard. & omnium aliorum, qui tenent,
quòd habitus non augetur, niſi per actus intenſiores. Si
enim ita eſt, & actus auget habitum ſecundum totam
ſuam latitudinem, neceſſarium eſt concedere corollarium
illatum, quod habitus nunquam augetur, quin augeatur
plus quàm in duplo, quàm prius erat, vt patet intelli-
genti. Et ſic in Adam, vel alio ex patribus antiquis, qui fer-
me ad mille annos vixerunt, in vltimis annis vitæ ſuæ
nunquam potuerunt augeri habitus, quin augerentur plus
quam eſſet tota intenſio habitus præcedentis, quod eſt ab-
ſurdiſſimum.

Reſpõdet ad idem arg. etiã ex opinione aliorũ.

Sed quia hoc dubium eſt commune in omni opinione, &
argumentum videtur procedere contra omnes, ideo ad hoc
argumentum de proportione meritorum ad præmium, re-
nendo, quòd gratia, & charitas ſunt idem, oportet reſpon
dere, quòd charitas per actum meritorium augetur in eſſe
gratiæ ſecundùm totam latitudinem actus, in eſſe autem
charitatis ſolùm ſecundùm exceſsum. Et ſic etiam ſerua-
bitur proportio meritorum ad præmium: & videtur, quod
etiam ſecundum communem opinionem oportet concede-
re, quod gratiam oportet eſſe maiorem in eſse gratiæ, quã
in eſse charitatis, vt patet in Chriſto, in quo gratia fuit in-
finita, charitas autem in eſſe charitatis finita, vt ſuprà pro-
batum eſt, & hoc modo concluſio poſita poſset defendi in
omni opinione.

Examinatur id in quo differunt ſecũda, & tertia opinio a prima. Pro ſecũda, & tertia opinione contra primam. Arg. 1.

Secundò oportet examinare id, in quo differunt ſecun-
da, & tertia opinio a prima. Differunt † autem in hoc, quod 8
prima putat charitatem augeri etiam per actus remiſſio-
res. Secunda & tertia defendunt, quòd non augetur chari-
tas, niſi per actus intenſiores. Arguitur ergo pro ſecunda,
& tertia opinione contra primam. Primò argumento Du-
rand. Quianon eſt dignus nouo beneficio, & gratia, qui
abutitur, vel negligenter vtitur iam receptis beneficijs, ſed
qui habet charitatem intenſam, tepidè, & remiſsè operans,
negligenter ſe habet, & abutitur charitate: ergo non eſt
dignus, vt augeatur. Et licet hoc argumentum videatur

prima

prima facie leue, & infirmũ, tamen ſi quis conſideret, quod in hac materia non poſſunt fieri argumenta euidentia, multò minus, quàm in alijs materijs moralibus, non contemnet argumentum. Si enim licet arguere ab humanis ad Diuina, profectò hoc eſt morale, & familiare in vita politica, vt qui in obſequendo, & promerẽdo apud dominum, vel principem fit negligentior, & remiſſior, non creſcat in gratia, & amicitia apud dominum, ſed bene agitur cum illo, ſi perſeuerat in eadem g atia, in qua prius erat, etiam ſi aliàs non offendat. Si ergo inuiſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur, non malè arguimus, & timendum eſt, ne ita nobis contingat apud Deum remiſsè, & negligenter operando.

Secundò arguitur argumento S. Tho. Habitus acquiſitus non augetur per actus remiſſiores: ergo nec habitus infuſus. Et quia hoc eſt vnum ex præcipuis argumentis, volo examinare quantum valeat. Et primò probatur conſequentia, quia licet habitus infuſus non augeatur effectiuè ab actibus, tamen veriſimile eſt, quod eo modo augetur a Deo, ac ſi augeretur effectiuè ab ipſis actibus, ſicut habitus acquiſitus, aliàs ſi non oportet ſeruare proportionem ad naturalia, quid poſſimus capere, aut dicere de rebus ſpiritualibus, vtpote nobis ignotis? Et confirmatur, quia ſi charitas augeretur effectiuè per actus meritorios, non aliter diceremus augeri, niſi ſicut habitus acquiſiti augentur. Et confirmatur iterum, quia ſecundùm aduerſarios per eoſdẽ actus, per quos meritoriè augetur habitus infuſus, augetur effectiuè habitus acquiſitus: ergo videtur, quod ſi per actus remiſſos non augetur habitus acquiſitus, ergo nec etiam infuſus. Antecedens autem, quia negatur non ſolùm ab aduerſariis noſtræ opinionis, ſed etiam a Durando, qui eſt in eadem ſententia nobiſcum, primò probatur: quia ſimiles actus ſimiles habitus efficiunt. vt ait. Ariſt. 2. Ethic. ergo videtur, quod actus remiſſi non poſſunt facere habitum intenſum, qui non eſt ſibi ſimilis, quanquam ſcio non in hoc propoſito locutum in eo loco. *Arg. 2.*

Item omne agens intendit aſſimilare ſibi paſſum, ergo actus remiſſi non augent habitum intenſiorem: quia hoc non eſt facere ſimile, ſed diſſimile. Item paſſum in principio eſt diſſimile agenti, & in fine ſimile: ſecundo de anima: ergo actus remiſſus non auget habitum intenſum, *Arg. 3.*

aliàs

Digitized by Google

aliàs in fine actionis habitus non eſſet ſimilis actui , ſed
5. diſſimilis . Item calidum vt quatuor , non aget in calidum
vt quinque, ergo nec actus vt quatuor , aget in habitum vt
quinque, vel oſtendatur hoc priuilegium in actibus, quod
non ſit in alijs agentibus naturalibus . Item actus remiſſus
6. nihil agit in continuatione , ergo nec in principio . Conſe-
quētia patet, quia non eſt maioris actiuitatis, nec eſt maior
reſiſtentia. Antecedēs probatur, quia agens naturale, quod
agit ſine reſiſtentia, nihil agit in continuatione, ſicut patet
de ſole reſpectu cœli : ſed actus nullam habet reſiſtentiam
ad producendum, vel ad augendum habitum , ergo nihil a-
git in continuatione . Et confirmatur , quia ſi actus augeret
habitum in continuatione , malè vitaretur argumentum
commune de infinita intenſione. Si enim in quolibet inſtā-
ti habitus augetur per certum gradum, ſequitur infinita in-
tenſio in quantocunque paruo tempore.

Hoc arg. facilè ex communi opinione refutatur

Secundum autem communem opinionem videtur facilè expediri hoc argumentum . Siue enim in continuatione , ſiue in productione actus quandocunque veniat ad hoc vt actus ſit æqualis, vel minor habitu , ceſſat omnis actio , & ſic ſi actus ſit vt quinque , & habitus vt quatuor , in primo inſtanti habitus fiet vt quinque , & neque per reactionem, neque per continuationem fiet maior intenſio : quia iam agens , & paſſum ſunt ſimilia, & ſimile non agit in ſimile, neque minus in maius.

Arg. 7.

Ex contraria opinione ſequitur , quòd aſſenſus concluſionis erit intenſior aſſenſu præmiſſarum . Conſequens eſt contra Ariſt.lib.Poſter. & contra totam Dialecticam. Probatur conſequentia . Sit enim ita, quòd aſſenſus præmiſſarum ſit vt quinque , & concluſionis vt quatuor ; & per conſequens habitus ſcientificus etiam vt quatuor, volo, quod habens talem habitum eliciat frequenter aſſenſum concluſionis, non cogitando actualiter de præmiſſis , quia ſine dubio eſt poſſibile, tunc ſecundum opinionem contrariam augebitur habitus ſcientificus, & poterit fieri vt quinque , & vt ſex : & per conſequens etiam aſſenſus concluſionis erit vt ſex, & ſic intenſior aſſenſu præmiſſarum. Et confirmatur, quia ſequitur , quòd talis aſſenſus erit euidentior aſſenſu præmiſſarum , quia quilibet gradus eſt euidens: vnde ſi aſſenſus concluſionis eſt intenſus vt ſex, ergo euidens vt ſex. Confirmatur ſecundò . Volo enim

quod poſt primam demonſtrationem, in qua aſſenſus concluſionis ſit vt quatuor, adducantur nouæ demonſtrationes æquales cum prima in euidentia,& intenſione,tunc per aduerſarios augetur habitus ſcientificus: & ſic iterum aſſenſus ſcientificus poterit peruenire ad intenſionem, & euidentiam ſupra quemlibet aſsenſum præmiſsarum.

Iſta argumenta etſi non concludant, & conuincant,certè videntur eſse apparentia, & minus probabilem facere primam opinionem. Sed quia præcipuum fundamentum huius opinionis eſt, quod in naturalibus agens remiſſum, non auget effectum intenſiorem,vel quod agens remiſſum, ſuperueniens agenti intenſiori,non facit effectum intenſiorem,quod non ſolùm aduerſæ opiniones, ſed etiam Durandus, qui nobiſcum ſentit, negat: ideo arguitur contra hoc fundamentum: & probo, quòd agens remiſſum augeat effectum intenſiorem. Et arguitur argumento Durandi, & etiam Cabr. nam experientia docet, quod tres, & quatuor lucernæ,ſuperuenientes primæ lucernæ intenſiori,vel æquali,intenſius illuminant,quàm ſola prima:ergo agens remiſſum,vel æquale &c. Idem probatur de ignibus,maiorem enim calorem producunt multi ignes, vel equales, vel etiam minores,quàm ſolus vnus: ergo ruit fundamentum de agēti naturali. *Arg. authoris cōtra fundamentū opinionis q̃ eſt cōtraria primæ*

9 Ad argumentum dico primò, quòd † nunquam plura agentia producunt maius lumen, vel calorem in primo pūcto (vt ita dicam) ſuæ ſphæræ actiuitatis, quàm produceret vnum illorum. *Reſpōdet author ad proximū argu.*

10 Secundo dico, quod † nunquam lumen productum eſt maius, quàm ſit lumen in maximo luminoſo, vt ſi ſit vnum luminoſum vt octo, & multa alia vt octo, vel minora, nunquam lumen productum erit ſupra octo. Et probatur vtrunque dictum, & fundamentum principale. Certum eſt enim, quod ſi ſol diuideretur in duas medietates, vt fieret duo luminoſa,nulla alia mutatione facta, non producerent intenſius lumen, quàm nunc producunt, ſed vna medietas produceret tam intenſum lumen, quàm ſol producit; ergo duæ medietates non producerent maius lumen, quam vna medietas. Minor probatur,quia ſol eſt vniformis ſecundum lumen, & tam intenſum lumen eſt in medietate ſolis, ſicut in toto ſole. Ergo tam intenſum lumen producit medietas ſolis, quàm totus ſol. Et idem eſt iudicium *Reſp. 1. 2.*

de

Digitized by Google

de igne, & quolibet alio agente naturali. Si enim ignis ſit omniformiter calidus, tantum calorem intenſiuè produceret medietas ignis, ſicut totus ignis, & duæ medietates ſeparatæ non producerent plus, quàm totum: ergo duæ medietates non producerent intenſiorem calorem, quàm vna medietas, & ſic plura agentia naturalia æqualia non producerent intenſiorem effectum, quàm vnum illorum: nec agentia æqualia ſe adiuuant ad producendum intenſiorem effectum.

Confirm. idem. Et confirmatur, quia ſi ſint decem luminoſa vt quatuor, & ex illis ſtat vnum, totum erit vt quatuor, & non plus. Sicut ſi ex multis albis vt quatuor, fiat vnum album, erit ſolùm vt quatuor. Sed quodlibet luminoſum vt quatuor, poterit producere lumen vt quatuor: ergo luminoſum compoſitum ex illis non producit intenſius lumen, quàm ſingula luminoſa vt quatuor. Nam cùm non agunt intenſius luminoſa ſeparata, quàm in vnum compoſita, non intenſius agunt decem luminoſa vt quatuor, quàm vnum illorum. Et confirmatur, quia mirabile eſſet, quod aggregatum ex omnibus luminoſis non ſit niſi vt quatuor, & producat lumen intenſius, quàm quatuor, cùm nullum agens agat ſupra ſuam intenſionem. Item aliàs ſequeretur, quòd daretur maius maximo. Si enim agens æquale, vel minus iuuet ad augendam intenſionem: ergo ſi maximè calidum, aut luminoſum ſit vt decem, & apponatur ei luminoſum vt decem, vel vt quinque, lumen productum eſset vt vndecim, vel duodecim, & ſic maius maximo.

Reſpõdet author ad illud de experientia, quod tactũ eſt in eodem arg. Ad argumentum de experientia dico primò, quòd magnitudo, ſeu multitudo materiæ etiam in eadem intenſione facit ad extenſionem actiuitatis, ita vt ſi calefactiuum pedale intenſionis vt quatuor, poteſt calefacere per viginti paſſus, calefactiuum decem pedale eiuſdem intenſionis vt quatuor calefacit per quinquaginta paſsus. Secundò, omne agens fortius agit in propinquum, quam in remotum. Tertiò, agens agit vniformiter difformiter per ſpatium, vel ſphæram actiuitatis: ita vt ſi agens eſset vt octo, illuminaret ſpatium 20. paſsuum, ita vt in quinto eſset lumen vt ſex, & in decimo vt quatuor, & quintodecimo vt duo, & ſic conſequenter: ergo ſi adduntur alia quatuor ſimilia luminoſa intenſione, & quantitate, iam notum agens poſset

Reſpon. 1 2.

Digitized by Google

poſſet illuminare ſpacium 100. paſſuum: ita vt in 75. paſſu eſſet lumen vt ſex,& in 50. vt quatuor,& in 15.paſſu vt duo, & ſic conſequenter. Et idem erit, ſi luminoſum vt octo addatur luminoſo vt quatuor,augebitur ſphæra actiuitatis,& per conſequens intenſio.

Hic locus in vtraq; editione, maximè Salmanticenſi, adeò corruptus erat, vt nulla ex eo poſſet erui ſententia.

Deinde ſequitur, quòd nunquam erit maius lumen in quocunque puncto, quam ſit in maximo luminoſo, quòd ſi erat vt octo, nunquam in medio erit maius lumen, quàm vt octo,quotcunque ſint agentia. Et confirmatur hoc, quia vt creſcit lumen,aut calor,ſi luminoſum idem, aut calidum fiat maius in quantitate, ſic ſi multiplicentur luminoſa, vt notum eſt: ſed ſi luminoſum pedale,aut ignis pedalis intenſionis vt octo fiat tripedalis, manente eadem intenſione, nullus dicet, quòd producat lumen,aut calorem vltra octo, ergo quotquot multiplicentur luminoſa vt octo, nunquam producent lumen vltra octo:neque vnquam experientia aliter docuit multiplicatis agentibus augeri effectum, quàm ſicut dictum eſt.

Imò ex hoc arguitur contra opinionem contrariam. Nam quotcunque multiplicentur agentia vt quatuor, ſiue ſimul, ſiue ſucceſſiuè, nunquam producunt effectum ſupra quatuor:ergo quantumcunq; multiplicentur actus vt quatuor, nunquam producent ſupra quatuor. Et ita patet quid dicendum ſit ad primum argumentum contra fundamentum concluſionis.

Arg. 2. Cõtra idẽ fundamẽtum dicta opinionis. Reſponſ. authoris.

Sed arguitur aliter ſecundò contra fundamentum de habitu acquiſito: & probo, quòd quilibet actus, quantumuis remiſſus,augeat habitum acquiſitum,quia alias ſequeretur, quòd nunquam augeretur habitus, niſi augeretur conatus potentiæ. Patet, quia ſi ſecundus actus non eſt maior primo, nihil facit ſecundum opinionem: ſed vt ſit maior actus, videtur, quòd ſequitur maior conatus, ergo. Ad hoc dico negando conſequentiam, quia cum æquali conatu,poſito habitu,producitur maior actus, & eſt communis opinio, ſed Durandus hoc negat, quia tenet, quòd habitus non facit per ſe maiorem intenſionem: ſed non eſt probabilis eius ſententia.

Argu. 3.

Tertiò arguitur, Experientia docet, quòd ex frequentatione actuum ſemper augetur habitus,ſed nõ videtur, quòd ſemper actus ſequentes ſint intenſiores præcedentibus: ergo hoc non requiritur ad augmentum habitus.

u Dico

Digitized by Google

Reſponſ. authoris duplex. Dico primò, quod experientia docet oppoſitum; nam ſi quis remiſsè, & tepidè operatur, non inuenit ſe promptiorem, quòd tamen eſſet, ſi habitus augeretur. Secundò dico, quod regulariter vbi eſt maior inclinatio, eſt maior conatus, & quia habitus auget inclinationem, conſequenter qui operatur ex habitu, operatur ex maiori conatu, & ideo regulariter actus ſequentes ſunt intenſiores. Et ſic videtur manere ſecundum argumentum principale in ſuo vigore.

Arg. 4. & 5. eſt pro opinione authoris. Quartò principaliter arguitur pro noſtra opinione, quia vt latè probatum eſt, actus intenſior auget habitum ſolùm ſecundum exceſſum: ergo actus æqualis, vel minor nihil auget. Patet conſequentia, quia ſi actus vt ſex, auget habitum vt quatuor, auget preciſè per duos gradus: ergo actus vt tria videtur, quòd nihil auget, & idem de actu vt quatuor. Si enim actus auget habitum ſolùm ſecundum exceſſum, ergo ſi non excedit, videtur, quòd non augeat. Et confirmatur, quia in naturalibus, vt dictum eſt, remiſſius agens non auget effectum intenſiorem.

Argu. 5. Quintò arguitur, Experientia docet, quòd qui remiſsè, & tepidè operatur, facilè amittit habitum: quod non eſſet, ſi talis habitus augeretur: eſſet enim difficilius mobilis, & firmius perſiſteret, quod non ita contingit. Imò qui conſueuit tepidè operari, facilè deſinit operari. Plurima argumenta poſſent fieri pro hac opinione, licet dicta ſunt potiora.

Ar. p prima opinione contra 2. & 3. Atqui pro maiori declaratione materiæ arguitur pro prima opinione contra ſecundam, & tertiam: & probo, quod habitus augeatur per quemlibet actum. Et primo arguo argumento facto in principio: talis actus etiam remiſſus, loquendo de habitu charitatis infuſo, eſt meritorius: ergo reſpondet ei aliquis gradus gloriæ, & gloria correſpondet charitati, & gratiæ: ergo ratione talis actus augetur gratia, & charitas.

Reſpōdet author tribus propoſitionib. Dico primo, quòd non eſt certum, quid patres antiqui ſenſerint de hoc dubio, & neoterici quidem ita volunt intelligere. S. Tho. quaſi velit dicere, quòd pro actu remiſſo, nec gradus gratiæ, neque gloriæ datur. Ipſe verò non dicit, niſi in prima diſtinctione decimaſeptima, quæſtione ſecunda, quòd ad multitudinem actuum charitatis non neceſſario ſequitur augmentum pręmij eſſentialis. Scotus autem in quatuor videtur dicere, quòd pro actu remiſſo, ſicut habebit quis

quis gradum gloriæ,ita habebit gradum gratiæ in fine vitæ. Sed quidquid ſenſerint patres, reſpondeo per tres propoſi-
11 tiones. Prima † per quemlibet actum charitatis,quantumuis remiſſum,meretur quis, & habebit maiorem gloriam. *I. Prop.*
Hæc propoſitio videtur eſſe Sancti Thomæ prima ſecundæ, quæſtione quinquageſima ſecunda,& ſecunda ſecundę,queſtione vigeſima quarta, articulo ſexto, licet fortaſſe ſuper ſententias aliter ſenſerit. Eadem propoſitio eſt apertè Scoti. Et primo probatur: quia videtur repugnare, quòd ſit meritorius de condigno,& non detur pro eo pręmium. *Proba. 1.* Item perfecti viri viderentur eſſe multo iniquioris conditionis, *2.* ſi,habentes habitus intenſiſſimos,fortè aliquando elicientes actus minoris intenſionis, omnino fruſtrarentur pręmio, qui tamen actus apud imperfectos eſſent valde meritorij. Item videtur facere, quòd Dominus dicit Matthei 10. *Quicunque potum dederit calicem aquæ frigidæ non perdet mercedeꝫ ſuam.* *3.* Item Matthei 19. *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.* Sed certum eſt, quòd per actus remiſſos charitatis ſeruat quis mandata: ergo pro illis habebit vitam æternam. Item attritio quantumcunque remiſſa, dummodo habeat alias circunſtantias, eſt ſufficiens diſpoſitio ad gratiam, & gloriam: *4.* ergo multò magis actus charitatis elicitus, quantumcunque remiſſus,erit ſufficiens ad idem. Item omnino videtur abſurdum, & acerbum, vt ſi quis heri habuiſſet actum vt *5.* decem, & habuiſſet pro illo magnum præmium, quia ſcilicet habebat habitum remiſſiorem, & hodie, quia creuit habitus pro ſimili actu,nullam mercedem habeat. Item pro actu intenſiori, vt dictum eſt, licet eo augeatur charitas ſolùm penes exceſſum actus, tamen datur gloria proportionabiliter ad totam latitudinem actus: ergo pro actu remiſſo dabitur etiam proportionabiliter aliquis gradus gloriæ.

Et quidquid ſit de argumentis, & opinionibus nouorum Theologorum, nullo modo dubito de hac propoſitione: quia ex fide, & ſacris literis habemus apertè, quòd pro bonis actibus, ſaltem ex gratia procedentibus, habemus gloriam in cœlo. An autem per actus remiſſos augeatur habitus,necne, totum pendet ex opinionibus, propter quas nullo modo debemus diſcedere à regula, & ſinceritate ſcripturarum, quæ apertè nobis promittunt pręmium pro bo- *Quid in hac re certũ, & qd incertũ.*

Digitized by Google

nis operibus : iuxta id , *Vt recipiat vnuſquiſque prout in corpore geſſit, ſiue bonum , ſiue malum* . Hoc certè indignum videtur diuina bonitate , vt pro actu malo, quantumcunque remiſſo, recipiat quis pœnam , & pro actu bono remiſſo non habeat mercedem.

II. Prop. Secunda propoſitio , Quolibet † tali actu augetur gratia . Hæc patet ex prima : quia ſi pro illo debetur ei maior gloria, ergo talis eſt dignus maiori gloria , & per conſequēs, eſt gratior . Nihil enim aliud videtur eſſe gratius, quàm dignius: & magis acceptum ad vitam æternam: ergo qui prius erat gradus vt decem , ſi pro actu vt duo debentur ei duo gradus gloriæ , iam eſt gratus vt duodecim . Similiter ergo ſicut ſuprà diximus, quòd per actum intenſum augetur gratia ſecundum totam latitudinem actus , charitas autem ſolùm ſecundum exceſſum , ita dicimus , quòd per actum remiſſum augetur gratia, non autem charitas. 12

III. Pro. Tertia propoſitio , † ſi per actum remiſſum non augetur charitas ſtatim , voluntarium videtur dicere , quòd augetur in fine vitæ . Nihil enim de hoc eſt nobis traditum . 13

Argu. 2. Principale pro prima opinione . Secundò principaliter arguitur pro eadem prima opinione , quia actus minus intenſus poteſt eſſe magis meritorius, quàm actus magis intenſus : ergo ſi per actum intenſiorem augetur habitus : ergo etiam per actum minus intenſum . Conſequentia patet , quia habitus infuſus non augetur, niſi meritoriè: ergo vbi maius meritum, eſt maius augmentum . Et antecedens probatur clarè , quia maius meritum eſt dare totam ſubſtantiam pauperibus, etiam per actum remiſſum, quàm vnum denarium per actum intenſum .

Dubium incidens. Reſpondetur ad argumentum , quòd petit dubium , An † in augmento habitus infuſi habeatur reſpectus, non ad intenſionem actus gradualem meritorij, ſed ad quantitatem meriti . Et poſſet quidem dici probabiliter , quòd debeat haberi reſpectus ſolùm ad intenſionem , quia videtur, quòd augeatur habitus meritoriè , ſicut augeretur effectiuè , ſi actus poſſet illum effectiuè augere : ſed ſi actus augeret effectiuè habitum, augeret ſecundum intenſionem gradualem , & non ſecundum meritum , vt patet de habitu acquiſito , qui augetur ab actu meritorio , non ſecundum proportionem meriti , ſed ſecundum gradualem , & naturalem intenſionem : ergo ſimiliter videtur dicendum de habitu infuſo . 14

Argu. 1. Pro altera parte huius dubij .

Et

Digitized by Google

Et confirmatur, quia per actum meritotium virtutis acquiſitæ augetur habitus infuſus : ergo videtur, quòd proportionabiliter, ſicut auget habitum acquiſitum penes intenſionem gradualem, & non penes meritum, ita augeat habitum infuſum. *Arg. 2.* Item quia, ſicut patet ex ſuperioribus, augmentum charitatis non facit per ſe ad intenſiorem actum eliciendum. Pręmium enim reſpondet gratiæ, & non charitati : ergo rationabiliùs videtur, quòd magis intenſione charitatis habeatur reſpectus ad intenſionem gradualem actus, quàm ad meritum.

Reſpōſum authoris.

Sed his non obſtãtibus dico probabilius ad dubium, quòd etiam habitus charitatis, & alij habitus infuſi augentur ſecundum proportionem meriti, & non ſecundum intenſionem gradualem actus. Probatur, quia virtutes infuſę ſunt dona Dei, & quodam modo pręmia actuum bonorum, ergo omnino eſt tenendum, quod melioribus dantur maiora dona, & maiores virtutes. Sed qui magis meretur melior eſt, ergo magis augentur in eo virtutes, quantumcunque alius habeat actus intenſiores, ſed non æquè meritorios.

Ar. 3. Prìcipale pro prima opinione.

Tertiò principaliter arguitur, Ponamus Petrum in charitate vt octo, & habeat ſucceſſiuè duos actus meritorios, vtrumque vt ſex: & Paulus item habeat charitatem vt octo, & habeat vnum actum vt duodecim. Arguitur ſic, In Paulo augetur charitas, ergo etiam in Petro, qui tamen habet actus remiſſos. Patet conſequentia, quia æqualiter merentur, & ex pręcedenti determinatione in augmento habituũ infuſorum habetur ſolùm reſpectus ad meritum: ergo ſi augetur in Paulo, etiam in Petro.

Ar. 4. pro eadẽ opi.

Et quia tangitur eadem difficultas, arguitur quartò, quia actus in continuatione eſt meritorius : ergo quilibet actus, quarumcunque remiſſus, per continuationem poteſt peruenire ad meritum actus intenſioris : ſed, vt dictum eſt, intenſio fit ratione meriti : ergo per actum remiſſum augetur habitus: vt verbi gratia, ſi quis habeat habitum vt octo, eliciat actum vt quatuor : ille actus per continuationem fiat meritorius vt decem : quia certum eſt, quòd quanto maiori tempore continuatur, tanto magis eſt meritorius : & cùm quilibet actus continuatur, videtur, quòd quilibet actus remiſſus augeat habitum.

Dubiũ incidens, de quo tres recitãtur opiniones.

Reſpondetur quòd iſta duo argumenta petunt dubium,
15 An † data etiam opinione, quòd habitus non augeatur per

actum remiſſum, plures actus remiſſi poſſint augere habitū, vel etiam vnus actus remiſſus continuatus poſſit æquiualere in merito vni actui intenſo. De quo dubio ſunt tres opiniones. *Prima opinio.* Prima quod quomodocunque perueniatur ad meritum actus intenſi, ſiue per multiplicationem actuum, ſiue per cōtinuationem vnius actus, augetur habitus: quia, ſicut dictū eſt, intenſio habitus infuſi fit ratione meriti: ergo ſiue per multiplicationem actuum remiſſorum, ſiue per continuationem vnius actus remiſſi perueniatur ad ęquale meritū vnius actus intenſi, augebitur habitus infuſus. *Arg. pro hac prima opin.* Sed contra, quia videtur ſequi, quod ſi per quemlibet actum, quantumuis remiſſum, augetur habitus, videtur quòd per continuationem ſemper veniatur ad meritum actus intenſi, maximè tenēdo, quòd in quolibet inſtanti continuationis liberè continnatur. *Arg. contra eandē opinionē.* Item quia S.Th. vt allegatum eſt in 1. diſt. 17. dicit, quòd per multiplicationem actuum remiſſorum non neceſſario augetur charitas, & certè doctores, qui negauerunt intenſionem habituū per actus remiſſos, nō admiſiſſēt, quòd per cōtinuationem, aut multiplicationē taliū actuum augetur habitus.

2. Opinio Ideo eſt ſecunda opinio, quòd per actus remiſſos, neque continuatos, neque multiplicatos, nunquam augetur charitas, & fortè hæc fuit opinio antiquorum. *Ar. cōtra ipſam.* Sed contrà certum eſt, quòd per continuationem, vel frequentationem actuum remiſſorum ſit aliquis melior, quàm alius per vnicum actū intenſum, & inconueniens videtur, quod qui melior eſt, non habeat maiora dona Dei, & per conſequens maiores virtutes infuſas: ergo talis multiplicatio, vel continuatio actuum ſufficit ad intenſionem habitus.

3. Opinio. Ideo eſt tertia opinio media, quòd per actus quidem remiſſos non augetur habitus, ſed, adueniente aliquo actu intenſo, augetur habitus, non ſolùm pro illo, ſed etiam pro omnibus pręcedentibus, quantumcunque remiſſis. *Ar. cōtra ipſam.* Sed certè hoc videtur eſſe diuinatio, & merè voluntarium. Si enim ratione intenſionis eſt meritum, & in pręcedentibus actibus remiſſis fuit ſufficiens meritum, commentum videtur, quòd oportet expectare aliquem actum, qui per ſe ſit ſufficiens ad augendum habitum. Et S. Thom. ponit exemplum de guttis, cauantibus lapidem, quòd vltima cauat virtute pręcedentium, & ita eſt de actibus meritorijs. Vnde videtur, quòd, poſito aliquo actu remiſſo cum pręcedentibus, augetur habitus, qui tamen per ſe non ſufficeret augere,

ſicut

ſicut eſt de gutta, quæ cauat lapidem.

Dubium ergo eſt, quæ ſit verior ex iſtis opinionibus. Quod igitur probabilius mihi videtur dicam per propoſitiones. Prima contra ſententiam multorum ſcholaſticorū, *Iudicium authoris de tribus dictis opinionibus.*
16 Meritum † nullo modo proportionatur intenſioni, hoc eſt, ſi dilectio Dei eſt intenſa vt tria, non oportet, vt ſit meritoria vt tria, nec oportet, quòd dilectio vt quatuor, ſit meritoria vt quatuor. *1. Prop.*

17 Secunda non † ſolùm non proportionatur meritum intenſioni, ſed nec magna multitudo actuum remiſſorum æquiualet vni actui intenſo, & perfecto, volo dicere, quòd magis meritoria eſt vna dilectio perfecta, quæ ſit verbi gratia vt decem, quàm centum imperfectæ, quarum quælibet ſit vt vnum. *2. Prop.*

Probantur ambæ propoſitiones, quia difficultas ex parte obiecti multum facit ad meritum, & difficilius eſt habere vnam dilectionem perfectam, quàm centum imperfectas. Item quia magis conforme eſt præcepto de dilectione Dei, diligere ſemel Deum ex magno conatu, quàm ſæpius tepidè, & remiſsè, quia præceptum eſt, vt toto corde diligamus. Item perfectior eſt vna oratio cum magna deuotione, & attentione, quam multæ tepidæ remiſſæ. Et confirmatur totum hoc, quia certè in æſtimatione rerum, pluris æſtimatur vna res perfecta in ſua ſpecie, quàm decem imperfectæ: vt patet in margaritis: precioſior enim eſt adamas magnitudinis auellanæ, quàm centum adamantes minuti, etiam ſi omnes ſimul ſint maioris ponderis, & hoc in omni genere margaritarum. Item in animantibus pluris eſt æquus vnus perfectus, quàm decem imperfecti, & inualidi, ita certè eſt: Idcirco maioris precij eſt vnum opus, & officium virtutis perfectum, quàm multa imperfecta, & mi[illegible]ta etiam in eadem ſpecie. *Prob. 1. vtriuſq; propoſitionis. Prop. 2. 3. 4.*

Tertia, Idem eſt dicendum de continuatione: eſt enim abſurda, & ridicula calculatio ſcholaſticorum. Vt ſi quis in productione actus meretur vt decem, quod in quolibet inſtanti continuationis tantundem mereatur, dico enim, quod
18 † niſi ſit magna continuatio, & perſeuerantia in actu, non duplicatur meritum, licet poſſit eſſe tanta continuatio, & perſeuerantia, ut etiam ſit maius meritum in continuatione, quam in productione. *3. Prop.*

19 Quarta, Quomodocunque † peruenitur ad meritum ab *4. Prop.*

u 4 æquali

æquali cum actu intenſo, ſiue per multiplicationem, ſiue per intenſionem, ſine dubio augetur habitus. Sed hoc non
Prob. 1. ita frequenter contingit, ut dictum eſt. Probatur propoſitio: quia talis eſt æquè bonus, ſicut alius eſſet per actum intenſum: ergo habet etiam æquales virtutes. Videtur enim inconueniens, quòd qui melior eſt, non habeat maiorem charitatem. Si ergo quis ſit melior per multiplicationem, aut continuationem, quàm alius per intenſionem: ergo
2. habebit maiorem charitatem. Item quia augmentum eſt quodammodo præmium: ergo ſi eſt ſufficiens meritum,
3. erit etiam augmentum. Item profectò abſurdum videtur, quòd qui habet charitatem vt uiginti, & orans per totum diem, per actum meritorium ut decem, & nouem, non mereatur augmentum charitatis. Hoc uidetur conforme dicto S. Thom. 2. 2. ubi ſupra, dicentis, quod quilibet
4. actus meretur augmentum, licet non ſtatim, ſed cùm ſufficienter ſe homo diſpoſuerit: uidetur quòd hæc diſpoſitio ſit, quando peruenitur ad meritum æquale cum actu intenſo. Et per hoc patet ad tertium, & quartum argumentum.

5. *Ar. contra prædicta.* Quinto arguitur: quia uidetur ſequi ex opinione, quòd quantuncunque quis agat ex toto conatu, nunquam in continuatione augebitur habitus. Conſequens uidetur inconueniens, ſcilicet, quòd nihil operetur ad augmentum habitus, quod aliquis diu perſeueret in bono actu. Sequela autem uidetur probari, quia demus, exempli gratia, quòd Petrus, habens habitum ut quatuor, eliciat actum vt quatuor, in primo inſtanti habitus fiet æqualis actui per ſupradicta, & actus manebit æqualis (vt ſupponimus) in continuatione, & per opinionem, actus æqualis non auget habitum: ergo nunquam in continuatione augebitur habitus.

Reſpōſum authoris. Reſpondetur, quod iam dictum eſt, quòd in augmento habituum infuſorum habetur reſpectus ſolùm meriti, & in continuatione poterit perueniri ad maius meritum, quàm ſit latitudo habitus, vel quàm eſſet meritum vnius actus intenſioris, & ſic augebitur habitus.

6. *Arg. aliud cōtra prædicta.* Sextò arguitur, Sequitur quod, cæteris paribus, eſſet melioris conditionis qui elicit primo actum remiſſum, & poſtea intenſum, quàm econtrario qui prius elicit actum intenſum, & poſtea remiſſum: verbi gratia, Petrus habens chari-

Digitized by Google

charitatem vt octo, eliciat primo actum vt quinque, poſtea vt decem, per regulam poſitam augebitur habitus per ſeptem gradus, & ſi contrario eliciat primò actum vt decem, & poſtea vt quinque, ſolùm augebitur habitus per duos gradus. Probatur: quia ſtatim cum primo eliciat actum vt decem, iam habitus auctus eſt per duos gradus, ſcilicet vſque ad decem, & per actum vt quinque ſequentem non augetur habitus: ergo omnino ſequitur illatum, quòd ordo ille actuum multum facit ad augmentum, quod videtur abſurdum.

Dico primò fortaſſe, quod hoc argumentum, & alia ſimilia oſtendunt, quòd noſtra opinio non caret etiam calumnia, nec bene ſe expedit a dubijs, & difficultatibus, & fortaſſe oportet ponere aliam opinionem diſtinctam à tribus recitatis. *Reſp. authoris.*

Secundo dico, quod conſequens non eſt maius inconueniens concedere, quàm concedere de habitu acquiſito. De quo oportet concedere, quod ſi quis habet habitum vt octo, & eliciat primo actum vt nouem, & poſtea vt decem, quilibet actus auget habitum: quia ſemper inuenit habitũ remiſſiorem. Si autem, mutato ordine, primo eliciat actum vt decem, & poſtea vt nouem, primus quidem auget habitum, ſed ſecundus non: quia inuenit iam habitum intenſiorem ſe. Imò de alijs agentibus naturalibus videtur, quod oportet ſimile concedere. Si enim primò adhibeat calefactiuum vt quatuor, & poſtea calefactiuum vt octo, vtrunque producit, vel auget calorem. Si autem mutetur ordo, & primo adhibeatur calefactiuum vt octo, & poſtea vt quatuor, ſecundum nihil facit, vt declaratum eſt: quamquam reuera non eſt ſimile: quia in habitibus infuſis, actus remiſſus, & intenſus computantur pro vno actu quantum ad meritum, & ſic poſſunt facere vnum augmentum, quod non poteſt dici de acquiſito. *Reſp. alterum.*

Septimo arguitur, Quia ſaltem ſequitur, quod ſi quis ex habitu intenſo habet ſolùm vnum actum acquiſitum, qui etiam per continuationem non perueniat ad meritum intenſi, ſequitur, inquam, quòd pro illo actu nunquam recipiet augmentum charitatis: cùm tamẽ illo actu fiat melior alio, qui non habet illum actum cæteris paribus. Reſpondeo, quod omnino conſequens videtur concedendum ſecundum hanc opinionem, & ſatis eſt, quod augetur gratia, *Ar. aliud cõtra prædicta.*

Digitized by Google

Ex dictis colligit author hæc quatuor. Ex omnibus relinquitur, quod de augmento gratiæ eadem eſt opinio Nominalium, id eſt, recentiorum, & S. Th. differunt tamen ab opinione Scoti.

Secundo relinquitur, quòd profectò non eſt certum, ſed valde dubium, quomodo fiat augumentum charitatis, & virtutum infuſarum. Neque mihi per omnia placet etiam opinio S. Tho. recitata, neque poſſum ex ſententia ſatisfacere dubijs emergentibus ex illa.

Tertio videtur tamen quãtum adhoc probabilius, quod non per quemlibet actum augeatur charitas.

Quarto poſſet nihilominus defendi probabiliter, quod per quemlibet actum augetur charitas: nõ ad modum quidem, quo aduerſarij putant, ſed vt dicamus, quod charitas vt decem, augetur per actum vt duodecim, per duos gradus, & per actum vt ſex, per vnum gradum, & per actum vt tria, per dimidium: & ſic proportionabiliter, & demum in hac materia facilius eſſet mihi dicere, quod eſt falſum, quam quod eſt verum.

SECVNDA PARS DE DIMINVTIONE CHARITATIS.

IN ſecunda parte relectionis agendum eſt de diminutione charitatis. Duobus † autem modis intelligi poteſt, aut diſputari, quod charitas diminuatur. Vno modo per peccatũ veniale: alio modo per peccatum mortale, ita quod ratione illius aliquis ad minorem charitatem, & gratiam reſurgat, quàm prius habuerat. De primo modo dubitatur: 20

Quæſtio. *Arg. pro par. affir.* An † per peccatum veniale diminuatur charitas, vel gratia. Et videtur quod ſic: quia quanto creſcit offenſa, tanto minuitur gratia, vt patet in omni vita ciuili. Tanto enim aliquis cadit a gratia alicuius, quantum illum offendit. Sed veniale peccatum eſt offenſa Dei, ergo minuit gratiam. 21

Arg. pro par. neg. In contrarium eſt: quia ſequitur, quod multiplicatis venialibus tollerentur gratia, & charitas: omne enim finitum

tum per ablationem finiti conſumitur.

Reſpondeo: opinio eſt Altiſi. celebrata in ſcolis, quod peccata venialia minuunt charitatem, quæ impugnatur ab omnibus doctoribus, tam antiquis, quàm modernis. De qua opinione, & quæſtione pono duas propoſitiones.

Opinio Altiſ. ab omnibus impugnata.

Prima: opinio Altiſio. non tam improbabilis eſt, ſicut ſolet videri in ſcolis. Probatur, quia pro illa ſunt argumenta habentia apparentiam: & argumenta, quæ ſolent fieri contra illam, ſoluuntur apparenter: ergo opinio illa eſt probabilis.

1. Prop. authoris in qua Alti. opinio probabiliter defenditur.

Argumenta pro illa opinione ſunt, primum quod factū eſt non debet videri ita infirmum. Si enim non imaginaremur gratiam eſſe habitum, ſed hominem eſſe gratum Deo per voluntatem diuinam, quæ habet illum acceptum, ſicut homo eſt gratus regi non per aliquem habitum, facile eſſet intelligere, quomodo per paruas offenſas, videlicet peccata venialia, homo redderetur minus gratus, ſicut etiam homo eſt minus gratus amico per multiplicationem, etiam leuiū offenſarum. Et certè ſi licet arguere ab humanis ad diuina, non eſt dubium, quin hoc ſit in vſu hominum, etiam bonorum, vt minuatur amicitia per multiplicationem, etiam leuium offenſarum, quæ tamen non ſufficiunt tollere amicitiam. Neſcio ergo vnde nos diuinamus, quod ſumus ita amici Dei, & ita grati poſt infinitam multitudinem peccatorum venialium.

Argu. 1. pro opinione Altiſio.

Item pro eadem opinione arguitur: quia ex multiplicatione peccatorum venialium redditur homo minus promptus ad actus charitatis, & aliarum virtutum: minuunt enim feruorem charitatis, vt doctores concedunt. Signum eſt ergo, quod habitus eſt minor. Maior enim habitus maiorem feruorem facit, & maiorem promptitudinem, & firmitatem, cuius contrarium experiuntur, qui habent conſuetudinem peccandi venialiter.

Arg. 1. pro Altiſi.

Ad argumentum contrarium, quando arguitur: ſequitur, quod per multiplicationem venialium tandem tolleretur charitas, & gratia: aliqui dicunt, quòd quando gratia peruenit ad illum gradum: qui poſſit tolli per vnum veniale, iam id veniale ſit mortale ex illa circunſtantia.

Reſp. pro Altiſi. ad ar. in cōtra.

Contra hoc tamen eſt argumentum: quia quilibet inuincibiliter ignorat illam circunſtantiam. Nullus enim poteſt ſcire, quando gratia eſt in tali ſtatu.

Refutatur proximum reſponſ. 1. 2.

Item

Digitized by Google

Item oportet confiteri de tali mortali peccato, quòd non eſt dubium, quin inueniretur in multis,qui,carentes a mor talibus,tamen habent magnam conſuetudinem venialium. Nullus autem hactenus inuentus eſt, qui de hoc confiteretur,nec doleret,nec quiſquam tale conſilium dedit,ergo.

Refut.3. Item arguitur, quia peccatum mortale, quod tollit gratiam, non eſt grauius mortaliter ſeipſo ſine tali circunſtantia. Occidere enim hominem in eo qui erat in gratia, non eſt grauius, vel ſaltem non eſt grauius mortaliter, quàm in eo, qui eſt extra gratiam: ergo per hoc, quòd veniale tolleret gratiam, non mutaret ſpeciem, nec eſſet in infinitum grauius.

4\. Item arguitur. Præſupponitur vnum falſiſſimum, quod aliquis teneatur ad conſeruationem gratiæ ex ſpeciali præcepto:quod non eſt verum. Qui enim eſt in gratia, & adulterat, non peccat contra duo præcepta, ſed ſolùm contra præceptum non adulterandi.

Aliud reſponſum pro Altiſiodo. Et ideo alij aliter reſpondent, quòd ſecundum peccatũ, etiamſi ſit æquale cum primo, non tantum tollit ſicut primum, ſed ſolùm proportionabiliter, puta ſi primum tollit vnum gradum, ſecundum tollit dimidium, & tertium quartam partem gradus.Et ſic conſequẽter. Et clarùm eſt,quod ſi ita fieret,etiamſi in infinitum multiplicentur peccata venialia,nunquam omnino tolleretur gratia.

Refutatur hoc reſpon. Sed iſti nullam rationem afferunt, quare ſecundum peccatum non auferat tantum,ſicut primum, niſi ſolùm,quia ſequitur inconueniens: quod non eſt ſatisfacere ad argumenta,& videtur voluntaria ſolutio.

Reſponſ. authoris pro Altiſiodor. Et ideo aliter dico, quòd † nullum peccatum veniale poteſt tollere gratiam, etiamſi poſſet tollere partem gratiæ. Et ratio eſt, quia ſicut argumentum gratiæ eſt quodammodo præmium, ita diminutio eſt pœna. Si autem aliquod veniale omnino tolleret gratiam, id puniretur plus,quàm omnia venialia præcedentia. Manifeſtum eſt enim, quod maius malum, & grauior pœna eſt priuari vno gradu gratiæ apud eum, qui ſolùm habet illum gradum, quàm priuari centum gradibus apud illum, qui habet ducentos. Peius eſt enim cadere a gratia, quàm a magna gratia venire ad minimam. Et ſic diceremus, quod ſi quis habet decem gradus gratiæ, per peccatum veniale perdit vnum gradum, & per alia venialia multiplicata poſſunt perdi octo: ſed cũ 22

veni-

Digitized by Google

venitur ad decem, nullum veniale, nec quæcunque venialia poſſunt tollere totum illum gradum, ſed poterit tollere vel dimidium, vel tres partes. Nec hoc eſt voluntariè dictũ. Quia grauius eſt habenti vnum gradum perdere dimidiũ, quàm habenti centum perdere decem; ſicut,& maior pœna eſt habenti decem aureos perdere omnes, quàm habenti mille perdere viginti: & grauius eſt habenti decem perdere nouem, quam habenti centum perdere quinquaginta,& hoc modo poſſemus elabi ex argumento.

Aliud reſponſ. authoris pro Altiſiod.

Si hoc non placet, poſſet aliter dici, quòd venialia poſſibilia in tota vita vnius hominis ſunt certa, & determinata, cùm ſit certum tempus, & per conſequens quamuis poſſet eſſe immenſa multitudo, eſt tamen certa, eſt enim aliquis determinatus numerus actuum, quos poteſt aliquis habere in vna hora, & per conſequens etiam in tota vita, quæ conſtat ex finitis horis. Hoc ſuppoſito ego dicerem, quod minima gratia, vt puta baptiſmalis, vel quæcunque alia habet plures partes, quàm ſunt peccata poſſibilia in tota hominis vita, & vnum peccatum veniale non poteſt tollere niſi vnã particulam ex illis. Vt ſi dicamus, quòd venialia poſſibilia ſunt decies centena millia, dico quod quæcunque gratia adhuc habet plures gradus, aut particulas, & licet quodlibet veniale poſſet tollere vnam particulam, nunquam perueniretur ad vltimum. Neque hoc eſſet tam abſurdum.

Aliud præterea reſponſ. pro Altiſiodoren.

Et ſi nec hoc quidem ſatisfaceret, dicerem adhuc, quòd ſi quis diu viuit in gratia, & nõ peccat mortaliter,dato, quod committat multa venialia, impoſſibile eſt,quin ſæpe mereatur,& augeat gratiam,& ſic etiamſi venialia diminuant charitatem ex alia parte, augebitur plus,quàm minuetur. Et ſic euadimus illud inconueniens, quod argumentum petebat. Et poteſt confirmari totum hoc. Quia temperantia acquiſita, & aliæ virtutes minuuntur per peccata venialia contraria illis virtutibus, & tamen nunquam poſſunt totaliter corrumpere virtutes ipſas. Si enim quis ſemel habeat virtutem temperantiæ,quantumcunque offendat venialiter in materia temperantiæ, nunquam deſinet eſſe temperatus, & ſic poſſet defendi ſententia Altiſiodorenſis.

II. Prop. in qua cõmunis ſententia ponitur

Sed hoc non obſtante eſt ſecunda propoſitio. Opinio cõmunis eſt contra Altiſio. & eſt longè probabilior, &,quantum ego puto, verior. Et præter argumenta communia cõtra Altiſio. argumentor ſic contra illum, quia ſequitur, quòd

Altiſiod. opinioni. Arg. 1. cõtra Altiſi. Confirm. quòd charitas ſimul augetur, & diminuitur, quia poteſt quis mereri, & peccare venialiter ſimul, vt certum eſt: cõſequens autem videtur non ſolùm falſum, ſed impoſſibile, & malè intelligibile. Quomodo enim poteſt eſſe, quòd qualitas non extenſa pro eodem inſtanti augeatur, & diminuatur? Et confirmatur, quia ſi charitas ſit vt decem, & peccet quis venialiter peccato, quo meretur perdere vnum gradũ, & mereatur augmentum vnius gradus, hic nulla mutatio fiet in charitate, ſed manebit vt decem, ſicut prius erat, quod videtur ridiculum dicere, quod mereatur quis augmẽtum, & non detur ei.

Arg. 2. cõtra eũdem. Item quia quæro, ſi poſtea remittitur veniale, an reſtituatur gradus gratiæ amiſſus, nec ne: ſi dicas quod ſic: fruſtra ergo fingimus illam diminutionem, cùm oporteat concedere, quòd quando remittuntur venialia iterum reditur ad priſtinum ſtatum. Si autem neges, contra, quia non debent eſſe peioris conditionis venialia, quam mortalia, ſed per pœnitentiam redit homo ad priſtinum ſtatum, & reſtituitur amiſſa gratia: ergo multò magis per pœnitentiam venialium reſtituetur amiſſa gratia per venialia.

Confirm. Et confirmatur, quia cùm venialia remittuntur, & per quodlibet Sacramentum, & per dilectionem Dei, ſemper perſeuerans in gratia recuperaret totam gratiam amiſſam ratione venialium, & ſic illa diminutio eſt vana & ficta: & iſta ſint ſatis de primo modo diminutionis: de ſecundo autem, quia nunc non vacat, aliàs diſputabimus.

RE-

REVERENDI PATRIS FRATRIS FRANCISCI A VICTORIA RELECTIO DE TEMPERANTIA

DE TEMPERANTIA

Locus relegendus Geneſ. 9. Omne, quod mouetur, & viuit, erit vobis in cibum.

SVMMA.

1 *Vitam ſuam propriam quilibet tenetur conſeruare per alimentum.*

2 *Cibi, aut alimenti nullum genus fuiſſe, aut eſſe probibitum homini iure naturali, oſtenditur.*

3 *Carnium vſus vtrum ante diluuium eſſet conceſſus.*

4 *Condimentis, & artificio, an liceat vti ad edendum cibos ſuauiores.*

5 *Carnibus humanis an veſci liceat.*

6 *Carnibus veſci humanis an in extrema neceſſitate liceat.*

7 *Sacrificare homines Deo, vt faciunt barbari, quòd ſit, & iure Diuino, & naturali probibitum.*

8 *Abſtinere perpetuò à certo genere alimentorum, etiam in extrema neceſſitate, vtrum ſit laudabile Cartuſienſi.*

9 *Quòd, etiam ſecluſo ſcandalo, non videatur illicitum in extrema neceſſitate abſtinere à carnibus.*

10 *Cartuſienſi an liceret in caſu neceſſitatis extremæ carnes comedere.*

11 *Vitam reddere breuiorem per abſtinentiam vtrum liceat.*

12 *Vitam per abſtinentiam ex intentione reddere breuiorem, non licet.*

13 *Vitam quantum quis per alimenta poſſit protelare, non tenetur.*

14 *Vti alimentis, quibus vita breuior reddatur, quando non eſſet peccatum.*

15 *Vtens quis ſingulari inedia, & cibo nocuo, quando non excuſaretur à mortali peccato.*

Prima & prĩcipal. quaſt. Pro part. affirma. Arg. 1. 2. 3. Arg. pro part. neg.

PRima quæſtio, quam in hunc locum Scripturæ tractare conſtitui, ea eſt: An ſit licitum veſci carnibus humanis? & videtur, quòd ſic, primò ex loco citato, vbi nulla ſit exceptio, & ſaltem videtur, quod non ſit mortale, quia non eſt contra charitatem Dei, vel proximi. Secundò, quia nunquã legimus prohibitum, ſaltem lege, & iure Diuino. Tertiò, quia medici vtuntur in pharmacis carnibus humanis, quas vocant carnemonia: ergo. In contrarium eſt ius gentium, apud quas ſemper fuit abominabile. Item Ariſt. 7. Ethic. dicit, quod eſt feritas, veſci carnibus humanis.

Quaſtion. propoſita partes duæ.

Duabus partibus circa materiam temperantiæ præſens quæſtio abſoluetur. Prima, vtrum homo teneatur conſeruare ſeipſum per alimentum. Secunda, An teneatur homo conſeruare ſpeciem per vſum matrimonij.

Circa priorem partem ponũtur nouẽ quaſtion.

Circa primam partem quæruntur nouem. Primò, An teneatur abſolutè, & quo iure. Secundò, Vtrum liceat vti omnibus alimentis abſolutè, excepta carne humana. Tertiò, An liceat humana carne vti in alimentum. Quartò, An liceat ſacrificare homines. Quintò, Vtrum hac ratione liceat barbaros debellare. Sextò, An liceat perpetuò abſtinere ab aliquibus alimentis extra extremam neceſſitatem. Septimò, An liceat abbreuiare vitam per abſtinentiam. Octauò, An in extrema neceſſitate liceat abſtinere a certo genere alimentorum. Nonò, An Eccleſia potuerit prohibere certum genus ciborum, & alimentorum.

Circa

Circa ſecundam partem quæruntur tria. Primò quæritur, *Circa po-*
An aliquando fuerit in precepto dare operam liberis. Se- *ſteriorem*
cundò, Vtrum nunc ſit in precepto. Tertiò, Vtrum ſi om- *ponuntur*
nino eſſet peritura progenies hominum, tenerentur homi- *tres quaeſ.*
nes dare operam liberis, non obſtante voto, aut alijs impedimentis conſanguinitatis.

De primo, vtrum homo teneatur ſeruare ſe per alimen- *Pro parte*
tum. Videtur quòd non, quia alias ægrotus, qui faſtidio ci- *negat. pri*
borum non comederet, damnaretur de mortali. Item eadem *me quaeſt.*
ratione teneretur ſumere pharmacum: conſequens videtur *prioris*
falſum iuxta illud Agathæ, *Medicinam carnalem corpori meo* *partis.*
nunquam exhibui, & eſt inter Epiſtolas Hieronymi ad hoc *Argu. 1.*
propoſitum Epiſtola quædam. Imò nationes ſunt, quæ non 2.
vtuntur pharmacis. Et Cato videtur condemnare vſum 3.
medicorum apud Plin. lib. 29. c. 1. Et primum medicum Romam veniſſe anno ab vrbe condita 535. Item condemnato ad mortem per iudicem licet non comedere, quia condemnatus ad carcerem, vel ad mortem non tenetur fugere.

1 Reſpondetur, & ſit prima propoſitio, Quilibet † te- *Reſpõdet*
netur conſeruare propriam vitam per alimentum. Proba- *author 1.*
tur primò, facere contra inclinationem naturalem eſt illici- *propoſit.*
tum: ſed ad conſeruationem propriam veſcendo eſt inclina- *Proba. 1.*
tio naturalis: ergo non conſeruare ſe eſt illicitum. Maior probatur, quia inclinatio naturalis, vel ſequitur ex iure naturali, vel e contrario ius naturale oritur ex inclinatione naturali, & ſiue hoc, ſiue illud ſit facere contra inclinationem naturalem, eſt facere contra ius naturale: hoc autem eſt illicitum, ergo. Minor probatur, quia omnia animalia naturaliter inclinantur ad vtendum alimentis, & inclinatio naturalis eſt, quam non vſus aut ratio, ſed natura impreſſit. Sicut ius naturale eſt, quòd natura omnia animalia docuit. Inſtitut. de iuſtitia, & iure. §. ius naturale, & .ff. eodem titulo, leg. ius naturale. Et confirmatur, quia hoc modo probamus, multa alia eſſe illicita, ſicut probamus, quòd grauius peccant parentes, ſi odio habent liberos, vel etiam frater fratrem, aut conſanguineus conſanguineum, quia eſt contra naturalem inclinationem.

Secundò, quilibet tenetur diligere ſeipſum: ſed non con- *Proba. 2.*
ſeruando vitam ſuam facit contra dilectionem ſui: ergo illud eſt illicitum. Maior probatur, quia eſt preceptum diligere proximum ſicut ſe ipſum Matthei 22. Si ergo non

teneretur homo diligere ſe : ergo nec proximum.

Prob. 3. Tertio qui non vtitur alimento neceſſario ad conſerua-
Ad argu tionem vitæ, interficit ſeipſum : Sed interficere ſeipſum
pro parte eſt illicitum : ergo. Maior patet : quia non paſcere proxi-
negat. hu mum tempore neceſſitatis eſt occidere illum, iuxta illud
ius quaeſt. Ambroſij, Paſce fame morientem, ſi non pauiſti, occidiſti.
Reſpon. libro de officijs, & habetur diſt. 89. Minor autem patet: quia
2. vt Auguſt. dicit in 1. de ciuitate Dei, *Qui dixit, non occides,*
3. *non excepit ſeipſum.* Vnde cum occidere ſeipſum, ſit occidere
hominem, eſt illicitum. Item Hieronymus, *Nihil intereſt quo pacto te interimas : quia de rapina holocauſtum offert, qui vel ciborum nimia egeſtate, vel manducandi penuria immoderate corpus affligit.* Et Sanctus Thomas 1. parte, quæſtio. 97. art. 3. ad 3. dicit, quòd Adam etiam peccaſſet, ſi non ſumpſiſſet cibum neceſſarium.

Ad argumenta in contrarium, ad primum dico, primò, quòd ſi voluntariè quis abſtineret à cibo, vt legimus apud Valerium, & Plinium de aliquibus apud gentiles, non eſt dubitandum, quin peccarent mortaliter, quamuis illi ſimul cum alijs erroribus putarent illud eſſe laudabile. Secundò dico, quòd ſi ægrotus poteſt ſumere cibum, vel alimentum cum aliqua ſpe vitæ, tenetur ſumere cibum, ſicut teneretur dare ægrotanti. Tertiò dico, quòd ſi animi deiectio tanta eſt, & appetitiuæ virtutis tanta conſternatio, vt non niſi per ſummum laborem, & quaſi cruciatum quendam ægrotus poſſit ſumere cibum, iam reputatur quædam impoſſibilitas, & ideo excuſatur, ſaltem à mortali, maximè vbi eſt exigua ſpes vitæ, aut nulla.

Ad cōfir. Ad confirmationem reſpondetur. Primò, quod non eſt
Reſp. 1. ſimile de pharmaco, & alimento. Alimentum enim per ſe eſt medium ordinatum ad vitam animalis, & naturale, non autem pharmacum : nec tenetur homo adhibere omnia media poſſibilia ad conſeruandam vitam, ſed media per ſe ad
2. hoc ordinata. Secundò etiam dicimus, quòd aliud eſt mori ex defectu alimenti, quod imputaretur homini, & eſſet mors violenta : aliud ex vi morbi naturaliter ingruentis : & ſic non comedere, eſſet ſe interficere, non ſumere autem pharmacum, eſſet non impedire mortem aliunde imminentem, ad quod non ſemper homo tenetur. conſtat enim, quod aliquando poſſet quis licitè defendere vitam ſuam, & non tenetur : & aliud eſt non protelare vitam, & aliud abrumpere.

re. Secundum ſemper eſt licitum, non autem primum. Tertiò dicimus, quòd ſi quis haberet certitudinem moraliter, quòd per pharmacum reciperet incolumitatem, ſine pharmaco autem moreretur, non videtur profectò excuſari à mortali: quia ſi non daret pharmacum proximo ſic ægrotanti, peccaret mortaliter, & medicina per ſe etiam ordinata eſt ad ſalutem à natura, ſed quia hoc vix poteſt eſſe certum, ideo non ſunt damnandi de mortali, qui in vniuerſum decreuerunt abſtinere à pharmacis, licet non ſit laudabile, cùm creauerit Deus medicinam propter neceſſitatem, vt ait Salomon.

De ſecundo, Vtrum liceat omnibus alimentis vti, & lo- *Secunda*
quimur in genere, exceptis carnibus humanis. Primo vide- *q. prioris*
tur quòd non ex veteri lege, vbi prohibentur multa, vt pa- *partis.*
tet Leuit. 11. tam ex animantibus terreſtribus, quàm aquati- *Pro parte*
libus, & volatilibus. Nec ſatis eſt dicere, quòd erant præce- *negat.*
pta ceremonialia. Quorſum enim attinebat prohibere tam *Argu. 1.*
multas ſpecies quadrupedum, volucrum, & piſcium? Nec
videntur habere aliquod myſterium, ſaltem omnia, ſed vi-
dentur præcepta moralia: ergo non ceſſauerunt: cæremo- *Arg. 2.*
nialia enim pertinebant ad cultum Dei, Exod. 18. Item Ge-
neſis 9. videtur primo conceſſus vſus animalium: ergo ſal-
tem antea erat prohibitus. Et Geneſis 1. dicitur, ***Ecce dedi***
vobis omnem herbam afferentem ſemen. vbi nihil habetur de ani-
malibus: ergo ſaltem ante diluuium nō licuit vti omnibus.
Item poſt legem Euangelicam, Actor. 15. interdictum eſt
etiam his, qui crediderunt ex gentibus, vt abſtinerent ſe à
ſuffocato, & ſanguine: ergo ſaltem non licet veſci ſuffocato, *Argu. in*
& ſanguine. In contrarium eſt locus propoſitus pro the- *contra.*
mate relectionis, & ibidem legitur, *Omnes piſces maris manui* *Reſpōdet*
veſtra traditi ſunt, quaſi olera virentia tradidi vobis omnia. *author.*

Reſpondetur, & ſit prima propoſitio, Nullum cibi, † *1. Propoſ.* *Prob. 1.*
2 aut alimenti genus fuit, aut eſt prohibitum homini iure naturali. Probatur: quia omnia ſunt propter hominem, iuxta illud, *Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius, oues, & boues, &c.* Sed homo non poteſt vti maiori parte illorum, niſi in alimentū: ergo nihil eſt prohibitum. Et confirmatur ex illo Geneſis 1. *Dominamini piſcibus maris, & volatilibus cœli, & vniuerſis animantibus, quæ mouentur ſuper terram.* Sed dominium eſt ius aſſumendi aliquid in ſuam facultatem, ſed homo non poteſt vti multis animantibus, niſi in alimentum: ergo. Secundò.

Digitized by Google

3. Quod eſt prohibitum iure naturali, poteſt cognoſci ratione naturali: ſed nulla ratione naturali poteſt cognoſci, quòd ſit aliquod alimentum prohibitum: ergo. Item quia non eſt maior ratio de vno, quàm de alio: ſi ergo vnum eſ-
4. ſet prohibitum: ergo omnia, quod non eſt dicendum. Quartò, Deus, & natura nihil faciunt fruſtra, ſed eſſent fruſtra
5. alimenta, ſi non liceret veſci illis: ergo. Quintò, vt ait Sanct. Thom. 1. par. quæſtion. 96. art. 1. *Omnia animalia ſunt naturaliter ſubdita homini*. Probatur: nam imperfectiora cadunt in vſum perfectiorum, ſicut materia eſt propter formam, & plantæ propter bruta: ergo bruta propter homines.
Ariſtot. Vnde Philoſophus 1. Politicor. infert, quòd venatio ſylueſtrium animalium eſt iuſta, & naturalis: quia per eam vendicat ſibi homo quod eſt naturaliter ſuum: & maiori ratione eſt dominus homo aliarum rerum. Dicitur enim Gene. 1. *Faciamus hominem, vt præſit vniuerſæ creaturæ*. Et confirmatur 1. Timoth. 4. *Omnis creatura Dei bona eſt, & nihil reÿciendum quod cum gratiarum actione percipitur*. Moralia autem precepta non ceſſauerunt: ergo non eſt de iure naturali prohibitus aliquis eſus. Vnde Sanctus Thomas 1. 2. quæſt. 102. artic. 6. ad primum ait: *nulla genera ciborum immunda ſunt immunditia culpæ ex natura ſua*: Vnde Matth. 15. *Non quod intrat in os coinquinat hominem, &c.* & Actuum 10. cum Petrus vidiſſet linteum, in quo erant omnia quadrupedia, & ſerpentia terræ, audiuit, *Occide, & manduca*. Et cum reſpondiſſet Petrus, *Abſit à me domine, quia nunquam manducaui commune, & immundum*: facta eſt vox ad eum, Quod Deus purificauit, tu commune non dixeris. Item Auguſtin. contra Fauſtum lib. 6. *Nihil eſt immundum ex natura ſua*, & diſputat hoc ad longum contra Manichæos. Item Sanctus Thomas 1. 2. q. 103. art. 4. ad 3. citans illud, *Omnia munda mundis*. Tit. 1. & verba Auguſt. lib. 6. contra Fauſtum, capit. 8. ad hoc ſunt, *Omnis creatura Dei bona eſt, omnia enim, quæ naturaliter ſunt, in ordine ſuo bona ſunt, & nemo in eis peccat*. Manichæi autem carnes immundas dicebant, & habere animas humanas.

Ad argu. pro parte negat. huius 2. qu. Ad argumenta in contrarium reſpondetur, Ad primum dico, quòd omnia illa precepta computantur inter cæremonialia, vt patet ex Sanct. Thom. 1. 2. q. 101. ar. 1. Et ad rationem in contrarium reſpondet S. Thom. ibidem. *Ad primum dicendum, quòd ad cultum diuinum, non ſolùm ſpectant ſacramenta, & huiuſmodi alia, quæ immediatè ad Deum ordinantur, ſed etiam debita*

debita præparatio colentium Deum ad cultum ipſius: quod fit per certam rationem etiam cibi, & potus. Sicut etiam Eccleſiaſtica ieiunia in profeſtis Sanctorum, ſpectant ad cultum diuinum. Omnes autem cibi, qui prohibebantur Iudæis, habent aliquem modum corruptionis, & immunditiei, ſicut S. Thom. eleganter declarat ibidem, & q. 102. art. 6. preter hoc, quòd in multis obſeruantijs ciborum etiam continebatur figura, & myſterium Chriſti, & Sacramentorum eius. Vel etiam poteſt dici, quòd erant precepta iudicialia, quia ſpectabant ad bonam gubernationem populi.

Ad aliud, quod eſt maius dubium augetur dubium, quia illa obſeruantia perſeuerauit in Eccleſia non ſolùm tempore Apoſtolorum, ſed etiam multo poſt. Erant enim temporibus Tertulliani, vt patet in Apolog. cap. 9. & in Synodo Gangrenſ. & habetur diſt. 30. inter errores illic damnatos. Sic habetur, *Si quis carnem manducantem ex fide cum religione preter ſanguinem, & idolo immolatum, & ſuffocatum, crediderit condemnatum, anathema ſit.* Et idem Rabanus in pœnitentiario, & quotquot ante quadringentos annos fuerunt: imo aiunt Græcos hodie obſeruare, & abſtinere à ſanguine, & ſuffocato. Ad hoc reſpondet Sanct. Thom. 1. 2. quæſt. 103. artic. 4. ad 3. quod hæc ſunt prohibita, non ad obſeruantiam legalium, ſed, vt ab initio poſſet cohaleſcere vnio Gentilium & Iudæorum. Iudæis enim propter antiquam conſuetudinem ſanguis, & ſuffocatum erant abominabilia, & ideo interdicta ſunt Gentilibus: ſed ceſſante cauſa, ceſſauit effectus, adueniente lege libertatis, & luce Euangelica, nihil eſt reijciendum, quod cum gratiarum actione recipitur. 1. Timoth. 4. Idem dicit 4. diſtin. 1. quæſt. 2. ar. 1. Item ſuper Marc. cap. 15. *Licet antiqui dixerint*, inquit, *quod ab his abſtinendum eſt adhuc, quia immunda ſunt.* Vnde S. Tho. bene viderat Tertullianum, & Concilium Gangrenſ. & Rabanum: hos enim intelligit per antiquos. Ex quo ſequitur, quod illud fuit preceptum iuris Apoſtolici, non Diuini.

Ad ar. 3. pro parte negat.

Synodus. Gangr.

Reſpōdet, ex D. Th.

Sed quæritur quando ceſſauit obligare. Reſpondetur primo per contrariam conſuetudinem potuit abrogari, quia eſt preceptum humanum, quod per contrariam conſuetudinem poteſt abrogari, vt patet ex Sanct. Thom. 1. 2. qu. 97. art. 3. & Doct. in c. 1. de treug. & pac. & c. fin. de conſuetudine: & in l. de quibus. ff. de legibus. Vnde cùm iam abhinc quadringentis annis ſit conſuetudo in contrarium, abrogatum

Quæſtio incidens: Reſponſ. authoris.

Digitized by Google

gatum eſt illud preceptum. Ex quo ſequitur, quod ſi adhuc apud Græcos durat conſuetudo abſtinendi à ſuffocato, & ſanguine, non eſſet licitum apud illos frangere illud preceptum Apoſtolorum: Dico ſi ſola conſuetudine ablatum eſt preceptum. Hoc eſt probabile, ſicut in noſtra Eccleſia fuiſſet peccatum ante ſexcentos annos.

Reſpōſ.2. Et ideo poteſt dici ſecundo, & melius, quod ceſſante in vniuerſum ratione legis poſitiuæ, ceſſat vis legis, etiam ſine alia abrogatione legis, nec ſpectata conſuetudine: quia ipſo facto, quod lex eſt inutilis; non habet vim obligandi: quia ſi à principio legis ita fuiſſet, irrationabilis eſſet, & per conſequens nec obligatoria, maxime cum eſſet oneroſa. Sic autem eſt in propoſito. Tota enim ratio legis illius fuit ſocietas, & communicatio conuerſorum ex Iudaiſmo gentilitate, quæ ratio iam nulla eſt. Vnde ſequitur, quod non ſolum iam inducta conſuetudine in Eccleſia, ſed ante omnem conſuetudinem licebat veſci ſanguine, & ſuffocato, dummodo intelligeretur, cauſſam ceſſaſſe, & ideo S. Th. vbi ſupra non fundat facultatem veſcendi illis in cõſuetudine, ſed in eo, quod cauſa legis omnino ceſſauit. Sicut ſi in tempore belli fiat aliqua lex, quæ pro illo tempore eſt neceſſaria, ceſſante bello, etiam ipſo facto ceſſat lex, etiam ſi non exprimatur in lege.

Authoris cõiectura. Licuit gẽtibus, tempore Apoſtolorũ ex authoris ſententia, extra cõmunionẽ Iudæorũ veſci ſuffocato, & ſanguine ſicut, & idolothytis, ceſſante ſcandalo.

Imo puto, quod tempore Apoſtolorum non ſeruaretur illa lex vbique, ſed ſolùm vbi erat neceſſaria ad illam communicationem vtriuſque populi. Fortè verum eſt, ſed neſcio cùm durauerit tamdiu poſt etiam vbi non erant Iudæi. Sed facit, quod 1. Corinthio. 10. dicitur, *Omne quod in macello venit, manducate; nihil interrogantes propter conſcientiam. Et ſi quis vocat vos infidelium ad cœnam, & vultis ire, omne quod vobis apponitur, manducate, nihil interrogantes propter conſcientiam:* Et quod illa fuerit cauſſa illius precepti, patet: quia eodem cõtextu prohibetur comedere idolothytum: ſic enim habetur, *vt abſtineatis vos ab immolato, ſimiliter, & ſanguine, & ſuffocato.* Sed tota ratio, quare prohibebatur comedere immolatum, erat propter conſcientias aliorum, non autem, quòd de ſe aliquid mali contineret, vt patet per Apoſtol. 1. ad Corinth. 8. ergo idem dicendum eſt de ſuffocato, & ſanguine.

Et ex eodem patet, quod etiam tempore Apoſtolorum licuiſſet gentibus extra communionem Iudæorum viuentibus comedere ſuffocatum, & ſanguinem, quia

non

non obſtante interdicto de idolothyto, licebat ſine ſcandalo comedere idolothytum, vt patet ex verbis Apoſtoli 1. Corinth. 8. *De his autem, quæ idolis ſacrificantur, ſcimus quia omnem ſcientiam habemus*, & infra, *Quidam autem cum conſcientia vſque nunc quaſi idolothytum manducant, & conſcientia ipſorum cum ſit infirma, polluitur: eſca autem nos non commendat Deo. Videte autem, ne fortè hæc licentia veſtra offendiculum fiat infirmis. Si enim quis viderit eum, qui habet ſcientiam in idolio recumbentem, nonne conſcientia eius cum ſit infirma, ædificabitur ad manducandum idolothyta, & peribit infirmus in tua conſcientia frater propter quem Chriſtus eſt mortuus? Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conſcientiam eorum infirmam, in Chriſtum peccatis.* Ex quibus verbis manifeſtè patet, quod veſci immolatis, non erat illicitum, niſi propter ſcandalum infirmorum: ergo eadem ratione vbi non erat opus abſtinere à ſuffocato.

Sed licet illud videatur probabile, tamen etiam poteſt dici, quod non eſt ſimile de idolothyto, & ſuffocato, & ſanguine, quia idolothytum prohibitum eſt ſolum propter ſcãdalum, & ideo vbi non erat ſcandalum, non erat opus illa abſtinentia: ſed de ſuffocato alia fuit ratio, ſcilicet vt cohaleſceret amicitia inter vtrunque populum: & quòd licet illa fuerit ratio, tamen mandatum fuit abſolutum, & ſic non eſt ſimile. Et præterea poſſet quis reſpondere, quòd cùm Paulus ſcripſit Epiſtolam illam, non erat facta prohibitio, cùm Concilium illud fuerit quindecim annos ſaltem poſt paſſionem Chriſti, ſed ratio temporum non conſentit, & certè Epiſtola fuit poſterior Concilio. *Nõ eſt omnino par ratio ſuffocati, & ſanguinis quæ idolothyti: & quod illa fuerit prohibitũ nõ ſolum ratione ſcandali vt hoc.*

Sed poteſt aliter probari, quòd non fuerint propter rationem ſcandali prohibita: quia eadem ratione prohibita fuiſſent alia legalia, ergo alia fuit ratio, vt arguit Altiſiodor. lib. 4. in propria quæſtione de ſuffocato, & ſanguine, dicens, quòd ad literam illud preceptum non fuit de ſuffocato in illo ſenſu, ſed ne occiderent homines, id eſt, ne ſuffocarent minus potentes, & ne effunderent ſanguinem humanum. *Ratio 1. Ratio 2. ex Altiſi. expoſitione.*

Sed hoc eſt contra omnes doctores. Et Hieronymus expreſſè ſuper illud Ezechiel. 44. *Omne morticinum, & captum à beſtia de pecoribus, & auibus, non comedent ſacerdotes*: ait ne comederent illud, cuius ſanguis effuſus non eſt, quod Epiſtola Apoſtolorum decreuerat. *Reijcitur Altiſiodo. expoſitio.*

Ratio 1. In cõtra. quod vide licet, ſanguis, & ſuffocatũ fuerint prohibita quia erãt cæremonialia.

Sed contra arguit Altiſio. & bene. Illud præceptum erat cæremoniale: quia beatus Petrus in illo Concilio dixit, *Qui tentatis imponere iugum ſuper ceruices diſcipulorum, quod nec nos, nec patres noſtri potuerunt portare? Sed per gratiam domini noſtri Ieſu Chriſti credimus ſaluari, quemadmodum, & illi*. Actuum 15. Ex quo patet, quòd ſententia Petri fuit, quòd non imponerentur illis cæremonialia. Et Iacobus ibidem dicit, *Ego iudico non inquietari eos, qui ex Gentibus conuertuntur ad Deum*.

Ratio 2.

Et aliter poteſt argui: quia profectò ſi ſolùm illud præceptum erat eis impoſitum: quia Iudæi abominabantur ſuffocatum, & ſanguinem, & vt poſſent ſimul conuiuere Iudæi, & Gentiles, contra, multò magis abominabantur carnes ſuillas, de quibus tamen nihil prohibetur, non ergo videtur illa cauſa: ſed certè, quòd liceret.

Ratio 3.

Et Clitouæus in antil.lib.cap. 21. vbi dicit, quòd non peccabant comedentes de immolatis, niſi eorum manducatio generaret aliis ſcandalum: & etiam ex Apoſtolo ad Roman. 14. videtur haberi, vbi per totum capitulum ſine exceptione videtur definire, quòd nihil eſt immundum, niſi ex conſcientia, vel ſcandalo. *Confido*, inquit, *in domino Ieſu, quòd nihil commune per ipſum, niſi ei, qui exiſtimat, quid commune eſſe, illi commune eſt*. Et Sanctus Thomas dicit illic nihil eſſe prohibitum.

Definitio Eccleſiæ.

Eſt etiam determinatio expreſſa in Concilio Florentino, quòd vide in doctrina, quæ ibi datur Armenijs, vbi ſic legitur. Firmiter credimus omnem creaturam Dei bonam eſſe, nihilque reijciendum, quod cum gratiarum actione ſuſcipitur: quia iuxta verbum Domini, *non quod intrat per os, coinquinat hominem*. illamque Moſaycæ legis ciborum mundorum, & immundorum differentiam ad cæremonialia aſſerit pertinere, quæ ſurgente Euangelio tranſierunt. Illam etiam prohibitionem Apoſtolorum ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato, dicit illi tempori congruiſſe, quo ex Iudæis, atque Gentilibus, antea diuerſis cæremonijs, moribuſque viuebant: & determinat, quòd iam ceſſante cauſſa, ceſſat effectus, & nunc nulla eſt differentia faciendi.

Ad arg. 2. pro parte nega. huius 2. qu. reſpond. ex D. Th.

Ad aliud, Vtrùm † ante diluuium eſſet conceſſus vſus carnium. S. Thom. quidem 1.2. quæſt. 102. art. 6. ad 2. dicit, quòd eſus carnium videtur eſſe poſt diluuium introductus. 3

Tunc

Digitized by Google

Tunc enim Gen.9. dictum eſt, *Quaſi olera virentia dedi vobis omnem carnem*,& hoc ideo: quia à terra naſcentia magis pertinent ad ſimplicitatem vitæ, eſus autem carnium ad quaſdam delicias, & curioſitatem viuendi, & Rom. 14. ſuper illud: *Is qui manducat, non manducantem non ſpernat, & qui non manducat,manducantem non iudicet.* dicit Sanctus Thom. Terra naſcentia fuerunt conceſſa homini ad edendum. Primò ſecundum illud Geneſis primo. *Ecce dedi vobis omnium herbam* & cætera. Sed poſt diluuium primo legitur conceſſus vſus carnium. Vnde legitur Geneſ.9. *Quaſi holera virentia tradidi vobis omnia*, ſcilicet animalium genera. Ex quibus verbis S.Tho. videtur dicere, quòd ante diluuium non ſolum non fuerint in vſu carnes, ſed nec fuerint licitæ.

Sed quidquid ſit de hoc,videtur primum, quod de iure naturali non eſſent illicitæ, vt ſupra probatum eſt: & confirmatur: quia per legem Chriſti non eſt aliquo modo abrogata lex naturalis: ſi ergo nunc licet veſci carnibus: non ergo eſt contra ius naturale. *Vſus carniũ ante diluuium nõ fuit in re natura li prohibitus.*

Secundo videtur, quòd non fuerit prohibitum lege diuina etiam ante diluuium. Probatur primo: quia non habetur talis prohibitio. Secundo illa dicebatur ætas legis naturæ, quæ ſcilicet regebatur lege naturali,ſine alijs præceptis, ſaltem erant pauciſſima. Et S.Thom. 1. 2. q. 103. art. 1. ad quartum dicit generaliter, quod ante legem Moyſi nulla lege erat prohibitus vſus carnium aliquorum animalium, ſed ſolùm propter abominationem, vel conſuetudinem abſtinebant homines ab aliquibus. Ita ergo poteſt dici, quod ſi ante diluuium non erat vſus carnium, hoc erat ſolùm ex conſuetudine, non ex aliquo præcepto diuino ſpeciali. *Nec fuit tũc prohibitus iure diuino.*

Nicolaus tamen Geneſ. 9. dicit, quòd tunc primum fuit conceſſus vſus carnium: quia terra iam non erat adeo fructifera, acceperat enim detrimentum magnum ex diluuio. Idem dicit Abulen. ibidem propter eandem rationem, ſcilicet, quòd ante diluuium non erat conceſſus vſus carnium. & Gen.1. dicit idem Abulen. *Hic taxauit Deus cibos hominibus, vt ſcilicet carnes non comederent, ſed fructibus veſcerentur.* Et facit quòd Gene.1. dicitur, *Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem ſemen ſuper terram, & vniuerſa ligna, quæ habent in ſemetipſis ſementem generis ſui, vt ſint vobis in eſcam, & cunctis animantibus terræ:* &c. Vnde videtur, quod non habuerunt aliud in eſcam. Confirmatur: Gene. 9. oſtenditur naturalis *Nicolai lyrani expoſitio.* *Eadẽ eſt ſententia Abulen.*

eſus

eſus carnium ibi: *carnem cum ſanguine non comedetis:* ergo omnino tunc cœpit vſus, vel conceſſio: & Ariſtot. 7. Eth. cap. 5. comedere carnes crudas numerat inter vitia feritatis. Hoc etiam Boe. videtur dicere de conſolatione lib. 1. *Fœlix initium, prior ætas contenta dulcibus aruis, nec inerti perdita luxu, facileque ſera ſolebat ieiunia ſoluere glande*, & Ouid. in 1. Metam.

Contentique cibis, nullo cogente creatis,
Arbuteos fœtus, montanaque fraga legebant,
Coronaque, & induris hærentia mora rubetis.
Et quæ deciderant patula Iouis arbore glandes,

Et Pythagoras ſuos carnibus abſtinere docuit, de quo Ouid. 10. Meta.

Parcite mortales, dapibus temperare nephandis
Corpora.

Et alia eleganter dicit. Argumentum eſt certè, quòd antiquus ille mos manſit in memoria hominum, nec poetæ hoc finxerunt, ſed acceperunt ex antiquitate.

Caietani ſententia contraria diſcutitur.

Solus Caietanus Geneſ. 9. dicit etiam ante diluuium licitè vſos carnibus. Quod probat, quia Gene. 4. laudatur Abel, qui offerebat de primogenitis gregis ſui, & de adipibus eorum, id eſt, de pinguioribus. Si enim non veſcebantur illis, quæ laus erat afferre pinguiores? vel in quem vſum habebant greges? & tamen Heb. 11. laudatur Abel, quòd potiorem hoſtiam obtulit, quàm Cain. Sed ad hoc alij reſpondent, quòd cauſſa pellium, & vellerum ad veſtitum, & etiã lactis, quod edebant. Sed contra, etiam lac non legitur cõceſſum: ergo non erat vſus propter lac. Item quid de volucribus, cicuribus, vel gallinis? quem ad vſum nutriſſent? nam nec ipſa oua conceſſa fuerant Gene. 1. Et poſſet facere ad Caietanum, quòd Geneſ. 7. dixit Dominus Noe: vt tolleret de animalibus mundis ſeptena, & ſeptena, de immundis verò, duo, & duo. Videtur enim, quod munda vocentur idonea ad veſcendum, alia verò immunda. Sed S. Thom. 1. 2. q. 103. art. 1. ad 4. dicit, quod munda, & immunda diſtinguebantur quantum ad ſacrificium. Sed idem Caietan. 2. 2. q. 148. artic. 2. ad 3. Martini, dicit, quod Deus primò Adæ dedit in eſcam vegetabilia, deinde Noe dedit animalia.

Quid videatur circa hoc authori eſſe certum.

Profectò primum videtur certum, quod ſcilicet in ſtatu innocentiæ non fuiſſent vſi carnibus in alimentum: quia

ligna,

ligna, & plantæ fuiſſent ſufficientia ad vitam: & omnino nõ videtur dubitandum, quin ſequuti fuiſſent illam inſtitutionem Gene. 1. *Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem ſemen ſuper terram, & vniuerſa ligna, quæ habent in ſemetipſis ſementem generis ſui, vt ſint vobis in eſcam*. Secundò apparentiam habet, quod ante diluuium non fuiſſent vſi carnibus, & videtur ex illa prohibitione Geneſ. 9. Carnem cum ſanguine non comedetis. Vel enim prius comedebant carnes, aut non: Si comedebant vel cum ſanguine, vel non. Si comedebant carnes non tamen cum ſanguine, videtur quòd non eſſet opus illo nouo præcepto. Si cum ſanguine, tunc oportebat reddere rationem, quare Deus antea permiſerat, & tunc de nouo, & prohibebat. Vnde videtur profectò, quòd tunc cœpit vſus, & ideo docuit dominus naturalem modum comedendi.

Et tunc hoc tenendo oportet dicere, quod licet non eſſet prohibitum iure naturali, erat prohibitum iure Diuino: nec enim eſt dubitandum, quin haberent aliqua præcepta à Deo, quæ tamen non ſunt ſcripta: vel cum conceduntur eis plantæ, videntur negata animalia: vel fortè ſolùm ex conſuetudine erat, & non ex aliquo. *Poteſt defendi ſententia Nicolai Lyra, & Abul. & quomodo*

Tertio poteſt teneri cum Gaietano, quod erat vſus animalium: licet fortè non ita communis, ſicut poſtea fuit, licet Auicenna 1. can. dicat veteres non niſi in prandijs vſos carnibus, in cœna verò ſolo pane. *Poteſt & teneri Caietani ſententia.*

Poſſet etiam confirmari, quòd non eſſet licitum ante diluuium veſci carnibus: quia Gene. 9. non conceduntur plantæ, & ligna, quæ erant prius conceſſa, ſed ſolum animalia: ergo poſtquam conceduntur animalia, ſignum eſt, quod non erat prius conceſſa. *Confirm. ſententia Nicol. & Abul.*

Sed pro opinione Caieta. facit, ſi ante diluuium non ſunt vſi carnibus, nec etiam piſcibus: quia idem eſt iudicium, & eodem modo fuerunt de nouo conceſſi. Gene. 9. & Gene. 1. ſolùm conceduntur, de quo tamen doctores non faciunt mentionem. Fortè non erat præceptum de abſtinentia carnium, ſed inſpiratio interior, quæ non facit præceptum. Item quid Noe comedebat in arca? Et probatur omnino, quòd eſſet vſus animalium. Et arguitur, non videtur, quod eſſet vſus in ſacrificijs, ſi non eſſet vſus, & vtilitas rerũ: quia videtur, quod non ſit ſacrificium de re nullius vtilitatis, videlicet, ſi quis combureret paleas inutiles, vel ſerpentem, *Rationes pro Caie. ſententia Ratio 1.* *2.* *3.*

vel

uel corium, tunc ergo quæritur, utrum facerent ſacrificia,
uel oblationes columbarum, uel turturum. Si ſic, ergo erũt
utilia ad aliquos uſus, & non niſi ad edendum: ergo, &c. Si
non, contra uidetur, quod fieret ſacrificium ex eiſdem re-
4. bus, ex quibus fiebat in lege ſcripta: Sed in lege fiebat obla-
tio columbarum, & turturum: ergo, &c. Item Gen. 7. man-
datum eſt Noe, ut tolleret in arca de animalibus mundis
ſeptena, & ſeptena, & de immundis duo, & duo, & ſicut di-
cit S. Thom. 1. 2. quæſt. 103. art. 3. ad 4. intelligitur quo ad
ſacrificium. Tunc quæro, an ex columbis, & gallinis fue-
rint ſeptena, aut bina. Omnino ſeptena, quia oportebit il-
la plus multiplicari, ergo erant munda: ergo erant in ſacri-
ficijs, & oblationibus: ergo non erant inutilia, ſicut corui,
ſed utilia, ad edendum ſcilicet: & S. Thom. ubi ſuprà re-
ſpondens ad illud Gen. 7. dicit, quod non erant munda,
quo ad eſum, ſed quia nulla lege erant prohibita, uidetur
quod ſimpliciter loquebatur etiam ante diluuium, quia
illa diſtinctio erat ante diluuium: nec de hoc poteſt haberi
maior certitudo.

Vniuerſalis concluſio authoris.

Et ſic patet ſolutio argumentorum, ut concluſio uniuer-
ſalis, ſcilicet, quod nullum eſt genus alimenti, nec in ani-
malibus, nec in plantis, quo non liceat uti, quantum quidẽ
ſpectat ad ius naturale, uel Diuinum.

Dubium. Reſpõ. authoris.

Sed reſtat dubium, Vtrum † liceat uti condimentis, & 4
artificio ad edendum cibos ſuauiores. Ad quod breuiter re-
ſpondetur, quod etiam hoc de ſe non eſt illicitum, nã ſpon-
ſa optat dare ſponſo poculum conditum. Cantic. 8. & ſi li-
cet ſale condire, imò præcipitur Leuit. 2. Quare non aro-
matibus? Item S. Th. 2. 2. quæſt. 142. art. 2. ad 2. dicit, quod
circa naturales concupiſcentias parùm peccatur, ut Ariſt.
etiam dicit 2. Ethic. ſequendo ſcilicet naturalem concupi-
ſcentiam. Sed circa alia incitamenta concupiſcentiæ, quæ
hominum curioſitas adinuenit, plurimùm peccatur, ut ſunt
curioſè præparati cibi, & mulieres ornatæ, unde idem ui-
detur iudicium de utroque.

Probatio huius propoſitionis ex Nicolai & Burgenſis expoſitione.

Sed uenio ad quæſtionem propoſitam, An † liceat ueſci 5
carnibus humanis. Prima propoſitio eſt, Eſus carnis hu-
manæ eſt prohibitus iure diuino. Hanc propoſitionem a-
liqui probant ex eo, quod dicitur Gen. 9. *Omne quod mouetur,
& viuit, erit vobis in eſcam quaſi olera virentia tradidi vobis om-
nia, excepto, quòd carnem cum ſanguine non comedetis.* Videtur
enim

enim illic prohiberi eſus carnis humanæ, ex eo, quod ſequitur: *Sanguinem enim animarum veſtrarum requiram de manu cunctarum beſtiarum, & de manu hominis, de manu viri, & fratris eius requiram animam hominis. Quicunque effuderit ſanguinem hominis ſuper terram, fundetur ſanguis illius.* Itaque non videtur poſſe haberi alius ſenſus illius dicti, niſi de eſu humanæ carnis. Ita dicit Nicolaus, & Burgenſ. ibidem.

Refellitur Nicolai, et Burgenſis expoſitio.

Sed contrà, quia Leui. 7. & 17. prohibetur eſus ſanguinis, & non eſt dubium, quod ad literam intelligitur non de humano ſanguine, aut carne, ſed de quocunque ſanguine, ſicut etiam decretum Apoſtolorum Actuum 15. ergo ita etiã intelligendum eſt illud Gen. 9. & ita intelligebant Iudæi, vt patet ex Ioſepho, lib. 1. antiquit. c. 7. vbi deſcribit hiſtoriam illam Gen. 9.

Adfertur Caietani expoſitio.

Et ideo Caietanus in eodem loco, ſcilicet Gen. 9. dicit, quod prohibetur, carnibus veſci humanis illic per verba ſequentia, ſcilicet, Sanguinem animarum veſtrarum requirã de manu cunctarum beſtiarum, & de manu hominis: de manu viri, & de manu fratris eius requiram animam hominis: quicunque effuderit humanum ſanguinẽ fundatur ſanguis illius. Caietanus enim non vult, quod illa verba ſint conſequentia, nec pertineant ad præcedentia illa, excepto, quòd carnem cum ſanguine non comedetis. Sed eſt noua ſententia, & non legit, *enim*, ſed *verùm*, vel *vtique ſcilicet*, &c. Itaque ſenſus eſt, carnem autem humanam prohibeo vobis, &c. & quia quicquid licet ſumere in alimentum, licet præparare, & ſi opus eſt, occidere: prohibeo autem (inquit) vobis vti carne humana in alimentum, quia quicunque effuderit ſanguinem humanum, &c.

Prob. Caietani ſẽ. & cũ ... interpretatione, ex authoris ſententia, nõ pugnat.

Sed ſeptuaginta illic legunt, καὶ γὰρ, *etenim*, & ita legunt interpretes ex Chaldæo, & Hebræo. Sed adhuc poteſt bene ſtare ſenſus Caietani, & placet. Itaque in primis verbis, veruntamen carnem cum ſanguine non comedetis, oſtendit naturalem vſum comedendi carnes, ſcilicet, non crudas, ſed coctas, aliud enim eſt barbarum, & ferale. Poſtea ſequitur, ſanguinem enim animarum veſtrarum: quaſi dicat, iam ſtatui vobis quid comedere liceat vobis: non enim concedo vobis carnes humanas, requiram enim ſanguinem veſtrum.

Prob. propoſitio poſita rationibus.

Et ratione probatur, vt à principio arguebam. Illud eſt abominabile apud omnes nationes viuentes ciuiliter,

&c non

& non inhumaniter, ergo eſt iniuſtum. Patet antecedens ex hiſtoria. Nam circa Pontum, & Danubium leguntur fuiſſe feri homines, qui humanis dapibus veſcerentur. Et Sydones populi Danubii accolæ, parentum, & propinquorum funera victimis, & feſto conuentu familiarium celebrabant, cadauera autem laniata, & pecorum viſceribus admiſta, obſonando: epulandoque conſumebant. Et Indorum Maſſagetæ propinquos, cognatoſque, cùm ad multam ſenectutem peruenerant, vel aliquo caſu morti appropinquarent, iugulatos antè magno epularum apparatu alijs edulijs miſtos comedebant. Et Vlyſſes apud Homerum narrat, Læſtrigonas immanes homines ſocios ſuos verubus affixos comediſſe. Et Plinius putat Caietam fuiſſe Læſtrigonum ſedem, quales etiam Cyclopas deſcribit Virgilius 3. Aeneidos. Omnes autem hiſtorici, & poetæ tanquam feritatem, & inhumanitatem nephandam talem conſuetudinem referunt. Conſequentia probatur, quia illud dicitur iuris naturalis, quod natura dictat, & quod apud omnes eſt commune; ſi ergo omnes homines ſentiunt hoc eſſe turpe, ita eſt etiam de iure naturali.

Ratio 2. Item probat Caiet. ibidem, quia alimentum ordinatur ad id, cuius eſt alimentum, & per conſequens debet eſſe ignobilius eo, ergo homo non eſt alimentum hominis: imò apud Gentiles tanquam infandum ſcelus habebatur, vnde & Chriſtianis hoc facinus a Paganis imponebatur, quòd in nocturnis ſacrificijs infantes occiſos comederent, eſt apud Tertullianum in apolog. c. 5. & apud Euſebium in hiſtoria Eccleſiaſtica.

Rat. 3. & Item à poſteriori, quia omnino eſſent cauſſa cædis, & ho-
ſequens à micidij, vt patet apud Barbaros, qui veſcuntur carnibus hu-
poſteriori manis. Item ius ſepulturæ videtur eſſe de iure naturali, vt
Ratio 4. quilibet ſepeliatur, vbi voluerit: vt c. *fures.* habetur, &c.
quæſitum, 13. q. 2. & de pœnit. diſt. 6. c. *ſi quis*, & de pœnit. &
remiſſ. c. *crimen*, quòd tolleretur, ſi liceret veſci carnibus hu-
5. manis. Item fieret iniuria reſurrectioni, cùm confunderentur corpora hominum. Item ſepelire mortuos eſt opus miſericordiæ, vt patet de Tobia, & Simonide poeta: ergo inſepultos abijcere, eſt impietas. Item Deut. 21. prohibeban-
6. tur relinqui inſepulta etiam cadauera maleficorum. Nec ſolùm comedere carnes, ſed etiam dare beſtijs ad deuorandum, eſt inhumanum, vt legitur fuiſſe Caſpios, Bactrianos,

nos,& Hyrcanos: & hoc videtur ex illo loco Gen.9.Sanguinem enim animarum veſtrarum requiram de manu cũctarum beſtiarum. Vbi nihil aliud videtur prohiberi, niſi nedetur beſtijs humana caro in alimentum, de hoc enim agitur ibi. Item pro diro, & atroci facinore ponitur, & damnatur etiam à Paganis authoribus, potaſſe humanum ſanguinem: vt patet in coniuratione Catilinæ, apud Saluſtiũ, & Lucium Florum. Item eſt pietas naturalis etiam ad mortuos:ergo non licet abuti cadaueribus eorum. Item eſt peccatum feritatis comedere carnes humanas vt Ariſto. dicit 7.Ethicorum,c.5. 7. 8. 9.

6 Sed tota difficultas eſt, An † in extrema neceſſitate liceat veſci carnibus humanis:& videtur,quod ſic,quia,vt in præſentiarum ſuppono,liceret vti carnibus ſuillis in veteri lege (de quo poſtea)in tali neceſſitate,non obſtante præcepto iuris diuini: ſed tantam vim habet ius naturale, quantam diuinum: ergo etiam liceret vti carne humana. Item ius naturale eſt conſeruare vitã propriam, vt ſuprà conceſſum eſt: ergo non obſtante alio iure poterunt comedi carnes humanæ ad conſeruandam vitam. Item ita eſt contra ius naturale abſcindere proprium membrum, ſicut veſci carne humana: ſed ad ſalutem hominis licet abſcindere membrum: quare ergo non licebit comedere carnes, ſi eſt neceſſarium ad conſeruationem vitæ? Item licet vti medicamentis carne,quam dicunt Medici Momiam: ergo, & in alimentis, ſi eſſet omnino neceſſarium. *Queſtio difficilis. Pro parte affirmat. Arg. 1.*

Hoc tamen non obſtante ſit concluſio probabilis, quod in quacunque neceſſitate non licet veſci carne humana. Patet primò,quia habitum eſt tanquam immane, quod aliqui in obſidione vſi ſunt tali alimento, vt patet apud hiſtoricos. Vide etiam declamationem Quintiliani de eo,qui legatus ad frumentum coemendum non venit. Item, ſi liceret: ergo tenerentur homines in tali neceſſitate veſci tali carne: conſequens videtur falſum, cùm nunquam fecerint homines,nec aliquis hactenus conſulerit tempore famis, nec obſidionis, nec aliquis hoc auderet. Conſequentia communiter probatur, quia ſi licet,& non eſt aliud mediũ, videtur quod tenerentur. Et confirmatur ex hiſtoria Ioſephi de bello Iudaico, lib.7.c.8. Vbi Maria Eleazari in extremis quidem anguſtijs filium occidit, coctumq. comedit medium, reliquias autem ſcelerati facinoris, nec contaminatiſſimi, & *Ponit author probabilem concluſionem. Probat. 1*

alias

Digitized by Google

aliàs immaniſſimi homines edere ſuſtinuerunt, ſed timore correpti, tales epulas ſunt auerſati, non obſtante extrema neceſſitate.

Caietan.

Caiet. tamen 2.2.q.148. arti.2. ad ſecundum Martini dicit, quòd eſt probabile, quod in extrema neceſſitate videtur, quod non ſit illicitum vti in cibum hominibus occiſis in bello, licet aliàs, inquit, ſit mortaliſſimum. Martinus etiã quæſt. 2. de Gula, dicit, quod qui ſine neceſſitate ex ſola concupiſcentia, & delectatione veſceretur carnibus humanis, peccaret mortaliter. Vnde videtur dicere, quòd in neceſſitate non eſſet mortale, vel non eſſet peccatum. Abulen. etiam 4. Regum 6. tenet, quod in extrema neceſſitate non eſt illicitum.

Martin⁹ de Magi. & Abulenſ. pro part. affirm.

Ex D. Th. colligit author ſententiã cõtrariã.

Sed S. Thom. 2.2.q.142.art.4.ad 3. dicit, quod illa vitia, quæ excedunt humanam naturam, ſunt exprobabilia, ſicut ſi aliquis delectaretur in comeſtione carnium humanarum, aut in coitu beſtiarum, aut maſculorum. Ex hoc videtur, quod S. Tho. putat tam malum comedere carnes humanas ſicut coire cum beſtijs, quod in nullo caſu eſt admittendũ: ergo nec comedere carnes humanas. Facit etiam, quod Ariſt. 3. Ethic. c. 1. dicit, Sunt etiam quædam, ob quæ non licet etiam compulſum, ſed potius oportet ſumma perpeſſum tormenta mortem obire.

Reſponſũ quorundã ad rationem authoris refellitur.

Et certè mirum eſt, quòd etiamſi omnium iudicio neceſſarium eſſet ad vitam fornicari, non tamen liceret, & quod liceat comedere carnes humanas, quod multò grauius eſt per ſe. Sed reſpondent aliqui, quod fornicatio eſt intrinſecè mala, non autem eſus carnium. Sed hoc eſt petere principium. Vnde enim habetur illa differentia, cùm apud homines omnes ſit abominabilior iſte eſus, quam fornicatio? Et Almayn. in moralibus, cap. 3. ponit concluſionem, Nullus metus, etiam mortis, excuſat actum prohibitum lege naturæ. Ex quo videtur confirmari concluſio noſtra, vide illum.

Probat vlterius author cõcluſionem poſitam.

Item ſi hoc in extrema neceſſitate eſt licitum, ergo etiam ſi terrore barbarorum aliquis cogeretur comedere: nihil enim facit, an timor ſit ab intrinſeco, vel extrinſeco illatus. Et mirum eſt ſi hoc licet, quomodo nunquam fuit permiſſum nec in obſidione Hieroſolymitana ſub Veſpaſiano, vbi tot millia perierunt fame, nec in obſidione Ieruſalem ſub Ioram rege Iſrael, 4. Re. 6. vbi tantæ fuerunt anguſtiæ

Digitized by Google

guſtiæ, vt matres paciſcerentur de mutuo eſu filiorum, præſertim cùm Eliſæus eſſet præſens, qui eos admonere potuit, nec aliquis hoc vnquam conſuluit in vltima fame prouinciarum: ergo nullo modo eſt licitum.

Quarta quæſt prio ris part. *Pro parte affirmat.* *Arg. 1.*

Quarta eſt quæſtio. Vtrum liceat in ſacrificio vti hominis ſanguine. Dato quod ita ſit, quòd non liceat comedere carnes humanas, an liceat ſacrificare, vt Barbari faciunt. Et videtur primo, quòd hoc non ſit contra ius naturale. Primùm, quia multæ nationes quondam habuerunt in vſu, vt Schytotauri, qui aduenas Dianæ immolabant, Laodicei virginem Palladi, Arcades Ioui Lycæo puerum, Carthaginenſes Saturno pueros etiam regiæ nobilitatis: Sapientes etiam Gallorum Druidæ, Cimbri Blemmyæ humanis litabant hoſtijs: de quo vide Alexandrum de Alexandr. lib. 7. cap. 25. Imò ad propitiandos deos victi Carthaginenſes ab Agathocle, dicuntur nobilitatis filios mactaſſe ad aras. Et Germani, & Cimbri, & Senones, & penè omnes nationes hoc in ſacrificijs habuerunt, vt mundarentur humano ſanguine: imò hac ſuperſtitione Romani non caruerunt. De quibus legimus, quod ex fatalibus libris Græcum, & Græcam in foro Boario viuos defoderunt ſub terram, ad placandas ſcilicet iras deorum. Licuitque diu ſacris hominem interimere, & dijs immolare, factùmque hoc fuit donec per Cornelium Lentulum, & Publium Licinium Craſſum Conſules vetitum fuit. *Arg. 2.* Item dominus præcepit Abrahæ ſacrificare filium Iſaac, Geneſ. 22. Non ergo debuit credere, ſi erat contra ius naturale. *3.* Item Iephte Iudic. 11. obtulit vnicam filiam in holocauſtum, & tamen ponitur inter ſanctos, Hebræo. 11. Mirum eſt autem ſi hoc erat contra ius naturale, quod ipſe non intellexiſſet, cùm eſſet fidelis, eſſe impium, vel non admoneretur à ſacerdotibus. Et maximè: quia habetur, quod venit ſpiritus Domini ſuper Iephte, & ex illo ſpiritu vouit votum: quod poſtea perſoluit vide Sanctũ Thomam 2. 2. quæſt. 88. art. 2. ad. 2. & 4. diſt. 38. q. 1. art. 1. q. 2. ad 2. & ad 3. & Hebr. 11. lectione 7. & Aug. quæſt. ſuper Iudic. lib. 7. ca. 49. vbi ſub dubio reliquit, an peccauerint, necne. *4.* Item ipſe Redemptor noſter ſeipſum ſacrificauit in Cruce.

Reſpõdet author hac cõcluſione.

7 In contrarium ponitur concluſio. Prohibitum eſt † iure Diuino, & naturali ſacrificare homines Deo. Probatur primò apertè. Deuter. 12. *Quando diſperdiderit dominus Deus tuus ante faciem tuam gentes, ad quas ingredieris poſſidendas,*

& poſſederis eas, atque habitaueris in terra earum, caue ne imiteris eas poſtquam fuerint te introeunte ſubuerſa; & requires caremonias earum, dicens, ſicut coluerunt gentes iſta deos ſuos, ita ego colam. Non facies ſimiliter Domino Deo tuo. Omnes enim abominationes, quas auerſatur Dominus, fecerunt dijs ſuis, offerentes filios ſuos, & filias, & comburentes igne. Item, Num. 18. Dominus pręcipiens, vt omnia primogenita offerentur Domino, & ſpectarent ad ſacerdotem, primogenita tamen hominum iubet, vt redimantur: *Quicquid enim primum erumpit de vulua cuncta carnis, quam offerunt Domino, ſiue ex hominibus, ſiue ex pecoribus, tui iuris erit ita duntaxat, vt pro hominum primogenitis pretium accipias.* Ex quo loco Auguſt. ſuper Iud. vbi ſupra, ſatis dicit ſignificari, quòd immolatio quidem humanæ carnis eſt prohibita, & diſplicet Deo. Ex quo loco ſcilicet Deuteronom. 12. non ſolùm conſtat eſſe prohibitum iure Diuino, ſed naturali, quia Gentes non tenebantur alio iure, niſi naturali, & tamen computatur inter abominationes eorum, immolaſſe ſanguinem humanum.

Ratio cur prohibitũ ſit iure natura, hominem ſacrificare.

Sed quæ eſt ratio? Primùm de innocente eſt clara, quia eſt contra ius naturale occidere hominem innocentem, cùm ſit pręceptum decalogi. De nocente autem videtur maius dubium. Quid obſtat ſicut occiditur taurus in honorem Dei, quin homo aliàs maleficus, & impius occidatur in honorem Dei? an non pro amore Dei licet occidere infidelem? quare non eſt ſacrificium.

Iure natura prohibitum eſt hominem etiam nocentem ſacrificari. Ratio I.

Reſpondetur, ſicut patet ex Sancto Thoma 2. 2. q. 85. artic. 3. ad 3. & clariùs quæſt. 86. artic. 1. quòd ſacrificium eſt, cùm aliquid exhibetur in cultum diuinum conſumendum: non enim ſufficit, quòd offeratur ad cultum, ſed quòd conſumatur in honorem Dei, vnde calix oblatus non eſt ſacrificium, ſed Euchariſtia eſt ſacrificium in Miſſa. Ex quo ſic arguitur, vel nocens eſt damnatus, vel non: ſi non: non iuſtè occiditur, & eſt contra ius diuinum, imò naturale: Nullus enim obligatur ad pœnam, antequam condemnetur: ſi autem eſt damnatus propter delictum, iam non occiditur ad cultum diuinum. Si enim alias eſſet periturus, non occiditur pro Deo, vel honore Dei: ſicut neque boues, qui occiduntur in macello quantuncumque lanius diceret, imò vellet occidere pro amore Dei, non eſſet ſacrificium: & ſic homines nocentes, & condemnati ſacrificari non poſſunt, nec licitè, nec illicitè.

Propriè

Propriè enim ſacrificare hominem Deo eſt, quòd illa cauſſa
ſit occidendi hominem, quod non eſt de homine alias dam-
nato.

Preterea etiam omne ſacrificium eſt oblatio, vt Sanctus *Ratio 2.*
Thom. dicit vbi ſupra. Non offert autem quis, nec dicitur
offerre munus rei alias inutilis, vel perdendæ. Non enim eſ-
ſet, vel munus, vel oblatio, ſi quis vinum, aut bouem, aut
ouem prorſus ad nullos vſus profutura daret Deo, non
plus, quàm ſi lapidem, aut arenam. Offerre enim eſt, vt ali-
quid ſibi homo ſubtrahat, vt Deo tribuat. Cum ergo ho-
mo damnatus non ſit alicuius pretij, ſed pernicioſus, non
poteſt ex illo offerri ſacrificium, aut fieri, maximè quia Le-
uit. 22. prohibebatur offerri animal quocunque modo mor-
bidum: vnde videtur irreuerẽtia offerre hominem noxium.
Reſtat ergo, vt nec ex homine nocente, nec innocenti poſſit
fieri ſacrificium Deo acceptum.

Et preterea videtur, quòd vita hominis non ſit propriè in *Ratio 3.*
poteſtate hominis, ſicut vita aliorum animantium. Non ita
eſt dominus vitæ ſuæ, vel alienę, ſicut eſt brutorum, quæ pro
ſuo arbitrio poteſt perdere, aut occidere ſine iniuria: homo
autem ſeipſum occidens, facit iniuriam, & ſic videtur, quòd
vita humana potius ſit Dei, qui eſt Dominus vitæ, & mor-
tis. Cùm ergo ſacrificium debeat fieri ex rebus noſtris, quas
Deo offerrimus, videtur, quòd non poſſit fieri ſacrificium
humanæ vitæ.

Et in ſumma quomodo Deus debeat coli, non poſſumus
ſcire, niſi ab ipſo Deo: vbicunque autem fuit diuina doctri- *Ratio 4.*
na, & prophetica, nunquam fuerunt huiuſmodi ſacrificia:
ergo omnino nunquam fuerunt Deo grata. Quia ſi quis con
tenderet, hoc non eſſe prohibitum iure naturali, excuſare-
mus iſtos barbaros ab impietate, ſaltem antequam eſſet eis
prędicata lex Euangelica: quia excuſabantur ignorantia
iuris Euangelici, in quo non ſolum ſunt prohibita huiuſ-
modi ſacrificia, ſed quæcunque alia, excepto vnico ſacrificio
Miſſæ, vt patet ex Paul. ad Hebr. Quia Chriſtus Ieſus in-
troiuit ſemel in ſancta, æterna redemptione inuenta. Non
ſolùm de ſacrificio hominis, ſed nec de quocunque alio poſ-
ſet reddi ratio aliqua, niſi Deus reuelaſſet: quia cum bono-
rum noſtrorum non egeat, potius videtur abſurdum occi-
dere in gratiam Dei animal quodcunque: Vnde ex ipſo ſo-
lo ſciri poteſt: & idcirco in ſtatu innocentiæ nullum fuiſſet

ſacrificium.

Ad arg. 1. Pro parte affirm. Reſpõſ. 1. Ad argumenta in contrarium. Ad primum patet quid ſit dicendum. Primò enim reſpondetur, quòd nunquam aliquæ nationes vſæ ſunt huiuſmodi ſacrificio, quin prius eſſent idololatræ. Vnde poſt tantum errorem idem dæmon, qui ſuggeſſit, vt deos falſos colerent, etiam perſuaſit, vt nefarijs ſacrificijs colerent. Vnde ille error non inuaſit homines, niſi poſt alios intollerabiles errores, vt dicit Paul. ad

2. Roman. 1. *Propterea tradidit illos Deus in reprobum ſenſum.* Secundò patet, quia Deus damnauit ſacrilegos illos ritus, vt patet Deuteronom. 12. Vnde etiam Cornelio Lentulo, Publio Licinio Craſſo Conſulibus, ne hominem immolare, neue humano ſanguine litare liceret, ſancitum eſt.

Ad ar. 2. Ad ſecundum de Abraham beatus Auguſtinus libro 7. ſuper Iudic. cap. 49. dicit, quòd lege generali prohibita ſint huiuſmodi ſacrificia, tamen iubente domino ſpecialiter poſſunt fieri benè, & piè, ſicut & ſeipſum occidere, & innocentes, ſicut præceptum eſt Sauli, vt occideret omnes habitatores Amalech. *Vel forte*, inquit, *putauit Abraham dominum filium ſuum ſuſcitaturum, & ſic nullam faceret Iſaac iacturam.* Sed quo modo credit illud eſſe à Deo, cùm haberet præceptum Dei in contrarium? Reſpondetur, illa reuelatio videtur fuiſſe interior, & cui Abraham reſiſtere non poſſet. *Sed hoc ipſo*, inquit Auguſtin. *ſatis oſtendit, diſplicere illi huiuſmodi ſacrificium, quod inhibuit Abraham.*

Ad ar. 3. Reſpondetur ex Auguſt. Ad tertium de Iephte, beatus Auguſtin. eodem loco multa dicit. Primùm condemnat, non ſolum factum, & ſacrificium Iephte, ſed etiam votum, quia votum per ſe malum fuit: nam non videtur cogitaſſe de ſacrificio pecoris alicuius. Non enim dicit, Quodcunque exierit obuiam mihi, ſed quodcunque exierit de ianuis domus meæ obuiam mihi reuertenti in pace à filijs Amon, Domino offeram illud in holocauſtum. Nec pecora ſolent occurrere ducibus, à bello reuertentibus, niſi fortè canis, qui tamen ſacrificio adhiberi non potuit: vnde videtur in ipſo voto, licet non de filia, tamen de homine cogitaſſe. *Quia ergo de hoc voto*, inquit, *nec de facto ſcriptura aliquid definiuit, ſicut de facto Abraha, iudicandum reliqui nobis ex regul. ſcripturarum. Et poſſemus* (inquit) *dicere diſplicuiſſe tale votum, & ideo permiſiſſe, vt vnica filia occurreret, vt de tali voto vindictam ſumeret: nec prohibuiſſe eum 60. dierum ſpatio, ſicut Abraham prohibuit*

licet

Digitized by Google

licet infra eodem capitulo dicat, quòd poteſt etiam dici, quòd fecit totum ex ſpiritu Domini,& votum, & factum,& fortaſſe, vt aliqua humana victima, Chriſti ſignificaretur victima: *Quod ſi verum*(inquit) *eſt, non ſolùm eius inſipientia culpanda non eſt, verum eius obedientia laudanda*. Sed potius videtur ſtare in prima ſolutione.

S.Thom.2.2. quæſtione 88.ar.2.ad 2. ſatis concordat cum illa prima ſolutione, & citat Hieronymum, quod Iephte in vouendo fuit ſtultus, & in reddendo impius. Videntur tamen S.Thom.& Hieronymus non damnare votum: niſi tan quam indiſcretum, quòd poſſet habere malum euentum. Auguſt. autem videtur damnare ſecundum ſe, quaſi intentio Iephte fuerit ſimpliciter, hominem ſacrificare: Non enim magnum fuiſſet, vt pro tali victoria vouiſſet holocauſtum vnius bouis, aut arietis: certè aliquod magnum voluit vouere. Aliter dicit S.Thom.4.diſtinct.38.quæſt.1. articu.1. q.2.ad 2.Idem ad Heb. 11. lectio 7. Non autem condemnat votum, ſed factum, quod ſecutum eſt. Laudatur verò Iephte de fide, quam habuit. Sicut, & Gedeon eodem tenore laudatur à Paulo, qui tamen peccauit tentando Deum in vellere,& faciendo Ephot, poſt quod fornicata eſt multitudo filiorum Iſrael. Sed pœnitentiam egiſſe vterque creditur, vt ait S.Thom. *Reſpondetur, & ex D.Th.& Hierony.*

Sed hoc iam conſtituto, quòd nec ſit licitum veſci carnibus humanis, nec ſacrificare homines, ſequitur quæſtio moralis, An ſi qui habeant hanc ſacrilegam conſuetudinem, vel vt veſcantur tali carne, vel ſacrificijs tam nefandis vtantur, vt ſunt Barbari iſti inuenti in Prouincia Yucatam, id eſt, in noua Hiſpania, an poſſint principes Chriſtiani ſua authoritate iſta ratione bellum illis inferre, & quatenus liceat: & ſi hoc non poſſunt ſua authoritate, an ſaltem ex authoritate, mandato, vel commiſſione Summi Pontificis hoc poſſint. Et quidem Auguſtin. Anchon. Archidiacon.& Sylueſter dicunt, quòd ſi quæ nationes ſint, quæ contrarius diuinum ſupernaturale, & reuelatum faciunt, coerceri non debent, nec poſſunt, vt deſiſtant ab illa violatione, vt ſi qui peccant peculiariter contra legem Chriſtianam, vel olim contra legem Moſaycam. Et ratio eſt, quia non poſſunt conuinci manifeſtè, quòd malè faciant, & per conſequens damnari iuridicè non poſſunt, & quia nemo indemnatus poteſt puniri, ideo non poſſunt illa cauſſa, aut bello,

Quæſtio moralis, quæ fuit quinta prioris partis. Reſpõſum ad proximã quæſt. Auguſti. Anchon. Archid. & Sylue. probatur ab authore.

Digitized by Google

aut alia perſequutione coerceri à talibus peccatis. 8

Sexta qu. prioris partis. De illo tandem, Vtrum † ſit laudabile abſtinere perpetuò à certo genere alimentorum, etiam in extrema neceſſitate, eſt dubium. *Ar. 1. pro part. neg.* Et videtur, quòd non liceat, quia (vt ſupra probatum eſt) homo tenetur ſeruare propriam vitam per alimentum: ergo vbi non eſt aliud alimentum, niſi huius generis, tenetur illo vti. *Argu. 2.* Arguitur ſecundò, quia ſi liceret, maximè ratione voti, quale dicuntur habere Cartuſienſes: ſed hoc non, ergo. Patet minor. quia votum debet eſſe de meliori bono, vt Sanct. Thom. 2. 2. queſt. 88. & doctores 4. d. 38. Et ſaltem illud, quod ſine voto eſt, malum, ratione voti non fit bonum: vt ſi eſt malum inebriari, ratione voti non eſt bonum, ſed abſtinere à cibo in extrema neceſſitate eſt mortale, ſecluſo voto, ergo etiam poſito voto. Imò tunc

3. videtur egregiè procedere dictum illud, *In malis promiſſis, reſcinde fidem*. Tertiò arguitur, Si quis faceret votum abſtinendi à carnibus non regulariter, vel ſemper, vt Cartuſienſes, ſed ſolùm in extrema neceſſitate, profectò votum eſſet ſtultum, & illicitum. Sed non videtur, quòd reddatur melius votum, quia ſimul cum hoc voueat abſtinere, etiam extra neceſſitatem: ergo, &c. Item plus obligat lex diuina, quam votum: ſed Iudæus in extremo tenebatur comedere carnes prohibitas, ergo etiam Cartuſienſes. Quartò ar-

4. guitur, Liceret etiam Cartuſienſi in tali neceſſitate conſtituto comedere carnes: ergo videtur, quòd teneretur, quia ſi habet medium licitum ad conſeruandam vitam, facit contra charitatem non vtendo illo, ergo, &c. Nulla lex humana deobligat à diuina, ſed votum eſt peculiaris lex, ergo, &c.

Ar. in cõ. In contrarium videtur conſuetudo, & authoritas religioſiſſimi ordinis Cartuſienſis, vbi pro nulla neceſſitate violatur abſtinentia illa à carnibus. Nec valet dicere, quòd nunquam incidit neceſſitas, quia certè credendum eſt, quòd aliqui obierunt, quia non comederunt carnes.

Opinio Gerſonis, duabus cõcluſionib. conſtans. Pro diſſolutione quæſtionis nota, quòd Gerſon in proprio tractatu de abſtinentia Cartuſienſium, ponit duas concluſiones principales in ſententia. Primam, Cartuſienſis in extrema neceſſitate conſtitutus, ſecluſo ſcandalo, tenetur comedere carnes. Secundam, ſi ex tali eſu carnium ſequatur ſcandalum, puta diſſolutio ordinis ſui, & religionis,

1. obligatur non comedere carnes. Eaſdem ponit Maior, 4. diſtin-

Digitized by Google

diſtinctione 38. quæſtio. 4. & Martinus quæſtione de abſtinentia.

Primam concluſionem probant. primò, quia talis occideret ſeipſum non comedendo, iuxta illud Ambroſij, *Paſce famem morientem: ſi non pauiſti, occidiſti*. Item nulla lex humana poteſt deobligare à diuina, ſed iſte tenetur lege diuina in tali neceſſitate comedere: ergo, &c. Item nulla conſtitutio contra charitatem habet locum, ſed hoc eſt contra charitatem: ergo, &c. *Probatur prior concluſio Gerſonis.* 1. 2. 3.

Sed contra primam concluſionem arguitur 2. Machabęorum Machabæi cum periculo mortis abſtinuerunt: ergo licet abſtinere ſaltem Cartuſienſibus in quacunque neceſſitate. Reſpondet Gerſon, quod Machabæi tenebantur abſtinere, quia obligabantur lege diuina, & non eſt transgredienda lex diuina pro corporali vitæ ſaluatione. Et, quòd Dauid comedendo panes peccaſſet, niſi habuiſſet reuelationem. Sed Maior aliter reſpondet, & dicit, quòd Machabæi tenebantur ratione ſcandali, alias debuiſſent comedere, vnde, illo ſecluſo, in neceſſitate liceret comedere carnes ſuillas, quia maior eſt obligatio diuina ſeruandi vitam ſuam, quàm alia lex de non comedendo carnem ſuillam, & ita dicit Almain in Moral. capitulo 3. Imò quòd tenebantur. Ex quo infert Gerſon, *ſi conſtitutio Cartuſienſis diceret, quòd non comederent carnes, etiam in extrema neceſſitate ſub pœna peccati mortalis, neſcirem,* (inquit) *fateor, conſtitutionem iſtam defendere ab iniquitate.* *Ar. cōtra priorē eãdē cōcluſ.* *Reſponſ.*

Hæc determinatio Gerſonis, & Maioris eſt valde probabilis, & maximè declarando primam concluſionem per ſecundam, ſcilicet quòd ratione ſcandali poteſt abſtineri in extrema neceſſitate, capiendo largè ſcandalum, id eſt, ex hoc, quòd ſi Cartuſienſis illa occaſione veſceretur carnibus, inciperet diſpenſatio in caſibus periculoſis quidem, ſed paulatim traheret ad multos caſus, & omnes graues morbi eſſent occaſio ſoluendæ abſtinentiæ: & cum Medici de induſtria augeant opinionem, & timorem mortis in ægritudinibus, paſſim in infirmarijs Cartuſienſ. veſcerentur carnibus. Fatetur autem Gerſon, quòd ne hoc eueniat, bene Cartuſienſes abſtinent perpetuo. Sed tamen in caſu occulto, vbi non poſſet naſci occaſio, & talis indigeret carnibus, poſſet (vt ait) comedere. *Gerſonis, & Maioris opinio valde probabilis ex authoris ſententia.*

Sed ſicut hæc opinio eſt probabilis, ita contra eam pono

Digitized by Google

tuenſium, qui pro nullo periculo infirmitatis comedunt carnes: & hæc eſſet confirmatio concluſionis primæ: Nam ſi licet abbreuiare vitam per abſtinentiam carnium, vt ſtatim dicemus, per decem, aut plures annos, quare non licebit ſeni octoginta annorum abbreuiare vitam per vnum annum, ne comedat carnes?

Reſpõ. ad Arg. 1. pro par. ne. Ad argumenta in contrariũ, in principio poſita, reſpondetur. Ad primum patet quid dicendum ſit: quia tenetur modo regulæ ſufficienti, & caſus extra ordinarij non cadunt ſub obligatione. *Ad 2. & 3.* Ad ſecundum reſpondetur, facere votum ſolum de hoc, quod in extrema neceſſitate non veſcatur carnibus, hoc nihil bonitatis habet, ſed abſolutè abſtinere à carnibus perpetuo, eſt bonum, & per hoc patet ad tertium. *Ad 4.* Ad quartum negatur conſequentia. *Ad 5.* Ad quintum nego, quod illud ſit contra legem diuinam, imò videtur, quòd ſecluſo voto, ſi quis propoſuiſſet nunquam comedere carnes, poſſet abſtinere etiam in extrema neceſſitate. Fateor autem, ſi regulariter, & ſæpe contingeret, quod non morerentur ægrotantes ex abſtinentia carnium, quòd deberet ſeruari, ſicut, ſi vt plurimum nauigantes perirent, nõ eſſet licitum nauigare, niſi pro maiori bono, quàm ſit vita: *Colligitur art. pro cõcluſione poſita.* ſed quia hoc non ita frequenter contingit, ferenda eſt hæc iactura pro maiori bono, quod ſequitur ex nauigatione. Ita in propoſito, licet ſit aliqua iactura, quia aliquando moriuntur Cartuſienſes ex abſtinentia carnium, tamen meritò ferunt hanc iacturam pro maiori bono ſcilicet virtutis abſtinentiæ.

Poſitum eſt hoc argu. paulo antea contra primã concluſionẽ. Ex hac ratione poſſet formari aliud argumentum pro cõcluſione noſtra. Quia iſte eſt pars communitatis, & ideo bene facit pro bono ſpirituali communi ſubeundo periculum mortis cum iactura propriæ vitæ, & ſemper pro maiori bono licet ponere vitam.

Quæſtio incidens. Sed reſtat, vt reſpondeamus ad quoddam argumentum ſupra factum de Machabæis, an licuiſſet comedere ſuillas carnes ſine ſcandalo in extrema neceſſitate. Et primo certum eſt, quod in caſu Machabæorum erat magnum ſcandalum: quia exigebatur ab his in contumeliam legis.

Opinio Gerſonis ex authoris ſententia valde probabilis. Sed ſi ponatur, quod fame perirent in ſolitudine, an liceret. Variæ ſunt opiniones. Et profecto quicquid dicat Maior, opinio Gerſonis eſt probabiliſſima, quod non liceret: nam tãtæ authoritatis eſt præceptum diuinum poſitiuũ,

ſicut

ſicut naturale: ſi autem ex iure naturali eſſet illicitum comedere ſuillam carnem, non liceret etiam in extrema neceſſitate veſci: ergo nec etiam tunc, cùm eſſet de iure poſitiuo.

Sed probabilius videtur, quod vtrunque liceret in tali neceſſitate, & comedere propter neceſſitatem, & abſtinere propter reuerentiam legis: Excuſatur enim Dauid comedens panes propoſitionis propter neceſſitatem, & diſcipuli vellentes ſpicas die feſto, Matth. 12. vt dicit Sanctus Thomas 3. p. q. quarta, artic. 4. ad 3. & ita Macha. bene fecerunt die ſabbathi non propulſantes, ſed mortem oppetentes, ne violarent ſabbathum propter reuerentiam legis, & fecerunt bene poſtea pugnantes die ſabbathi, ne omnes perirent, 1. Macha. 2. vide Sanctum Thomam 1. 2. quæſt. 100. art. 8. ad 4. imo non condemnantur Gothi, qui in Italia permiſerunt aliquot millia ex exercitu perire, ne pugnarent die ſabbathi. Sed Sanctus Thomas 2. 2. q. 40. articu. 4. dicit, quod eſſet tentare Deum, ſi quis non pugnaret in die ſabbathi in neceſſitate. *Reſp. & ſententia authoris.*

11 Reſtat quæſtio; Vtrùm † liceat abbreuiare vitam per abſtinentiam. Et videtur, quòd non, ex illa authoritate Hieronymi: *Nihil intereſt quo pacto te interimas.* Item non liceret ſeni centum annorum tollere etiam vnum annum ab vltima parte vitæ: ergo nec ſucceſſiuè perdere decem annos. *Fuit ſeptima q. pri. par. Arg. pro part. neg.*

Reſpondetur, quod ex primæ q. ſolutione facilè poteſt liquere, quid ad hanc ſit reſpondendum. Breuiter ergo reſpondetur per propoſitiones. *Reſp. authoris.*

12 Prima: Non † licet ex intentione abbreuiare vitam per abſtinentiam, patet: quia eſt contra dilectionem ſui: quia eſt nocuum vitæ. Confirmatur. Non liceret ex intentione abbreuiare vitam alterius, cuius aliquis haberet curam, vt filiorum, & ſeruorum. Secundò, Non licet abbreuiare alijs medijs: ergo nec abſtinentia. Vltimo authoritate Auguſtini, qui in regula mandat, ſcilicet, *Carnem veſtram domate ieiunijs, & abſtinentia eſcæ, & potus quantum valetudo permittit.* & patet ex prima concluſione ſupra determinata. Patet ergo, quòd ex intentione abſtinere contra charitatem ſui, eſſet mortale. Item Auguſt. de moribus Eccleſiæ, & habetur etiam apud D. Tho. 2. 2. q. 14. art. 6. Regula (inquit) temperantiæ eſt neceſſitas præſentis vitæ. *I. Propo. Ratio I. II.*

13 Secunda concluſio, Non † tenetur quis protelare vitam *II. Prop.*

aliàs immaniſſimi homines edere ſuſtinuerunt, ſed timore correpti, tales epulas ſunt auerſati, non obſtante extrema neceſſitate.

Caietan.

Caiet. tamen 2.2.q.148. arti.2. ad ſecundum Martini dicit, quòd eſt probabile, quod in extrema neceſſitate videtur, quod non ſit illicitum vti in cibum hominibus occiſis in bello, licet aliàs, inquit, ſit mortaliſſimum. Martinus etiã quæſt. 2. de Gula, dicit, quod qui ſine neceſſitate ex ſola concupiſcentia, & delectatione veſceretur carnibus humanis, peccaret mortaliter. Vnde videtur dicere, quòd in neceſſitate non eſſet mortale, vel non eſſet peccatum. Abulen. etiam 4. Regum 6. tenet, quod in extrema neceſſitate non eſt illicitum.

Martin⁹ de Magi. & Abulenſ. pro part. affirm.

Ex D. Th. colligit author ſententiã cõtrariã.

Sed S. Thom. 2.2.q.142.art.4.ad 3. dicit, quod illa vitia, quæ excedunt humanam naturam, ſunt exprobabilia, ſicut ſi aliquis delectaretur in comeſtione carnium humanarum, aut in coitu beſtiarum, aut maſculorum. Ex hoc videtur, quod S. Tho. putat tam malum comedere carnes humanas ſicut coire cum beſtijs, quod in nullo caſu eſt admittendũ: ergo nec comedere carnes humanas. Facit etiam, quod Ariſt. 3. Ethic. c. 1. dicit, Sunt etiam quædam, ob quæ non licet etiam compulſum, ſed potius oportet ſumma perpeſſum tormenta mortem obire.

Reſponſũ quorundã ad rationem authoris refellitur.

Et certè mirum eſt, quòd etiamſi omnium iudicio neceſſarium eſſet ad vitam fornicari, non tamen liceret, & quod liceat comedere carnes humanas, quod multò grauius eſt per ſe. Sed reſpondent aliqui, quod fornicatio eſt intrinſecè mala, non autem eſus carnium. Sed hoc eſt petere principium. Vnde enim habetur illa differentia, cùm apud homines omnes ſit abominabilior iſte eſus, quam fornicatio? Et Almayn. in moralibus, cap. 3. ponit concluſionem, Nullus metus, etiam mortis, excuſat actum prohibitum lege naturæ. Ex quo videtur confirmari concluſio noſtra, vide illum.

Probat vlterius author cõcluſionem poſitam.

Item ſi hoc in extrema neceſſitate eſt licitum, ergo etiam ſi terrore barbarorum aliquis cogeretur comedere: nihil enim facit, an timor ſit ab intrinſeco, vel extrinſeco illatus. Et mirum eſt ſi hoc licet, quomodo nunquam fuit permiſſum nec in obſidione Hieroſolymitana ſub Veſpaſiano, vbi tot millia perierunt fame, nec in obſidione Ieruſalem ſub Ioram rege Iſrael, 4. Re. 6. vbi tantæ fuerunt anguſtiæ

guſtiæ, vt matres paciſcerentur de mutuo eſu filiorum, præſertim cùm Eliſæus eſſet præſens, qui eos admonere potuit, nec aliquis hoc vnquam conſuluit in vltima fame prouinciarum: ergo nullo modo eſt licitum.

Quarta quæſt prioris part.

Pro parte affirmat.

Arg. 1.

Quarta eſt quæſtio. Vtrum liceat in ſacrificio vti hominis ſanguine. Dato quod ita ſit, quòd non liceat comedere carnes humanas, an liceat ſacrificare, vt Barbari faciunt. Et videtur primo, quòd hoc non ſit contra ius naturale. Primùm, quia multæ nationes quondam habuerunt in vſu, vt Schytotauri, qui aduenas Dianæ immolabant, Laodicei virginem Palladi, Arcades Ioui Lycæo puerum, Carthaginenſes Saturno pueros etiam regiæ nobilitatis: Sapientes etiam Gallorum Druidæ, Cimbri Blemmyæ humanis litabant hoſtijs: de quo vide Alexandrum de Alexandr. lib. 7. cap. 25. Imò ad propitiandos deos victi Carthaginenſes ab Agathocle, dicuntur nobilitatis filios mactaſſe ad aras. Et Germani, & Cimbri, & Senones, & penè omnes nationes hoc in ſacrificijs habuerunt, vt mundarentur humano ſanguine: imò hac ſuperſtitione Romani non caruerunt. De quibus legimus, quod ex fatalibus libris Græcum, & Græcam in foro Boario viuos defoderunt ſub terram, ad placandas ſcilicet iras deorum. Licuitque diu ſacris hominem interimere, & dijs immolare, factùmque hoc fuit donec per Cornelium Lentulum, & Publium Licinium Craſſum Conſules vetitum fuit. Item dominus præcepit Abrahæ ſacrificare filium Iſaac, Geneſ. 22. Non ergo debuit credere, ſi erat contra ius naturale. Item Iephte Iudic. 11. obtulit vnicam filiam in holocauſtum, & tamen ponitur inter ſanctos, Hebræo. 11. Mirum eſt autem, ſi hoc erat contra ius naturale, quod ipſe non intellexiſſet, cùm eſſet fidelis, eſſe impium, vel non admoneretur à ſacerdotibus. Et maximè: quia habetur, quod venit ſpiritus Domini ſuper Iephte, & ex illo ſpiritu vouit votum: quod poſtea perſoluit vide Sanctũ Thomam 2. 2. quæſt. 88. art. 2. ad. 2. & 4. diſt. 38. q. 1. art. 1. q. 2. ad 2. & ad 3. & Hebr. 11. lectione 7. & Aug. quæſt. ſuper Iudic. lib. 7. ca. 49. vbi ſub dubio reliquit, an peccauerint, necne. Item ipſe Redemptor noſter ſeipſum ſacrificauit in Cruce.

Arg. 2. *3.* *4.*

Reſpõdet author hac cõcluſione.

7 In contrarium ponitur concluſio. Prohibitum eſt † iure Diuino, & naturali ſacrificare homines Deo. Probatur primo apertè. Deuter. 12. *Quando diſperdiderit dominus Deus tuus ante faciem tuam gentes, ad quas ingredieris poſſidendas,*

y &

Digitized by Google

& poſſederis eas, atque habitaueris in terra earum, caue ne imiteris eas poſtquam fuerint te introeunte ſubuerſa, & requires cæremonias earum, dicens, ſicut coluerunt gentes iſtæ deos ſuos, ita ego colam. Non facies ſimiliter Domino Deo tuo. Omnes enim abominationes, quas auerſatur Dominus, fecerunt dijs ſuis, offerentes filios ſuos, & filias, & comburentes igne. Item, Num. 18. Dominus præcipiens, vt omnia primogenita offerentur Domino, & ſpectarent ad ſacerdotem, primogenita tamen hominum iubet, vt redimantur: *Quicquid enim primum erumpit de vulua cunctæ carnis, quam offerunt Domino, ſiue ex hominibus, ſiue ex pecoribus, tui iuris erit ita duntaxat, vt pro hominum primogenitis pretium accipias.* Ex quo loco Auguſt. ſuper Iud. vbi ſupra, ſatis dicit ſignificari, quòd immolatio quidem humanæ carnis eſt prohibita, & diſplicet Deo. Ex quo loco ſcilicet Deuteronom. 12. non ſolùm conſtat eſſe prohibitum iure Diuino, ſed naturali, quia Gentes non tenebantur alio iure, niſi naturali, & tamen computatur inter abominationes eorum, immolaſſe ſanguinem humanum.

Ratio cur prohibitũ ſit iure natura, hominem ſacrificare.

Sed quæ eſt ratio? Primùm de innocente eſt clara, quia eſt contra ius naturale occidere hominem innocentem, cùm ſit præceptum decalogi. De nocente autem videtur maius dubium. Quid obſtat ſicut occiditur taurus in honorem Dei, quin homo aliàs maleficus, & impius occidatur in honorem Dei? an non pro amore Dei licet occidere infidelem? quare non eſt ſacrificium.

Iure naturæ prohibitum eſt hominem etiam nocentem ſacrificari. Ratio I.

Reſpondetur, ſicut patet ex Sancto Thoma 2. 2. q. 85. artic. 3. ad 3. & clariùs quæſt. 86. artic. 1. quòd ſacrificium eſt, cùm aliquid exhibetur in cultum diuinum conſumendum: non enim ſufficit, quòd offeratur ad cultum, ſed quòd conſumatur in honorem Dei, vnde calix oblatus non eſt ſacrificium, ſed Euchariſtia eſt ſacrificium in Miſſa. Ex quo ſic arguitur, vel nocens eſt damnatus, vel non: ſi non: non iuſtè occiditur, & eſt contra ius diuinum, imò naturale: Nullus enim obligatur ad pœnam, antequam condemnetur: ſi autem eſt damnatus propter delictum, iam non occiditur ad cultum diuinum. Si enim alias eſſet periturus, non occiditur pro Deo, vel honore Dei: ſicut neque boues, qui occiduntur in macello quantuncumque lanius diceret, imò vellet occidere pro amore Dei, non eſſet ſacrificium: & ſic homines nocentes, & condemnati ſacrificari non poſſunt, nec licitè, nec illicitè.

Propriè

Digitized by Google

Propriè enim ſacrificare hominem Deo eſt, quòd illa cauſſa ſit occidendi hominem, quod non eſt de homine alias damnato.

Prȩterea etiam omne ſacrificium eſt oblatio, vt Sanctus Thom. dicit vbi ſupra. Non offert autem quis, nec dicitur offerre munus rei alias inutilis, vel perdendæ. Non enim eſſet, vel munus, vel oblatio, ſi quis vinum, aut bouem, aut ouem prorſus ad nullos vſus profutura daret Deo, non plus, quàm ſi lapidem, aut arenam. Offerre enim eſt, vt aliquid ſibi homo ſubtrahat, vt Deo tribuat. Cum ergo homo damnatus non ſit alicuius pretij, ſed perniciosus, non poteſt ex illo offerri ſacrificium, aut fieri, maximè quia Leuit. 22. prohibebatur offerri animal quocunque modo morbidum: vnde videtur irreuerẽtia offerre hominem noxium. Reſtat ergo, vt nec ex homine nocente, nec innocenti poſſit fieri ſacrificium Deo acceptum. *Ratio 2.*

Et prȩterea videtur, quòd vita hominis non ſit propriè in poteſtate hominis, ſicut vita aliorum animantium. Non ita eſt dominus vitæ ſuæ, vel alienȩ, ſicut eſt brutorum, quæ pro ſuo arbitrio poteſt perdere, aut occidere ſine iniuria: homo autem ſeipſum occidens, facit iniuriam, & ſic videtur, quòd vita humana potius ſit Dei, qui eſt Dominus vitæ, & mortis. Cùm ergo ſacrificium debeat fieri ex rebus noſtris, quas Deo offerrimus, videtur, quòd non poſſit fieri ſacrificium humanæ vitæ. *Ratio 3.*

Et in ſumma quomodo Deus debeat coli, non poſſumus ſcire, niſi ab ipſo Deo: vbicunque autem fuit diuina doctrina, & prophetica, nunquam fuerunt huiuſmodi ſacrificia: ergo omnino nunquam fuerunt Deo grata. Quia ſi quis contenderet, hoc non eſſe prohibitum iure naturali, excuſaremus iſtos barbaros ab impietate, ſaltem antequam eſſet eis prȩdicata lex Euangelica: quia excuſabantur ignorantia iuris Euangelici, in quo non ſolum ſunt prohibita huiuſmodi ſacrificia, ſed quæcunque alia, excepto vnico ſacrificio Miſſæ, vt patet ex Paul. ad Hebr. Quia Chriſtus Ieſus introiuit ſemel in ſancta, æterna redemptione inuenta. Non ſolùm de ſacrificio hominis, ſed nec de quocunque alio poſſet reddi ratio aliqua, niſi Deus reuelaſſet: quia cum bonorum noſtrorum non egeat, potius videtur abſurdum occidere in gratiam Dei animal quodcunque: Vnde ex ipſo ſolo ſciri poteſt: & idcirco in ſtatu innocentiæ nullum fuiſſet *Ratio 4.*

ſacrificium.

Ad arg. 1. Pro parte affirm. Reſpõſ. 1. Ad argumenta in contrarium. Ad primum patet quid ſit dicendum. Primò enim reſpondetur, quòd nunquam aliquæ nationes vſæ ſunt huiuſmodi ſacrificio, quin prius eſſent idololatræ. Vnde poſt tantum errorem idem dæmon, qui ſuggeſſit, vt deos falſos colerent, etiam perſuaſit, vt nefarijs ſacrificijs colerent. Vnde ille error non inuaſit homines, niſi poſt alios intollerabiles errores, vt dicit Paul. ad

2. Roman. 1. *Propterea tradidit illos Deus in reprobum ſenſum.* Secundò patet, quia Deus damnauit ſacrilegos illos ritus, vt patet Deuteronom. 12. Vnde etiam Cornelio Lentulo, Publio Licinio Craſſo Conſulibus, ne hominem immolare, neue humano ſanguine litare liceret, ſancitum eſt.

Ad ar. 2. Ad ſecundum de Abraham beatus Auguſtinus libro 7. ſuper Iudic. cap. 49. dicit, quòd lege generali prohibita ſint huiuſmodi ſacrificia, tamen iubente domino ſpecialiter poſſunt fieri benè, & piè, ſicut & ſeipſum occidere, & innocentes, ſicut præceptum eſt Sauli, vt occideret omnes habitatores Amalech. *Vel forte*, inquit, *putauit Abraham dominum filium ſuum ſuſcitaturum, & ſic nullam faceret Iſaac iacturam.* Sed quo modo credit illud eſſe à Deo, cùm haberet præceptum Dei in contrarium? Reſpondetur, illa reuelatio videtur fuiſſe interior, & cui Abraham reſiſtere non poſſet. *Sed hoc ipſo*, inquit Auguſtin. *ſatis oſtendit, diſplicere illi huiuſmodi ſacrificium, quod inhibuit Abraham.*

Ad ar. 3. Reſpondetur ex Auguſt. Ad tertium de Iephte, beatus Auguſtin. eodem loco multa dicit. Primùm condemnat, non ſolum factum, & ſacrificium Iephte, ſed etiam votum, quia votum per ſe malum fuit: nam non videtur cogitaſſe de ſacrificio pecoris alicuius. Non enim dicit, Quodcunque exierit obuiam mihi, ſed quodcunque exierit de ianuis domus meæ obuiam mihi reuertenti in pace à filijs Amon, Domino offeram illud in holocauſtum. Nec pecora ſolent occurrere ducibus, à bello reuertentibus, niſi fortè canis, qui tamen ſacrificio adhiberi non potuit: vnde videtur in ipſo voto, licet non de filia, tamen de homine cogitaſſe. *Quia ergo de hoc voto*, inquit, *nec de facto ſcriptura aliquid definiuit, ſicut de facto Abrahæ, iudicandum reliqui nobis ex regul. ſcripturarum. Et poſſemus* (inquit) *dicere diſplicuiſſe tale votum, & ideo permiſiſſe, vt vnica filia occurreret, vt de tali voto vindictam ſumeret: nec prohibuiſſe eum 60. dierum ſpatio, ſicut Abraham prohibuit*

licet

Digitized by Google

licet infra eodem capitulo dicat, quòd poteſt etiam dici, quòd fecit totum ex ſpiritu Domini,& votum, & factum,& fortaſſe, vt aliqua humana victima, Chriſti ſignificaretur victima: ***Quod ſi verum*** (inquit) ***eſt, non ſolùm eius inſipientia culpanda non eſt, verum eius obedientia laudanda***. Sed potius videtur ſtare in prima ſolutione.

S.Thom.2.2. quæſtione 88.ar.2.ad 2. ſatis concordat cum illa prima ſolutione, & citat Hieronymum, quod Iephte in vouendo fuit ſtultus, & in reddendo impius. Videntur tamen S.Thom.& Hieronymus non damnare votum: niſi tan quam indiſcretum, quòd poſſet habere malum euentum. Auguſt. autem videtur damnare ſecundum ſe, quaſi in tentio Iephte fuerit ſimpliciter,hominem ſacrificare: Non enim magnum fuiſſet, vt pro tali victoria vouiſſet holocauſtum vnius bouis, aut arietis: certè aliquod magnum voluit vouere. Aliter dicit S.Thom.4.diſtinct.38.quæſt.1. articu.1. q.2.ad 2.Idem ad Heb. 11. lectio 7. Non autem condemnat votum, ſed factum,quod ſecutum eſt. Laudatur verò Iephte de fide,quam habuit. Sicut, & Gedeon eodem tenore laudatur à Paulo, qui tamen peccauit tentando Deum in vellere,& faciendo Ephot, poſt quod fornicata eſt multitudo filiorum Iſrael. Sed pœnitentiam egiſſe vterque creditur, vt ait S.Thom. *Reſpondetur, & ex D.Th.& Hierony.*

Sed hoc iam conſtituto, quòd nec ſit licitum veſci carnibus humanis,nec ſacrificare homines, ſequitur quæſtio moralis, An ſi qui habeant hanc ſacrilegam conſuetudinem, vel vt veſcantur tali carne,vel ſacrificijs tam nefandis vtantur, vt ſunt Barbari iſti inuenti in Prouincia Yucatam, id eſt, in noua Hiſpania, an poſſint principes Chriſtiani ſua authoritate iſta ratione bellum illis inferre, & quatenus liceat: & ſi hoc non poſſunt ſua authoritate, an ſaltem ex authoritate, mandato, vel commiſſione Summi Pontificis hoc poſſint. Et quidem Auguſtin. Anchon. Archidiacon.& Syluester dicunt, quòd ſi quæ nationes ſint, quæ contra ius diuinum ſupernaturale, & reuelatum faciunt, coerceri non debent, nec poſſunt, vt deſiſtant ab illa violatione, vt ſi qui peccant peculiariter contra legem Chriſtianam, vel olim contra legem Moſaycam. Et ratio eſt, quia non poſſunt conuinci manifeſtè, quòd malè faciant, & per conſequens damnari iuridicè non poſſunt, & quia nemo indemnatus poteſt puniri, ideo non poſſunt illa cauſſa, aut bello, *Quæſtio moralis, quæ fuit quinta prioris partis. Reſpõſum ad proximã quæſt. Auguſti. Anchon. Archid. & Sylue. probatur ab authore.*

aut alia perſequutione coerceri à talibus peccatis. 8
Sexta qu. prioris partis. De illo tandem, Vtrum † ſit laudabile abſtinere perpe-
tuò à certo genere alimentorum, etiam in extrema neceſſi-
tate, eſt dubium. Et videtur, quòd non liceat, quia (vt ſu-
Ar. 1. pro part. neg. pra probatum eſt) homo tenetur ſeruare propriam vitam
per alimentum: ergo vbi non eſt aliud alimentum, niſi hu-
Argu. 2. ius generis, tenetur illo vti. Arguitur ſecundò, quia ſi li-
ceret, maximè ratione voti, quale dicuntur habere Cartu-
ſienſes: ſed hoc non, ergo. Patet minor. quia votum debet
eſſe de meliori bono, vt Sanct. Thom. 2.2. quęſt. 88. & docto-
res 4. d. 38. Et ſaltem illud, quod ſine voto eſt, malum, ratio-
ne voti non fit bonum: vt ſi eſt malum inebriari, ratione vo-
ti non eſt bonum, ſed abſtinere à cibo in extrema neceſſitate
eſt mortale, ſecluſo voto, ergo etiam poſito voto. Imò tunc
3. videtur egregiè procedere dictum illud, *In malis promiſſis, re-
ſcinde fidem.* Tertiò arguitur, Si quis faceret votum abſti-
nendi à carnibus non regulariter, vel ſemper, vt Cartuſien-
ſes, ſed ſolùm in extrema neceſſitate, profectò votum eſ-
ſet ſtultum, & illicitum. Sed non videtur, quòd reddatur
melius votum, quia ſimul cum hoc voueat abſtinere, etiam
extra neceſſitatem: ergo, &c. Item plus obligat lex diuina,
quam votum: ſed Iudæus in extremo tenebatur comedere
carnes prohibitas, ergo etiam Cartuſienſes. Quartò ar-
4. guitur, Liceret etiam Cartuſienſi in tali neceſſitate conſti-
tuto comedere carnes: ergo videtur, quòd teneretur, quia
ſi habet medium licitum ad conſeruandam vitam, facit
contra charitatem non vtendo illo, ergo, &c. Nulla lex hu-
mana deobligat à diuina, ſed votum eſt peculiaris lex, er-
go, &c.
Ar. in cō. In contrarium videtur conſuetudo, & authoritas religio-
ſiſſimi ordinis Cartuſienſis, vbi pro nulla neceſſitate viola-
tur abſtinentia illa à carnibus. Nec valet dicere, quòd nun-
quam incidit neceſſitas, quia certè credendum eſt, quòd ali-
qui obierunt, quia non comederunt carnes.
Opinio Gerſonis, duabus cō cluſionib. conſtans. Pro diſſolutione quæſtionis nota, quòd Gerſon in pro-
prio tractatu de abſtinentia Cartuſienſium, ponit duas con-
cluſiones principales in ſententia. Primam, Cartuſienſis
in extrema neceſſitate conſtitutus, ſecluſo ſcandalo, tene-
tur comedere carnes. Secundam, ſi ex tali eſu carnium ſe-
quatur ſcandalum, puta diſſolutio ordinis ſui, & religionis,
obligatur non comedere carnes. Eaſdem ponit Maior, 4.
diſtin-

diſtinctione 38. quæſtio. 4. & Martinus quæſtione de abſtinentia.

Primam concluſionem probant. primò, quia talis occideret ſeipſum non comedendo,iuxta illud Ambroſij, *Paſce fame morientem: ſi non paviſti, occidiſti*. Item nulla lex humana poteſt deobligare à diuina, ſed iſte tenetur lege diuina in tali neceſſitate comedere: ergo,&c. Item nulla conſtitutio contra charitatem habet locum, ſed hoc eſt contra charitatem: ergo,&c. *Probatur prior concluſio Gerſonis.* 1. 2. 3.

Sed contra primam concluſionem arguitur 2. Machabæorum Machabæi cum periculo mortis abſtinuerunt: ergo licet abſtinere ſaltem Cartuſienſibus in quacunque neceſſitate. Reſpondet Gerſon, quod Machabæi tenebantur abſtinere, quia obligabantur lege diuina, & non eſt tranſgredienda lex diuina pro corporali vitæ ſaluatione. Et, quòd Dauid comedendo panes peccaſſet, niſi habuiſſet reuelationem. Sed Maior aliter reſpondet,& dicit,quòd Machabæi tenebantur ratione ſcandali, alias debuiſſent comedere, vnde,illo ſecluſo,in neceſſitate liceret comedere carnes ſuillas, quia maior eſt obligatio diuina ſeruandi vitam ſuam, quàm alia lex de non comedendo carnem ſuillam, & ita dicit Almain in Moral. capitulo 3. Imò quòd tenebantur.Ex quo infert Gerſon, *ſi conſtitutio Cartuſienſis diceret, quòd non comederent carnes, etiam in extrema neceſſitate ſub pœna peccati mortalis, neſcirem,* (inquit) *fateor, conſtitutionem iſtam defendere ab iniquitate.* *Ar. cōtra priorē eādē cōcluſ. Reſponſ.*

Hæc determinatio Gerſonis, & Maioris eſt valde probabilis, & maximè declarando primam concluſionem per ſecundam, ſcilicet quòd ratione ſcandali poteſt abſtineri in extrema neceſſitate,capiendo largè ſcandalum, id eſt, ex hoc, quòd ſi Cartuſienſis illa occaſione veſceretur carnibus, inciperet diſpenſatio in caſibus periculoſis quidem, ſed paulatim traheret ad multos caſus, & omnes graues morbi eſſent occaſio ſoluendæ abſtinentiæ: & cum Medici de induſtria augeant opinionem,& timorem mortis in ægritudinibus, paſſim in infirmarijs Cartuſienſ. veſcerentur carnibus. Fatetur autem Gerſon, quòd ne hoc eueniat, bene Cartuſienſes abſtinent perpetuo.Sed tamen in caſu occulto, vbi non poſſet naſci occaſio,& talis indigeret carnibus, poſſet (vt ait) comedere. *Gerſonis, & Maioris opinio valde probabilis ex authoris ſententia.*

Sed ſicut hæc opinio eſt probabilis, ita contra eam pono

Digitized by Google

Ponitur conclusio probabilis contra Gersonē.

concluſionem probabiliter. Non † videtur illicitum Cartuſienſi in extrema neceſſitate abſtinere à carnibus, etiam 9
ſecluſo ſcandalo. Probatur primo. Si comedere carnes in extrema neceſſitate eſt preceptum iuris diuini, vt ipſi dicunt: ergo hoc eſſet ſcandalum Phariſæorum, de quo non eſt habenda ratio, iuxta dictum Domini, *Sinite illos, ceci ſunt, & duces cecorum.* Matth. 15. Tunc enim maximè habet locum Gregorij dictum, ſcilicet, *Facilius ſcandalum naſci permittitur, quàm veritas relinquatur.* Et confirmatur, quia ſecundum iſtos doctores, talis, qui in iſto caſu abſtineret, faceret contra preceptum negatiuum ſcilicet, Non occides. Sed certum eſt, quòd contra preceptum negatiuum non liceret agere ratione ſcandali: ergo quod liceat Cartuſienſ. abſtinere in tali caſu, non eſt ratione ſcandali.

Prob. 2.

Secundo arguitur, Sequeretur, quòd quandocunque eſſet periculum, ne ille moriatur ex abſtinentia carnium, teneatur comedere, Conſequens eſt falſum: ergo. Probatur ſequela: quia extrema neceſſitas in moralibus, vt certum eſt, vocatur, quando eſt probabile periculum. Falſitas conſequentis patet ex ipſo ritu, & conſuetudine Cartuſienſium, qui nunquam de hoc diſputant, an indigeant carnibus, necne: & dato quòd medicus dicat, eum alias moriturum, non reſpiciunt ad ſcandalum, ſed omnino negant ſe daturos.

Reijcitur resp. Arnaldi de Villanoua pro Cartu.

Nec valet reſponſio Arnaldi de Villa noua, qui dicit, quod quicquid poteſt fieri per eſus carnium, poteſt fieri per oua ſorbilia: Nam vt dicit Maior, clarum eſt, quod poteſt ex aſſuetudine incidere in faſtidium ouorum, & omnino non poſſe comedere.

Tertio non ſemper quis tenetur ſeruare vitam per
3. omne medium licitum, vt patet in multis caſibus, vbi poſſet quis defendere propriam vitam, & tamen ad conſeruationem virtutis patientiæ quis poſſet permittere ſe occidi. Item vxor cum periculo vitæ ſuæ poteſt aſſidere, & aſſiſtere viro, peſte laboranti, etiam vbi non eſt neceſſe, ſed tantùm ad conſeruationem fidei maritalis: ergo, &c.

4. Quarto non tenetur quis ad conſeruationem vitæ mutare ſolum, puta de conſilio Medicorum deſerere patriam: quia frigida eſt, vel aliquid huiuſmodi: ergo nec comedere carnes.

5. Quinto pro defenſione patriæ poſſet quis procedere

ad

ad bellum cum probabili mortis periculo, etiam vbi non eſſet neceſſe: ergo pro conſeruatione, & augmento virtutis, & abſtinentiæ licet non comedere carnes.

Sexto arguitur, quòd non plus liceat comedere ſecreto, quam publicè: quia dato, quod illud factum ſit ſecretum, tamen doctrina eſt publica: & ſi hoc liceret, non debet oppoſitum doceri, & ſi ſcandalizaret factum, etiam doctrina. Non enim minorem occaſionem ruinæ præbet doctrina, quàm factum. 6.

Septimò non ſolùm ad conſeruandum, ſed ad augendum virtutem licet ſubire mortem, vt ſuppono: ſed per hoc, quod Cartuſienſes abſtineant perpetuo, & in vniuerſum, augetur illa abſtinentia, & virtus: ergo. 7.

Item nullus tenetur ducere vxorem, etiam vbi certo inſtaret periculum mortis ex caſtitate, ſi fecit votū: ergo &c. Ad hoc argumentum reſpondent aliqui, negando conſequentiam: quia hoc (aiunt) non eſt ordinatum ad conſeruandū vitam. Sed profectò non videtur ſufficere: nam maritus ſi indigeret extremè, videtur, quod teneretur accedere ad vxorem: ergo quod non teneatur, eſt pro bono caſtitatis, & non quia non ordinatur per ſe ad vitam. 8. *Quorūdā reſp. ad hoc proximum ar. refellitur*

Pro ſolutione tandem argumentorum, notandū eſt, quod aliud eſt non protelare vitam, aliud eſt abrumpere: nam ad primum non ſemper tenetur homo, & ſatis eſt, quod det operam, per quam homo regulariter poteſt viuere: nec puto, ſi æger non poſſet habere pharmacum, niſi daret totam ſubſtantiam ſuam, quod teneretur facere. *Notand.*

10 Secunda concluſio, † In caſu extremæ neceſſitatis puto, quod liceret Cartuſienſi comedere carnes, aliàs lex eſſet intolerabilis: Poſſet aliter ad quæſtionem reſponderi, diſtinguendo de extrema neceſſitate. Aut enim eſt ex fame: quia nihil habet, quod edat, niſi carnes, vt poſſet contingere, & in tali caſu poſſet teneri opinio Gerſonis, quod teneatur comedere: quia tunc fame moritur, quæ eſt mors violenta, & videtur imputari iſti. Alia neceſſitas poteſt eſſe ex ægritudine, & tunc carnes ſe habent tanquam medicinæ, & poſſet dici, quod in tali caſu non teneretur: quia tunc moritur ex infirmitate, cuius iſte non eſt cauſſa, & ſic mors ei non imputaretur: hoc enim non eſt ſe interficere, ſed non protelare vitam quantum poteſt, ſicut ſupra dictum eſt de alijs medicinis: & ſic maneret ſalua conſuetudo Car- 2. *Concl. Reſpōdet author ad q. cū diſt.*

tuen-

tuenſium, qui pro nullo periculo infirmitatis comedunt carnes: & hæc eſſet confirmatio concluſionis primæ: Nam ſi licet abbreuiare vitam per abſtinentiam carnium, vt ſtatim dicemus, per decem, aut plures annos, quare non licebit ſeni octoginta annorum abbreuiare vitam per vnum annum, ne comedat carnes?

Reſpō. ad Arg. 1. pro par. ne. Ad argumenta in contrariũ, in principio poſita, reſpondetur. Ad primum patet quid dicendum ſit: quia tenetur modo regulæ ſufficienti, & caſus extra ordinarij non cadunt ſub obligatione. Ad ſecundum reſpondetur, facere *Ad 2. & 3.* votum ſolum de hoc, quod in extrema neceſſitate non veſcatur carnibus, hoc nihil bonitatis habet, ſed abſolutè abſtinere à carnibus perpetuo, eſt bonum, & per hoc patet ad tertium. Ad quartum negatur conſequentia. Ad quintum *Ad 4.* nego, quod illud ſit contra legem diuinam, imò videtur, *Ad 5.* quòd ſecluſo voto, ſi quis propoſuiſſet nunquam comedere carnes, poſſet abſtinere etiam in extrema neceſſitate. Fateor autem, ſi regulariter, & ſæpe contingeret, quod non morerentur ægrotantes ex abſtinentia carnium, quòd deberet ſeruari, ſicut, ſi vt plurimum nauigantes perirent, nõ eſſet licitum nauigare, niſi pro maiori bono, quàm ſit vita: *Colligitur art. pro cõclu ſione poſi ta.* ſed quia hoc non ita frequenter contingit, ferenda eſt hæc iactura pro maiori bono, quod ſequitur ex nauigatione. Ita in propoſito, licet ſit aliqua iactura, quia aliquando moriuntur Cartuſienſes ex abſtinentia carnium, tamen meritò ferunt hanc iacturam pro maiori bono ſcilicet virtutis abſtinentiæ.

Poſitum eſt hoc argu. paulo antea contra primã concluſionẽ. Ex hac ratione poſſet formari aliud argumentum pro cõcluſione noſtra. Quia iſte eſt pars communitatis, & ideo bene facit pro bono ſpirituali communi ſubeundo periculum mortis cum iactura propriæ vitæ, & ſemper pro maiori bono licet ponere vitam.

Quæſtio incidens. Sed reſtat, vt reſpondeamus ad quoddam argumentum ſupra factum de Machabæis, an licuiſſet comedere ſuillas *Opinio Gerſonis ex authoris ſentẽtia valde probabilis.* carnes ſine ſcandalo in extrema neceſſitate. Et primo certum eſt, quod in caſu Machabæorum erat magnum ſcandalum: quia exigebatur ab his in contumeliam legis.

Sed ſi ponatur, quod fame perirent in ſolitudine, an liceret. Variæ ſunt opiniones. Et profecto quicquid dicat Maior, opinio Gerſonis eſt probabiliſſima, quod non liceret: nam tãtæ authoritatis eſt præceptum diuinum poſitiuũ, ſicut

ſicut naturale: ſi autem ex iure naturali eſſet illicitum comedere ſuillam carnem,non liceret etiam in extrema neceſſitate veſci: ergo nec etiam tunc, cùm eſſet de iure poſitiuo.

Sed probabilius videtur,quod vtrunque liceret in tali neceſſitate, & comedere propter neceſſitatem, & abſtinere propter reuerentiam legis: Excuſatur enim Dauid comedens panes propoſitionis propter neceſſitatem, & diſcipuli vellentes ſpicas die feſto, Matth.12. vt dicit Sanctus Thomas 3.p.q.quarta,artic.4. ad 3.& ita Macha. bene fecerunt die ſabbathi non propulſantes, ſed mortem oppetentes, ne violarent ſabbathum propter reuerentiam legis, & fecerunt bene poſtea pugnantes die ſabbathi, ne omnes perirent,1.Macha.2.vide Sanctum Thomam 1. 2. quæſt. 100. art.8.ad 4. imo non condemnantur Gothi,qui in Italia permiſerunt aliquot millia ex exercitu perire, ne pugnarent die ſabbathi.Sed Sanctus Thomas 2.2.q.40. articu.4. dicit, quod eſſet tentare Deum, ſi quis non pugnaret in die ſabbathi in neceſſitate. *Reſp. & ſententia authoris.*

11 Reſtat quæſtio; Vtrùm † liceat abbreuiare vitam per abſtinentiam. Et videtur, quòd non, ex illa authoritate Hieronymi: *Nihil intereſt quo pacto te interimas.* Item non liceret ſeni centum annorum tollere etiam vnum annum ab vltima parte vitæ: ergo nec ſucceſſiuè perdere decem annos. *Fuit ſeptima q. pri. par. Arg. pro part.neg.*

Reſpondetur,quod ex primæ q. ſolutione facilè poteſt liquere, quid ad hanc ſit reſpondendum. Breuiter ergo reſpondetur per propoſitiones. *Reſp. authoris.*

12 Prima: Non † licet ex intentione abbreuiare vitam per abſtinentiam, patet:quia eſt contra dilectionem ſui:quia eſt nocuum vitæ. Confirmatur. Non liceret ex intentione abbreuiare vitam alterius, cuius aliquis haberet curam, vt filiorum, & ſeruorum. Secundò, Non licet abbreuiare alijs medijs: ergo nec abſtinentia. Vltimo authoritate Auguſtini, qui in regula mandat, ſcilicet, *Carnem veſtram domate ieiunijs, & abſtinentia eſca, & potus quantum valetudo permittit.* & patet ex prima concluſione ſupra determinata. Patet ergo,quòd ex intentione abſtinere contra charitatem ſui, eſſet mortale. Item Auguſt. de moribus Eccleſiæ, & habetur etiam apud D.Tho.2.2.q.14.art.6. Regula (inquit) temperantiæ eſt neceſſitas præſentis vitæ. *I. Propo. Ratio I. II.*

13 Secunda concluſio, Non † tenetur quis protelare vitam *II. Prop.*

vitam per alimenta quantum poteſt. Patet, quia non tene-
Ratio I. tur vti cibis optimis,& delicatiſſimis,& pretioſiſſimis,etiãſi
II. ea ſint ſaluberrima, imò hoc eſt reprehenſibile, ergo. Item
III. non tenetur viuere in loco ſaluberrimo, ergo nec uti cibo
ſaluberrimo. Item hoc eſſet damnare omnia ieiunia Eccle-
ſiaſtica,& monaſtica.Item non tenetur abſtinere à uino, ut
diutius viuat, ergo nec econtrario.

III. Pro. Tertia concluſio,† Si quis vtatur alimentis, quibus ho- 14
mines communiter vtuntur, & in quantitate,quæ ſolet ſuf-
ficere ad ualetudinem conſeruandam, dato quod ex hoc ab-
breuietur uita, etiam notabiliter, & hoc percipiatur, non
peccat. Patet breuiter ex ſecunda, quia non tenetur pro-
longare, nec mutare ſolum ad alium ſalubriorem locum,
Corollar. ergo nec cibum. Ex quo ſequitur corollarium,quod non te-
netur, quis uti medicinis ad prolongandum uitam, etiam
ubi eſſet probabile periculum mortis, puta quotannis ſu-
mere pharmacum ad uitandas febres, uel aliquid huiuſmo-
di.

IV. Prop. Quarta concluſio, Si quis † ſingulari inedia, uel cibo 15
ita nocuo uteretur, uel ex propria opinione con-
tra bonorum, & ſapientum ſententiam, ut
breui abrumperetur uita,non excuſare-
tur à mortali. Hæc patet ex prima
concluſione, & ex determina-
tione primæ quæſtionis,
niſi fortè faceret ex
peculiari conſilio
& reuelatio-
ne diui-
na.

Plures videtur author propoſuiſſe quæſtiones in huius relectionis initio, quàm ſit proſecutus: quod quo caſu factum ſit, neſcio.

REVE-

Digitized by Google

REVERENDI PATRIS FRATRIS FRANCISCI A VICTORIA RELECTIO

DE HOMICIDIO.

An ſcilicet ſit fortis viri occidere ſe.

SVMMA.

1 *Mortem ſibi conſciſcere, quomodo ſicut ſemper impium, ita & mortem non ſolùm patienter, ſed liberè etiam ſubire, plerumque conſilium, nonnunquam præceptum ſit.*

2 *Interficere ſeipſum ſemper eſt impium. Et multa de inclinatione naturali, peculiariter an ſit ſemper prona ad malum.*

3 *Inclinatio hominis, quatenus homo eſt, eſt bona, & ad nullum malum, aut virtuti contrarium inclinat.*

4 *Deus an naturas rerum immutare potuerit, vel ab initio alias facere, quàm nunc ſunt.*

5 *Deus, quòd naturas rerum mutare non poſſit ab authore probari videtur.*

6 *Deus, ſuppoſito quòd non poſſit rerum naturas mutare, quomodo fecerit hominem cum naturali inclinatione ad malum.*

7 *Inclinatio hominis quamuis ſit ad malum, tamen non eſt mala malitia morali, quamdiu manet intra terminos appetitus.*

8 Deus

8 *Deus creauit hominem ſine inclinatione mala, qua appetitus inclinat ad malum.*

9 *Deus dedit appetitui naturalem inclinationem, vt obediret voluntati.*

10 *Homo quòd non inclinetur ad diligendum ſe plus, quàm Deum, vel proprium bonum plus, quàm commune.*

11 *Præcepto, Non occides, quid, & qualiter homicidium prohibeatur. Et de triplici opinione ibi recitata.*

12 *Præceptum de non occidendo eſt iuris naturalis, & non poſitiui, ſicut etiam alia præcepta Decalogi ſecundùm authorem.*

13 *Præceptum de non occidendo ſemper fuit æquale, & ante legem, & in lege, & tempore Euangelij.*

14 *Interficere ſi licebat adulteram, aut furem in lege Moyſi, etiam licuit ante legem, & licet in lege Euangelica.*

15 *Præcepto hoc, Non occides, quomodo prohibeatur omne homicidium, quòd ſtando in lege naturæ ſola, eſt malum irrationabile.*

16 *Præcepto de non occidendo non magis prohibetur homicidium authoritate publica, quàm priuata.*

17 *Occidi quomodo dupliciter poteſt homo, ſcilicet ex intentione, & præter intentionem.*

18 *Occidere hominem Reipub. nociuum ex intentione, quòd ſtando in iure diuino, & naturali licet ipſi Reipub.*

19 *Homicidium de iure naturali, & diuino permiſſum, quibus ſit commiſſum.*

20 *Homicidium omne ex intentione præcepto de non occidendo eſt prohibitum, ſeu publicæ, ſeu priuatæ perſonæ, præterquàm id, quod Reipub. aut publicis magiſtratibus, & principatibus fuerit commiſſum.*

21 *Interficere ſeipſum quare non liceat.*

22 *Obiectum voluntatis non eſt ſolùm verum bonum.*

23 *Deus ſolus eſt vitæ, & mortis Dominus, non homo, qui quantum ad hoc, eſt peculiariter ſeruus Dei, vnde occidere ſeipſum, eſt Deo iniuriam facere.*

24 Ho-

Digitized by Google

24 *Homo in multis caſibus, quamuis licitis vijs poſſit vitã ſeruare, quomodo tamen non teneatur.*

25 *Homo, quòd ſemper teneatur defendere vitam proximi, etiam quandocunque licet, non eſt exploratum.*

26 *Panem quod liceat alteri cedere cum certa pernicie propriæ vitæ.*

27 *Animam ponere pro amicis, licet ſit ſtultitia huius mundi, tamen eſt ſapientia apud Deum.*

28 *Damnato ad mortem non licet ſe fame interficere.*

29 *Damnato ad mortem, quòd licet fugere, & mortem non expectare.*

30 *Damnato ad mortem per cicutæ, ſeu veneni hauſtum, licet illud haurire, nec videtur ad ſui mortem cooperari.*

31 *Auxiliari licet amico, etiam cum quantocunque vitæ diſcrimine. Et quid dicendum de vxore, quæ etiam cum magno periculo marito peſte laboranti adſideret.*

32 *Nauigare, & artem militarem exercere, etiam cum magno vitæ periculo, ſeruatis circunſtantijs, quæ magis, & vt plurimum contingunt, licet.*

33 *Vitam abbreuiare nullo modo licet, etſi non teneatur homo omnia media licita etiam facere, vt ſibi vitam reddat longiorem.*

34 *Alimentis inſalubribus, & nocuis vitam reddere breuiorem non licet, neque tamen vti quis tenetur optimis.*

35 *Vitæ conſeruandæ ratione non ſunt omnia media adhibenda neceſſariò, ſed ſolùm illa, quæ ad hoc ſunt de ſe, & ordinata, & congrua.*

36 *Vita non eſt in diſcrimine pro bonis temporalibus ponenda, inter quæ gloria, honor, & fama reponuntur.*

37 *Brutus, Cato, Decius, & alij innumeri, qui ſibi mortem conſciuerunt, vtrum excuſationem habebunt, eò quòd putabant in hoc ſe fortiter, & laudabiliter agere. Et quid de Samſone, Raſia, & Saule.*

Non

Digitized by Google

NOn de nihilo dixit Eccleſiaſtes, *Qui addit ſcientiam, addit & laborem.* Habent agricolæ ſua otia, habent operarij, habent omnes opifices, & cum diebus operoſis victum parauerint, feſtiuis diebus requiem habẽt, & pro ſuo arbitrio remittunt, & oblectant animos, & corda oblita laborum. Nobis neque feſtis, neque profeſtis licet eſſe otioſis: nullas habemus ſtudiorum ferias, nullam vacationem ab exercitijs literarum. Ecce conuenimus patres religioſiſſimi, viriqué ſpectatiſſimi in feſto tam celebri ad hanc relectionem cùm mihi non licuit, non ſolùm in ſequentem annum, vt putaram, ſed neque in alium quidem diem proferre. Ergo, ne ſupra laborem neceſſarium, nouum etiam in procemijs aſſumamus, rem ipſam ſuperis præeuntibus aggrediamur.

Argum. tractandum.

Argumentum, à me tractandum in præſenti relectione, non eſt aliquis nouus locus ad hoc deſignatus, & in ordinarijs lectionibus prætermiſſus, vt in alijs relectionibus à me factum eſt, ſed vt non nomine tantùm, ſed & re etiam ſit relectio, conſtitui tractare aliqua prius in meis lectionibus diſputata, non tamen multa: nec enim poſſem. Sed conſilium meum fuit in præſentiarum diſputare quæſtionem, An ſit fortis viri occidere ſeipſum, vel cùm conſeruare vitam poſſet, mortem oppetere quando, & quatenus hoc aut licitum, aut laudabile ſit. Ad quam quæſtionem commodius tractandam, & examinandam, tanquam fundamentum huius relectionis, ſequentem concluſionem à principio pono.

Quæſtio principa. 1. Concl.

Prima concluſio, Sicut † mortem ſibi conſciſcere ſem- 1
per impium eſt, ita mortem non ſolùm patienter tolerare, ſed liberè etiam ſubire, plerunque conſilium, nonnunquàm præceptum eſt. Hanc concluſionem pro temporis anguſtia, pro tenui mea eruditione, quàm potero clarè variè verſabo, immoraborque circa ſingulas partes, primò illam probando, deinde argumenta in contrarium obijciendo, illaque pro captu ingenij diluendo, ac diſſoluendo: quòd interim dum facio, vos patres obſeruandiſſimi, viriqué, & ornatiſſimi oratos velim, vt me non tam attentè, quam beneuolè, & amicè audiatis.

Prima pars concluſionis probatur.

Prima ergo pars concluſionis eſt, quòd ſemper eſt im-
pium, interficere ſeipſum. Hoc primò probatur, quia † 2

occidere

occidere ſeipſum eſt contra naturalem inclinationem hominis : ſed facere aliquid contra inclinationem naturalem eſt peccatum:ergo occidere ſe ſemper eſt peccatum. Maior eſt manifeſta,non enim homo ſolùm,omniaque animantia, ſed res omnes reſiſtunt ſuæ corruptioni, & pro viribus admituntur conſeruare ſe in rerum natura, vt dicitur in ſecundo de generatione,& experientia apertiùs docet,quàm vt probatione res indigeat, nec opus eſt in re non dubia argumentis vti non neceſſarijs. Eſt ergo contra naturalem inclinationem hominis,vt ſe interimat.

Quid * autem inclinationi naturali aduerſari, & repugnare ſit illicitum,exploratum eſt valde, atque in confeſſo. Si enim naturalis inclinatio ſemper in bonum, & honeſtum propenſa eſt, atque adeò nunquam malum ſuggerit, profectò huiuſmodi inclinationi repugnare, aut in contrarium tendere,ſemper illicitum erit. Quemadmodum enim virtuti quicquam contrarium facere ſemper illicitum eſt,quod ea non niſi ad honeſtum inducat: ita prorſus ſi id, ad quod homo ſuapte natura,& inclinatione fertur,ſemper bonum eſt, huiuſmodi inclinationi cõtrauenire malum erit. Bono enim niſi malum contrarium eſſe non poteſt.

** Forte quod.*

Quare cùm hic ſit vel primus locus, & pręcipuum argumentum, quo hanc concluſionem Doctores probare contendunt, operæpretium erit, ſi de hac ipſa re vberiùs diſſeruerimus. Et quidem ſunt nonnulli, nec vulgares, neque contemnendi, ſed primi etiam Ariſtotelis expoſitores, quibus non videtur verum,naturam ſemper ad bonum inclinare, & honeſtum, ſed potius credunt naturam, & gratiam, legem,& naturalem inclinationem contrarias eſſe,ſibique inuicem repugnare,quod multis,tum argumẽtis,tum etiam teſtimonijs ſuadere conantur.

Quæſtio. An natura ĩclinet ad maliũ. Sententia primorũ Ariſtot. expoſitorum pro par. affir.

Et primò argumentantur, Appetitus enim humanus fertur naturaliter in omne bonum, bonum autem delectabile eſt bonum quoddam, fertur ergo appetitus in bonum delectabile naturaliter,bonum autem delectabile plerunque eſt contrarium virtuti, ergo naturaliter homo appetit contrarium virtuti,atque ideo peccatum,atque malum.

Arg. 1. ipſorum.

Secundò, virtus omnis verſatur circa difficile (ex authoritate Ariſtot. 2. Ethicor.) quòd ſi natura inclinaret in bonum virtutis, certè huiuſmodi bonum difficile non eſſet.

Arg. 2.

Nihil enim aliud inclinatio virtutis facit, niſi reddere facile, & iucundum ipſum bonum, quod alioqui difficile erat, non ergo natura inclinat de ſe ad bonum, inclinat autem, ergo inclinat ad malum. Et confirmatur. Si enim homo de ſua natura inclinaretur ad bonum, non eſſent neceſſariæ virtutes, quarum hoc vnum officium eſt, tollere difficultatem illam, & moleſtiam bonorum operum. Atque adeò qui probabilius philoſophantur, negant neceſſariam eſſe aliquam virtutem, anteponendam quidem ad ea bona, ad quæ homines ſua natura feruntur, & inclinantur. Nemo enim tam ingenio tardus eſt, qui putet virtutem eſſe aliquam, vt homines cupiant fœlices eſſe, oderint autem miſeriam.

Arg. 3. Tertiò, Theologi ponunt motus ſubitos tam in voluntate, quàm in appetitu ſenſitiuo, nihil verò aliud ſunt tales motus, quàm inclinationes quædam naturales in malum, ergo natura inclinat ad malum.

4. Quartò, Nam ad hoc, vel ſolùm, vel certè potiſſimum ponebatur iuſtitia originalis in primis parentibus, vt appetitus ſenſitiuus contineretur in officio, & voluntati ſine difficultate pareret, & voluntatem ipſam rationi, rationemque diuinę legi, & voluntati ſubiectam efficeret: quòd ſi humanus appetitus non ſua natura aduerſaretur, vel rationi, vel legi diuinæ, nullum fuiſſet aut munus, aut opus iuſtitiæ originalis.

5. Quintò, Homo ſecundum virtutem, & legem Dei tenetur diligere Deum plus, quàm ſe, & commune bonum pręferre bono priuato. Non enim charitas iuxta Apoſtolum, quærit quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti, & tamen homo naturaliter diligit bonum proprium: & eſt valde difficile Deum plus, quam ſe diligere: quia homo, vt à principio dictum eſt, naturaliter inclinatur ad conſeruationem propriam; ergo natura inclinat contra charitatem, & legem Dei.

6. Sexto, Inclinatio appetitus ſenſitiui eſt naturalis, cùm ipſe ſit potentia naturalis, nec eius inclinatio ſit aliud ab appetitu ſenſitiuo, & tamen appetitus non obedit rationi, ſed tendit in contrarium; ergo inducit in malum. Et confirmatur. Obiectum appetitus ſenſitiui eſt bonum delectabile, hoc autem plurimum eſt contrarium virtuti, & legi Dei. Ergo appetitus naturaliter fertur in malum.

Septi-

Septimo, Fomes inclinat ad peccatum, vt Theologi definiunt ſecundo ſententiarum, & tamen fomes nihil aliud dicit pręter naturam, & naturales potentias hominis deſtitutas dono iuſtitiæ originalis: vt in eodem loco Theologi defendunt: ergo homo per naturales potentias fertur, & inclinatur in malum. Et confirmatur hoc. Si enim homo produceretur in puris naturalibus, hoc eſt ſine iuſtitia, & ſine peccato, eodem modo inclinaretur ad malum, ſicut nunc inclinatur ex fomite: ergo inclinatio naturalis eſt ad malum.

Adducunt deinde, & aduocant in fauorem huius ſententiæ ſcripturarum teſtimonia. Et in primis dictum Domini Geneſ. 8. *Senſus, & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia.* Ex quo videtur, quòd natura humana ſit procliuis, & inclinata ad malum. Dominus item Matthæi 26. *Spiritus promptus eſt, caro autem infirma*, quod exponens Apoſtolus ad Galat. 5. *Caro* (inquit) *concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem.* Et Roman. 7. *Video aliam legem in membris meis:* & plura in hanc ſententiam. Et rurſum alibi. *Si ſecundum carnem vixeritis, moriemini.* Et iterum, *Spiritu ambulate, & deſideria carnis non perficietis.* Ex quibus omnibus manifeſtè conſtat, carnis appetitum eſſe malum, & contrarium ſpiritui, & legi Dei. Deſideria autem carnis ſunt naturalia, cùm ſint apud omnes; ergo prorſus naturalis inclinatio eſt in malum, & in peccatum. *Confirm. ſententia ex Script.*

Item Ariſtot. 2. Ethicor. dicit, Quod ad hoc, quòd homo fiat ſtudioſus, oportet, vt ſeruet ſe ab his, ad quæ natura maximè inclinat, vt Sanct. Thom. 2. 2. qu. 166. art. 2. ad tertium, adducit. *Conf. etiã Ariſt. teſtimonio.*

His, & alijs rationibus, & teſtimonijs authores illi ſententiam ſuam tuentur, vnde etiam in naturam ipſam illæ querelæ exortæ ſunt, vt alij nouercam, alij inimicam, alij ſcelerum altricem, alij malorum parentem, alijſque inuidioſis, odioſiſque nominibus appellent, ac dehoheſtent. Inde etiam illud, quod homo ex ſe non poteſt, niſi malum. Inde adhuc ille odioſior, & omnibus mortalibus inſigniter iniurioſior error, quòd omnia omnium hominum opera ſunt peccata, & æterno ſupplicio digna, niſi miſericordia Dei venialia fierent, vnum ex dogmatibus Lutheranorum. *Quoddã Lutheranorũ dogma ex dicta ſententia exortum.*

Verum bona venia tantorum virorum, & pace, non adducor nec propoſitis, neque quibuſcunque alijs argumentis, *Authoris ſententiã cõtraria.*

Digitized by Google

vt credam, humanam naturam, quam omnipotens, & ſapientiſſimus Deus ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam cōdidit, tam malo genio, & prauis conditionibus formatam, & conſtitutam, vt, cùm reliquæ res omnes in fines, & operationes ſibi conuenientes ſuo ingenio, & natura ferantur, ſolus homo non niſi in mala, atque adeò in perniciem ſuam, & condemnationem feratur, & inclinetur. Quare † impreſentiarum defendo, inclinationem hominis, quatenus quidem homo eſt, bonam eſſe, atque adeò ad nullum malum, aut virtuti contrarium inclinare: quod poſtquam authoritate probare non ſufficio, argumentis non infirmis probabile facere contendam. 3

Arg. 1. pro ſententia authoris. Et primò quidem ſic arguo. Inclinatio naturæ humanæ eſt immediatè ab ipſo Deo: ergo non poteſt eſſe ad malum. Antecedens eſt notum, cùm Deus ſit author ipſius naturæ, atque adeò omnium, quæ conſequuntur naturam, cuius in primis eſt inclinatio naturalis. Qui enim (vt verbis Ariſtot. vtar) dat formam, dat conſequentia ad formam. Eſt ergo Deus ſolus author, & cauſſa humanæ inclinationis. Conſequentia verò probatur. Motus enim naturalis, ſiue ex naturali inclinatione, attribuitur, & imputatur generanti, id eſt, authori, & cauſſæ ipſius naturalis inclinationis, vt Ariſtoteli meritò placuit 8. Phyſicor. ſimulque multis grauiſſimis Philoſophis, Grauia enim, & leuia hac vna ratione à generante, & non à ſe ipſis moueri dicuntur, quòd eam inclinationem, atque adeò neceſſitatem ad motum, vel ſurſum, vel deorſum à generante acciperint. Si ergo homo ad malum naturaliter inclinatur, illa inclinatio, & motus, ſequens talem inclinationem in peccatum, imputarentur ipſi Deo, quod prorſus dicere, vel cogitare impium eſt. Certè ſi motus lapidis deorſum, aut motus ignis ſurſum peccatum eſſet, nulli dubium, quin hoc peccatum Deo potius tribuendum eſſet, quam ipſis grauibus, & leuibus, quæ talem à Deo inclinationem acceperunt. Et ſimiliter ſi homini peccatum eſſet appetere felicitatem, non tam homini imputandum eſſet, quàm Deo, qui ſic hominem conſtituit, vt naturaliter appeteret felicitatem. Quare hęc ratio efficax eſt ad probandum, aliquem actum non eſſe peccatum, quia procedit ex inclinatione hominis à Deo ſibi data.

Ex quo etiam loco arguit Sanct. Thom. & alij Theologi

grailes

Digitized by Google

graues non inualidè ad probandum, quòd prima operatio angeli non potuit eſſe mala. Cùm enim prima operatio ſit dilectio ſui, omnes enim aliæ operationes ex iſta proficiſcuntur, vt Ariſtot. docet in Ethicis: Amicabilia, quæ ſunt ad alterum, ſunt ex amicabilibus, quæ ſunt ad nos, primam operationem angeli oportet fuiſſe amorem ſui: Cùm ergo ex naturali inclinatione ad talem amorem inclinaretur, fieri non potuit, vt ille amor malus eſſet. Et ſic prima operatio angeli non potuit eſſe peccatum.

Secundò probatur idem. Non poſſet Deus producere in anima habitum vitioſum inclinãtem ad peccatum: hoc enim repugnat diuinæ bonitati, ergo neque potuit dare animæ rationali, aut homini vitioſam inclinationem, qua ſcilicet ad peccatum inclinaretur: non enim minus eſſet cauſſa inclinatio vitioſa mali actus, quàm vitioſus habitus. *Arg.* 2.

Tertiò, Non poſſet Deus producere habitum inclinantem ad falſum, ergo nec inclinationem ad malum. Patet conſequentia. Nam non minus repugnat Deo inclinare ad peccatum, quam ad falſum, imò multo plus: qui ergo non poteſt producere inclinationem ad falſum, multò minus potuiſſet dediſſe inclinationem ad peccatum. Aſſumptum autem patet: ea enim eſt vna probatio Doctorum, quòd fidei non poteſt ſubeſſe falſum, quia ſcilicet eſt infuſa à Deo, non ergo poteſt Deus infundere habitum ad falſum inclinantem. 3.

Atque iſta ratione probari quodam modo poſſunt prima principia, quamuis per ſe nota. Quid enim ſi quis fateretur quidem, ſe cogi ad aſſentiendum huic principio: omne totum eſt maius ſua parte, diceret tamen ſe timere, ne fortè deciperetur, quemadmodum & homo aliquando cogitur ad credendum aliquid hominum authoritate, quibus fidem non habere homo non poteſt, & tamen fieri poteſt, vt decipiatur: Quid inquam ſi quis diceret ita de primis principijs, an non aliqua ratione induci poſſet ad aſſentiendum illis: Ego verò puto, ſi quis mihi recipiat, Deum neque mentiri, neque decipere poſſe, concedat etiam neceſſe eſſe, naturam rationalem eſſe à Deo creatam cum hac neceſſitate, & inclinatione conſentiendi iis principijs, & manifeſtè etiam conuinci, talia principia vera eſſe. Si enim falſa ſunt, & Deus humanum intellectum cogit ad aſſentiendum illis, apertè conſtat, Deum homines decipere, & per conſequens menti-

 ri.

Digitized by Google

ri. Simili ergo modo, ſi Deus produceret quemcunque habitum,inclinantem ad falſum, meritò,& mendacij, & deceptionis argueretur.

Arg. 4. Quartò. Si homo induceret alium ad peccandum, peccaret:ergo ſimiliter ſi Deus inclinat homines ad peccādum, peccat, quamuis enim non valeat apud Theologos conſequentia: Deus concurrit cum homine ad peccandum, ergo peccat: Tamen recipient iſtam: Deus ſe ſolo inducit homines ad peccandum, ergo peccat. Nam ſicut conſequens eſt impoſſibile,ita & antecedens, Deus autem ſe ſolo eſt cauſſa inclinationis naturalis hominis: ſi ergo per talem inclinationem homo induceretur ad peccandum, videtur etiam, quod Deus inducat ad tale peccatum.

5. Quintò, voluntas humana non fertur in obiectum, niſi mediante ratione: ratio autem ſemper inclinat ad iudicandum, quòd omne malum eſt euitandum, ergo voluntas non inclinat ad malum.

6. Sextò, ſi inclinatio ad malum eſt à ſolo Deo,vt ipſi fatentur, non video quomodo negent, quòd Deus ſit cauſſa peccati, quod omnes Theologi tanquam impium ſemper reiecerunt.

Cōfirmat author ſe̅tentiam ſuam ex Scrip. Quod ſi rationes noſtræ, vt videmus, ſuperiores, & probabiliores ſunt, ne teſtibus etiam deficiamur, aliquid de ſcripturis etiam oportet adducere. Et primò omnium facit authoritas Iacobi. *Nemo*,inquit,*cùm teneatur, dicat, quòd à Deo tentatur, Deus enim intentator malorum eſt.* Ex quo loco ſic arguitur, Si inclinatio naturalis eſſet ad malum,Deus eſſet tentator malorum, quod eſt contra Apoſtolum: ergo impoſſibile eſt, quòd natura tentet,ſeu inclinet ad malum. Aſſumptum probatur. Nihil enim eſt tentare, niſi facere inclinationem ad malum. Si ergo Deus fecit, & dedit talem inclinationem homini ad malum, qualem iſti dicunt eſſe naturalem inclinationem, cur ergo Deus tentare non diceretur? Confirmatur. Si Dæmon indiceret talem inclinationem homini ad malum, qualem iſti aſſerunt eſſe naturalem, certè Dæmon tentaret: ergo & Deus diceretur tentator.

Secundò, Eccleſiaſtes 7. dicitur. Fecit Deus hominem rectum, & ipſe immiſcuit ſe infinitis quæſtionibus. Non autem videtur Deus hominem rectum feciſſe, ſi cum iſta peſſima inclinatione, & maledictione creauit, quā ſua natura

tura

Digitized by Google

tura ferretur ad malum, ergo.

Sed in primis videtur facere, quòd Sapientia diuina attingit à fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter, vt per Salomonem ipſe teſtatur. Non eſſet verò ſuauis diſpoſitio, ſi, cùm Deus homini legem, & pręcepta dediſſet, naturam in contrarium trahentem, vocantem, & allicientem dediſſet. Cum enim Deus hominem condiderit ad laudandum creatorem ſuum, vitamque æternam ab illo promerendum, non vtique tanquam ſapiens architector hominem fabricauit, ſi naturam fini repugnantem, & incommodam illi dederit: cùm tamen viderit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valdè bona. Et alibi, *Dei perfecta ſunt opera*. Profectò non videretur opus, aut valde bonum, aut perfectum, ſi hominem cum huiuſmodi inclinatione feciſſet.

Et demum vt quid Deus hominem non fecit propenſum, & procliuem ad bonum potius, quàm ad malum? ad legem ſuam, quàm ad tranſgreſſionem legis? an quia non potuit? Hoc verò quid ſtultius, quid indignius diuinæ maieſtati excogitari poſſet? An quia non voluit? Inuidit ergo Deus mortalibus hanc felicitatem: quâ tamen maximè ad diuinorum pręceptorum vſuri eſſent obſeruantiam. Angelos certè Deus non hac conditione creauit, vt non niſi ad peccatum, & malum tantum inclinarentur. Quæ ergo ratio eſſe potuit, vt hac parte tanto benignior, & æquior Angelis eſſet, quàm hominibus: qui de Deo quidem non poterant melius eſſe meriti? Videmur igitur ex parte probaſſe, hominem ſua natura non inclinari ad malum, ſed relictum potius in manu conſilij ſui, vt Vtrumlibet pro ſuo arbitrio ſequeretur, ſiue bonum, ſiue malum. *Rursũ ratione probat author ſuã ſententiã.*

Supereſt, vt argumentis in contrarium adductis vtcunque ſatisfaciamus, ad quorum expeditionem illud in primis meminiſſe oportet, hominem eſſe compoſitum ex duabus naturis, rationali ſcilicet, ac ſenſitiua, quas Apoſtolus ad Roman. 12. interiorem, & exteriorem hominem vocat: quod non eſt ſic intelligendum, vt anima ipſa ſit interior homo, aut natura rationalis, corpus verò natura ſenſitiua: ſed totus homo ſecundum ſpiritum eſt homo interior, idem verò ſecundum carnem eſt homo exterior, & natura ſenſitiua. *Ponit hic author quædam ad ſatiſfaciendũ argumentis vtilia: Sigillatim autẽ ad argumẽta omnia nõ reſpondet* *Notan. 1.*

Secundò eſt aduertẽdum, quod quia homo eſt homo ſimpliciter *Notan. 2.*

Digitized by Google

pliciter inquantum rationalis, non inquantum ſenſitiuus: inclinatio hominis abſolutè eſt inclinatio hominis in quantum homo eſt, ſcilicet inclinatio voluntatis, & intellectus, & non inclinatio partis ſenſitiuæ, quæ aut non eſt inclinatio hominis, aut non inquantum homo eſt: ſed ſecundum quid, & non abſolutè. Comparatur enim appetitus ſenſitiuus ad hominem quaſi aliquod extrinſecum, nec plus debet dici inclinatio hominis inclinatio appetitus ſenſitiui, quàm inclinatio dæmonis, aut mundi. Cupit enim, & dæmon trahere humanam voluntatem ad malum, cupit etiam nunc appetitus ſenſitiuus. Sed ſicut non intereſt noſtra, quid aut mundus, aut dæmon ſuggerat, ſed quid ipſi per voluntatem, & rationem proſequamur, ita eadem ratio eſt de appetitu, ac ſi eſſet à nobis ſeparatus. Nec enim quod caro nobis ſuadet, imputatur, nec opus noſtrum, aut deſiderium dicitur, ſed id tãtum, quod per liberum arbitrium acceptum habuerimus, & ſecuti fuerimus.

Quorũdã ſententia. Quare quanquam ſint nonnulli, qui etiam defendere velint, nec ipſum etiam appetitum inclinare ad malum ex ſpecie, aut ex natura ſua, ſed ex peculiaribus vniuſcuiuſque conditionibus, quas non à Deo, ſed à patria, vel à parentibus, vel aſtris vnuſquiſque contraxit: tamen ego non nego quidem ſenſualitatem trahere, & tendere ad malum, & *Authoris ſententia* peccatum ex ſpecie, & natura ſua, ſed nego, eam eſſe humanam inclinationem, aut conditionem: imò contrariam, quemadmodum nec motus appetitus voluntatem præcedentes actus humani dicuntur, atque adeò ſimul verum eſt, quòd appetitus ſenſitiuus inclinatur contra virtutem: homo vero interior, qui ſimpliciter eſt homo, inclinatur ad virtutem. Vtrumque Apoſtolus ſignanter, & diſertè expreſsit ad Roman. 12. *Condelector*, inquit, *legi Dei, ſecundum interiorem hominem: video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ*. Quod tamen Paul. non aliter ad ſe pertinere arbitratur, quàm angelum ſatanæ, qui eum colaphizabat. Et ſicut, manente vera inclinatione hominis ad virtutem, erat angelus ſathanæ, eum colaphizans: ita *Argum. authoris cõtra ſuã ipſius ſententiam.* aduerſante, & contrauenientе appetitu ſenſitiuo, manet integritas humanæ virtutis, quæ eſt hominis integritas, inquantum homo eſt.

Verum reſtat ſcrupulus ex hac reſponſione: Namæquè eſt à Deo inclinatio appetitus ſenſitiui, ſicut, & volunta-

luntatis : ſi ergo inconueniens dicitur, quòd Deus ſit cauſa inclinationis voluntatis ad malum, quare non idem habeatur pro inconuenienti de appetitu ſenſitiuo ? quare inquam ſapientiſſimus creator, & conditor rerum malam inclinationem dedit appetitui, & carni, & non potius bonam, quæ magis conuenire videbatur illi infinitæ bonitati ?

Dico primum omnium : dubium eſt certè inter Theologos, & Philoſophos, An † naturas rerum Deus immutare *Vt reſpondeatur ad arg. ponitur q. Gabrielis, & aliorũ ſententia.*
4 gos, & Philoſophos, An † naturas rerum Deus immutare poſſit, vel potuerit, vel ab initio alias facere, quàm nunc ſunt. Et quidam ſunt, qui putent cum Gabriele 4. diſtin. 1. quæſt. 1. Quamuis Deus ſpecies quidem rerum, & eſſentias variare non potuerit, neque enim potuit, aut hominem, aut bouem alterius ſpeciei facere, quàm fecit, potuit tamen proprietates, & inclinationes naturales immutare. potuit (inquam) ignem frigidum naturaliter facere, & aquam calidam, ac rurſum nigram niuem, & album coruum. Quod tali ratione probatur. Nam poſſe Deum ignem frigidum facere, aut calidam aquam, & cætera huiuſmodi, dubitari non poteſt. Potuit ergo Deus ab initio aquam calidam facere, aut frigidum ignem, leuem terram, grauem aerem, & legem ponere, vt ſic perpetuo perſeuerarent. Quia lege poſita, illud eſſet proprium, aut naturale talium rerum. Nihil enim aliud eſt rerum natura, quam id, quod ab initio (vt Auguſt. ait) Deus rebus dare voluit : ergo potuit Deus contrarias naturas, & inclinationes dare rebus ijs, quas dedit. Et confirmatur. Nam potuit Deus res nudas creare, id eſt eſſentias, ſine quibuſcunque accidentibus, aut proprietatibus: ergo non neceſſario creauit cùm his conditionibus, & proprietatibus, quas nunc habent.

Refellit author Gabrielis ſententiã.

Hanc ſententiam quanquam Theologi, & authores nõnulli, qui in pretio habentur, defendunt, non puto eſſe
5 probabilem, nec veriſimilem. Vnde puto, quod Deus † nõ potuerit quidem ignem calidum naturaliter frigidum facere, aut non naturaliter calidum, aut niuem nigram, aut leuem terram, & in vniuerſum naturales inclinationes tollere, aut mutare. Quod ſic probatur. Nam primum omniũ, multæ ſunt proprietates, & aptitudines rerum, quæ ſecundum communem opinionem non conueniunt rebus per aliquas qualitates ſuperadditas, ſed immediatè per ſuas eſſentias: vt verbi gratia, ſi riſibile non conuenit homini per *Arg. 1. pro auth. ſentẽtia.*

aliquam

aliquam qualitatem ſuperadditam ſecundum opinionem iſtorum, ſed per eſſentiam, potuit quidem Deus facere, quòd homo nunquam rideret, non autem, quod nõ eſſet natura riſibilis: quia Deus non poteſt tollere effectum cauſſæ formalis, manente cauſſa formali. Si ergo homo eſt formaliter riſibilis per ſuam eſſentiam, non potuit Deus facere, quòd ſua natura non eſſet riſibilis.

Arg. 2. Secundo ſic arguo, Aqua cum concurſu Dei generali producit frigiditatem in ſe, vt patet in aqua reducente ſe ad frigiditatem: ergo Deus non potuit facere, quin cum tali concurſu eſſet frigida: & per conſequens naturaliter frigida: conſequentia probatur. Nam detur oppoſitum, quòd faceret Deus, quod aqua naturaliter eſſet calida, quæro, an aqua cum concurſu Dei generali potuerit reducere ſe ad frigiditatem, vel non. Si potuit: ergo non erat naturaliter calida: ſi non potuit, ergo nec nunc poteſt: quia concurſus generalis Dei non potuit eſſe maioris actiuitatis, quam nunc eſt, & ab eiſdem cauſſis ſemper producitur ſimilis effectus: nec Deus poteſt facere, quòd cauſſa naturalis, quæ nunc non poteſt in aliquem effectum cum concurſu generali, poſſit in illum cum eodem concurſu, verbi gratia, nunc non poteſt homo ſuſcitare hominem cum concurſu generali Dei: ergo Deus non poteſt facere, quòd homo id poſſit cum tali concurſu, nec Deus ipſe poſſet cum generali concurſu facere, quod nunc non facit. Sicut ergo Deus non potuit facere, vt homo naturaliter poſſet ſuſcitare mortuum, ita non poteſt facere, quod aqua produceret calorem, aut quod naturaliter lapis aſcenderet ſurſum.

Confir. 1. Et confirmatur. Aut eſſentiæ rerum, aut ſpecies de ſe ſunt indifferentes ad quemlibet proprietatem, aut non. Si non: ergo non potuit fieri, quin id, ad quod eſſentia magis inclinatur, ſit magis naturale: ſi ſint indifferentes, Verbi gratia, Si natura ignis nuda eſt indifferens ad calorem, & frigus: Ergo cum concurſu generali non plus produceret calorem, quàm frigus, & per conſequens non poterit eſſe magis naturale vnum, quàm aliud.

Confir. 2. Et confirmatur exemplo. Deus non poterat facere, quod cœlum naturaliter inclinaretur ad quietem, vel ad motum a Septentrione ad Meridiem: ergo nec alias naturas rerum potuit mutare: Antecedens probatur, Si cœlum naturaliter

ter inclinaretur ad motum contrarium iſti, quem nunc habet, vel ad quietem, non poſſet cum concurſu generali moueri motu iſto quem nunc habet, ſicut è contrario.

Et confirmatur validè: quia ſi poteſt Deus mutare naturas rerum, faciat ergo, vt aqua ſit naturaliter calida. Sic arguo, Calor nunc cum concurſu generali ſufficit corrumpere aquam: ergo cum ſimili concurſu potuiſſet tunc corrumpere: ergo non eſt ei calor naturalis: non enim poſſet nunc Deus cum ſolo concurſu generali impedire, ne calor corrumperet aquam, & non eſt impotentior, quàm a principio: ergo nec tunc potuit. Certè puto, quod argumentum concludit. *Confir. 3.*

Item Deus non potuit hominem naturaliter facere incorruptibilem. Item non poſſet agens naturale cum concurſu generali inducere formam aquæ in materiam indiſpoſitam per calorem, & ſiccitatem. Ergo calor, & ſiccitas nō poſſunt eſſe naturales aquæ. Vt enim arguebatur, quicquid creatura potuit poſſe (vt ita dicam) cum concurſu generali Dei, poteſt nunc cum ſimili concurſu. *Arg. 3. pro authore, & 4.*

6 Hoc ergo ſuppoſito, quòd † non poteſt Deus naturas rerum mutare, dico, quòd Deus fecit hominem, cum hac naturali inclinatione appetitus ſenſitiui: quia aliter fieri non poterat. *Reſpōſ. 1 authoris.*

7 Secundo dico, quòd † talis inclinatio, quamuis ſit ad malum, non tamen eſt mala, quamdiu quidem manet intra terminos appetitus ſenſitiui: malum inquam malitia mortali: nam malitia pœnæ non inconuenit, cuius Deus ſemper eſt cauſſa: ſicut non dicitur mala inclinatio, qua leo inclinatur ad homicidium. Sicut enim appetitus inclinat hominem ad malum, ita etiam obiectum ipſum, vt delectabile, aut vtile inclinat etiam ad malum, & tamen natura ipſius auri, aut cibi dulcis bona prorſus eſt. Neque vnquam aliquis conqueritur de Deo, quod aurum pulcherrimum fecerit, aut vinum ſuaue. Ita prorſus nec de appetitu ſenſitiuo, qui mouet hominem ad malum non aliter, quam ipſum obiectum. Vnde nulla malitia exiſtit appetitus ſenſitiui, aut rerum ipſarum. *Reſp. 2.*

Tertio dico, quod appetitus inclinat ad malum, non ipſius appetitus, ſed hominis: ſemper enim appetitus naturalis eſt conueniens, vt S. Thom. dicit 1. part. quæſt. 31. artic. 1. *Reſp. 3.*

Quarto

Reſp. 4.

Quartò dico, quod † Deus hominem creauit ſine tali in- 8
clinatione mala, creauit enim eum cum iuſtitia originali,
quæ appetitum ſubijciebat rationi, & nullo modo inclina-
bat ad malum: quod ſi poſtea ſua culpa incidit in hunc labo-
rem, ſibi potiùs, quàm diuinæ ſapientiæ imputandum eſt, nõ
plus ſanè, quàm ſi oculos ſibi erueret, quos illi creator de-
diſſet, conqueri de creatore ſuo poſſet.

Reſpon. 5

Quintò dico, quod † dedit appetitui naturalem inclina- 9
tionem, vt obediret rationi, & ſic tandem tota inclinatio eſt
bona. Et iſta pro argumentis ſatis eſſe videntur, quatenus
ad inclinationem appetitus ſenſitiui ſpectabant.

Fuit arg. hoc quintum pro par. affir. ſcilicet, quod natura inclinat ad malum.

Sed aliunde arguebatur, quia ſcilicet homo tenetur dili-
gere Deum plus, quàm ſeipſum, & commune plus, quàm pri
uatum bonum, & tamen inclinatio hominis naturalis eſt in
contrarium, atque adeò in malum.

Reſponſũ, & ſentẽ. authoris.

Ad hoc quanquam ſint clari Philoſophi, & Theologi,
qui ita eſſe arbitrentur, ego † verò nego, hominem incli- 10
nari ad diligendum ſe plus, quàm Deum, vel proprium bo-
num plus, quàm commune. Sicut enim membrum plus in-
clinatur ad bonum totius, quàm ad bonum proprium: peri-
clitatur enim manus pro ſalute totius, ita etiam ex naturali
inclinatione homo, quem Deus fecit partem Reipublicæ,
natura inclinatur ad bonum publicum plus, quàm ad pri-
uatum: & cùm Deus ſit bonum vniuerſale, plus etiam ho-
mo diligit Deum, quàm ſeipſum, ſicut nota experientia do
cet, quod aqua aſcendit, deſerens conueniens ſibi bonum
propter integritatem, & continuitatem vniuerſi. Non eſt
autem conſentaneum, vt Deus rebus inanimatis, aut mem-
bris corporis inclinationem dederit conuenientem ſuo fini,
vni autem homini negauerit.

Reÿcitur, & refellitur quorũdam ſententia.

Sunt verò, qui hoc ipſum negant, ſcilicet, membrum
plus inclinari ad bonum totius, quàm ad proprium, nec
membrum ſe exponit (vt aiunt) periculo pro ſalute totius,
ſed ipſum totum membrum tremens, & reſiſtens ſe oppo-
nit pro ſe. Sed certè hoc ipſum eſt inconſonum rationi, &
eſt condemnare induſtriam diuinam dicere, quòd Deus
cùm membra corporis fecerit ſolùm propter bonum totius,
& non propter ſe, tamen membris dederit inclinationem
contrariam bono totius, quaſi verò pedes ſibi, & non homi
ni ambularent, & aures ſibi, & non homini audirent, & o-
culi, &c. Et vt de membris hominis hoc illis donemus,

quid

Digitized by Google

quid de aqua dicturi ſunt, cùm ſurſum aſcendit, an non ipſa ſe ſurſum mouet? an potius imaginandum eſt totum vniuerſum concurrere, vt aquam moueat? Profectò dicendum non eſt. Quod ſi ita eſt, vt certè eſt, cùm Deus fecerit hominem potius propter ſe, quàm propter hominem, abſurdum eſt dicere, non dediſſe inclinationem ſuo fini conuenientẽ, qua plus ipſum Deum, quàm ſe diligeret.

Error tamen iſte emanauit, quòd viderent hominem cum magna difficultate, aut vitam, aut etiam bona temporalia ponere pro Deo: aut pro bono publico: quare ex hoc arguunt, non inclinari naturaliter ad bonum publicum. Sed hoc perinde eſt, ac ſi quis dicat, hominem non amare propriam vitam plus, quàm vnum membrum, cùm videant grauari nimis, & cum magna moleſtia, & difficultate ſecare, aut vrere membrum propter ſalutem totius: aut ſi quis neget aliquem cupidum eſſe vitæ, ideo quia potionem amaram non libenter ſumit: Ita non ſtatim, ſi quis ægrè, & moleſtè ferat, aut vitam, aut fortunas perdere propter Deum, aut propter bonum publicum, non inquam ſtatim arguendum eſt, hominem non plus naturaliter Deum, aut commune bonum diligere, quàm priuatum. Vt enim Doctores docent, gratia non eſt contraria naturæ, ſed perficit naturam, & naturalem inclinationem: difficultas autem prouenit, tum ex appetitu, tum etiam, quia licet plus inclinetur ad bonum totius, tamen etiam inclinatur ad alia bona, & ſic patitur difficultatem, ſicut de proijciente merces in mare. *Cauſſa erroris eorũ refellitur*

Atque id demum cogitandum eſt, non eſſe Deum deteriorem artificem ipſo homine, cùm tamen artifex homo, ſi quod inſtrumentum ad aliquem finem fingat, curet omnem aptitudinem ad talem finem inſtrumento dare, idoneumq; ſuo fini facere, quare ergo Deus, qui omnia fecit propter ſe, non talem inclinationem ſuæ creaturæ credatur dediſſe, qualem ad illum finem conuenire nouerat? Nos ergo amoliamur huiuſmodi querelas de ſummo artifice, ac conditore, credamuſque, naturam non niſi ad bonum inclinare, atque ideo omne, quod eſt contrarium naturali inclinationi, eſſe malum. Perditio enim tua ex te Iſrael. Salus autem ex me. Oſeæ 13. Cum ergo, vt à principio arguebam, interficere ſeipſum ſit contra naturalem inclinationem, conſequens eſt eſſe illicitum, quod erat primum *Cõfirmat author ſuam ſententiã contra dictorum opinionem.*

argu-

Digitized by Google

argumentum ad probationem concluſionis.

2. ar. principale pro cõcluſione authoris.

Secundò principaliter probatur eadem concluſio. Occidens ſeipſum, facit contra præceptum Decalogi, *Non occides*: quod habetur Exo.20.& Deutero.5. ergo peccat, & mortaliter. Hoc eſt argumentum beati Auguſtini 1. de ciuit. Dei, cap.20. ad probandum, quod occidere ſeipſum ſit illicitum.

Quid prohibeatur illo præcepto nõ occides: An illo prohibeatur occiſio ſuiipſius.

Sed vt apertiùs conſtet, quam vim habeat argumentum, ſicut etiam de primo fecimus, operæpretium eſt etiam examinare quid prohibetur in illo præcepto, *Non occides*: cum in ſcriptura non inueniatur alibi prohibitum, aut reprehenſum ſeipſum occidere: aut ex illo præcepto oportet eſſe illicitum, aut reuocari in dubium poteſt, an liceat ſe interficere. Cum enim præceptum ſit abſolutum, *Non occides*: & in multis caſibus licitum ſit occidere, vt certo conſtat, dubitari † meritò poteſt, quid illo præcepto, & qualiter homicidium prohibeatur. 11

Quomodo à quibuſdã exponatur hoc præceptũ.

Quidam ergo ita intelligunt præceptum illud, vt abſolutè prohibeatur occiſio cuiuſcunque hominis, ſiue priuata authoritate, ſiue publica, ſiue nocentis, ſiue innocentis. Sed ab eo præcepto tanquam a canone generali excipiuntur lege diuina aliqui caſus, in quibus licet occidere: verbi gratia, homicida iuſtè à magiſtratu occiditur. Sed dicunt, quod niſi hanc facultatem haberent a Deo ex ſacra ſcriptura, quæ iubet, vt qui occiderit hominem, occidatur, vt patet Leuit. 24. magiſtratus occidens latronem faceret contra illud præceptum, *Non occides*. Itaque ſine quocunque alio præcepto præter id, *Non occides*, erat ſufficienter prohibitum regi occidere, etiam malefactorem, niſi dominus excepiſſet de homicida, & quibuſdam alijs malefactoribus. Et ſic apud iſtos in nullo caſu licet, etiam publicis poteſtatibus occidere, niſi in caſibus expreſſis a iure diuino. Vnde ortum habuit illa opinio, quòd non licet interficere, aut adulteram, aut ſimplicem furem, quia non eſt expreſſum in iure diuino de adulterio, & licet fuerit expreſſum in veteri Teſtamento, tamẽ eſt reuocatum a Domino per illa verba Ioan.8, *Nemo te condemnauit mulier, neque ego te condemnabo.*

Refutat author horum expoſitionem.

Sed contra hanc ſententiam arguitur, Illud, quod eſt de ſe licitum, & per ſe bonum, non eſt prohibitum præcepto diuino, ſed occidere hominem in caſu eſt per ſe bonum, videlicet in defenſionem ſui, ergo non eſt prohibitum illo

illo præcepto. *Non occides.* neque indiget excipi a regula id, quod nullo modo potuit cadere ſub regula. Si ergo occidere inuaſorem non potuit cadere ſub præcepto, *Non occides*: non eſt factum licitum, quia exceptum ſit ab illo præcepto. Item in lege, data Moyſi, fuit aliquando licitum occidere, aliquando non, & tamẽ nõ erat facta talis exceptio in iure diuino plus de homicida, quàm de adultera, ergo vel vtrunque licebit, vel neutrum. Et quæro, ante legem Moyſi an licebat interficere blaſphemum, & homicidam, vel non. Si non, contrà, Quicquid non licuit in lege naturæ, nunquam licuit. Non enim lex Moyſi, aut lex gratiæ ſunt diſpenſationes legis naturæ, ſed potius è contrario, multa licebant in lege naturæ, quæ in lege Moyſi prohibita ſunt: ſi ergo licebat interficere in lege naturæ adulteram, ſine exceptione neque expreſſione in iure diuino, licuit in lege Moyſi.

Et ideo alij dicunt, quod in præcepto, *Non occides*, prohibetur ſolùm occiſio innocentis & illud præceptum Exo. 20. *Non occides* videtur explicatum Exod. 23. *Inſontem & iuſtum non occides*. Sed contra hoc eſt, quod priuatus occidens peccatorem, & ſontem facit contra illud præceptum, *Non occides*: ſi enim non peccat contra id præceptum, *Non occides* nuſquam alibi in iure prohibetur occiſio nocentis hominis. Quare cùm certum ſit etiam apud iſtos, priuatum hominem reum eſſe homicidij, etiam ſi nocentiſſimum occidat, certum eſt illo præcepto non prohiberi ſolùm innocentis occiſionem plus, quam nocentis. *Aliorum expoſitio etiam refellitur.*

Et ideo alij, qui propius ad veritatem accedunt, dicunt, quod prohibetur illo præcepto occiſio hominis priuata authoritate: ſed neq; iſti quidem ſufficienter vim illius præcepti explicarunt. Si enim reſpublica, aut rex innocentẽ hominem occideret, faceret contra illud præceptum, vt certum eſt: ergo non prohibetur abſolutè priuata authoritate occidere, aut permittitur occidere publica. Neque valet dicere, quod qui interficit ſe defendendo, occidit publica authoritate: quia habet authoritatem à Deo per ius naturale. Hoc enim ineptum, & ridiculum eſt. Hoc enim modo neque comedere, aut bibere, niſi publica authoritate liceret. Non enim liceret, niſi a iure diuino eſſet permiſſum. *Tertia aliorum expoſitio & reijcitur.* *Exponit author præceptũ, nõ occides cõſtatque eius expoſitio dece velutipartibus.*

Et ideo dimiſſis varijs opinionibus, dico primò, quod
12 † hoc præceptum eſt iuris naturalis, & non poſitiui, ſicut

etiam

etiam alia præcepta Decalogi. Quod patet, quia in lumi-
1. ne naturali ſemper fuit notum homicidium eſſe culpabile,
& illicitum.

Secundò infertur ex hoc, quòd † id præceptum ſemper 13
2. fuit æquale, & ante legem, & in lege, & tempore Euange-
lij. Patet, quia lex naturalis nunquam mutatur. Nec enim abrogatur, aut limitatur, aut extenditur. Eſt enim lumen ſignatum ſuper nos a principio.

Tertiò infero, quòd † ſi licebat interficere adulteram, 14
3. aut furem in lege Moyſi, etiam licuit ante legem, & licet in lege Euangelica.

Quartò dico, & infero, quod † illo præcepto prohibetur 15
4. omne homicidium, quod ſtando in lege naturæ ſola, eſt malum, & irrationabile: & ad hoc ſolùm oportet reſpicere, & non ad exceptiones, vel permiſſiones, factas in lege. Omnia enim illa, vel ſolùm ſunt iudicialia, quæ iam ceſſauerunt: aut ſi ſunt moralia, ſunt explicatiua iuris naturalis. Quare ad id eſt vltimo referendum, quando licet occidere, & quando non. Ad quod tamen iuuat ſcripturas conſulere, neque hoc eſt (vt aiunt) explicare idem per ſeipſum, aut ignotum per ignotius. Non eſt enim homicidium malum, quia prohibitum: ſed prohibitum, quia malum. Quare ad intelligendum, quid ſit prohibitum per illud præceptum, *Non occides.* optimè reſpondetur per cauſſam, quod omne illud homicidium, quod eſt iure naturali malum.

Quintò dico, quod † in illo præcepto non magis prohi- 16
5. betur homicidium authoritate publica, quàm priuata: Alia enim quæſtio eſt, quem, & quando licet occidere: & alia quæſtio eſt, cui liceat occidere, nam aliquando eſt malum publica authoritate occidere.

Sextò, quod † dupliciter poteſt occidi homo. Vno mo- 17
6. do ex intentione, & certo propoſito, vt iudex intendit priuare vita malefactorem. Alio modo præter intentionem, non dico ſolùm a caſu, & inuoluntariè, ſed etiam propter alium finem, quem ſi poſſet occidens aliter conſequi, non occideret: ſicut cùm quis in defenſionem ſui, vel etiã Reip. occidit inuaſorem, quem non occideret, ſi aliter poſſet ſe defendere.

7. Septimò dico, quod † ex intentione licitum eſt, ſtan- 18
do in iure diuino ſolùm, & naturali occidere hominem

nociuum

nociuum Reipublicæ, quia homo eſt membrum communitatis: Et ideo ſicut licitum eſt abſcindere membrum corruptum,& nociuum toti corpori, ita eſt licitum in iure diuino, & naturali hominem pernicioſum, & boni communis corruptorem interficere, etiam ſi hoc nunquam ſit expreſſum in iure diuino ſcripto: quia hoc eſt notum in lumine naturali,quod maius bonum debet pręferri minori bono, & priuato bono publicum bonum.

19 Octauò dico, quod † tale homicidium ſolùm de iure naturali, & diuino eſt commiſſum Reipubl. aut publicis magiſtratibus,& principatibus,qui habent curam Reipublicę: vt patet ex Paul. ad Roman. 13. *Non ſine cauſſa gladium portat, vindex enim eſt.* 8.

Nono dico, quòd ex intentione occidere hominem ſemper eſt prohibitum homini priuato,nunquam enim licet,niſi in caſu premiſſo. Non autem eſt commiſſa cura publici boni defendendi, niſi publicis perſonis: ergo nulli priuato ſua authoritate licet ex intentione occidere. 9.

20 Vltimò dico, quòd † omne aliud homicidium ex intentione eſt illo pręcepto prohibitum, ſeu publicæ, ſeu priuatæ perſonæ, pręterquam in caſu pręmiſſo, quando vita alicuius propter peccatum eius eſt pernicioſa Reipublicæ. Nam de homicidio non ex intentione, quale eſt in defenſione ſui, aut Reipubl. latior eſt diſputatio: quod licet etiam ex iure naturali cognoſci poſſet, tamen quia non eſt pręſentis ſpeculationis,miſſum facio. 10.

Ex his patet quam vim habet argumentum ex illo pręcepto, quod non licet interficere ſeipſum. Cùm enim † nemo ſit iudex ſuiipſius, neque habeat authoritatem in ſeipſum, nunquam licebit ſe interficere, etiamſi dignus morte eſſet,& pernitioſus Reipubl. *Ex dictis colligitur reſpõſum ad argu. dictum ex dicto pręcepto contra authorem.*

21

Tertiò arguitur,& probatur concluſio. Se occidens facit iniuriam Reipublicæ: ergo peccat. Conſequentia eſt clara. Antecedens patet, Quia quicquid homo eſt, eſt ipſius Reipublicæ,ſicut pars ſui eſt totius: ergo qui ſe occidit, aufert à Republica quod ſuum eſt. *Argu. 3. pro cõclu. authoris.*

Quartò, & vltimò probatur, Quia occidens ſe,facit contra pręceptum de charitate: ergo peccat. Conſequentia eſt nota, & antecedens probatur, quia non minus homo tenetur ſe ipſum diligere, quàm proximum: ſed ſi occideret proximum ſemper eſſet contra charitatem proximi: er- *Arg. 4.*

A go

go ſe occidens, facit contra charitatem ſui. Iſta duo argumenta, non carent difficultatibus, & dubijs, poſſentque examinari ſicut præcedentia.

Argumẽtatur author cõtra ſuã concl. multipliciter. Sed quia impugnando concluſionem ipſam commodiùs veritas ipſius explicabitur, nec tempus nobis ſuppeteret, ſi vtrumque vellem proſequi, ideo hoc relicto, contra concluſionem arguitur, & primò ſic, Nemo poteſt ſe ſaltem de induſtria, & volens occidere: ergo concluſio includit falſum, ſcilicet inueniri poſſe tale delictum, & crimen.

Arg. 1. Antecedens probatur, Quia voluntas non poteſt velle, niſi bonum, vt Ariſtoteles habet, & impreſentiarum pro rato habemus: ſed non eſſe, aut deſinere eſſe non eſt bonum, imò potius malum, ergo nullus ſeipſum poteſt interficere. Neque ſufficit dicere, quòd cum anima ſit immortalis, non deſinit eſſe ſaltem meliori ſui parte, qui ſe interficit. Saltem enim argumentum procedit de illo, qui non haberet ſpem alterius vitæ, qui non poſſet ſeipſum interficere, cuius oppoſitum ex hiſtoria conſtat. Et confirmatur, quia impoſſibile eſt, quòd aliquis nollit eſſe beatus, vt diſertè Auguſtin. tenet 17. de Ciuitate Dei. Sed qui vult eſſe beatus, vult eſſe, cùm non poſſit eſſe beatus ſi non ſit: ergo non poteſt aliquis nolle eſſe, & per conſequens ſe interficere.

Argu. 2. Secundò arguitur, Nulli facit iniuriam qui ſe interficit: ergo non peccat ſe interficiendo. Antecedens patet, quia non ſibi, quia volenti non fit iniuria: ipſe autem volens patitur: ergo non patitur iniuriam. Nec ſufficit dicere, quòd facit iniuriam Reipublicæ, quia ſaltem qui bona venia Reipublicæ, vel adepti licentiam à Republica (ſicut mos apud aliquas nationes fuit) ſe interficerent, non peccarent. Et confirmatur, quia qui bona temporalia volens perderet, neque ſibi, neq; Reipublicæ iniuriam faceret, vt ſi quis equum ſuum occideret, & tamen non minus res temporales ſunt Reipub. quàm hominis vita, imò multò plus: ergo nec ſe interficiens facit iniuriam Reipublicæ, aut ſibi.

Argu. 3. Item licet non ſe defendere à latrone inuadente, quando non poteſt vitam tueri, niſi alterum occidat: ergo licet ſe interficere. Conſequentia probatur, Eodem præcepto tenetur quis defendere propriam vitam, quo tenetur ſe non occidere, & ſi ſe poſſet defendere, & non ſe defendere, eſſet contra præceptum de non ſe occidendo.

Quarto,

Quarto, Licet duobus exiſtentibus in extrema neceſſita- 4.
te, & habentibus ſolùm vnicum panem, vnde alter poſſet tantum vitam conſeruare, licet inquam alteri habenti panem cedere alteri, & hoc eſt ſe interficere: ergo.

Quinto, Si ſeruus eſſet cum rege in naufragio, & eſſent 5.
in tabula, vel nauicula, quæ vtrunque non poſſet ſuſtinere, licet ſeruo deſilire in mare ſine ſpe euadendi, vt regem ſeruet à morte: ergo licitum eſt in caſu ſe interficere.

Sexto, Licitum eſt damnato ad mortem, vt fame conficia- 6.
tur, oblato pane non comedere: ergo licitum eſt ſe interficere. Antecedens patet, quia licitum eſt, & poteſt parere ſententiæ, cui adiudicatus eſt.

Septimo, Licet damnato ad mortem, habita etiam oppor- 7.
tunitate fugiendi, non fugere, ſed expectare, & ſic dat operam morti propriæ: ergo.

Octauo, Licet damnato ad mortem veneni hauſti, hau- 8.
rire venenum: ergo licet ſe interficere.

Nono, Licet cum manifeſto periculo mortis tempore 9.
peſtis viſitare amicos: ergo.

Decimo, Licet nauigare cum manifeſto periculo mortis:
ergo. 10.

Vndecimo, Licita ſunt exercitia militaria, & taurorum 11.
exagitatio, etiam cum periculo mortis: ergo ſeipſum interficere. Probatur conſequentia: quia in omnibus his tribus argumentis eſt eadem ratio: quia eodem pręcepto generaliter prohibetur interficere alium, & exponere ſe periculo occidendi: ergo etiam de ipſo.

Duodecimo, Licet vitam breuiorem facere abſtinentijs, 12.
& duro victu, & alijs vitæ auſterioris rigoribus: ergo ſe interficere. Conſequentia probatur ex dicto Hieronymi, *Nihil intereſt paruo, an magno tempore te interimas*. Et antecedens probatur, & patet de monaſterijs, vbi certum eſt, vitam eſſe breuiorem, quàm extra.

Decimotertio, Non tenetur aliquis, conſtitutus in extre- 13.
mo periculo, redimere ſalutem quacunque pecunia, vel toto patrimonio: ergo non tenetur conſeruare vitam ſuam. Antecedens patet, Si enim quis indigeret ad ſalutem herba aliqua, vt (exempli gratia) radice pontica, quam non poſſet habere, niſi daret ſuum regnum, aut principatum, non teneretur dare: ergo.

Decimoquarto, Semper eſt licitum ſubire minus malum, 14.

Digitized by Google

ad euitandum maius malum: ſed maius malum videtur infamia, & ignominia, quàm mors: ergo ſaltem ad vitandum ignominiam, & infamiam, licitum erit ſubire mortem, & ſe interficere.

15. Decimoquintò, Saltem hoc, ſcilicet non licitum eſſe ſe occidere, non eſt ita per ſe notum, quin poſſit ignorari, cum apud multos, qui reputati ſunt ſapientes, fuerit laudatum: ergo ſaltem excuſabuntur illi, qui putant ſe fortiter, & laudabiliter agere, ſe interficiendo: vt Cato, Brutus, & ſimiles.

16. Decimoſextò, Legitur de quibuſdam ſanctis fœminis, quòd cùm eſſent à Tyranno damnatæ, vt igne comburerentur, ipſæ ſe in eum præcipitauerunt: ergo licet ſe interficere.

17. Decimoſeptimò, Sanſon, Saul, Razias, Eleazarus ſe interfecerunt, qui non ſolum non vituperantur in Scriptura, [illegible] certè Sanſon inter ſanctos refertur ab Apoſtolo ad Hebr. & Razias, & Eleazarus laudantur. Et idem argumētum poteſt fieri de virginibus, quæ, fugientes Romanorum iniuriam, apud Aquileiam ſe in flumen precipitauerunt.

Reſpōdet author ad argu. hæc propoſita. Pro ſolutione iſtorum argumentorum multa, & varia poſſent adduci, quæ ſi tempus ferret, non eſſent inutilia, vel iniucunda tractatu, ſed pro temporis breuitate ſolutionem illorum in quantum potero in pauciſſima verba conferam.

Ad 1. Pro elucidatione ergo primi argumenti eſt aduertendum,

Reſpōſ. 1. quòd † obiectum voluntatis non eſt ſolum verum bonum. 22 Cùm enim obiectum non moueat voluntatem, niſi mediante cognitione, nihil refert ad mouendum voluntatem, an ſit verum bonum, aut æſtimetur verum bonum. Itaque cùm interficere ſeipſum, aut prorſus non eſſe, poſſit æſtimari bonum, ex hac parte non impeditur, quin poſſit aliquis ſciens, & volens ſeipſum interficere, cùm poſſit errare, & æſtimare ſibi bonum eſſe.

Reſpōſ. 2. Sed quoniam iſta ſolutio ſolummodo oſtendit aliquem ex errore poſſe velle non eſſe, & per conſequens ſe interficere, dico ſecundò, quòd non inconuenit, aliquem ſine errore quocunque velle non eſſe. Pro quo aduertendum, quod ſicut non inconuenit, aliquid eſſe ſecundum ſe bonum, & tamen ex aliqua circumſtantia fieri malum, ita econtrario aliquid, quòd abſolutè eſt malum, poteſt ex aliquo adiuncto fieri bonum. Atque in propoſito,

non

non eſſe, licet abſolutè ſit malum, tamen tanquam medium ad vitandas miſerias, non ſolum poteſt æſtimari bonum, ſed re vera eſſe bonum. Et quamuis *eſſe* ſecundum ſe ſit bonum, tamen coniunctum cum aliquo malo, poteſt non ſolum æſtimari, ſed fieri re vera malum. Vnde dico, quòd damnati ſine quocunque errore cupiunt non eſſe. Quanquam enim *eſſe* abſolutè eſſet eis bonum, tamen *tale eſſe* ſcilicet cum ſumma miſeria, re vera eſt eis malum, & melius eſſet eis non eſſe, quam ſic eſſe. Quod Dominus in Euangelio ſatis apertè oſtendit dictum de Iuda traditore, *Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo iſte*. Lucæ 23. Quamuis enim aliqui ita hunc locum intelligunt, vt melius quidem fuiſſet Iudæ non naſci, non tamen melius non concipi, aut non eſſe. Tamen non puto Chriſtum habuiſſe reſpectum ad differentiam illam inter natum eſſe, & conceptum eſſe, & prorſus eſſe, ſed abſolutè protulit, melius futurum illi omnino non eſſe, quàm ita perditum eſſe. Vnde Eccleſiaſtici 20. *Melius eſt mors, quàm vita amara*. Quare damnati non errantes, ſed rectè eligentes, cupiunt non eſſe. Et hoc pluſquam ſatis ad primum argumentum.

Sed inſtabat in confirmatione, quòd omnis homo neceſſariò appetit beatitudinem, quam non poteſt habere, ſi non ſit: & per conſequens videtur, quòd neceſſario vellet eſſe, neque poſſet, vel non eſſe. Ad hoc argumentum quamuis multifariam poſſit reſponderi, tamen pro nunc dico, quod nullus poteſt velle abſolutè, quod ſcit ſe nunquam adepturum, & per conſequens nec medium eligere, ad conſequendum illud, quod conſequi non ſperat. Quare cum damnati firmiter credant, ſe nunquam futuros felices, fit vt nec etiam eſſe velint, quod tamen neceſſarium eſt ad felicitatem: & eo ipſo quòd damnati cupiunt felices eſſe, cupiunt miſerias vitare, quas fugere non poſſunt, ac per conſequens vellent non eſſe. *Ad confirmationẽ ſiue inſtãtiam.*

Pro ſecundo argumento, eiuſque confirmatione eſt notandum, quòd differentia eſt inter alias res corporales, & inter vitam hominis. Eſt enim homo ita verus dominus, vt poſſit pro ſuo arbitrio vti omnibus illis. Omnia enim Dominus ſubiecit pedibus eius: quare non tenetur homo ad conſeruationem rerum temporalium, ſed poteſt pro ſua voluntate, vel tenere, vel dimittere. Vnde occidens pro- *Argu. 2.*

A 3 prium

prium equum, aut comburens propriam domum, nulli facit iniuriam: non eſt autem ita dominus, aut corporis, aut vitæ propriæ. Eſt enim ſolus † Deus dominus vitæ, & mortis, 23
& quantum ad hoc homo peculiariter eſt ſeruus Dei: vnde occidens ſe ipſum, occidit alicui ſeruum, & facit iniuriam Deo, à quo tantum donum vtendum accepit, non perdendum. Et ſicut non eſt immunis ab iniuria qui alium interficit, etiam alio petente, quia ſcilicet ille non eſt ita dominus vitæ ſuæ, vt poſſit facultatem cuiquam dare ſibi vitam eripiendi: ita & qui ſeipſum interficit iniuriæ reus eſt. Vt enim apud Ciceronem Pythagoras ait, Prohibentur mortales ſine iuſſu imperatoris, vel domini de prǽſidio, & ſtatione vitæ diſcedere.

Ad 3. Pro tertio argumento, Quamuis nonnulli in illa ſint opinione vt putent hominem teneri ad tuendam vitam, quandocunque licitè poteſt: tamen dico, quòd non † ſolùm in 24
multis alijs caſibus homo poſſet licitis medijs vitam ſeruare, & tamen non tenetur. Vnde ſi inuaſus à latrone aliter non poſſet ſe defendere, quàm latronem interficiendo, non dubito, quin ſit opus conſilij, & perfectionis, permittere ſe occidere potius, quàm latronem in tali ſtatu mittere in perditionem. Quod probatur. Si enim Chriſtianus deprehenſus in ſolitudine à Pagano inuaderetur eo quòd Chriſtianus eſſet, dato quod poſſet ſe ab illo defendere, etiam licitè, & ſine ſcandalo fidei: tamen nemo dubitaret, quin eſſet opus patientiæ, ferre æquanimiter mortem in teſtimonium fidei. *Cōfirmat author reſponſum ſuum.*

2. Probatur ſecundò, Chriſtus licitè ſe poterat defendere à Iudæis, vel Gentilibus, qui tyrannicè oppreſſerunt illum: ergo non quicunque licitè poteſt ſaluare vitam ſuam, tenetur. Item decem millia martyrum, qui pro Chriſto mortui ſunt, non videtur quòd non potuiſſent ſe defendere licitè, & pugnare aduerſus tyrannos, ſicut & nunc Chriſtiani ſe tuentur contra Paganos.

3. Vnde non dubito, quin plerunque martyrium ſit ſub conſilio, & quod multi martyres ſe vltro martyrio obtulerunt, cùm ad hoc non obligarentur: quod ſatis conſonum videtur conſilio Apoſtoli ad Roma. 1. *Non vos defendentes chariſſimi, ſed date locum iræ.* Et Dominus in Euangelio Matth. 5. *Ego autem dico vobis, non reſiſtere malo.* Imò iſte videtur error Iudæorum, quem Dominus apud Matth. 5. elidit, quòd putabant non eſſe laudabile, ſi quis iniurias patienter toleraret.

Pro

Pro quo eſt conſiderandum, quòd licet (vt dictum eſt) homo non ſit Dominus ſui corporis, aut vitæ ſuæ, ſicut aliarum rerum, tamen aliquid dominij, & iuris habet in vita ſua, ratione cuius, qui nocet in corpore, non ſolum facit Deo, qui eſt ſupremus dominus vitæ, ſed etiam ipſi homini priuato iniuriam. Hoc ergo ius, quod homo habet in proprium corpus, poteſt homo laudabiliter dimittere, & perdere, quamuis habeat ius ſe defendendi, & ſic patienter ferre mortem. *Notãdũ.*

Contra hanc tamen ſolutionem poteſt inſtari, quòd quilibet tenetur defendere vitam innocentis, ſi quis per violentiam velit eum interficere. *Vnicuique enim Deus mandauit de proximo ſuo.* Et Prouerb. 24. *Erue eos, qui ducuntur ad mortem, & eos, qui trahuntur ad interitum, liberare non ceſſes.* Vnde ſi quis poſſet innocentem eripere de manu inuaſoris, & ſi non faceret, eſſet reus homicidij. Ex hoc ſic arguitur: Plus tenetur homo ſeruare propriam vitam, quam vitam proximi: ſi ergo tenetur homo defendere vitam proximi ab iniuſto inuaſore, ergo etiam propriam vitam. *Inſtantia cõtra ſolutionem.*

25 Ad hoc primò dico, quod non eſt exploratum, quòd † ſemper homo teneatur defendere vitam proximi, etiam quandocunque licet. Si enim Chriſtianus ſe vltrò offerret tyranno, ad augmentum fidei, etiam extra tempus neceſſitatis, quando ſcilicet eſt opus conſilij, dato, quòd Chriſtiani poſſent illum eripere de manu tyranni, & liceret ſine ſcandalo, credo quòd non tenerentur, & ſic non eſt vniuerſaliter verum, quòd quilibet teneretur defendere vitam innocẽtis, etiam cum licitè poteſt, vt patet de Petro Apoſtolo, quem Dominus reprehendit, quia volebat eum eripere de manibus Iudæorum. *Ad inſtãtiam. Reſp. 1.*

Secundo dico negando conſequentiam: Si teneor defendere vitam proximi, quòd tenear meam: poſſum enim, vt dictum eſt, cedere iuri meo, non autem iuri fratris mei. Exemplum eſt clarum. Certum eſt enim, quòd non teneor defendere bona temporalia mea, iuxta id: *ſi quis petierit à te tunicam, da ei & pallium.* Et tamen, ſi poſſem ſine periculo meo defendere bona innocentis à raptore, & latrone, certum eſt, quòd teneor. Simili ergo modo quamuis poſſum non defendere vitam meam, non poſſum non defendere vitam proximi. *Reſpon 2.*

Digitized by Google

Ad Ar. 4. Pro quarto argumento licet multi vertant in dubium, an liceat pro priuata perſona ponere vitam, & plures partem negatiuam defendunt, tamen, vt alias à me diſputatum eſt, puto probabilius hoc eſſe, & laudabile, & videtur laudatum à Domino in illo loco: *Maiorem dilectionem nemo habet, vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis, &c.* vbi non diſtinguit de priuata perſona, aut publica, & Ioan. *In hoc cognouimus charitatem Dei, quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere.* Neque videtur ſolùm loqui pro ſpirituali bono proximorum. Statim enim ſubditur, *Qui habet ſubſtantiam huius mundi, & videt fratrem ſuum neceſſitatem habere, &c.* Cantic. 8. *Fortis eſt vt mors dilectio*: quia ſcilicet facit pro amico mori. Ad Epheſ. 5. *Viri diligite vxores veſtras, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſemetipſum tradidit pro ea.* Et infra. *Ita viri debent diligere vxores ſuas, ſicut corpora ſua.* Et item, *Vnuſquiſque vxorem diligat ſuam ſicut ſeipſum.* Et Ariſt. 9. Ethi. 4. Omnino docet maximam honeſtatem eſſe, mortem etiam oppetere pro amicis: filium patrem potiùs, quàm ſe redimere: & honeſtius eſſe parentibus alimentis opitulari, quàm ſibi ipſis, quòd ſi in extrema neceſſitate licet panem vitę neceſſarium patri relinquere, non eſt dubium, quin etiam liceat amico dare. Quare † omnino concedo in caſu 26
propoſito in argumento, quòd licet panem alteri cedere cum certa pernicie propriæ vitæ.

Inſtātia cōtra reſ. proximū. Sed contra hoc vehementer illud vrget. Sit enim caſus, quòd ſint in extrema neceſſitate filius, & pater, cum alio extraneo, & filius habet vnicum panem. Sic arguitur, Sequitur, quod filius poteſt dare panem extraneo, relicto patre. Conſequens autem eſt contra ordinem charitatis: ergo non ſufficienter reſpondetur ad argumentum. Conſequentia probatur: quia poſtquam filius habet ius ſeruandi ſibi ſoli panem, ſi poteſt iuri ſuo cedere: ergo relinquere extraneo, & nullam iniuriam facit patri, cùm pater nihil iuris habeat in pane illo.

Reſpōſum ad inſtantiam. Ad hoc nego conſequentiam. Quanquam enim filius poſſit ſibi panem retinere, & poteſt cedere iuri ſuo, non tamen cui vult, ſed tenetur ex ordine charitatis ſubuenire potius patri, quàm extraneo, & eo quòd panis eſt in poteſtate filij, pater habet maius ius ad panem, quam extraneus.

Ad 5. Ar. Et per hoc patet ad quintum argumentum. Credo

enim

Digitized by Google

enim, quod in illo caſu ſeruus poſſit relinquere nauiculam, aut tabulam certus mortis, & non ſolum pro rege hoc eſſet laudabile, ſed pro quocũque etiam amico, aut proximo, quod Lactantius lib. 5. de iuſtitia, c. 18. diſertè commendat. *Quid* (inquit) *iuſtus faciet, ſi nactus fuerit, aut in equo ſaucium, aut in tabula naufragum? non inuitus, confiteor morietur potiùs, quàm occidet. At ſtultitia eſt, inquiũt, alienæ animæ parcere cũ pernicie ſua, nunc etiam pro amicitia perire ſtultum iudicabitur*. Et reliqua, quę 27 in hunc locum eloquentiſſimè congerit. Eſt ſine † dubio pro amicis animam ponere ſtultitia huius mundi, quæ tamen ſapientia eſt apud Deum.

28 Pro ſexto argumento dico, † quòd talis tenetur comedere, & S. Tho. 2. 2. q. 69. art. 4. ad 2. dicit, Quòd ſi non comederet, ſe interficeret, quod probatur: quia tenetur vti ad conſeruandam vitam omnibus medijs, à iudice non prohibitis: iudex autem non prohibuit, imò neque potuit quidem prohibere, ne, oblato pane, non ederet, non enim damnauit eum, vt mortem ſibi daret, ſed ſolùm, vt pateretur: vt patet: quia comedens non facit contra ſententiam iudicis: ergo non eſt pœna inflicta à iudice: vt ipſe ſe ab eſu abſtineat. Itaque ſi licet ei comedere in caſu poſito, quod pro confeſſo video inter omnes conſtare, omnino videtur, quod tenetur. *Ad 6.*

Pro ſeptimo argumento ſimiliter dico ſicut ad ſextum, *Ad 7.*
29 quod † talis tenetur fugere: quia non eſt pars pœnæ inflictæ à iudice, vt maneat in carcere: ad minus dico, quòd idem eſt iudicium de eo, qui eſt in carcere, & de eo, qui eſt in ſua libertate, & ſi latro peccat, vltro ſe offerendo iudici, & carceri, etiam peccat, ſi libere poteſt fugere, & non fugit.

30 Pro octauo, certè † non video, quare id ſit negandum licere etenim ſicut ſunt alia ſupplicia decreta contra nocentes, quare non poſſet id inſtitui, vt veneno tolleretur, quòd ſic illud ſupplicium poteſt eſſe iuſtum, cùm aliter illa pœna irrogari non poteſt, niſi vt ille venenum epotet, nihil videtur, cur non liceat ei haurire venenum. Sicut licet damnato ad ſupplicium aſcendere ſcalas, & ei, qui damnatus eſt gladio, parare iugulum: neque enim vnus magis cooperatur morti ſuæ, quàm alius. *Ad 8.*

Ponitur obiectio & improbatur.

Quod ſi dicatur, non poſſe tale ſupplicium conſtitui, conſequenter dicendum eſt, non eſſe licitum venenum ſumere damnato a tyranno, ſicut neque ſe iugulare, aut gladio

dio incumbere: hoc autem eſt probabiliter dictum. Non enim tenetur ſibi aliquis pœnam inferre, ſed ſolum ferre: vnde non videtur poſſe conſtitui pœna, ad quam neceſſariũ ſit ipſum nocentem cooperari. Mihi tamen primum magis placet, quam hoc. Neque valet: ergo poſſet damnari, vt ſeipſum iugulet: hoc enim poteſt fieri peralium, quod non eſt de hauſtu veneni, ſed de hoc diſputari poteſt.

Ad 9. Ad nonum patet ex ſolutione ad quartum, & quintum, Vbi † enim amicus meus indigeret auxilio meo, vel obſequio in ægritudine, vel conſilio meo in conſcientia, non dubito, quin poſſem conſulere illi cum quantocunque periculo meo: quod ſi nihil eſſem profuturus, profectò non videtur carere temeritate exponere me periculo graui ſine vllo fructu: quanquam hoc ipſum, ſcilicet amicitiam, & fidem in amicis ſeruare magnus fructus eſt: nec vellem vxorem damnare, quæ etiam cum magno periculo marito peſte laboranti aſſideret, etiam ſi hoc officium non eſſet illi vllo pacto profuturum, ſed vt pereunti amico officium, & cõſolationem præſtaret. 31

Ad 10. & ad 11. Ad decimum, & vndecimum eſt † aduertendum, quod cognoſcendum quid in hoc caſu liceat, non oportet ſolùm habere reſpectum ad circunſtantias, pro tempore occurrentes, ſed magis, quid vt plurimum contingat: neque reſpectus habendus magis eſt ad bonum, vel malum priuatum, quàm ad bonum, vel malum publicum, & commune, nauigatio etiam pro tempore periculoſo eſt vtilis bono communi. Ex communicatione enim nationum, & prouinciarum Reſpubli. magna commoda accipiunt, & in pace, & in bello. Quare ſi propter periculum tempeſtatum homines deterrerentur a nauigatione, fieret magna iactura publici boni, cùm aut vix, aut nunquam nauigari ſine magno periculo poſſit, & eodem modo de exercitijs militaribus dicendum: omnino enim eſt neceſſarium Reipub. milites habere ad defendendum patriam, qui ſine militari exercitio inutiles in bello eſſent. Sunt autem quædam exercitia militaria parũ periculoſa, vt ſunt equeſtria, & alia multa, quæ ſufficiunt ad exercendos milites, & ideo alijs multũ periculoſis vti illicitum eſſet: verum ſi non poſſent milites exerceri ſine etiam magno, & graui periculo, non ideo omittenda eſſent bellica exercitia. Minus enim malum temporale tolerandũ eſſet ad euitandũ maius, ne ſcilicet patria per 32

datur,

datur, & tyranni occupent illam, aut in bello victores hoſtes multò plures cædant: quia non ſunt exercitati milites.

33 Ad duodecimum argumentum dico, quòd † nullo modo licet abbreuiare vitam, ſed conſiderandum, quod (ſicut in materia de abſtinentia latè diſſerui) aliud eſt vitam minuere, aliud non proferre. Secundò eſt aduertendum, quòd homo, licet teneatur non abrumpere vitam, non tamē tenetur omnia media, etiam licita, quærere, vt longiorem vitam faciat. Quod manifeſtè patet, dato, quod aliquis certò ſciat, quòd in India eſt ſalubrior, & clementior aura, & quòd ibi diutius viueret, quàm in patria, non tenetur nauigare in Indiam, imo nec de vna ciuitate ad aliam ſalubriorem: Nec enim Deus voluit nos tam ſolicitos de longa vita. Similiter dico de alimentis, quod quædam ſunt, quæ non ſunt propriè alimenta, quia de ſe ſunt inſalubria, & nociua humanæ valetudini, & iſtis vti eſſet interficere ſe, nec ſolùm intelligo de venenis, ſed etiam de alijs inſalubribus cibis, vt ſi quis velit victitare ex fungis, aut crudis herbis, & acerbis, aut alijs ſimilibus. Alia ſunt alimenta, quæ, licet non ſint ita ſalubria, ſicut alia, non tamen ſunt contraria vitæ humanæ, vt piſces, oua, lacticinia, potus aquæ. Item dico, quod oportet reſpicere ad id, quod communiter accidit. Eſt autem commune, vt plures in iuuentute * reperiantur ex lautis, quam ex pœnitentibus: plures enim interficit gula, quam gladius.

Ad 12. Notand. 1. 2. 3.

** Fortè moriãtur*

34 Iſtis præmiſſis dico ad argumentum, quod † non eſt licitum vitam breuiorem reddere alimentis inſalubribus, & nociuis. Secundo, quod non tenetur homo vti alimentis optimis, non nociuis, vt piſcibus. Neque enim ſi medicus conſuluit, quod ſi bibant vinum, viuent diutiùs decem annis, quàm cum aqua, ideo non licebit abſtinere a vino: potus enim aquæ non eſt contrarius vitæ, neque hoc eſt vitam minuere, ſed non producere, ad quod non tenetur quiſquam. Hoc dico de ſanis, & bene habentibus: ægrotantibus enim aliqui ſunt inſalubres, & nociui, qui ſanis ſunt ſalubres. Vnde ægrotis non eſſet licitum huiuſmodi alimentis vti, ſed de hoc vide in materia de abſtinentia latius. Et idem eſt de inedijs, & alijs pœnitentiæ exercitijs iudicium.

Reſponſ. ad ipſum ar. duabus propoſitionibus conſtans.

Per hoc etiam patet ad decimum tertium. Non tenetur 35 † quis, vt dixi, omnia media ponere ad ſeruandum vitam, ſed ſatis eſt ponere media ad hoc de ſe ordinata, & con-

Ad 13.

congruentia. Vnde in caſu poſito credo, quod non tenetur dare totum patrimonium pro vita ſeruanda, & reputatur non habere remedium, & alius, qui negat remedium, eſt homicida. Ex quo etiam infertur, quod cum aliquis ſine ſpe vitæ ægrotat, dato, quod aliquo pharmaco pretioſo poſſet producere vitam aliquot horas, aut etiam dies, non tenetur illud emere, ſed ſatis erit vti remedijs communibus, & ille reputatur quaſi mortuus.

Ad decimum quartum dico, quod vita † eſt maius bonũ, 36
quàm bona temporalia, inter quæ gloria, honor, & fama reponatur. Cuncta enim, quæ habet homo, pro anima ſua dabit: omnia enim illa ordinantur ad vitam humanam, ſicut ad finem. Vnde Salomon dicit, *Curam habe de bono nomine: hoc enim permanebit tibi magis, quàm mille theſauri.* Non comparat bonum nomen ad vitam, ſed ad theſauros. Et alibi, *Melius eſt nomen bonum, quam diuitiæ multæ.* & Eccleſ. 30. *Non eſt cenſus ſuper ſalutem corporis.* Dico ergo, quod non licet ponere vitam pro fama, aut gloria. Vnde non ſolùm, qui ſe interficiunt, ſed qui ſine alio titulo ponunt vitam in magno periculo propter gloriam humanam, grauiter delinquunt. Ariſt. 3. Ethi. ait, Vltimum malorum mors.

Quid conſiderãdũ in his 14. argumentis,

Pro his omnibus quatuordecim argumentis eſt conſiderandum, quod in eis omnibus non eſt tractatum, an aliquis ex intentione, & volens poſſit ſe occidere, ſed ſolum præter intentionem: vt patet in omnibus illis, & ideo nihil poſsũt probare contra intentionem concluſionis propoſitæ. Vnde ſolùm concedimus, quòd non poſſit ſe interficere ex intentione, vt ſe interficiat. Vnde ſiue id, quod in argumentis propoſitum fuit, ſit licitum, ſiue non, nihil procedunt contra concluſionem: non enim id eſt ſe interficere, vt in propoſito accipimus, ſed ſolum mors imperata, ex tali actu, volo me occidere.

Ad 15. quod eſt antecedẽtibus grauius.

Et ideo grauius argumentum eſt decimumquintum,
Vtrum † Brutus, Cato, Decius, & alij innumeri, qui ſe oc- 37
ciderunt, poterant ignorare inculpabiliter talem mortem eſſe illicitam, cùm ipſi omnino crederent eſſe optimam, & honeſtiſſimam, & a viris, qui pro ſapientibus habiti ſunt, laudentur.

Reſpondetur, Non videtur maius dubium, quàm de alijs diuinis præceptis. Multa enim ſunt præcepta diuina, quæ apud paganos fuerunt, & hodie ſunt ignorata,

vt de fornicatione, de vindicatione iniuriæ, in quibus tamen non damus ignorantiam inuincibilem, ſed dicimus cũ beato Paul. ad Rom.1.quod in pœnam perfidiæ ſuæ *tradidit illos Deus in reprobum ſenſum, vt faciant ea, quæ non conueniunt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, homicidijs*, &c. & ſic, quod non excuſantur, ſed eſt ſapientia huius mũdi, quæ eſt ſtultitia apud Deum. Quòd autem in lumine naturali cognoſci poſſit, illicitum eſſe, ſeipſum interficere, patet, quia Philoſophi ſtudioſi virtutis id docuerunt, vt patet ex Ariſtot.3. Ethic. dicente, quod eſt non magnanimi mortem ſibi conſciſere, ſed puſillanimi, & non potentis ferre vitæ labores, & Cicero, *mortem* (inquit) *cur mihi conſciſcerem, cùm cauſſam nullam habeam? cur optarem mulctas? quanquam hoc ipſum ſapienter: ſapientis enim eſt, neque optare mortem, neque timere.*

Ad vltimum de Samſone, Raſia, Saule, &c. non ſimiliter de omnibus dicendum videtur. Samſonem enim neceſſarium eſt excuſare, quem Paulus retulit inter iuſtos. Vnde Auguſt. dicit, Samſonem hac ratione excuſari, quia ſpiritu Dei motus fecit, nec hoc eſt diuinare, ſed habetur expreſsè ex hiſtoria Iudicum, vbi dicitur, oraſſe Dominum, vt redderet ei priſtinam fortitudinem, vt vlciſceretur ſe de inimicis ſuis. Quamuis poſſet, & alia ſolutio dari: Non enim interfecit ſe ex intentione, ſed voluit hoſtes opprimere, & interficere, ad quod ſecuta eſt mors ipſius: ipſe enim bene optaſſet alios perdere ſe ſaluo, ſi fieri potuiſſet: hoc autem ſine noua reuelatione habetur licitum. Quis enim dubitat, quin aliquis prælio, vel defendendo ciuitatem, poſſet certus de morte facinus aggredi, quod ſit quidem patriæ ſaluti, hoſtibus autem magnum detrimentum futurum? vt de Eleazaro legitur 1. Mach.6. qui ingreſſus ſub ventre Elephantis, cui regem Antiochum reſidere credebat, Elephantem quidem gladio confodit, ipſe verò beſtiæ ruina oppreſſus, præclaram mortem inuenit, quia ſe libenter (vt dicit ſcriptura) pro populo ſuo poſuit: quod factum adeò non vituperatur, vt Amb. libro de officijs, c. de fortitudine, Eleazarum mirificis efferat laudibus. Atq; ita videtur, poſſe excuſari Samſon ſine recurſu ad inſtinctum cœleſtem. Eodem enim modo Eleazarus ſe interfecit, ſicut Samſon.

Ad 16.

Ad factũ Sãpſonis reſpõ. duplex.

De Saule verò non eſt idem iudicium: cùm enim dimiſſus eſſet, imò repulſus a gratia Dei, non eſt neceſſe quærere excuſationes. Sabellicus ſcribit Saulem non ſe interfeciſſe,

Ad factũ Saulis.

ciſſe, ſed cogitaſſe quidem de morte ſibi conſciſcenda: verum quia viſum eſt impium vitam violenter abrumpere, ab Amalechita quodam, ignorante quis eſſet, interfectum. Sed eſt turpis lapſus Chriſtiani hiſtorici, cùm primi Regum vltimo legatur, Saulem incubuiſſe ſuper gladium ſuum, & ſic vitam finijſſe.

Ad factū Razia. Razias verò probabiliùs poſſet excuſari, quamuis S. Thom. ſecunda ſecundæ, quæſt. 64. artic. 5. non excuſet illum: ſuper qua re eſt contentio inter Nicolaum, & Burgenſem, quos videre poteris ad longum. Et iſta quantum ad præſentem relectionem ſufficiant.

REVE-

Digitized by Google

REVERENDI PATRIS FRATRIS FRANCISCI A VICTORIA RELECTIO

DE SIMONIA.

Locus relegendus eſt Matth. 10. Gratis accepiſtis, gratis date.

PRIORIS PARTIS

SVMMA.

1 *An licitum ſit dare aliquid temporale pro ſpirituali.*
2 *Simoniæ definitio. Et vnde ſit dicta ſimonia.*
3 *Simoniæ obiectum circa quid verſetur.*
4 *Spirituale quid dicatur in materia Simoniaca.*
5 *Simonia non committitur, nec circa ſcientiam, aut doctrinam, nec circa aliud ſpirituale à ſpiritu creato.*
6 *Spirituale in hoc propoſito vocatur donũ Spiritus ſancti.*
7 *In Simoniæ definitione quid per emptionem, & venditionem intelligitur.*
8 *Emptio, & venditio rerum ſpiritualium non ſolùm eſt ſimoniaca, ſed omnino diſpenſatio, & permutatio non gratuita.*
9 *Simonia illicita eſt.*
10 *Simonia diuino iure prohibita eſt.*
11 *Simonia iure naturali prohibita eſt.*
12 *Simonia omnis an ſit iure diuino prohibita, & an aliqua ſit ſolum iure poſitiuo.*
13 *Contractus aliquis, qui nunc non eſt ſimoniacus, an ſit, vel poſſit iure poſitiuo fieri ſimoniacus.*

14 *Spi-*

14 *Spiritualia ſunt aliqua iure poſitiuo. Et quæ ſint.*

15 *Emptio, aut venditio eorum, quæ iure poſitiuo ſunt ſpiritualia, iure diuino prohibita eſt.*

16 *Simonia aliqua omnino præciſè de iure poſitiuo eſt.*

17 *Simonia an ſit aliqua circa ea, quæ ſunt verè ſpiritualia, & ſecundùm ſe, & de iure poſitiuo. Et quomodo contractus aliquis, vel permutatio ſpiritualis ſecundùm ſe de iure poſitiuo ſit ſimoniaca.*

18 *Simoniæ peccatum in lege ſcripta, & potuit eſſe, & fuit.*

19 *Simoniæ peccatum in lege naturæ, & potuit eſſe, & fuit.*

20 *Simoniæ crimen an inter paganos, & idololatras eſſe potuerit.*

21 *Emptio, aut venditio, non ſolùm ex intentione apud idololatras fuit crimen ſimoniæ verum, ſed etiã ex obiecto.*

22 *Simoniacus an ſit is, qui timore, conſanguinitate, precibus, & fauore, aut obſequio adminiſtrat ſpiritualia.*

23 *Simoniacum non eſt conferre ſpirituale ſine reſpectu ad commodum, vel incommodum, timore indignationis.*

24 *Spirituale dare ex timore alicui digno videtur non eſſe malum.*

25 *Spirituale dare digno ex timore mali tẽporalis, vt vitæ, aut exilij, aut carceris, dummodo hoc non redundet in aliquod commodum temporale, vel ſit ex pacto, aut aliquo modo per modum pretij, non videtur eſſe malum.*

26 *Collatio ſpiritualis ratione cõſanguinitatis, an ſit ſimonia.*

27 *Conferre beneficium intuitu conſanguinitatis non eſt ſimoniacum.*

28 *Beneficiũ ſi quis conferat cõſanguineo, aliàs idoneo, quãtũcunq; motus à conſanguinitate, nõ peccat mortaliter.*

29 *Pontifices parati ad dandum beneficium conſanguineis ſine delectu, peccant mortaliter.*

30 *Beneficia conferre propter preces principaliter, an ſit ſimonia.*

31 *Conferre ſpiritualia ad captandum quodcunque commodum non ſpirituale, ſiue digno, ſiue indigno, illicitum eſt.*

32 Con-

32 *Conferre ſpiritualia ad captandum quodcunque commodum non ſpirituale, an ſit mortale, ſi aliàs collatio fiat digno.*

33 *Conferre ſpiritualia ad captandum quodcunque commodum non ſpirituale, ſi fiat digno, non putat author eſſe proprie ſimoniam.*

34 *Simonia quomodo eſſet, ſi fauor, vel preces, vel laus reſoluerentur tanquam pretium in aliquod temporale.*

35 *Simonia quomodo forte eſſet, ſi praces, fauor, vel laus, & amicitia deduceretur in pactum.*

36 *Simoniacum eſt conferre officium Eccleſiaſticum pro obſequio, cum tale obſequium eſt pecunia æſtimabile, ita quòd tandem reſoluitur in commodum temporale. Et quid, ſi non adſit pactum expreſſum, vel tacitum.*

37 *Præſtare obſequium Pontifici, vt illa ratione poſſet quis conſequi beneficium, an, & quando eſſet ſimoniacum.*

38 *An poſſit eſſe ſummus Pontifex ſimoniacus.*

39 *Papa quòd in ſimonia, quæ eſt iuris diuini, æquè, vel grauius poſſit eſſe ſimoniacus, ſicut alius homo.*

40 *Vtrum ſit ſimoniacum ſperare beneficium ſpirituale ex officio temporali.*

41 *Spiritualia promittere, an ſit ſimonia.*

42 *An omnis ſimonia in Eccleſiaſtico beneficio ſit de iure poſitiuo tantum.*

43 *Vendere Canonicatum ſimplicem, quòd non minus eſt ſimonia, quam vendere beneficium cum cura animarum.*

44 *Papa non poteſt vendere ſine vitio ſimoniæ ex quacunque cauſſa quodcunque beneficium Eccleſiaſticum.*

45 *An præbendæ omnes militares, quas commendas vocant, authoritate Papæ poſſint vendi pro temporali ſine vitio ſimoniæ.*

46 *Commendæ pro beneficio commutari non poſſunt, etiam ex authoritate Papæ.*

47 *Simonia an contingat circa penſiones.*

48 *Penſio, quæ aſſignatur alicui ſuper beneficium alterius ra-*

tione alicuius miniſterij ſpiritualis, licita eſt, & honeſta.

49 *Beneficium habens, cui per aliquod tempus miniſtrauit, licitè poteſt authoritate Papæ cedere beneficio, retenta certa penſione ſuper beneficium, & ſine quocunque onerali officio ſpirituali.*

50 *Papa quod non poſſit dare alicui penſionem aliquam ſuper beneficio Eccleſiaſtico, qui nullum miniſterium, neque temporale, neque ſpirituale conferat in Eccleſia, vel alio pio titulo.*

51 *Papa quòd det clerico penſionem aliquam ſuper alieno beneficio ſolùm, quia ſit clericus, non videtur irrationabile.*

52 *Papa ſi alicui iuſto, vel iniuſto titulo concedat penſionem ſine obligatione ad aliquod miniſterium ſpirituale, neque ratione alicuius tituli ſpiritualis, talis penſio merè temporalis eſt. Et quomodo vendere talem penſionem, aut redimere pretio quolibet temporali, non ſit ſimoniacum.*

53 *Beneficium ſi quis contulit, aut permutauit pro penſione, etiam authoritate Apoſtolica, an talis penſio poſſit vendi, aut pecunia redimi.*

54 ***Penſio quæcunque, quam Papa imponit, vel ex officio ſuo, vel ad alterius ſupplicationem, modo non ſit cauſſa permutationis, & ſine obligatione ad aliquod officium, vel miniſterium ſpirituale, an poſſit vendi, & ſine ſimonia redimi. Et an talis penſionarius teneatur ad officium canonicum.***

Quæſtio principalis. Argu. 1. pro part. affirm.

SVper hunc locum ponitur quæſtio in præſenti differenda, An licitum ſit † dare aliquid temporale pro ſpirituali. Pro parte affirmatiua arguitur: Licet recipere pecuniam pro adminiſtratione Sacramentorum, & illa ſunt maximè ſpiritualia: ergo licitum eſt pro ſpirituali temporale recipere. Antecedens patet ex conſuetudine, per totam Eccleſiam approbata, de recipiendo aliquid pro Sacramento Miſſæ, pro adminiſtratione 1

Sacra-

Sacramentorum, pro prædicatione,& ſimilibus:ergo. Confirmatur : quia Prophetæ receperunt pecunias pro actu prophetandi , & tamen actus prophetandi ponitur inter ſpiritualia , & inter dona Dei : ergo. Maior patet : quia vt dicitur 1.Reg.9.Saul dedit pecuniam Samueli , vt indicaret ei aſinas patris ſui:vbi ſic habetur, quòd puer reſpondit Sauli , *Ecce inuenta eſt in manu mea quarta pars ſtateris argenti , demus homini Dei , vt indicet nobis viam noſtram* . Idem patet tertio Regum 14. de vxore Ieroboam , quæ attulit munera ad Abiam Prophetam , vt indicaret ei quid futurum eſſet de filio ægrotante. Et 4. Regum cap. 8. legitur : *Eliſæus venit Damaſcum , & Benadab rex Syriæ ægrotabat , annuntiaueruntque ei,dicentes , Venit vir Dei huc , & ait rex ad Azael: Tolle tecum munera : & vade in occurſum viri Dei , & conſule per eum Dominum,dicens, Si euadere potero de infirmitate mea hac : Iuit igitur Azael in occurſum eius,habens ſecum munera,& omnia bona Damaſci onera 40.Camelorum* . Et quamuis non legamus,quòd Eliſæus ea acceperit, nō tamen legimus,quòd reprehendit, nec ſcriptura reprehendit.

Secundo , Licet recipere pecuniam pro ſepultura,pro dote ſacelli , etiam cum pacto. Ergo. Confirmatur , quia Abraham emit ſepulturam, & habetur Gen.22. Iacob emit ius primogenituræ,cui eodem tempore videtur fuiſſe annexum ſacerdotium Geneſ. 25. *Argu.* 2.

Tertio , Licet præſtare obſequium Cardinalibus, & Epiſcopis , ſolùm ea ratione, & ſpe, vt obtineantur beneficia : ergo. 3.

Quarto, Licet emere,aut vendere calices , & ornamenta. 10.q.2.c.*circa*:ergo. 4.

Quinto , Licet dare pecuniam pro ingreſſu religionis , vt patet de monaſterijs virginum: nec ſatis eſt dicere, quòd recipiant ad ſuſtētationem,quia conſtat , quod ſæpè recipiunt plus , quàm opus ſit ad ſuſtentationem virginis monaſteria aliàs opulenta , & hoc cum pacto: aliàs non recipiunt huiuſmodi virgines , aut puellas. 5.

Sexto , Licet ſperare ſpirituale pro temporali, vt patet de ſeruis Epiſcoporum :ergo. 6.

Septimo , In matrimonio interuenit pecunia, & cum pacto , & eſt verum Sacramentum : ergo licet etiam dare pro alijs. Propoſui tot argumenta : quia ex ſolutione iſtorum dependet magna ex parte ſolutio , & explicatio 7.

Digitized by Google

materiæ de ſimonia.

Ar. in contrar. In contrarium ſufficit locus propoſitus Matthæi 10. Quatuor partes habebit relectio. Prima de peccato ſimoniæ. *Huius relectionis quatuor partes.* Secunda de pœna ſimoniæ. Tertia de reſtitutione acquiſitorum per ſimoniam. Quarta reſpondebit ad argumenta propoſita.

Definitio Simoniæ. Pro ſolutione quæſtionis notandum, quod ſimonia à Doctoribus ſic definitur: Simonia † eſt ſtudioſa voluntas emendi, aut vendendi aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum. Hæc definitio ponitur à S. Tho. & prius ab Altiſiodorenſi lib. 3. tracta. 21. & ponitur ab Hoſtienſi, & communiter à Doctoribus in Iure canonico, & ſumitur ſecundum omnes ex c. *quicunque ſtudet.* 1. q. 2. vt ait frater Martinus in margarita decreti. Panormit. in c. *nemo.* de ſimonia, & addit in definitione, *opere ſubſequuto*. Et etiam Hoſtienſ. & dicit Panorm. notari in definitione in cap. *inſinuaſti.* 1. q. 1. Sed tamen vide Armach. lib. 10. cap. 12. expreſsè probantem, non opus eſſe illa particula. Et probat ex facto Simonis, Actuum octauo: & ita dicit, quod ſimonia, dicta è facto Simonis, eſt velle communicare gratiam, & poteſtatem petitam, ſiue pro ea habenda offerre pecuniam. Pro cuius declaratione dubitatur, quid in definitione dicatur ſpirituale: hoc enim ante *Alias qd.* omnia operæ pretium eſt, vt cognoſcamus: quia * eſt obiectum ſimoniæ. Et vt aliqua certa ratione, & velut quibuſdam numeris procedamus diſtinctius, ſit 1. concluſ. 2

Obiectum Simoniæ. 1. Concl. Prob. 1. Obiectum, † circa quod verſatur ſimonia, eſt res ſpiritualis. In qua concluſione omnes conueniunt. Et probatur, Actuum 8. dicit Petrus, *Pecunia tua tecum ſit in perditionem, quoniam donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri.* ſed donum Dei vocatur aliquid ſpirituale, ab eo conatu Simonis vocatur ſimonia: ergo ſimonia eſt circa aliquid ſpirituale. vide de hac authoritate Armachanũ lib. 10. capit. 12. voluit enim Simon emere poteſtatem, ſeu facultatem, vt cuicunque manus imponeret, acciperet Spiritum Sanctum. Præterea ratione probatur, Quia nihil eſt temporale, quod non videatur poſſe cadere licitè ſub pretio, ſed in hoc conſiſtit ſimonia, quod aliquid pretio æſtimatur, quod non licet æſtimare, ergo obiectum ſimoniæ non poteſt eſſe aliquid temporale. 3

Quid dicatur ſpiritale hoc genere. Sed hoc ipſum reuocatur in dubium, quid † in propoſito dicatur ſpirituale: cùm ſpirituale multifariè dicatur, non 4

ſine

ſine cauſſa diſputatur, cuiuſmodi ſpirituale ſit materia, vel obiectum ſimoniæ. Pro quo eſt conſiderandum, quòd, vt dicit Sanct. Thom. in 1. ſentent. diſtin. 10. articul. 4. ſpiritus prius dicitur de corporeis rebus, quam de incorporeis. Dicitur enim ſpiritus a ſpirando, quod eſt halitum emittere, atque adeo ſpiritus idem videtur ex primaria ſignificatione, quod halitus.

Quod adeò verum eſt, vt grammatici noſtræ ætatis non probent, aut recipiant, vt vel Deus, vel Angeli, vel omnino aliquid incorporeum, dicantur Latine ſpiritus, aut ſpirituale, quo nomine etiam Baptiſtæ Mantuano Itali negotium faceſſiuerunt, quod in ſuis poematibus in illa ſignificatione frequenter vſurpauerat. Sed defenditur à viro eruditiſſimo Ptolomæo fratre. Et certè preterquam, quòd ita illa voce vſi ſint vetuſtiſſimi Chriſtianorum, non minus eruditione, quàm religione inſignes, cuiuſmodi fuerunt Cyprianus, Lactantius, Hieronymus, Ambroſius: Prudentius, Sedulius, & ante eos Tertullianus, à quibus (bona, vel mala venia iſtorum dixerim) omnes grammatici noſtri Latinitatem diſcere potuerunt: ſed præter hoc inquam libenter ab illis quærerem, qua ratione, aut quibus verbis illi nouum teſtamentum, aut totum etiam vetus ex ſeptuaginta interpretibus traducere poſſent, vbi pneuma, & pneumatica pro incorporalibus vſurpantur, vt nunquam alijs vocabulis ſignentur. Dubitandum autem non eſt, quin ipſe Cicero, ſi ex Græco traduceret, non aliter, quam ſpiritus aut ſpiritualia verteret.

Grammaticorũ moroſitas reprehenditur.

Vnde cum S. Tho. eſt notandum, 1. par. q. 36. art. 1. & in 1. ſenten. vbi ſupra, quòd licet ita ſit, quod nomen ſpiritus primaria impoſitione impoſitum fuerit ad ſignificandum aliquid corporeum, tamē quia ſpiritus ſubtile quoddam etiam & inuiſibile eſt, factum eſt, vt illud nomen deriuatum eſſet ad omnia ſubtilia, & inuiſibilia, vt ſunt Deus, Angelus, & anima, omnia, quæ in eis ſunt.

Sententia Authoris & S. Th. de nomine, Spiritus.

Quare cùm tam latè pateat nomen ſpiritus, & ſpirituale in materia, & propoſito de ſimonia, Doctores diſtinguunt, quod ſpirituale, vel dicitur à ſpiritu creato, vel increato, non enim dicitur ſpirituale propter ordinem tantùm ad Spiritum ſanctum. Gratia verò ſpiritualis eſt ſpirituale à ſpiritu increato.

Diſtictio rei Spiritualis.

Burid. 2. de anima, quæſtio. 22. dicit, quod hoc nomen

Buridani ſententia de eodem nomine.

 ſpiritus

Digitized by Google

ſpiritus prius fuit impoſitum ad ſignificandum res inuiſibiles, ſicut Deum, & Angelos, & poſtea tranſlatum eſt ad ſignificandum corpora ſubtilia.

** Fortè autem. Sententia Altiſiodorenſis, Syluestr. & Alexand. Alenſis.*

Eſt ergo * opinio aliquorum, quòd in definitione ſimoniæ non ſolùm capiatur ſpirituale à ſpiritu creato, ſed etiam à ſpiritu increato. Vnde dicunt, quod emere, aut vendere ſcientiam naturalem, ſimoniacum eſt: cuius ſententiæ fuit Altiſiodorenſ. libr. 3. tractat. 21. & ſequitur eum Syluestr. verbo ſimonia. §. 10. vnde dicunt, quòd vendere veritatem non ſolùm in ſcientia Theologica, ſed etiam in alijs ſcientijs, eſt ſimoniacum. Idem habet Alexand. Ale. 2. p. q. 135. membro tertio: & eadem videtur ſententia gloſſæ in capit. *non licet.* 11. q. 3. vbi dicit, quòd ſi aduocatus poteſt ferre patrocinium cauſſæ iuſtæ, ſine labore euoluendi libros, quòd tenetur gratis dare conſilium. Et poſſet ſuaderi opinio, quia nulla ſcientia eſt æſtimabilis pretio. Prouerb. Quid prodeſt ſtulto habere diuitias, cùm ſapientiam emere non poſſit? & Prouerb. 23. Noli ſapientiam vendere, & doctrinam, & intelligentiam.

2. Concluſio authoris contra Altiſiod. Sylu. & Alexãdri ſententiã.

Sed contra iſtam opinionem ſit ſecunda concluſio, Simonia † non committitur, nec circa ſcientiam, aut doctrinam, 5
nec circa aliud ſpirituale à ſpiritu creato. Huius opinionis fuit Durand. 4. diſt. 25. q. 3. quòd abſolutè docere, conſulere pro pretio, non eſt ſimonia. Idem habet Ricard. 4. diſt. 25. & Palud. ibidem q. 5. Adria. quodlib. 9. articu. 1. Idem videtur tenere Armacha. lib. 10. cap. 2. nullam enim videtur facere mentionem de ſpirituali alio, niſi pro dono Dei, & capit. 9. ponit tres rationes, quare dona Dei, qui gratis acceperunt gratis debeant impendere.

S. Thom. quid de hoc ſẽtiat.

Verum eſt, quòd S. Thom. in 4. diſt. 25. q. 3. arti. 2. quæſt. 2. ad octauum dicit, quòd magiſtris artium licet vendere labores ſuos, ſed non ſcientiam, ſiue veritatem, quæ ſpiritualis eſt. Vnde dicitur Prouerb. 23. Noli vendere ſcientiam. Sed in 2. 2. quæſt. 100. nullam fecit mentionem de hoc. Et ſic non dubito, illum reliquiſſe opinionem illam antiquorum. Atque adeò pro certo habeo, nec ſimoniam, nec aliud peccatum committi, ſi quis quomodocunque componat de pretio doctrinæ, aut ſcientiæ. Imo S. Tho. 2. 2. quæſ. 100. artic. 3. ad tertiam videtur idem dicere, quòd in quarto loco citato, ſunt verba eius, *Ille autem, qui habet ſcientiam, & non ſuſcipit cum hoc officium ex quo obligetur, alij vſum ſcientiæ licitè impendere*

pendere poteſt, & pretium ſuæ doctrinæ, vel conſilij accipere, non quaſi veritatem, aut ſcientiam vendens, ſed quaſi operas ſuas locans. Idem videtur expreſsè dicere quodlibeto 8. quæſt. 6. articulo 5. & Adria. vbi ſupra.

Sed nihilominus probatur concluſio: Quia in ſcriptura nunquam prohibetur emptio, aut venditio rei, eo quòd ſpiritualis ſit, ſed quia donum Dei, vt patet Actuum 8. & Matthæi 10. dicitur. *Euntes autem prædicate, dicentes, quia appropinquabit regnum cœlorum, infirmos curate, mortuos ſuſcitate, leproſos mundate, dæmones eijcite, gratis accepiſtis, gratis date.* Præterea quia ſi eodem modo eſſet prohibitum vendere hæc ſpiritualia, ſicut alia, non ſolùm veritatem ipſam, ſed nec laborem annexum, nec effectum doctrinæ liceret vendere, ſicut nec licet ſacerdoti vendere laborem docendi, & effectum artis, ſcilicet curationem infirmi. Præterea, quia ſi non liceret vendere, ergò nec emere, vtrunque enim eſt æqualiter illicitum: & tamen Prouerb. 23. dicitur, *Veritatem eme.* *Probatur cõcluſ. proxime poſita.*

Verum eſt etiam, quod Turrecremata in cap. *qui ſtudium.* 1. q. 1. tenet, quòd ſcientiam vendere, eſt ſimonia. Et citat Hugonem. imò ſanitatem vendere. Sed Caiet. in ſumma, titulo de ſimonia in principio, expreſsè tenet, quòd non dicitur res ſpiritualis, niſi à Spiritu ſancto, licet infrà regula ſexta, videatur dicere, quòd non licet vendere veritatem ſcientiarum. Et idem habet 2. 2. quæſt. 110. art. 3. ad ſecundum dubium: ſed contra iſtos omnes ſunt rationes factæ. *Sententia Ioannis de Turre cremata, & aliorũ reijcitur.*

Dubium tamen peculiare eſt de ſcientia Theologica, An liceat vendere doctrinam Theologicam ſecundum ſe. Et quidem Hoſtiẽſis in capitulo, *quia nonnullis.* de magiſtris: dicit, quòd Theologus habens prebendam, ſi aliquid exigat, eſt ſimoniacus, & Paludan. vbi ſupra concedens de alijs ſcientijs, de Theologica dicit, quod videtur, accipere aliquid pro Theologia, eſſe ſimoniam. Quod ſequitur Sylueſt. vbi ſuprà. Concurrentibus tamen duobus, primò quòd legatur ex officio magiſterij, ſecundò, quòd incidat pactum vel exactio. *Dubium 1. peculiare. Hoſtiẽſis, Paludani & Sylue. ſententia.*

Sed idem puto dicendum, quod de alijs ſcientijs, ſi intentio ſolùm feratur ad tradendum doctrinam, & non per modum conſilij ſpiritualis, quia non eſt donum Dei pluſquam Philoſophica diſciplina. Et Durand. & Adrian. indiſtinctè loquitur de ſcientia. Præterea, quia cùm temporale eſt annexum ſpirituali, non poteſt vendi temporale ratione *Authoris ſentẽtia.*

Digitized by Google

ſpiritualis,ſed ſolùm ratione ſui, vt patet. Atqui in Eccleſia labor doctrinæ nil valet,niſi ratione doctrinæ: ergo.

3. Concl. Tertia concluſio, Spirituale † in propoſito eſt, quòd vocatur donum Spiritus ſancti: quia Actuum 8. de hoc condemnatur Simon: quia voluit emere ſignum Spiritus ſancti:& Matth. 10.pręcipit Apoſtolis gratis dare, quòd gratis acceperunt. 6

Coroll. 1. Vnde ſequitur primum Corollar. Omnia,quæ Apoſtolus numerat 1.ad Cor.12.& ad Ephe.4. ſunt ſpiritualia iſto modo. *Diuiſiones*(inquit) *gratiarum ſunt, idem autem Spiritus, diuiſiones miniſtrationum ſunt*. Et infra, *Vnicuique autem datur manifeſtatio Spiritus ad vtilitatem, alij quidem ſermo ſapientiæ, alij ſermo ſcientiæ: alteri fides, alij gratia ſanitatum, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij diſcretio ſpirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio ſermonum*. Et ad Epheſ.4. *Aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem prophetas, quoſdam verò Euangeliſtas, alios autem paſtores, & doctores ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterij*. Omnia enim hæc ſunt gratia, & dona Spiritus ſancti.

Coroll. 2. Secũdum Corol. Omnia,quæ ſpectant ad ſalutem animę, dicuntur ſpiritualia in propoſito,patet:quia omnia,quæ ſpectant ad ſalutem animæ ſpiritualem, ſunt dona Dei, vel ſpectant,atque ordinantur ad dona,vel procedunt ex ipſis.

Confi. conclusionis & Corol. Confirmatur concluſio cum Corollarijs, Vbicunque in Scriptura reprehenditur emptio, aut venditio alicuius, ſemper eſt de aliquo ſpirituali hoc modo, vt patet de Balaam, de quo habetur Numeri 22. & Deuteronom. 23. qui condemnatur à Beato Petro 1. Petri 2. inde quia mercede conductus,voluit maledicere filijs Iſrael:& de Giez.4.Reg. & de Hieroboam 3. Reg.13. legitur, quòd conſtituebat ſacerdores pecunia,& pretio. In omnibus autem illis erat aliquid ſpirituale, vt gratia ſanitatis, ſpiritus propheticus, authoritas ſacerdotij, quæ omnia ſunt ſpiritualia, hoc modo: ergo ita capiendum eſt ſpirituale in materia Simoniæ. Et confirmatur: quia prohibitio Simoniæ ſumpta eſt ex Scriptura, ſed nec ſcientia, nec aliquod aliud bonum acquiſitum in Scriptura vocatur donum Dei, nec ſpirituale: imò nec ſancti antiquiores vnquam dicerent geometriam eſſe bonum ſpirituale: ergo nulla ratione Simonia conſiſtit circa illam. Confirmatur ſecundo, Nam ſi quis daret

ret beneficium pro ſcientia geometriæ, aut medicinæ, eſſet Simoniacus: ergo ſcientia non eſt ſpirituale, ſed temporale bonum. Et profectò ſi geometria eſt ſpiritualis, non licet eam vendere: ergo nec artes mechanicæ, ſcilicet ſartoriæ ſutoriæ poſſunt vendi. His accedit, quod S. Thom. 2.2.q.71. art.4. dicit, quod aduocatus in cauſſa iuſta poteſt vendere auxilium, & patrocinium, & conſilium.

Secũdum dubium pro declaratione definitionis eſt. Quid *Dubiũ 2. ad decl. definit. Simoniæ.*
7 † per emptionem, & venditionem intelligatur in definitione Simoniæ, vtrum ſcilicet intelligatur ſolus contractus, vbi interuenit aliquid temporale, vel abſolutè prohibeatur omnis contractus non gratuitus. Et quidem videtur primum: quia Act. 8. vbi primo videtur damnatum hoc crimen in nouo teſtamento, ſolum prohibetur pactum temporale, & Matth. 10. ſatis oſtẽdit Dominus idem prohiberi, ſtatim enim ſubiungit, *Nolite poſſidere aurum, neque argentum.* Et in veteri teſtamen. vt patet in locis vbi ſupra, non damnatur nec temporalis merces pro beneficio ſpirituali, vt de Giezi patet, & Balaam, & Hieroboam. Sed hoc non obſtante eſt concluſio.

8 Non † ſolùm emptio, & venditio rerum ſpiritualium, ſed omnino diſpenſatio, & permutatio non gratuita, eſt ſimoniaca. Hæc concluſio eſt Sancti Thomæ quæſt. 100. articulo 1. ad 5. & Adrian. quodlibet. 9. articulo 2. & Ricard. in 4. diſtinct. 25. & Palud. diſtinct. 5. & Syluest. verbo *permutatio.* §. 4. & fuit antiquiſſima: vnde etiam Cantor Pariſienſis doctor antiquus definit ſimoniam, quòd eſt ſpiritualium acceptio, vel collatio non gratuita. Et Ricar. ſpecialiter dicit, quod non licet duobus adultis paciſci inter ſe, vt a ſe inuicem baptizentur. Probatur concluſio ex cap. *quæſitum*, de rerum permutatione, vbi diſertè continetur, quod permutationes præbendarum continent ex pactione partium labem ſimoniæ. Et cap. *cùm olim.* Innocent. 3. reprobauit Archidiaconum, & Præpoſitum ex eo, quod inter ſe commutaſſent: & ratio eſt: quia talis permutatio non gratis fit, & per conſequens prohibetur Matthe. 10. Præterea illud eſt vitioſum, & non videtur aliud peccatum, quam ſimoniæ: ergo eſt ſimonia. Maior patebit inferius latius. Sed pro nunc probatur, quia ſpiritualia dantur propter vtilitatem communem, vt Apoſtolus ait prima ad Corinth. 12. & ad Epheſ. 4. *Ad conſum.* *Concl. authoris.*

conſummationem ſanctorum in opus miniſterij, in ædificationem corporis Chriſti. Sed ſi liceret huiuſmodi commutationes facere, poteſtates ſpirituales non diſtribuerentur pro vtilitate communi, ſed in fauorem priuatorum hominum: ergo illud eſt illicitum, de quo tamen vberius paulò poſt diſſeremus.

Quid intelligatur per annexũ ſpirituali, varia opiniones. Sequitur in definitione, Vel annexum ſpirituali. De hoc, vt nil ſit extra controuerſiam, ſunt etiam variæ opiniones. Nam quidam intelligunt per ſpirituale, quod ex natura rei eſt ſpirituale, vt ſacramenta, & eorum effectus: per annexum autem ſpirituali illud, quod per accidens, id eſt, de iure poſitiuo habet aliquid ſpiritualitatis. Sed communior expoſitio doctorum eſt, vt per annexum ſpirituali intelligantur illa, quæ ad ſpiritualia ordinantur, vt vaſa, & ornamenta ſacra. Ita exponit S. Tho. 2. 2. q. 100. art. 4.

Reſtat in definitione illa particula, ſtudioſa voluntas, in qua illud ſolum dubitari poteſt, cur potius ſimonia definiatur per actum voluntatis, quàm homicidium, aut alia vitia, cùm æquè ex ſola electione voluntatis ſint aliqui rei homicidij, aut adulterij ſecundum illud, *Qui odit fratrem ſuum, homicidia eſt*, aut, *Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt*, &c. Ad hoc dico, quod occaſio huius fuit, quod Simon magus conatus quidem fuerit donum Dei pecunia poſſidere, ſed opere non perfecerit, ideo in definitione ſimoniæ ponitur, Non opus ipſum, ſed voluntas, vel ſtudium: hæc ſpectant ad qualemcunque definitionis intelligentiam.

Ad q. principalem reſpõdetur. Nunc redeundo ad quæſtionem principalem: Vtrum ſimonia ſit licita, ſit prima concluſio. Simonia eſt † illicita. 9

1. Concl. Hæc eſt nota ex Euangelio, & ex ſententia omnium Sanctorum, & doctorum: ſed quo iure, ſit ſecunda concluſio.

2. Concl. Simonia † eſt prohibita iure diuino: hæc etiam eſt nota, 10
tum ex veteri, tum ex nouo teſtamento, vt patet ex locis ſuperius allegatis Matt. 10. Actuum 8. 1. Petri 2. Damnatur Balaam. *Errauerunt*, (inquit) *ſecuti viam Balaam ex Boſor, qui mercedem iniquitatis amauit*. Et de eodem Iudas in Epiſtola, *Væ illis, qui in via Cain abierunt, & in errorem Balaam mercede effuſi ſunt*. & Ioan. 2. *Cùm feciſſet dominus quaſi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo, oues quoque, & boues, & menſas numulariorum ſubuertit, & his qui vendebant columbas, dixit, Auferte*

iſta

iſta hinc, & nolite facere domum patris mei domum negotiationis; ſimoniaci autem iſti videntur eſſe pernicioſiſſimi negotiatores in domo Dei. Imò quibuſdam non ſine cauſſa Iudæ videntur eſſe non diſſimiles: ille enim redemptorem Chriſtum vendit, iſti dona illius.

11 Tertia concluſio, Simonia † eſt prohibita iure naturali. Probatur, quia lex noua nulla præcepta negatiua continet præter præcepta legis naturæ, vt S. Tho. videtur ſentire, tum alibi, tum 1.2.q.10.art.1.& 2. nec etiam præcipit affirmatiua, niſi de Sacramentis, & de fide: ideo vocatur lex libertatis, Iacob.1. ergo prohibitio ſimoniæ non eſt ſuperaddita in nouo teſtamento de iure naturali. Et mirum eſſet, quod hoc ſolum nouum mandatum inueniretur in nouo teſtamento, nec Balaam item peccaſſet hoc peccatum, qui ſolùm lege naturali tenebatur. Præterea ſi hoc fuiſſet nouum præceptum, merito Simon magus excuſari potuit, ſcilicet per ignorantiam. *3. Concl.*

Præterea rationes, quæ fiunt a doctoribus de Simonia, procedunt iure naturali. Quarum prima eſt: quia ſpirituale non poteſt compenſari aliquo temporali: vnde de ſapientia dicitur Prouerb.3. quòd *pretioſior eſt cunctis opibus*. Et idē iudicium eſt de quocunque dono diuino. Secunda, Quia homo non eſt dominus bonorum ſpiritualium, ſecundum illud 1. ad Corint.4. *Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myniſteriorum Dei.* Tertia: quia quæ gratis accepta ſunt, ſicut, & alia, quæ ſola benignitate mortalibus ſunt collata, debent gratis communicari, vt aqua, ſol, & alia, quæ ſine operibus noſtris conſtant. Quarta: quia data ſunt a ſolo Deo. Nam videtur iure gentium, quod piſces maris, & feræ omnibus ſint communes. Præterea ſi omnia dona Dei data ſunt ad vtilitatem communem, vt patet 1. Corint. 12. & ad Eph.4. ergo iniuriam facit, qui in priuatam commoditatem vult ea vendicare. Præterea a poſteriori, quia ſi permitteretur huiuſmodi emptio, & venditio, eſſet calamitas, & perditio rerum Eccleſiaſticarum, quarum dominatores, gubernatores, & adminiſtratores non eſſent meliores, ſed ditiores, & auidiores. omnes, inquam, hæ rationes procedunt ſtando iuri naturali, iſta eſt concluſio communis omnium doctorum, S. Thom. 2.2.q.100.art.2.& Armach.libro 10. cap.9.& Adrian.quodlibet.9.

Omnes rationes allata ab authoribus de ſimonia, procedunt ex iure naturali.

Sed

Dubium maius circa concluſionē proximam.

Durandi ſentētia, duabus rationibus potiſſimū probatur.

Sed maius dubium eſt, Vtrum † ſimonia omnis ſit prohibita iure diuino, an aliqua ſit ſolùm iure poſitiuo. 12 Durand. quidem in 4.d.25.q. negat, eſſe aliquam ſimoniam ſolùm iure poſitiuo. Et probat aliquot rationibus, ſed duæ ſunt potiſſimæ. Prima, Si aliquid eſt malum ſolùm, quia prohibitum iure poſitiuo, non eſt alia ſpecie, niſi ſolùm inobedientiæ: ſi ergo eſſet aliqua emptio, & venditio illicita, ſolùm, quia Eccleſia prohibuit, non eſſet vitium ſimoniæ, ſed ſolum peccatum inobedientiæ. Et poteſt confirmari, Eccleſia prohibet vendi bona temporalia Eccleſiarum, & monaſteriorum, & tamen talis venditio, etiam contra ius, non eſt ſimonia. Et hoc videtur dicere S.Thom. 2.2.quæſt. 100.art.4. Secunda ratio, Nam ſimonia non poteſt eſſe, niſi de ſpirituali re: ſed non eſt ex inſtitutione Eccleſiæ, ſed ſuapte natura, quod aliquid ſit ſpirituale, nec ne: ergo nulla ſimonia eſt ſolum de iure poſitiuo.

Cōtraria eſt cōmunis ſententia doctorum.

In contrarium eſt communis ſententia doctorum, qui ponunt diſtinctionem, quod aliqua ſunt ſimoniaca de iure diuino, & aliqua de iure poſitiuo. Hæc eſt diſtinctio gloſſæ in c.*ex parte*, de officio delegati, quam ſequitur Ioan. Andr. & Hoſtienſ. idem dicit Antonius de Butr. & Ioan. de Imol. c.de ſimonia eandem ponit Arch. & Adr.& Syl.§.2.& 4.& Caiet.opuſ.de ſimonia. & in ſumma, & videtur excerpta ex c.*Saluator* 1.q.3. vbi Vrbanus Papa determinat ſimoniam, eſſe emere, aut vendere quamlibet rem Eccleſiaſticam, inter quas, aliquas numerat, quæ profectò nihil ſpirituale videntur habere, vt eſt præpoſitura, œconomia, caſtaldatus, & aliqua huiuſmodi. Palud.diſt.25. q.4.reſpondet quidem ad rationes Durand. ſed putat opinionem eius eſſe probabiliorem, & tutiorem.

Diſtinguitur duplex ſenſus quæſtion.

Ego credo, quod diſtinctio iuriſtarum in hac materia eſt bona, & neceſſaria. Quare notandum, quod quæſtio propoſita, Vtrum omnis ſimonia ſit de iure diuino, poteſt dupliciter intelligi. Vno modo in ſenſu compoſito: Vtrum ſit in poteſtate Eccleſiæ, quod aliquis contractus ſit ſimoniacus, & tamen non ſit illicitus: & quantum ad hoc ſit prima concluſio.

Nulla † ſimonia iſto modo eſt prohibita ſolùm iure poſitiuo. 13 Hæc patet clarè, Quia non dicitur ſimonia, niſi ſit indebita emptio, aut venditio rei Eccleſiaſticæ, & ſi eſt legitima, non eſt ſimonia. Neque hæc quæſtio habet locum

in

Digitized by Google

in iſto ſenſu, ſed ſolùm in ſenſu diuiſo, hoc eſt, an aliquis contractus, qui nunc non eſt ſimoniacus, ſit ſimoniacus, vel poſſit fieri per ius poſitiuum. Et de hoc ſit ſecunda concluſio.

14 Aliqua † ſunt ſpiritualia, & ſolum iure poſitiuo. Probatur: Sunt enim in Eccleſia vaſa ſacra, & veſtes ſacræ: in quarum emptione non committeretur ſimonia, niſi haberent aliquid ſpiritualitatis, ex hoc, quod ordinantur, & dicantur ad ſacra, quæ ſolum habent ex inſtitutione Eccleſiæ, & Eccleſia poſſet facere, vt iſta non eſſent dicata illi miniſterio, nec eſſent vaſa ad illum vſum: præterea illa habent id ex dono Dei, & calix, & ara habent deuotionem, ſicut templum. *2. Concl.*

15 Tertia concluſio: Emptio † aut venditio iſtorum eſt prohibita iure diuino. Hæc concluſio eſt contra Doctores, ponentes illam diſtinctionem, qui illam ſimoniam prohibitā ſolùm ponunt iure poſitiuo: vt vendere calices, & ornamenta. Sed probatur concluſio, quia miniſterium, & officium illorum eſt verè ſpirituale: ergo ſi ratione illius venduntur, aut emuntur, eſt ſimonia, ſicut benedictio aquæ eſt ſolùm de iure poſitiuo, & tamen eſt verè ſpiritualis, & ſi ratione illius emeretur, eſſet vera ſimonia prohibita iure diuino, ſicut ſi quis emeret ipſum ſacramentum. Et ita ponit Maior, & Sylueſt. & Ant. de But. & alij, qui vocant ſimoniam ſolùm iuris diuini, quoniam eſt ſpirituale ex natura ſua. Confirmatur clarè, quia etiam ſubdiaconatus, & fortaſſe diaconatus ſunt in Eccleſia ſolùm de iure poſitiuo, & tamen non eſt dubitandum, quin conſecratio illius miniſterij empta, aut vendita, ſit ſimoniaca de iure diuino, & ita eſt ſpiritualis conſecratio ipſa calicis, ſicut conſecratio diaconi. *3. Concl. Intelligit Ioannem Andreā, Hoſtiēſē, & alios paulò ante citatos.*

Vnde infero corollarium, quod non minus eſt ſimoniacum de iure diuino, recipere aliquid pro conſecratione calicis, aut benedictione veſtium, quàm pro conſecratione ſacerdotis. *Corollar.*

16 Quarta concluſio, Aliqua † ſimonia eſt omnino præcisè de iure poſitiuo. Quia aliqua ſunt, circa quæ contingit ſimonia, quæ reuera nihil ſpirituale continent, neque ordinantur propriè ad aliquid ſpirituale, ſed ſolum ſunt annexa de iure poſitiuo rebus ſpiritualibus, talia ſunt, quæ continentur in illo cap. *Saluatur*, vt Oeconomia, Caſtaldatus, præpo- *4. Concl.*

Digitized by Google

præpoſitura, quæ omnia ordinantur potiùs ad adminiſtrationem temporalium, quàm ſpiritualium: præterea adminiſtratio hoſpitalium, in qua nihil ſpirituale videmus contineri. Et fortaſſe idem iudicium eſt de ſepultura, quia non videtur continere, nec ordinari ad aliquid ſpirituale: in iſtis, inquam, nulla eſt ſimonia, niſi quia propter concomitantiam cum rebus ſpiritualibus prohibita ſunt vendi. Et intelligatur differentia inter hæc, & alia, de quibus in proxima concluſione.

Explicat author magis ſuã ſententiã.

Dico, quod ſi calix conſecretur, aut aqua bene dicatur ſine quacunque noua prohibitione Eccleſiæ, erit ſimoniacũ emere, aut vendere illa: ſed adminiſtrationem hoſpitalis, aut officium procuratoris, aut Oeconomiam Eccleſiaſticã, non erit ſimoniacum emere, aut vendere, niſi quia Eccleſia prohibuit, ſicut poſſet non prohibere. Confirmatur, Sicut ſimonia eſt quædam irreuerentia, & violatio rerum ſacrarum, ita eſt ſacrilegium: ſed eſt ſacrilegium aliquod, quia eſt prohibitum a iure diuino, ſi quis abutatur Sacramentis, aut aliquid de ſe turpe in loco ſacro faceret: aliquando autem eſt de iure poſitiuo, vt eripere hominem ab Eccleſia, quod eſt præciſè de iure poſitiuo: ita etiam non inconuenit, quod ſit aliqua ſimonia præciſè de iure poſitiuo.

Videtur author probare hac in re Armachani ſententiam.

Verum eſt, quod apud doctores antiquos, vt apud Altiſiodorenſem, Alexand. & D. Tho. non inuenio hanc diſputationem, nec vnquam inuenio apud S. Thom. quòd ſit ſimonia, emere, aut vendere huiuſmodi officia. Armach. lib.10.cap.16.dicit, Quod ſi qua ſunt officia, aut beneficia, quæ nullam curam omnino regiminis habent annexam, ordinantur omnino ad adminiſtrationem ſpiritualem: non video, inquit, in talium emptione, & venditione ſimoniam poſſe committi. Vnde, & de præbendis canonicorum non inuenit modum, quomodo poſſent emptiones, aut venditiones illarum eſſe ſimoniacæ, niſi capitula habeant ſpiritualem iuriſdictionem, ſaltem in eos, qui de collegio ſuo ſunt, & qui habent, vt ipſe putat, authoritatem prædicandi: vnde re vera in illis officijs, vbi nihil eſt propriè ſpirituale, non eſt propriè ſimonia, ſed tamen eſt prohibita iure emptio, & venditio. Confirmatur, Nam aliqua eſt emptio, & venditio nunc licita, quam ſi Eccleſia prohiberet, eſſet ſimoniaca. Si enim Eccleſia prohiberet propter reuerentiam

tiam

tiam Sacramenti, ne calices venderentur, etiam pro materia, eſſet ſimonia: ergo aliqua ſimonia poteſt eſſe ſolum de iure poſitiuo.

17 Sed eſt dubium, An † circa ea, quæ ſunt verè ſpiritualia, & ſecundùm ſe, & de iure diuino, ſit aliqua ſimonia de iure poſitiuo, vel omnis ſit de iure diuino. Eſt quinta concluſio, Aliquis contractus, vel permutatio ſpiritualis ſecundùm ſe eſt ſimoniaca ſolùm de iure poſitiuo. Probatur, Permutatio mutua beneficiorum ſine authoritate ſuperioris eſt ſimoniaca, vt ſuprà probatum eſt, & ſolum de iure poſitiuo: & beneficium eſt res ſpiritualis, ſaltem vbi eſt cura animarum: ergo. Antecedens probatur. Et primò oſtendo, quòd non eſt ita prohibitum de iure diuino permutare ſpirituale pro ſpirituali, ſicut ſpirituale pro temporali. Patet, quia multa licent in permutatione præbendarum, quæ non licent in ordine ad aliquod temporale. Primùm licet dare beneficium pro ſpe alterius, quod non licet pro ſpe temporalis commodi. Præterea licet conuenire de permutatione. Præterea licet renuntiare conditionaliter in fauorem alterius, qui permutaturus eſt, & non aliter. Præterea licet exprimere cauſſam, & in ſumma licet omnia facere, quæ fierent, ſi commutaretur domus pro agro. Hoc excepto, quòd pro forma (vt aiunt) omnia referantur ad Papam, vel Epiſcopum. Hæc autem nec ſomniare quidem licebit, ſi quis vellet permutare beneficium pro agro: ergo non eſt idem permutare temporale pro ſpirituali, & ſpirituale pro ſpirituali.

Aliud dubium cui reſpondet. 5. Concl. Probatur concluſio multipliciter.

Dico autem hæc licere, id eſt, ſine vitio ſimoniæ fieri, nõ diſputando de alio peccato. Innocent. in cap. *quæſitum.* tenet, quòd in præbendis eiuſdem Eccleſiæ poteſt fieri permutatio ſine licentia ſuperioris. Et quamuis hoc non recipiatur, & oppoſitum teneat Hoſtienſ. & Ioannes de Imola in capite finali de rerum permutatione: & Ioannes Andreas, Quia in permutatione rerum eſt noua collatio: vt c. *vnico.* de rerum permutatione, in 6. tamen ſignum eſt, quod illud de ſe non eſt ſimoniacum. Præterea doctores concedunt, quod cùm agitur de ſola permutatione Eccleſiarum, vt vnus Epiſcopus concedat vnam parochiam pro alia ad dirimendàs lites. Imò S. Thom. diſtinct. 25. quæſt. 3. artic. 3. ad octauum dicit, quod ſi permutationes huiuſmodi fiant pro aliquo terreno commodo, ſunt ſimonia-

Permutatio rerum ſpiritualiũ poteſt per ſe fieri ſine peccato ſimoniæ.

ſimoniacæ, ſecus autem ſi ſint pro commodo ſpirituali.
de ſi eſt periculum de ſimonia, hoc eſt propter tempora
annexum. Præterea quis dubitat, quin iure poſſet conc
quod permutationes,quæ fiunt authoritate ſuperioris,
ſent fieri ſola voluntate partium,ſaltem in caſu, & tunc
eſſet ſimonia eo modo quo nunc eſt?

Rurſum probatur eadē concluſ. multipliciter. Præterea principaliter probatur concluſio,quia Act
8. cap. certum eſt, non condemnari permutationem v
ſpiritualis pro alio: nec Matth. 10. videtur prohiberi
merces, vel pretium temporale,vt patet ex eo, quod po
la verba: Gratis accepiſtis, ſequitur, Nolite poſſidere
rum nec argentum. Et ita exponunt illum locum H
Chryſ. Greg.Remig. & gloſſa, & alij doctores, nulla
tione facta de alia permutatione ſpirituali pro ſpirit
nec in veteri, aut nouo teſtamento locus inuenitur, v
poſſit damnari, aut reprehendi huiuſmodi permu
Item rationes contra ſimoniam non videntur proced
contra huiuſmodi permutationes rerum ſpiritualium
enim videtur, quid habeat inhoneſtum, vt compona
cum, vt ores pro me, & ego pro te, vt abſoluas me, au
dias confeſſionem meam, & ſis confeſſor meus, & eg
tuus: nec ſufficit dicere, quod hoc eſt per modum p
quia certum eſt, quod non licet componere,vt abſolua
vt dem tibi pecuniam, eo modo,quo licet paciſci,vt ſ
feſſor meus, & ego ſim tuus, maximè vbi iſta fiunt pr
iori vtilitate vtriuſque, v. g. vt tu legas in parochia n
& ego prædicem in tua. Præterea ex hoc nulla iactu
quitur in Repub.Chriſtiana, ſicut in commutationib
rebus temporalibus. Præterea,ſicut ſuperius argue
Sicut ſimonia eſt quædam iniuria, & abuſus rerum
tualium: ita ſacrilegium. Sed circa res de ſe ſacras
quod ſacrilegium ſolum de iure poſitiuo, vt ſi quis ce
ret ſine ara, & ſacris veſtibus, aut non ieiunus comn
ret:ergo ſimiliter erit aliqua ſimonia circa ſpiritual
ſolùm contra ius poſitiuum. Præterea certum eſt, qu
qua licent nunc circa ſpiritualia per ſe, quæ eſſen
niaca, ſi Eccleſia prohiberet, vt exigere ſtipendi
Sacramento, aut adminiſtratione Sacramentorum,
ciſci de pretio in neceſſitate (vt infrà dicetur) quæ et
ſimilia eſſent ſimoniaca,ſi Eccleſia prohiberet.

Innocentij Innocent. & Verbericus dicunt, quod in co

beneficiorum poteſt prelatus paciſci, & exigere aliquid ſpirituale. Præterea Doctores antiqui nil loquuntur de iſta commutatione vnius ſpiritualis pro alio, nec Magiſter ſententiarum, nec Armachan. Preterea definitio communis nil dicit de hoc: ergo videtur, quòd ſimonia, quæ contingit in permutatione vnius ſpiritualis pro alio, non ſit de iure diuino.

Verberiel ſententia probatur.

Vnde neſcio, an certum ſit, quod dicit Richard. quod ſi duo adulti paciſcantur, vt inuicem ſe baptizent, ſit ſimoniacum: potius credo, quod de ſe non eſſet illicitum: & cum de hoc non habeatur ſpiritualis prohibitio, niſi in materia prebendarum, puto quod non eſt formidandum in illis ſpiritualibus componere, vel paciſci: quare non video, quod ſimoniacum eſſet, ſi commutaretur calix conſecratus pro ara conſecrata ratione conſecrationis, aut reliquiæ beati Petri pro reliquijs beati Dominici Maior in 4. diſtinct. 25. quæſtio. ad 4. dicit, quod tranſlatio, & permutatio beneficiorum non eſt ſimoniaca, ſed propter periculum ſimoniæ, & fraudis, iura hoc prohibent. Et ſimpliciter vnum ſpirituale pro alio non eſt illicitum.

Richardi ſententia reijcitur.

Ioan. Maior facit cum authore.

Ex his patet, quod conſtantius loquutus eſt Durandus, quam alij, vt Maior. quia Durand. non admittit ſimoniam, niſi circa vere ſpiritualia, nec meminit ſimoniæ in alijs officijs, neque ſpiritualis pro ſpirituali. Vnde negat diſtinctionem. Et Maior, qui negat ſimoniam circa illa officia, vel circa ſpiritualia pro ſpirituali, debuit etiam non recipere diſtinctionem. Imò Maior diſt. 25. qu. 6. dicit, quòd in ſpiritualibus alijs licet commutare vnum ſpirituale pro alio, vt Miſſam pro Pſalterio.

Durãdus Cõſtãtius de hac rẽ loquitur, quã alij.

Ex quibus omnibus ſequitur Corollarium primum, In ſpiritualibus ſolùm impropriè, & de iure poſitiuo, vt in hoſpitalibus, in ſepulturis, & officijs Eccleſiaſticis, quæ nil ſpirituale de ſe continent, ad iudicandum, an aliquis contractus ſit ſimoniacus, habenda eſt ſolùm ratio, & conſideratio iuris poſitiui: quidquid enim iure conceditur, permittitur in Eccleſia per ſe loquendo. Vnde circa illa quando non eſt certum, vtrum ſit ſimonia, conſulendum eſt ius ſcriptum, atque adeò ſi non conſtet, eſſe ſimoniam, declinandum eſt potius in partem mitiorem, & abſoluendum magis, quam condemnandum, maximè cum agitur de pœna, & reſtitutione, quicquid dicant gloſſæ.

Corollar.

C Secun-

Digitized by Google

Coroll. 2. Secundum Corollarium, Eodem modo in permutationibus ſpiritualium pro ſpirituali non eſt damnatum iure poſitiuo, nec eſt damnandum, nec extendendum, ſed potiùs reſtringendum, quia eſt odioſum.

Coroll. 3. Tertium Corol. Circa ſpiritualia propriè ſpiritualia, ſiue de iure diuino, ſiue poſitiuo, vbicunque interuenit pretium temporale, nil opus eſt conſulere ius poſitiuum, ſed iudicandum eſt iure diuino.

Diſt. iuriſconſultorum in hac materia neceſſaria, & vtilis. Ex his patet, diſtinctionem illam Iuriſtarum de ſimonia de iure diuino, & poſitiuo eſſe neceſſariam, & vtilem in hac materia, ſi ſanè intelligatur.

Reſpondetur. *Ad ar. 1.* Ad argumenta autem in contrarium reſpondetur ad primum, Falſum aſſumitur, & contra totam Philoſophiam moralem. Sicut enim lex diuina conſtituit aliquid non ſolùm in ſpecie obedientiæ, aut inobedientiæ, ſed in ſpecie alterius virtutis determinatę, ita & lex humana. Et ſicut adulterium eſt intemperantia, quia prohibitum lege diuina, ita comedere carnes in quadrageſima non eſt inobedientia, ſed intemperantia (niſi fiat in contémptum) ſicut extrahere hominem ab Eccleſia non eſt inobedientia, ſed verum ſacrilegium. *Ad ar. 2.* Ad confirm. dico, quod Eccleſia non prohibet vendi bona Eccleſiaſtica, tanquam ſacra, aut Eccleſiaſtica, ſed ſicut prohibet vendi bona pupillorum: & ideo non eſt ſimonia, quia non ſunt ad miniſteria ſpiritualia, ſed ad ſuſtentationem temporalem.

Dubium incidens. Ad ſecundum, dato, quod ita ſit, quod Eccleſia non poſſet facere ſpirituale per legem, quod non erat ſpirituale, poteſt tamen annectere ſpiritualibus, & eiſdem legibus ſubijcere, & ita facit de aliquibus, vt ſupra expoſitum eſt, & hoc ſatis eſt, vt ſit contractus ſimoniacus, de iure ſolùm poſitiuo.

Sed an in permutationibus prębendarum, ſi aliqua prębenda eſt pinguior, poſſit aliqua pecunia interuenire ad compenſandum temporale, vt de prębenda mille aureorum in reditu pro prębenda quingentorum aureorum, an liceat componere, vt des mihi mille aureos, qui dicuntur penſio pecuniæ numeratæ: *Reſp. Angeli.* Reſpondit Angelus in ſumma, in verbo, permutatio. §. 6. dicens, hoc notaſſe Panorm. in cap. ad quæſt. de rerum permut. quando, ſcilicet, datur ratione temporalium, ſecus ſi ratione iurium, aut dignitatis ſpiritualis, quæ eſt maior in vno, quam in alio. *Refellitur ab Adr. & authore.* Sed Adr. quodl. 9. ad 8. principale, dicit, Angelum vehementer erraſſe in hoc, nec

Panorm.

Panor. vnquam hoc cogitaſſe,nec tex. loquitur de tali compenſatione vnius prębendę cum alia, ſed de permutatione poſſeſſionum,quæ poſſidentur iure proprietario, quæ vendi poſſunt per ſe, & per conſequens permutari, ſed non beneficijs admixtæ. Probatur, Nam ſi quis permutaret prębendam nullum habentem redditum, poſſet dare mille aureos, vt haberet prębendam ducentorum aureorum in redditu. Non dubito quin ſit falſa opinio Angeli.

Poſtquam ergo ita eſt, quòd ſimonia eſt illicita non ſolùm iure diuino, ſed humano, dubitatur, quis primus hoc crimen inceperit. Videntur enim doctores dicere, quòd primus author, & inuentor fuit Simon ille, damnatus à beato Petro,quòd ex ipſo nomine apparet:& videtur,quòd in lege naturæ cadere non potuerit, cùm illic non eſſet aliqua poteſtas propriè ſpiritualis. *Dubium.*

18 Sed his non obſtantibus eſt prima concluſio. In lege † ſcripta potuit eſſe,& fuit hoc vitium. Probatur:quia erant ſacramenta, & ſacerdotia, quæ,licet non haberent illam efficaciam ſpiritualem, quam habent in lege Euangelica, tamen erant ordinata ad illum finem ſpiritualem, & per conſequens negotiatio illorum erat prohibita iure diuino. Et quod ita fuerit:patet de Giezi 4.Reg.5.de quo legitur,quod accepit duo talenta à Naaman Principe militiæ regis Syriæ, quem Eliſeus à lepra curauerat: & de Hieroboam, de quo legitur 3.Reg.13.quòd fecit de nouiſſimis populi ſacerdotes excelſorum,& quicunque volebat, implebat manum ſuam, & fiebat ſacerdos. Et 2.Machab.4.de Iaſone fratre Oniæ,legitur, quòd dedit Antiocho argenti talenta trecenta ſexaginta,vt fieret ſacerdos,& 2.Macha. 14. legitur de Alcimo, quòd venit ad regem Demetrium,offerẽs coronam auream, & palmam, vt conſtitueretur ab eo ſummus ſacerdos, quòd & factum eſt. Omnes(inquam)illi vno peccato peccauerunt cum Simone Mago. *Reſpon. authoris 1. Concl.*

Quanquam de omnibus illis, ſaltem de Giezi, Hiero. & Iaſone videatur poſſe dubitari. Nam ſi Giezi fuit ſimoniacus,qui recipit:ergo, & Naaman qui dedit duo talenta, qui tamen non reprehenditur à Scriptura. *An Giezi peccauerit ſicut Simõ Magus.*

Ad hoc reſpondet Armacha.lib.10.c.21.quòd(vt conſtat) Naaman gratis dedit ad ſuſtentationem viri Sancti. Sed Giezi fraude accepit,dicens ſe ab Eliſæo miſſum, vt peteret ab eo. *Reſpõſ.ex Armach.*

Digitized by Google

An Hierob. & Iaſon ad miſerint peccatum Simoniæ. Sed maius dubium videtur de Hieroboam, & de Iaſot qui nullam poteſtatem emerunt, aut habuerunt, cùm eſſe Sacerdotes Idolorum, & poteſtatem acceperunt à tyrann qui nullam dare poterant.

Reſpõſ. ex Adriano, & Paludano. Ad hoc Adria. in quod. 9. de Hierob. & Palud. in 4. diſt. etiam de Hieroboam, & de Iaſone dicit, quòd re vera i eſt, quòd quantum fuit ex obiecto, nullum peccatum fui moniæ, ſed fuit ſolùm ex intentione: quod ſufficit ad pe tum, & quantum ad ſpeciem, & quantum ad culpam. de & beatus Auguſt. 1. q. 1. *Sicut eunuchus*, dicit, quod igni crificij, qui per ſeptuaginta annos Babylonycæ captiuit ſub aquis vixerat, extinctus eſt Antiocho vendente facer tium Iaſoni.

2. Concl. Secunda concluſio, In † lege naturæ potuit eſſe, aut peccatum ſimoniæ. Probatur, quia fuit verum Sace tium, vt patet de Melchiſedech. Gen. 14. & ad Hebr. 7. Pſal. 109. ergo negotiatio eſſet ſimoniaca: & propterea eſt dubitandum, quin haberent multa Sacramenta or ta duntaxat ad finem, & ſalutem ſpiritualem, & per c quens emptio, aut venditio illorum eſſet ſimoniaca de diuino. Et quòd etiam fuerit, patet de Balaam Prophe Num. 22. & 2. Petri 2. & in Epiſtola Iudæ, licet de Ba poſſit dici, quòd non peccauit, niſi quia iniquè voluit a contra Iſrael.

Dubium. Dubitatur, an † inter Paganos, & idololatras pot eſſe hoc crimen ſimoniæ. Videtur enim quod non, cùm la potuerit eſſe apud eos poteſtas ſpiritualis, nec aliqu rè ſpirituale.

Reſponſ. Ad hoc reſpondet tertia concluſio, Emptio † aut v tio ſacerdotij apud idololatras non ſolum fuit ex inte ne, ſed etiam ex obiecto verum crimen ſimoniæ. Prob

3. Concl. Nam, vt diſputaui in quadam relectione, in lege natur poteſtas apud populum, aut apud principes conſtit viros Sacerdotes, quomodo etiam fuit Melchiſedec que propter idololatriam amiſerant hanc poteſtatem quòd Sacerdotes gentilium erant veri ſacerdotes, habebant legitimam facultatem gubernandi populu ſpiritualibus, quanquam illi abuterentur illa poteſt cultum dæmonum: & ita negotiatio, & ambitio ill pro tali ſacerdotio erat peccatum, & eiuſdem rationis nunc eſt.

Et nota, quod Hieroboam, & Iaſon fuerunt ſimoniaci nõ ſolùm ex intentione, vt putant Adrian. & Palud. propterea quòd illa eſſent ſacerdotia idolorum: ſed reuera, quia nec Hieroboam, neque Antiochus tradere poterant talem poteſtatem, cùm eſſent tyranni.

Corrigitur ſentẽtia Adriani, & Palud.

Et ex his patet, quòd & Cæſar, & illi, qui per largitionem conſequuti ſunt inter ſuos ſacerdotia, idem peccatum peccauerunt, ſicut Simon. Secus autem videtur iam, vel apud Iudæos, vel apud Paganos, apud quos expirauit poteſtas omnis ſpiritualis, atque adeò non videtur, quòd eſſe poſſit peccatum ſimoniæ ex ſubiecto.

Dubium grauiſſimũ, quid per temporale intelligatur.

Sed adhuc circa definitionem propoſitam, ſicut determinatum eſt, quid pro ſpirituali intelligatur, eſt dubium longè grauiſſimum, quid per temporale intelligatur. Poſtquam conſtituimus non eſſe ſimoniacum per ſe, & iure diuino, niſi interueniat aliquid temporale, deſcendendo di-
22 ſtinctius, quæritur, An † ſi quis timore, conſanguinitate, precibus, fauore, aut obſequio recipit, aut adminiſtrat ſpiritualia, ſit ſimoniacus.

An timor intelligatur nomine rei tẽporalis pro part. affir. vidẽtur ſtare D. Bonauent. Durand. Adrian. Angel. Maior. Diu. Tho. Et confirmatur eadẽ pars ratione.

Et primò de timore D. Bonau. 4. d. 25. tenet, quòd dare beneficium ratione timoris eſt ſimonia. Pręterea Durandus diſtinctio. 25. q. 4. dicit, quod etiam ſi det digno, quo ad Deum eſt ſimonia. Idem dicit Adrian. quodlib. 9. art. 2. & proponit non ſolum ratione timoris de malo temporali, ſed etiam ratione indignationis. Idem habet Angelus, verbo, ſimonia. §. 3. & Maior expreſsè, diſt. 25. q. 3. & S. Thom. in 4. d. 25. q. 3. ad 3. dicit, quod ſi ſpiritualiter mouetur propter timorem, manifeſtè eſt ſimoniacus. Pręterea, ex cap. *nemo*, de ſimonia. Et probatur, quia qui taliter dat, non liberaliter dat, ergo eſt ſimoniacus, & confirmatur ex Cicerone 2. Rhetoricorum, Qui metu mortis facit, nõ liberaliter facit. Item carere malo eſſet ratio boni. Item, talis defenſio eſt æſtimabilis pretio.

23. Sed hoc non obſtante eſt prima concluſio, Conferre † ſpirituale ſine reſpectu ad aliud commodum, vel incommodum temporale, timore indignationis, non eſt ſimoniacum. Probatur. Talis dat gratis, id eſt, non pretio aliquo modo, ergo non eſt ſimoniacus. Probatur, quia ex hoc, quòd aliquis timeret offendere regem, non recipit, aut admittit aliquid temporale. Pręterea ſi quis timore orat, celebrat, confitetur, non eſt ſimoniacus, neque qui abſoluit, &

Concluſ. authoris.

tamen hæc ſunt maximè ſpiritualia.

2. Concl. Secunda concluſio, Non † videtur malum dare ſpiritua- 24
le digno ex timore. Probatur eodem modo, quia neque celebrare:neq; communicare ex timore,eſt peccatum.Tempore enim,quo aliàs non teneor communicare, aut confiteri, ſi timore pœnæ impoſitæ à prelato confiteor, nullum eſt peccatum. Suppono enim in preſentia,quòd opus ex timore ſeruili aliàs bonum, non eſt peccatum, contra Lutheranos. Preterea facere iſta ad vitandum pœnam inferni, non eſt peccatum, quia timor,etiam ſeruilis,eſt donum Spiritus ſancti,ſecundùm S.Th.2.2.q.19. art.4. & 6. & glo. ad Rom. 3. Preterea incutere iſtum timorem, vt arguebam, eſt bonum.Vt ſi Papa minaretur Epiſcopo exilium, aut carcerem, niſi dignos promoueat: ergo.

3. Concl. Tertia concluſio, Idem † etiam videtur iudicium de ti- 25
more mali temporalis,vt vitæ, aut exilij, aut carceris, dummodo hoc non redundet in aliquod commodum temporale, vel ſit ex pacto, aut aliquo modo per modum pretij, vt tyrannus comminatur Epiſcopo exilium, niſi Petrum ordinauerit.

Probatur concluſio proxima rationib. Probatur eodem modo, quia gratis dat. Preterea, incutiens timorem non eſt ſimoniacus: ergo nec patiens erit. Preterea, ſi eſſet lex, quòd Epiſcopus prouidens indigno ſoluat decem marchas argenti, lex eſſet iuſta: ergo Epiſcopus, qui illo timore prouidit digno, non eſt ſimoniacus. Preterea, quia tunc talis collator incurreret pœnas excommunicationis, & alias pœnas iuris, & recipiens beneficium teneretur reſtituere. Hæc autem nec authores contrarij audent dicere, neque eſt in vſu. Probatur conſequentia. Nam pœnæ latæ ſunt aduerſus ſimoniacos in ordine, aut beneficio abſolutè ſine diſtinctione. Preterea, quia in illo capitulo.*Saluator.* 1.quæſt. 3. vbi Vrbanus Papa latè tradit modos, & ſpecies ſimoniæ, nullam mentionem facit de timore. Preterea, ſi quis nollet conferre digno, niſi timore, quia tamen volitione conditionata, & vitioſa, hoc non eſſet ſimoniacum, ſed acceptio perſonarum, vel aliud peccatum. Et nihilominus velle dare digno ex timore pœnæ, imò ad vitandum pœnam, adhuc eſſet bonum.

Quando timor haberet rationem Simonia. Si autem talis timor reſolueretur ad commodum, aut ad pretium temporale,credo,quòd eſſet ſimoniacum,vt ſi princeps

Digitized by Google

ceps daret Epiſcopo ſalarium, aut ſtipendium, & Epiſcopus timens perdere, vel vt de nouo haberet, conferret beneficium, eſſet peccatum ſimoniæ. Sed nec hoc videtur certum, maximè ſi iſte finis ſit mediatus, puta ſi timeret perdere amicitiam, vel munera Regis, vel ſperat fieri amicus.

Ad argumentum ex authoritate San. Thom. reſpondeo, quod intelligit de ſimonia largo modo, & impropriè. Fateor enim, quòd, cum reſpectu aliquo temporali fit adminiſtratio ſpiritualium, eſt peccatum à fine, ſed non eſt ſimonia damnata à Chriſto, vel à Petro. Vel dico, quòd Sanct. Thom. in 4. ſequutus eſt opinionem ſui temporis, quam poſtea reliquit in Summa. Imò S. Thom. 4. 100. vt ſupra per hoc probat, vt ſtatim dicam, quòd conferre ratione conſanguinitatis non eſt ſimoniacum, quia non eſt illic emptio, aut venditio, ſine qua non eſt ſimonia, ſed neque quando fit ratione timoris, ergo nec hoc eſt ſimonia, hæc videtur eſſe ſententia Caiet. in ſumma tit. de Simonia.

Reſpōdet author ad argumēt. pro parte affir. quatenus docebantur ex authori. D. To.

26 Dubitatur, An † collatio ſpiritualis ratione conſanguinitatis ſit ſimonia. Beatus Bonauent. diſtinct. 25. tenuit, quòd ſic. Et fuit opinio Pariſienſis, vt recitat Altiſiodorenſis, idem Gloſ. cap. vnico, vbi reprehendit Innoc. III. Archiepiſcopum Mediolan. quòd beneficium contulerit in fauorem carnis: Gloſa autem hoc dicit eſſe Simoniam, & in cap. *nemo.* de Simonia, dicit, quòd eſt ſimonia, ſi quis ex affectu conſanguinitatis admittit impœnitentem ad ſacramenta. Maior. diſt. 25. q. 3. expreſsè id habet.

Nihilominus eſt prima concluſio: Conferre beneficium
27† intuitu conſanguinitatis non eſt ſimoniacum. Hæc eſt Sancti Thomæ quæſtio. 100. articu. 5. ad 2. & Altiſiodor. vbi ſupra. Et ratio eſt, quia gratis datur, & non eſt emptio, aut venditio. Præterea ſi collator eſt ſimoniacus, ergo, & qui ſcienter eo intuitu recipit, quod nemo dicit, neque talis damnatur ad reſtitutionem. Et in cap. illo vnico, reprehenditur Archiepiſcopus: primum, quia retinuit ſibi prouentus beneficij, quod contulerat, & hoc ibi condemnatur, tanquam ſimoniacum: Secundum eſt, quòd affectu carnali hoc feciſſet, & hoc non dicit Pontifex eſſe ſimoniacum, quanquam eſſet turpe, vnde maius argumentum ſumitur ex illo capite, quod non ſit ſimoniacum. Item dare beneficium ex amicitia honeſta non eſt ſimoniacum: ſed amicitia conſanguinitatis eſt honeſta: ergo.

An conſanguinitas intelligatur nomine rei temporalis, & idcirco habeat rationem ſimoniæ, ꝑ par. affirm. eſt D. Bonauentu. & Pariſienſ. & videtur eſſe Innocent. 3.

1. Concl.

Locus innocentij exponitur

Digitized by Google

Secunda concluſio, Si † quis conferat beneficium
ſanguineo, aliàs idoneo, quantuncunque motus à con
guineitate, non peccat mortaliter. Quod videtur con
Altiſiodorenſẽ, qui quamuis dicat non eſſe ſimoniacum
Contra Altiſiod. men dicit eſſe mortale. Probatur, Actus ex obiecto eſ
nus, & circunſtantia non eſt mortalis: ergo neque a
Sed opinio Altiſiodo. eſt probabilis: quia videtur nota
iniuria. Preterea: fundare beneficium pro conſangui
eſt licitum: ergo. Preterea, lex de patrimonialibus eſt
ta: ergo. Preterea, dare extraneo ratione nobilitatis, a
alia humana ratione non eſt mortale: ergo nec ratione
ſanguinitatis.

Tertia concluſio: Cæteris paribus prouidere conſan
neis non eſt peccatum. De cohabit. Clerico. & mulier
Poteſt. Et Sylueſt. Verb. *Simonia.* §. 16. ſaltem ſecluſo ſca
lo. Et probatur: habere rationem amicitiæ honeſtæ
eſt peccatum: ſed amicitia ex conſanguinitate eſt hone
Ergo.

Quarta concluſio, Pontifices † parati ad dandum b
ficia conſanguineis ſine deliberatione, peccant morta
Probatur: quia communiter omittunt digniores, imò
rimos promouent, qui non ſunt digni, & ſaltem tales
ſcopi gerunt propoſitum conferendi conſanguineis, qu
cunque ſint. Et prǫterea eſt magnum ſcandalum in E
ſia, & dant pluribus occaſionem dandi indignis.

Dubium. Sed dubitatur: An † conferre beneficia propter p
principaliter ſit ſimonia. Gloſſa in capite *ordinationes.*
dicit, eſſe ſimoniam, ſaltem ſi preces ſunt pro ſe. Et p
Arg. pro par. neg. ex ipſo, vbi Gregorius quartus dicit, ordinationes in p
vel prece, vel obſequio factas, eſſe falſas. Et eadem qua
ne capite *ſunt nonnulli*: expreſsè dicit, quòd in ordina
bus pecuniam quidem non recipiunt, ſed humanum
rem, aut gratiam, aut laudem aucupantur, gratis ac
runt, & non gratis dant. Et in capite *Saluator,* 1. quæ
dicitur, quòd munus linguæ, vel pecuniæ, vel obſequi
ſimoniam.

Arg. pro part. neg. Sed Innocent. cap. *neque tuam*: de ætate, & qualit. ord
cit, quòd quomodocunque interponantur preces, ſi
digno, ſiue pro indigno, ſi non interueniat aliud temp
non eſt ſimonia. Quem ſequitur Cardinal. ibidem. E
ſtienſis, *licet ſit turpe,* inquit, *& quaſi ſimoniacum.* Et Pa
co

eod.tit.c. *tuam*, dicit, quod in eodem caſu, in quo gloſſa dicit eſſe ſimoniacum, non eſſe ſimoniam, niſi quis intendat obligare collatorem.

Adrianus tamen in ſuo quolib.9. ſequutus gloſſam, dicit, quod inducere preces, vt collator, tanquam fauorabiles accipiat, eſt ſimoniacum, & collatio ſimoniæ, etiamſi ſint, pro digno, & in beneficio ſimplici. Et probat: quia in dicto cap. *tuam*: tradunt doctores, quod qui propter adulationem dat, eſt ſimoniacus. Præterea: quia talis pluris æſtimat precem: quam pecuniam: & fauorem, quàm pretium. Et addit Adrian. hanc eſſe opinionem Theologorum: vt S. Thom. & Duran. Idem habet Maior q.3. & Palud. Imo addit, ſi eſt paratus dare vni, & propter preces det digniori, eſt ſimoniacus. Hoc videtur concedere Sylueſt. eodem tit. §. 13. & 16. Non refert, inquit, quantum ad Deum, an pro digno ſint preces, vel pro indigno, licet quo ad Eccleſiam referat. Et idem expreſsè tenet Durand. d.25. quæſt.4. vbi dicit, quod ſiue preces fiant pro digno, ſiue pro indigno, ſi principaliter mouetur collator fauore rogantis, quantum ad Dei iudicium ſimoniam committit propriè capiendo, atque etiam incurrit pœnam iuris. Idem dicit Palud. quæſt. 5. art. vlt. Idem videtur habere Armac. lib. 10. ar. 18. Et certè hoc videtur ſentire S. Th. d. 25. q. 3. a. 3. dicit enim: quod quicunque dat ſpirituale pro temporali commodo, eſt ſimoniacus. Idem videtur habere 2.2. q. 100. art. 5. ad 3. *Temporale autem commodum*, inquit, *vel eſt ex parte animæ, ſicut amicitia: vel fauor aliquis: & hoc eſt munus linguæ*. Et ad quartum dicit contra canoniſtas, quod ſi collatio fiat propter preces ad habendũ fauorem, vel amicitiam, aut laudem, vel vt vitet pericula, manifeſtè, inquit, eſt ſimoniacus, ſiue pro ſe, ſiue pro alio; ſiue pro digno, ſiue pro indigno. Nec videtur diſceſſiſſe ab hac ſententia 2.2. vbi ſupra, vbi videtur idem ſentire. Et ratio eius eſt: quia fauor, vel amicitia humana, aut laus eſt æſtimabilis pretio, & per conſequens cadere poteſt ſub ratione emptionis, & venditionis.

Adriã. & multi alij Theologi tuẽturpartem affir.

Sed bona venia tantorum virorum in hac parte libentius ſequerer ſententiam canoniſtarum, & ideo reſpondeo probabiliter per concluſiones.

Reſpon. authoris per concluſ.

31 Prima concluſio: Illicitum † eſt conferre ſpiritualia ad captandum quodcunque commodum non ſpirituale, ſiue digno, ſiue indigno: vt ad captandum amicitiam, laudem: fauo-

fauorem. Iſta eſt omnium doctorum: & ſatis probatur ex dictis in cap. *Saluator.* & in cap. *nemo* & in cap. *ſunt nonnulli,* & quia videtur eſſe contra dictum Domini, Matth. 10. *gratis accepiſtis,* &c. Præterea: quia omnes rationes, quæ fiunt contra ſimoniam pecuniarum, videntur procedere contra iſtam. Primò: quia facit iniuriam rebus ſacris, tam vili eas æſtimando. Præterea: quia hac via Eccleſiæ bona venirent ad potentiores, & non ad meliores. Præterea: quia ſunt bona communia, & per conſequens eſt acceptio perſonarum diſtribuere per fauores, & amicitias humanas.

2. Concl. Secunda concluſio, Neſcio † an hoc ipſum ſit mortale, ſi 32 alias collatio fiat digno. Probatur. Nam ſtando ſaltem in iure diuino, ſperare, aut optare laudem humanam, aut fauorem ex alijs actibus ſpiritualibus, vt ex prædicatione, celebratione ſacrificij, & collatione Sacramentorum non eſt mortale peccatum: neq; video, cur iſta condemnentur de mortali, cùm ſolùm videatur vna gloria, quæ eſt de numero venialium. Dixi, ſtando in iure diuino: quia fortè Eccleſia voluit ita expreſſe prohibere, & arcere, vt videtur ex primis c. allegatis: quanquam non conſtet de hoc.

Tertia concluſio, Non puto, hoc † peccatum eſſe propriè 33
3. Concl. ſimoniam. Dico propriè: quia Dominus non condemnauit, aut beatus Petrus, neque condemnatur ab Eccleſia. Hanc puto eſſe ſententiam Domini Caietan. in Summa, verbo, *ſimonia,* notabili quinto, vbi dicit, quòd triplex eſt muneris genus, ab obſequio, à lingua, a manu: Et ad hoc vt ſimoniam conſtituat punitã ab Eccleſia, exigi, vt pretij rationem habeat, & propterea ſi laus, adulatio, preces non per modum laudis, adulationis, pretij, concurrant, quantuncunque ſint nephariæ, carnales, & pro indigno, & efficaces: ita quod inducant prælatum ad donandum beneficium, ad cõferendum ordinem, ſimonia propriè, & verè non incurritur: quia nulla eſt hic emptio, aut venditio.

Ar. cõtra ſententiã contrariã quæ eſt in gl. c. ordinationes. 1. q. 1. Et primò contra diſtinctionem gloſſæ arguitur, nam certè ſi fundere preces pro ſe eſt ſimoniacum, vt ipſa dicit: ergo, & pro alio: & ſi pro digno: ergo & pro indigno. Præterea, adminiſtratio aliorum ſpiritualium propter fauorem, & gratiam conſequendam, non eſt ſimoniacum, & hæc ſunt magis ſpiritualia, quàm officia Eccleſiaſtica: ergo neque collatio beneficiorum. Præterea, ſecundùm illud eſſent ſimoniaci, qui etiam poſt factum laudarent, aut

Digitized by Google

aut fauerent alicui ratione prædicationis,aut alterius miniſterij ſpiritualis, quod nemò concederet. Præterea, ſi quis offerat ſacrificium propter conſequendam ſalutem ſpiritualem,vel potius temporalē, vel pro fructibus terræ, nullo modo eſſet ſimoniacus,quare ergo propter fauorem,aut laudem: Præterea, tales non incurrunt pœnas ſimoniacorum, neque tenentur ad reſtitutionem.

Vnde Palud. vbi ſupra dicit, quod qui conſequutus eſt beneficium propter preces carnales, a ſe, vel ab alio interpoſitas, ſi eſt dignus,non tenetur reſtituere, ſed debet pœnitere de corrupta intentione. Ex quo patet, quod irrationabiliter idem ipſe dicit, quod ſi eſt indignus, debet reſignare: quia certè nihil facit ad ſimoniam, an collatio fiat digno, vel indigno,neque eſt mihi veriſimile,quod Eccleſia nunquam in hac materia voluerit de nouo aliquid prohibere, præter quam quod Chriſtus prohibuit. Imò in d. cap. *Saluator*. 1.q.3. ex illo Matth.10. Vrbanus Papa probat triplex munus,ſcilicet, a manu, a lingua,ab obſequio eſſe ſimoniam: vnde nihil de nouo videtur conſtitutum. *Palud. in hac re parum ſibi conſtans.*

34 Quarta concluſio, Si † preces,vel fauor,vel laus reſoluerentur tanquam pretium in aliquod temporale, clarum eſt, quod eſſet ſimoniacum, vt ſi Pontifex pro collatione beneficij Eccleſiaſtici exigeret fauorem apud principem ad conſequendam dignitatem temporalem, aut reditus conſanguineis ſuis, aut laudem ad conſeruandam pecuniam: vel aliquid ſimile. Et patet: quia nil refert, quod pretium detur mediatè pro re ſpirituali. Hæc eſt Innocen. & Cardin. in d. c.*tuam*. de ætat. & qualit.odin.

35 Quinta concluſio: Si † preces, fauor, vel laus, aut amicitia deduceretur in pactum,fortè eſſet ſimonia,quamuis hoc non habeo pro certo. Sed videtur, quia tunc intercederent per modum pretij. Et ita videtur ſentire Caietanus, vbi ſupra. Totum hoc confirmatur de conſanguinitate, timore, precibus: quia iſta eſſent ſimonia. Omnis acceptio perſonarum, imò omnis inordinata diſtributio ſpiritualium, eſſet ſimonia: quia ſemper fit ex aliquo motiuo, & non ſpirituali. *5. Concl. dubitāter poſita.*

Ad authoritatem Sancti Thomæ reſpondeo, quod intelligit, cùm preces,& alia interueniunt,ſicut in 4.& 5.concluſione dictum eſt. Et in ſumma puto, quòd temporale in materia de ſimonia ſolùm intelligitur, quòd eſt ſubiectum auari *Reſp. ad locū Tho. Quid per temporale intelligatur breuiſſimè explicatur.*

Cauſſa erroris contrariam ſententiã tenẽtium.

auaritiæ. Nam peccata multa ſolent contingere in admini-
ſtratione ſpiritualium. Sed in hoc erratum eſt, quod volunt
hi, omne peccatum facere ſimoniam in hac materia. Itaque
ſimonia eſt dare, vel accipere aliquid ſpirituale pro bono
aliquo vtili, hoc eſt, facere quæſtum de ſpiritualibus.

An munus ab obſequio habeat rationẽ ſimoniæ.

Reſpondeo autem de munere ab obſequio per conclu-
ſiones. Prima concluſio, Cum † obſequium eſt pecunia 36
æſtimabile, ita quod tandem reſoluitur in commodum tem-
porale, pro tali obſequio conferre officium Eccleſiaſticum
eſt ſimoniacum. Verbi gratia, Si Epiſcopus releuatur à ſala
rio miniſtrorum, quòd aliàs erat daturus, & ea ratione dat
beneficia, ſimoniacus eſt. Hæc propoſitio videtur nota, quia
nihil videtur referre, an pretium temporale mediatè, vel
immediatè interueniat: & vt Ariſtot. dicit 3. Ethicorum,
quidquid pecunia eſt æſtimabile, pecunia vocatur. Et
certum eſt, quod Epiſcopus in tali caſu non gratis dat, &
miniſtri volunt cum ſimonia donum Dei pecunia, id eſt, pe-
cunia æſtimabili, poſſidere.

2. Concl.

Secunda concluſio, Si non adſit pactum expreſſum, vel
tacitum, non puto incurreret pœnam iuris, neque eſſet ob
noxius reſtitutioni, ſed eſſet ſimonia mentalis, quia releua-
tur a reſtitutione. Vnde in cap. *mandato.* extra de ſimonia
non condemnatur.

Exceptio authoris cũ dubio tamen.

Neſcio tamen, an excuſetur à pœna iuris, & reſtitutione,
quando inter alias conditiones prælatus hoc etiam addit fa-
miliari futuro, habens intentionem prouidendi, Dabo ti-
bi in beneficijs vſque ad centum ducatos, vel dabo tibi ſala-
rium quinquaginta aureorum, quouſque dedero tibi bene-
ficium centum aureorum, ita quòd alia ratione alius non
iret in obſequium, & famulatum Epiſcopi: hæc inquam vi-
dentur malè ſonantia, & certè periculoſa: quia profectò ſi
talis Epiſcopus illis verbis alliceret quenquam, vt donaret
equum, non excuſaretur à ſimonia: ergo ſi petentem ſala-
rium illa conditione inducit ad remittendum, non videtur
excuſari.

3. Concl.

Tertia concluſio, Præſtare † obſequium ad conſequen- 37
dam beneuolentiam Pontificis, vt illa ratione poſſet con-
ſequi quis beneficium, quamuis credam eſſe illicitum, ſi ta-
men abſit quodcunque pactum, & obligatio, non eſt ſimo-
niacum, quia tale obſequium non interuenit per modum
pretij. Et hoc intelligo, etiamſi hac ratione releuetur Epi-
ſcopus

ſcopus a ſalarijs pecuniarijs,& poſtea beneficium conferat: ita quod poſtea conferat tanquam ex beneuolentia, & non tanquam ex obligatione. Sicut etiam dare Epiſcopo munera ad conſequendam beneuolentiam cum ſpe conſequendi Eccleſiaſtica beneficia cum tali beneuolentia,vel ex tali beneuolentia, turpe quidem, & nepharium eſt, ſed non ſimoniacum. Vtraque concluſio videtur ex mente Caiet. vbi ſuprà, dixi verò, quòd eſt illicitum quærere hac ratione beneuolentiam: quia ſi vellet eſſe familiaris,vt cognoſceret facultatem, & idoneitatem eius, vel quia Epiſcopus etiam conuenienter dignitates non dabit,niſi familiari, non videtur illicitum.

Deſcēdit author ad decidēdos in particulari aliquos caſus ſimoniæ.

Dictum eſt vtcunque de peccato ſimoniæ in genere. Nam determinare caſus in particulari, eſſent conatus laboris immenſi: quanquam ex potioribus, & ex quibus explicatio aliorum poſſit haberi, aliquid dicemus. Sed prius, quia dictum eſt,quod ſimonia ex aliqua parte dependet ex iure poſitiuo, & maximè ex authoritate ſummi Pontificis.

Vtrū ſummus Pontifex poſſit eſſe ſimoniacus

Arg. pro part. neg.

38 Dubitatur, vtrum † Summus Pontifex poſſit eſſe ſimoniacus. Et videtur, quod non, quia ſaltem beneficiorum,& officiorum Eccleſiaſticorum ipſe eſt dominus, ſicut domini Iuriſtæ dicunt, quod poteſt conferre pro ſuo arbitrio, neque tenetur dare gratis. Nam vna ratio,quæ affertur contra ſimoniacos,eſt,quia vendunt,quod ſuum non eſt, quæ ratio non procedit contra Papam.

Pro parte affir. ſtāt S.Tho.& plures Theologi: & Canoniſtæ.

Durand. vbi ſupra dicit, quod in quocunque caſu alius eſſet ſimoniacus, ſimiliter Summus Pontifex eſſet. Quem ſequitur Palud. vbi ſuprà,& S.Tho. in 4. vbi ſuprà, quæſt. 3. artic. 3. ad 2. Sine diſtinctione dicit, quòd opinio,quæ dicit, Papam non poſſe eſſe ſimoniacum, eſt erronea, ſed quod poteſt eſſe ſimoniacus,ſicut alius homo Syl. §. 4. poſt Ant. de But.& Hoſtienſ. dicit, quod Papa poteſt eſſe ſimoniacus in his, quæ de ſe ſunt ſimoniaca. Et eſt communis opinio Canoniſtarum, & Theologorum, in 4. Ratio eſt, quia leges non obligant legiſlatores, ff. de legi. l. *princeps*, & 6. q. 3. cap. *cuncta*. Panor. idem expreſsè c. 1. de ſimonia,& Cardin. idem. Reſpondeo per concluſiones.

1. Concl.

39 Prima concluſio, In † ſimonia, quæ eſt iuris diuini, æquè,vel grauiùs poteſt Papa eſſe ſimoniacus,ſicut alius homo. Hæc nota eſt,quia non eſt ſupra ius diuinum.

2. Concl.

Secunda concluſio: In his autem, quæ non ſunt verè ſpiritualia,

ſpiritualia, ſed ſunt annexa ſpiritualibus ſolum iure humano, Papa poſſet ex rationabili cauſſa ſine vitio ſimoniæ conferre pro temporalibus. Hæc probata eſt ſuprà, quia nil habent ſpiritualitatis, vt officium hoſpitalitatis, vel procuratoris, vt ſuprà expoſitum eſt. Et idem videtur de officio Sacriſtæ, & fortè de ſepultura, & de alijs huiuſmodi, quæ profectò pauca ſunt, & in illis quandocunque alius eſſet ſimoniacus, ſi Papa ſine rationabili cauſſa faceret contractum aliàs ſimoniacum, grauiter peccaret. Hæc probatur, quia vt S. Tho. probat 1.2.q.96.art.5. princeps eſt ſolutus ſuis legibus quo ad vim coercitiuam, ſed non quo ad vim directiuam, & eſt ſubditus legi, ex æquitate naturali, vt habetur, extra de conſtitution. c. *cùm omnes. Quiſquis ius in altero ſtatuit, ipſe eodem iure vti debet*, vt Sapientis dicit authoritas. *Patere legem, quam ipſe tuleris*. Atque etiam improbantur, qui dicunt, & non faciunt, quia alijs onera grauia imponunt, & ipſi nec digito volunt ea mouere, vt dicitur Matth. 23. Vnde, inquit S. Thom. quantum ad iudicium Dei princeps non eſt ſolutus a lege.

Cur ſummus Pontifex in hoc genere grauiter peccare poſſit.

Et dixit, grauiter peccare: quia fortaſſe neque a mortali excuſatur, & quia vendit non ſua, & ratione ſcandali, & ratione iniuriæ, quàm alijs facit, cogendo ad ius, quod ipſe tenere non vult. Et idem iudicium de omnibus alijs, quæ ſunt iuris poſitiui. Vnde qui ſine cauſſa rationabili petunt diſpẽſationes a Pontifice, licet adepti diſpenſationem fortè excuſentur, non tamen excuſantur malè petentes, & quia Pontificem inducunt ad peccandum.

Illud peccatum Põtificis in hoc genere videtur authori ſimonia.

Quamuis Doctores dicant, quod circa ea, quæ ſunt iuris poſitiui, Papa poſſet peccare alio peccato, ſcilicet acceptione perſonarum, vel auaritiæ, non autem ſimoniæ: videtur tamen, quod illud ſit peccatum ſimoniæ. Nam ſicut peccaret peccatum intemperantiæ, ſi ſine rationabili cauſſa non ieiunaret, aut duceret vxorem, quæ ſunt de iure poſitiuo, ita in propoſito dicendum eſt: licet contra huiuſmodi propoſitiones teneat gloſſa in c. *ex parte*. Antonius de Butr. & Ioan. de Imola, & Cardin. in c. 1. de Simonia.

Corollar.

Vnde eſt corollarium, Eodem modo poteſt Papa diſpenſare ex rationabili cauſſa cum alijs in his, quæ ſunt Simoniaca iure poſitiuo, & circa ſpiritualia, & ſine illa non excuſabit illos a peccato: vnde poſſet dare facultatem commutandi ſine noua licentia.

Sed

Digitized by Google

Sed ex primo dubio de obſequio oritur dubium, Vtrum
40 † hoc ipſum, ſcilicet ſperare beneficium ſpirituale ex officio temporali, ſit Simoniacum. Ad hoc reſpondent Doctores, quod ſperare principaliter eſt Simoniacum, ſed ſperare minus principaliter, nõ eſt Simoniacum. Sed parũ refert, quod ſit principaliter, vel minus principaliter: & ideo melius eſt, vt diſtinguatur, mediatè, vel immediatè: quia ſi immediatè per obſequium vult habere beneficium, Simoniacum eſt. Si autem vult conſequi beneuolentiam, ex qua poſſit habere beneficium, non eſt Simoniacum.

41 Dubitatur, An † promittere ſpiritualia, ſit Simonia. Dico, quod non, licet ſit malè factum. *Dubium aliud*

Sed circa hanc diſputationem de Simonia iuris diuini potiſſima difficultas eſt, quæ ſunt illa, in quibus eſt ſpirituale de iure diuino, & quæ, in quibus de iure poſitiuo. Vt inde intelligatur in quibus Papa poſſit diſpenſare, aut non. *Quæ ſit in his potiſſima difficultas.*

Et in primis eſt controuerſia de beneficijs Eccleſiaſticis, an ſint ſpiritualia ex ſua natura, an ſolùm de iure poſitiuo, & per conſequens, an vendi poſſint ſine vitio Simoniæ. De qua quæſtione ſunt opiniones. *An beneficia Eccl. ſint ſpiritualia ex ſua natura.*

42 Prima opinio: † In beneficijs vniuerſaliter Simonia eſt de iure poſitiuo, & per conſequens Papa poteſt vendere ſine rationabili cauſſa, & ſine vitio Simoniæ, vel ex rationabili cauſſa, & ſine peccato. Hæc gloſſæ in c. *ex parte.* de officio delegati, & Antonij de But. & Imol. & Cardin. ca. 1. de Simonia. *Prima opinio.*

Pro iſta opinione arguitur, Quia in omni beneficio ſunt ſimul ſpirituale, & temporale, vbicunque hæc duo inueniuntur, poteſt vendi ratione temporalis, dummodo non pluris vendatur, vt patet de calice, veſtibus ſacris: ergo præbenda, quæ habet redditus, poteſt vendi ſecundùm iuſtam æſtimationem temporalis redditus, dummodo gratis detur, quod ſpirituale eſt in ipſo beneficio. Et confirmatur. Quia quod hoc temporale ſit annexum huic ſpirituali, ſolùm eſt de iure poſitiuo: ergo Papa poterit vendere, ac ſi non eſſet annexum, imò vſque ad Vrbanum primum Eccleſia dicitur non habuiſſe redditus. Præterea ius patronatus eſt ſpirituale, & annexum temporali, & hoc non obſtante, illud temporale poteſt vendi: vt patet extra in ca. *ſeruire*, & ex cap. *ex literis.* ergo ſimili ratione temporale adiunctum ſpirituali *Argumenta pro hac prima opinione.*

ſpirituali in præbenda vendi poterit adiunctum cum ſpirituali. Verùm hæc argumenta ſolùm videntur procedere de ſimplici præbenda, vt canonicatu, aut patronatu, in quibus nil videtur ſpirituale propriè, cùm neque habeant claues, neque adminiſtrationem Sacramentorum.

2. *Opinio.* Secunda opinio ſequitur aliud extremum, quod omnis Simonia in beneficio Eccleſiaſtico eſt prohibita iure diuino, & per conſequens vendi non poteſt ſine vitio Simoniæ. Hæc eſt opinio Theologorum, de qua ſtatim plura.

3. *Opinio.* Tertia opinio ſequitur viam mediam, ſcilicet, quod in beneficijs, habentibus adminiſtrationem ordinis, vel executionem clauium, Simonia eſt de iure diuino, & per conſequens Papa non eximitur ab illa, neque alium eximere poteſt. In alijs autem, non habentibus talem adminiſtrationē, aut executionem, Simonia ſolùm eſt de iure poſitiuo, & ſic Papa poterit illa vendere ſine vitio Simoniæ, aliàs flagitiosè peccat: vt de canonicatu, patronatu, & ſi qua ſunt alia ſimilia. Hæc eſt Panormit. cap. 1. de Simonia, & in receptione. cap. vltimo, de Simonia.

1. *Concl.* De hac quæſtione ſit prima concluſio contra Panorm. & Hoſtienſem: Non † minus eſt Simonia vendere canonicatum ſimplicem, quàm beneficium cum cura animarum. Probatur, Nam ſi venditur officium, ita eſt ſpirituale, ſicut aliud: ſi autem temporale non eſt magis temporale redditus ſimplicis præbendæ, quam beneficij habentis curam animarum: ergo par ratio eſt de vtroque. Antecedens autem pro prima parte probatur, in qua eſt difficultas, quia clericatus eſt res ſpiritualis: quia quamuis ſit ex inſtitutione Eccleſiæ, nihil aliud eſt, quàm cooptatio ad adminiſtrandum populo, & ſacrificijs diuinis. Et Sanctus Thomas 2. 2. quæſt. 100. articulo 4. ponit clericatum inter ſpiritualia: præbenda autem datur clerico, quia clericus eſt primò ratione officij clericalis, & ex illo habet ius capiendi fructus præbendæ, quod etiam ius non poteſt eſſe, niſi ſpirituale, cùm fundetur in officio clericali, ratione enim illius officij debetur illi ſuſtentatio a populo de iure diuino, iuxta illud 1. ad Corinth. 9. *Qui altari ſeruit, de altare viuere debet:* vnde ſequitur, quòd tam ſpirituale eſt officium clericale, & ius recipiendi fructus in ſimplici præbenda, ſicut in Epiſcopatu: & ſic nulla videtur differentia inter beneficium ſimplex, & cum cura animarum. Præterea, ita eſt de iure poſitiuo 43

Cōmuniter negatur.

Digitized by Google

poſitiuo ſubdiaconatus, ſicut ſimplex clericatus: ergo ſi propter hoc licet vendere præbendas annexas clericatui ſimplici, licet vendere prębendas ſubdiaconatus, ſi quæ ſunt, vt ſi eſſet præbenda aſſignata ſubdiacono pro officio ſuo, quod habet.

quod hic aſſumit author ſubdiaconatũ eſſe iuris poſitiui.

Secunda concluſio, † Papa non poteſt vendere ſine vi-
44 tio ſimoniæ ex quacunque cauſſa quodcunque beneficium Eccleſiaſticum. Probatur, quia in beneficio non reperiuntur niſi tria: officium, ius recipiendi fructus, & ipſi fructus. Papa autem non poteſt dare ſecundum, niſi per primum, quia non competit ius recipiendi, vt dictum eſt, niſi ratione officij: ſed tam primum, quàm ſecundum eſt ſpirituale bonum: ergo Papa non poteſt illa vendere. Hanc habet Paludan. 4. diſt. 25. quæſt. 4. & Armachan. lib. 10. cap. 16. & Adrian. quotlib. 9. & Caiet. opuſculo proprio de Simonia: Item arguit Paludan. & Armach. Magis ſpirituale eſt actus eligendi Epiſcopum, qui tamen ſpectat ad canonicos: ergo, &c. Pręterea, quia non eſt minus ſpirituale officium Canonici, quamuis ſit de iure poſitiuo, quàm ſi eſſet de iure diuino, ſicut non eſt minus ſpirituale officium ſubdiaconatus, de iure poſitiuo, quàm ſacerdotij de iure diuino, ſed ſi Canonicatus eſſet de iure diuino, vendi non poſſet: ergo neque & nunc. Pręterea, quia in canonicatu tria inueniuntur (vt dictum eſt) clericatus, ſiue officium, ius recipiendi fructus, & ipſi fructus: quæro vtrum canonicus habuit officium gratis, vel pretio: ſi ſecundum eſt ſimonia. Quæro, & de ſecundo ſcilicet de iure recipiendi fructus. Aut habetur gratis, vel pretio: ſi ſecundum, eſt Simonia, quia vt probatum eſt, etiam eſt ius ſpirituale, quia ex ratione officij ſpiritualis ſicut etiam ius decimarum in beneficio curato eſt ſpirituale: ſi autem Papa hoc gratis dedit, iſte iam tenet titulum, ius, poſſeſſionemque prębendæ, & hoc ſufficit ad recipiendum fructus, neque eſt ibi aliud, quod Papa poſſit vendere.

2. Concl. In beneficio Eccleſiaſtico tria tantum reperiuntur.

Implicat contradictionem quod ĩ beneficio Eccleſiaſtico ſpirituale gratis donetur, & temporale vendatur.

Vnde eſt implicatio, quod Papa gratis det, quod eſt ſpirituale in præbenda, & vendat quod eſt temporale, & in hoc conſiſtit ratio huius Simoniæ. Et confirmatur. Nam Papa non habet maiorem titulum ad fructus prębendarum, quàm Eccleſia: ſed Eccleſia non habet niſi ius Spirituale, ſcilicet ratione adminiſtrationis ſpiritualis: ergo neque Papa: ergo nihil habet, quod poſſit vendere. Et ſimilis ca-

ſumpnia videtur eſſe, ſi quis diceret, Ego do tibi gratis titulū, ac dominium ad fundum, ſed vendo tibi fructus, ſi enim habeo ius ad fundum, fructus ſunt mei. Præterea ſi fructus eſſent annexi canonicatui iure diuino, ſicut in veteri teſtamento, non poſſent vendi: ergo neque nunc: quia non minus eſt officium ſpirituale clericorum: quàm erat Leuitarum. Item Panorm. arguit pro ea parte, qui eſt in hac ſententia. Nam in cap. *ex diligenti*, de Simonia dicitur, quòd præſtatio homagij, vel iuramenti pro beneficio acquirendo, diuinis, atq; humanis legibus contraria eſſe dignoſcitur: ergo Papa non eximitur ab illo iure. Præterea, ſi Papa poteſt facere: ergo dare facultatem alijs poteſt: quod omnino eſſet abſurdiſſimum.

Cauſſa erroris contrariā ſētentiā tenentium. Sed totus iſte error emanauit, quòd iſti crediderunt, quòd illa, quæ ſunt iuris poſitiui, non ſunt verè ſpiritualia, in quo vehementer erratum eſt: ſicut enim ſpiritualis conſecratio Eccleſiæ, aut conſecratio ſacerdotis, benedictio aquæ, abſolutio ſacramentalis, non ſunt temporalia, ſed ſpiritualia: ita licet beneficium canonicorum ſit de iure poſitiuo, eſt ita ſpirituale, ſicut officium ſacerdotis: & idem eſt iudicium de alijs ſpiritualibus: & contrarium dicere eſt erroneum. Papa enim non poteſt concedere ſpiritualia bona beneficiorum, ſine titulo ſpirituali, quia non eſt dominus, vt ait Sanctus Thomas 2.2. quæſtio. 100. Et probat Palud. Nam fundatores non reliquerunt bona illa Papæ, ſed miniſtris ſolùm, neque ſpectat aliud ad Papam, quàm prouiſio miniſtrorum.

Hæc ſentētia contra Adrianū. Hæc videtur contra Adrian. vt infra dicetur: ſi tamen Papa ſine titulo ſpirituali de facto venderet, eſſet Simonia, ſimiliter ac ſi rex venderet illa, neque venditio teneret. Non negamus tamen, quin Papa pro communi vtilitate Eccleſiæ poſſet vendere, vel aliter transferre fructus, vel partem illorum, quia etiam de bonis clericorum poteſt diſponere tanquam diſpenſator, & adminiſtrator.

Ad argu. contraria quæ alta ſunt pro prima opinione. Adria. Ad argumenta in contrarium. Ad primum reſpondetur primo, quòd differentia eſt clara, quia in calice, aut in argento poteſt aliquis habere ius ad illud temporale, & non ratione ſpiritualis: non ita autem eſt in beneficio, vbi ad temporale non poteſt eſſe ius, niſi ſpirituale, vt declaratum eſt. Ad confirmationem negatur conſequentia: quia licet ſit annexum de iure poſitiuo, tamen annexum eſt debitum, ſolùm ratione illius ſpiritualis.

Ad

Ad aliud de iure patronatus reſpondetur, quòd differentia eſt clara: quia in patronatu ſpirituale ſequitur ipſum temporale: è contrario autem in beneficio temporale ſequitur ſpirituale: & hæc de beneficijs, & officijs, in quibus eſt aliquid ſpirituale. Si quæ tamen ſunt, quæ re vera, vt ſupra dictum eſt, nullum continent officium ſpirituale, de quibus fit mentio in dicto cap. *Saluator:* non negamus, quin vendi poſſint ſine vitio Simoniæ: vt officium, & præbenda in hoſpitali, imò & cathedra in vniuerſitate, & alia ſimilia: quia iſta ad nihil ſpirituale ordinantur, & laicis poſſunt concedi. *Ad 2.*

45 Ex quo ſequitur, quòd † omnes præbendæ militares, quas Commendas vocant, poſſunt authoritate Papæ vendi pro temporali, ſine vitio ſimoniæ. Nam licet ſint annexæ religioni, & religioſis, non tamen ratione officij ſpiritualis, ſed pro officio militari. *Conſectarium.*

46 Ex quo iterum ſequitur, quòd † neque ex authoritate Papæ poteſt commutari commenda militaris pro beneficio. Patet: quia commenda eſt merè temporalis, ſicut ſtipēdium ducis in bello. *Conſectarium alterum.*

Adrianus in quodlibet. nono, ad quintum principale, dicit, quod opinio, quæ dicit, quòd Papa in venditione beneficiorum, non eſt ſimoniacus, veriſſima eſt, quando intendit vendere ius recipiendi fructus, non mediante aliquo officio ſpirituali. Contraria tamen opinio habet verum, quando intendit vendere mediante aliquo officio ſpirituali. Et inquit, quod Papa hoc poteſt facere, ſcilicet non mediante aliquo officio ſpirituali vendere præbendam: quia iura non poſſunt eum impedire, ſecus de prælatis inferioribus, & ſic concedit, quòd authoritate Papæ poteſt aliquis commutare beneficium pro officio temporali, ſcilicet notariatus, quòd ita intelligitur, vt Papa det illis præbendam temporalem pro officio illo, & non ius ſpirituale. *Adriani ſētētia recitatur.*

Sed probatur, quòd hoc ſit falſiſſimum. Nam quæro, ſi Papa vendidit Petro ius recipiendi fructus præbendæ, & non mediante aliquo iure ſpirituali, quare Canonicus tenetur dicere officium diuinum, vel intereſſe in Choro: quia Papa non poteſt obligare ad hoc ſine ſtipendio. Prçterea, talis non faceret fructus ſuos, ſi non diceret officium Diuinum, vt decretum eſt in Concilio Lateranen. ſub Leone De- *Adriani ſētētia refellitur.*

cimo: ergo fructus debentur ratione officij ſpiritualis: ergo Papa non dedit, niſi illo titulo.

An in penſionibus commutandis aut redimendis ſit Simonia.

Argu. pro par. aff.

Sequitur quæſtio particularis de penſionibus. An † circa illud contingat Simonia, ſi permutentur cum bonis temporalibus, vt in redemptione penſionem. Et videtur, quod ſic, quia eſt beneficium Eccleſiaſticum: ergo circa illud poteſt cadere Simonia. Preterea, vel illud eſt temporale, vel ſpirituale: ſi ſpirituale, ergo non habet æſtimari, aut redimi pecunia: ſi temporale, ergo non licet commutare beneficium pro penſione. Cuius tamen oppoſitum vſus obtinuit. 47

Caietani reſponſ.

Caietanus in ſumma in verbo *Simonia*, reſpondet, quòd ius annuæ penſionis eſt merè temporale. Quod probat ex duobus. Primum, quia ſolos fructus beneficij Eccleſiaſtici reſpicit: nam penſio non eſt beneficium ſpirituale, propriè loquendo, ſed totum beneficium eſt illius, qui penſionem ſoluit. Et ſecundò, quia ſolet laicis concedi, ſicut ait San. Thom. 1. 2. q. 100. artic. 4. ad tertium, quòd cùm Papa concedit Laicis decimas, non concedit ius, ſed ſolùm res temporales, quæ nomine decimarum dantur.

Maioris ſententia.

Maior in 4. diſtinctio. 25. ad quartum dicit, quòd penſio non eſt aliquid temporale, ſed eſt beneficium. Sed Gloſſa in cap. *cum in*, de conſtitution. videtur dicere, quòd vbi prebende non eſt annexum ſpirituale, videtur quod ſit aliquid temporale, & vendi, & redimi poſſet.

Gloſſ. ſententia.

Adriani ſententia.

Adrianus in illo quodlibet. 9. ad quintum principale admittit, quod penſio eſt temporalis, & per conſequens, quòd nullo modo authoritate partium poteſt commutari beneficium pro penſione. Sed authoritate Papæ poteſt, imò poſſet fieri pro nuda pecunia. Nam ſecūdum eius imaginationem, illa penſio datur pro prebenda temporalis beneficij, & nullo modo pro aliquo iure ſpirituali: & quia nullus inferior Papa poteſt conferre temporale beneficium, niſi mediante ſpirituali, ideo neque dominus beneficij, neque Epiſcopus poteſt dare beneficium pro penſione.

Reſponſ. Authoris.

Certe res videtur dubia, & fortaſſe iſta commutatio penſionum non eſt ita tuta, ſicut omnibus videtur: ſed vtcunque reſpondeo per concluſiones. Prima concluſio, Penſio † quæ aſſignatur alicui ſuper beneficium alterius ratio- 48
ne alicuius miniſterij ſpiritualis, licita eſt, & honeſta, ſicut ratione adiutorij, & ſubſidij: vt cùm Epiſcopo titulari Aſſi-

Digitized by Google

Aſſignatur certa penſio ſuper Epiſcopatum alterius, vt adiu uet ad exercendum Epiſcopalia. Iſta concluſio eſt notabilis, nam datur ſtipendium iuſtum pro adminiſtratione ſpirituali. Et eodem modo poſſet aſſignari præsbytero, vt ferret ſubſidium paſtori parocho ſeni, aut alias inualido ad adminiſtrandum Sacramenta. Vnde ſequitur, quòd talis penſio redimi non poteſt pecunia, non ſolùm tranſactione partium, ſed neque authoritate Papæ, vt ſuprà probatum eſt, quia eſt verum beneficium. *Conſectarium.*

49 Secunda concluſio, Habens † beneficium, cui per aliquod tempus miniſtrauit, licitè poteſt authoritate Papæ cedere beneficio, retenta certa penſione ſuper beneficium, & ſine quocunque onerali officio ſpirituali. Hæc probatur, quia ei, qui diu inſeruiuit beneficio, honeſtum eſt, vt pro præterito miniſterio, etiam in futurum conſulatur, & proſpiciatur, & detur ſuſtentatio, ſi poſtea non poteſt commodè miniſtrare. Adhuc eſt verum ex illo, *dignus eſt operarius mercede ſua.* Eadem ratione videtur, quòd talis penſio non ſit vendibilis: quia ius ad illam eſt mediante officio ſpirituali, neque eſt minus ſpirituale, quàm ſi ſit pro miniſterio futuro. *2. Concl.* *Conſectarium.*

Sed etiam poteſt argui contra hoc, quia eſt merè temporalis, nam datur ſolum tanquam alimentum, & non remanet obligatus ad aliquod officium ſpirituale. *Ar. cõtra cõſectar.*

50 Vnde eſt tertia concluſio. Papa † non poteſt dare alicui penſionem aliquam ſuper beneficio Eccleſiaſtico, qui nullum miniſterium, neque temporale, neque ſpirituale, conferat in Eccleſia, vel alio pio titulo. Hæc probatur, quia Papa non eſt dominus, ſed diſpenſator, & illud eſſet diſſipare. Pręterea, in hoc faceret iniuriam populo, & miniſtris, populo quidem, quia cogeret ſoluere beneficium, & ſtipendium nullo titulo debitum, cùm tamẽ nullum aliud titulum poſſit habere Eccleſia ad bona laicorum, niſi quòd dominus ordinauit, quòd qui Euangelio ſeruiunt, de Euangelio viuant. 1. ad Corinth. 9. quod fieret, ſi decimas miniſtris Eccleſiæ debitas pro miniſterio alijs otioſis diſtribueret. Dico autem, ſine miniſterio, vel alio pio titulo, vt ratione paupertatis, aut ſtudij ad bonum commune, ſed ſolum pro ſuo arbitrio. Confirmatur, Nam non eſt dubitandum, quin Papa poſſit errare: & peccare in diſtributione beneficiorum Eccleſiaſticorum: ſed iſtę videtur error manifeſtus, *3. Concl. qua ſimul reſpondẽtur ad proximũ ar.*

Google

vt bona Eccleſiaſtica, quæ ſunt miniſtrorum, & pauperum, alijs diſtribuantur nullo titulo: ergo tales diſtributiones ſunt iniuſtæ non minus, quàm ſi quis pro quotidiano ſacrificio legaret perpetuos redditus, atque Papa illos aſſignaret alicui, qui neque ſacrificaret, neque aliud pium officium conferret.

4. Concl. Quarta concluſio, Non † videtur irrationabile, vt Papa det clerico penſionem aliquam in alieno beneficio, ſolùm quia clericus eſt. Probatur, quia ſi clerici certo numero, & non ita ſine diſcrimine, & paſſim ordinarentur, rationabile eſſet, vt Eccleſia ſuſtentaret miniſtros ſuos de quorum numero ſunt omnes clerici: maximè quia alias non haberent, vnde honeſtè viuerent, ſed talis penſio etiam videtur, quòd eſſet verum beneficium, quia titulus eſſet verè ſpiritualis, ſcilicet ratione miniſterij, quod talis clericus, vel impendit, vel aptus eſt impendere, & per conſequens nó videtur, quòd talis penſio poſſit vendi. 51

5. Concl. Quinta concluſio, Vtcunque † iuſto, ſiue iniuſto titulo Papa alicui concedat pẽſionem ſine obligatione ad aliquod miniſterium ſpirituale, neque ratione alicuius tituli ſpiritualis, talis penſio eſt mere temporalis, quia ſecundùm ſe eſt temporalis, neque eſt annexa alicui ſpirituali, poſtquam ius ad illam non eſt ſpirituale: ex quo ſequitur, quod vendere, aut redimere talem penſionem, non eſt ſimoniacum pretio quolibet temporali. 52

6. Concl. Sexta concluſio, Si quis † contulit, aut permutauit beneficium pro penſione, etiam authoritate Papæ, nullo modo poſſum intelligere, quomodo talis penſio poſſit vendi, aut redimi pecunia, neq; ſufficio ſoluere argumentum ſuperius factum. Aut enim talis penſio eſt ſpiritualis, aut temporalis. Si ſpiritualis, redimi non poteſt: ſi temporalis, permutari cum beneficio non poteſt: ergo talis penſio non poteſt cadere ſub emptione, aut redemptione. 53

Refellitur ſentẽtia Adri. paulo ante recitata. Vnde commentitium puto, quod dicit Adrianus, quòd authoritate Papę poſſit permutari penſio cum beneficij Prębenda, ſecludendo ipſum ſpirituale, quia (vt ſuprà probatum eſt) Papa non poteſt dare illud temporale, niſi propter illud ſpirituale. Imò neque dat, quia nunquam dat ius ad illud temporale, niſi ratione tituli, & officij ſpiritualis. Dico temporale, quod eſt in beneficio: Vnde commutari pro penſione non poteſt. Confirmatur: nam, ſi quis obtinuit

Digitized by Google

nuit beneficium; quia dedit penſionem, ſi poſtea non dicat
officium canonicum, non facit fructus ſuos, vt determina-
tum eſt in Concilio Lateranenſi ſub Leone Decimo: ergo
ſignum eſt, quod talis non habet titulum ad fructus bene-
ficij, niſi ratione officij ſpiritualis. Fictitium ergo eſt, & ſo-
phiſma, quòd ille permutauerit, quòd temporale erat in
beneficio pro penſione. Sed eodem modo permutauit ſi-
cut pro alio beneficio: neque de hoc eſt dubium. Itaque
non video, quomodo alterum cum altero poſſit ſtare, vt
beneficium mutetur pro penſione, & iterum penſio pro pe-
cunia. Et Adrian. bene conſequenter concedit, quod ſicut
à principio eſt facta permutatio beneficij cum penſione,
poterit fieri cum pecunia authoritate Papæ. Confirmatur
iudicio meo vehementer, quia permutatio ab initio potuit
fieri cum pacto redemptionis penſionis, vt etiam fatetur
D. Caiet. neque quiſquam alius negat. Ex hoc ſic arguitur,
vel in illa permutatione permutatur temporale, vel ſpiri-
tuale, Si ſpirituale, ergo permutatio pro penſione tempo-
rali eſt Simoniaca. Si temporale, vt dicit Adrian. ergo ne-
que pactum de redemptione erit Simoniacum, cùm nihil ſpi
ritua le interueniat.

54 Septima concluſio. Quamcunque † penſionem Papa *7. Concl.*
imponat, vel ex officio ſuo, vel ad ſupplicationem alterius,
quæ non ſit cauſſa permutationis, & ſine obligatione ad ali-
quod officium, vel miniſterium ſpirituale, omnis inquam,
talis penſio vendi poteſt, & redimi ſine Simonia. Iſta patet *Sententia*
ex ſuperioribus, quia talis penſio eſt purè temporalis. Di- *cõcluſion.*
ximus autem ſine Simonia, quia non dubito, quin talis ne-
gotiatio ſit vitioſa, & præſtans magnas occaſiones ad frau-
des Simoniacas.

Vnde eſt Corollarium, Habentes tales penſiones tempo- *Corollar.*
rales non tenẽtur ad officium canonicum. Hoc Corollarium
videtur clarum, nam ſi penſio temporalis, nõ eſt beneficium
Eccleſiaſticum. Et hoc profecto in hac materia abſurdum
eſt, vt non poſſimus aliter iſtos penſionarios abſoluere à vi-
tio Simoniæ, niſi excuſando eos à quocunque officio, & mi-
niſterio Eccleſiaſtico.

Ex quo iterum ſequitur, quod nullo iuſto titulo poſſident *Corol. al-*
tales penſiones, atque adeò, ſi iſtæ redemptiones penſio- *terum.*
num non redigerent nos ad iſtas anguſtias, non pateremur
perplexitatem, ſed ſimpliciter diceremus, penſiones eſſe ve-

ra beneficia, quæ dantur clericis ratione officij: & ſic tenentur ad officium canonicum, quòd multò honeſtius eſſet in Pontifice, & poſſeſſoribus penſionum.

ALTERIVS PARTIS RELECTIONIS, QVÆ EST DE POENA SIMONIACORVM.

SVMMA.

1 *Accipiens aliquid temporale ratione contractus ſimoniaci, an teneatur reſtituere quicquid ſimoniacè accepit.*

2 *Simoniacè conſecutus beneficium Eccleſiaſticum nihil iuris acquirit in illo, neque facit fructus ſuos, ſed tenetur reſignare.*

3 *Simoniacus an de iure naturali, & diuino teneatur reſtituere, an de ſolo poſitiuo.*

4 *Reſtitutio pecuniæ, acquiſitæ per ſimoniam, non eſt de iure diuino.*

5 *Beneficium ſimoniacè acquiſitum an ſit reſtitutioni obnoxium de iure diuino.*

6 *Pecunia, ex contractu ſimoniaco acquiſita, cui debeat reſtitui.*

7 *Reſtitutionem ſi quis bona fide fecit dando pauperibus, vel illi, à quo accepit, an teneat factum.*

8 *Beneficium adeptus, qui quidem non dederat pecuniam Epiſcopo, ſed alius pro eo, ipſo ignorante, an teneatur reſtituere.*

9 *Contrahentes cum Papa, an ſint ſimoniaci, aut incurrant*

Digitized by Google

rant pœnam iuris.

10 *Accipere aliquid pro ſepultura an ſit licitum, & quando.*

11 *Sepulturæ ius priuatum an poſſit quis obtinere, & quomodo.*

12 *Religionem ſi quis ingrediatur, an ille, qui eum recipit, poſſit pro ingreſſu aliquid recipere.*

13 *Si quis leget Monaſterio in perpetuum mille aureos, vt faciat ſacrum perpetuò: ſi hæres dicit: Ego dabo beneficium ſimplex huius miſſæ, & dimittatis legatum, an hoc ſit licitum, & fieri poſſit ſine ſimonia.*

14 *Mediatores, qui pro alijs contractus conſtituunt ſimoniacos, quas incurrant pœnas.*

15 *Dare pecuniam, vt ab officio quis non deponatur, an ſit ſimoniacum.*

16 *Simoniaci pœna, quæ ſit.*

17 *Licet temporale non poſſit aliquis recipere pro ſpiritualibus titulo emptionis, & venditionis, an aliquo titulo ſpirituali poſſint ſpiritualia ipſa eſſe media ad aliquod temporale.*

18 *Titulus triplex recipiendi temporalia mediantibus ſpiritualibus deſcribitur.*

19 *Clerico vtrum liceat ſuas locare operas in adminiſtratione ſpiritualium.*

20 *Locare operas in adminiſtratione ſpiritualium non plus licet, quàm ipſa ſpiritualia, neque licet aliquid recipere pro labore ſpirituali magis, quàm pro ipſo ſpirituali.*

QVia pœna Simoniacorum pendet ex reſtitutione, & hæc eſt potiſſima pœna, ideo ſolùm tractabo de reſtitutionis pœna: quia in hac ſola videtur magna difficultas conſiſtere. Vnde eſt prima quæſtio, An ille, qui aliquid
1 temporale † accepit ratione contractus Simo-

Simoniaci, teneatur reſtituere quicquid Simoniacè accepit.

Reſpõdẽt doctores communiter affir.

Ad hanc quæſtionem reſpondent omnes doctores, tam Theologi, quam canoniſtæ, quod ſic, & habent eam tanquã certam, & indubitatam: & probant ex c. *ſi quis Epiſcopus*. 1. q. 1. vbi tamen non agitur de hac reſtitutione, ſed ſolùm cauetur, quod ordinato per Simoniam non proficiat talis promotio, & de Epiſcopo ordinante dicitur, quod proprij gradus periculo ſubiacebit. Sed argumentantur (vt ſolent) ex vno ad aliud. Plus tamen videtur facere caput *mandato*. de Simonia. vbi habetur, quòd Simoniaci mentales non tenentur ad reſtitutionem, neque temporalium, neque ſpiritualium. Ex quo arguitur: quod ſi eſſet Simonia exterior: tenerentur ad reſtitutionem.

Reſp. authoris.

Reſpondetur tamen, & ſit prima concluſio. Quicunq;
† Simoniacè conſequutus eſt Eccleſiaſticum beneficium, nil 2
iuris acquirit in illo, neque facit fructus ſuos, ſed tenetur reſignare. Hæc expreſſe habetur in iure, c. *ea quæ*. 1. q. & c. *ex multis*. & 1. q. 1. cap. *ſi quis*, & c. *præsbyt*. Et ſunt extrauagant. apertè hoc habentes Martini 5. Eugenij quarti, Pauli ſecundi, & Sixti Quarti.

Dubium. Adferuntur plura arg. pro par. affirmat. Argu. 1. Arg. 2.

Sed dubitatur, an † de iure naturali, & diuino teneantur 3
reſtituere, an de ſolo poſitiuo. Et primò de temporali videtur, quod ſit de iure diuino obnoxium reſtitutioni, nam ita eſt prohibitum de iure diuino recipere aliquid titulo Simoniaco, ſicut vſurario, ſed vſurarius tenetur reſtituere iure diuino, & naturali quicquid acquiſiuit ex vſuris: ergo & Simoniacus. Eſt etiam probatio ſancti Tho. qui aliquid accipit contra voluntatem domini pro re, quam tenebatur dare gratis, tenetur ad reſtitutionem, ſed ita eſt in præſenti: ergo. Confirmatur: quia ſi emptor tenetur reſtituere beneficium ſine condemnatione: ergo vendens tenetur reſtituere pecuniam. Præterea, ſi hoc ſolùm eſt de iure poſitiuo,
4. cum hoc ſit pœnale, ſequitur, quòd Simoniacus non tenebitur reſtituere ante condemnationem. Conſequens eſt contra omnes doctores. Præterea: quia non videtur cautum in iure: niſi de reſtitutione in Simonia, quæ vel committitur in ordine, vel beneficio, vel pro ingreſſu religionis. Si ergo reſtitutio eſt ſolùm de iure poſitiuo, videtur, qui recipit pecuniam pro adminiſtratione Sacramentorum, aut alijs actibus ſpiritualibus, aut celebratione Miſſæ Simonia- 1

cè, non

tè, non tenebitur reſtituere, cùm tamen iſta ſint non minus ſpiritualia, & per actum non minus enormè: ergo. Preterea arguitur inſtanter. Nam non dicitur contractus, vbi alterum pro altero commutatur, ſi vna pars verè non dat, quòd paciſcitur. Vt ſi quis pro dono recipit pecuniam, ſi re vera non dat donum, tenetur reſtituere pecuniam. Et ſi emo equum a non domino, tenetur mihi reſtituere pecuniam, & ego equum. Ita eſt in propoſito, quòd vendens beneficium, non facit emptorem dominum beneficij, neque dat ei titulum, ſed emptor tenetur dimittere: ergo venditor reſtituere pecuniam, ſecluſo omni iure poſitiuo. 5.

In oppoſitum eſt: quia apud Deum ita eſt Simoniacus mentalis, ſicut Simoniacus exterior. ſed mentalis non tenetur reſtituere, ſed ſufficit ei ſola pœnitentia, vt habetur in d.c.*mandato*.de Simonia: ergo non eſt de iure diuino. *Argu. in contra.*

Ad quæſtionem reſpondent Innocen. & Hoſtien. in cap. *tua nos*.de Simonia, quòd in Simonia, quæ eſt de iure diuino. eſt obligatio etiam ad reſtitutionem de iure diuino. Et ad c.*mandato*. reſpondent, quod intelligitur ſolùm de Simonia. quæ eſt ſolùm de iure poſitiuo. *Reſp. Innocen. & Hoſtië. ad dubium.*

Sed contra eſt, quod c. loquitur de Simonia, quæ eſt in ingreſſu religionis, quæ eſt de iure diuino. Neque valet dicere, vt alius reſpondet, quòd c. illud intelligitur, non de pecunia accepta pro ingreſſu religionis, ſed pro loco in ordine monachorum poſt ingreſſum religionis. Hoc enim eſt diuinare, cùm caput abſolutè loquatur de loco habito, vel acquiſito in monaſterio, & prætereа poſt ingreſſum religionis non eſſet Simoniacum dare pro certo loco inter monachos pecuniam, etiamſi fuiſſet exterior compoſitio, quod manifeſtè eſſet contra caput. *Refellitur ab authore.*

In eadem ſententia cum Innocentio, & Hoſtienſ. eſt Maior 4. diſt. 25. quæſt. 5. Generale eſt, inquit, & de iure naturæ, quod homo non acquirat dominium per actum, quem tenetur gratis dare. Imò addit, quod neque Papa poteſt diſpenſare, vt retineatur pecunia. Et in hac ſententia videtur eſſe. Adrian. quotlib. 9. quod tenetur de iure diuino Simoniacus reſtituere. *Ioan. Maior & Adrian. tenent ſententiam Innocentij, & Hoſt.*

Sed contra iſtam opinionem ſtatuo concluſionem. Reſti-
4 tutio † pecuniæ, acquiſitæ per Simoniam, non eſt de iure diuino. Hæc eſt Caiet. 2. 2 quæſt. 100. artic. 6. & Sylue. verbo *Concluſio authoris.*

ſimo-

ſimonia. §. 20. & Panor. c. *mandato*. Ex quo videtur ſufficienter probari, & arguitur ſic, Si illa reſtitutio eſſet de iure diuino, & naturali, deberet fieri illi, à quo ablata eſt pecunia, vt in vſura, & in alijs rapinis: conſequens eſt contra omnes doctores, & fortè contra veritatem. Confirmatur, Nam ſi do Petro 20. aureos, vt interueniat cum vſurario, vt det mihi mille aureos ad vſuram, Petrus non tenetur reſtituere, & tamen ſi darem, vt interueniat apud Epiſcopum, vt impetraret beneficium, teneretur: ergo non eſt idem iudicium de vtroque. Præterea non minus obligatur ad reſtitutionem Simoniacus ſpiritualis acquiſiti, quam temporalis: ſed hoc non eſt de iure diuino, vt ſtatim apertè probabitur: ergo neque reliquum.

Ad 1. ar. in contra. ex Panor. Sed argumenta in contrarium non ita facilè ſoluuntur. Ad primum Panor. c. *mandato*. conatur multas differentias ponere inter vſurarium mentalem, & Simoniacum, ſed omnes ſunt inefficaces: vide illum, qui tandem videtur conſentire cum Innocen. & Hoſtien. *Ex Caie.* Caie. ponit differentiam, quia in Simonia eſt voluntaria translatio, quamuis iniqua, ſed in vſura non. *Ex ſententia authoris.* Sed fortaſſe differentia eſt, quòd in vſura efficitur iniuria illi, a quo exigitur vſura, & ideo ei reſtituendum eſt: ſed in Simonia non fit iniuria illi, qui libenter dedit pecuniam, ſed iniuria facta eſt rebus ſacris, ſicut ſi in loco ſacro aliquis haberet rem cum propria vxore, non faceret illi iniuriam, ſed templo. Ita in propoſito dicit, quod nulla fit iniuria illi, a quo pecunia accepta eſt, ſed rebus ſpiritualibus: & ideo nulla reſtitutio eſt facienda illi, qui dedit pecuniam de iure diuino.

Ad 2. ar. Ad ſecundum patet per idem: vnde fortaſſe ita eſſet, ſi poſtquam habet aliquis ius ad beneficium, vt per electionem, aut præſentationem patroni, Epiſcopus exigeret ab illo pecuniam, tunc enim de iure diuino tenetur Epiſcopus illi reſtituere. *Ad 3.* Ad tertium videtur dubium de conſequenti, ſed tamen dico cum domino Caiet. & communi opinione, quòd etiam ante condemnationem tenetur reſtituere. Probatur, quia Eccleſia potuit illegitimare illum contractum, ita vt non transferretur illud dominium pecuniæ in Simoniacum. Sed hoc videtur feciſſe, quia fecit in illo quicquid potuit facere in odium Simoniacorum: ergo creditur, quod illegitimauerit contractum. Confirmatur apertè, quia ex ſolo ſtatuto humano, vt continuò dicam, Simoniacus non

acquirit

Digitized by Google

acquirit titulum in beneficio, ſed tenetur reſignare etiam ante condemnationem: ergo cùm non minus ſit abſurdum, & odioſum vendere, quàm emere, videtur etiam, quod venditor non acquirat dominium pretij, quod accipit. Ad confirmationem patet per idem: non enim tenetur reſtituere, niſi de iure poſitiuo.

Ad 4. Ad quartum dico, quod forſan conſequens eſt verum, quia nulla facta eſt pecuniam danti iniuria: & ideo ſi non eſſet cautum in iure, non cadit reſtitutio. Vel dicatur, quod cùm hoc ſit tam odioſum in iure, licet arguere ab vno ad aliud, & ſic ſi tenetur reſtituere in ordine, vel beneficio, tenebitur etiam in alijs ſpiritualibus, & ita tenet Syl.§.20. *Ad reliqua arg.* Ad ſuperiora reſpondetur, quod in contractu Simoniaco non fuit conuentio, vt collator beneficij, aut renuntiator verè det titulum, ſed ſolùm, quod faciat, quod in ſe eſt de facto renuntiando, aut conferendo, & ſic nulla fit ei iniuria, niſi fortè deciperet illum, perſuadens, quod non acquireret titulum, neque teneretur ad reſtitutionem. Idem etiam in iure diuino, & primum ſi ſtaremus in iure diuino, etiam dans pecuniam acquireret titulum beneficij.

Confirmatio reſpõſi ad 1. argũ. Poteſt confirmari ſolutio primi argumenti, quia ſimili peccato peccat dans pecuniam pro beneficio, ſicut recipiens: dans autem non facit iniuriam ſibiipſi: ergo neque recipiẽs facit iniuriam danti, quia hoc peccatum non conſiſtit in iniuria perſonarum contrahentium. Confirmatur, Nam non videtur imaginabile, quod in eodem contractu vterque contrahentium patiatur iniuriam, in contractu autem Simoniaco accipiens pecuniam facit iniuriam: ergo accipiens beneficium. Quia non plus licet extorquere beneficium pro pecunia, quàm è contrario pecuniam pro beneficio. Præterea, etiam ſi Petrus deberet 100. aureos Epiſcopo, & Epiſcopus non poſſet aliter recuperare illos, niſi conferendo beneficium, & ea ratione conferret, nihilominus eſſet ſimoniacus (vt ſuppono, & determinatur a doctoribus) & ea ratione non facit iniuriam Petro tunc, ergo non conſiſtit Simonia in iniuria partium: & hoc expreſsè dicit S. Thom. &
5 Syl.§.17. contra Angelum.

Quæſtio. Reſponſ. authoris. Sed quæritur An † beneficium Simoniacè acquiſitum ſit obnoxium reſtitutioni de iure diuino? Dico, quod non, ſed de iure poſitiuo. Probatur eodem modo ſicut de pecunia probauimus ex illo cap. *mandato*. Si enim eſſet de iure

diuino

diuino monachus conſequutus locum in monaſterio pro pecunia, teneretur relinquere monaſterium, neque profeſſio valeret, cuius contrarium bene habetur ex illo ca. Præterea probatur, quia Summus Pontifex electus Simoniace, acquirit totum titulum, neque tenetur reſignare, vt patet extra de elect. ca. *licet.* vbi Alex. ad vitandum ſchiſmata dicit in Concilio generali, quod electus à duabus partibus Cardinalium ſine vlla exceptione habeatur pro indubitato Papa. Ex quo infert Maior, quod neque exceptione ſimoniæ, & ita tenet gloſſa in c. *ſi quis pecunia.* 79. diſtin.

Opponit author Pōtificē alterū alteri, & ex conciliatione ſuum reſponſū cōfirmat.

Sed contra ead. diſt. cap. eodem. Nicolaus Papa dicit, Si quis pecunia, aut gratia humana fuerit Apoſtolicæ Sedi inthronizatus, non eſt Apoſtolicus, ſed apoſtaticus habeatur, liceatque Cardinalibus, & alijs clericis Deum timentibus, & Laicis inuaſorem illum anathematizare. Reſpondet gloſſa in eodem ca. quod intelligitur, ſi fuit electus ab illis, qui non habebant poteſtatē eligendi: ſed Maior dicit, quod gloſſa eſt contra text. ideo ipſe dicit, quod illud ius eſt reuocatum per nouum ius c. *licet.*

Cōfirmat idē ex Iulij 2. extrauag.

Sed notandum, quod Iulius II. anno Domini 1505. 19. Calend. Februari edidit extrauagantem ſuper electionem Papæ ſimoniacam, quod nullum habeat effectum, quam fecit publicè affigi in valuis Baſilicæ beati Petri, & cancellariæ, atque reuocare omnes conſtitutiones Pontificum in contrarium, & nominatim illud c. *licet*, Vnde ſequitur primò, quòd hodie non teneret electio Simoniaca. Secundò, quòd hoc eſt de iure poſitiuo, quia nunquam Papa dicit hoc eſſe de iure diuino, & reuocat conſtitutionem in contrarium. Tertiò patet, quia ex cap. *licet.* tenebat, & erat canonica Papæ electio antequam reuocaretur, & ita videtur tenere gloſſa ibidem, quæ ſolam exceptionem hæreſis dicit eſſe admittendam: quod tamen Maior ait adhuc non eſſe verum, ſed eſſe Pontificem, etiam ſi eſſet hæreticus.

Arg. author ex c. ſi quis, 1. q. 1. cōtra opinionē ſuam que eſt etiam Gloſſæ, & Maioris.

Sed contra hanc opinionem, & communem modum intelligendi, cap. *mandato.* videtur vrgere c. *ſi quis.* 1. q. 1. vbi ſic legitur, *Si quis neque ſanctis pollens moribus, vel neque clero populoque vocatus, vel pulſatione coactus, impudenter Chriſti Sacerdotium, iam quolibet facinore pollutus, iniuſto cordis amore, vel ſordidis precibus ore, ſiue comitatu, ſiue manuali ſeruitio: ſiue fraudulento munuſculo, Epiſcopalem, ſeu Sacerdotalem, non lucrarat.*

animarum, ſed inanis gloria auaritia fultus, dignitatem acceperit, & in vita ſua non ſponte reliquerit, caſuque inſperata mors pœnitentem non inuenerit, proculdubio in æternum peribit. Ex quo etiam probatur haberi, quod etiam ſine peccato exteriori, ſed ſolùm munere dato, vel obſequio etiam, aut precibus conſequutus Epiſcopatum, tenetur reſignare, quod eſt contra illud c. *mandato*.

Reſponderi poteſt, quod hoc cap. reuocatur per illud ca. *mandato*. Sed contra, quia Papa in illo c. 1. reſpondet conſultationi, neque vult condere nouum ius. *Reſpon. 1 reycitur.*

Adrian. quotlibet putat ex iure diuino eſſe obnoxium reſtitutioni, quod Simoniacè acquiſitum eſt, ſiue ſpirituale, ſiue temporale. Armach. lib. 10. c. 23. tenet adhuc latiùs, quod non ſolùm ſi Simoniacè, ſed ſi ambitioſa hypocriſi peruenerit quis ad ſacerdotium, nullum titulum acquirit, & tenetur reſtituere: quia non intrat per oſtium, & per conſequẽs eſt fur, & latro. Henr. de Gan. quotlibet. 6. q. 26. tenet, quod Simoniacus tenetur iure diuino reſtituere quicquid eſt conſequutus. Et ad c. *mandato*. dat illam gloſſam ſuprà poſitam, quod intelligitur, non de receptione monachorum, ſed de loco inter monachos. *Reſpon. 2. ex Adriano, & Armach. Hẽrico Gandauen.*

Maior diſt. 25. q. 5. tenet, quod eſt de iure poſitiuo, quod per Simoniam non acquiratur titulus in beneficio: vnde videtur conſequenter loqui, ſicut prius dixerat, vendentem teneri ad reſtitutionem temporalium. *Maioris de hoc ſententia.*

Panorm. in dicto c. *mandato* (quia non placent ei differentiæ, quas ponunt doctores inter Simoniacum, & vſurarium) ponit alium intellectum illius c. vt intelligatur, non ſi quis principali intentione dederit, aut receperit pecuniam pro ingreſſu monaſterij: ſed ſecunda intentione, aliàs, quod teneatur reſtituere, & hoc inquit eſt tutius. Sed in c. *tua nos.* de Simonia, apertè dicit, quod Simoniacus mentalis ſiue in Simonia iuris diuini, ſiue poſitiui, non tenetur reſtituere, & citat Io. An. in vtroque c. *Reſponsũ aliud ex Panorm.* *Quæſtio cui ſit facienda reſtitutio.*

6 Sed cui † debet fieri reſtitutio de pecunia? Reſpondetur primò ex ſententia omnium doctorum, quod non debet fieri ei, a quo accepta eſt: quia non eſt illi facta iniuria, licet de hoc non adducant doctores aliquem canonem, id determinantem, quod ego ſciam. Secundò, quod debet reſtitui Eccleſiæ, in cuius iniuriam accepta eſt. Si verò non eſt facta iniuria alicui Eccleſiæ, danda eſt pauperibus, vel Eccleſiæ *Reſponsũ Doctorũ bipartitũ.*

Quid exiſtimet author faciẽdũ de pecunia reſtituta.

Eccleſiæ cathedrali, quæ ex Syl. §.20. cum alijs colligere licebit. Tertiò videtur mihi, quod debet expendi, ſicut aliæ pecuniæ, in opera pia ex mandato epiſcopi: vel (ſi hoc commodè non poſſet) de voluntate poſſidentis.

Notan. 1.

Sed notandum, quod ſi aliquis dederit pecuniam Simoniacè, & non recipit beneficium, ita quod Simonia non eſt conſummata, pecunia eſt reſtituenda eidem, vt ait Caiet. in Summa: quia de iure naturali tenetur reſtituere ei, à quo accepit, quia de eodem iure naturali eſt, vt ille non perdat ſua, niſi recipiat illa, pro quibus illa dedit.

Notan. 2

Secundò etiam notandum, quod ſi tenebatur epiſcopus iſti dare diſtinctè beneficium, & exigit pecuniam etiã ſtando in iure naturali, tenetur illi reſtituere, quia fecit illi iniuriam: ſed fortaſſe ius poſitiuum voluit priuare epiſcopum ipſo facto, ſicut, & beneficio.

Quid reſponderi poſſet.

Hæc dicta ſunt pro communi ſententia doctorum. Sed fortaſſe poſſet defendi, quod reſtitutio pecuniæ eſt facienda eidem etiam: & ratio eſt, quia licet ſtando in iure diuino nõ fiat ei iniuria, tamen quia ratione iuris poſitiui non acquirit titulum ad illud, pro quo dedit pecuniam, conſequenter videtur dicendum, quod debet etiam * reſtitui illud, quod dedit.

** forte, ei Refutatur tamẽ reſponſũ hoc, retẽto communi*

Sed adhoc reſponderi poteſt, quòd ille iam nouit, quod non acquirebat ius in beneficio, & nihilominus vult dare pro illa translatione beneficij pecuniam, & ſic licet non ſit de iure diuino, cui debeat fieri reſtitutio, non videtur dubitandum, quin debeat fieri collatori, id eſt talis debet reddere in manus illius, ad quem ſpectat prouidere. At de fructibus beneficij idem videtur iudicium, ſicut ſi ex alijs cauſis non faceret fructus ſuos, & debet conſiderare ad quem ſpectant fructus de iure, vel dare in fauorem Eccleſiæ, cui facta eſt iniuria, vel pauperibus, ſicut de alijs pœnis fieri ſolet.

Dubiũ & reſpõſum breue.

Dubitatur, An † ſi quis bona fide fecit reſtitutionem, 7
dando pauperibus, vel illi, a quo accepit, teneat factum. Reſpondetur, quod ſic, neque ampliùs tenebitur ad reſtitutionem.

Dubium aliud. Reſponſ.

Dubitatur, Si † adeptus, quis beneficium non dedit ipſe 8
quidem pecuniam epiſcopo, ſed alius pro eo, ipſo ignorante, an teneatur reſtituere. Reſpondetur, quod poſtquam primò ſciuit, tenetur reſtituere perceptos fructus, exceptis

Digitized by Google

exceptis tamen, quos bona fide conſumpſit. Sylueſtr. §. 1. p. 8. Antonius de Butrio, ca. 3. *de regularibus*, de Simonia, dicit, quòd Epiſcopus non poteſt renunciare ſine licentia Papę, neque inferiores ſine licentia Epiſcopi. Et pręter hanc pœnam reſtitutionis incurrunt omnes ſententiam excommunicationis, à qua non poſſunt abſolui, niſi à Papa.

Ex his patet, quòd Papa poteſt diſpenſare in omnibus ſuperioribus, vt ſi quis reſtituat beneficium per Simoniam habitum, etiam in pecunia diſpenſari poteſt, quamuis Maior dicat, quòd in pecunia non poteſt, quia illa eſt Eccleſiæ, & Papa non eſt Dominus eius. Et hoc apparentiam habet, poſt quam ius iam eſt acquiſitum ab Eccleſia: ſed quia eſt pœnale, videtur, quòd Papa poſſit diſpenſare. *Conſectarium.*

9 Sed dubium eſt. An † contrahentes aliquid cum Papa ſint Simoniaci, aut incurrant pœnam iuris. Reſpondetur primò, quòd incurrunt peccatum Simoniæ. Secundò quantùm ad pœnas. Sylueſt. §. 19. poſt Ioannem de Lignano ca. 1. eodem titu. reſpondet, & dicit eo ipſo, quòd ex certa ſcientia ſcit, & tolerat videri diſpenſare, quod limitandum eſt, inquit, quando Simonia committitur cum ipſo Papa, vt ab eo habeatur beneficium, eo ſciente, & conſentiente, quia tunc ſcientia principis hoc vitium purgat. Adria. quodlib. 9. ac vltimo, ad quartum argumentum principale dicit de contrahentibus cum Papa, quod vbi expreſsè eximit eos, ne incurrant, etiam incurrunt pœnas illas. Et videtur etiam tenere Panor. c. 1. de Simonia, & c. *extirpanda*, de prebendis. Sicut in ſimili, ludens cum Epiſcopo ad Azarum, ſuper quo eſſet lata ſententia excommunicationis, non vitat ſententiam, vt dicit Ioan. Andr. in regula, cui licet, de regulis iuris. Palud. diſt. 25. quæſt. 4. art. 1. tenet cum Sylueſt. quod Papa videtur diſpenſare. *Dubium aliud. Sententia Sylueſtri. Adriani, & Panormitani ſententia contraria. Palud. ſententia eadem qua Sylueſtri.*

Caietan. 2. 2. q. 100. art. vltimo tenet partem negatiuam, quod non licet pręſumi voluntatem principis, niſi recta ratio ſuadeat: & hoc modo ſuadet recta ratio, vt Papa diſpenſet, cum illis. Imò contra videtur argumentum, quia ſi Papa confert beneficium excommunicato, & ſcienter, non intelligitur diſpenſare cum illo, vt in capitulo. Si ſumus, de ſententia excommunicationis in Clementina, vbi dicitur, quod Papa communicans ſcienter cum excommunicato non intelligitur abſoluere illum. Et gloſſa dicit, quod etiam ſi participet in diuinis, ſed Caietanus dicit hanc ſuam ſenten- *Caietani ſententia videtur eadem.*

Digitized by Google

tiam non eſſe firmam. Certè videtur, quòd Papa intendat diſpenſare,quia intendit retinere pecuniam, quàm profectò non poteſt retinere, niſi conferat beneficium. Et ideo teneo opinionem Sylueſtri.

Sequitur author ſẽtẽtiã Sylueſtri, & Caietani.

Dubium aliud.

Dubitatur † an pro ſepultura liceat aliquid accipere. 10
Et videtur, quòd ſic, ex conſuetudine Eccleſiæ. Sanct.Tho. 2.2.q.100.art.4.ad 3. dicit, quod idem eſt iudicium, quod de vaſis ſacris, & ideo terra vendi poteſt, non ratione conſecrationis. Idem tenet in 4.d. 25. Imò in c. *abolendæ*, de ſepulturis dicitur, quòd ius ſepeliendi vendi poteſt. Vnde licet diuerſæ Eccleſiæ habeant ius ſepeliendi in eodem cœmeterio, vna non poteſt vendere alteri ius ſuum.

Pro parte affirm. videtur D. Thom.

Exponitur ſentẽtia D.Th.

Primum dictum Sancti Thomæ intelligendum eſt, quòd locus nondum conſecratus in ſepulturam vendi poteſt, duodecima,quæſt.2. cap. *aurum*. Si verò iam ſit deputatus ad ſepeliendum humana corpora, vendi non poteſt ad ſepulturam ſecundum omnia iura, licet in neceſſitate vna Eccleſia poſſit vendere alteri.

Hoſtienſis ſententia.

Hoſtienſis dicit, quòd quicquid temporale datur, vel permittitur, vt electio ſepulturæ fiat, eſt ſimoniacum, prima, quæſt.2.cap.*quia pio*,& de pactis cap. finali.

Panormi. ſentẽtia.

Panormitanus in cap. *apparentiam*, de Simonia dicit, quòd obſeruari poſſunt laudabiles conſuetudines, ſi tamen in ſpiritualia priùs conferantur, aliàs non eſt tolerabilis conſuetudo: tamen cauendum eſt, ne petant clerici aliquid pro ſepultura. Sed poſſunt petere, quòd ſeruetur conſuetudo, & hoc pro officio ſepeliendi.

Aſſẽtitur Sylu. Panormita. Horũ ſententiã author ſequitur.

Et idem dicit Sylueſtr. §. 20. Puto, quòd quando eſt conſuetudo, quòd aliquid detur pro loco ſepulturæ, vt notat Innocent.in c.*apparentiam*,pro quo eſt text.in l.*priuilegia*,c.de ſacro ſanctis Eccleſijs:vbi dicitur, quòd ea, quæ ab antiquo ſunt ſolita Eccleſiæ, & miniſtris tribui, non debent aliquo modo impediri. Quantum ad hoc, videtur mihi primo eodem modo prohibitum eſſe accipere pro ſepulturis,ſicut pro alijs ſpiritualibus, ſiue hoc ſit de iure diuino, ſiue humano. Patet hoc ex capit. *Abolendæ*, vbi damnatur peruerſa conſuetudo exigendi aliquid pro loco,aut terra ſepulturæ. Gloſſa tamen dicit, quòd licet clerici exigere non poſſint, tamen laici ſunt compellendi ſeruare antiquas conditiones, & ex cap.*Ad apoſtolicam*.De Simonia,vbi dicitur de funeralibus,& cap. *Cum in Eccleſia*,de Simonia.

Secundo

Secundo dico, quòd ſeruare conſuetudinem laudabilem tenentur laici. vt patet ex d. cap. *Ad apoſtolicam*, quamuis in capit. *Cùm in Eccleſia*, dicatur, quòd nulla conſuetudine excuſari poteſt, quòd aliquid pro huiuſmodi accipiatur, ſed quòd non intelligatur, quòd non poſſint recipere. Probatur, quia non eſt magis ſpirituale, quàm ſacrificium. Et eodem tenore in d. cap. *abolenda*, & cap. *Ad apoſtolicam*, & cap. *Cùm in Eccleſia*, prohibentur exigere pro funeralibus, pro be nedictionibus nubentium, & quibuſdam alijs. Tertio idem eſt iudicium de exequijs, & funeralibus, quantum ad hoc. Tamen Sylueſt. dicit tit. de Simonia. §. 11. quòd pro his, ad quæ non tenentur, poſſunt exigere aliquid, alias non facere, dummodo egeant, & citat Archidiacon. & Raymundum, & Piſan. *Defendit autor ſuã ſẽtẽtiam.*

11 Dubitatur deinde, An † poſſit aliquis obtinere ius priuatum ſepulturæ, & quomodo. Syluest. verbo *ſepultura*, §. 3. dicit, quòd laicus non poteſt habere dominium ſepulturę: quia loca religioſa non poſſunt eſſe in Dominio alicuius. Secundo, Habere poſſunt quantum ad vſum pro ſe, & ſuis ſepeliendis, neque eis inuitis poteſt aliquis ibi ſepeliri, niſi in neceſſitate. Tertio, Mortuo illo, & familia illius, poteſt alijs concedi vſus illius ſepulturæ: quia mortuo vſu funerario, vſus redit proprietario. Sed etiam quartò, idem dicendum eſt de capellis. Quinto, Hoc poteſt fieri ex conceſſione Eccleſiarum. Sextò, Pro hoc beneficio poſſunt Eccleſiæ recipere dotem in ſuſtentationem, ſicut pro alijs ſpiritualibus ſecundum conſuetudinem laudabilem. Et eodem modo ſicut pro Miſſa celebranda, ſed eodem modo debet abeſſe peccatum ſicut in alijs, ſed ſolùm fit donatio ex vtraque parte. *Du. aliud ad quod reſpondetur 6. pro nũtiatis.*

12 Dubium aliud eſt de ingreſſu religionis, An ille, † qui recipit ad habitum, poſſit aliquid accipere pro ingreſſu religionis. Sanct. Thom. 2. 2. quæſtione 100. articulo 3. ad quartum dicit, quòd ſi monaſterium eſt egenum, licet aliquid recipere ad ſuſtentationem monaſterij, addit Syluestr. §. 15. quòd licet exigere: & hoc Sanctus Thomas dicit in 4. Si autem ſine grauatione monaſterij poteſt recipi nouitius, Simoniacum eſt aliquid exigere. Hæc Sanctus Thomas, & ita Sylueſtr. abſolutè tenet, quòd ſi egeant monachi, poſſunt paciſci. Et eſt communis opinio, licet contrarium teneat Supplementum, & Roſella. Tertiò, Si autem *Aliud dubium. Reſpondetur ex D. Thom & Sylueſt.*

Digitized by Google

monaſterium eſt opulentum, omnino eſt Simoniacum quocunque modo paciſci ſecundum omnes Doctores. Hæc habentur cap. *quomodo*, de Simonia, & cap. *periculoſa*, de ſtatu religioſorum, lib. 6.

Dubium aliud.

Dubitatur item, Si † quis legat monaſterio perpetuò 13
1000. aureos, vt fiat ſacrum perpetuò, hæres dicit. Ego dabo beneficium ſimplex huius Miſſæ, & dimittatis legatum, an hoc ſit licitum. Reſpondetur, quòd fieri non poteſt ſine Simonia, vt patet, quia hoc eſt emere beneficium. Videtur, quòd Papa poteſt in hoc diſpenſare: Sed dico, quòd non video quomodo poſſit diſpenſare.

Reſponſ. authoris.

Dubium aliud. Reſpondetur ex Sylueſtr.

Dubitatur preterea de † mediatoribus, qui pro alijs con- 14
ſtituunt contractus Simoniacos. Sylueſtr. §. 18. dicit, quod eaſdem pœnas incurrunt, & eodem modo indigent diſpenſatione, vt abſoluantur 1. quæſt. 1. cap. *ſtatuimus*, & cap. *ſi quis* de Simoniacis. De matrimonijs etiam eſt difficultas, quia datur pro ſpirituali aliquid temporale.

Dubium aliud. Reſponſ.

Dubitatur, † An dare pecuniam, vt non deponatur quis 15
ab officio, ſit Simoniacum. Reſpondetur ex ſuperioribus, quòd videtur, quòd non, quia eſt negatio, vel omiſſio ſpiritualis pro temporali. Sed contra videtur, quòd ſic, quia ille retinet ſpirituale pro temporali.

Dubium aliud. Reſponſ.

Dubitatur: An aliquis Simoniacus † excuſetur à pœ- 16
nis iuris. Reſpondetur: Quicunque preſumitur, non peccaſſe mortaliter, non incurrit pœnas iuris, tenetur tamen ad reſtitutionem, ſi quid reſtituendum eſt. Si tamen facit pactum, tunc fortaſſe excuſatur ignorantia, ſed omnino tenetur reſtituere, & reſcindere contractum. De pœna ſuſpenſionis vide Sylueſtr. tit. ſuſpenſio. §. 7. vbi dicit, quod Simoniacus ſuſpenſus in ordine, eſt ſuſpenſus ab executione illius ordinis: extra de Simonia, cap. *tanta*, & cap. *ea*. Imò ab omnibus ordinibus. Clemen. *cupientes*, de pœnis. Neque diſpenſatur, niſi à Papa. Qui beneficium recipit ſimoniacè, ſuſpenſus eſt in cap. *tanta*, & in cap. *per tuas*, ex Panor. quòd ſi ſit occultus per pœnitentiam, & renuntiationem, miniſtrare poteſt. Sed manifeſtus indiget diſpenſatione, trigeſimaſecunda, quæſtione prima, §. *verum*. Sed poſt pœnitentiam Epiſcopus poteſt diſpenſare.

Dubium aliud.

Dubitatur, An † dato, quod pro ſpiritualibus non po- 17
teſt aliquid temporale recipere, aliquis titulo emptionis, aut venditionis, an aliquo titu. ſpirituali poſſint ipſa ſpiritualia

eſſe

Digitized by Google

18 eſſe media ad aliquod temporale. Pro quo notã, quod † triplex poteſt eſſe titulus recipiendi temporalia, mediantibus ſpiritualibus, vt dicit Caiet. 2. 2. & in Summa. Primus, qui comprehendit communem contractum ſub ſe, inducentem obligationẽ legalem, & iſte eſt omnino Simoniacus, & prohibitus, vt ſupra dictum eſt. Secundus eſt ſuſtentationis miniſtrorum. Tertius eſt locationis operum, & conductionis. Et de iſto tertio vertitur dubium, quia locatio eſt quodammodo ſpecies emptionis, & venditionis.

Diſtinguitur triplex titulus.

Quæſtio ſecũdum tertiã rationem tituli.

19 Vtrum, † licet clerico locare operas ſuas in adminiſtratione rerum ſpiritualium. Pro cuius quæſtionis ſolutione nota, quòd duplices operæ ſunt, vel duplex labor inuenitur in adminiſtratione ſpiritualium. Quidam eſt neceſſarius labor ad ipſam adminiſtrationem ſpiritualium, imò eſt ipſamet adminiſtratio, vt dicere horas, celebrare Miſſam, cantare in Choro. Et aliæ ſunt operæ, quæ accidentaliter concurrunt, vt ire iter vnius diei ad celebrandum, vigilare ad aliquod ſpirituale faciendum.

Duplex labor in adminiſtratione rerum ſpiritualiũ.

Et de iſtis operibus ſecundi generis non eſt dubitandum, quin ratione illarum poſſimus aliquid exigere. Et eſt ſententia omnium Doctorum, quòd licet locare tales operas, & exigere pecunias pro tali labore. Eodem modo, ſicut, ſi quis faceret ſumptus eundo ad adminiſtrandum, vel celebrandum Sacramentum, poſſet paciſci de expenſis, dummodo in æſtimatione illarum non habeatur reſpectus ad ſpiritualia. Hoc patet, quia illæ operæ ſunt purè temporales, & per accidens, & impertinenter ſe habent ad adminiſtrationem ſpiritualium, de quo Caietanus. 2. 2. quæſtione 100. artic. 3.

Pro labore ſecundi generis citra dubitationem aliquid poteſt accipi.

Sed de operibus, & labore primi generis eſt maius dubiũ: pro parte affirmatiua videtur, quòd liceat illas locare, quia ſunt temporalia: ergo ratione ſui poterunt locari, aut vendi. Preterea, quia ſacerdotes locant ſe ad celebrandum per menſes, aut annum, & hoc Eccleſia approbat, vt patet ex ca. *ſignificatum*, de prebendis. Preterea, quia cantores in Eccleſia locant operas ſuas. Confirmatur, Nam calix licet ſit conſecratus poteſt vendi ratione temporalis, quod eſt in illo ergo celebrandi, aut orandi labor, licet habeat annexam ſpiritualitatem, poteſt locari.

Dubium an pro labore primi generis liceat aliquid accipere.

Ar. 1. pro par. affir.

2.

3.

Argu. pro part. neg.

In contrarium eſt, quia ſi tales operæ vendi poſſent, cùm omnia Eccleſiaſtica conſiſtent ex operibus, ſequitur,

Digitized by Google

quod omnia Eccleſiaſtica eſſent venalia, & ſic poterit vendi adminiſtratio Sacramentorum, ſicut & calix. Pręterea ſi miniſtro debetur temporale ratione laboris, & operum, ergo non debetur ſtipendium ſuſtentationis ratione adminiſtrationis ſpiritualium, ſeu ratione ipſius ſpiritualis, quod miniſtrat: eſſet enim irrationalè, ſi acciperet duplicem mercedem: & eſſet ſimile, ſicut ſi ſutor velit pro calceo pretium, & aliam mercedem pro opera conficiendi calceum. Pręterea eſt contra definitionem ſimoniæ, quia dicitur, quòd eſt emere, aut vendere ſpirituali annexum: ſed iſtæ operæ ſunt annexæ ſpiritualibus: ergo vendere illas eſt Simoniacum. Nam ſi vnum vendas, & alterum intelligeris vendidiſſe.

Pro parte affir. reci-tatur multorum opiniones.

De hac quæſtione ſunt variæ ſententiæ doctorum. Et de parte quidem affirmatiua, ſcilicet, quòd licet locare operas, & recipere aliquid pro labore, vide Altiſiodor. 3. parte q. penult. & de eleemoſynis: & Bonauentur. 4. diſt. 25. q. vlt. & Richar. eadem d. q. 2. vbi dicit, quòd Epiſcopus, recipiens ſalarium iuxta capitulum, *cum ſit Romana*, recipit intuitu laboris, & conſequenter dicit, quòd clerici, dicentes pſalterium pro mortuis, non peccant recipiendo pecuniam pro ſuo labore, licet quæſt. 3. excipiat labores in adminiſtratione Sacramentorum. Eiuſdem ſententię videtur Armachan. lib. 10. vbi dicit, quòd pro laboribus licet recipere pecuniam. Idem tenet Gloſſa in cap. *ſignificatum*, de prębendis. Et Panorm. eod. cap. vbi reprobat Innocen. & Hoſt. qui contradicunt. Et probant ex cap. finali 2. 2. q. ex Concilio Agathenſi, vbi dicitur, Clerici ſtipendia ſanctis laboribus debita, ſecundum ſeruitij ſui merita, à ſecularibus conſequantur. Eandem videtur tenuiſſe Hoſtienſis in ſumma poſt Godfredum, titulo de Simonia, §. qualiter committatur. Hoc tenet Adrian. quodlib. 9. Idemque habet expreſſè Maior in 4. diſt. 25. qu. 6. vbi inter modos legitimos recipiendi aliquid temporale pro ſpiritualibus, ponit duos. Vnus eſt pro ſuſtentatione, & alius pro labore celebrandi. Sed his non obſtantibus ſit concluſio.

Reſpõſum & concluſio authoris. Probatur multorũ authoritate.

Non † plus licet locare operas in adminiſtratione ſpiri- 20
tualium, quam ipſa ſpiritualia, neque licet aliquid recipere pro labore ſpirituali magis, quàm pro ipſo ſpirituali. Hæc eſt ſententia Durandi 4. diſt. 25. qu. 1. & Palud. 4. qu. vltima, & Caiet. 2. 2. q. 100. & in ſua Summa, & Sylueſt. de Simonia. §. 9.

Digitized by Google

§.9. & citat Gloſſ. vltimo extra, ne prælatus vices ſuas, & cap. finali, de pactis. Ex quo habetur, quòd vbi ceſſare debet conuentio, non licet locare operas. Idem tenet Aliacus tractatu de Simonia contra Cancellarium Pariſienſem, & dicit nullum antiquorum oppoſitum tenuiſſe. Eſt etiam expreſſa ſententia S. Thom. 4. diſt. 25. qu. 3. art. 2. q. 2. in corpore, vbi circa actus ſpirituales diſtinguit. Aliqui enim ſunt actus ſpirituales ex principio, quia ſcilicet procedunt à poteſtate ſpirituali: ſicut celebrare, & adminiſtrare Sacramenta: Alij ſunt ſpirituales ſolùm ex parte finis: ſicut docere, quod terminatur ad ſcientiam, vel veritatem ſpiritualem. Et dicit, quòd in ſecundo genere operum licet locare operas, non autem in primo, ſed ſolùm licet accipere in ſuſtentationem: & idem ad literam ponit quodlib. 3. quæſt. 6. & eadem videtur ſententia eius 2. 2. quæſt. 100. vbi nunquam ponit alium titulum recipiendi aliquod temporale pro ſpirituali, niſi ratione ſuſtentationis.

Probatur concluſio, Quia talis labor, & operæ ſunt ſpirituales, & nullo modo temporales: ſicut ſanare infirmum, mundare leproſum ex ſua natura ſunt temporalia, tamen ſi procedant ex gratia ſpirituali, ſpiritualia reputantur in materia Simoniæ, & ideo non poſſunt vendi, vt patet Matthæi 10. *Gratis accepiſtis, gratis date*, & dixerat, *Infirmos curate*. Præterea talis, qui locat operas, non gratis adminiſtrat, ergo eſt ſimoniacus. Probatur antecedens. Quia cum adminiſtratio non fiat, niſi per illas, imò reuera non eſt aliud adminiſtratio ſpiritualis, quam ipſæ eædem operę: ergo gratis datur adminiſtratio. Confirmatur. Pictor non diceretur gratis dare imaginem, ſi ita exigeret pretium operarum ſuarum. Et profectò ſimilis videtur ſycophantia dicere, quòd gratis quis celebrat Miſſam, ſed exigit pretium operæ, & laborum: ſicut ſi artifex dicat, ſe gratis dare opus, exigeret tamen laboris pretium. Pręterea miniſter tenetur gratis dare, quantum poterit, ſpiritualia, ſed recipiens ſuſtentationem poſſet non recipere pretium laboris ergo ſi exigat, non dat gratis. Hoc enim eſt gratis dare, nihil recipere, ſine quo poſſet miniſtrare, alias facit contra pręceptum domini dicentis, Gratis date. Pręterea arguit Caietan. Quia miniſter ſpiritualis eſt delegatus à Chriſto, neque licet ei plus accipere, quam illi à Chriſto conſtitutum eſt: ſed dominus primo dicit, Gratis accepiſtis, gratis date. *Probatur & rationibus.*

Digitized by Google

Et poſtea, vt Paulus refert ordinauit, vt qui Euangelio ſeruiunt, de Euangelio viuant: ergo nullo alio titulo licet accipere aliquid temporale, niſi ratione ſuſtentationis. Præterea ratione ſpiritualis adminiſtrationis, nullo alio habito reſpectu ad laborem, debetur ei illud pretium: ergo pro vno opere debetur ei duplex merces, quòd eſt omnino iniquum. Præterea ſi aliquid temporale eſt annexum ſpirituali, ſi illud temporale vendatur, debet æſtimari, quod ex ſe eſt, nullo habito reſpectu ad ſpirituale, vt patet de calice. Sed labor, & operæ in adminiſtratione ſpiritualium nullius pretij, & æſtimationis ſunt per ſe, neque aliquis daret aliquid pro illis, niſi ratione ſpiritualis adiuncti: ergo ratione illorum nihil poteſt exigi.

Regula Caietani. Caietanus ponit regulam, quòd res compoſita ex ſpirituali, & temporali, ſi temporale ſit principale, vendi poteſt ſine ſcrupulo, vt patet de calice, & de patrimonio, cui eſt annexum ius patronatus. Sed ſi è contrario ſpirituale ſit principale, res illa non poteſt vendi, etiam ratione temporalis in ea contenti. Et quia in adminiſtratione rerum ſpiritualium principale non eſt labor, ideo operæ non poſſunt vendi. Et ita communiter dicunt Summiſtæ.

Improbatur Caie. regula. Sed neſcio, ſi aliquid eſt temporale, coniunctum cum ſpirituali, quare vendi nõ poteſt, ſiue ſit magis, ſiue minus principale, neque de hoc datur aliqua ratio, ſaltem ſtando in iure diuino: quia cum ſit temporale, non eſt prohibitum vendi iure diuino. Et ideo melius videtur, vt dictum eſt, quòd illæ operæ, & labores non ſint temporales, neque magis, neque minus principaliter, ſed puræ ſpirituales, vt in propoſito loquimur.

Sententia authoris Ad Arg. 1. pro par. affirmat. Ad 2. Et per hoc patet ſolutio ad primum argumentum. Ad ſecundum reſpondet Caietanus, quòd licet ita ſit, vt dictum eſt, quòd non liceat locare operas neceſſarias in adminiſtratione ſpiritualium, tamen ratione circunſtantiarum, & accidentium, quæ concomitantur ipſam adminiſtrationem, licet aliquid accipere, & paciſci de illo, & ſic presbyteri poſſunt paciſci de penſione, nam illic eſt vinculum, & obligatio libertatis, & alia grauamina, ad quæ non tenentur, & ratione illorum poſſunt facere pactum. Et ſic intelligitur cap. *ſignificatum,* hoc eſt, probabiliter, & rationabiliter dictum, ſed non caret calumnia. Si enim hoc eſt verum, ſemper poteſt miniſter locare ſeipſum, cum obligatione audiendi

con-

Digitized by Google

confeſſiones, aut prædicandi etiam ad vnum diem, aut plures: quia etiam eſt vinculum, & ademptio libertatis, ad quæ non tenetur: at de hoc dicam inferius.

Ad tertium argumentum patet etiam ex dictis: a cantoribus enim in Eccleſia non quæritur aliquid ſpirituale, ſed potius temporale, quod eſt muſica illa, & amœnitas vocum, ſicut ab organiſta, & ideo illis licet locare operas ſuas. Quod etiam patet: quia nihil refert, an illi ſint clerici, necne. Vnde conſtat, quod non venditur ſpirituale, neque emitur. Pan. in c. *ſuam*: de Simonia, recedit à prima opinione, quam tenuerat in cap. *ſignificatum*: & reprehendit Dominum Andream, qui dicit, quod non licet accipere aliquid pro ſpirituali, bene tamen pro labore.

* * *

REVE-

REVERENDI PATRIS FRATRIS FRANCISCI A VICTORIA RELECTIO

De arte magica. locus relegendus eſt, Non declinetis ad Magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini. Leuit. 19.

SVMMA.

1 *Magia ars an omnino ſit, hoc eſt, an inter mortales ſit ars, vel facultas aliqua ad videndum, & faciendum opera illa mirabilia, quæ de magis ſcribuntur, & circunferuntur.*

2 *Magicorum opera, & mirabilia, quæ referuntur, eorũ plurima ſunt falſa, confićta, & ex hominũ vanitate credita*

3 *Magorum opera non omnia ſunt vana, & confictæ.*

4 *Magica ars, licet ſit alicuius efficaciæ, an tota eius vis verſetur circa illuſionem ſenſuum, & imaginationis; ita quod ex parte rei nullus ſequatur effectus, nec ſint entia vera, & naturalia, quæ à magicis fiunt, ſed ſolùm præſtigia, & illuſio oculorum.*

5 *Magorum facta licet nonnulla fiant ſolùm per illuſionem, & præſtigia ſenſuum, tamen quædam in re, & ſecundùm exiſtentiam fiunt.*

6 *Magorum mirabilia opera an ſint omnia opera naturalia, hoc eſt, ex cauſis merè naturalibus, & non dependentia à ſubſtantijs ſeparatis.*

7 *Magia aliqua, dici poteſt naturalis, & ſine commercio alicuius ſubſtantiæ ſpiritualis.*

8 *Magiæ ſtudioſi, qui fuerint, recenſetur.*

9 Ma-

9 *Magica ars alia, præter naturalem, quæ non viribus, & cauſis naturalibus conſtet, ſed poteſtate aliqua, & virtute immateriali, & ſeparata nititur, non eſt dubium, quin reperiatur.*
10 *Dæmon malus an ſit operum magicorum author, vel an referenda ſint potius in bonos Angelos, vel in ipſum Deum omnipotentem. Et an omnino ſint dæmones.*
11 *Dæmones eſſe, etiam ſtando in recta, & legitima Philoſophia, nullo modo negandum eſt.*
12 *Opera eadem, vel ſimilia, fiunt per artes magicas, & per gratias gratis datas.*
13 *Opera aliqua fiunt à magis, quæ nullo modo fiunt per gratis, & è contrario.*
14 *Magi nihil operantur poteſtate diuina, aut Angelica.*
15 *Magi in ſuis operationibus nonnunquam vtuntur facultate ſolùm naturali.*
16 *Magorum operationes ſupra facultatem naturalem, malorum dæmonum poteſtate, & virtute, fiunt.*
17 *Animæ defunctorum, maximè quæ ſunt è numero damnatorum, an ſe miſceant artibus, & operibus magicis.*
18 *Magi an poſſint miracula facere.*
19 *Magi non poſſunt miracula facere.*
20 *Magi an poſſint cogere dæmones pro ſuo arbitrio.*
21 *Dæmones cogi poſſunt aliquando, & coguntur ab hominibus.*
22 *Dæmones ab Angelis cogi poſſunt, & aliquãdo cogũtur.*
23 *Dæmones an virtute diuina coerceantur, aut Angelica, multũ refert, quibus verbis, aut ſignis homines vtãtur.*
24 *Verba nulla, nec exorciſmi, habent efficaciam infallibilem ad cogendum dæmones, & arcendum illos, ita vt ſemper ſortiantur effectum ſuum.*
25 *Magi aliquando poſſunt cogere dæmones.*
26 *Magi quomodo poſſint dæmones cogere, & nõ alio modo.*
27 *Magi quomodo habentes fœdus cum aliquo dæmone principali, poſſunt cogere inferiores dæmones, non autẽ ipſũ*

prin-

Digitized by Google

principalem dæmoné. Et quid ſi non habeant tale fœdus.

28 *Magorum tota opera, & efficacia in quo fundetur.*

29 *Dæmones ſuperiores an habeant aliquam poteſtatem in inferiores.*

30 *Dæmones ſuperiores poſſunt cogere inferiores.*

31 *Dæmon ſuperior quomodo poſſit inferiorem dæmonem tenere alligatum annulo, aut imagine.*

32 *Magi an virtute dæmonum poſſint corpora localiter trāſmutare, hoc eſt, per multa terrarum ſpatia, ſumma (vt ferunt) celeritate.*

33 *Dæmones, & magi virtute dæmonum poſſunt mouere, & transferre corpora de loco ad locum.*

34 *Magi an poſſint pro ſuo arbitrio immutare corpora, alterando ſecundùm qualitates, immittendo morbos, & contra ſanitatem præſtando.*

35 *Dæmones, & magi, virtute dæmonis non poſſunt immediate imprimere in rebus naturalibus, & materialibus aliquam formam, vt calorem, frigus, morbum, aut ſanitatem.*

36 *Magi virtute dæmonum poſſunt mirabiliter tranſmutare materiam, & naturas corporales, applicando ſemina rerum, & actiua paſſiuis.*

QVoniam in principio ſecundi ſenten. quem circa finem huius anni interpretamur, agitur de natura, & poteſtate Angelorum, tam bonorum, quam malorum, & poteſtas malorum Angelorū inter mortales plurimùm, vt opinio eſt, exercetur per magos. Ideo conſtitui hanc relectionem de magia habere.

Huius diſputatio nis duæ partes. Et tota diſputatio habebit duas partes. In prima tractabitur de poteſtate, & facultate magica. In ſecunda de licentia, & iniquitate magicæ artis, hoc eſt, quatenus, & quantum liceat vti, aut non vti magicis artibus.

Prima quæſtio. Et vt ſcholaſtico ordine ex more procedamus, prima quæſtio ſit, An † omnino ſit magica, hoc eſt, an ſit inter mortales ars, vel facultas aliqua ad edendum, & faciendum opera illa mirabilia, quæ de magis ſcribuntur, & circunferuntur, 1

tur,an prorſus omnia illa ſint vana, & conficta ab impoſtoribus, & maleficis, & falsò credita a vulgi leuitate, & vanitate, vt quidam putant.

Et videtur, quod omnia illa ſint vana, & fabuloſa. Primò, quia ſi fidem habere volumus ijs, quæ de magis referuntur, eadem opera credemus ea, quæ de Circe, & Medea, & alijs famoſiſſimis magis prodita ſunt, vt quod non ſolum Poetæ, ſed & Varro narrat ſocios Diomedis in aues conuerſos, quæ longo tẽpore poſt circa templum Diomedis volabant: quod ſocios Vlyſſis Circe mutauit in beſtias, & quòd Arcades quodam ſtagno traiecto conuertebantur in lupos. Et quod alij de Medea ſcribunt, Iaſonem ſocerum à ſenectute in iuuentutem reuocaſſe, & iunctis draconibus per aera volaſſe. Credemus item menſam Solis, quã, teſte Hieronymo, Apollonius vt videret, venit in Æthiopiam, in qua epulæ ſingulis diebus ponebantur ſine humana ope, & multa his ſimilia. Quòd ſi hæc pro fabulis habemus, non eſt quare credamus, & recipiamus alia, quæ de magicis traduntur, iſtis nihil pro babiliora, neque minùs abſurda. Quæ enim maior ratio eſt, vt credamus opera Zoroaſtris, & aliorum quam Circes, aut Medeæ? Nec ſatis eſt allegare authoritatem famæ, aut antiquitatis. Multa enim ſimilia multis ſeculis credita, & celebrata ſunt, quæ tamen à viris ſapientiſſimis pro vanis, & falſis habentur: vt de Phœnice nominatim dicit Herodotus, de qua pulchrũ miraculum celebratur, ſcilicet, nunquam eã quenquam mortalium vidiſſe, niſi in pictura. Et confirmatur. Nã ſi ex miraculis, quæ vulgò narrantur, per quam pauca ad veritatem reducuntur: multò magis credibile eſt omnia, quæ de magicis iactantur, ludibria eſſe, & prorſus conficta. Nec ego in quẽquam hominẽ fide dignũ incidi, qui aliquid magicum ſe vidiſſe, aut pro cõperto habere affirmaret. *Ar. 1. pro par. neg.*

Secundò, Nam non minor fama, & opinio obtinuit de arte alchimiſtica, quæ montes aureos profitetur, & promittit, de cuius tamen vanitate, & irrito conatu, nemo eſt ita bardus, qui dubitet. Vnde non maior fides videtur habenda magis, quàm alchimiſtis, qui ſpondent, quas non præſtant, diuitias, vt ait Ioan. 22. in extrauag. *ſpondent.* *Arg. 2.*

Tertiò, Magi promittunt diuinationem futurorum, quã tamen neque habere, neque præſtare poſſunt, vt certum eſt, & ſtatim diſputabitur: aliàs eſſent dij. Eſa. 41. *Annuntiate, quæ ventura ſunt in futurum, & dicemus, quia dij eſtis vos.* Ergo pari *Arg. 3.*

ratione

ratione credendum eſt, magos alia polliceri, quæ implere non poſſunt.

Quidam magiam tanquam falſam & impoſtricem condemnant

Ad hanc quæſtionem non deſunt viri docti, qui totam magiam, non tanquam ſuperſtitioſam, ſeu ſuperſtitioſam, ſed tãquam falſam, & vanam atque impoſtricem condemnant, & nullius vſus, aut efficaciæ affirment, inter quos eſt Plinius multis locis. Sed peculiariter lib. 3. c. 1. & profectò magno argumento. Multi enim viri, & magni, & potentes cum magicis ſtudijs operam ſummo ſtudio dediſſent, nihil tamen facultatis, aut efficaciæ ſupra alios homines conſequuti ſunt.

Nero magia deditus.

Inter quos fuit Princeps Nero, qui huic arti validiſſimè fauit, & incubuit, cui non opes defuere, non viros, non diſcendi ingenium, ad quem Mithridates Armeniorum rex venerat, & magos ſecum adduxerat, & magicis technis, & ceremonijs eum initiauerat: & tamen cùm regnum ei Nero daret, hanc ab eo recipere artem non valuit, proinde tandem tanquam vanam, irritam, & inteſtabilem reliquit.

Iulian. apoſtata magus.

Idem de Iuliano apoſtata legitur. Neque eſt credibile homines minoris facultatis, & fortunæ conſequutos, quod tanti viri tenere non potuerunt. Si enim magicæ opes, & vires naturales ſunt, nihil afferri poteſt probabile, quare Nero, & Iulianus non ſunt adepti facultatem, quam tantoperè affectabãt, & nullo pretio non redemiſſent. Si autem magi dæmonum virtute, & poteſtate abutuntur, neſcio cur dæmones humani generis hoſtes operam ſuam præſtare noluerint ſummis religionis hoſtibus, per quos nocere tantum poterát, quam poſtremis hoſtibus tam facilè præbere dicuntur.

Reſponſ. authoris. 1. Prop.

Sed quia iſta ſententia nec nihil, nec totum dicit, ſit prima
propoſitio, Eorum † quæ de operibus magicis, & mirabili- 2
bus referuntur, longè plurima ſunt falſa, & cõficta, & ex vanitate hominum credita. Probatur primò, Quia pauciſſima ex omnium hominum memoria referuntur, aut producuntur in hiſtoria a fide dignis, vt videre eſt apud nobiliſſimos hiſtoricorum, Diodorum, Herodotum, Pompeium, Liuiũ, Plutarchum, Valerium, qui ſine dubio, ſi quid de huiuſmodi admirabilibus pro comperto habuiſſent, in hiſtoria referre non neglexiſſent. Et ſecundo item mirum eſt, cùm ex omnibus artibus ſemper perſeuerat aliquod opus, vt ſtatuæ, & imagines à nobilibus pictoribus, & ſculptoribus, ab architectis nobilibus inſignia ædificia, magicæ verò artis nulla imago, nullus annulus, nullum pignus, aut veſtigium habetur

ex

ex tanta multitudine imaginum, ſtatuarum, & annulorum, quos illi quotidie fabricare dicuntur. Promittunt quidem magi miracula, & portenta, ſed parturiunt montes, & naſcitur ridiculus mus.

3 Secunda propoſitio, Non † omnia magorum opera ſunt vana, & conficta Iſta concluſio manifeſtè probatur authoritate Scripturæ, vt patet de magis Pharaonis: qui virgas ſuas conuerterunt in dracones. Exo. 7. & de maga, quæ ſuſcitauit Samuelem, 1. Regum 28. Item ſecundò, interdicitur magia iure diuino, vt patet in themate relectionis. Et Leuit. 20. indicitur pœna mortis, ſi quis ad magos, & ariolos declinauerit. Et in iure ciuili eſt capitale, vt patet in C. de maleficis l. *nemo*. l. *nullus*. l. *culpa*. Item in iure canonico 26. q. 5. per totum. Non autem ita ſeuerè interdiceretur, ſi ars eſſet ſolùm otioſa, & vana, & non eſſet efficax, & pernitioſa. Item Pſal. 57. *Sicut aſpidis ſurdæ, & obiurantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocem venefici incantantis ſapienter.* Ex quo patet, quod incantatio habet aliquam efficaciam, Item Matth. 24. *Surgent pſeudochriſti, & pſeudoprophetæ, & dabunt ſigna, & prodigia*: neque alia gratia, aut arte, niſi magica: ergo. Et vt non deuoremus, & recipiamus ſine delectu omnem hiſtoriam, & totum vulgi rumorem, tamen intemperantis, & impudẽtis eſſet pernegare nonnulla magiæ opera mirabilia, quæ viri graues literis mandauerunt, vt Cicero cùm alijs locis, tum lib. de diuinatione: quædam etiam, & Liuius, & Valerius, & alij nobiles authores, &, vt Ariſt. ait, quod famam obtinuit non eſt omnino falſum. Et Porphyrius dicit, ita notum eſſe magorum artificium, & ſupra mortalium conditionem opera quædam fieri, vt probatione non indigeat. Et vt omnia ceſſarent, ſatis eſt, quod de mulieribus noſtris quotidie pro certo inuenitur: *de las Bruxas*. Argumenta etiam in contrarium perſuadent primam propoſitionem. *2. Prop.*

Sed ad illud de Diomedis, & Vlyſſis ſocijs reſpõdet Aug. 18. de ciuitate Dei, transformationes illas, de quibus Varro loquitur, non eſſe ſecundũ veritatem, ſed ſecundum apparẽtiam per aliquod præſtigium, phantaſia hominis per aliquã ſpeciẽ mutata: vt etiam dicit S. Th. de potentia. q. 6. a. 5. ad 6. *Ad Arg. illud de ſocijs Diomedis, & Vlyſſis.*

4 Sed ex hac ſolutione oritur ſecunda quæſt. Dato † quod ars magica ſit alicuius efficaciæ: An tota eius vis verſetur circa illuſionem ſenſuum, & imaginationis: ita, quod ex parte rei nullus ſequatur effectus, nec ſint vera, & naturalia, quæ à ma- *Quæſt. 2.*

Google

à magicis fiunt,ſed ſolum fit præſtigium, & illuſio oculorũ, & ſenſuum,ſicut Aug. dicit de Diomedis, & Vlyſſis ſocijs.

Ar. 1. pro par. neg. Et videtur,quod omnia magorum opera ſint huiuſmodi. Nam,& de opere magorũ, qui ſerpentes fecerũt, eſt opinio in gloſſa Rabani,Exo.7. quod non fuerit vera conuerſio virgarum in ſerpentes, ſed ſolum per aliquã præſtigioſam illuſionem. Et idẽ Aug. ad Simplicianum ponit tanquam probabile de illa ſuſcitatione Samuelis, quod non fuerit vera, ſed aliquod phantaſma, & illuſio imaginaria diaboli machinationibus facta:ergo idem poteſt exiſtimari de alijs omnibus magorum operibus, ſi de his, quæ in Scriptura habentur,ita putatur,& creditur.

Arg. 2. Item ſecundò arguitur vehementer ex c. *Epiſcopi.* 26. q. 5. refertur, quod quædam mulieres ſceleratæ,dæmonum illuſionibus,& phantaſmatibus ſeductæ, credunt ſe cum Diana nocturnis horis, vel cum Herodiade, vel cũ innumera multitudine mulierum equitare ſuper quaſdam beſtias.Et ſequitur, quod ſacerdotes per Eccleſias,ſibi cõmiſſas, populo Dei omni inſtantia prædicare debent,quòd nouerint hæc omnia falſa eſſe, & non à diuino, ſed a maligno ſpiritu talia phantaſmata mentibus fidelium irrogari. Ex quo loco videtur determinatum, quod ea,quæ fiunt a maleficis, non ſunt vera, & realia opera, ſed tantum phantaſtica, & præſtigioſa. Si enim ea, quæ faciunt, aut patiuntur maleficæ mulieres iſtæ,quas noſtri bruxas,Latini lamias: ſeu ſtriges appellant, omnia ſunt phantaſtica,& per illuſionem ſenſuum nihil eſt, quare non idem reputemus de alijs magorum operibus?

Arg. 3. Item tertiò, Idẽ videtur ex hiſtoria. Refert enim Cęlius Rhodig.Paſetem quendam inter magicæ vanitatis ſectatores prima nocte cõſueuiſſe refertiſſimum repente conuiuiũ hominibus diſcubituris præmonſtrare, mox vbi * cubitum fuiſſet, euanuiſſe omnia,ita vt nihil omnino viſeretur. Et ſimile quiddam vulgò fertur de illo Inacho Marchione Santillanæ. Nec dubium eſt,quin epulæ illæ, & apparatus veri non eſſent,ſed tantùm oculorum præſtigia,& illuſiones. Itẽ confirmatur ex eo,quod vulgò dicunt, *Bienes del iraſgo.* nunquam enim verum theſaurum præſtat, ſed tantiſper ſub ſpecie auri relinquit carbones. Confirmatur ſecundò ex ipſo nomine magorum: vocantur enim omnes præſtigiatores.

** alias, accubitũ.*

Reſpõdet author vnica prop. Ad hanc quæſtionem ſit prima propoſitio, & vnica. Eorum, quæ † magis fiunt, licet nonnulla fiant ſolum per illuſionem, 5

ſionem, & preſtigia ſenſuum, quædam tamen in re, & ſecundùm exiſtentiam fiunt. Prima pars probata eſt ſufficienter. Secunda autem probatur: primò authoritate Auguſt. 3. de trin cap. 7. & lib. 83. quæſtionum, qu. 79. vbi expreſsè aſſerit, magos Pharaonis verè conuertiſſe virgas in ſerpentes. Quod probatur ex hoc, quia ſcriptura eodem vocabulo appellat virgam magorum, & virgam Aaron, quam conſtat verè eſſe conuerſam in ſerpentem. Et ſatis videtur conſtare ex hiſtoria, quæ, poſt quam narrauit, quòd Aaron conuertit virgam in ſerpentem, ſubijcit, quod malefici fecerunt ſimiliter, proieceruntque ſinguli virgas ſuas, quæ verſæ ſunt in dracones. Et ita tenuit Sanct. Thom. de potentia, quęſt. 6. ar. 5. ad 8. licet Reuchlinus de verbo mirifico contrarium ſentiat. Et expreſsè Origenes ſuper Marcum, homilia 13. tenuit cum beato Auguſtino. Item videtur probari ex illo etiam Pſalm. 57. *Sicut aſpidis ſurdæ, &c.* Ex quo loco videtur, quòd incantatores verè faciunt ſerpentes, & habent effectum circa illas. Item probat S. Tho. de potentia, q. 6. artic. 10. quòd aliquando in incantationibus audiuntur voces magorum ab hominibus circunſtantibus, quod fieri non poſſet per præſtigium, & ſolam immutationem imaginationis, quia talis immutatio, (vt ait Sanctus Thomas lib. 3. contra Gen. cap. 104. & verum eſt) non fit integris, & ſolutis ſenſibus exterioribus, ſed in dormientibus, vel qui raptum, & ectaſin patiuntur, vt experientia docet. Vnde cùm ea, quæ a magis fiunt, videantur nonnunquam, & audiantur ſolutis ſenſibus exterioribus, ſignum eſt, quòd verè fiunt, & non ſolùm ſecundùm apparentiam. Et confirmatur, quia Peripatetici negantes aliquid fieri à magis, quod excedat facultatem cauſarum naturalium, vt infrà dicemus, non audent negare huiuſmodi mirabilia verè fieri à magis: quod tamen multum intererat ad opinionem ſuam tuendam: ſed conuicti ſunt hiſtoria, & experientia rerum. Ad argumenta autem facta in contrarium de ſocijs Vlyſſis, & de ſuſcitatione Samuelis, &c. dicemus inferius, & ibi videbitis, quid de illis habeatur.

6 Tertia quæſtio, quæ ſequitur ſuperiorem eſt, An † mirabilia opera magorum ſint omnia opera naturalia, hoc eſt, ex cauſis merè naturalibus, & non dependentia à ſubſtantijs ſeparatis. *Queſtio tertia.*

Et videtur, quòd poſſint omnia eſſe naturalia. Nam primum *Ar. 1. pro par. affir.*

F

mum omnium non eſt ſufficiens argumentum, quòd non ſint naturalia, quia ſunt inconſueta, & præter ſolitum curſum naturæ: Vt ſi quis re vera per alchimiæ artem verum aurum faceret, certè aliquid inſolitum faceret, & fortaſſe hactenus infectum: nullus tamen negaret opus eſſe naturæ. Vnde videtur rudis, & imperiti ingenij ſtatim damnare opus in ſolitum, quantumuis mirabile, & referre in dæmonum poteſtatem. Item ſecundò magi operantur adhibitis certis rebus naturalibus, & materialibus. Item ſub certo ſitu, & conſtellatione aſtrorum, fabricantur ſuas imagines, & annulos, non ex quauis, ſed ex certa materia, & obſeruatis punctis, & motibus aſtrorum, quæ omnia fruſtra fierent, & adhiberentur, ſi effectus expectarentur à virtute ſubſtantiæ ſeparatæ, & non à cauſis naturalibus: ergo videtur dicendum, quòd opera magorum ſint naturalia.

Argu. 2.

3.

Hermetis Triſmegiſti ſententia, & peripateticorum.

Ad hanc quæſtionem Hermes Triſmegiſtus, vt refert Auguſtin. 8. De ciuitate Dei, contendit, quòd omnia opera magorum fiant virtute naturali, & maximè virtute cœleſti, nec oportet ex operibus iſtis ſumi argumentum ſubſtantiæ ſeparatæ. Et eadem eſt communis ſententia Peripateticorum. Vnde Alexander in libro de magis hanc opinionem multis verbis defendit, & confirmat.

Peripateticorũ, & præcipue Alexand. ſententiæ fundamẽta.

Ad cuius probationem duo fundamenta præmittit. Alterum, quòd virtus cœleſtis, licet non formaliter, ſed tamen virtualiter, & eminenter eſt virtus omnium elementorum, & miſtorum, & habet efficaciam omnium illorum. Alterum, quòd multa poſſunt fieri concurſu multarum cauſarum naturalium, quæ ab vna tantum fieri non poſſunt, vt manifeſtè conſtat. Ex quibus fundamentis infert, quòd nihil obſtat, quominus credamus, quòd in imagine, vel ſtatua, vel annulo aſtrologico fabricatis, & compoſitis ad certam influentiam, & diſpoſitionem ſtellarum ſit virtus, aut efficacia ad aliquos effectus, ad quos oportet concurrere multitudinem cauſſarum inferiorum. Et ſimiliter, quod adhibitis certis, & paucis ſeminibus, cauſis naturalibus ſub certo ſitu, & concurſu ſtellarum, & aſtrorum, ſequatur ſubito opus, quod aliàs exigeret grande temporis ſpatium, & concurſum plurium cauſarum inferiorum. Vt exempli gratia, Si magus vſus imagine, vel annulo conuerteret ſubito argentum in aurum, aut ex virga faceret ſerpentem, vt magi Pharaonis fecerunt, non eſt quare negemus

opus

Digitized by Google

opus prorſus eſſe naturale. Si enim aliquæ cauſſæ naturales conuertere poſſunt quamuis materiam in aurum, aut ſerpentem, certè nihil inopinabile eſt, quod influentia cœleſtis opportunè adhibita, ſuppleat vicem omnium aliarum cauſſarum. Imò inquit Alexandr. mirum magis eſſet, ſi ſubſtantia ſeparata poſſet tales effectus influere, cùm nullam habeat proportionem ad tales effectus, non plus, quàm ignis ad producendum aquam.

Addunt Peripatetici, & fautores eorum, hiſtorias in confirmationem ſuæ ſententiæ. Vnde Damis, referente Cælio, ſcribit, Iarcham Indorum principem annulos ſeptem compegiſſe, ac ſeptem ſtellarum nominibus preſignaſſe, quibus mirifica opera ederet, quos etiam Appollonius Thianeus dono ab eo accepit, quorum beneficio contigiſſe, Appollonium iuuentæ nitorem protuliſſe, & conſeruaſſe, quamuis annum centeſimum iam exceſſiſſet, cùm diebus ſingulis ſingulos annulos geſtaret ſecundum dierum, & planetarum nomina. *Ratio 2. Peripateticorũ ex hiſt.*

Tertio, Neque putant prorſus abſurdum Gygis annulum illum Platonis credere, cuius, & Cicero in officijs, & Gregorius Nazianzenus in Monodia, naturalem meminit fuiſſe, & magorum artificij egregium opus, quem cùm Gyges geſtaret, quãdo videri nolebat palam, intra digitum vertebat. Qua ratione cùm in Lydorum regiam penetraſſet, regem cœpit, ſeque regem conſtituit. *Ratio 3. ex annulo Gygis.*

Quarto, Ad huius fidem opinionis etiam facit, quod Philoſophi non reijciunt imagines, quas vocant aſtronomicas, quas adhibent, etiam in curatione morborum, inter quos vnus fuit Marſilius Ficinus, qui inter medicamenta naturalia imagines ponit aſtronomicas, vt videmus vulgo annulos ferreos geſtari ad certam ſtellarum poſitionem fabrefactos, quos putant certis ægritudinibus mederi. Vvicleff. etiam de ſtatu innocentiæ capitulo quarto, vt refert Vualdenſis de ſacramentalibus, dicit: Adam habuit notitiam ad nominandum ſecundum proprietates naturales naturas ſibi ſubditas, ſub quibus nominibus homini naturaliter obedirent, & huic reſeruentur reliquiæ poteſtatis innocentiæ in vocibus exorciſtæ, & naturaliter incantantis, & ad hoc credo, voces (inquit) Hebræas habere maiorem efficaciam. *Ratio 4. ex imaginib. aſtro.*

Reſponſ. authoris.

Sed pro determinatione quæſtionis ſit prima propoſitio: *1. Propoſ.*

poſitio: Aliqua magia † poteſt dici naturalis, ac ſine commertio, & concurſu alicuius ſubſtantiæ ſpiritualis. 7
Pro probatione concluſionis, & eius declaratione eſt notandum, quòd nomen magiæ de ſe non importat artem, aut facultatem extra, vel ſupra omnem virtutem, & efficaciam cauſſarum naturalium. Hoc patet, quia ſi hoc eſſet de ratione, vel ſignificatione magiæ, non relinqueretur locus dubio, aut diſputationi, an effectus, & opera magorum poſſint à ſolis cauſis naturalibus, quæ tamen quæſtio fuit multùm, ac diu iactata inter philoſophos, & adhuc ſub iudice lis eſt. Sed videtur nomen magiæ à principio receptum pro arte, & facultate ad efficiendum, & patrandum opera occulta, & mirabilia, non ſolùm extra ſolitum rerum curſum, ſed ſupra hominum opinionem, & captum.

Hypotheſis authoris probatur.

Probatur propoſitio primò.

Hoc ſuppoſito probatur concluſio prima: Nam ſine dubio ſunt in rebus naturalibus virtutes mirabiles, & quas pauci hominum cognoſcere poſſunt, cùm nec ſenſu poſſint comprehendi, nec aliqua ratione inueſtigari. Ars ergo, & facultas huiuſmodi rerum, & virtutum meritò magica dici poteſt, quia ſit effectrix, & operatrix huiuſmodi operum, & effectuum, quorum ratio comprehendi, aut intelligi mente non poſſit. Vnde ſi magnetis vſus vulgo ignotus eſſet, & aliquis recens primum oſtenderet, magus vulgo putaretur, & haberetur: eſſet enim admirabilis, & incredibilis operis author, & effector. Vnde Auguſtinus 21. De ciuitate capit. 4. tanquam pro miraculis refert, ſe vidiſſe annulum ferreum à magnete pendentem, qui rurſum ſecundum annulum traxit, & ille rurſum tertium, & ſic vſque ad certum numerum, vt velut catena texeretur. Et idem aliud mirabile ſcribit, ſe accepiſſe à Coepiſcopo Seuero, verti ſcilicet virgam ferream ſuper argentum concitatiſſimo curſu, cùm aliquis magnetem infra moueret, quod opus nunc iam nemo miraretur, cum iam vulgata ſit magnetis virtus, & efficacia. Sed illud mirabilius, quòd idem aſſerit, magnetem non rapere ferrum, ſi iuxta eum adamas ponatur, & ſi rapuerit, dimittere. Itaque non videtur magia naturalis eſſe, niſi quædam pars ſecretioris, & reconditioris Philoſophiæ, quæ ſi notior fiat, & in conſuetudinem venire incipiat, non ſolum Philoſophorum, ſed etiam vulgi deſinet videri, & vocari

vocari magica, ſed cum alijs artibus annumerabitur. Item dici poteſt de arte alchimiæ, quæ ſi ars eſt (quod ego non credo) magia dici poteſt, cum ſit ſecretum, & myſterium doctiſſimis, & peritiſſimis Philoſophorum ignotum.

Probatur ſecundò concluſio. Quia non eſt dubitandum (in quo Alexander rectè ſenſit) quòd aliquid inſigne, & ſingulare, & preter conſuetum ordinem naturæ, ſeu rerum contingere poſſit, ad certum ſitum, & ordinem aſtrorum, adhibitis paucis rebus naturalibus, quale opus etiam nullis cauſis inferioribus confici poſſit. Qui ergo huiuſmodi artem, & facultatem haberet: ſiue à maioribus traditam, ſiue experimentis, & caſu repertam, ſiue etiam à ſubſtantia ſeparata reuelatam, meritò magus dici poſſet. *Probat. 2.*
8 Item † ſummi philoſophi fuerunt magiæ ſtudioſi, vt Democritus, Pythagoras, Empedocles, Plato, & inter noſtros Albertus.

Tertiò confirmatur, quia in nonnullis rebus naturalibus inueniuntur mirabiles effectus, & prorſus ſimiles magicis operibus, vt eſt illud, quod Ariſtotiles refert libro de mirabilibus, de lapide molari, qui in Tigride reperitur, quem qui portauerit, non violabitur à feris. Item herbam chariſiam reperiri in monte Egero, quam ſi mulier portauerit, homines ad ſui amorem pelliciet. Et item illud, quod de dictamo herba certiſſimi authores tradunt, capras in Creta cum eam ederint, ſagittas excutere. Et alia non pauca huiuſmodi, quæ non à magis, ſed à doctiſſimis philoſophorum monumentis prodita ſunt. Non ergo, vt ſtatim aliquid ignotum, & ſtupendum videmus, continuò pro ſuperſtitioſo damnandum eſt. Item, quod omnes aſſerunt de herba pici, Hiſpanè, *el pico*, ſeras etiam ferreas aperit. Item illud videtur magicum, quod Plinius lib. 7. ſcribit. hominis ieiuni ſaliuam pernicioſam eſſe ſerpentibus. Item quis non diceret magicum eſſe, quod idem Auguſtinus vbi ſupra capitu. 5. inquit, in Epiro eſſe fontem, in quo faces ardentes extinguntur, & extinctę accenduntur: Non ergo ſtatim vt aliquid ignotum videmus, & ſtupendum, reclamandum eſt continuò, & pro ſuperſtitioſo damnandum, vt iam videmus. *Proba. 3.*

9 Secunda propoſitio, Pręter † hanc magiam naturalem non eſt dubitandum, quin ſit alia pars magica, quæ non *2. Propo.*

viribus, & cauſſis naturalibus conſtat, ſed poteſtate aliqua, & virtute immateriali, & ſeparata nititur, & vtitur.

Probat. 1. Hæc concluſio probatur à Sanct. Thom. lib. 3. contra gent. capitu. 104. Primò, Quia aliqui effectus magicarum artium referuntur, & pro certo comperti ſunt, qui non poſſunt referri niſi in cauſſam, & naturam intellectualem: ergo non poſſunt vniuerſaliter omnes effectus magicarum artium referri, in cauſſas naturales, & in corpora cœleſtia. Aſſumptum probatur, quia magi dant reſponſa de occultis: vt de furtis, & theſauris. Item aliqui per magicas artes conſecuti ſunt ſcientiam rerum, & artes liberales, & alia huiuſmodi, quæ pro certo de magis referuntur. Item aliquæ ſtatuæ magorum loquutæ comperiuntur, & reſpondiſſe ad quæſita de diuerſis. Hæc, & id genus alia, licet rara, manifeſtum eſt, niſi ab intellectu proficiſci non poſſe.

Prob. 2. Secundò argumentatur Sanct. Thom. Vel ſtatuæ magorum ſunt animatæ, vel non. Si primum, contra, Nam principium viuendi eſt omnibus viuentibus forma ſubſtantialis, viuere enim eſt eſſe viuentibus, lib. 2. De anima: ſed ſtatuæ non receperunt formam aliquam ſubſtantialem magico artifici, quia non amittunt formam ſubſtantialem, quam prius habebant. Manet enim aurum, aurum: & argentum argentum: non ergo eſt poſſibile, quòd huiuſmodi ſtatuæ recipiant formam ſubſtantialem aliquam, quæ ſit principium vitæ. Item non eſt vita ſine ſenſu: ſtatuæ autem magicæ non ſunt ſenſibiles: Primus enim ſenſuum eſt tactus, qui non inuenitur, niſi in organo temperato, qualis temperies non eſt in lapide, vel in metallo, ex quo ſit ſtatua, non ergo eſt poſſibile, quòd huiuſmodi ſtatuæ habeant principium vitæ. Si autem non vtuntur: Contrà, quia inanimata non mouent ſe, lib. 7. Phyſicorum: ſed magi, vt fertur, faciunt ſtatuas moueri nullo impellente: ergo oportet dicere, quòd illum motum habent ab aliquo motore extrinſeco, & viuente, & non à virtute cœleſti, vel aliqua virtute naturali.

Prob. 3. Tertiò arguitur, Nam quæcunque fiunt virtute cœleſtium corporum: ſunt formæ naturales rerum materialium; quod igitur nulli rei eſt naturale: non poteſt fieri virtute cœleſtium corporum: quædam autem talia fieri dicuntur à magis, vt quòd ad præſentiam alicuius quæcunque feræ panduntur: item quòd aliquis fiat inuiſibilis, & alia huiuſmodi,

non

Digitized by Google

non ergo hæc referri poſſunt in virtutem celeſtium, ſed in aliquam poteſtatem ſeparatam, & inuiſibilem.

Quartò, Quia effectum naturalem virtutis cęleſtis contingit inueniri ſine artis operatione. Et ſi enim aliquando artificiosè operetur aliquis ad generationem ranarum, ſerpentium, aut huiuſmodi: contingit tamen hæc fieri ſine vllo artificio. Sed nonnulla profitentur magi per magicam artem, quæ per aliam virtutem naturalem non inueniuntur: ergo oportet, vt illa ſint, non à virtute cęleſti, ſed ab aliqua ſubſtantia ſeparata. Et hæc eſt ſententia omnium Platonicorum, vt Porphyrij, Iamblici, Plotini, & aliorum ex eadem ſecta. *Proba. 4.*

Hoc ergo tanquam vero, & recepto pro certò, quod magorum opera tribuenda ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ, reſtat, vt
10 ponamus quartam quæſtionem talem, An † author, & fautor magicorum operum ſit malus dæmon, an referenda ſint potius in bonos Angelos, vel in ipſum Deum omnipotentem. *quarta.*

Et ante omnia oportet ſcire, an omnino ſint dæmones. Nam quidam putant, quòd hominum vanitas, & ſuperſtitio dæmones inuenerit, aut fecerit: De qua re in vera religione dubitari nullo modo poteſt: tota enim Scriptura veteris, & noui Teſtamenti plena eſt teſtimonijs, vbi plenè, & diſertè dæmones aſſeruntur. Et ratione probatur. Leuitic. enim 17. interdicitur immolari hoſtias dæmonibus. Et Deuteronomij 32. in Cantico Moyſi contra impietatem, & ingratitudinem populi dicitur, quod immolauerunt dæmonijs, & non Deo, & 2. Paralipomen. 2. dicitur de Hieroboam, quòd conſtituit ſacerdotes excelſorum, & dæmoniorum. Et apud Tobiam prolixior hiſtoria texitur de dæmonio illo nomine Aſmodæo. Et in Pſalmis Dauidis frequens eſt mentio de dæmonibus. Item Iob primò, *cùm veniſſent filij Dei ante faciem domini affuit etiam inter eos Sathan*. Nec opus eſt, aut plura ex veteri Teſtamento, aut aliquid ex nouo in re apertiſſima citare. Vnde & mirum videri poteſt, quomodo Sadducæi negauerunt, ſpiritum aliquem eſſe, vt legitur Actuum 23. qui certè legem recipiebant, nec à conſortio templi, & ſacrificiorum excludebantur. Et Ioſephus 2. lib. de bello Iudaic. & antiquitatum 13. & 18. dicit de Saducæis, quòd legem (ſine alijs tamen obſeruationibus) cuſtodiebant.

Ex qua oritur hæc An ſint dæmones eſſe.

Ex vera religione conſtat. Dæmones eſſe.

Digitized by Google

Inter philoſofos cõtrouerſũ, an ſint dæmones. Peripatetici negatiuã partẽ tuẽtur.

Sed quam certum eſt in Scripturis, dæmones eſſe, tam fuit olim dubitatum, & controuerſum inter Philoſophos. Peripatetici enim pro maiori parte negant dæmones eſſe prorſus. Nec dubitatur, vt ait Auerrois, in Epiſtola de reſurrectione, quin hæc fuerit ſententia Ariſtot. qui nullas nouit ſubſtantias ſpirituales prçter motores orbium. Quod etiam putauit ſe demonſtraſſe 12. Metaphyſic. & in lib. de cçlo, de arreptitijs, qui videntur à dæmonibus teneri, dicit vexari ab humore melancholico, in Problemat. parte trigeſima, & Alexander quidem inter Peripateticos nulli ſecundus conſtanter tuetur hanc partem. Quæ opinio ante fuerat Democriti, de quo hiſtoria ſcribitur, quòd cùm adoleſcentes quidam perſonati in dæmonum habitu, & figura ad Democritum noctu penetraſſent, quaſi hominem territaturi, ille prorſus ſecurus nullos dæmones eſſe, Definite, inquit, deſinite ineptire: ita certus erat, nullos dæmones eſſe. Putant autem Peripatetici vulgi perſuaſionem, & opinionem de dęmonibus inde obrepſiſſe, quòd viri ſapientes hæc terriculamenta commenti fuerint, vt ait Auerrois, ad arcendos, & terrendos improbos à ſceleribus, quaſi poſt hanc vitam mortalem ſuperſint vltores malorum, quos dæmones vocant. Nominatim Simplicius, & ipſe Peripateticus, libro de Anima Pythagoram tradidit huius inuenti, & figmenti primum authorem. Ex qua ſententia illa opinio orta eſt, quam ſupra recitauimus, quòd omnia opera magorum ſunt naturalia.

Democriti eadem qua Peripateticorum ſententia.

Prima propoſitio contra Ariſt. & peripateticos.

Sed contra Ariſtotelem, & Peripateticos ſit prima propo-
ſitio ad quæſtionem principalem: Stando † etiam in re- 11
cta, & legitima philoſophia, nullo modo eſt negandum, dæ-
mones eſſe. Hæc concluſio ſententia fuit omnium anti-
quorum Philoſophorum, Empedoclis, Pythagoræ, Socra-
tis, Platonis. Vnde & Plato in Polit. tyranni, dicit, animas
impiorum poſt mortem cruciari ab vltoribus. Et in ſym-
poſ. dæmones apertè ponit. Quòd idem facit Xenocrates
in libro de morte. Nam de Socrate dubium non eſt, qui
etiam dæmonem ſe habere profitebatur tanquam autho-
rem, & velut pręceptorem Philoſophiæ, quam ſuggerere
ſuis ciuibus curabat, & condebat. Sequitur enim hanc opi-
nionem tota turba Platonicorum. Hermog. ſiue Mercurius
in Primam. Procur. in Alcibiad. Iamblicus de Myſterijs
Ægyptiorum, Caladius in commen. Timæi, Porphyr. in lib.

Probatur propoſitio authoris. Philoſop.

de

de occaſionibus. Plotinus in lib. de proprio cuiuſque: Apuleius, qui etiam de Socratis dæmone librum ſcripſit: nec in hac re Peripatetici omnes auſi ſunt Ariſt. ſequi, ſed plures ab eius ſententia deſciuerunt. Vnde,& Porphyrius citat pro ſua ſententia magnum Teophraſtum,in qua etiam fuit Ammonius,Philoponus, Auicenna, & eius ſocius Algazel. Imo ipſe Ariſtot. aliquando videtur non fuiſſe alienus ab hac opinione,qui in li. de mirabilibus dicit, referente Apuleio,Lemures,& Lanias habitare in orbe triſti. Pro hac opinione pauca,vel nulla poſſunt fieri argumenta Philoſophica, ſed cum etiam in contrarium nulla adducantur,talia ſufficere deberent cum authoritate ſummorum Philoſophorum,fama publica, & æterna. Nam & ipſe Ariſt. mundi æternitatem probare nititur ex memoria patrum per manus tradita, & relicta. Et eſt ſententia veridica, quod nonnunquam aliquid ex opinione, & perſuaſione communi probatur.

Probatur ſecūdo ex operibus magorū.

Secundo etiam probatur ex operibus magorum, quæ, vt probatum eſt, neceſſe eſt referre in aliquam ſubſtantiam ſeparatam,&,vt ſtatim probabitur, non poſſunt tribui nec Deo,nec bonis angelis: ergo oportet ea aſſignare dæmonibus, & certè,vt omittamus authoritatem religionis, & ſcripturarum, vehementer confirmatur hæc ſententia ex eo, quod barbari homines, nec perſuaſi, nec decepti a philoſophis,vt Peripatetici calumniantur, eandem retinent fidem, & opinionem, nec dubitant dæmones eſſe, quales ſunt iſti, qui ab Hiſpanis ante aliquot annos reperti ſunt, inter quos publica fama eſt dæmones eſſe, & non raro aliquibus in ea regione apparuiſſe.

Peripateticorū argumētū ponitur, & refutatur.

Sed vrgent peripatetici, obijcientes, quod dæmones ſi ſunt, nullum ordinem, nec locum naturalem videntur habere in orbe. Nec enim ordinantur ad res corporeas, ſi quæ ſunt: vnde videntur fruſtra eſſe in rerum natura, atque adeo non eſſe, ſed hoc argumentum fortaſſe ſatis probat, quod dæmones non ſunt per ſe in orbe, nec ſunt partes, ſeu pars Phyſica mundi, ſed per accidens, hoc eſt, ex malitia eorum ex ſubſtantijs cœleſtibus redacti ſunt in ſubſtantias inferiores,& infra cœleſtes,quos verbo Græco δαίμονας appellant, quod peripatetici ignorantes, nihil mirum ſi homines alioqui ſapientes in hac parte lapſi ſunt.

Digitized by Google

Reditur ad q. proximè poſitam, nempe, quartam. Ergo hoc fundamento firmiter iacto, redeundo ad quæſtionem, dubitatur, an opera magica referenda ſint in Deũ, vel in Angelum bonum, an in dæmones iſtos: & videtur, quod poſſint, & debeant referri in Deum. Primò, quia magis nihil aliud tribuitur, niſi quod faciunt opera mirabilia, id eſt ſupra cauſſas naturales, ſed per gratias, quas Theologi vocant gratis datas, fiunt ſimiles operationes, ſcilicet ſupra totam facultatem naturæ. Cùm ergo gratiæ ſint à Deo, nihil videtur obſtare, quominus magi credantur habere facultatem illam a Deo.

Pro part. affirmat. Argu. 1. Ponitur obiectio. & reſponſum.

Nec ſufficit dicere, quod gratiæ dantur effectus excedentes totam facultatem naturæ creatæ, etiam angelorum, & dęmonum. Ex quo conſtat eſſe a Deo. Nam inter gratias annumeratur gratia linguarum, & ſanitatum, vt patet 1. Corinthi. 12. Sed vtrunque non excedit poteſtatem angelorũ, & dæmonum, qui certè nouerunt omnes linguas: ergo ex hoc non habetur differentia inter magicas artes, & gratias.

Ponitur altera obiectio, et reſpon. Nec iterum ſufficit reſpondere, quod magi ſunt nequam viri, & ſceleſti: contra autem, habentes gratias, ſunt viri boni & pij. Nam primo hæc diſtinctio eſt per accidens, & non diſtinctio rerum, ſed ſubiectorum, vt S. Tho. dicit, 2. 2. q. 127. art. 4. & q. 178. artic. 2. Et præterea nihil prohibet, quin mali habeant gratias, vt videtur ex illo 1. Corinth. 13. Si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil ſum. Vnde videtur, quod poſſit etiam eſſe gratia miraculorum ſine charitate. Et Hieronymus ſuper illud Matth. 7. ***Nonne in nomine tuo prophetauimus: & virtutes multas fecimus?*** dicit prophetare, vel virtutes facere, & dæmonia eijcere, interdum non eſt eius meriti, qui operatur. Imò Auguſt. lib. 83. q. affirmat quædã miracula ſceleratos homines facere, quæ boni facere non poſſunt: & Balaam habebat gratiam prophetiæ, vt patet Num. 21. & 23. & 24. & tamen erat malus, & magus, vt gloſ. dicit, Num. 22. & Origen. homi. 13. ſuper Num. ergo malitia, & bonitas non poteſt eſſe differentia inter magicas artes & gratias.

Ponitur tertia obiectio, et re. Nec iterum valet dicere, quod magi in malos fines vtuntur magicis artibus, habentes autem gratias non abutuntur illis in malos fines. Nam iterum hæc differentia eſt extrinſeca, & per accidens, nec inconuenit magum vti ſua facultate

culta te

Digitized by Google

cultate propter bonum finem, vt ad ſoluendum maleficium, aut ſanitatem conferendam, & ſic habentes gratias poſſunt eſſe mali, vt dictum eſt, poterunt abuti gratia omnino, ergo non apparet quare facultas magica non poſſit referri in Deum authorem, ſicut & gratiæ gratis datæ. Vnde videtur ſolui argumentum S. Tho. de potentia, quæſtion e 6. articu. 10. Et contra Gent. lib. 3. cap. 106. quo vult probare, quod magica opera non referuntur in Deum, aut bonum ſpiritum: quia boni ſpiritus non cooperantur hominibus ad illicita opera perpetranda, quod plerunque fit per artes magicas, patet inquam argumentum non procedere.

Arg. 2. pro eadẽ par. aſſir.

Secundo confirmatur de his hominibus, quos Hiſpani ſalutatores appellant, qui (ſi vulgo credimus) opera faciunt ſupra facultatem naturalem, & vt plurimum ſunt homines perditi, & peſſimis moribus: tamen credimus, eos gratiam ſanitatis habere a Deo, neque puniuntur. Vnde ergo conuincere poſſumus, quod, qui magicam exerceat, a dæmone potius, quàm a Deo habeat.

Ar. 3. Probatur referri debere opera magica, ſaltẽ in angelos bonos.

Tertiò, ſi omnino non placet referre magicas artes in Deum, ſaltem non videtur, quare non referantur in bonos angelos potius, quam in malos, primò: quia certum eſt, quod non minorem habent poteſtatem boni angeli, quam mali: ergo ſi creduntur mali angeli communicare ſuam poteſtatem malis hominibus, quare non ſunt credendi boni angeli communicare ſuam poteſtatem bonis, & pijs? & ſic ſaltem erit aliqua magia pia, & bona, quæ bonos angelos habeat patronos.

Arg. 4.

Item quartò, ſi dæmones flectuntur precibus, & ſacrificijs, vt operentur mirabilia ſecundùm vota impiorum, & ſacrilegorum, quare etiam non boni angeli flectuntur precibus piorum, & bonorum vt in fauorem eorum faciant aliqua mirabilia?

Arg. 5.

Item quintò, ſaltem ad diſſoluenda maleficia, & incantationes maleficorum, quare non ſperandum eſt, quod boni angeli communicent poteſtatem, & virtutem ſuam, cùm omnino ſit certum, bonos angelos propenſiores eſſe ad beneficia conferenda, quam dæmones ad maleficia: Item aliqui Magi vtuntur ſolis verbis ſacris, & ſigno crucis, vt mulierculæ iſtæ, quæ, neſcio quæ his ſignis faciunt.

Arg.

Item ſextò, cùm boni angeli poſſint præſtare ſanitatem

præ-

præter ſolitum curſum naturæ, reuelare theſauros, dare ſcientias, & artes humanas, quare ſi aliquando aliquid huiuſmodi contingat, quare, inquam referamus ſemper in malos angelos, nunquam in bonos? Si dicas, quod cùm hæc fiant virtute diuina, aut angelica, non dicuntur fieri arte magica, ſed ſolùm quando fiunt dæmonum concurſu, & virtute, iam diſputatio tota erit de nomine, & fruſtra diſputãt doctores qua virtute Magi operentur.

Obiectio quorũdã refutatur

At pro ſolutione quæſtionis, & dubij ſit prima propoſitio, Eadem † opera, vel ſimilia fiunt per artes magicas, & per 12 gratias gratis datas. Probatur, Nam ad gratias pertinet dæmonia eijcere, ſerpentes tollere, ſanitatem conferre, linguis loqui, vt patet Marci vltimo, & 1. Corinth. 12. ſed hæc fiunt a magis: ergo eadem opera ſunt vtriſque communia.

Reſpõdet author quæſt. ad 1. Propoſ.

II. Prop. Secunda propoſitio, Aliqua † opera fiunt a magis, quæ 13 nullo modo fiunt per gratias, & è contrario. Hæc patet, Nam magi operantur maleficia multa, & beneficia, * quæ nullo modo competunt gratijs gratis datis: è contrario autem in gratijs eſt prophetia, quam magi nullo modo habent, vt infrà diſputabitur: ergo concluſio eſt manifeſta in vtranque partem.

** Forte, veneficia*

III. Pro. Proba. 1. Tertia propoſitio, Magi † nihil operantur, aut poteſtate diuina, aut poteſtate angelica. Hæc probatur primò, 14 quia aliàs magicæ artes non eſſent in vniuerſum inter dictæ, & iure diuino, & humano, vt ſuprà oſtenſum eſt. Item ſi magi vterentur poteſtate diuina, aut angelica, magia non eſſet ars, ſed gratia, & donum. Non enim, aut Deus, aut boni angeli alliciuntur in opera hominum arte, & diſciplina, ſed pietate, aut propria Dei, & angelorum bonitate, & gratia. Item tertiò, Certè procedit argumentum recitatum
3. ex S. Thom. dato enim, quod mali poſſunt aliquando etiam miracula facere, non tamen hoc habent habitualiter, nec dicuntur habere gratiam, licet nonnunquam mirabilia per eos fiant propter reuerentiam nominis Chriſti, vt patet Matthæi 7. vel ad amplificationem religionis, & fidei, qua neceſſitate, aut oportunitate ſublata, nulla ſupereſt in malis facultas ad huiuſmodi operas, magi autem operantur ex habitu quandocunque volunt. Et prætereà perniciosè, & cum magno hominum nocumento ſæpe operantur: vnde conſtat non habere facultatem, vel a

Deo,

Digitized by Google

Deo, vel à bonis Angelis. Item quartò, Quia, vt ait Sanctus Thomas contra Gent. vbi ſupra, in operationibus magicarum artium contingit magna incongruitas, & diſſonantia rerum, quæ nullo modo poteſt tribui bono ſpiritui: requirunt enim huiuſmodi artes (vt magi dicunt) hominem re venerea non attrectatum, cùm tamen plerunque adhibeantur rebus amatorijs ad illicitos concubitus conciliandos. Item licet magi videantur habere ſcientiam occultorum, tamen nunquam, aut rarò extendit ſe notitia eorum ad certas artes, & ſcientias, ſed in minimis quibuſdã, ſicut in inuentione furtorum, in deprehenſione latronum. 4.
Vnde conſtat, quòd ſpiritus, quibus innituntur magi, aut ſunt ignorantes, aut inuidi, quia aut non poſſunt, aut nolunt impartiri ſuis, niſi hæc minima, & inutilia, vnde non ſunt boni ſpiritus. Item quintò, conſtat, quòd boni ſpiritus non delectantur, nec vtuntur præſtigijs, aut mendacijs; Magi autem plerunque ludificant homines, & decipiunt. Item vtuntur in ſuis operibus, & incantationibus non ſolùm mendacijs, ſed impoſſibilibus quibuſdam imprecationibus: comminantur enim impoſſibilia, vt quod deponant ſidera, quod vertant cœlum, aut ſolem retro, vt narrat Porphyrius in Epiſtola ad Anebuntem, & multa huiuſmodi vana inueniuntur inter artes magicas, quæ manifeſtè conuincuntur non eſſe a Deo, neque a bonis angelis. 5.

15 Quarta concluſio, Magi † in ſuis operationibus nonnunquam vtuntur facultate ſolùm naturali. Hæc propoſitio probatur, Quia, vt ſuprà dictum eſt, aliqua eſt magia naturalis ad operandum mirabilia, & maximè vtuntur herbis Magi vulgo ignotis, quæ continent præſentanea, & efficacia remedia contra morbos, & alios effectus mirabiles habent, vt de coriceſia, & calicia herba, qua aquam glaciari refert Plinius libro 24. cap. 17. ex his enim ortum habuit magica, vt Plinius dicit 3. libro capitulo primo. Item de menaide, cuius ſucco protinus ictus ſerpentum ſanantur: & varias, & multiiugas herbas refert Plinius, quibus Magi vtuntur, vel ad morbos depellendos, aut etiam inferendos, quæ cùm ſint alijs ignotæ, & velociſſimæ operationis, pro miraculo ab omnibus habentur. Potuerunt autem magi huiuſmodi virtutes herbarum ſcire, vel traditione magnorum in medicina virorum: quales fuerunt IV. Pro.

Pytha-

Pythagoras, Democritus, Empedocles: Aut etiam dæmone reuelante, qua reuelatione ſemel facta, ſequentes magi vti potuerunt naturaliter, & ſine concurſu boni, aut mali ſpiritus. Et vulgares magi plurimùm hac ratione imponunt hominibus, & decipiunt vanos homines. Cùm enim aliquid huiuſmodi mirabile quidem, ſed re vera naturale præſtant, pollicentur multa alia maiora, & mirabiliora, quæ tamen raro implent.

V. Propo. Quinta propoſitio, Operationes † Magorum ſupra facultatem naturalem, malorum dæmonum poteſtate, & virtute fiunt. Hæc patet ex ſuperioribus: nam ſi huiuſmodi opera excedunt facultatem naturalem, & non poſſunt referri in bonos ſpiritus, neceſſe eſt vt referantur in malos. Et hæc eſt ſententia ſancti Tho. de potentia, & contra Gentiles, vbi ſuprà. Et eſt determinatio Origenis homilia decima tertia in Num. & lib. 3. in Iob. & eſt etiam determinatio ſanctorum, vt Auguſtini, ſecundo de doctrina Chriſtiana, & tertio de trinitate, & multis alijs locis prolixè diſputat, & oſtendit, quem vide. 16

Reſpondetur ad 1. arg. poſitũ pro parte affir. huius quæſt. Quot modis diſcernãtur magus & nõ magus eadem opera efficientes.

Ad argumenta in contrarium. Ad primum, quod eſt principale, reſpondetur, quod quamuis ita ſit, vt dictum eſt, quòd eadem opera poſſunt fieri a magis, & a non magis, tamen non eſt difficile intelligere differentiam inter magum, & non magum.

Et primum omnium, quantum ad acquiſitionem facultatis, qua aliquis operatur huiuſmodi mirabilia, ſi enim habetur facultas per modum diſciplinæ, & artis, hoc eſt, per libros, aut præceptores, manifeſtum eſt, illam facultatem non eſſe gratiam gratis datam, ſed ſi non excedat facultatem rerum naturalium, potuit eſſe peculiaris, aut ſecreta medicina Phyſica, aut ſi excedat facultatem naturalem, ſequitur, quòd eſt vera ars magica, & dæmoniaca. Item, ſi tales vtantur verbis ignotis, aut etiam certis characteribus, aut alijs verbis non ſpectantibus ad effectum, qui ſperatur, aut quæritur ex tali operatione, manifeſtum eſt, non eſſe gratiam, ſed magiam. Item etiam ſi vtantur ſigno crucis, & ſolis verbis ſacris, & religioſis, tamen ſi ſint ritus, & obſeruantiæ peculiares, & determinatæ, vt certis horis, ad certum ſitum ſtellarum, ſub certo numero crucium, candelarum, ita vt non ſperetur efficacia operis aliter, certum eſt, non eſſe gratiam, ſed magiam. Item, ſi

vtuntur

Digitized by Google

vtuntur actibus, & factis indifferentibus ad effectum, etiam eſt magia. Vt ſi ad expulſionem dæmonum radunt pilos, aut capillos, aut aliquid huiuſmodi, eſt magia manifeſta. Hæc omnia patent: nam veri ſancti, qui gratiam Dei habent, nunquam vtuntur talibus ritibus, & obſeruationibus. Ergo ſignum, & argumentum efficax eſt, quod qui huiuſmodi vtuntur, non operantur ex gratia, ſed ex virtute dæmonum, nec gratiæ per diſciplinam, & artem poſſidentur: ſed, vt ait Apoſtolus, *omnes gratias operatur vnus, & idem Spiritus, diuidens ſingulis pro vt vult:* magi autem alij ab alijs accipiunt, aut artem, aut facultatem. Et licet bona, aut mala vita non ſit omnino efficax ſignum, & argumentum, an virtus faciendi huiuſmodi mirabilia ſit à Deo, vel à dæmone, tamen eſt magnum indicium: vnde, qui hæc operantur, ſi prorſus ſint homines improbatæ vitæ, credendi ſunt potiùs malefici, quam gratiarum poſſeſſores.

Ad ſolutionem ſecundi argumenti, de ſalutatoribus, certè non ſatis mihi conſtat quid ſentiendum, aut pronuntiandū ſit, cùm videamus ex maiori parte eſſe homines minùs probatæ vitæ, & etiam vti aliquibus obſeruationibus, non quidem adeò ſuperſtitioſis, ſed nec ſatis religioſis, multum vereor, ne ſint impoſtores, & nullam efficaciam habeant, & ſi quam habent, ne illa ſit potiùs a dæmone, quàm a Deo. Sed hæc dico non definiendo: nam gratiæ dantur propter bonum commune. Fieri poteſt, vt Dominus illam miſericordiam velit impartiri hominibus per iſtos, qualeſcunque ſint iſti. Vel poteſt dici de iſtis hominibus, ſicut de Pſyllis ſcribunt authores, qui ſunt populi Lybiæ prope Garamantas, quorum corpori ingenitum fertur exitiale virus ſerpentibus, vt ait Plinius libro ſeptimo, capite ſecundo, ita vt odore ſuo ſopirent eos, Et Plutarchus in vita Catonis ſcribit, cùm exercitum in Africam traijceret, Pſyllos ſecum habuiſſe contra ſerpentum vim, & perniciem. Fortè ergo in iſtis ſimiliter eſt aliquid naturale contra canum rabiem. Simile etiam de Pſyllis ſcribit Varro fuiſſe in Helleſponto ſerpentum ictus contractu leuare ſolitos, & eandem vim dicuntur habere Marſi in Italia. *Reſpo. ad arg. 2.*

Et ſic ad tertium argumentum, quod videtur maius, reſpondetur primò, quòd non eſt negandum, quin boni angeli communicent aliquando ſuam poteſtatem ad præſtandum *Reſpo. ad arg. 3.*

Digitized by Google

ſtandum hominibus beneficia, ſed hoc faciunt, non ſicut magi ad oſtentationem, vel ſicut dæmones, vt colantur ab hominibus, ſed ſolum ex charitate hominum, & vt Deo ſoli gratiæ habeantur, & referantur: & ideo faciunt occultè regulariter, licet etiam viſibiliter aliquando aliquid tale faciant, vt de Raphaele apud Tobiam, qui illo modo, quo Magi ſolent, vſus eſt corde, & felle, & iecinore piſcis ad expellendum, & reijciendum dæmonem a domo Raguelis, & poſtea reſtituendum oculos Tobiæ. In quo vno facto ſatis intelligitur, & poſſe bonos angelos præſtare omnia, quę mali dant, & velle ſi ita expediat. Nec eſt dubitandum, quin multò plura beneficia recipiant homines a bonis angelis, etiam in ordine ad temporalia bona, quam ab omnibus Magis.

Alterū re ſpon. ad idē arg. Et præterea cùm ſancti angeli ſint de numero beatorum, fortaſſe nunquam ſe miſcent rebus humanis, & terrenis, niſi ſpeciali mandato Dei: & ideo omnia beneficia, quæ homines recipiunt, quæ videntur eſſe ſupra ſpem, & facultatem naturalem, tribuuntur peculiariter Deo authori, ſiue ſint immediatè à Deo, ſiue mediantibus Angelis. Imò hęc ponitur vna cauſſa, cur angeli non operentur viſibiliter, & apertè, ne pro dijs ab hominibus colantur: facilè enim homines diuinitatem arrogant illis, quos mirabilia operari conſpiciunt, vt Actuum 14. in Lycaonia cùm Paulus Lyſtris claudum quendam in nomine Ieſu ſanaſſet, homines volebant Paulo, tanquam Deo ſacrificare: quod maius periculum eſſet de angelis, qui tam propè videntur accedere ad dignitatem, & ideo ſolliciti ſunt, ne hanc occaſionem præbeant hominibus. Vnde cùm Ioannes Apocal. 19. vidiſſet angelum, & corruiſſet, vt adoraret eum, Vide, inquit angelus, ne feceris, conſeruus enim tuus ſum, & fratrum tuorum.

Colligitur ex dictis reſp. ad 4.5.et 6. Et per hoc patet ad quartum, & quintum, & ſextum. Fatemur enim, quod boni angeli flectuntur precibus, & ſacrificijs bonorum, & opera illorum diſſolui maleficia, & præſtigia malorum angelorum, & multo maiora contingere bona, quam ſit reuelatio alicuius theſauri, aut furti. Et ita tenendum eſt tanquam certum, quod magicæ artes vtuntur dæmonum virtute, & authoritate, & non bonorum angelorum in ſuis maleficijs.

Dubium. Sed remanet vnum dubium, An † animæ defuncto- 17
rum

rum, maximè quæ ſunt de numero damnatorum, miſceant ſe magicis artibus, & operibus, & videtur quòd ſic. Primò, quia ſunt eiuſdem malitiæ cum dæmonibus, & ideo videntur moliri, & conari ad decipiendum homines, tradendum in perditionem, ſicut ipſi dæmones. Item, quia non rarò dicuntur intrare humana corpora, & apparere, & loqui hominibus, & magi dicuntur reuocare animas ab inferno, imò maga illa Phytoniſſa reuocauit animam Samuelis etiam à limbo: ergo. *Arg. pro par. affir.*

Reſpondetur ad hoc dubium, quòd ſine dubio animæ defunctorum nunquam ſe miſcent operibus magorum. Hoc probatur primo, quia de ſanctis animabus, quamuis certum ſit, quod poſſint liberè deſcendere à cœlo in terram, & iuuare mortales, vt Sanctus Thomas dicit in quarta, diſtinctione quadrageſima quinta, articulo tertio tamen hoc non faciunt ad inuocationem, aut incantationem magorum, ſed ex propria bonitate, vel ex permiſſione particulari diuina, ſicut aliquando etiam inueniuntur viſibiliter apparuiſſe, vt Auguſtinus narrat de Felice martyre, & plura exempla ponit Gregorius Quarto Dialogorum, licet hoc non habeant ex natura ſua: non enim poſſunt aſſumere corpus, nec mouere. *Reſpõſum authoris. Probatur quoad animas beatas.*

Animę verò, quæ ſunt in purgatorio, exire à loco non poſſunt, & ſi quando permittatur ex peculiari gratia, veniunt potius ad petendum ſuffragia viuorum, quàm ad miſcendum ſe operibus magorum, aut mortalium prorſus rebus. Nec ſatis puto conſtantem, & religioſam conſuetudinem, quæ cępit corripere noſtrates homines, vt in neceſſitatibus ſperent, & petant pręſidium animarum, in purgatorio exiſtentium. *Probatur quoad animas ĩ purgatorio exiſtentes.*

De animabus autem inferni non eſt timendum, ne poſſint prodeſſe, aut obeſſe hominibus, quæ ſcilicet perpetuò ſint carceri mancipatæ, nec poſſint etiam dæmonibus adiuuantibus inde exire. Et quamuis aliquæ apparitiones huiuſmodi ferantur, probabilius puto, quòd nunquam anima, ſemel damnata, egreſſa eſt locum inferni. Cùm enim exire non poſſit, niſi ex mandato Dei, non eſt cur credamus, hanc licentiam à Deo habere, maximè cùm legamus hiſtoriam de diuite illo Lucæ 16. qui nec ad fratres quidem liberandos, ne venirent in locum illum tormentorum, permiſſus eſt redire ad mortales. Atque omnino, ita credendum eſt appari- *Probatur de animabus damnatis.*

tiones iſtas, quæ referuntur, cum ſint pro maiori parte falſæ, tamen ſi quæ veræ ſint, eſſe ab ipſis dæmonibus, nec habendam eſſe fidem de iſtis dictis eorum, qui aſſerunt, ſe ab inferno venire, etiamſi alioqui videantur pia, & religioſa, monere Sanct. Thom. p. par. quæſt. 117. artic. 4. ad 2. citat Aug. 10. de ciuit. Dei, & Chryſ. ſuper Matth. dicentes, quòd dæmones frequenter ſimulant, ſe eſſe animas mortuorum, ad confirmandum errorem Gentilium, qui hoc habebant: ideo cauendum eſt ab illis viſionibus.

Quæſt. 5. Ar. 1. pro par. affir. Sequitur iam, vt dicamus i particulari, quid poſſint Magi, & ſit quinta quæſtio in ordine, An † Magi poſſint miracu- 18
la facere, videtur quòd ſic. Primò, quia ſuſcitare mortuos eſt miraculum: vnde inter miracula Chriſti ponitur Matth. 11. *Euntes renuntiate quæ audiſtis, & vidiſtis, cæci vident, claudi ambulant, mortui reſurgunt, pauperes euangelizantur.* Sed & Phytoniſſa ſuſcitauit Samuelem 1. Regum 28. ergo poſſunt miracula facere. *Confirm.* Et confirmatur, ad ſuſcitationem mortuorum non videtur requiri, niſi diſpoſitio materiæ, nam diſpoſita materia neceſſario introducitur forma: ſed videtur, quod dæmones poſſint diſponere materiam, applicando actiua paſſiuis; Eiuſdem enim rationis ſunt diſpoſitiones in reſurrectione mortui, & in prima generatione, quæ ſunt ab agenti naturali: ergo magi dæmonis virtute poſſunt mortuos ſuſcitare, vnde & reſurrectio generalis futura eſt per Angelos miniſtros.

Arg. 2. Item ſecundò, Maius miraculum videtur, quòd canis loquatur, vel cantet, quàm quod mutus loquatur, ſed de Simone mago legitur, quòd faciebat canes loqui, & cantare, vt patet in itinerario Clementis: ergo.

3. Item Valerius Maximus narrat, 1. lib. ca. 8. quòd fortunæ ſimulachrum, quòd Romæ erat in via Latina, non ſemel, ſed bis loquutum eſt verbis his, *Ritè me matrona vidiſtis, ritèque dedicaſtis*, quòd autem lapides loquantur maius miraculum eſt, quàm quod muti loquantur.

4. Item in eodem, & in hiſtoria Romana legitur de virgine veſtali, quòd aquam in vaſe perforato de Tyberi portabat: aqua non effuſa: hoc autem ſpectat ad miraculum, vt aqua ſtet, & non fluat, vt patet in Iordanis diuiſione, & eius ſtatione: ergo.

5. Item aduerſitates Iob dæmone authore procuratæ ſunt, quòd patet ex eo, quòd Deus ei dedit poteſtatem in omnia,

Digitized by Google

quæ erant Iob:ſed huiuſmodi aduerſitates non ſine miraculo contigerunt, vt patet de igne de cęlo deſcendente. Vnde & 3. Reg. 18. Elias in hoc probauit prophetas Baal, vt deſcenderet ignis de cęlo, & conſumeret ſacrificium: ergo.

Item eadem, quæ boni faciunt per miraculum, magi faciunt, vt patet de ſerpentib. Moyſi, & Magorum: ergo. Prę- 6.
terea, Vxor Lot mutata eſt in ſtatuam ſalis. Gen. 19. & hoc à dæmonibus, vt Sanct. Thomas dicit de malo, q. 16. & q. 9. ad tertium: ergo.

Pro ſolutione notandum, quòd miraculi nomen à mirando eſt aſſumptum: Ad admirationem autem duo concurrunt, vt poteſt accipi ex verbis Philoſophi in principio Metaphyſ. quorum vnum eſt, quòd cauſſa illius, quòd admiramur, ſit occulta. Secundum eſt, quòd in eo, quòd miramur, ſit, vel appareat aliquid, per quòd videatur contrarium debere contingere eius, quòd miramur. Sicut aliquis poſſet mirari, ſi videret ferrum aſcendere ad magnetem, ignorans eius virtutem. Sed hoc poteſt dupliciter contingere. Vno modo ſecundum ſe, alio modo quo ad nos. Multæ enim cauſſæ naturales ſunt ignotæ, & occultæ quo ad nos, virtus autem diuina eſt ſimpliciter occultiſſima, & remotiſſima à nobis, quæ in rebus omnibus operatur ſecretiſſimè: & ideo ea, quæ per aliquam virtutem creatam fieri poſſunt, miranda quidem, & mirabilia dicuntur. Sed miracula propriè dicuntur, quæ ſola virtute diuina fieri poſſunt, quæ ſcilicet tota natura creaturarum miratur. Et licet miraculi nomine Latini vtantur ad ſignificandum quod uis ſtupendum, ac mirandum: tamen Theologi ſolùm illud in hac ſignificatione vſurpant, & merito, licet Auguſt. 3. de Trinitate, & alibi non timeat vocare opera magorum miracula.

Quid miraculi nomine propriè intelligatur.

Ideo reſpondendo ad quæſtionem ſit vnica concluſio: Magi: † non poſſunt miracula facere. Probatur primo ex ipſa ſignificatione vocabuli, vt dictum eſt: nihil enim faciunt, ad quòd diuina virtus exigatur. Secundò: quia ſi magi poſſent vera miracula facere, ſequeretur, quòd miraculum non eſſet efficax argumentum deitatis, & veritatis, & ſic periret ratio confirmandi ea, quæ ſunt fidei, quæ miraculis comprobata ſunt.

Vnica concluſio.

Ad argumenta in contrarium. Ad primum de Samuele reſpondetur, quòd dubium eſt, an verè Samuel fuerit *Ad 1.*

ſuſcitatus, an potius fuerit aliquod phantaſma. Et Auguſtinus quidem ad Simplicianum putat probabile, quòd fuerit verus Samuel, qui apparauit Sauli, & nunciauit ei euentum belli, propter hoc, quòd legitur Eccleſiaſtici 46. quòd dormiuit Samuel, & notum fecit regi finem vitæ ſuæ. Hoc ergo tenendo diceremus, vt dicit Auguſtinus, quòd non dominante arte magica, ſed diſpenſatione Dei occulta, quæ Phytoniſſam, & Saulem latebat, permiſſum eſt, vt ſpiritus iuſti ſe oſtenderet aſpectibus regis, diuina eum ſententia percuſſurus. Nonnunquam enim, quæ dæmon conſulitur, ipſe Deus per ſuum nuntium veritatem annunciat, ſicut per Eliam veritatem reſpondit nuntijs regis, qui mittebantur ad conſulendum Deum Accaron, vt habetur quarto Regum 1.

Ad confir. Ad confirmationem dico, quòd ſine dubio dæmones non poſſunt diſponere materiam ad introducendum animam, quæ ſemel ſeparata fuit à materia: requiritur enim identitas corporis ad identitatem indiuidui, & ideo ſemel corruptum non poteſt idem numero redire, nec ſolùm hominem, ſed nec muſcam poſſent dæmones ſuſcitare. Vnde ſi quæ reſuſcitationes mortuorum leguntur à magis factæ, vt ab Apollonio, Simone, vel alijs, omnes fuerunt prꝗſtigioſæ, & non ſecundum veritatem, vt de Simone ſummo magiæ artifice legitur, quòd apud Phoram Epheſi oppidum, præſente Ioanne Euangeliſta, tres mortuos ſuſcitauit, ſed paulò pòſt omnia euanuerunt tanquam fallacia, & præſtigioſa. Vnde Sanctus Thomas 3. ſentent. diſt. 21. quæſt. 2. art. 4. qu. 2. ad quartum dicit, quod ea, quæ dæmones faciunt prꝗter viam naturæ, non ſunt diuturna.

Ad 2. ar. & 3. Ad ſecundum reſpondetur, quòd loquutio canum, & alia huiuſmodi potuerunt fieri à Magis per illuſionem ſenſuum, & non per effectus veritatis. Si tamen per veritatem factum eſt, non dabat cani dæmon, aut magus virtutem loquendi, ſicut datur mutis per miraculum, ſed ipſemet dæmõ ſonum, literarum, & articulatæ vocis ſimilitudinem habentem, formabat, ſicut & aſina Balaam intelligitur fuiſſe loquuta, Angelo bono operante, & ſimiliter dicendum eſt ad tertium de locutione ſimulachri.

Ad 4. Ad quartum reſpondet Sanct. Thom. de potentia, quæſt. 6. articulo 5. ad 5. quod non dubium eſt, quin in commendationem caſtitatis Deus verus per ſuos Angelos bonos huiuſmodi

Digitized by Google

iuſmodi miraculum per retentionem aquæ feciſſet: quia, ſi quondam in Gentilibus fuerunt, à Deo vero fuerunt. Si autem, quod propius vero eſt, per dæmones factum fuit, nullum fuit miraculum: dæmones enim poſſunt mouere localiter, & ſiſtere corpora, vt infra dicetur.

Ad quintum dicitur, quod dæmones ſua naturali virtute, *Ad 5.*
applicando actiua paſſiuis, poſſunt conflare ignem in media regione aeris, & inde concitare deorſum in terram. Et ſic factum eſt in tentatione Iob.

Ad vltimum dicitur, quòd verè ita eſt, quòd idem opus fa- *Ad vlt.*
ctum à bonis, & pijs hominibus, eſt miraculum, quod idem à mago non eſt. Nam homo non poteſt, nec nouit applicare actiua paſſiuis, nec ſemina, nec cauſſas occultas naturæ ad conficiendum celeriter, & ſubito effectum alias naturalem: & ideo non poteſt hoc facere, niſi virtute diuina: dæmones verò, qui omnia naturalia optimè nouerunt, poſſunt, vtendo cauſis naturalibus, hæc eadem ſubitò facere. Vnde quod Aaron conuerteret virgam in ſerpentem, & ſimiliter quòd vir ſanctus det ſanitatem ſubitam alicui miraculũ eſt: quod idem magus ſine miraculo poteſt facere, ſcilicet dæmone adiuuante, & cauſſas naturales quidem, ſed hominibus occultas, applicante. Vnde Auguſt. 3. de Trinitate capitu. 10. Illa, quæ per Angelos fiunt, quo difficiliora, & ignotiora, & nobiliora ſunt nobis, illis autem tanquam ſuæ actiones notæ, atq; faciles. ſicut etiam ibidem ait Aug. c. 5. Solennia, & vſitata fulgura miracula non ſunt, ſed cùm in monte Sinai inuſitato modo fierent, miracula erant.

20 Quæſtio ſexta eſt, An † magi poſſint cogere dæmones *Quæſtio*
pro ſuo arbitrio. Et videtur quod ſic. Vt enim narrat Au- *ſexta.*
guſtin. 10. de Ciuit. Dei cap. 9. Porphyrius refert ſe vidiſſe, *Ar. 1. pro*
quòd quidam vir Chaldæus, tactus inuidia, abiuratas ſpiri- *par. affir.*
tuales potentias præcibus alligauerit, ne poſtulata concederent, & in 21. euſdem operis cap. 6. dicit, *Non potuit primum, niſi dæmonibus docentibus diſce, quid quiſque illorum appetat, quid exhorreat, quo imitetur numine, vel cogatur, &c.* ex quo videtur, quod ſint aliquæ incantationes, quibus dæmones cogantur.

Item Ioſephus de antiquitatibus libro 8. ſcribit, quòd Sa- *Artic. 2.*
lomon inſtituit incantationes, & modos coniurationum, quibus obſtricti dæmones ne denuo redeant, effugantur. Et ipſe Ioſeph. dicit ſe vidiſſe Elezarum quendam, qui præſente Veſpaſiano, & eius filijs, vſus adiuratione Salo-

monis, & radice, à Salomonne monſtrata, dæmones expulit ab obſeſſo, cuius operis argumentum dedit, quòd calicem aquæ plenum ante eos poſuit, & dæmoni imperauit, vt egreſſus ab homine, illum euerteret, quod & factum eſt.

Argu. 3. Item tertiò, cum dæmones ſint ſuperbiſſimi, non eſt probabile, quod, niſi cogerentur, aduenirent ad minas, & terrores, & mendacia incredibilia, quæ multum derogant excellentiæ, & ſapientiæ ipſorum dæmonum, vnde & Auguſt. 10. de ciuit. cap. 11. introducit verba Porphyrij, ſic dicentis, *Quid ſit, quod non dæmoni, vel alicui animæ defuncti, ſed ipſi Soli, & Lunæ, aut cuicunque cœleſtium homo cuilibet vitio obnoxius intendit minas, eoſque territat falsò, vt eis extorqueat veritatem: N m, & cœlum ſe collidere comminatur, & cætera ſimilia homini impoſſibilia, vt illi dij, tanquam inſipientiſſimi pueri, falſis, & ridiculis comminationibus territi, quod imperatur efficiant.*

Argu. 4. Item quartò, Niſi dæmones cogerentur, non alicerentur per quædam, quæ ipſi oderunt, ſicut per virginitatem imprecantis, cùm tamen ipſi ad inceſtos concubitus homines inducere conentur.

5. Item quintò, Saltem videtur, ſi magi vtantur verbis ſacris, vt in nomine Ieſu, & virtute crucis: Iuxta illud ad Philipp. 2. In nomine Ieſu omne genu flectatur: quod dæmones cogantur. Nam certum eſt, quòd dæmones oderunt illa nomina, & abhominantur gloriam Chriſti: ergo, ſi poſſent non venire, & non reſpondere mago, nunquam reſponderent, & tamen aliqui Magi dicunt, ſe ſolùm vti verbis ſacris, & efficaciter operari: & mulierculæ vtuntur ſolùm ſigno Crucis ad curandum certas infirmitates, de quibus non creditur, quòd habent gratiam ſanitatis, ſed quòd ſint maleficæ: ergo.

Reſponſ. Pro reſponſione ſit prima propoſitio, Dæmones † cogi 21
1. Propoſ. poſſunt, & aliquando coguntur ab hominibus. Probatur, quia inter gratias gratis datas datur poteſtas ſuper dæmones, vt patet ex illo Marci vltimo, *In nomine meo dæmonia, &c.* Item ſecundò patet, quia Apoſtoli, & Sancti viri ſæpe dæmones expulerũt ab obſeſſis, & certum eſt, quòd inuitos: non enim dæmones, ſi poſſent, darent operam ad gloriam, & manifeſtationem nominis Chriſti, & eius religionis. Et etiam legitur, ſanctos viros imperaſſe dæmonibus aliquando aliqua opera: ergo.

2. Propoſ. Secunda propoſitio, Ab † Angelis etiam poſſunt cogi 22 dæmo-

dæmones, & aliquando coguntur. Et hoc primum probatur, quia Angeli poſſunt virtute diuina coercere dæmones, ſicut ſancti viri poſſunt: poteſtate item naturali, ſaltem Angeli ſuperiores, qui, vt ſtatim diſputabitur, habent poteſtatem naturalem ſupra inferiores: ergo. Vnde, vt ait Sanct. Tho. de potentia, q. 6. art. 10. ad ordinem poteſtatum pertinet arcere dæmones. Et ita non eſt dubitandum, quin Angeli cuſtodes ſemper prohibeant dæmones accedere ad ſuos clientes, ne noceant eis, & præſides prouinciarum impediant frequenter dæmones à detrimentis, & nocumentis, quæ cuperent, & poſſent inferre ciuitatibus, & agris, & fructibus, & alijs mortalium bonis. *Cæſel ar.*

23 Tertia propoſitio, Ad † coercendum dæmones virtute diuina, aut Angelica, multum refert, quibus verbis, aut ſignis homines vtantur, etiam ſi loquamur de verbis ſanctis, aut ſacris ſignis, probatur, nam cùm Eccleſia habeat ex authoritate Chriſti poteſtatem ſuper omnia dæmonia, multum intereſt ad coercendos malignos ſpiritus vti verbis, & exorciſmis ab Eccleſia inſtitutis, quæ ſine dubio maiorem virtutem habent, quàm quæcunque alia verba, & ſigna. Sicut etiã Exorciſtæ, ab Eccleſia inſtituti, maiorem poteſtatem habent ad expellendos dæmones, & aqua benedicta ſecundùm ritum Eccleſiæ maiorem vim habet, quam ſi alijs verbis eſſet benedicta, aut conſecrata: pro certo enim, pro authoritate, & reuerentia Eccleſiæ credendum eſt, quòd Deus ſiue per ſe immediatè, ſiue per Angelos ſuos, concurrat ad talem inuocationem. *III. Pro.*

24 Quarta propoſitio, Nulla † verba, nec Exorciſmi habent infallibilem efficaciam ad cogendum dæmones, & arcendum illos, ita vt ſemper ſortiantur effectum ſuum. Probatur, quia cùm verba, aut ſigna non habeant talem efficaciam ex natura ſua, ſed ſolùm virtute diuina, aut Angelica, non alligauit Deus poteſtatem ſuam ex lege ſacramentalibus verbis, ſicut * Sacramentis, ſed operatur, quando ſibi placet ad gloriam ſuam, & vtilitatem credentium, & multum facit ad hoc pietas, & fides miniſtrorum. Idem dicendum eſt de reliquijs Sanctorum, & ſigno crucis, & cæteris. Quare aliter habent Sacramenta effectum, aliter ſacramentalia. Vnde Actuum decimonono dicitur de filijs Sceuæ, quòd inuocabant nomen Domini Ieſu ſuper eos, qui habebant ſpiritus malos, dicentes, *Adiuro vos per Ieſum, quem* *IV. Prop.*

** In exemplari Salmãticenſi legebatur ſicut, nec Sacramẽtis.*

Paulus prædicat. Reſpondens autem ſpiritus malus dixit, Ieſum noui, & Paulum ſcio, vos autem qui eſtis? Et inſiliens inualuit contra eos.

V. Propoſ. Quinta propoſitio eſt, Magi † aliquando poſſunt cogere dæmones. Probatur: quia dæmon ſuperior habet poteſtatem coercendi dæmonem inferiorem, vt ſtatim diſputabitur: ergo magus ex pacto, & fœdere, quòd habet cum demone ſuperiore, poteſt cogere inferiorem, reijciendo, aut expellendo illum. Et hoc eſt, quod Iudęi calumniabantur de Chriſto, *In Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia.* Quam calumniam Chriſtus non ita confutauit, quaſi hoc eſſet homini impoſſibile, ſed alijs rationibus, & argumentis. Nec Iudęi tantum imponebant Chriſtum magum ipſum eſſe, ſed, vt refert Auguſtinus libro primo: de conſenſu Euangeliſt. capite nono, pagani ita dicebant, & obijciebant Chriſtianis, Chriſtum magicis artibus illa mirabilia patraſſe, deque ea re libros etiam ſcripſiſſe, & reliquiſſe. 25

VI. Prop. Sexta propoſitio, Magos † nunquam puto cogere dęmones, niſi iſta ratione poſita in pręcedenti concluſione. Probatur: quia magi vtuntur verbis, & ſignis, & applicatione herbarum, aut aliarum rerum naturalium, ſed omnia iſta non poſſunt cogere dęmones: quia non eſt poteſtas, quę comparetur ei, Iob quadrageſimoprimo. Ergo ipſe magus, aut per ſe, aut ratione rerum, quibus vtitur, non poteſt cogere dęmones. Item, vt arguit San. Thomas, verba de ſe, ſecluſa ſignificatione, nullam efficaciam habent, niſi fortè in auditum: in quantum autem ſunt ſigna ſolùm poſſunt mouere intellectum in ratione obiecti, quare non poſſunt efficaciter, & infallibiliter cogere dæmonem. Nulla enim ſigna poſſent cogere hominem, qui tamen eſt multo imperfectior Angelo, ſiue bono, ſiue malo, & intellectu, & ſubſtantia. 26

VII. Pro. Septima propoſitio, Magi † habentes fœdus cùm aliquo dæmone principali, poſſent cogere inferiores dæmones, non autem ipſum principalem dæmonem: non habentes autem tale fœdus, nullo modo poſſunt cogere vllum dæmonem, ſed dæmones voluntariè concurrunt ad operationes magorum. Hæc ſequitur ex ſuperioribus. Confirmatur: quia magi ſępè deficiunt in ſuis operationibus, vt ipſimet fatentur, etiam ſeruato toto ritu, 27

&

& cæremonia magica: ergo manifeſtum eſt, quod non cogunt dæmones.

28 Octaua propoſitio, Tota † opera, & efficacia magorum fundatur, & nititur in condicto, & pacto inito, & firmato cum dæmonibus. Ita ſequitur ex præcedentibus. Nam ſi dæmones non coguntur, & reſpondent & veniunt ad inuocationes magorum, & non aliorum hominum, manifeſtum eſt, quod hoc non poteſt fieri, ſeu prouenire, niſi ex mutua conuentione, & fœdere magorum, & dæmonum, vt clariſſimè patet. *VIII. Prop.*

Ad argumenta autem in contrarium. Ad primum patet, quòd ille Chaldæus habebat pactum cum aliquo dæmone excellentiore, & virtute illius poterat coercere dæmones inferiores: & Porphyrius fortaſſe putabat, maiorem vim inesse magicis incantationibus. *Ad Ar. 1. in cōtra.*

Ad ſecundum reſpondet S. Th. quod ſi Salamon inſtituit illos exorciſmos tempore, quo erat dilectus Deo, potuerunt illę incantationes habere aliquā vim ex inſtitutione illius, ſicut poſſent habere adiurationes, inſtitutæ ab aliquo ſancto viro, ſicut habent maiorem vim adiurationes ab Eccleſia inſtitutæ: Deus enim ex meritis, & operationibus ſanctorum concurrit ſpecialiter cum operibus illorum. Si autem Salomon illos exorciſmos ordinauit poſtquam receſſit à cultu, & religione Dei, dicendum eſt de illis exorciſmis, ſicut de alijs incantationibus magicis. *Ad 2.*

Ad tertium dicendum, quod dæmones veniunt, & illis mendacijs, & vaniſſimis comminationibus alliciuntur, vt homines confidant in mendacijs, & fabulis, quomodocunque vtantur adiutorio dæmonum. *Ad 3.*

Ad quartum dicitur: quod dæmones adueniunt ad nomen, & titulum virginitatis, vt ſuadeant hominibus, eos amare virginitatem, quaſi ſit argumentum excellentiæ, & munditiæ eorum. *Ad 4.*

Ad quintum reſpondetur primò, quòd raro, aut nunquam magi vtuntur ſolis verbis ſacris, ſed ſemper miſcent alia verba, aut ritum, & cæremoniam ſuperſtitioſam. Sed ſi aliquando vtuntur ſolis verbis ſacris, hoc dæmones faciunt, vt vani homines putent eos non excluſos, & alienos à religione Chriſtiana. Vel fortaſſe aliquando dæmones coguntur etiam a magicis, virtute tamen diuina, propter reuerentiam verborum ſacrorum, ſicut ſupra *Ad 5.*

dixi-

diximus, quod mali etiam aliquando faciunt miracula. Vnde Caſſiodorus dicit libro ſexto tripartitæ capite primo, quod cùm magus quidam perduxiſſet Iulianum Apoſtatam ad quendam locum idolorum ſecretum, tamen illic aduocati dæmones apparuiſſent, terrore compulſus Iulianus, frontem ſigno crucis muniuit, quo viſo, dæmones repentè diſparuerunt, quòd valde mirandum eſt etiam ab homine apoſtata.

Dubitatur circa propoſitiones maximè circa vltimam. Dubitatur circa propoſitiones, & maximè contra vltimam, nam multi bona fide vtuntur magicis incantationibus, & adiurationibus, qui nec volunt, nec vellent aliquod commertium habere cum dæmonibus. Et ſi putarent, dæmones quocunque pacto intereſſe, aut dare fauorem ſuis operationibus, nulla ratione illis vterentur, ſed prorſus abhorrerent, & ceſſarent a tali vſu, & negotio: ergo videtur, quod efficacia magorum, ſeu magicarum artium, non ſit ſemper ex inſtantia, & commercio dæmonum, ſed quod in ipſis ritibus, & operationibus magorum ſit aliqua mala virtus, & efficacia.

Reſpōdet author ad dubium propoſitū. Reſpondetur, vt ait Auguſtinus lib. 2. ſuper Geneſim, ad literam, quod dæmon ſæpe miſcet ſe hominum operibus, illis ignorantibus, & nolentibus, & ſic ſæpè contingit in iſtis ſuperſtitioſis ritibus: homines enim, & maximè fœminæ ſtultæ, bona fide vtuntur huiuſmodi ritibus, & verbis ad remedia infirmitatum, & ſine dubio dæmones aſſiſtunt operationibus illorum, vt decipiant, & perſuadeant confidere in rebus vanis, & hoc eſt fœdus tacitum cum dæmonibus, vt Auguſtinus ibidem dicit. Vnde etiam eſt notandum, quod licet Auguſtinus dicat, quod non poteſt ſciri, niſi ipſis docentibus, quibus ſignis, aut rebus dæmones alliciantur: tamen pro certo dæmones miſcent ſe, & adueniunt quibuſcunque ſuperſtitionibus, ac intelligunt homines confidere, & maximè ſi ex intentione vellent inuocare dæmones.

Dubiū ex quinta propoſitione. Ar. 1. pro par. neg. Ex quinta propoſitione, vbi dictum eſt, quòd magi fauore, & virtute ſuperioris dæmonis poſſunt cogere inferiores, oritur dubium, An ſuperiores dæmones habeant aliquam poteſtatem in inferiores. Et videtur, quòd non: nam in dæmonibus non ſunt aliæ potentiæ, niſi intellectus, & voluntas, ſed illæ non ſunt potentiæ actiuæ ad extrà, vt Philoſophus videtur dicere nono Metaphyſicorum. Et patet 29

Digitized by Google

ret exemplo in hominibus, vbi intellectus, & voluntas nũquam agunt ad extra, niſi mediante aliqua potentia: ergo videtur, quod dæmones non habeant aliquam actiuitatem ſuper alios dæmones.

Item: quia vel illa poteſtas eſſet naturalis, aut gratuita, non ſecundum, vt conſtat: ergo primum, ſi igitur eſſet naturalis, ſequeretur, quòd dæmones perfectiores in naturalibus haberent poteſtatem naturalem ſuper alios Angelos imperfectiores in naturalibus: hoc eſt inconueniens: ergo. *Arg. 2.*

Item tertiò, Si aliquid poſſent ſuperiores in inferiores, maximè videretur quo ad motum localem: non enim apparet, quid aliud poſſint imprimere ſuperiores in inferiores. Sed hoc non videtur: ergo nullam habent poteſtatem. Probatur minor: quia dæmones, ſicut Angeli, non ſunt in loco, niſi per operationem: ſed in dæmonibus non eſt alia operatio, niſi intellectus, & voluntatis, ad quas cogi non poſſunt: ergo non apparet quomodo dæmones ſuperiores poſſint cogere inferiores ad motum localem. *Arg. 3.*

Pro reſponſione eſt prima concluſio, dæmones ſuperio-
3o res † poſſunt cogere inferiores. Hæc probatur primò, quia dæmones inter ſe habent prælationes, & principatus, ſaltē ex nequitia, & concordia illorum. Ex odio enim, & inuidia, qua tenentur erga homines, non eſt dubitandum, quin percuſſerint fœdus, & inter ſe conſtituerint ordines, & ſocietates ad iſtum finem, vt homines perdant: & ſic, vt ait S. Thom. 1. p. quæ. 109. artic. 2. aliqui dæmonum ſunt præfecti, & velut principes ad imperandum alijs, & inferiores dæmones ſe ſubijciunt illis, quos potentiores viribus vident ad propriam nequitiam exequendam. Et ideo Chriſtus Lucæ 11. vocauit ſocietatem eorum regnum. *Omne* (inquit) *regnum in ſe diuiſum, deſolabitur, & ſi Satanas Satanam eijcit, quomodo ſtabit regnum eius?* Iſte eſt ergo vnus modus, quo ſuperiores dæmones poſſunt inferiores cogere, ſcilicet per imperium, cui inferiores reſiſtere non audent ex communi concordia. *Reſpon. Prior modus quo dæmones alijs præſunt.*

Secundo etiam ex naturalibus ſuis hoc poſſunt: quia vbicunque ſunt res ſubordinatæ, oportet, quod etiam actiones ſubordinentur ſibi inuicem. Sicut patet in rebus corporalibus: quia enim inferiora corpora naturali ordine ſunt infra corpora cœleſtia, actiones, & motus eorum ſubduntur actionibus, & motibus corporum cœleſtium: Sed ma- *Poſterior modus.*

manifeſtum eſt, quod inter dæmones aliqui ſunt ſuperiores in naturalibus: ergo habent poteſtatem naturalem ſupra inferiores. Et confirmatur, quia dæmones habent poteſtatem mouendi localiter animas, & alligandi: ergo eadem ratione habebunt poteſtatem ſupra dæmones inferiores: & iſte eſt alius modus, quo ſuperiores Angeli poſſunt coercere inferiores. Vnde S.Thom.3. p. quæſt. 43. art.2. ad tertium, dicit, quòd dæmones ſuperiores ſua naturali virtute potuerant pellere, & de facto aliquando pellunt dæmones inferiores a corporibus. Et Aug.21.de ciuit. dicit, quod dæmones per Necromantiam poteſtate ſuperiorum dæmonum alligantur aliquibus imaginibus, vel annulis, aut alijs rebus. Et S.Thom.de anima.q.21.dicit, quod aliqua ſubſtantia ſpiritualis alicui corpori alligetur,non eſt ex virtute corporis, potentis ſubſtantiam incorpoream detinere, ſed eſt ex virtute alicuius ſubſtantiæ ſuperioris, alligantis talem ſubſtantiam tali corpori: ſicut etiam arte magica,Deo permittente, virtute ſuperiorum dæmonum aliqui ſpiritus alligantur annulis, vel imaginibus. Idem dicit 4. contra Gen. cap.90. & multis alijs locis. Et Petrus de Palud.4. diſt.44.q. 7.dicit,quod Angelus fortior poteſt ſiſtere,& tenere minus fortem.

Ad ar.1. in contra. Ad argumenta autem in contrarium.Ad primum reſpondetur, quòd in Angelis eſt ſine dubio potentia motiua, ſed illa non diſtinguitur ab intellectu, & voluntate.

Ad 2. Ad ſecundum dico, quòd re vera ita eſt, quod ex ſuis naturalibus aliqui dæmones poſſent obſiſtere Angelis, & eos coercere, ſed non permittuntur a bonitate diuina, & etiam gloriæ dotes ſufficiunt ad reſiſtendum.

Ad 3. Ad tertium pro hoc reſpondetur,quod Angelus, aut dæmon poteſt eſſe in loco per paſſionem, ſicut per operationem,& ſic dæmõ inferior patitur a ſuperiori, per hoc, quod applicatur loco, vel expellitur ab eo, ſicut animæ ſunt in purgatorio,aut in inferno,non agendo,ſed patiendo.

Dubiũ ex prædictis occurrẽs. Sed occurrit ſtatim dubium non diſſimulandum, Quo pacto † dæmon ſuperior poteſt tenere inferiorem alligatum annulo, aut imagini: abſente enim ſuperiore dæmone, non videtur quo modo poſſit impedire inferiorem ne recedat. 31

Reſponsũ quadripartitum Ad hoc reſpondetur primò, quod profecto virtute naturali non poteſt alligare inferiorem, ita ut eo abſente alius

diſce-

Digitized by Google

diſcedere non valeat. Secundo dico, quod poteſt cogere illo modo, vt ſi diſceſſerit, retrahat ad eundem locum. Tertiò dico, quòd poteſt cogere ad remanendum imperio, cui inferior, vt dictum eſt, ſubiectus eſt. Quartò dico, quòd non eſt veriſimile, quòd dæmon, qui alligatus eſt annulo, aut imagini, ſemper ſit præſens imagini, ſed dicitur alligatus, quia vocatus a poſſeſſore annuli, ſemper venit, nec indiget tempore ad redeundum vbicunque ſit, & ad quamcunque diſtantiam poteſt cognoſcere, quid rerum geratur apud illum, in cuius poteſtate annulus, aut imago eſt: ſed miſeri Magi putant, ſe tenere dæmones tanquam compedibus, & ex maxima parte ſunt fabulæ, quæ de huiuſmodi dicuntur annulis, aut imaginibus.

32 Septima quæſtio, An † magi virtute dæmonum poſſint transmutare corpora localiter, hoc eſt transferre (vt ferũt) per multa terrarum ſpatia, ſumma celeritate. Et videtur, quod non, quia ſi corpora obedirent dæmonibus quoad motum localem, ſequeretur, quod ſaltem, quantum ſpectat ad naturam eorum, poſſent deſtruere ordinem, & machinam vniuerſi, putà mouere cœlum contrario motu, & tollere terram loco ſuo: hoc non eſt dicendum, quod aliqua creatura habeat poteſtatem ſupra totam naturam, & poſſit perdere vniuerſum, &c. Non enim Angelis ſubiecit orbem Deus ad Heb. 2. ergo. Item ſi habent illam poteſtatem, quo modo nunquam liberant amicos ſuos a manibus iudicum? Item arguitur ex ca. *Epiſcopi.* 26. quæſt. 1. vbi, vt relatum eſt, damnantur, qui credunt mulierculas deferri noctu per aera. Item non apparet quomodo id poſſit fieri, an impellendo, aut aliter ſe habendo.

Quæſtio ſeptima. Ar. 1. pro par. neg. 2. 3. 4.

33 Ad hanc quæſtionem ſit concluſio, Dæmones, & † magi virtute dæmonum poſſunt mouere, & transferre corpora de loco ad locum. Probatur primò authoritate Auguſt. 3. de Trinitate, qui dicit, dæmones adhibere ſemina corporalia ad aliquos effectus producendos: hoc autem non fit, niſi per motum localem: ergo, &c. Item, Satan concuſſit quatuor Angulos domus Iob, quæ, corruens, oppreſſit liberos eius. Iob 1. Item patet manifeſtè in obſeſſis à dæmonibus, quos dæmones aliquando inuitos mittunt in ignem, & præcipitant deorſum, & iactant, & raptant variè: nec videtur alius modus, quo dæmon poſſit occupare humana

Reſponſio authoris.

Digitized by Google

humana corpora, niſi ſubijciendo quo ad motus locales, vt mouendo linguam, aut tenendo alia organa, & membra corporalia. Vnde nulla ratione poteſt negari, quin dæmones poſſint mouere localiter corpora. Item quia Angeli mouent cœlos, & mouent animas. Item aſſumunt corpora frequenter, & apparent in eis: quod non fit ſine motu locali.

Ad arg. 1 in contra. Ad argumenta autem in contrarium, ad primum reſpondetur, quod nec vnus Angelus, aut vnus dæmon, nec omnes ſimul poſſent, aut ſiſtere cœlum, aut contrario motu mouere, aut terram mutare de loco ſuo, vt ait S. Thom. de potentia, q. 16. art. 8. & 3. contra Gen. cap. 108. & ratio eſt connexio, & ordo vniuerſi, contra quem nulla cauſſa particularis poteſt ex ipſo ordine naturali, ſicut nec omnium dæmonum artificio poſſet dari vacuum. Poſſet enim dæmon tollere aerem de loco, vbi eſt: ſed hoc ſuppoſito, omnes dæmones non poſſent obſiſtere, quominus alius aer ſuccederet in loco prioris.

Ad 2. vbi exponit c. Epiſcopi. 26. q. 1. Ad ſecundum de illo c. *Epiſcopi.* Iuriſconſulti ex illo loco multùm dubitant, vtrum ea, quæ feruntur de iſtis muliercu lis ſtrigibus, verè gerantur, an ſit ſola illuſio ſenſuum. Et vix adduci poſſunt, vt credant in veritate mulieres transferri per aera, & deduci in ſolitudinem, aut in quemuis locum in ſocietatem hominum, & dæmoniorum.

Samuelis ordinis minorum ſentētia. Et quidam frater Samuel ordinis minorum: proprio opuſculo ſatagit defendere hanc opinionem, quod nunquam verè dæmon transferat huiuſmodi mulierculas, ſed quod rapit ſenſus earum, & relinquit velut exanimes, & interim illudit, & commouet ita ſenſus interiores, vt verè putent illa geri, ſcilicet ſe volare, & verè commiſceri concubitu dæmonio, aut alicui ex ſuo ſatellitio, cum tamen loco non fuerint mutatæ. Et dominus Abulenſ. teſtatur, ſe experientiam de hoc ſumpſiſſe: nam cum muliercula vna ex illo numero coram eo vnxiſſet ſe vnguento, ſtatim corruit, ſine ſenſu, ita vt titione pedem illius combuſſerit, nec excitaretur, ſed poſt ſpatium temporis cùm ad ſe rediſſet, narrabat mirabilia, ſcilicet fuiſſe in campo cum multitudine hominum, & alia, quæ ſolent referri.

Ioan. Dodonis ord. prædicat. ſen. cōtraria: quæ etiam eſt ſententia Ioan. de Turrecremata, & authoris. Sed frater Ioannes Dodo ordinis prædicatorum fecit apologiam contra Samuelem, vbi tuetur ſententiam, quod licet ita ſit, quod plerunque iſta fiant a dæmone per ſolum præſti-

præſtigium, & illuſionem ſenſuum, tamen aliquando verè geruntur. Et ita tenet Turrecremata ſuper illud c. *Epiſcopi.* Et ita eſt tenendum, quia, poſtquam dæmones poſſunt realiter iſta facere, credendum eſt, quod aliquando verè faciant. Et hoc exploratum, & compertum eſt multis teſtimonijs, & experientijs.

Ad verba autẽ capitis reſpondetur a Turrecremata, quod in illo capitulò multa continentur, quæ verè non gerebantur, vt quod equitarent cum Diana, cum Herodiade: nam Diana nulla eſt, Herodias autem eſt in inferno, nec permittitur exire ei, nec eſt mulier, ſed ſola anima. Item quod veri eſſent ibi equi, aut beſtiæ, quibus per aera volarent. Equi enim, & alia, quæ ibi continentur, non verè, ſed præſtigiosè facta ſunt: non negat autem capitulum, quin mulieres poſſent verè a dæmonibus portari per aera. *Exponuntur verba d. cap. Epiſcopi, ex Ioan. Turrecr.*

34 Octaua quæſtio: An † magi poſſint pro ſuo arbitrio immutare corpora, immutare, inquam, alterando ſecundum qualitates, immittendo morbos, & contra præſtando ſanitatem. Et videtur, quod non. Nam dæmones, quorum virtute magi operantur, ſunt incorporei, & immateriales: cùm ergo nihil agat, niſi in ſibi ſimile, non videtur qua ratione poſſint dæmones imprimere qualitatem corporalem in rem materialem. Item ſanctus Auguſtinus, vt ſuprà citatum eſt, negat, quòd illæ immutationes ſociorum Vlyſſis, & Diomedis, quæ dicuntur a Circe factæ, fuerint veræ, ſed ſolum ſecundum apparentiam ſenſuum. Sed ſi dæmones poſſent immutare materiam, eadem ratione poſſent immutare figuras rerum naturalium, & ſic potuiſſent verè ſocios Diomedis, & Vlyſſis retinere ſub figuris ferarum, & volucrum. Item grauiſſimum periculum immineret nobis a magis, qui, cùm ſint ſocij dæmonum, reputandi ſunt tanquam hoſtes mortalium, ſi morbos, & mortes poſſint inferre hominibus: nec eſt veriſimile, quod Deus talem poteſtatem permiſerit dæmonibus ad perniciem humani generis. Item ſi poſſunt ſanitatem præſtare, ſequeretur, quod poſſent ab omni morbo ſanare, & ſic facere homines immortales. *Quæſt. 8. Argu. 1. pro part. neg.* *Arg. 2.* *3.* *4.*

De hac quæſtione Philoſophorum non fuit vna ſententia. Auicenna quidem poſuit, quod ſubſtantia ſpiritualis, quæ cœlos mouet, non ſolùm mediante cœleſti motu effectus in inferioribus corporibus cauſat, ſed etiam præter *Philoſophorũ, & maximè Auicennæ ſententia.*

omnem

omnem corporis actionem: volens, quod materia corporalis multò magis conceptioni, & imperio ſpiritualis ſubſtantiæ, quàm cuiquam corpori naturali ſi bijciatur, & hac cauſſa prouenire dicit inuſitatas permutationes aeris, & infirmitatum curationes, quæ nos miracula dicimus. Et ponit exemplum de anima, ad cuius imaginationem abſque omni alio corporali agente tranſmutatur corpus, & ad calorem, & ad frigus, & quandoque ad febrim, vel lepram.

Ex hac opinione ducuntur argu. pro par. affir.

Conformiter ad hanc opinionem dicendum eſſet, quod ſubſtantiæ ſpirituales, quales ſunt dæmones, poſſent immediatè immutare corpora, & alterare, imprimẽdo corporeas formas, & qualitates. Et poſſet opinio confirmari, quia eiuſdem virtutis videtur imprimere formam in materiam, *Arg. 1.* & impedire, ne imprimatur. Sed hoc dicitur, magos poſſe, vt quod aliquis certis verbis ſcriptis non lædatur ab igne, *Arg. 2.* imò iſti ſalutatores hoc faciunt. Item, quia poſſunt imprimere immediatè, & immutare phantaſiam: ergo, & has formas naturales.

Reſponſ. 1. Propoſ.

Ad hoc ſit prima concluſio, Nec † dæmones, nec magi 35 virtute dæmonis poſſunt immediatè imprimere in rebus naturalibus, & materialibus aliquam formam: vt calorem, frigus, morbum, aut ſanitatem. *Proba. 1.* Hanc propoſitionem ponit Philoſophus 7. Phyſic. vbi oſtendit, quòd formæ non imprimuntur in materia ab aliqua ſubſtantia ſeparata, ſed reducuntur in actum de potentia materiæ per actionem formæ in materia exiſtentis. Et probat, quia, vt ibi oſtendit, id quod fit, propriè eſt compoſitum: omne autem agens agit in ſibi ſimile, vnde oportet, quòd illud, quod facit res naturales exiſtere per generationem, ſit compoſitum, non forma ſine materia, vel forma ſeparata. Secundò probatur cõcluſio, *Probat. 2* quia ſi dæmon poſſet immediatè imprimere aliquam formam naturalem: ergo, & omnes, cùm non ſit maior de vna, quàm de alijs omnibus: conſequens autem eſt falſum, quia tunc tota natura eſſet ei ſubiecta, & ſic totus orbis: nõ autem ſubiecit Deus orbem terræ etiam Angelis, Hebræor. 2. Et hæc eſt expreſſa ſententia Auguſtini 3. de Trinit. cap. 6. *Nec omnino,* inquit, *putandum eſt iſtis traſgreſſoribus angelis ad nutum ſeruire hanc viſibilium rerum materiam.* Et denique hæc eſt communis ſententia doctorum omnium, 2. diſtinct. 7. poſt Magiſtrum ſentent. qui ita determinat.

Secunda

36 Secunda concluſio, Magi † virtute dæmonum poſſunt mirabiliter tranſmutare materiam, & naturas corporales, applicando ſemina rerum, & actiua paſſiuis. Hæc eſt determinatio Auguſtin. 3. de Trinit. cap. 9. Et probatur manifeſtè ex ſuperioribus. Nam ipſis obediunt corpora ad nutum quantum ad motum localem: ſed ipſi optimè nouerunt naturas, & virtutes, & efficacias omnium rerum naturaliũ, & poſſunt eas celerius, & intimius applicare, quàm homines, vnde, vt ait S. Th. De potentia, q. 2. d. 3. ſicut ars imitatur naturam, & ait Philoſophus 2. Phyſico. quædam poteſt facere ars, quæ non poteſt natura: ita dæmones multa facere poſſunt, quæ ſint præter ſolitum curſum naturæ, & prȩter omnem artem, & humanum ingenium. Item, quia influentia cœleſtis multum facit, & operatur ad effectus naturales. Vnde in agricultura, & medicina neceſſaria eſt obſeruatio, & conſideratio motus, curſus Solis, & Lunæ. Cùm ergo dæmones ſint peritiſſimi aſtrologi, poſſunt melius eligere horas ad operandum. *II. Prop.* *Probat. 1.* *Prob. 2.*

Et hæc fortè eſt vna ratio, quare magi in inuocationibus dæmonum ſitus ſtellarum obſeruant. Et ſic eſt aperta ratio, quomodo, & quare dæmones, aut magi poſſunt immittere ægritudines, aut ſanitates, aut alias tranſmutationes facere. Confirmatur Iob ſecundo, Satan percuſſit Iob vlcere infeſtiſſimo. *Ratio cur magi ſitus ſtellarum obſeruant & morbos immittãt &c.*

Ad argumenta autem contra primam concluſionem, ad primum reſpondetur à S. Tho. quòd ſine dubio dæmon non poteſt immutare, nec immediatè obſtare, quominus agens naturale agat in ſubiectum diſpoſitum, ſed poteſt impedire ignem, ne comburat, vel imprimendo aliquam qualitatem defenſiuam per modum ſupradictum, vel etiam tenendo flammam, ne perueniat ad tale ſubiectum. *Reſpondetur ad ar. 1. pro par. affirm.*

Ad ſecundum reſpondetur, quòd dæmon non immutat phantaſiam, imprimendo nouas ſpecies, niſi fortè aliquando exterius formato aliquo corpore phantaſtico, quo mouet oculos, ſed mouet interiores ſpiritus, vbi ſunt ſpecies: & taliter offert ſenſui interiori, quod vult, vt videantur res re vera eſſe prȩſentes, & geri ad modum ſomniãtium, vel phreneticorum, imò perfectius, quanto (vt dictum eſt) poteſt ſubtilius, & prȩter omnem artem applicare cauſſas ad huiuſmodi operationes, & ſic ita perfectè mouet tales ſpecies, & prȩſentat ſenſibus interioribus, vt tales, qui hȩc patiuntur, *Ad ar. 2. pro parte affirm.*

Digitized by Google

Notãdũ. firmiſſimè credant rem verè geri. Vnde prouenit, quod contingit in illis lamijs, vt cùm velut exanimes maneant in vno loco, credant ſe tranſlatas per aera, & vidiſſe, & egiſſe, vel paſſas eſſe, quæ nunquam fuerunt in rei veritate. De quo vide Turrecrematam in d.cap. *Epiſcopi.*

Ad argu. poſita pro part. neg. ad. Ad alia argumenta in principio quæſtionis. Ad primum iam declaratum eſt, quod non poſſunt immeddiatè imprimere formas, ſed applicando ſemina, & cauſſas naturales.

Ad 2. Ad ſecundum reſpondetur, quòd licet dæmones poſſent immutare corpora, non tamen poſſunt conſeruare formas naturales ſine diſpoſitionibus naturalibus, & quia organizatio eſt diſpoſitio requiſita ad animam rationalem, non poterit dæmon figuram hominis immutare in figuram brutorum, manente rationali anima: vt Sanct. Thom. dicit, de potentia, q.16.art.9.ad 2. ergo. Et ſi aliquid veritatis habet illa hiſtoria, omnino dicendum eſt, quòd dæmon, occiſis ſocijs Diomedis, & Vlyſſis, beſtias pro illis ſuppoſuit, vel fortaſſe illæ beſtiæ etiam erant phantaſticę. Et ſicut non poteſt hominem ſub figura beſtiæ conſeruare, ita nec peculiarem figuram vnius hominis tollere, & dare alteri. Vnde fabuloſa videntur, quæ leguntur in Itinerario Clementis, quòd Simon Magus Fauſtiano propriam figuram, & faciem abſtulit, & ſuam dederit illi: quod ego non credo.

Ad 3. Ad tertium. Certiſſimè dæmones, niſi coercerentur à Deo, & à bonis Angelis, poſſent grauiſſimis calamitatibus mortales afficere, vt patet de aduerſitatibus Iob. Vnde San. Th. p.3.q.29.a.1.ad 3. dicit, quòd dęmones non permittuntur facere omnia, quæ naturaliter poſſunt, ſed clemẽtiſſimus Deus non permittit eos vti ſua poteſtate, & boni Angeli etiam impediunt, & maximè illi, quibus orbis cuſtodia, & hominum commiſſa eſt. Sed mirum, & myſterium eſt, quòd cum dæmones per ſe nocere non permittantur, tamen non adeò impediuntur nocere per homines, ſicut per magos, per lamias iſtas, & alias maleficas.

Ad 4. Ad quartum dicendum, quod ſine dubio dæmones poſsũt à multis ęgritudinibus curare, à quibus nulli medici poſſunt, tamen non ab omnibus. Nam, vt dictum eſt, nihil poſſunt in hac re, niſi per applicationem cauſſarum naturalium, nec ſunt cauſſæ naturales ad reſtituendum hominem ex quolibet morbo, maximè ex morbo ſenectutis. Sed certè videtur, quòd ex quolibet morbo violento poſſent ſanare, vt à febre,

vul-

Digitized by Google

vulneribus,& ſimilibus: poſſent enim ſiſtere ſanguinem,aut detrahere, & ſimiliter quemlibet humorem.

Sed videtur,quòd ſaltem poſſet dæmon protēdere vitam, vſque ad mileſimum annum. Si enim poteſt omnia naturalia,& aliquando vita naturalis fuerit mille annorum, vt patet in Adam,& aliquibus alijs, quare non poſſet nunc conſeruare vitam per tot annos, cùm ſint nunc omnia alimenta, & omnia remedia medicinalia, quæ tunc erant? *Quæſtiuncula incidens.*

Reſpondetur, Sine dubio dæmones non poſſent particularem vitam protelare per tot annos, ſicut illo tempore. Ratio eſt: quia per intemperantiam,& ignorantiam hominum natura eſt valde corrupta,& morbida,nec ſufficiunt quæcunque res naturales reſtaurare in antiquam illam integritatē: & alimenta ipſa ex malo cultu, non habent illum vigorem: & vltimo,& fortè principaliter ex influentia cœleſti. Dominus enim prouidentia ſua ita diſpoſuit, vt primis illis temporibus eſſent conſtellationes cœleſtes naturales, ſalubriores, & efficatiores ad vitam hominum propagandam, & vt alimenta eſſent maioris vigoris,& etiam medicinæ, & aer,& aqua,& alia,quæ conſeruant vitam mortalium. *Reſponſ. authoris.*

Alia erat hic quæſtio,vel dubium aliud: quia pręſupponitur ſemper, quod dæmones ſunt incorporei, & immateriales: An hoc ſit omnino certum. Sed quia puto me nunc ſatis dixiſſe de hac materia, reſeruemus hoc in aliam eiuſdem materiæ relectionem, quam Domino pręſtante promitto vobis daturum anno ſequenti, & ſi interim volueritis illud dubium ſcire, videte Sanct. Thomam prima parte quæſtio. 50. articulo. 1. *Quæſtio: An dæmones ſint incorporei? aliud tempus reijcitur.*

* *
*

REVERENDI PATRIS FRATRIS FRANCISCI A VICTORIA RELECTIO

De eo, ad quod tenetur homo cum primum venit ad vſum rationis.

SVMMA.

1 *Eccleſiaſtici liber an deberet recipi inter Canonicas ſcripturas, dubitatum fuit, & quid tenendum.*

2 *Homini omni ad vſum rationis peruenienti an pateat aditus ad ſalutem, & vitam æternam.*

3 *Rationis vſum habere, quid ſit.*

4 *Liberum arbitrium, aut vſum rationis habere, non eſt idem, quod habere actus intellectus, & voluntatis.*

5 *Liberum arbitrium habere, aut vſum rationis, non videtur idem, quod poſſe agere, & non agere, poſitis requiſitis ad agendum ad ſenſum, in quo communiter doctores capiunt.*

6 *Liberum arbitrinm habere idem eſt, quod eſſe dominum propriarum operationum.*

7 *Liberum arbitrium duo requirit, & quomodo ſecundum poteſt eſſe ſine primo, & poſito primo, ponitur ſecundum.*

8 *Rationis vſum quod vnus homo habeat, & alius non, vnde proueniat.*

9 *Rationis vſum quòd vnus homo habeat, & alius non, non*

poteſt

Digitized by Google

poteſt immediatè ex parte intellectus, & voluntatis prouenire.

10 Rationis vſum quòd vnus habeat, & alius non, non prouenit ex aliquo habitu à natura concreato, vel in intellectu, vel in voluntate, qui ſolum ſit in vno homine, & non in alio, vel in puero, & non in adulto.

11 Defectus, & imperfectio, vel priuatio vſus rationis, vnde ſemper, vel ex maiori parte proueniat.

12 Appetitus ſenſitiuus poteſt eſſe cauſſa priuationis vſus rationis.

13 Vſum rationis poſſe tolli per habitus, exiſtentes in voluntate, puta ex odio, vel amore voluntatis, probabile eſt, poſita etiam omnimoda rectitudine ex parte ſenſitiua.

14 Diſpoſitio qualitatum naturalium nulla ſine ſpeciebus ſenſibilibus eſt ſufficiens ad vſum rationis.

15 Educatio docta, & inſtructio multum facit, vt aliquis perueniat ad vſum rationis.

16 Rationis vſum an poſſit aliquis habere circa aliquam materiam, vel obiectum, & non circa aliud, vtpote circa iuſtitiæ, & non circa materiam temperantiæ, vt ſit capax rationis ad deliberandum, & iudicandum, an ſit iurandum, vel nocendum alicui, & non ſit capax ad conſultandum de fornicatione, ſed habeat ſe ad illam tanquam puer.

17 Rationis vſum eos habere ſufficientem circa artes, qui non habent circa materiam moralem, videtur poſſibile.

18 Rationis vſum habere ſufficientem circa artes, & non habere circa materiam moralem, licet ſit poſſibile, tamen videtur multùm difficile, vel nunquam contingere.

19 Rationis vſum habere circa aliquam materiam moralem, & non circa omnes, putatur impoſſibile ab autore.

20 Rationis vſus primum inſtans quid ſit, vel quid vocetur. Et quomodo deliberatio non poſſit eſſe libera, id

eſt, quod ſit in poteſtate hominis deliberare, & non deliberare.

21 *Deliberatio prima eſt ex cauſſis omnino naturalibus, vel prorſus extrinſecis, puta vel à Deo, vel ab Angelo.*

22 *Deliberans primò non habet in ſua poteſtate prius deliberaſſe.*

23 *Deliberans primo potuit primò deliberaſſe.*

24 *Deliberatio prima non poteſt cadere ſub præcepto.*

25 *Deliberans primò non tenebatur prius deliberaſſe.*

26 *Recentiorum dictum, quod detur tempus induciarum, in quo aliquis poteſt deliberare, vanum eſt.*

27 *Inſtans primum, vel tempus vſus rationis, in quo quis primo deliberat actu, non eſt, in quo poteſt primo deliberare. Et multa de vſu rationis.*

De authoritate lib. Eccleſiaſtici. Ratio cur in Eccleſia de authoritate eius lib. ſit olim dubitatũ. Authores vetuſtiſſimi citarũt dict. libr. tanquam prophetic.

LOcus relegendus habetur Eccleſiaſtici 15. ***Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilij ſui.***

Quia de authore, & authoritate illius libri Eccleſiaſtici inter multos dubitatum eſt, nec deſũt adhuc, qui ambigant, nõ erit ab re, de hoc ipſo pauca præfari, ne tota noſtra diſputatio lubrico loco innixa nutare videatur.

Primùm inter libros Canonicos, liber Sapientiæ, & Eccleſiaſticus ab Hebræis non recipiuntur, authore Hierony. in prologo Galeato, & in prologo ad Heliodorum, & Cromatium, qui etiam de Eccleſiaſtico dicit, Nuſquam reperiri Hebræum, ſed Græcum ſolùm. Ideò hac ratione dubitatum † in Eccleſia eſt aliquando, an deberent recipi inter canonicas Scripturas. 1

Et quidem authores vetuſtiſſimi vſi ſunt teſtimonijs illorum, tanquam propheticorum librorum, Egeſippus, Irenæus, Tertullianus, Euariſtus, Alexander, ſucceſſores Anacleti, Clemens Alexandrinus proximus Ioanni Euangeliſtæ,

Digitized by Google

geliſtæ, Origenes, Cyprianus, Ambroſius, Auguſtinus, Damaſcenus, & Euſebius libro 4. dicit antiquos Patres illis libris ante vſos, tanquam propheticis. Auguſtin. 17. de ciuit. Dei cap. 20. expreſsè dicit, eſſe propheticos, & Damaſcenus lib. 4. cap. 18.

In concil. Carthag. lib. Sapientia, & Eccleſ. inter canonicas Scripturas ſuſcepti.

Et tandem in Concilio Carthaginenſi 3. cui interfuit Auguſtin. cap. 47. dicitur: *Placuit, vt præter Scripturas canonicas nihil in Eccleſia legatur ſub nomine diuinarum Scripturarum, ſunt autem canonicæ Scripturæ Geneſis, &c. & Salom. lib. 5. Hæc à patribus legenda ſuſcipimus ſub nomine diuinarum Scripturarum.* Hæc in Concilio. Vnde patet, Sapientiam, & Eccleſiaſticum reponi inter Sacras Scripturas Salomonis, alias non eſſent, niſi tres.

De authorib. dictorum lib.

De authoribus illorum librorum, licet non omnino conſtet inter authores, ſed hoc eſt ſatis rationabile, non eſſe editos à Salomone, continere tamen ſententias Salomonis, ſcriptas in diuerſis libris Salomonis ſparſim, quem multa conſtat ſcripſiſſe, quæ ad nos non peruenerunt. Ideò Egeſippus, Irænæus, Tertullian. Cyprian. Euſeb. citant librum ſub nomine Salomonis.

Quis fuerit author lib. Eccl.

De Eccleſiaſtico ſatis conuenit, authorem fuiſſe Ieſum patrem Sirach: Sed Ieſum filium Sirach ex Hebreo Græcum feciſſe, vel potius nouum feciſſe circa tempora Ptolomæi Euergetis 200. ferè annos ante natiuitatem Domini, ſub Simone magno Sacerdote, Oniæ filio. De Sapientia non ita conuenit, ſed tribuitur Philoni Iudæo, non ei, qui claruit ſub Nerone, ſed alteri antiquiori 160. annos ante Chriſtum, ſed vtcunque ſit, vterque videtur ſcripſiſſe ſpiritu prophetico. Auguſtinus autem lib. de doctrina Chriſtiana vtrumque putat eſſe Ieſu filij Sirach. Quod tamen retractauit 2. lib. retractationum cap. 4.

Quod arg. ſuſcipiatur hic propriè tractandum.

Ex verbis propoſiti loci ſatis conſtat, Scripturam non loqui de homine ante vſum rationis, vel omnino priuſquam poſſit deliberare, & conſilium ſumere de agendis, atque adeò nos impræſentiarum nihil loquimur de ſalute hominis, vel ſtatu in vtero matris, vel proſus ante quam peruenerit ad vſum rationis, ſed ſolùm conſtitui in tota hac diſpoſitione hoc argumentum tractare, quomodo, aut qua ratione, aut qua via homini poſſit patere ſalus, poſtquam eſt ſui iuris, aut (vt Scholaſtici dicunt) poſtquam annos diſcretionis attigerit.

Quæſtio princip. Et ideo ſit quæſtio principalis, An † omni homini, peruenienti ad vſum rationis, pateat aditus ad ſalutem, & vitam æternam. *Argu. pro part. neg.* Pro parte negatiua arguitur, *Sine fide impoſſibile eſt placere Deo, & accedentem ad Deum oportet credere: quia eſt, & quia inquirentibus ſe remunerator eſt*, ad Hebr. 11. Item: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit, &c.* Marci 16. Sed multis venientibus ad vſum rationis impoſſibile eſt credere, aut habere fidem, vt patet de natis, & educatis apud Barbaros, & ignaros Deitatis, & religionis: ergo talibus non patet aditus ad ſalutem. *Confirm.* Et confirmatur ex Paulo, Roman. 10. *Quomodo inuocabunt in quem non crediderunt? aut quo modo credent ei, quem non adierunt? quomodo autem audient ſine prædicante?* Vbi Paulus apertè videtur excuſare eos, quibus non eſt prędicata religio, & nomen Dei. 2

Arg. pro par. affir. In contrarium eſt illud, *Deus vult omnes homines ſaluos fieri.* 1. ad Timot. 2. item Eccleſiaſt. 15. *Ante hominem vita, & mors, bonum, & malum, quod placuerit ei dabitur illi.* Ex quo loco videtur, quòd omni homini (ſi per illum non ſtat) ſit data ſupernè facultas perueniendi ad vitam æternam. Item: *In veritate cognoui, quòd non ſit perſonarum acceptor Deus*, Actuum 10.

Ratione q. princip. quatuor q. tractandæ proponuntur. Ad hanc quæſtionem diſſoluendam quatuor dubia oportet tractare. Primum: quid ſit hominem habere vſum rationis: & quid peruenire ad vſum rationis: Secundum, quid poteſt homo, cum primum peruenerit ad vſum rationis. Tertium, ad quid tenetur pro eodem tempore. Quartum, de principali quæſtione: quibus expeditis, relectio erit abſoluta.

Prima quæſtio, quæ i hac prima parte huius relectionis, tractatur. Ad quam prœmittit author voluntatē eſſe in ratione ponendā. Pro prima ergo quæſtione eſt notandum, quòd licet ratio eſſentialiter idem ſit, quod intellectus humanus, tamen voluntas ponitur à Philoſophis in ratione, vt videtur Ariſtot. ſentire 3. Ethicor. cap. 10. Et apertius 3. de Anima, capitu. 6. Imò vocatur voluntas per eſſentiam rationalis, vt patet ex S. Thom. in 3. diſt. 23. quæſt. 1. art. 1. quæſtione 1. Quare vſus rationis non ſolùm dicitur vſus, & facultas potentiæ intellectiuæ, ſed etiam voluntatis. Imò, & Ariſtot. 3. Ethicor. cap. 10. dicit, fortitudinem, & temperantiam eſſe partes rationis expertes, &c. Et tamen appetitus ſenſitiuus eſt particeps aliquo modo rationis: ergo aliter voluntas eſt rationalis, quàm per participationem. Similiter etiam quanquam liberum arbitrium ſit etiam eſſentialiter idem, quod volun-

tas

Digitized by Google

tas humana, vt diſertè tradit Damaſc. lib.2.tamen, quia actus liberi arbitrij eſt electio, ex Magiſtro in 2.d.24. & electio adeo exigit conſilium, vt Ariſt.6. Ethi. in dubium reuocauerit, an ſit appetitus intellectiuus, vel intellectus appetitiuus, ideo etiam liberum arbitrium non ſolum ponitur facultas voluntatis, ſed rationis, & voluntatis, vt patet apud Magiſt.in 2.d.24.

Hoc breuiter præmiſſo, vt a notioribus, & facilioribus incipiamus, ſit prima propoſitio, † Habere vſum rationis idem eſt, quod habere liberum arbitrium. Hæc patet ex dictis, nam ſi habere vſum rationis eſt habere facultatem intellectus, & voluntatis, hoc autem eſt habere liberum arbitrium: ergo idem eſt vtrumque. Et confirmatur: quia in quocunque eſt vſus rationis, eſt liberum arbitrium, & è conuerſo: ergo ſignum eſt, quod ſint idem. *Reſpon. I. Propoſ.* 3

Sed hoc ipſum non eſt ſatis exploratum, quid eſt habere liberum arbitrium. Quanquam enim: vt idiotæ, & ruſtici internoſcere poſſint eum, qui habet vſum rationis, & liberum arbitrium ab eo, qui non habet: definire tamen in quo conſiſtat ratio liberi arbitrij, & quid ſit habere hanc facultatem, non eſt facilè, ſed vtrunque videbimus. *Quid ſit, habere liberum arbitrium, non ſatis exploratũ*

Ad declarationem huius ſit ſecunda propoſitio, Non eſt idem † habere liberum arbitrium, aut vſum rationis, quod habere actus intellectus, & voluntatis. Patet, quia ebrij, & amentes non habent liberum arbitrium, & tamen habent actus intellectus, & voluntatis: ergo non eſt idem. Maior eſt nota, minor probatur: quia habent actus circa res ſpirituales, quæ non cadunt ſub ſenſum, vt deſiderium etiam rerum ſpiritualium, vt experientia patet ex his, quæ tum faciunt, tum dicunt: loquuntur enim de Deo, & angelis, diſputant de dialecticis. Et confirmatur de pueris, & ſomniantibus. Somniantes enim poſtea meminerunt, ſe habuiſſe actus intellectus, & voluntatis. Item habent aliquos actus vniuerſales, quos non videtur, quod poſſit habere ſenſus, qui eſt ſolùm particularium S.Thom. 1.p. quæſt. 84. a.8.ad 2. loquitur, quo modo ſenſus, & imaginatio plus, vel minus ligantur, vel ſoluuntur in dormientibus, & concludit ſic: *Ergo per modum, quo ſenſus ſoluitur, & imaginatio, dormiendo ligatur iudicium intellectus, non tamen ex toto. Vnde aliqui dormiendo ſyllogizant, & cùm excitantur, ſemper recognoſcunt, ſe in aliquo defeciſſe*. Ex his verbis Sancti Thomæ patet, quod *II. Prop.* 4

dor-

dormientes habent actus intellectus, & per conſequens poſſunt habere actus voluntatis. Item, & clarius ponit in 4. diſtinct. 9. quæſt. prima, artic. 4. ad 3. & 4. Et ibidem ad quartum dicit, quod aliquando in ſomnio conſentit quis turpitudini: vnde etiam videtur, quod habet actum voluntatis: & 2. 2. quæſt. 172. parte 1. ad 2. & quæſt. 154. articulo 5. in ſolutione argumen. & prima parte quæſt. 84. articulo 8. in corp. & ad 2. idem concedit de dormiente. Et confirmatur etiam ratione, quia omnes hi, ſcilicet amentes, pueri, & ſomniantes habent aliquando actus ſenſuum ſufficientes in vigilantibus, & ſanis ad actum intellectus, & voluntatis: ergo poſſunt eſſe in amentibus: quia tota cauſſa, quare amentes non habent vſum rationis, eſt diſpoſitio ſenſuum. Antecedens autem patet: quia iudicant per ſenſum, aliquid eſſe bonum, aut malum: quod iudicium ſufficeret mouere non amentem ad actum intellectus, & voluntatis. Et confirmantur hæc omnia: quia ſenſus in homine ſunt eiuſdem rationis, ſicut in brutis, licet ſint aliquo modo perfectiores, ſed amentes habent multos actus, quos bruta habere non poſſunt: ergo illi non proueniunt è ſolo ſenſu, ſed ab intellectu, & voluntate.

III. Pro. Tertia propoſitio, Non † videtur idem eſſe habere libe- 5
rum arbitrium, aut vſum rationis, quod poſſe agere, & non agere, poſitis requiſitis ad agendum ad ſenſum, in quo communiter doctores capiunt. Iſta propoſitio non eſt ita nota, neque ita certa, ſicut præcedentes, & ideo fermè omnes doctores recentiores contrarium tenent, ſcilicet quod omnis actus, qui non neceſſario producitur, procedit à libero arbitrio. Ego verò dico, quod homo producit multos actus, quos poteſt non producere, etiam non habens liberum arbitrium, nec vſum rationis.

Repugnat author omnibus ferè doctoribus recẽtioribus.

1. Prob. Probatur hoc primo, Pueri, & amentes, & ſomniantes habent actus voluntatis (vt probatum eſt) & non neceſſario: ergo hoc non ſufficit ad liberum arbitrium. Minor patet: quia voluntas eſt formaliter ex ſua natura libera: quia potentiæ rationales ſunt ad oppoſita (tertio de anima,) & nihil eſt in illis, a quo neceſſitetur voluntas: ergo non neceſſitatur. Probatur minor: quia vel eſſet notitia intellectiua, vel ſenſitiua, vel paſſio apetitus ſenſitiui: quia nihil aliud poteſt quiſquam imaginari: vnde neceſſitetur, ſed nullum illorum poteſt neceſſitare. Probatur, quia

Digitized by Google

quia ſenſus non poteſt mouere voluntatem, niſi per intellectum (tertio de anima) ergo ſola ſenſatio non poteſt neceſſitare voluntatem. Neque paſſio, patet: quia aliquando amentes agunt ſine paſſione: vel ſaltem poteſt eſſe tanta paſſio in ſano, ſicut in amente, & puero, & ſomniante. Neque ex parte intellectus: quia quæcunque notitia eſt in amente, vel puero, poteſt eſſe in adulto, & in ſapiente, & in hoc non neceſſitatur: ergo neque in illis. Maior patet: quia vel eſt ſimplex apprehenſio, vel iudicium, & quodcunque tale poteſt eſſe in adulto. Et confirmatur: quia ſi aliqua notitia neceſſitaret, vel eſſet ſimplex apprehenſio, vel iudicium incompletum, vel perfectum. Non ſimplex: quia notitia non ſolùm non neceſſitat, ſed neque poteſt mouere voluntatem (tertio de anima) quia intellectus ſpeculatiuus non mouet, ſed ſolùm practicus, & amentes aliquando agunt ex iudicio, neque iudicium ſimplex de bono, vel malo: quia id non neceſſitat adultum. Iudicium autem completum non poteſt eſſe in amente, & dato, quod eſſet, non neceſſitaret: ergo nihil eſt, quod poſſit neceſſitare voluntatem pueri, aut amentis, aut ſomniantis. Et confirmatur iterum: quia plus mouet iudicium perfectum de bonitate obiecti, quam iudicium imperfectum, vel ſimplex apprehenſio, ſed iudicium perfectum de bonitate obiecti non neceſſitat: ergo multò minus iudicium incompletum, quod eſt in amentibus: & profectò mirum eſt, quod hoc iudicium, hoc eſt delectabile, vel dulce, quod puer habet, neceſſitet eum: & tamen idem iudicium cum iſtis alijs, hoc eſt bonum, honeſtum, & meritorium, præceptum, honorificum, quod eſt in adulto, non neceſſitet. Item, quia anima ſeparata cum omni notitia, quæ eſt in puero, aut amente, certum eſt, quod non neceſſitaretur: ergo nec coniuncta. Patet conſequentia: quia profectò intellectus, & tota anima ſeparata eſt etiam in corpore exiſtens (tertio de anima) & intellectus nihil recipit a corpore, niſi notitiam. Et ideo non eſt dubium, quin poſitis æqualibus notitijs intellectualibus in duabus animabus, ſi vna non neceſſitatur, neque alia: quia omnino differentia ex parte corporis nihil facit, ſi non faciat differentiam in notitijs ex parte intellectus.

II. Prob. eiuſdem propoſitionis.

Secundo probatur: Motus ſubiti, quos Doctores vocant

cant

cant primos, omnino non imputabiles, non ſunt neceſſarij, & tamen pro eo tempore non eſt liberum arbitrium: ergo hoc non ſufficit ad liberum arbitrium. Aſſumptum probatur, quia omnis notitia, quæ eſt in primo inſtanti, non neceſſitat: ergo nec tunc: ergo neque valet dicere, quod poſtea nō neceſſitat, quia ſuperuenit nouum iudicium. Nam ſtat, quod iudicium ſuperueniens magis moueat, quàm retrahat ab illa: ergo iudicium ſequens non facit, quod ſi priùs neceſſariò moueretur voluntas, poſtea non moueatur. Et confirmatur totum hoc de Maniacis, qui ſcilicet talem paſſionem habent, quod circa aliquam materiam particularem nō habent vſum rationis, cùm habeant circa omnes alias, ſicut aliquando etiam phrenetici illi profectò non videntur neceſſitari circa materiam illam, ſed errare, & tamen non habent liberum arbitrium circa illam: ergo non eſt idem habere liberum arbitrium, & non neceſſariò agere. Et certè videmus amentes, & pueros multa agere rogatos, vel admonitos ad modum aliorum hominum, neq. videntur neceſſitari in illis: idem videtur poſſe probari de omnibus actibus indeliberatis, vt fricare barbam, ſcalpere caput, de quibus non videtur dicendum, quod ſint actus neceſſarij, & tamen non procedunt a libero arbitrio.

Ar. cōtra propoſitionem proximam. Sed contra hanc concluſionem poteſt argui vnico argumento apparenti, Quia ſi actus voluntatis ante vſum rationis, vel in amente, & ſomniantibus non ſunt neceſſarij ſed liberi: ergo ſunt boni, vel mali, & ſi liberè tranſgrediuntur præcepta: ergo peccant.

Reſponſ. authoris. Reſpondeo negando conſequentiam: quia non ſatis eſt, quod ſint liberi hoc modo, ſed oportet, quod ſint deliberati, quod non eſt in eis. Neque S. Thom. 1. p. neque in 4. vbi ſuprà excuſat ſomniantes, quia neceſſario agunt, ſed quia non habent perfectum vſum rationis, vel intellectus, ſed eſt impeditus intellectus: itaque defectus prouenit ex parte intellectus, non ex parte voluntatis. Et patet, quia circa materiam bonam etiam poſſunt eſſe motus primi, qui tamen non reputantur actus boni propter indeliberationem. Et confirmatur ſolutio, quia ſiue ita ſit, ſiue non: tamen dato, quod ita eſſet, quod pueri, & amentes haberent talem libertatem ex parte voluntatis, ſi tamen haberent intellectum ita impeditum, ſicut nunc habent, quod

non

Digitized by Google

non poſſint cognoſcere, quid expediat, aut quid noceat, omnino non imputaretur eis quicquid agerent, non ampliùs, quàm nunc imputaretur: ergo non eſt opus negare libertatem voluntatis. Confirmatur vltimò, quia amentia hoc videtur ſolùm ſignificare, ſcilicet priuationem: aut turbationem mentis, ſiue intellectus, nec dicit reſpectum ad voluntatem.

Manet ergo, ſi certa, certè probabilis propoſitio: in pueris, & amentibus, & ſomniantibus, & etiam in motibus ſubitis non neceſſitari voluntatem, ſed poſſe agere, & non agere, & per conſequens hoc non eſſe ſatis ad liberum arbitrium. Verum eſt tamen, quod hæc non eſt ſimpliciter, nec propriè libertas, ſed imperfecta, & ſecundum quid, quæ non eſt capax bonitatis, & malitiæ, neque laudis, & vituperij. *Concluſio authoris.*

6 Quarta propoſitio, † Idem eſt habere liberum arbitriũ, quod eſſe dominum ſuarum operationum. Iſta concluſio eſt S. Thom. in multis locis, expreſsè 1. 2. quæſtione prima, art. 1. vbi dicit, quod in hoc differt homo ab alijs animantibus, quod eſt dominus ſuorum actuum. Vnde illæ ſolùm actiones vocantur humanæ propriè, quarum homo eſt dominus. Eſt autem homo dominus ſuarum actionum per rationem, & voluntatem. Vnde & liberum arbitrium dicitur eſſe facultas voluntatis, & rationis, & artic. 2. dicit, quod homo habet dominium ſuarum actionum per liberum arbitrium. Ad hoc (inquit) quod homo ſit dominus ſuarum actionum duo requiruntur: Alterum, vt homo habeat facultatem conſultandi, ac deliberandi, quid bonum eſt, & quid malum, & quid conſequendum, quid fugiendum, quid vitandum. Alterum eſt, vt habeat poteſtatem poſt deliberationem eligendi, & relinquendi, quod ſic deliberatum eſt, neque enim primum ſufficit ſine ſecundo. Neque quis eſſet dominus ſuarum actionum, ſi poſt deliberationem neceſſariò, aut ſequeretur conſilium, aut non poſſet ſequi. Iſta propoſitio eſt clara ex communi ſignificatione, & acceptione verborum. Nam is verè dominus dicitur ab omnibus, qui habet facultatem vtendi re. Ita enim definiunt, & Iuriſconſulti, & Theologi. Et iſta facultas non poteſt haberi ſine facultate rationis, & voluntatis, quæ eſt liberum arbitrium. Vnde idem omnino eſt liberum arbitrium habere, quod habere dominium ſuarum actionum, *IV. Prop.* *Vt homo ſit dominus ſuarũ actionum duo requiruntur.*

actionum,

Digitized by Google

actionum: Imò ideo dicitur habere liberum arbitrium, quia habet dominium ſuorum actuum: & ſic, & dominium, & liberum arbitrium definiuntur per idem, ſcilicet facultatem. Eſt enim liberum arbitrium facultas rationis, & voluntatis. Et dominium actionum humanarum eſt facultas etiam vtendi ratione, & voluntate.

V. Propo. Quinta propoſitio, Ex † duobus requiſitis ad liberum arbitrium, ſecundum non poteſt eſſe ſine primo, & poſito primo, ponitur ſecundum. Hoc eſt manifeſtum. Nam vbi eſt facultas deliberandi, eſt facultas eligendi, & econuerſo, nec vnum inuenitur ſine alio, vt patet in brutis, pueris, & amentibus, vbi nulla mutatione, aut differentia poſita ex parte voluntatis (vt dictum eſt) ſolùm, quia intellectus impeditur a deliberatione, & conſilio, voluntas etiam non habet in ſua poteſtate eligere, & non eligere. 7

Quomodo poſſent reſpondere ad argu. authoris, qui cum ipſo diſſentiüt in 3. prop. Et ideo etiam, qui vellet tenere contra tertiam propoſitionem, & dicere, quod in non habentibus vſum rationis, voluntas neceſſariò elicit omnes actus, poſſet reſpondere ad argumenta facta, & dicere, quod natura voluntatis eſt, quod ſi intellectus ſit ſolutus, & capax deliberationis, & conſilij, voluntas liberè agit. Si autem non ſit capax, voluntas neceſſariò agit, & naturaliter. Et ideo cùm quæritur, a quo neceſſitatur voluntas in amente, dico quod non a notitia, ſed a natura: ſicut nec in bruto neceſſitatur ab obiecto, vel notitia, ſed a natura: quia libertas voluntatis dependet ab intellectu. Licet enim libertas formaliter ſit in voluntate, tanquam in ſubiecto, ſed eſt tamen in intellectu, tanquam in cauſſa, vel radice, vt ait S. Tho. 1. 2. q. 6. art. 2. ad 2. q. 17. arti. 1. ad 2. & de veritate. quæſt. 14. art. 2. Et Ariſto. 3. Ethico. dicit, quod deſiderium, ſiue electio naſcitur ex conſilio.

Corollar. in quo reſpondetur ad quæſt. primã ex quatuor propoſitis. Sequitur corollarium reſponſiuum ad quæſtionem primam principalem, in qua quærebatur, quid eſt hominem habere vſum rationis, vel peruenire ad vſum rationis. Dico, quod eſt hominem eſſe in tali ſtatu, vt poſſit conſultare, & deliberare de agendis: quamuis enim vſus rationis præter hoc dicat etiam poteſtatem eligendi, quod ſpectat ad voluntatem: tamen in quocunque eſt poteſtas conſultandi, eſt etiam eligendi. Sed quamuis in hac determinatione omnes conueniant, vel omnino debeant conſentire, naſcuntur

tur

Digitized by Google

tur dubia ex ea, non quidem adeò grauia, ſed prorſus non contemnenda.

8 Et primum dubium eſt Phyſicum, vnde † ſcilicet cùm non ſolùm omnes homines ſint eiuſdem ſpeciei, ſed etiam ipſæ humanæ potentiæ, & vires, imò, vt in præſentia ſupponimus, vna non eſt perfectior alia: cùm iſta, inquam, ſint ita, vnde prouenit, vt vnus homo habeat vſum rationis, & alius non habeat? & item cur in infantia non ſit, vt eſt in adoleſcentia? Et augetur dubium, quia idem eſt omnino intellectus in pueritia, & in ſenectute. *Primum dubiũ ex his qua oriuntur ex dictis.*

9 Vnde ſit prima propoſitio: Iſta † differentia non poteſt prouenire immediatè ex parte intellectus, aut voluntatis. Iſta propoſitio clara eſt, quia licet reuocetur in dubium, an intellectus vnius ſit perfectior intellectu alterius, non poteſt tamen eſſe tanta inæqualitas, vt faciat amentiam, aut ſanitatem. Et item non daretur cauſſa de infantia, & adoleſcentia, cùm ſint eædem potentiæ. Et ſecundò probatur, quia ſi amentia proueniret immediatè ex parte intellectus, aut voluntatis, tunc inueniretur etiam in animalibus ſeparatis, quòd non ſolùm abſurdum, ſed impium eſſet dicere. *I. Propoſ.*

10 Secunda propoſitio: Talis † differentia non prouenit ex aliquo habitu concreato à natura, vel in intellectu, vel in voluntate, qui ſolùm ſit in vno homine, & non in alio, vel in puero, & non in adulto. Hoc patet, quia anima noſtra eſt tanquam tabula raſa, in qua nihil eſt depictum, vt Ariſt. diſputauit contra Platonem, & ſi qui ſunt habitus, illi ſolùm ſunt primorum principiorum, qui ſunt communes omnibus, & neque tranſiens à vigilia in ſomnum perdit aliquem habitum, neque a ſanitate in dementiam, neque è contrario acquirit aliquem habitum rediens a dementia in ſanitatem. *II. Prop.*

11 Tertia: Defectus † & imperfectio, vel priuatio vſus rationis, vel ſemper, vel ex multò maiori parte prouenit ex defectu, & imperfectione partis ſenſitiuæ cognoſcitiuæ, ſcilicet a ſenſibus, & maximè interioribus. Primò probatur in pueris, cùm potentiæ rationales ſint perfectæ (vt dictum eſt) nihil poteſt reddi, quod ſit in cauſſa huius priuationis, niſi ex parte ſenſitiua, neque item in dormiente, & ſomniante: eadem ergo ratio ſufficit in alijs, quia ſi effectus eſt communis, cauſſa eſt communis. Secundò, quia *III. Pro.*

cùm

cùm nihil ſit in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu (primò Poſterior.) & neceſſe ſit intelligentem phantaſmata ſpeculari (tertiò de anima) corruptio,& imperfectio in ſentiendo neceſſe eſt vt redundet in intellectum: ergo iſta erit ſufficiens cauſſa priuationis vſus rationis. Et confirmatur: quia etiam diuerſitas, & inæqualitas ingeniorum prouenit ſolùm ex differentia ſenſuum, vnde Philoſophus ſecundo de anima dicit, Quòd carne molles, ſiue delicatiores, ſunt aptiores mente, & ingenioſiores: quod ideo eſt, quia omnis ſenſus fundatur in ſenſu tactus (vt ipſe illic dicit) qui perfectiſſimus eſt in carne perfectiore. Hanc concluſionem probat Sanctus Thomas prima parte,q.84.artic.8.vbi probat, quòd ligatis ſenſibus, ligatur intellectus. Et Ariſto. reddit rationem libro de ſomno, & vigilia,quare ſenſus ligantur in dormientibus, quod ſcilicet reſoluuntur vapores fumoſi ad cerebrum, & (vt dictum eſt) quanto magis ſenſus ſoluuntur, tanto etiam magis ratio liberatur: ergo totum prouenit ex parte ſenſuum. Vide Albert. de ſomno, & vigil.c.7.

Quæſt. ad medicos relegãda. Quid autem ſit in cauſſa, vt ſenſitiua pars non ſit apta ad officium ſentiendi in pueris? an humor, v. gratia, immodicus in cerebro, quæ item in phreneticis, & amentibus? Non eſt huius loci quæſtio, ſed ad medicos, & phyſicos releganda. Modò hoc ſciamus, eos, qui æquo modo ſe habent in ſenſibus, æqualiter habere vſum rationis vt plurimùm.

IV. Pro. Quarta propoſitio, Appetitus † ſenſitiuus poteſt eſſe cauſſa priuationis vſus rationis: volo dicere, quod dato, quod quis habeat vires ſenſitiuas conuenienter diſpoſitas ad officium ſenſuum, tamen ex vehementi paſſione poteſt quis perdere vſum rationis. Hoc patet, quia vt Ariſtot. dicit 6. Ethicor.& 7. Perturbationes, & paſſiones impediunt iudicium rationis. Ita enim iudicat homo in agendis, ſicut eſt affectus. Quare, inquit, qui in perturbationibus ſunt conſtituti, eodem modo ſunt conſtituti, ſicut dormientes, furioſi, & ebrij: eodem enim modo falluntur: atque ideo impoſſibile eſt incontinentes eſſe ſapientes, aut prudentes. Si ergo perturbationes appetitus ſenſitiui impediunt vſum rationis, tantùm poſſunt creſcere, vt omnino tollant. Et Ariſto. 7. Ethic. expreſsè dicit, quod ira, & cupiditates venereæ,cæteraque ſimilia,nonnullos infurorem, & inſaniam adigunt, 12

adigunt. Et Comicus: minimè miror eos, qui ex iniuria inſanire incipiunt.

Sed verum eſt, quòd licet fortaſſe appetitus ſenſitiuus poſſet immediatè mouere voluntatem, & non ſolum mediantè notitia, tamen ita perturbare iudicium rationis, videtur, quòd non poſſit, niſi turbando ſenſum, & ſic cauſſa huius priuationis tandem reducitur ad primam, ſcilicet ad impedimentum partis ſenſitiuæ cognoſcitiuæ: quanquam poſſet oppoſitum dici, vt ſtatim diſputabimus. *Notādū.*

13 Quinta propoſitio, probabile † eſt, quòd omnimoda rectitudine poſita ex parte ſenſitiua, vſus rationis poſſet tolli per habitus exiſtentes in voluntate, puta ex odio, vel amore etiam voluntatis. Patet, quia etiam, vt Ariſtot. 6. Ethicor. tradit, & experientia docet, mali habitus perturbant iudicium rationis: ergo taliter poſſunt creſcere, quòd ſuperent virtutem naturalem intellectus, & omnino tollant poteſtatem deliberandi: quia, ſi poſſunt inferre difficultatem, ergo, & omnino impedire. Et confirmatur, quia tantum poſſunt perturbare mali habitus, ſicut paſſiones: ergo ſi paſſiones hoc poſſunt, quare non etiam habitus? Et licet verum ſit, quòd etiam eo caſu turbantur etiam ſenſus, tamen prior videtur turbatio rationis. Et confirmatur, quia à ſenſibus intellectus non recipit, niſi ſpecies, & ad vſum rationis requiritur diſcurſus, & ratiocinatio: ergo dato, quòd ſenſus commodè adminiſtrent ſpecies, poteſt aliunde intellectus impediri ab vſu rationis. Quòd ſi hoc eſt verum, poſſet aliquis furere, non ex imperfectione ſenſuum. *V. Prop.*

Et dixi hanc propoſitionem eſſe probabilem, & non ita certam: quia ex hoc videtur ſequi, quòd, qui ita inſaniret in corpore, quòd etiam extra corpus perſeueraret inſania, quia habitus mali perſeuerant in animabus damnatorum, & ſic eſſent aliquæ animæ in inferno non habentes vſum rationis. Sed qui vellet negare illam propoſitionem, oporteret reſpondere, quare ſi habitus mali poſſunt aliquo modo turbare iudicium rationis, non poſſunt tantum creſcere, & tantum impedire, vt iam non ſufficiant ad vſum rationis: Et ad hoc inconueniens de anima ſeparata, quod inferebatur, poſſemus dicere, quòd habitus quidem non poſſunt eſſe circa omnes materias, imò habitus ita magni non poſſent eſſe, *Oſtendit autor, proximā propoſitionē eſſe tantū probabilē hoc ar. ad quod ita reſpon.*

niſi circa raras materias, & ſic remaneret intellectus liber circa materias alias: nec eſſet inconueniens, quòd anima ſeparata inſaniret circa aliquam materiam, ſicut Maniaci faciunt. Non autem eſt ita de paſſionibus, nam ex paſſionibus commouetur corpus, & ipſum inſtrumentum, vel organum virium ſenſitiuarum, quo corrupto, iam non eſt idoneum ad quamcunque materiam, etiam ſi cauſſa fuerit circa vnum ſolum.

Sexta propoſitio, Nulla † diſpoſitio qualitatum naturalium ſine ſpeciebus ſenſibilibus eſt ſufficiens ad vſum rationis, volo dicere, quantumcunque organum eſſet optimè diſpoſitum per qualitates naturales, & ad recipiendum ſpecies, nondum diceretur quis habere vſum rationis. Hæc patet manifeſtè. Nam ad iudicandum, & conſultandum quid vitandum ſit, & quid proſequendum, requiritur multitudo ſpecierum. Nam ad certè conſultandum in agendis, oportet habere memoriam præteritorum, vt dicit Cicero. 2. Rhet. & Ariſt. 2. Ethic. quod virtutes intellectuales indigent experimento, & tempore, nec poteſt homo iudicare de contingentibus, niſi ex his, quæ communiter accidunt, quæ ſine memoria cognoſci non poſſunt. Vnde, ſi quis amitteret omnes ſpecies, quantumcunque organa manerent bene diſpoſita ad recipiendum nouas ſpecies, conſtat, quod ille non haberet vſum rationis. 14

VII. Pro. Septima propoſitio, Ad † hoc, quod aliquis perueniat ad vſum rationis, multum facit doctrina, educatio, & inſtitutio. Volo dicere, quod prius quis cęteris paribus perueniet ad vſum rationis, ſi bene inſtituatur, & inter ciuiles homines, quam apud ruſticos. Patet hoc, quia ad vſum rationis requiritur non ſolùm acquiſitio ſpecierum, ſed etiam ordinatio, ad hoc autem plurimùm iuuat inſtitutio: ergo. Ex quo ſequitur Corollarium, quòd etiam æquales in naturalibus, non in æquali tempore perueniunt ad vſum rationis. 15

Corollar.

Concluditur ex dictis, quid ſit habere vſum rationis.

Ex omnibus dictis patet, quòd habere aliquem vſum rationis, vel perueniſſe ad illum, nihil aliud eſt, quam eſſe in tali ſtatu, quòd pręſentato aliquo obiecto, circa quod contingit operari, poteſt potentia propinqua ſufficienter deliberare, & conſultare quid agendum, aut vitandum, mediatè, vel immediatè. Quod addo, quia non opportet, vt quicunque habet vſum rationis, poſſet per ſeipſum digno-

dignoſcere, & iudicare quid agendum: ſed ſatis eſt, vt hoc poſſit per ſe, vel per inſtructionem aliorum,& ipſe ſit capax conſilij iuxta illud Heſiodi,quod Ariſtot. adducit 1. Ethico. cap.4.

Optimus ille quidem eſt ex ſeſe,qui omnia nouit.
Is rurſus bonus eſt,paret qui recta monenti,&c.

Quanquam re vera fateor, quòd fortaſſe neque ex omnibus, quæ diſſeruimus ſatis habetur, quid ſit habere vſum rationis, neque in quo conſiſtit. Longe enim facilius eſt intelligere, & cogitare,quis habet vſum rationis, aut non habet, quàm expedire,quid hoc ſit. Illud enim, vel idiotę, & quiuis ineruditi cognoſcunt: & diſcernunt amentes ab integris, hoc verò neque philoſophis facilè eſt explicare. Nam, & hoc ipſum, quod conſtare videtur, & definitum eſt, non caret calumnia. Nam ignari, & alias errantes in moribus,vt ſunt hæretici,non ſunt ſufficientes conſultare, & iudicare quid agendum, aut euitandum: aliàs non ita aberrarent, & tamen non negamus eis vſum rationis: ergo hoc non requiritur. Poteſt quidem reſponderi ad hoc negando aſſumptum,& dicendo,quòd omnes illi ſunt ſufficientes, errant tamen ex negligentia ſua, vel corruptis affectibus.Sed hæc quidem ſunt Philoſophica, in quibus Theologum non oportet adeò ſollicitum eſſe, & ego intelligo,me etiam cùm non ſatisfecerim, nimium fuiſſe: ergo ſiue habere vſum rationis ſit id,quod conſtituimus, ſiue quid aliud, nos ſupponamus aliquem habere iam vſum rationis, & de illo diſputemus.

Difficile eſt intelligere quid ſit habere vſum rationis.

Cauſſa difficultatis.

Sed tamen hoc dubium, quod ex pręcedentibus oritur, 16 non licet prętermittere: An † aliquis poſſit habere vſum rationis circa aliquam materiam, vel obiectum, & non circa aliud,vt poteſt circa materiam temperantiæ, vt ſit capax rationis ad deliberandum,& iudicandum,an ſit furandum,vel nocendum alicui,& non ſit capax ad conſultandum de fornicatione,ſed habeat ſe ad illam, tanquam puer.

Dub. alterũ exortũ ex pręcedentibus.

Et videtur, quòd non poſſit contingere. Quia alias daremus hominem capacem meriti, & demeriti, circa aliquam materiam, & non circa alias materias morales, quod nunquam aliquis conceſſit.

Arg. pro par. neg.

In contrarium videtur: quia aliquæ materiæ ſunt multò notiores alijs. Vt, quòd non eſt occidendum, quàm quòd non eſt fornicandum, & ſpecies non ſimul acquiruntur circa

Arg. pro par. affir.

Digitized by Google

omnia. Item (vt dictum eſt) Maniaci videntur carere vſu rationis circa aliquam particularem materiam, ſicut amentes circa omnes.

Reſponſ. Profectò res eſt dubia, & ideo reſpondeo. Prima propo-
I. Propoſ. ſitio, videtur † quod quis poſſit habere vſum rationis ſufficientem circa artes,& opificia, qui non habeat circa materiam moralem. Probatur, quia videmus aliquos, qui incidunt in amentiam, non amittere artem, ſi quam antea didicerant, ſicut ſcribere, legere, pingere, imò ſyllogiſmos texere,& ſimilia, vt cantare. Confirmatur, quia pueri inſtituuntur in aliqua arte, etiam ante vſum rationis. Item (vt dictum eſt) inſtitutio multum facit ad vſum rationis: ſed poteſt quis inſtitui circa aliquam artem, priuſquam circa moralia: ergo. 17

II. Propo. Secunda propoſitio, Hoc † quod dicimus eſſe poſſibile, videtur multum difficile, vel nunquam contingere, quia principia ſaltem moralia multò notiora ſunt, quàm artificialia: ergo omnino videtur impoſſibile, vt quis poſſit ſufficienter iudicare de artificialibus,& omnino ſit expers rationis in agibilibus. 18

III. Pro. Tertia propoſitio, Omnino † puto impoſſibile, vt quis habeat vſum rationis circa aliquam materiam moralem, & non circa omnes. 19

Proba. 1. Probatur primò, quia principia moralia ſunt eadem circa omnes materias: ergo ſi habet iudicium ad principia vnius materiæ, iam aliquo modo habet circa omnes. Vt qui iudicat, quòd non eſt nocendum proximo, iam habet principium, quòd non furandum, & quòd non eſt occidendum: ſicut qui ſcit, quòd in *Barbara*, eſt bona conſequentia, ſcit hoc tenere in omni materia,& qui cognoſcit, quòd eſt aliqua lex diuina, quam tenemur ſeruare, habet principium tam ad materiam iuſtitiæ, quam temperantiæ.

Probat. 2. Secundò probatur, quia eadem eſt via, & ratio ad conſultandum de materia iuſtitiæ, quæ de materia temperantiæ: ergo impoſſibile eſt, vt quis habeat vſum rationis ad conſultandum in materia iuſtitiæ, & non temperantiæ. Antecedens declaratur, exempli gratia, In materia iuſtitiæ deliberatio incipit ab hoc principio, quòd oportet ſeruare præcepta Dei, & ex hoc, quòd præcepta Dei continentur in Scriptura ſacra, vel in doctrina Eccleſiæ, & quòd verum eſt, non furandum, eadem omnino via, vel ſimili procedendum

cedendum eſt in quacunque materia morali. Alius deliberat hoc modo, quòd in agendis oportet conſulere peritiores, & etiam illud eſt principium deliberandi in omni materia.

Tertiò probatur, quia quicunque habet vſum rationis, habet hoc principium, quòd in actionibus ſuis poteſt bene, & malè agere: ſed quicunque habet hoc principium, poteſt deliberare de omni agendo: ergo. Maior eſt nota, & minor probatur: quia omnis talis poteſt deliberare, & quærere quid agendum ſit, ſiue erret, ſiue non. *Prob. 3.*

Et ad argumentum factum in contrarium, quia aliquæ materiæ ſunt notiores alijs, reſpondetur: Verum eſt, ſed ex hoc non ſequitur, quin ille, qui poteſt deliberare circa magis nota, poſſit circa minus nota, quia ſatis eſt, quòd poteſt dubitare, & per conſequens poteſt conſulere. *Reſpōſ. ad ar. 1. pro par. affir.*

Ad aliud de Maniacis reſpondetur, quòd Maniaci fortaſſe circa omnem materiam habent vſum rationis, ſed dicuntur Maniaci, quia circa aliquam materiam errant vehementer, nec poſſunt reuocari ab illa opinione, error tamen eſt quodammodo naturalis, & inuincibilis. Et certum eſt, quòd Maniaci etiam deliberant an bene, vel malè agant, etiam circa illam materiam, circa quam laborant morbo, errant tamen poſt deliberationem etiam, ſed quaſi naturaliter. Vel fortè poteſt dici, quòd Mania tollit vſum rationis circa aliquid ſpeculatiuum, vt quòd quis putat, ſe ægrotare, & valeat, vel aliquid ſimile. Et ſimiliter videtur dicendum de phreneticis, qui videntur inſanire in aliquibus, ſapere in alijs. *Ad 2.*

Oppoſitum huius propoſitionis poſſet poni, & defendi, ſed hoc videtur probabilius. Vtcunque tamen ſit, non dicitur aliquis habere vſum rationis ſimpliciter, vel perueniſſe ad illum, quouſque poſſet ſufficienter deliberare in materia morali. Hoc patet, quia ſolùm de tali loquuntur Philoſophi, & Theologi: neque dicitur quis ſapere, niſi in agendis, quantumcunque aliquis (ſi fieri poſſet) omnium artium eſſet peritus. *Oppoſitam ſententia ſuam præfert autor tanquam magis probabilem.*

Sed priuſquam ad ſecundam quæſtionem veniamus, adhuc reſtat inquirendum, quid † ſit, vel quid vocetur primum inſtans, vel primum tempus (nihil enim intereſt) vſus rationis, vel primum inſtans, in quo peruenit quis ad vſum rationis, vel liberi arbitrij. *Quid vocetur primum inſtans vſus rationis explicat authorali quæt propoſitionib.*

I. Prop.

Et ſit prima propoſitio, Deliberatio primo non poteſt eſſe propriè libera, id eſt, quod ſit in poteſtate hominis deliberare, & non deliberare. Probatur, quia liberum propriè eſt ex electione, vel actus, qui ſequitur deliberationem, vt ſuprà diximus, neque eſt actus humanus, niſi ſit deliberatus, ſed deliberatio prima non poteſt ſequi deliberationem, quia non eſt proceſſus in infinitum, ergo non eſt propriè libera. Vnde ſequitur, quòd prima deliberatio non poteſt eſſe bona, vel mala, meritoria, vel demeritoria.

II. Prop.

Secunda propoſitio, Prima † deliberatio eſt ex cauſis 21
omnino naturalibus, vel prorſus extrinſecis, puta, vel à Deo, vel ab Angelo: Probatur, quia non poteſt eſſe ex electione voluntatis, quia (vt dictum eſt) non eſt libera: neque poteſt imperari ex electione, quia illa electio iam præſupponeret aliam deliberationem: ergo oportet omnino, vt ſit, vel ex motu phantaſmatum facto ab obiecto, vel ex aliqua cauſſa extrinſeca. Vnde Ariſtoteles 8. Ethicorum dicit, quòd principium conſultandi eſt aliquod intellectiuum principium, altius intellectu noſtro, quod eſt Deus, & per hunc modum oſtendit, quòd non eſt proceſſus in infinitum. Et ad idem reducit lib. de bona fortuna. Omnis enim actus voluntatis præſupponit actum intellectus, & non è contrario. Sed primum conſilium non eſt à voluntate, & idem Sanct. Thomas prima parte q. 82. art. 4. ad 3.

Quomodo ſint intelligenda propoſitione ſpoſita.

Quod non videtur ſic intelligendum, quod Deus concurrat ſemper, tanquam cauſſa particularis ad primum conſilium, ſed dicitur principium eſſe Deum, quia primus talis motus intellectus eſt naturalis, & naturalia attribuuntur Deo, qui hanc virtutem dedit intellectui: licet non ſit negandum, quin nonnunquam Deus, vel per ſe, vel Angelos peculiariter ſit cauſſa talis deliberationis, quam inſpirationem vocamus. De quo vide Caietanum prima parte, quæſtione 82.

Propoſitiones poſitæ etiam veræ ſunt quando aliquis poſt intermiſſum motũ intellectiuum, rurſum primò deliberat.

Hæc autem adeo vera ſunt, vt non tantum, cùm quis primò deliberat, prima deliberatio non ſit in noſtra poteſtate, ſed etiam poſtquam aliquis omnino ceſſauit à motu intellectiuo non ſit in poteſtate eius prima deliberatio, vt eſt in dormiente, quia à ſomno excitatur propter eandem rationem.

III. Pro.

Tertia propoſitio, † Cùm quis primò deliberat, non 22
habuit in ſua libertate prius deliberaſſe. Patet ex dictis,

Digitized by Google

ctis, quia ſi iſta non fuiſſet prima deliberatio, etiam alia fuiſſet naturalis, vt patet: ergo non potuit eſſe alia libera ante hanc.

23 Quarta propoſitio, Cum † quis primò deliberat potuit prius deliberaſſe: probatur: quia prima deliberatio eſt à cauſis merè naturalibus, vt dictum eſt, & illæ potuerunt prius concurrere: ergo potuit prius deliberaſſe: ſed etiam illa fuiſſet naturalis. *IV. Prop.*

24 Quinta propoſitio, Deliberatio prima † non poteſt cadere ſub precepto. Hæc patet ex alijs: quia non eſt in poteſtate hominis, ſi eſt naturalis: ergo non poteſt cadere ſub precepto; non enim dantur precepta, niſi de actibus, qui ſunt in noſtra poteſtate, & ſi omittitur, non liberè omittitur. Et confirmatur, quia non poſſet ſcire tale preceptum, quia iam hoc ipſum eſſet deliberatio: iam enim habet vſum rationis, qui cognoſcit, ſe teneri precepto: ergo impoſſibile eſt, quòd quis habeat preceptum primò deliberandi, nec omiſſio, nec impletio eſſet libera. *V. Propo.*

25 Sexta propoſitio, Quicunque † primò deliberat, non tenebatur prius deliberaſſe. Patet ex predictis, quia non erat in ſua libertate: ergo non poterat ei eſſe preceptum.

26 Vnde ſequitur Corollarium. Vanum † eſt, quod dicunt Recentiores, quòd datur tempus induciarum, in quo aliquis poteſt deliberare, & ſi non deliberet, non imputatur ei, quo tranſacto, ſi non deliberet, iam imputabitur. Hoc inquã patet ex dictis eſſe falſum, quia, ſi non deliberat, nec eſt in libertate ipſius deliberare, imò ſi fieri poſſet, vt quis per centum annos bene diſpoſitus nunquam deliberaret, non poteſt ei imputari. *Coroll. I. contra recentiores.*

Secundum Corollarium, & ſit ſeptima propoſitio. Pri-
27 mum † inſtans, vel tempus vſus rationis eſt, in quo quis primo deliberat actu, non in quo poteſt primò deliberare. Probatur, quia primum inſtans rationis vocatur, in quo quis poteſt vti libero arbitrio primò, & in quo primò eſt capax precepti, aut boni, & mali, ſed hoc nullo modo poteſt antequam primo actu deliberet: ergo id eſt primum inſtans, vel tempus vſus rationis. *VII. Pro. & ſimul Coro. II.*

Tertium Corollarium. Cùm doctores quærunt, an homo obligetur ad aliquid in primo inſtanti vſus rationis, & ad quid teneatur, intelligendum eſt neceſſariò de primo in-

Digitized by Google

ſtanti, vel tempore, in quo deliberat. Patet: quia prius non eſt imaginabilis obligatio, ſicut nec libertas: ergo. Et confirmatur: quia omninò eſt impoſſibile: vt quis cognoſcat quando primo potuit deliberare, ſi hoc fuit antequam actu deliberaret. Patet, quo enim ſigno, vel argumento hoc poſſet cognoſcere: ergo ſi aliud tempus deſignaremus vſus rationis, antequam homo deliberaret, & in quo homo obligaretur, nullus poſſet ſcire, per coniecturas quidem pingues, & craſſas, an impleuit, necnè illud pręceptum. Et in ſumma eſt abſurdiſs. hoc ponere, ſicut ſi quis dormiat, dicere, quòd habet aliquod nouum pręceptum, vt expergiſcatur, quòd quidem prius non haberet, quàm dormiret. Dico ergo, quòd ad quamcunque diſpoſitionem quis perueniat, antequam actu deliberet, nondum peruenit ad vſum rationis, nec eſt tempus vſus rationis, nec obligatur ad aliquid, nec de illo eſt apud Theologum, aut philoſophum aliud iudicium, quam de puero. Sed quando quærimus, ad quid homo teneatur in primo inſtanti vſus rationis, intelligendum eſt, id eſt in quo primo actu deliberat: vnde ſi quis excedat è vita, antequam actu deliberet, impoſſibile eſt, vt peccauerit. Hæc tantùm de prima quæſtione.

SECVNDÆ PARTIS RELECTIONIS

SVMMA.

1 *Homo in Barbaria educatus ſine inſtructione, & mentione Dĕitatis, & religionis, an, cùm primum peruenit ad vſum rationis, poſſit Deum cognoſcere.*

2 *Homo ad cognoſcendum, quòd Deus eſt, ſaltem ſine doctore extrinſeco, indiget non paruo tempore, etiam poſt capacitatem ad percipiendum diſciplinas.*

3 *Doctorem non habens extrinſecum, quomodo videatur pro tempore poſſe habere de Deo ignorātiam inuincibilem.*

Nuſquam

4 *Nuſquam eſt, nec vnquam fuit natio, nec erit, vbi non ſit notitia de Deo probabilis, & cui omnes teneantur rationabiliter credere.*

5 *Ad vſum rationis poteſt aliquis venire, & pro aliquo tempore non habere notitiam Dei.*

6 *Ad vſum rationis veniens, etiamſi Deum non cognoſcat, an talis poſſit bene moraliter agere.*

7 *Homo cùm primum ad vſum rationis peruenerit, etiam ſi Deum neque cognoſcat, neque poſſit cognoſcere, poteſt bene moraliter agere.*

8 *Ad vſum rationis perueniens, qui nec Deum cognoſcit, nec poteſt cognoſcere, an poſſit peccare.*

9 *Deum antequam cognoſcat quis, aut poſſit cognoſcere, poteſt peccare.*

10 *Legis diuinæ duplex conſideratio.*

11 *Rationis vſum an poſſit habere quis ad peccandum venialiter priùs, quam ad peccandum mortaliter.*

SEcunda pars, & quæſtio relectionis: Quid homo poſſit cùm primum peruenit ad vſum rationis: circa quam maximè occurrunt quatuor dubia. Primum, An † quilibet, cùm primùm peruenerit ad vſum rationis, poſſit Deum cognoſcere. Et vt, omiſſis certis, & facilioribus, veniamus ad nodum difficultatis, loquamur de homine educato in Barbaria ſine inſtructione, & mentione Deitatis, & religionis, An talis poſſit cognoſcere Deum, cùm primum peruenerit ad vſum rationis. *Circa ſecundam quæ. principalē proponuntur 4. dubia Primum Dubium.*

Et videtur, quod ſic. Primò: quia illud eſt per ſe notum, ſaltem apud S. Thom. 1. p. q. 2. art. 1. ergo non indiget tempore ad id cognoſcendum. Secundò: quia regula Theologorum eſt, quod facienti, quod in ſe eſt, Deus non deficit in neceſſarijs ad ſalutem, ſed credere, quod Deus eſt, eſt neceſſarium ad ſalutem. ad Heb. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt, & quia inquirentibus ſe remunerator eſt;* ergo ſi facit quod in ſe eſt, non ignorabit. Et confirmatur ex illo 1. Ioan. 2. *Vnctio eius docet vos de omnibus.* *Arg. 1. pro part. affirma.*

In

Ar. 1. pro par. neg. In contrarium eſt: quia cognoſcere, quòd Deus eſt, ſine doctore extrinſeco eſt valde difficile, habitat enim lucem inacceſſibilem, & cognoſci non poteſt, niſi per ea, quæ facta ſunt, Rom. 1. & oculus noſter ſe habet ad manifeſtiſſima naturę, ſicut oculus noctuę ad lumen Solis, & ita videtur Deo.

Arg. 2. Et item Rom. 50. Quomodo credent ei, quem non audiuerunt? & ponamus, quod nihil audiuit: ergo nihil poteſt talis cognoſcere.

Reſpond. I. Propo. Ad hoc reſpondeo per propoſitiones. Prima eſt, Ad † cognoſcendum, quod Deus eſt, ſaltem ſine doctore extrinſeco, homo indiget non paruo tempore, etiam poſt capacitatem ad percipiendum diſciplinas. Quæ propoſitio, primò probatur ſufficienter argumentis factis. Item: quia ſi poteſt cognoſci, hoc maximè eſt argumentis, & rationibus procedentibus ex ſolo lumine naturali, & experientia rerum, & cognitione naturali creaturarum, ſicut videtur dici ad Rom. 1. ſed hoc eſt valde difficile, vt patet ex rationibus factis, tum ab Ariſt. tum alijs Philoſophis, & doctoribus, quæ ſunt difficiles, & procedunt ex principijs, quæ indigēt magno ingenio, & doctrina, & hæc accepta à maioribus opinione, & commota iam diſputatione de Deo quanto difficilius inuenta, & cognita etiam apud eum, cuius auribus nihil vnquam de Deo inſonuit: Neque dubitandum mihi videtur de hac propoſitione. De qua difficultate egregiè Cicero in libro de natura Deorum ſub perſona Cottæ contra Balbum, & Velleium, quanquam Velleius hanc dicebat eſſe prænotionem, & prolepſym inſitam animis hominum, Deos eſſe. 2

II. Propo. ponitur tanquam probabilis. Secunda propoſitio, † Si quis non habet doctorem extrinſecum, videtur, quod pro tempore poſſit habere ignorantiam inuincibilem de Deo, probatur ex prima, & probationibus eius. Et confirmatur: quia Sanctus Thom. 2. 2. q. 10. artic. 1. dicit, Quod apud eos, qui nihil audierunt de fide, infidelitas, ſiue ignorantia fidei non eſt peccatum, ſed profecto omnino videtur eadem ratio de illa, Deus eſt, apud omnes, qui nihil audierunt de Deo, ſicut de alijs propoſitionibus fidei: & eadem videtur intentio Aug. lib. 83. quæſtionum. 3

Quomodo poſita hac propoſitione poſſet reſpondéri ad dubium, & ad ar. pro par. aſſir. Et per hoc facilè poſſet reſponderi ad dubium negatiuè, ſcilicet videtur dicendum, quod nō omnis talis poteſt cognoſcere Deum, cum primum peruenit ad vſum rationis. Et ad argu-

Digitized by Google

argumenta eſſet facilè reſpondere. Nam ad primum reſpcderetur ex illo Ariſt. *Oculus noctua, &c.* & 1. Phy. *Non eadem ſunt nobis nota, & natura.* Ad ſecundum diceretur, quod ſaltem prius eſſet, quod iſte quæreret, & laboraret ad inueniendum, & tunc Deus prouideret, & iam ſaltem pro aliquo tempore ignoraret. Et item Deus non ſemper prouideret docendo: quia clarum eſt, quod aliquis etiam faciens, quod in ſe eſt, poteſt habere ignorantiam de neceſſarijs ad ſalutem, puta de Chriſto, & de præceptis, ſaltem pro tempore, ſed Deus prouideret, vel illuminando, vel non imputando ignorantiam, ſed de hoc latius in 3. & 4. quæſtione.

Sed his non obſtantibus ſit tertia propoſitio probabilis. *III. Proponitur etiam tan quã probabilis cũ proximè antecedẽti pugnãs.*
4 Nuſquam † eſt, nec vnquam fuit natio, nec erit, vbi non ſit
notitia de Deo probabilis, & cui omnes rationabiliter teneantur credere. Iſta propoſitio fortaſſe non poterit ita maniſeſtè probari certè apparenter. Primum in hiſtoria nunquam legimus tam barbaram, & efferam nationem, quæ non haberet aliquem religionis ritum, & putaret Deum eſſe: vt Balbus, & Velleius eloquenter apud Ciceronem diſputant. Et patet ex omni hiſtoria tam ſacra, quam profana: & ſi qua fuit natio, facile potuerunt ſcire ex alijs nationibus, apud quas ſeruata fuit opinio de Deo. Item hoc fuit multo tempore notum, & receptum in toto orbe, etiam poſt diluuium: ergo nunquam traditum eſt obliuioni, quin perſeueraret in memoria hominum, ſicut aliæ res minus celebres perſeuerauerunt. Item Deus eſt adminiſtrator, & gubernator orbis, vt ex fide notum eſt, ſed in adminiſtratione hominum maxima pars eſt religio, religio autem nulla eſſe poteſt ſine cognitione Dei: ergo cùm, vt oſtenſum eſt, homines per ſeipſos non poſſint, niſi cum magna difficultate, & multo tempore cognoſcere, Deum eſſe, ſi Deus permitteret tolli memoriam, & cognitionem ſui ab hominibus, nulla poſſet eſſe religio, quod omnino non eſſet congruum prouidentiæ diuinæ, & ſapientiæ ipſius, qui diſponit omnia ſuauiter, & attingit, &c. quod nullus ſapiens homo permitteret, ſi poſſet impedire. Probatur maior ex illo: *Pater meus vſque modo operatur.* Et Sap. 14. *Tu pater gubernas omnia prouidentia.* Item Sapien. 8. *Sapientia attingit à fine vſque ad finem.* &c. Item Deus *vult omnes homines ſaluos fieri*, qui non poſſunt ſalui eſſe, niſi per cognitionem

Dei: ergo. Et confirmatur, quia etiam præcepta iuris naturalis, & decalogi non ſunt per ſe nota, & tamen ex prouidentia Dei doctores concedunt, quod non ſtat ignorari, ſaltem niſi ex malitia, in quacunque prouincia, & natione: ergo cùm multò magis ad vitam humanam exigatur cognitio Dei, quàm præceptorum, nullo modo eſt dicendum, quod Deus permittat aboleri memoriam deitatis. Itaque ſemper homo, ſi vellet adhibere diligentiam, poſſet cognoſcere, Deum eſſe.

Quomodo poſſet reſponderi ad quorũdam arg.

Et ſi contra hoc quis arguat, quod per millia annorum maior pars hominum falſos Deos coluit, & nullam habuit notitiam veri Dei, dico, quod nunquam videntur defuiſſe philoſophi, & viri ſapientes, qui vnitatem veri Dei affirmarent: vt patet ex Apoſt. ad Rom. 1. & ex hiſtoria. Et ſi hoc verum erat circa tempora Apoſtoli, multò magis videtur veriſimile ſuperioribus temporibus, quando minus diſtabant a lege naturæ, & memoria Patrum: & alij tenebantur rationabiliter illis credere, & ſic Deus ſemper ſufficienter conſuluit, & prouidit. Secundò, poſſemus dicere etiam ſi gentiles haberent falſas ſectas de Deo, tamen ſemper hoc erat omnibus commune, quod erat aliquis Deus, ſiue vnus, ſiue plures, cui debebant cultum, & religionem: & ſic ſi quis, vel ignorabat, vel negabat, vel dubitabat, erat ex culpa ſua: vt Diagoras, qui ideo atheos dictus eſt, & Theodorus, qui deorum naturam apertè ſuſtulerunt, & Protagoras ſophiſta, qui in dubium reuocauit, quo nomine Athenienſiũ iuſſu vrbe, & agro eſt exterminatus, librique eius in concione combuſti.

Ad quæſtionẽ poſitã reſpondetur affirm.

Et ex hoc reſpondetur affirmatiuè ad quæſtionem, ſcilicet, quod quilibet, cùm primum peruenit ad vſum rationis, poteſt habere notitiam Dei.

IV. Prop.

Sed quia etiam ſi iſta vera ſint (vt certè ſunt) tamen non probantur, quia ſaltem breui tempore poſſet aliquis: ſine notitia Dei. Ideo poteſt poni quarta propoſitio, quod † poteſt quis peruenire ad vſum rationis, & pro aliquo tempore non habere notitiam Dei; quia argumenta hoc videntur probare. Et ita tenet Caiet. 1. 2. quæſt. 10. articulo 4. expreſsè. Et quanquam ita ſit, vt dictum eſt, quòd Deus gerit prouidentiam manifeſtandi nomen ſuum, non reſpondetur ad caſum de eo, qui nutritur in ſylua ſine mentione religionis: nam Deus ordinaria via non prouidet, niſi

5

niſi per cauſſas ſecundas, & de doctrina per prædicatores, ad Rom.10.

6 Secundum dubium eſt, † An quilibet talis poſſit bene moraliter agere. Et quia de alio non eſt difficultas, perſeuerat dubium de illo, qui ita educatus eſt extra religionem, & ſine doctrina, & intentione Dei. De hoc dubio Grego. Arim.2.d.38. & priùs diſt.26.contendit, quod ad actum moraliter bonum requiritur circumſtantia vltimi finis, qui eſt Deus. Itaque niſi actu, vel habitu actus referatur in Deum, actus non ſolùm non eſt bonus, ſed eſt malus, & peccatum. *Dubiū 2.* *Gregorij Arimin. opinio eſt pro part. neg.*

Idem videtur tenere Ocham in 1.diſt.1.q.1. quem ſequitur Almain in Moral.cap.14. quantum ad hoc, quod ad bonitatem moralem requiritur circumſtantia vltimi finis. ſed videntur æquiuocare de actu moraliter bono. Vnde Ochā apud Gabr.2.d.28. tenet, quod ad actum moraliter bonum non requiritur, quod referatur in Deum. Et ita tenet Gabriel illic, & eſt communior opinio, de qua nos etiam latè in lectionibus ordinarijs diximus. Et ideo quantum ſpectat ſolùm ad hoc dubium, patet, quod ſecundùm Greg. dicendum ſit, quod ſi quis non cognoſcat Deum pro illo tempore, non poteſt bene moraliter agere.

Contra quam opinionem argumētor ſic, Quia ſequitur, quod nulla via poſſet ille, qui aliquando ignoraret Deum, peruenire ad cognitionem eius, ſaltem niſi caſu haberet exteriorem doctrinam. Probatur, & maximè ſecundùm ſententiam eius, loco citato, quia non poteſt peruenire ad talē cognitionem ſine ſpeciali auxilio Dei, ſed iſte nullo modo poteſt ſe diſponere ad tale auxilium, quia per omnes actus ſuos peccat: ergo non poteſt. Secundò ſequitur, quod talis eſſet omnino perplexus, quia non poteſt ſaltem ſtatim cognoſcere Deum, & tamen tenetur ſeruare præcepta, etiam ſecundum eundem, 2.d.34. & non poteſt ſeruare, niſi per actum malum: ergo eſt perplexus, quia ipſe non ponit actus indifferentes inter bonum, & malum, imò videtur, quod talis actus ſit moralis, quia eſt fruitio creaturæ. *Ar. cōtra opinionē Gregorij.*

Hoc argumentum aliter ſolui non poteſt, niſi dicendo, quod talis poteſt cognoſcere Deū cum ſpeciali auxilio Dei, & ſic iam non eſt perplexus, quia poteſt vitare illud peccatum, ſaltem cum ſpeciali auxilio, ſicut ipſe ſibi reſpondet in illa d.26. *Reſponſio Gregorij ad proximum arg. impugna. Gregorij reſpon.*

Sed hoc impugnatur vehementer, quia ſtat, quod non detur

detur tale auxilium,& hoc ſine culpa illius: ergo iam non poterit vitare peccatum. Aſſumptum patet,quia non omnibus datur illud ſpeciale auxilium ad cognoſcendum Deum (vt etiam ipſe habet fateri) multi enim perſeuerant in tali ignorantia,& hoc non eſt propter culpam eius, quia nō poteſt illud vitare, antequam illuminetur ſecundum ipſum: ergo adhuc manet perplexus: Huc pertinet illud, quod Aug. de correp. & grat. dicit de gratia præueniente: Quibus datur,miſericorditer datur: quibus autem non datur, iuſtè negatur: ſaltem in pœnam peccati originalis. Vnde videtur, quod ſine noua culpa poſſet non dari. Item,vel ad hoc, quod illuminetur,requiritur,quod iſte aliquid faciat, vel non: ſi non: ergo non eſt in poteſtate ipſius, quod illuminetur, vel non: & ſic ponitur ſine culpa ipſius non illuminari, & ſic erit perplexus ſine culpa ſua. Si oportet eum aliquid facere antequam illuminetur, contra: Illud non poteſt eſſe niſi peccatum: peccatum autem non requiritur ad illuminationem: ergo. Item ipſe in eadem d. dicit, quod nullum poteſt eſſe meritum etiam de congruo ad primam gratiam, vel ad auxilium ſpeciale: ergo non requiritur diſpoſitio, quia illa videretur meritum de congruo. Item, dato, quod ex culpa ſua talis non illuminaretur, adhuc eſſet inconueniens, quia ex culpa præcedenti neceſſariò incideret in nouum peccatum.

Reſponſiō Gregorij adhoc ar. Ad hoc argumentum reſpondet neceſſariò Grego. quod non obſtante, quod Deus negaret alicui ſpeciale auxilium ad vitandum peccatum,nihilominus imputaretur ei, quia iſta priuatio,vel ignorantia eſt ex peccato originali. Et ita reſpondet expreſsè in illa d. 26. q. 1. in fine: ſicut ſi quis ex ignorantia,quam incurrit ex originali peccato,ageret quod non debet.

Refellitur etiam hoc Gregorij reſpō ſum. Sed hoc profectò non videtur catholicè dictum. Item, quod iſte, qui nunquam aliquid audiuit de Deo, cognoſcat Deum eſſe,& vltimum finem,& omnia referenda in ipſum, non ſolùm eſt ſpeciale auxilium, ſed etiam ſpiritus prophetiæ, vt patet: ergo ſi quis ita natus, & educatus eſſet ſine religione, & doctore, nullo pacto poſſet vitare peccatum, niſi in ipſo primo inſtanti vſus rationis, antequam quicquam boni, aut mali egiſſet, reciperet ſpiritum prophetiæ: quia quicquid priùs faciat neceſſario erit peccatum, etiā ſi Deus poſt duos dies mittat Angelum, aut prædicatorem. Imò dato,

dato, quod ſtatim mittat prædicatorem, impoſſibile eſt vitare peccatum, quia ipſum audire prædicatorem erit peccatum, cùm non poſſit credere priùs, quàm audiat, niſi dicat, quod eſt actus indifferens. Hæc ſunt abſurdiſſima: & ideo ſi quis vellet omnino defendere, quod ad actum moraliter bonum requiritur circunſtantia vltimi finis, oporteret, vt teneret ſimul, quod actus carens illa circunſtantia eſſet indifferens, neque tamen hoc ſatisfaceret, quia magnum inconueniens videtur, quod actus indifferens requiratur, vt illuminetur a Deo.

Sed quia in moralibus non oportet ſollicitum eſſe, an poſſit aliqua ſententia, & opinio defendi, aut quomodo reſponderi poſſit argumentis, ſed conſiderare potius, quid veriſimilius ſit, Ideo ſit ad dubium prima propoſitio: Omnis *Reſponſ. authoris ad dub. propoſitũ.*
7 † homo cùm primùm ad vſum rationis peruenerit, etiam ſi Deum neque cognoſcat, neque poſſit cognoſcere, poteſt bene moraliter agere. *I. Propoſ.*

Hæc probatur primò, quia (vt dictum eſt) liberum arbitrium eſt facultas rationis, & voluntatis: ergo quicunque habet liberum arbitrium, poteſt non ſolùm cognoſcere bonum, & malum, ſed etiam facere, & velle, vt ſupra dictũ eſt: non enim loquuntur Theologi, aut philoſophi de vſu rationis, aut liberi arbitrij, niſi in ordine ad bonum, & malũ, & ideo aliqui vocantur amentes, & inſani: quòd ſi ad actum bonum requiritur relatio in Deum, talis, qui non cognoſceret Deum, non ſolùm non poſſet bene agere, ſed neque cognoſcere, quid bonum eſſet. *Proba. 1.*

Item, ſi ad bene agendum requiritur relatio in Deum, vel hoc eſt de iure naturali, vel poſitiuo, & diuino. Primum non videtur, cùm hoc non ſit notum in lumine naturali, imò ſecundum ſententiam Greg. neque cognoſci quidem poteſt ſine auxilio ſpeciali: ergo non eſt de iure naturali. Poſitiuo autem non conſtat, neque enim Paulus cùm dixit, *Omnia in gloriam Dei facite*, voluit aliquid nouum ius promulgare, neque aliquis philoſophorum hoc vnquam dixit, qui tamen lumen naturale habebant. Item, dato quod eſſet præceptum illius relationis, Paulus apertè excuſat ignorantem, ad Rom. 10. *Quomodo inuocabunt in quem non crediderint?* Quod ſi non credere eſt ſine culpa, vt ſuprà probatum eſt: ergo, non inuocare, vel non referre in illum actiones ſuas erit ſine culpa. *Proba. 2.*

Et

Videtur hæc probatio 3. Et quidem de relatione formali in Deum, vel concomitante, vel etiam præcedente, ita tenet Caiet. 2. 2. quæſt. 10. articulo 4. Dicit tamen, quod per hoc, quod actus humani referantur in bonum obiectum, virtualiter referuntur in Deum, quia referuntur in res eo modo, quo Deus inſtituit, ſicut, & omnia naturalia fiunt propter finem. 2. Phyſic. & tamen non ſemper referuntur in talem finem ab ipſo agente, vt actus hirundinis cùm componit nidum, aut formicæ cùm frumentatur in æſtate, referuntur, quidem ad certos fines, non ab hirundine, vel formica, ſed à ſuperiori intelligentia. Ita cùm homo operatur bonum ex genere, licet non referat in Deum, tamen illi actus relati ſunt in Deum ipſum ab ipſo Deo, qui omnia propter ſeipſum operatus eſt: & eſt exemplum: ſeruus enim, qui eo modo ſuum officium facit, ſicut dominus conſtituit, virtualiter facit propter dominum, & ad finem, quem dominus ordinauit. Hoc dicit Sanctus Thomas. 2. diſt. 38. articulo 1. *Sicut rerum*, inquit, *omnium vnus eſt finis vltimus, id eſt Deus: Ita, & voluntatum omnium vnus eſt finis vltimus, ſcilicet Deus: nihilominus ſunt alij fines proximi: & ſi ſecundum illos fines ſeruatur debita relatio voluntatis in vltimum finem, erit recta voluntas: ſi autem non, erit peruerſa.* Debita autem relatio ſeruatur ſecundum illum finem, quo voluntas nata eſt vltimum finem participare, &c.

Videtur hæc probatio 4. Et videtur etiam facere ad hoc, quod Sanctus Thomas dicit 1. 2. q. 21. artic. 3. & 4. quod homo natura eſt animal ciuile, & ſociale. Qui autem in ſocietate, aut ciuitate viuit, pars eſt ciuitatis. Qui ergo aliquid in bonum, & in commodum facit alicuius priuati hominis, facit etiam in bonum publicum, & commune: ſicut, qui priuatum hominem lædit, bonum commune lædit, cuius ille eſt pars, atque laudem & præmium meretur, non à priuato homine ſolùm, ſed etiam à tota ciuitate, aut collegio, & eadem ratione ab eo, qui præſidet collegio, & ciuitati, etſi nihil de collegio, aut præſidi de benefaciendo cogitet: Et certè hoc naturalis ratio dictat. *Confirm.* Et confirmatur: Certè enim videtur iniquum, & contra Dei bonitatem excogitatum, quod offendatur Deus etiam ab illo, qui nihilominus cogitat, quàm Deum offendere, & tamen bene agere nemo poſſet, niſi actu referens opus Deo placere ſtudeat. Adde quod nec eſt quiſquam, qui non laudet, vel probet factum, aut bonum

collatum

Digitized by Google

collatum in amicum ſuum, aut vtcunque neceſſarium, etiam qui ipſi nullo modo cogitarit gratificari. Vt quid ergo aſſirmamus Deum condemnare, & etiam omnia officia collata in Dei filios, quæ non reſpectu Dei fiant.

Neque Deus precepit parentes honorare propter Deum, ſed honorare ſolùm, & ita de alijs precepţis, ita nimirum implere, vt rebus ipſis expediebat, ſunt enim precepta diſtincta de cultu diuino, & de rebus humanis: atque adeò nihil neceſſe eſt in omnibus alijs actibus Deum colere, & maximè ipſo docente, *Quæcunque vni ex minimis feciſtis, mihi feciſtis.* *Videtur hec probatio 5.*

8 Tertium dubium in hac ſecunda quæſtione eſt, An † omnis talis perueniens ad vſum rationis poſſit peccare. Et loquimur ſemper de illo, qui nec Deum cognoſcit, nec poteſt cognoſcere. Et pro parte negatiua fiunt argumenta neque leuia, neque ita facilè expedibilia. Videtur enim, quod ille, qui Deum non poteſt cognoſcere, pro eo quidem tempore neque peccare quidem poſſit, & primò quidem, quia Deum eſſe, imò Deum eſſe dominum, eſt preambulum ad legem diuinam: vt Sanct. Thom. ait, 2.2. quæſt. 16. art. 1. quia preſupponitur ante ſuſceptionem legis, vt quis fateatur ſubiectionem legiſlatori, iuxta illud. *Accedentem ad Deum oportet credere quia eſt*, neque eſt intelligibile, vt quis recipiat legem ab illo, quem non cognoſcit ſuperiorem. Vnde qui non tenetur recipere, aut cognoſcere dominum, aut legiſlatorem, neque legem eius tenetur recipere: ergo iſte, quem ponimus ſine culpa ſua ignorantem Deum, non tenetur recipere legem Dei, neque illi obedire. Sed peccatum eſt dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei, vt ait Auguſtin. 22. contra Fauſt. & Ambr. lib. de paradiſo: Et Magiſter in 3. diſt. 35. dicit, quòd eſt preuaricatio legis diuinæ, & cœleſtium inobedientia mandatorum: ergo videtur, quòd in tali non poſſit eſſe peccatum. Et confirmatur, bene ſequitur: Ego non habeo dominum, neque ſuperiorem, cui tenear obedire: ergo non obligor aliqua lege: ergo non pecco. Conſequentiæ videntur notæ, quia nullus tenetur aliqua lege, niſi ſuperioris: neque peccat, niſi faciendo contra id, ad quod tenetur, vel preter ipſum, vel omittendo id, ad quod tenetur. Sed antecedens eſt inuincibiliter creditum ab iſto: ergo & conſequens, & per conſequens excuſatur ignorantia inuincibili. *Dubiũ 3. in initio huius q. 2. propoſitum. Arg. 1. pro par. neg.*

Item ſequitur, Non eſt Deus: ergo nullum eſt peccatum. *Argu. 2.*

Digitized by Google

Et conſequentia videtur nota, quia peccatum non eſt,niſi ſit præter,vel contra legem Dei. Antecedens eſt inuincibiliter creditum ab iſto:ergo & conſequens. Et confirmatur,quia ſi per impoſſibile non eſſet Deus,nullus obligaretur. Sed pro eodem videtur haberi, quod non ſit Deus, & quod non poſſit cognoſci,an ſit, ſicut quantum ad obligationem, pro eodem profectò habetur, quòd quis non haberet regem, vel ignoraret inuincibiliter,ſe habere regem, omnino enim eſt abſurdum dicere, quòd rex obliget me, de quo ego inuincibiliter iudico, quòd non eſt rex meus. Et probatur, quia in omni mortali eſt auerſio à Deo: ergo ſi non eſſet Deus,videtur quòd non eſſet mortale.

Item Apoſtolus Roman.4. *Vbi non eſt lex,neque præuaricatio:* vbi per præuaricationem nihil aliud videtur intelligere, niſi peccatum:ergo vbi ignoratur lex inuincibiliter, etiam non erit peccatum: quia idem videtur iudicium, quòd non ſit lex, & quòd ignoretur. Et confirmatur, quia lex non obligat,niſi promulgata: legeſque inſtituuntur cùm promulgantur. Si ergo quis ignoret legem, non obligatur lege.

Item quia actus eſt bonus, vel malus inquantum eſt conformis,vel difformis rationi.2.Ethic. Sed ratio humana non habet vim obligandi, neque rationem legis, niſi à lege diuina: ergo qui propter ignorantiam excuſatur à lege diuina, etiam à lege rationis. Et confirmatur: quia leges humanæ non obligant, niſi virtute legis diuinæ: quia omnis poteſtas à Domino Deo eſt, ad Rom.13.& dominus in Euang. Ioan. 19. *Non haberes poteſtatem aduerſus me vllam, niſi tibi deſuper eſſet datum*: ergo etiam neque ratio humana habet vim obligandi, niſi à lege diuina.

Item omne malum eſt malum, quia prohibitum à lege æterna: ergo ſi ignoratur lex æterna, videtur quòd excuſet à peccato: ſed qui ignorat Deum, ignorat legem Dei, vt probatum eſt: ergo excuſatur à peccato. Antecedens eſt Sanct. Thom.1.2.71.art.6.ad quartum,vbi dicit,quod cùm dicitur: Non omne peccatum eſt malum, quia prohibitum, intelligitur prohibitum iure poſitiuo. Sed omne peccatum eſt malum,quia prohibitum lege æterna. Item illud ad Roma. 1. *Quia cum cognouiſſent Deum, &c.* Vnde videtur, quod ſi non cognouiſſent, eſſent excuſabiles.

Item vt S.Thom. dicit illic, ad quintum: Peccatum quidem

dem à Philoſophis conſideratur, vt eſt contra rationem, ſed
à Theologo, vt eſt offenſa Dei. Mirabile autem videtur,
quòd quis offendat Deum, quem neque cognoſcit, neque te-
netur cognoſcere. Et confirmatur: quia ponamus, quod talis
antequam cognoſcat, aut poſſit cognoſcere, ſed incipiens in-
quirere, an ſit Deus, necnè, habeat tale propoſitum, ſi ſcirem
eſſe Deum, ego vellem placere illi in omnibus, tunc videtur
quicquid faciat, quòd excuſetur.

Item ſi quis ignoret inuincibiliter Dominum, non tene-
tur præceptis Domini: ergo qui ignorat Deum, non tene- 7.
tur præceptis Dei. Item habet ignorantiam inuincibilem
obligationis ad pœnam inferni, atque purgatorij: ergo vi- 8.
detur, quod ſaltem non imputetur ei peccatum. Item fa-
cit id, *ſi non veniſſem, & loquutus eis non fuiſſem, peccatum non*
haberent: ergo à ſimili ſi non cognoſcatur Deus, peccatum 9.
non habebunt hi. Iſta, & alia ſimilia, quæ pro parte nega-
tiua afferri poſſent, certè non parum mouere poſſunt ad ſua-
dendam partem negatiuam, quòd ſcilicet antequam quis
cognoſcat, aut cognoſcere poſſit Deum, non poteſt pecca-
re.

Pro parte autem affirmatiua non oportet multa adduce- *Pro parte*
re, cùm ſit conſenſus omnium doctorum, quòd quicunque *affirm.*
habet vſum rationis, poteſt benè, vel malè agere. Imò hoc
videtur haberi ex definitione vſus rationis, aut liberi arbi-
trij. Probatur tamen: quia aliqui actus ſunt intrinſecè ma- *Argu.* 1.
li, vt mendacium ex ſententia Auguſtini, & doctorum: ergo
ſi fiat ab habente vſum rationis, erit peccatum. Item pro-
batur apertè ex illo Pſalm. 4. *Multi dicunt, Quis oſtendit nobis* *Argu.* 2.
bona? ſignatum eſt ſuper nos, &c. vbi videtur tolli excuſatio igno
rantiæ. Item, alias principia non eſſent neceſſaria, puta, 3.
Non eſt faciendum alteri, quòd tibi non vis fieri, quia in tali
caſu omnia licerent, ſi non poſſet peccare.

Ad hoc non videtur omnino certum quid maximè dicen- 4.
dum ſit, & ſi liceret more iuriſconſultorum noua dogmata *Duas pro*
aſſerere, & rem in diſcrimen vocare, non videtur abſurdum *poſi. dicit*
defendere duas propoſitiones ſequentes. Prima, Quicun- *hic autor*
que habet vſum rationis, poteſt quam primum benè, & ma- *poſſe defẽ-*
lè agere, & propriè peccare. Iſta propoſitio ſatis probata *di quas ta-*
eſt. Secunda propoſitio, Quicunque non cognoſcit, nec po- *men non*
teſt cognoſcere Deum, non habet vſum rationis. *defendit.*

Et ſic de eo, de quo poſitum eſt dubium, tam primum,

 quàm

quam ſecundum, quàm tertium, diceremus, quod omnia iſta dubia præſupponunt falſum, quod ſcilicet talis habet vſum rationis, qui non poteſt cognoſcere Deum: ſed diceremus, quod eſt idem iudicium de illo, & de puero, & amente, neque benè, neque malè poteſt agere. Et, ſicut ſuprà diximus, quantumcunque quis habeat vſum rationis in artificialibus, vel in quibuſcunque alijs, ſi tamen non poſſit ſufficienter deliberare de moribus, non habet ſimpliciter vſum rationis, vt loquitur Theologus, & Philoſophus.

Quid dicẽdũ eſſet de illo q̃ nõ cognoſcit nec cognoſcere põt Deũ. Ita videtur dicendum de eo, qui non cognoſcit, neque poteſt cognoſcere Deum, quòd quantumcunque vtatur ratione, & conſultet, nondum peruenit ad vſum rationis, quia non poteſt deliberare de bono, & malo: quia, vt videtur ſentire S. Tho. 1. 2. q. 19. art. 4. & q. 71. art. 6. nihil eſt bonum, aut malum, niſi quia probatur, aut reprobatur in lege diuina, & ideo qui non cognoſcit legem diuinam, deficit ei principium ad deliberandum de agendis, & ſic nondum habet vſum rationis, & confirmaretur hoc, quia, ſi per impoſſibile quis priuaretur notitia principiorum circa agibilia, quantumcunque haberet principia ſpeculatiua ſcientiarum, imò, & concluſiones, omnes artes, etiam mechanicas, non diceretur habere vſum rationis, vt certum eſt: ergo à ſimili ſi non habet notitiam Dei, & illud eſt principium, ad cognoſcendum bonum, & malum, quantumcunque talis ſit ſapiens in alijs, non diceretur habere vſum rationis, ſicut neque bruta animantia, etiam ſi diſcurrerent de medijs ad finem, & haberent poteſtatem agendi, & non agendi, non dicerentur habere liberum arbitrium, quia non cognoſcerent bonum, aut malum in moribus. Et poſſent iſta confirmari ex illo ad Roman. 1. *Qui cum cognouiſſent Deum, non ſicut Deum glorificauerunt: ita vt ſint inexcuſabiles*, vnde videtur, quod ſi non cognoſcerent, eſſent excuſabiles.

Cõfirmat autor non poſſe vehemẽter impugnari duas propoſitiones appoſitas. Reſpõdet tamen author affir. vnica pro. Neque video, quam poſſet hoc vehementer impugnari, neque magna inconuenientia poſſe ex hoc ſequi, maximè, quia vt ſupra dictum eſt, prouidentia Dei factum eſt, vt hoc vel non poſſit contingere, vel breui admodum tempore, vt non poſſit quis habere notitiam de Deo: nec videtur inconueniens, ſi quis paruula morula non ſit capax boni, aut mali, quantumuis in alijs benè intelligat.

Sed quia hoc videtur paradoxon, & non omnibus auribus placeret, & nouum videretur, ideo ad dubium affirmatiuè

9 matiuè reſpondeo per hanc propoſitionem, Antequam † aliquis, aut cognoſcat, aut poſſit cognoſcere Deum, poteſt peccare. Iſta propoſitio preter probationes, iam poſitas, adhuc poteſt probari, quia agere contra conſcientiam eſt peccatum, iuxta illud Pauli, *Omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt*: in tantum, vt etiam voluntas, diſcordans à conſcientia, falſa ſit, & mala, vt omnes doctores dicunt. Sed ignorans ſic Deum poteſt facere contra conſcientiam, quia naturaliter homo iudicat, quod eſt malum, iniuriam facere innocenti, parentes eſſe honorandos: ergo poteſt male agere, & per conſequens peccare. Confirmatur, quia etiam philoſophi illi, vel qui negabant Deum eſſe, vt Diagoras, vel qui negabant ſaltem, quicquam ad Deum, vel Deos attinere facta hominum, vt Democritus, & Epicurus, dicebant tamen aliqua eſſe bona, alia mala, & peccata, & alia laudabilia, & alia vituperabilia: ergo id non dependet ex notitia Dei. Item alias nullum principium morale eſſet per ſe notum. Patet, quia ſi ſine cognitione Dei non poteſt cognoſci bonum, aut malum morale, cùm Deum eſſe non ſit per ſe notum: nullum ergo principium eſſet per ſe notum in moribus. Item ſequitur, quòd quicunque non habet euidentiam, quòd Deus eſt, non habet euidentiam de aliquo malo, aut peccato. Patet conſequentia manifeſtè. Quia ſi periurium eſſet manifeſtè peccatum, vel homicidium, pendet ex hoc principio, quòd Deus eſt: ergo, qui non habet euidentiam de illo principio, neque de alio, quòd homicidium eſt peccatum: ſicut non poteſt habere euidentiam maiorem, aut certitudinem de baptiſmo, quam de Chriſto.

Probat. 1.

Proba. 2.

3.

Ad rationes in contrarium Gregorius quidem Ariminenſis in 3. diſt. 34. tenet duo. Primum, dato per impoſſibile, quòd non eſſet Deus, adhuc eſſet peccatum, & malum morale. Secundo dato, quod nulla eſſet lex prohibitiua diuina, adhuc eſſent peccata. Infert Corollarium, quòd multa ſunt peccata ita ſecundum ſe mala, quòd non ſunt mala, quia prohibita etiam lege diuina: fundamentum eius potiſſimum eſt, quia ad hoc, quod quis malè agat, ſatis eſt, quod agat contra rectam rationem, ſiue humanam, ſiue Angelicam. Cùm ergo hoc poſſet eſſe, etiam neque Deo, neque aliqua diuina lege exiſtente: ergo illa duo dicta cum Corollario ſunt vera. Item ad Ro. 2. *Gentes quæ legem non habent, naturaliter*

Ad rationes pro part. neg. quemodo ex Gregorio eſſet reſpõdendũ vbi ſentẽtia ipſius recitatur.

Digitized by Google

quæ ſunt legis faciunt: ipſi enim ſibi ſunt lex: ergo ratio ſufficit. Et cõfirmatur, quia ſi nihil eſt malum, niſi quia prohibitum cùm poſſet nihil eſſe prohibitum, poſſet nihil eſſe peccatum. Et ſic odium Dei, & periurium poſſent non eſſe mala.

Refellit author Gregorij ſentẽtiã.

Hanc tamen propoſitionem nullo modo puto probabilem: neque eſt mihi intelligibile, quomodo aliquis peccet, ſi omnino non obligatur, neque video, quomodo obligetur, ſi non habet ſuperiorem, atque adeo ſi vel Deus non eſſet, vel nihil pręciperet, ego non dubito, quin nullum eſſet propriè peccatum, aut malum morale, licet poſſet eſſe peccatum, ſicut eſt in natura, vel in arte: nec eſſet aliter malum, quòd homo interficeret patrem, quàm quod lupus interficeret matrem, quòd videtur etiam probari: quia etiam in his, quæ de ſe mala ſunt, ſi fiant authoritate diuina, deſinunt eſſe mala, vt interficere innocentem. Ergo ſi quid bonum, aut malum eſt, tota bonitas, aut malitia dependet ex authoritate diuina. Et prætereа omnis obligatio eſt ex lege, ſed lex non poteſt fieri, niſi à communitate, vel ſuperiori, vt dicit S. Thom. 1.2. q.9.art.2. ergo.

Conſectarium. 1. autoris.

Ex quo infero, quòd Deus nullo modo obligari poteſt, quia non habet ſuperiorem: neq; poteſt certè explicari, quid ſit Deum obligari: & item quicquid faciat pater ad extra quantumcunque conſtituerit legem, gratis omnino facit, ergo non obligatur neq; promiſſio diuina, aut lex inducit propriè obligationem in Deum, ſed certitudinem.

Conſect. 2.

Secundo infero, quod licet bene aſſeratur à Theologis, quòd ſunt quædam, quæ Deus non poteſt facere, vt peierare, non ſeruare promiſſum, & ſimilia: tamen malè concedunt, quod ſi faceret, peccaret. Non enim ſequitur per locum intrinſecum, Deus mentitur, ergo peccat, non plus quàm ſequitur, Deus facit duo contradictoria: ergo peccat, patet contrarium, quia non tenetur, nec obligatur, ſed eſt eodem modo impoſſibile Deum mentiri, ſicut non eſſe, vel mori, vel ægrotare.

Reſpõdet author cũ diſtinctione ſimul ad omnia ar pro parte neg. huius dubij 3. paulo ante propoſita.

Et ideo relicta imaginatione Gregorij, aliter dico ad ar-
gumenta, facta cum S. Th. 1.2.q.19.art. 4.ad 3. quod † lex di- 10
uina dupliciter poteſt conſiderari à nobis: Vno modo, vt eſt
in ipſo Deo, & ſic omnino eſt nobis ignota, neque hoc nos
obligare poſſet: Alio modo prout nobis innoteſcit, vel per
lumen naturale, vel per reuelationem: & hoc modo nos obligat. Dico ergo, quòd ad hoc, vt aliquis obligetur lege diui-

na,

Digitized by Google

na,non oportet,vt formaliter ſciat eſſe aliquam legem, vel legiſlatorem,à quo lata ſit. Sed ſatis eſt,quod ſciat aliquid eſſe bonum,vel malum,etiam ſi ignoraret omnino cauſſam, quare ſit bonum,vel malum,vel vtrum ſit prohibitum, vel non. Et ſic talis,qui ponitur ſine cognitione Dei,adhuc eſt cauſſa, poſt quam ponimus eum habẽtem vſum rationis, cognoſcit, aliquid eſſe malum, aliud bonum, & hoc ſatis eſt, vt poſſit peccare, vt quia cognoſcit aliquid eſſe vituperabile, & hoc eſt,quia malum. Vt enim S.Tho.1.2.q.21.art.2.dicit, ex hoc actus eſt laudabilis,vel culpabilis,quia bonus, vel malus.

Cõfirmat autor ſuã ſentẽtiã, & reſpõſ.

Et hoc confirmatur apparenter,quia,ſi ignorantia Dei inuincibilis omnino excuſaret à peccato,ergo dato,quòd ignorantia eſſet culpabilis, deobligaret ab alijs pręceptis legis diuinæ. Et qui omnino ex ignorantia craſſa ignoraret, Deum eſſe, non teneretur honorare parentes, neque diligere proximum. Conſequens eſt abſurdum dicere, quod impij,negantes Deum eſſe,ſolùm peccarent illo peccato, & non fornicando, neque occidendo: ergo nullo modo eſt admittendum. Probo, quòd ſequatur. Nam ſi ignorantes Chriſtum inuincibiliter omnino excuſantur à culpa, ita etiam ignorantes vincibiliter: licet peccent illo peccato infidelitatis, tamẽ excuſantur ab alijs pręceptis Chriſti, vt de confeſſione, Euchariſtia,& alijs. Neque Saraceni peccant, quia non confitentur, vel ſumunt Euchariſtiam: ergo etiam à ſimili, ſi inuincibilis ignorantia Dei excuſat ab omni peccato:ergo ignorantia culpabilis Dei excuſabit ab alijs peccatis contra legem Diuinam. Et per hoc poteſt reſponderi ad omnia argumenta: & ideo perſeuero in concluſione ſupra poſita, quod etiam ille,qui perueniens ad vſum rationis, neque habet, neque poteſt habere notitiam de Deo, poſſet nihilominus peccare.

Rurſum argu. anthor. pro part.neg. Argu. 1.

Sed ex alio capite arguitur, quòd perueniens ad vſum rationis, non poſſit peccare ſaltem pro primo inſtanti vſus rationis, quantumcunque habeat notitiam Dei, & loquimur de eo,qui nutritus eſt, & educatus in vera religione. Et arguitur ſic maximè in via Sancti Thomæ, homo non poteſt peccare in primo inſtanti ſui eſſe, ergo neque in primo inſtanti vſus rationis. Antecedens eſt Sanct. Thom. tum in multis locis tum in 1.parte quæſt. 63. art.5. Conſequentia probatur,quia tempus, pręcedens vſum rationis,videtur omnino pro nihilo reputandum, quantum ad bonitatem, vel

Digitized by Google

malitiam hominis ſpectat, nec videtur habere maiorem poteſtatem homo per hoc, quòd prius fuerit ſine vſu rationis, quàm ſi nunc inciperet eſſe cum vſu rationis. Si ergo incipiens eſſe cum vſu rationis, non poteſt peccare: nec ille, qui nunc primò peruenit ad vſum rationis. Et confirmatur hoc, Sit puer quatuor annorum, cui Dominus pro hoc inſtanti acceleret vſum rationis: & incipiat habere vſum rationis, & ſit alius quem Deus creet in eodem inſtanti cum ſimili vſu rationis: certè nulla videtur ratio, quòd primus poſſit peccare, & non ſecundus. Et confirmatur ſecundo: quia ſi Adam non potuit peccare in primo inſtanti, in quo creatus eſt, nulla videtur ratio, ſi creaſſet per vnam horam antè ſine vſu rationis, quòd hoc aliquid faceret, vt poſſet peccare, cùm primum haberet vſum rationis.

Confir. 1. *Confir. 2.*

Argu. 2. Secundo arguitur ratione S. Tho. quia primus actus creaturæ rationalis eſt ex inclinatione naturali, ſed inclinatio naturalis non poteſt eſſe ad malum: ergo primus actus non poteſt eſſe malus. Maior probatur, quia id, quod eſt per ſe, eſt prius eo, quod eſt per accidens, ſed naturalia ſunt per ſe: ergo primus actus eſt ex inclinatione naturali. Minor autē patet: quia inclinatio naturalis tribuitur generāti 8. Phy. ſicut motus grauium, & leuium, ergo ſi actus ex inclinatione naturali eſſet malus, tribueretur Deo. Sed hoc argumentū videtur eodem modo procedere in primo inſtanti vſus rationis: quia etiam primus actus tunc videtur eſſe ex inclinatione naturali, ſicut in primo inſtanti ſui eſſe: ergo etiā primus actus tunc non poterit eſſe peccatum. Et cōfirmatur: quia primus actus in perueniēte ad vſum rationis videtur, quòd ſit dilectio ſui, ſed illa non poteſt eſſe mala: ergo primus actus in inſtanti vſus rationis non poteſt eſſe malus. Maior videtur 8. Ethic. *Amicabilia ad alterum ſunt ex amicabilibus ad ſe*: ergo primus actus eſt dilectio ſui. Minor patet, quia diligere ſeipſum eſt ex inclinatione naturali: ergo non poteſt eſſe mala.

Reſp. authoris ad difficultatē tactam in duob. proximis argum. His tamen non obſtantibus dico, quod perueniens ad vſum rationis, in primo inſtanti poteſt peccare, quia eſt liber ad bonum, & malum: hoc enim importat liberum arbitrium. Eſt concluſio Sancti Thomæ prima ſecundæ, quæſtione octageſimā nona articulo ſexto, & omnium. Item aliàs ſequeretur, quòd omnis talis, perueniens ad vſum rationis, haberet neceſſario gratiam ſine Sacramento, etiam Saracenus, vel Iudæus. Patet: quia vel facit totum, quod tenetur

Digitized by Google

tur pro illo tempore, vel non: ſi non: ergo peccat in primo inſtanti, & habetur intentum principale. Si facit totũ, quod in ſe eſt, ad quod tenetur: ergo recipit gratiam: nam facienti totum, quod in ſe eſt, Deus non deficit in neceſſarijs ad ſalutem, vt eſt regula Theologorum: ergo.

Ad argumenta. Primo poſſem dicere concedendo, quod idem eſt iudicium de primo inſtanti vſus rationis, & ſimpliciter de primo inſtanti ſui eſſe, & quod S. Thom. non intendit negare, quòd homo in primo inſtanti ſui eſſe non poſſit peccare, ſed ſolùm, quod primus actus non poſſit eſſe peccatum: ſecus autem per omiſſionem. Neque argumenta eius aliud videntur probare, nunquam enim probat, quin poſſit peccare per omiſſionem. Et ſic dicerem de primo inſtanti vſus rationis, quod talis ſcilicet non poteſt peccare commiſſiuè, ſed benè omiſſiuè. Et certè non eſt facilè ponere differentiam, quantum ad hoc, inter primum inſtans vſus rationis, & primum inſtans ſimpliciter. *Reſponſ. vnum authoris ad Arg.*

Aliter dico, & fortè plus ad mentem Sancti Thomæ, negando conſequentiam factam in argumento a primo inſtanti ſimpliciter, ad primum inſtans vſus rationis. Et ratio differentiæ eſt: quia qui nunc primò peruenit ad vſum rationis, prius habuit multos actus intellectus, & voluntatis: & dilexit ſe, & per conſequens iam poteſt habere alios actus malos. Quamuis enim actus ante vſum rationis nihil faciant ad bonitatem, aut malitiam, faciunt tamen ad ordinem actuum, vt ſcilicet poſſit quis habere aliquos cùm peruenerit ad vſum rationis, quos non poſſet habere, niſi illi præceſſiſſent: notum enim eſt, quod educatio ante vſum rationis multum facit ad actus ſequentes vſum rationis, atque adeo permultum intereſt ad mores, qualis fuerit inſtitutio ante vſum rationis. Benè autem concedo, quod ſi fieri poſſet, vt creatus ſine vſu rationis nullum actum haberet ante vſum rationis, omnino idem eſſet iudicium de illo, & ſimpliciter de primo inſtanti eſſe: nihil enim refert, an ſit primum inſtans ſimpliciter, an non, ſi prius nullum actum habuit. Et hoc de tertio dubio huius ſecundæ partis, & quæſtionis principalis. *Reſp. alterum authoris.*

11 Quartum dubium circa eandem quæſtionem eſt, An † poſſit quis habere vſum rationis ad peccandum venialiter, priuſquam ad peccandum mortaliter, hoc eſt, an poſſet peruenire ad talem ſtatum, vt ſit ſufficiens ad peccandum venia- *Dubium quartum ad ſecundam q. principalem pertinens.*

Digitized by Google

venialiter, & non ad peccandum mortaliter. Et videtur, quod ſic. Nam ſemiplena deliberatio ſufficit ad peccandum venialiter, & non mortaliter. poteſt quis imperfectè deliberare antequam hoc perfectè poſſit: ergo poterit peccare venialiter antequam poſſet mortaliter. Maior conceditur ab omnibus Theologis: & probatur manifeſtè de motibus ſubitis circa materiam moralem, qui propter defectum deliberationis non imputantur ad mortale. Minor verò probatur, quia Maior capacitas requiritur ad perfectè deliberandum, quàm ad imperfectè.

Argu. 2. Et hoc videtur ſentire Iacobus c.1. *concupiſcentia cùm conceperit, parit peccatum, peccatum verò cùm conſummatum fuerit, generat mortem*. Et confirmatur, quia poſt primum tempus vſus rationis contingit frequenter in adulto, vt habeat ſufficientem notitiam ad peccandum venialiter, & non ad peccandum mortaliter, quare non ita poterit in primo inſtanti vſus rationis contingere.

3. Item videtur, quod aliquando ebrietas, vel furia relinquant vſum rationis imperfectum ſufficientem ad veniale, & non ad mortale: Quare non poterit quis naturaliter venire ad illam diſpoſitionem.

4. Item, hominem vehementer iratum excuſamus ſæpè à mortali circa materiam ex genere mortalem, & nõ à veniali, & non videtur, quin naturaliter quis poſſet peruenire ad ſimilem diſpoſitionem.

5. Item vſus rationis acquiritur ſucceſſiuè, prouenit enim ex tranſmutatione naturalium qualitatum, quæ non ſimul tota fit: ergo poterit prius habere vſum rationis imperfectũ, quàm perfectum, & ſic peccare venialiter.

6. Confirmatur ex S. Thom. 4. diſt. 9. q. 1. artic. 4. & q. 2. ad quintum. Vbi dicit, quod conſenſus in pollutionem poſtquã quis euigilauit a ſomno aliquando quidem eſt mortalis, nẽpe ſi ſit ex plena deliberatione: venialis verò, ſi ſit ex ſurreptione. Vnde patet, quòd poſtquàm quis perdidit vſum rationis, poteſt ita redire ad illum, vt prius veniat imperfectè, ita vt ſufficiat ad peccandum venialiter, priuſquam ad peccandum mortaliter, quod non eſt, niſi poſtquam eſt plenè expergefactus: ergo omnino videtur, quod ſimiliter carens vſu rationis poſſit etiam illo modo peruenire ad vſum rationis ſucceſſiuè: omnino enim videntur ſimiles quantum ad hoc, & dormiens, & puer.

His

His tamen non obſtantibus dico negatiuè, quod impoſſibile eſt, vt aliquis primò perueniat ad talem vſum rationis, vt poſſit venialiter peccare, & non mortaliter. Iſta cõcluſio eſt S.Thom.1.2.quæſt.89.art.6.idem in 2.diſtin.42. q. 1.art.4. & probatur. Primò: quia materia peccatorum mortalium notior eſt,quàm venialium, vt notius eſt,quod homicidium,periurium ſunt mala, quam mendacium, vel verbũ otioſum:ergo non poteſt quis ita eſſe diſpoſitus, vt poſſit cognoſcere venialia peccata, & nullum mortale. Item,vt infra dicetur, prima deliberatio non poteſt eſſe circa materiam particularem, vt puta circa mendacium, vel ludum, vel vanam gloriam, vel aliquid ſimile, ſed neceſſarium eſt,vt incipiat ab aliquo vniuerſali,puta,quod eſt lex,cui tenemur obedire,vel quod homo poteſt benè, aut malè agere, & poſita deliberatione tali, in vniuerſali ſufficit ad mortaliter peccandum: & clarum eſt, quòd prius eſt, vt homo cognoſcat, quod eſt aliquod malum graue,& aliquod leue,quàm quod mendacium eſt malum: hoc enim per ſe non eſt notum, & præſupponit alias cognitiones ſufficientes ad mortale. Item vſus rationis, qui ſufficit ad benè agendum moraliter, ſufficit ad mortaliter peccandum,ſed impoſſibile eſt,vt quis habeat vſum rationis ad peccandum venialiter,quin poſſit bene moraliter agere : ergo omnis talis poteſt mortaliter peccare. Maior probatur:quia ad bene moraliter agendum requiritur plena deliberatio, vt dicitur 2. Ethic. quòd ad benè agẽdum oportet quis agat,vt ſciens eligens,& propter hoc, prout ſapiens determinauerit. Minor verò patet: quia ſi quis poſſet peccare, & non benè agere, daretur viator ſine culpa ſua in ſtatu peccandi, & non merendi, quod videtur inconueniens. Et confirmatur : quia non poteſt ita perdi vſus rationis, vt maneat ſufficiens ad peccandum venialiter, & non mortaliter : ergo neque etiam ita acquiri. Antecedens probatur, quia nunquam damus amentem, neque auditum eſt de quo putemus, quod poſſit venialiter peccare, & non mortaliter : neque talem, qui poſſit venialiter peccare, & non benè agere. Item probatur à poſteriori : quia ſequitur, quod poſſit eſſe peccatum veniale cum ſolo originali, quod infra oſtendemus eſſe impoſſibile Sanctus Thom.2.diſtin.42.quæſt.1.art.4.ad 7. ſic dicit, *Si aliquid eſt ſufficiens ad excuſandum maius peccatum, multò amplius ſufficit ad excuſandum minus peccatum*. Sed imperfectio ætatis excuſat

Reſponſ. authoris negatiuũ

Prob. 1.

Prob. 2.

Digitized by Google

ſat peccatum mortale: ergo multò amplius excuſat veniale: & ideo non poteſt eſſe, quòd homo venialiter peccet ante illud tempus, quo vſum rationis habet, vt iam mortaliter poſſit peccare.

Ad ar. 1. pro part. neg. reſpõſum vnũ. Ad argumenta verò in contrarium dico: Ad primum, quod nunquam aliquis ſemiplenè deliberat, quin poſſit plenè deliberare, licet ſit difficiliùs: & ſic poſſet mortaliter peccare. Et ſi cauſſa, quare motus ſubiti ſunt veniales, non eſt, quia non perfectè poteſt, qui eos habet, deliberare, ſed quia non perfectè deliberat. Vnde quantumcunque aliquis poſſet perfectè, imò faciliter deliberare circa materiam illecebrarum, ſi tamen non deliberat actu, nunquam eſt mortale, quantumcunque duret, & perſeueret illecebra.

Reſp. alterum. Secundò dico, quod poſtquam aliquis plenè, & pluries deliberauit perfectè, poteſt ſemiplenè deliberare, ſed non antè. Nam imperfecta deliberatio præſupponit perfectam: ex eo enim, quod quis primò cognoſcit, quod homicidium eſt peccatum mortale, poſtea ſubitò cognoſcet eſſe malum, licet non conſideret eſſe mortale.

Ad ar. 2. Ad ſecundum patet, quia vel nego, quòd talis poſſit perfectè deliberare: vel non eſt ſimile, quia in adulto præceſſit plena deliberatio, & ideo nunc poteſt eſſe ſemiplena, ſed non ita eſt de alio.

Ad 3. Ad tertium, de ebrio, licet etiam poſſet dicit, quod nõ eſt ſimile, quia in ebrio præceſſit deliberatio perfecta: ſed meliùs nego, quòd hoc poſſit contingere: impoſſibile eſt enim, quod cognoſcat mendacium eſſe peccatum, & non periurium, vel homicidium, vt declaratum eſt.

Ad 4. Ad quartum patet per idem, quia excuſatur, quia non deliberat, non quin poſſit deliberare, aliàs eſſet amens.

Ad 5. reſponſum vnum. Ad quintum, primò tranſeat aſſumptum, ſed priùs eſt circa materias vniuerſales, quàm particulares, & priùs circa materias grauiores, quàm leuiores. *Reſponſũ alterum.* Secundò dico, & veriùs, quòd omnino eſt impoſſibile, vt quis habeat vſum rationis ad deliberandum in vna materia, quin etiam poſſit deliberare de quacunque materia, quæ ſe offeret. Clarum eſt enim, quod ſi quis ſemel cognoſcit, quod poteſt bene, & malè agere de quacunque materia agendorum oblata, poterit dubitare, an ſit bona, vel mala, & per conſequens cogitare, an ſit bonum ſcilicet, an malum: & ſimile eſt, ac ſi quis diceret, quod aliquis dialecticus poteſt nectere ſyllogiſmum

ex

Digitized by Google

ex materia phyſica, & non mathematica.

Ad ſextum, etiam patet ex dictis, nam talis poteſt deliberare perfectè, ſed non deliberat. Et item, vt dictum eſt, non eſt ſimile, quia iam præceſſit deliberatio perfecta. Et prætere a omnia argumenta preſupponunt falſum, ſcilicet, quod detur tempus, in quo quis poteſt primò deliberare, & non deliberet, cuius oppoſitum ſuprà probatum eſt. Hæc d. 2. q. principali, & 2. parte relectionis. *Ad 6.*

TERTIÆ PARTIS HVIVS RELECTIONIS

SVMMA.

1 *Tertia quæſtio principalis: Ad quid teneatur homo, cùm primùm peruenit ad vſum rationis.*

2 *Ad vſum rationis perueniens non tenetur ſe conuertere in Deum explicitè, & diſtinctè, & conformaliter.*

3 *Ad vſum rationis perueniens ad actum aliquem tenetur ſtatim.*

4 *Ad vſum rationis perueniens tenetur ſe conuertere in bonum eo modo, quo tunc poteſt, id eſt, conformiter ad cognitionem, quam habet.*

Tertia pars continet tertiã quæſtionẽ & ſimul reſponſionem ad quæſtionẽ principalẽ in initio huius relectionis propoſitam.

1 SEquitur tertia pars, & quæſtio principalis huius relectionis, Ad quid teneatur homo, cùm primùm peruenit ad primum inſtans vſus rationis. Et intelligo quæſtionem per ſe loquendo, id eſt, ex eo ſolùm, quod peruenit ad vſum rationis, excludendo a quæſtione, ſi tunc occurrat per accidens neceſſitas implendi aliquod præceptum particulare. Et videtur, quod non teneatur aliquo præcepto pro illo primo inſtanti vſus rationis, & loquamur generaliter de omni

Digitized by Google

Pro part. neg. Ar. 1 omni tali ad vſum rationis veniente. Arguitur ergo primò
ad partem negatiuam, quia ſaltem loquendo de eo, qui non
ſit inſtitutus a ſapientibus, omnino ignoraret, neque poſ-
ſet ſcire præceptum, cùm non ſit per ſe notum: ergo non te-
Arg. 2. nebitur pro tali inſtanti. Item confirmatur. Quia tale præ-
ceptum eſt in dubio, etiam inter ſapientes Theologos: mul-
ti enim tenent partem negatiuam: ergo ſaltem indiget
quis tempore ad ſciendum illud præceptum, & ſic non obli-
3 gatur in primo inſtanti. Item nullus poteſt ſcire, quando
primò peruenit ad vſum rationis: ergo non poteſt ſcire,
quando obligetur tali præcepto. Antecedens eſt manife-
ſtum: quis enim vnquam notauit, ego nunc primò habeo
vſum rationis? imò neque per aliquantam differentiam, &
4 ſpatium temporis. Item, tranſacto illo primo inſtanti, non
tenetur ſtatim, etiamſi tunc commiſerit: ergo neque in illo.
5 Item, qui eſt in peccato mortali, non tenetur ſtatim ſe con-
uertere in Deum: ergo neque ille, qui eſt in originali, &
multò minus, qui eſt baptizatus tenetur ſe conuertere in
6 Deum in primo inſtanti vſus rationis. Et confirmatur vlti-
mò, quia nullus etiam de numero eorum, qui timent Deum,
& ſunt ſoliciti de ſalute ſua, ſentit conſcientiam de tali tranſ-
greſſione, neque pœnitet, aut confitetur de illa, cùm tamen
nemo ſit, qui audeat affirmare, ſe impleſſe tale præceptum:
ergo non eſt ponendum tale præceptum.

Pro part. affir. neg. In contrarium eſt, quia ſi pro illo inſtanti non obligetur ille, cum non ſit maior ratio de tempore ſequenti, eadem ratione nunquam obligabitur: quod non videtur dicendum.

Refellitur duplex reſponſum ad hoc arg. pro part. affirm. Neque videtur ſufficiens ſolutio communis, quod tenetur ſemel in vita. Hoc enim eſt abſurdum dicere, quod Adã, aut Mathuſalem, qui ferè millenos annos vixerunt, poſſent nongentos annos licitè tranſigere ſine fide, aut dilectione Dei. Neque ſatisfacit alia ſolutio, quòd dantur induciæ. Nã de iure naturali non poſſunt determinari tales induciæ, iure autem poſitiuo multò minus.

Reſponſ. authoris ad quaſt. Reſpondetur primò, nihil exploratum poteſt haberi, neque ex ſcripturis, neq; ex doctoribus in hac quæſt. quia quicquid dicatur, videntur ſequi nõ leuia inconuenientia, neque expediri facilé poſſunt argumenta. Sed quod veriſimilius videtur, dicam paucis propoſitionibus.

1. Propoſ. Prima, Non † quilibet, perueniens ad vſum rationis, te- 2
netur

netur ſe conuertere in Deum explicitè, diſtinctè, & formaliter. Iſta propoſitio eſt expreſsè Caie. 2. 2. q. 10. art. 4. vbi dicit expreſsè, quod ad diligendum Deum explicitè, vt finem naturæ, & vniuerſi, non tenetur homo ſemper, cùm ſit præceptum affirmatiuum, neque ſtatim, quia non tenetur priùs diligere, quàm cognoſcere. Conſtat autem, quod multùm temporis aduenit homini iſta cognitio, naturaliter loquendo. Eandem tenet 1. 2. q. 89. ar. 6. & probatur efficaciter ex ratione Caiet. & ex alijs rationibus ſuprà poſitis, quibus probatum eſt, quòd homo non ſtatim, poſtquam peruenit ad vſum rationis, poteſt cognoſcere Deum, quia nullus obligatur ad impoſſibile, vt ait Hierony. & certum eſt: ergo homo non tenetur ſtatim diligere Deum. Item procedit argumentum proximè factum, quia non omnes ſciunt, neque poſſunt ſcire tale præceptum ſtatim.

Probat. 1 ratione Caietani, & alijs rationibus paulo ante pro p. neg. allig.

Item nuſquam legitur hoc præceptum: ergo temerè aſſeritur. Aſſumptum probatur, quia vel eſſet illud: *Conuertimini ad me*: quod habetur, & apud Hiere. & Oſeam, & Ezech. & Iohelem, & alios prophetas: vel ex illo præcepto, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*. quod habetur Deut. 6. & Matth. 22. & Luc. 10. Sed primum, vt dictum eſt, obligatio non eſt ad impoſſibile. Secundò id præceptum, *Conuertimini ad me*, vt patet ex proprijs locis, fit ad peccatores in actualibus peccatis exiſtentes. Item vbi habetur, quod illud præceptum, *Conuertimini ad me*, obligat ſtatim potius, quàm alia præcepta affirmatiua? Item illud præceptum expreſsè eſt de pœnitentia, vt patet locis ſuis, quia in omnibus locis ponitur, *Agite pœnitentiam*, vel, *in ieiunio, fletu, & planctu*, vel, *à vijs veſtris peſſimis*: &c. ſed ad pœnitentiam, vt eſt communis ſententia omnium, non tenetur aliquis ſtatim: ergo nec etiam ſtatim ante peccatum. Aliud verò præceptum de dilectione Dei refellitur eiſdem argumentis.

Probatur alia ratione.

Item non tenetur quilibet ſtatim credere, ergo neque conuerti. Conſequentia eſt nota ex Paulo ad Heb. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt.* Antecedens patet ex eodem Paulo ad Roma. 10. *Quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo audient ſine prædicante?* ſed non quilibet ſtatim poteſt habere prædicatorem: ergo neque poteſt credere. Et confirmatur ex eodem loco Pauli, *Quomodo inuocabunt, in quem non crediderunt*. ſed de hoc plura in 4. q.

Probatur alia ratione.

Oppo-

Digitized by Google

Oppoſita eſt Capr. ſententia. Oppoſitum huius propoſitionis tenet Capreolus 2.d.40. quæſtione vnica, ad argumenta Scoti contra ſecundam concluſionem, vbi videtur tenere, quod ſtatim, ac aliquis peruenit ad vſum rationis, refert ſe, & ſua in ſuum Deum, aut peccat mortaliter. Et putat ſe probare ex S. Thom. ſed certè non probat.

II. Prob. Secunda propoſitio, Omnis † talis tenetur ad actum aliquem ſtatim: Iſta propoſitio non videtur ita certa, ſed eſt probabilis, licet ſit contra communem ſententiam Scholaſticorum, & eſt Sancti Thomæ 1. 2. quæſt. 89. articulo 6. & 2. diſt. 42. quæſtione prima, artic. 5. ad 7. vbi dicit, quod ſtatim atque homo vſum rationis habet, ſi faciat, quod in ſe eſt, Deus ei gratiam infundit, ſi autem non, peccat mortaliter, quia tunc tempus eſt, vt de ſua ſalute cogitet, & ei operam det. Iſta propoſitio primò probatur ratione Sancti Thomæ vbi ſuprà, quia omnino eſt grauiſſima negligentia, quod aliquis non diſponat de ratione vitæ ſuæ, ex qua dependet ſalus, & damnatio eius: & cùm ſtatim oporteat, aut bene, aut malè agere, neque homo poſſit ſuas actiones ſuſpendere, vniuerſaliter videtur, quod ſtatim oportet diſponere de ſumma vitæ, & de agendis: aliàs videtur grauiſſima negligentia. Item ſi quis haberet curam alterius quo ad omnes actiones eius, & dependeret ex eo ſalus, vel perditio illius, videtur, quod peccaret mortaliter, ſi non ſtatim prouideret de ſalute alterius, ſi ſtatim poſſet alius periclitari: ergo multò maiori ratione videtur obligari de ſeipſo. Item a poſteriori, quia aliàs ſequitur, quod aliquis, habens vſum rationis, fecit totum, quod debuit in tota vita ſua, & tamen damnabitur: conſequens non videtur concedendum: ergo neque id, &c. Conſequentia patet manifeſtè de illo, qui peruenit ad vſum rationis in peccato originali, qui nullum actum tenetur habere ſtatim: ergo ſi ſe habet negatiuè, & moriatur, iam patet, quod fecit totum, ad quod tenebatur, & tamen damnabitur. Et confirmatur, ille ſeruauit omnia mandata, & tamen non ſaluabitur: ergo non eſſet vniuerſaliter verum, quod Dominus dicit Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.* Item ſi non tenetur ſtatim: ergo poterit tūc ſolùm peccare venialiter, & tunc ſi ille ſit in peccato originali, erit cum ſolo veniali, & originali, quod videtur inconueniens, quia non punitetur in limbo, quia non habet

poenam

Margin: 3 (beside "Omnis † talis"); *1. Prob.* (beside "operam det"); 2. (beside "beret curam"); 3. (beside "videtur obligari"); 4. (beside "ſerua mandata")

pœnam ſenſus: neque in purgatio, quia eſt via ad gloriam: neque in inferno: quia non eſt mortale.

4 Tertia propoſitio: talis tenetur † ſe conuertere in bonum eo modo, quo poteſt tunc, id eſt, conformiter ad cognitionem, quam habet. Iſta probatur ex pręcedenti: quia ſi tenetur ad aliquem actum, non poteſt eſſe incognitum: ergo oportet quod ſit conformiter ad cognitionem, quam habet. Pro quo eſt conſiderandum, quòd (vt ſupra tactum eſt) prima deliberatio non poteſt eſſe circa particularem materiam moralem: quia neceſſe eſt intellectum à notioribus procedere 1. Phyſi. & ſicut ſimpliciter in cognitione ens eſt prius notum, quam ſpecies: aut genera entis: ita in cognitione practica principia vniuerſalia, & concluſiones etiam magis vniuerſales, ſunt magis notæ: & oportet intellectum ab illis incipere, vt eſt illud principium: *Oportet viuere conformiter ad rectam rationem: Expedit homini honeſte viuere: Non eſt facienda iniuria*, vel aliquid huiuſmodi: quod poteſt notum lumine naturali: etiā apud illum, qui educatus eſt ſine notitia, & religione Dei, vel apud eum, qui eſt inſtitutus de religione Dei: aliquod tale principium, vt, *colendus eſt Deus à me. Oportet me ſeruare legem Dei: Non licet agere contra pręceptum Dei*, vel aliquid ſimile. Eſt enim impoſſibile, vt prima cognitio, vel deliberatio de eleemoſyna, aut de temperantia: vel contra de furto, homicidio, vel periurio.

Dico ergo, quòd cùm primùm homo habet tale iudicium ſufficienter deliberatum, tenetur habere propoſitum benè agendi conformiter ad id iudicium: & ſi cognoſcat Deum, tenetur formaliter conuerti in Deum puta, volo, aut propono ſeruare legem Dei: volo colere Deum: ſin autem non cognoſcat, ſatis eſt, vt proponat bene viuere conformiter ad dictamen: vt propono viuere ſecundum rationem, volo honeſtè agere, nolo male agere. Hoc expreſſe dicit S. Tho. de veritate, quæſt. 14. art. 11. ad primum, vbi dicit de eo, qui nutritus eſſet in ſyluis, quòd ſi faciat quod in ſe eſt, ad prouidentiam Dei ſpectat ſubuenire in neceſſarijs, & declarat quid ſit facere, quod eſt in ſe, dicens, quòd eſt ſequi dictamen legis naturalis cum appetitu boni, & fuga mali. Et quòd hoc ſufficit, conſtat manifeſtè ex dictis: neque obſtat quod quidam dicunt, quod ſi hoc faciat, iam Dominus illuminabit eum de fide. Quidquid enim ſit de hoc, de quo ſtatim dicam, ſaltem prius eſt hoc ipſum, facere, quod in ſe eſt, quàm quòd *Explicatur magis propoſitio.*

conformiter ad cogitationem. Et hoc modo erit probabilis ſententia,& conſona rationi. Et hæc eſt concluſio non ſolum Theologorum,ſed Philoſophorum etiam ſententijs celebrata, de qua nobilem illam fabulam veteres prodiderunt, de illo nobili, Hercule:cùm ille ſcilicet ad hoc ætatis perueniſſet, de quo in præſentia diſputamus, & ſolicitus eſſet vtram viam potius ſequeretur,virtutis,& laboris,an voluptatis, & dæſidiæ,duas illi matronas ſubito aſtitiſſe, Virtutem ſcilicet ac voluptatem,varijſque incitamentis,& ſuaſionibus vtramque conatam,vt ad ſe animum Herculis pelliceret,ſed viciſſe tandem,vt par erat,virtutem, atque Herculem in ſuam ſententiam,& contubernium traxiſſe. Simile eſt, quod Sanct. Tho.vult,& docet,vt cùm ſcilicet primò quis ſolicitus eſt,ac deliberat, an potius ſequatur bonum aut malum, vitium an virtutem, non ſe expediat ab eo conſilio, & deliberatione, priuſquam conſtituat,ac proponat meliorem partem, ideſt, virtutem potius ſequi.

Ed ad hoc præceptum conuerſionis tenentur non ſolùm, qui ad tale tempus perueniunt ſine gratia, ſed etiam baptizati, qui gratiam habent: præceptis enim non ſatisfacit quis per gratiam,aut omnino per aliquem habitũ,ſed per actum. *Ad hoc præceptũ conuerſionis tenentur etiam baptizati.*

Ad argumentum in contrarium. Ad primum dico, quòd perueniens ad vſum rationis ignorabat hoc præceptum ſub illa lege, *Conuertimini ad me*, in primo inſtanti vſus rationis, vel alia ſimili forma,ſed cognoſcit,quòd oportet ſeruare legem Dei, vel oportet viuere ſecundum rectam rationem, vel huiuſmodi iudicium: quia eſt iſta prima deliberatio, & per hoc patet ad prima argumenta. Ad 4. concedo, quòd poſtea nõ tenetur: quia iam eſt trangreſſus illud præceptum licet poſſet dici, quod ſemper tenetur, quouſque impleat. *Reſpondetur ad tria prima argu. pro parte negatiua.* *Ad 4.*

Ad quintum nego conſequentiam. Ad ſexto dico, quòd, vt dictum eſt,impoſſibile,vel valde difficile, vt ſic deliberans non habeat, vel bonum propoſitum, vel malum, & ſi habeat, iam de eo pœnitet. Si quis enim habet propoſitum non ſeruandi legem Dei, pœniteat de illo. *Ad 5.* *Ad 6.*

* * *

FINIS TOMI SECVNDI.

L 2 IN-

Digitized by Google

INDEX RERVM
ET VERBORVM
ALPHABETICVS
TOMI PRIORIS.

A

ABbatiſſæ, & aliæ monaſteriorum matres, nullam habent poteſtatẽ aut iuriſdictionẽ ſpiritualem, pag. 81. num. 4.

Abel videtur fuiſſe ſacerdos. 28.2.

Amens an poſſit eſſe dominus. 178.22.

Apoſtoli quam poteſtatem, & authoritatem habuerint in Eccleſia. 6.7.

Apoſtoli omnes an habuerint poteſtatẽ immediatè à Chriſto: An ſolus Petro à Chriſto, & alij à Petro. 83.8.

Apoſtoli, an æqualem acceperint cum Petro poteſtatem. 85.10.

Apoſtoli non ſolùm potuerunt relinquere ſibi ſucceſſores, ſed etiam quilibet ſucceſſorũ eorum potuit ſimiliter. 97.28

Apoſtolorum aliorum quilibet à Petro potuit relinquere ſucceſſorem, licet non vniuerſalem, ſaltem in quacũque prouincia voluiſſet, qui eſſet verus Epiſcopus eius prouinciæ. 96.27.

Apoſtoli omnes habuerunt poteſtatem ordinis, & iuriſdictionis. 83.7.

Apoſtolis alijs ſucceſſit nemo cum æquali poteſtate, & autoritate iuriſdictionis. 95.26.

Authoris ſententia: an princeps ſecularis poſſit ponere impedimẽtũ ĩ matrimonio. 274.2.

Authoritas ſiue dignitas præcipua duplex in Eccleſia. 6. 10.

Authoritas perfecta, & propriè ſpiritualis tota incepit ab aduentu Chriſti, qui fuit primus author, & dator clauium, & poteſtatis ſpiritualis. 168.

Authoritas propriè, & perfectè ſpiritualis (quæ claues regni cœlorum ſunt) nunquam fuit in lege naturæ, nec in lege ſcripta ante Redemptoris noſtri aduentum. 30.5.

B

BAptiſmi, & pœnitentiæ diſcrimen, pag. 18. num. 7. & ſequenti.

Barbari, an priuſquam aliquid audi-

Digitized by Google

audiuiſſent de fide Chriſti, peccarent peccato infidelitatis, eò quòd non crederent, Chriſto. 195. 8.

Barbari, an ad primũ fidei Chriſtianæ nuntium teneãtur credere, ita vt peccent mortaliter non credentes Chriſto ſolùm per ſimplicem annuntianem. 198. 10.

Barbari Indi quomodo in ditionem Hiſpanorum venire potuerunt propter tyrannidem, & leges tyrannicas. 217. 15.

Barbari Indi potuerunt in Hiſpanorum venire per veram, & voluntariam electionem. eod. 16.

Barbari quando tenerentur recipere Chriſti fidem ſub mortalis peccati pœna. 199. 13.

Barbari cauſſa religionis Chriſtianæ propagandæ potuerũt in Hiſpanorum ditionem venire. Et Chriſtiani habent ius prędicandi, & annuntiandi Euangeliũ in prouincijs Barbarorum. 213. 9.

Barbari nõ ſunt debellandi, nec bonis ſuis priuandi, ſi permittant Hiſpanos liberè, & ſine impedimento Euangelium prędicare ſiue fidem recipiãt, ſiue non. 214. 11.

Barbari in Hiſpanorum venire potuerunt ditionem, quia cùm bona pars eorum eſſet ad Chriſtum conuerſa, Papa illis petentibus, aut non petentibus, potuit ex rationabili cauſſa dare illis Chriſtianum principem, vt Hiſpanorum regem, alijs dominis infidelibus repulſis. 216. 14.

Barbari ſocietatis, & amicitiæ titulo potuerunt in ditionem Hiſpanorum venire. 218. 17.

Barbari nec propter peccata alia mortalia nec propter peccatũ infidelitatis impediũtur quin ſint veri domini, tam publicè quàm priuatim. 177. 19.

Barbari amentiæ prętextu non impediũtur eſſe veri domini cùm nõ ſint amentes. 178. 23.

Barbari quomodo potuerũt venire in ditionem Hiſpanorũ ratione naturalis ſocietatis, & communitatis. 208. 1.

Barbari quomodo potuerunt in Hiſpanorum ditionẽ venire, eò quòd cùm eſſent conuerſi, & Chriſtiani effecti, eorum principes vi aut metu volẽtes eos ad idololatriã reuocare, ab Hiſpanis fuerint protecti, & in tutelam recepti. 216. 13.

Barbari rogati, & admoniti, vt audiant pacificè loquentes de religione, quomodo ſi nolint, non excuſentur à peccato mortali. 199. 12.

Barbari ſi nolint recognoſcere dominium aliquod Papæ, nõ ob id poteſt eis bellũ inferi, & illorũ bona occupari. 231. 7

Barbari ſi vellent prohibere Hiſpanos, quo minus exercerent cum illis cõmercia, &c. quid eſſet agendum. 211. 6.

Barbari, ſiue eorũ domini: ſiue ipſa multitudo impedientes

Euangelij promulgationem, quomodo ab Hiſpanis (abſq; ſcandalo tamen) poſſint coerceri. Et quid dicendum de his qui predicationem admittũt, cõuerſionem tamẽ, aut interficientes, aut punientes, ſiue terrentes ad Chriſtum conuerſos, impediunt. 215.12
Barbaris an hactenes, ita propoſita, & annunciata fuerit fides Chriſtiana, vt teneantur credere ſub nouo peccato, nõ ſatis liquet ſecundum autorem. 200.14
Barbaris etſi quantumcunque fides annuntiata probabiliter, & ſufficienter fuerit, & noluerint eam recipere, non tamen ob id licet eos bello perſequi, & bonis ſuis ſpoliare. 200.15.
Barbaris non licet prohibere Hiſpanos à communione, & participatione illorum, quæ apud eos ſunt communia tam ciuibus quàm hoſpitibus. 210. & ſequent. 4.
Barbaris, ſi ſimpliciter annuntiaretur, & proponeretur eis Euangelium, & nollent ſtatim recipere, non poſſent Hiſpani ea de cauſſa bellum inferre, neque iure belli contra eos agere 199.11.
Bellum an poſſit ex vtraque parte eſſe iuſtũ. 212.9. Et quomodo ſecluſa ignorantia, hoc nõ poſſit contingere. 240.32.
Bellum defenſiuum quilibet poteſt ſuſcipere, & gerere, etiã priuatim. 228.3.
Bellũ gerendi, aut indicendi penes quem ſit autoritas. 228.2
Bellum nullum eſt iuſtum quãdo maiori malo Reipubl. geritur, quàm bono. 112.13.
Bellum, ſi ſatis commodè geri poteſt non ſpoliando agricolas, aut alios innocentes, videtur non licere eos ſpoliare. Et quid dicendum de peregrinis & hoſpitibus, qui ſunt apud hoſtes. 243.40.
Bellum vt dicatur iuſtum, non ſemper ſatis eſt, principem credere ſe habere iuſtam cauſſam. 234.20.
Belli cauſſas examinare, qui nõ teneantur, ſed poſſint, fide habita maioribus, licitè militare. 236.25.
Belli iuſti, quæ poſſit eſſe ratio, & cauſſa. Et quòd iuſti belli cauſa non ſit diuerſitas religionis. 231.10.
Belli iuſta cauſſa non eſt imperij amplificatio. 231.11.
Belli iuſtitia ſi ſit dubia quid faciẽdum. Et quomodo ſi Princeps vnus ſit in legitima poſſeſſione, manente dubio, non poſſit alius bello, & armis repetere. 238.27.
Belli iuſtitia eſt ſummopere, & magna cum diligentia examinandæ. 235.21.
Bello iuſto licet occupare ex bonis hoſtium impenſam belli, & omnia damna ab hoſtibus iniuſtè illata. 234.17.
Bello iuſto licet recuperare res per-

Digitized by Google

perditas, & illorum partem. 233. 16.

Bello iuſto exiſtente, licet omnia facere, quæ ad defenſionem boni publici ſunt neceſſaria. 235. 15.

Bigamiæ diſpenſatio. 127. & ſequenti.

C

Canon, ſiue regula vniuerſalis obſeruanda, ſi ex aliquo pacto, aut ſtipulatione non ſtatim ab initio oriatur matrimonium, pag. 266. num. 9.

Canones ſeu regulæ belli gerendi deſcribũtur. 251. & 252. 60

Capta in bello iuſto vtrum fiāt capientium, & occupantium. Et quomodo capta in iuſto bello, vſque ad ſufficientem ſatisfactionem rerum ablatarum per iniuriam, & etiam impenſarum, fiant occupantium. 247. 50.

Captiuos aut deditos, aut liceat interficere, ſuppoſito quòd etiã fuerint nocentes. 247. 49.

Chriſtus an totius orbis fuerint dominus. 48. 15.

Chriſtus inquantum homo habuit poteſtatem remittendi peccata. Et quomodo ſæpe vſus fuerit ea: imò eam tradiderit Apoſtolis. Et de remiſſione peccatorum per claues Eccleſiæ traditas. 14. 4.

Chriſtus dono Dei non habuit dominium temporale, quale eſt dominium Principum. 49. & ſequent. 17.

Chriſtus an fuerit rex hæreditaria ſucceſſione. 49. 16.

Chriſti regnum in toto orbe quo titulo fuerit. 50. 18.

Chriſtus quando claues dederit Apoſtolis, variæ ſententiæ. 32. 9.

Chriſtiani an ſint aliqui, quibus conuenire nõ poſſit poteſtas Eccleſiaſtica. 80. 2.

Chriſtiani an ſint liberi. 10. & 11. 13.

Chriſtiani omne, nec ſunt ſacerdotes, nec omnes æquales: ſed eſt ordo in Eccleſia, & gradus Eccleſiaſticæ poteſtatis. 76. & ſequent. 1.

Chriſtianis licet militare & bella gerere. 276. 1.

Chriſtianorum nullus, preter mulieres excluditur à poteſtate Eccleſiaſtica. 82 6.

Ciuitas, aut Prouincia, de qua dubitatur, an habeat legitimum poſſeſſorem, maximè ſi eſt deſertà morte legitimi domini, &c. quid in tali caſu ſit agendum. 237. 82.

Ciuitatem rerumque publicarũ fons, & origo non fuit inuentum hominum, ſed tanquam à natura profectum. 105. 5.

Claues Eccleſiæ remittunt peccata. 14. & ſequent. 4.

Claues Eccleſiæ ſolæ ſufficiunt ad ſalutem, & ad aperiendũ regnum cœlorum, vbi nulla alia via eſſet apertũ. 17. 6. & 7.

Claues quando datæ. 32. 9.

Claues regni cęlorum, poteſtas remittendi peccata, & excommunicandi, & conſecrandi, &c.

&c. ſunt in Eccleſia.6.6.
Claui vtrique adimunt hæretici effectum verè ſpiritualem 12.2.
Clericorum aliqua exemptio à poteſtate ſeculari eſt de iure Diuino.56. & 57.3.
Clericorum exemptio, maximè quo ad perſonas, ita vt nec iudicari, nec puniri à ſeculari poteſtate poſſint, eſt valdè conformis iure diuino, & naturali. 58.6.
Clericorum exemptio ſiue ſit Diuini, ſiue iuris non, à principe ſeculari tolli non poteſt. ibid.7.
Clericorũ libertas ſi eſſet in manifeſtam Reip. perniciem, & Pontif. nollet remediũ adhibere, quid eſſet agẽdũ. ibid.8.
Clericorum perſonę non omnino, & quoad omnia ſunt exẽptæ à poteſtate ciuili, iure Diuino, aut humano. 56.4.
Clericorum non omnis exemptio eſt de iure Diuino. 53.2.
Concilij facta determinatione quod nunquam in aliqua lege Eccleſiaſtica diſpenſetur, an liceret vnquam Papæ diſpenſare in tali lege, & vtrum diſpenſando ex quacunque cauſſa peccaret mortaliter. 144.12.
Concilium quæ maximè debeat cauere, ſi quando decretum aliquod eſſet faciendum, vt Papæ autoritas illibata conſeruetur.162.25.
Concilium quando, & in quo caſu poſſet conuocari, & cõgregari contra voluntatem Papæ.162.24.
Concilium quando, & in quo caſu poſſet declarare, & determinare, & etiam ſtatuere, vt in aliqua lege Eccleſiaſtica nunquam diſpenſaretur.144.10.
Concilium videtur non poſſe errare in determinatione, quòd in aliqua lege Eccleſiaſtica, nũquam diſpenſetur. 144.11.
Concilium ſi declarat aliquid eſſe de fide, aut iure diuino, Papa in hoc nihil poteſt immutare, maximè ſi tale ius ſpectet ad fidem, vel ad mores Eccleſiæ vniuerſalis.133.& ſequent. 2.
Condemnatione facta etiã poſt mortem hæretici, retro agitur cõficatio ad tempus commiſſi criminis, ad quamcunq; peruenerit poteſtate. 176.12.
Conſenſus inter virum, & fœminam, an ſit de ratione matrimonij, & quòd Deus poſſit nullo interpoſito partium cõſenſu matrimonium conſtituere.256.& ſeq.4.
Contritio quid importet. 19.8.

D

DEcretum ſi fieret à Concilio, vt in aliquibus legibus Eccleſiaſticis nunquam diſpenſaretur, tale decretũ non deberet apponi in multis legibus ſed ſolum in paucis, his que grauiſſimis, & valde neceſſarijs pag.151. num. 13.

De-

Digitized by Google

Decreto facto per Concilium, vt in aliqua lege Eccleſiaſtica nunquam diſpenſetur, ſi illo non obſtante Papa diſpenſaret, vtrum teneret factum, licet male faceret. 152.14.
Deus quomodo vniuerſalis Eccleſiæ duas inſtituerit dignitates. 7. num. 11.
Dolor qualis ſufficiat remiſſionem peccatorum cum clauibus 20. 10.
Dolor quando non dicatur contritio. 19.9.
Dominium vtrum perdatur ratione infidelitatis. 176.7.
Dominij, vt quis ſit capax, an vſus rationis requiratur. 177. 20.
Dubitans de iure ſuo, etiam ſi pacificè poſſideat quomodo examinare teneatur diligenter cauſſam ſi fortè poſſit certum ſcire, vel pro ſe, vel pro alio. 237.29.
Dubius in rebus, quomodo poſt conſultationem rei dubiæ, debeat ſequi ſententiam ſapientum, etiam ſi definierint eſſe illicitum, quod re ipſa eſſet licitum. 168.2.
Dubius in rebus, ſi poſt conſultationem rei dubiæ definiatur a ſapientibus illud eſſe licitum, quod aliàs eſt illicitũ, vt ſit tantus in conſcientia an debeat ſequi ſententiam illorum. 169.3.
Dubius in rebus, vt ſit tutus in conſcientia quomodo debeat conſulere illos ad quos ſpectat hæc docere. 179.1.
Ducere relictam fratris ſine liberis defuncti, vt in cauſſa regum Anglorum contingit, nunquam fuit prohibitum iure diuino legis veteris. 287.9.
Ducere vxorem fratris defuncti, non eſt prohibitum lege naturæ. 285.8.
Deus, qua ſapientia conſtituit in naturalibus, vt inferiora regerentur à ſuperioribus, eadem prouidit, vt in Eccleſia ſua ordo rerum eſſet circa dignitates, & officia. 9.13.

E

Eccleſiæ nomen, & acceptiones. pag. 2. & ſequent. num. 1. & 2.
Eccleſiæ, & Synagogæ diſcrimẽ. 2. & ſequent. 2. & ſequent.
Eccleſia ex quibus conſtet. 58.5.
Eccleſia quomodo accipiatur ibid. Dic Eccleſiæ. 71.
Eccleſiæ ineſt aliqua poteſtas, & autoritas temporalis in toto orbe. 44. & 45.11.
Eccleſiaſtici iure ſunt exempti, & liberi a poteſtate ciuili 53.1.
Eccleſia ſicut aliquas perſonas ſua autoritate reddit illegitimas ad contrahendum, an ſic princeps poſſit facere. 260. & 261.1.
Eccleſia, vtrum præter ciuilem, & laicam poteſtatem, neceſſariò habeat etiam aliam ſpiritualem. 5.3.
Eccleſiaſticæ perſonæ, licet non eſſent exemptæ iure diuino, aut Cæſareo, ſummus Pontifex

fex

fex potuit eas eximere à poteſtate ciuili.575.
Electio ſummi Pontificis deficientibus Cardinalibus, &c. non videtur ſpectare ad totũ clerum.93.& 94.20. ſed ad Epiſcopos.ibidem.21.
Electio ſummi Pontificis ad quẽ ſpectaret Cardinalibus deficientibus, negligentibus, aut perniciosè inter ſe diſſidentibus.93.9.
Eligendi ſummum Pontificem ratio, quæ nunc ſeruatur in Eccleſia,non eſt de iure Diuino.95.24.
Eligendi ſummi Pontificis ratio eſt ex conſtitutione, & autoritate Eccleſiæ, aut ſummorũ Pontificum,quæ eadem eſt,& eadem autoritate mutari poſſet.95.25.
Epiſcopus quilibet in ſua prouincia potuit condere legem, vt presbyteri eligerẽt Epiſcopum,vel aliã formam inſtitutionis dare, etiam, ſede Petri non cõſulta.97.& 98.28.& 29
Error duplex eorum,qui dicunt virtute clauium non verè remitti peccata,ſed ſolùm oſtẽdi remiſſa.172.5.
Error quorundã recenſetur,qui dicebant, nullum in peccato mortali exiſtentẽ habere dominũ in quacunque re. 172.5.
Examinata cauſſa quamdiu rationabiliter perſeuerat dubiũ legitimus poſſeſſor non tenetur cedere poſſeſſione,ſed poteſt licitè retinere.237.30.

F

Fides ſupernaturalis omni tẽpore neceſſaria.pag.28.n.2.
Frater ſecuſio iure humano,ſine Papæ diſpenſatione poſſet accipere vxorem fratris,ſiue cũ liberis, ſiue ſine liberis defuncti.288.10.

G

Gladij duo in Eccleſia. pag. 50.& 51.num.19.
Gradus Eccleſiæ perſeueraturi ſunt in Eccleſia vſque ad vltimum iudicium, & mortuorũ reſurrectionem.89.15.
Gradus in leuitico prohibiti;nõ omnes iure naturali ſunt prohibiti.129.& 130.7.
Gradus omnes, qui Leuit.18.& 20.prohibentur,an ſint iure naturali prohibiti.276.3.
Gratia peccati vnde ſumenda. 119.19.

H

HÆreſis quid, vnde hæretici dicti. An hæretici ſint membra Eccleſiæ.pag.3.& 4.num. 6.& 7.
Hæretici venditiones, donationes,& omnis alienatio bonorum à die commiſſi criminis, ſunt inualidæ.212.13.
Hæreticus an iure humano perdat dominium dominorum ſuorum.211.9.
Hæreticus in quo caſu,etiam titulo oneroſo poſſet bona ſua licitè alienare.177.18.
Hæreticus a die commiſſi criminis incurrit in confiſcationem bonorum.176.10.

Hæ-

Digitized by Google

Hæreticus iure diuino non amittit dominium bonorum ſuorum ob hæreſim commiſſam. 175.8.
Hæreticus Dominus eſt bonorum ſuorum in foro conſcientiæ antequam condemnetur. 176.14.
Hęreticus titulo gratioſo poteſt transferre bona ſua, puta donando.176.16.
Hæreticorum licet titulo oneroſo, putà vendendo, aut dando in dotem, bona ſua transferre, ſi crimen poſſet venire in iuditium.176.17.
Hæreticorum bona non licet fiſco occupare ante condemnationem, quamuis conſtet de crimine.176.11.
Hæreticus licitè poteſt viuere ex bonis ſuis.176.15.
Hominis miſeria recenſetur. Et quid faciendum oportuit, vt illius neceſſitatibus conſuleretur.104.4.
Hiſpani, quando, & in quo caſu poſſent ſæuire in barbaros tāquam in perfidos hoſtes, & illos omnia iure belli proſequi, eos ſpoliare imò, & in captiuitatem redere, quin etiā dominos priores diſponere, & nouos conſtituere.212.8.
Hiſpani an potuiſſent barbaros redigere ſub ſuam ditionē, ſi certo conſtaret hos eſſe amētes.218.18.
Hiſpani habent ius peregrinandi ad Indorum barbarorum prouincias & illic degendi, ſine tamen horum detrimento aliquo, nec poſsūt ab his prohiberi 208.2.
Hiſpani ſi omnibus modeſtiſſimè tentatis, non poſſunt conſequi ſecuritatem cum barbaris ſeu Indis, niſi ciuitates occupando, & eos ſubijciendo, an hoc facere licitè poſſint.212.7.
Hiſpanis licet apud Indos barbaros negotiari, ſine patriæ tamen incommodo, importando merces quibus illi carent, &c. & efferendo inde aurum, & argētum, vel alia quibus abundant, nec illorum principes poſſunt impedimēto eſſe, quominus ſubditi exerceant commercia cum Hiſpanis.209.
Hoſtes multare parte agri, licet ratione iniuriæ illatæ, & nomine pœnæ, hoc eſt, ad vindictam. Et quomodo hac etiam ratione, poteſt arx, aut oppidum cum moderamine occupari.249.56.
Hoſtes ſi nolint reſtituere res iniuria ablatas, & non poſſit, qui eſt læſus, aliunde recuperare, quomodo poſſit (authoritate tamen ſui principis) vndecunque ſatisfactionem capere, ſiue a nocentibus, ſiue ab innocentibus.244.41.

I

IGnorantia ad hoc, quod alicui imputetur, & ſit peccatū, vel vincibilis, quid requiratur. Et quid de ignorantia in-

inuincibili.pag.197. num.9.
Imperator non eſt totius orbis dominus.184.1.
Imperator, licet verus eſſet dominus mundi, non ob id poſſet occupare prouincias Barbarorum, conſtituere nouos dominos,&c.187.2.
Infidelitatis ratione an amittatur dominium.176.7.
Indi barbari, vtrum eſſent veri domini ante aduẽtum Hiſpanorum priuatim, & publicè, Et vtrum eſſent inter eos aliqui veri Principes, & domini aliorum. 171.4.
Innocentes, a quibus in futurũ imminet periculum, an liceat interficere.224.38.
Innocentes,& pueros, licet non ſint interficiendi, an ſaltem liceat ducere in captiuitatem, & ſeruitutem.244.42.
Innocentes interficere bello, an liceat. 241.24.
Innocentes interficere, nunquã per ſe, & ex intentione licet. 241.35.
Interficere an liceat, omnes in bello nocentes.245.44.
Interficere innocentes per accidens,etiam ſcienter, aliquãdo licet,aliquando non.242.37.
Interficere an liceat,infantes,& fœminas in bello contra Turcas. Et quid dicendum de agricolis apud Chriſtianos,togatis, peregrinis, hoſpitibus, & clericis.241.36.
Interficere aliquãdo, & licet, & expedit omnes nocentes, & hoc maximè in bello contra infideles.Et quid in bello contra Chriſtianos.246.48.
Interficere licet indifferenter omnes, qui in actuali conflictu prælij, vel in oppugnatione,aut defenſione ciuitatis contra pugnant, & quamdiu res eſt in periculo.245.45.
Interficere non ſemper licet omnes nocentes ſolùm ad vindicandam iniuriam. 246.47.
Interficere licet nocentes parta victoria, & rebus iam extra periculum poſitis.246.46.
Iniuria accepta vnica eſt, & ſola cauſſa iuſta, ad inferendum bellum.232.13.
Iniuria quælibet, & quantauis non ſufficit ad bellum inferendum.232.& 233.14.
Iure Diuino nullus alius de numero Chriſtianorum præter fœminas excluditur a poteſtate Eccleſiaſtica, ſiue ordinis ſiue iuriſdictionis.82.6.
Inuaſus a latrone, aut inimico, an poſſit repercutere inuaſorem, ſi poſſit fugiendo euadere.228.4.
Ius conueniendi, an ſatis ſit ad matrimonij eſſentiam.256.3.

L

Lex aliqua etiam poſitiua, poſſet eſſe in Eccleſia, & fortè aliquæ tales ſunt, in quibus expediret,vt nunquam diſpẽſaretur.pag.141.num.9.
Lex Diuina ſicut habet vim obligandi ad culpam,ita & lex humana.116.17.

Lex

Digitized by Google

Lex humana, & Diuina in quo differant, & in quo conueniant.115.16.
Legis ratione ceſſante, an ceſſet obligatio.120.22.
Leges ciuiles an obligent legiſlatores, & maximè reges. 120.21.
Leges humanæ quando obligent ad mortale, & quando veniale quemadmodum dignoſci poterit.118.19.
Legum humanarum tranſgreſſores ad quam culpam obligentur, ad mortalem, an ad venialem ſolùm.117.18.
Libertas non eſt minor in regali principatu, quàm in ariſtocratico, & democratico. 111.11.
Liberi, ſi apud Indos naſcantur ex parentibus Hiſpanus illic domicilium habentibus, & velint eſſe ciues, non poſſunt arceri, vel à ciuitate, vel à commodo aliorum ciuium. 210.5.

M

MAtrimonialium cauſſarum cognitio, iuſtis de cauſſis, ad Eccleſiaſticos Iudices trãſlata.pag.275.num.2.
Matrimonij conſenſus qualis ſit.264.8.
Matrimonij rati diſpẽſatio.129.
Matrimonij ratio an cõſiſtat ſolùm in mutua coniugum obligatione ad vſus matrimoniales, cum actuali traditione corporum. Et vtrum Eccleſia, aut Imperator conſtituere matrimonium poſſint ſine partium conſenſu.128.6.
Matrimonium nulla authoritate humana poſſet conſtitui, niſi conſenſu contrahentium. 261.7.
Matrimonium, quantum, ad ſui eſſentiam, quid ſit.258.5.
Matrimonium quid ſit.251.4.
Matrimonij quotuplex finis. 255.2.
Matrimonij ſi quis deceptus cõtrahat, an teneat.268. 10.
Melchiſedech ſacerdos. 28.2.
Militibus ciuitatem permittere in prædam an liceat. Et quomodo non ſit illicitum, ſed neceſſarium aliquando. 248. 52.
Militibus non licet prædas agere, aut incendia facere ſine authoritate, alias tenentur ad reſtitutionem.249.53.
Mobilia omnia quomodo iure gentium fiant occupantium, etiamſi excedant compenſationem damnorum. 248.51.
Monachæ an teneantur obedire Abbatiſſæ.82.5.
Monarchia ſiue regia poteſtas, non ſolùm iuſta eſt, & legitima, ſed reges etiam ex iure Diuino, & naturali habẽt poteſtatem, & non ab ipſa Republ. aut prorſus ab hominibus.108.8.
Mulieres nec ſacerdotes eſſe poſſunt, nec aliquem ordinem, aut poteſtatẽ Eccleſiaſticam habere, quæ ſit iuris Diuini.79.3.

Digitized by Google

N

NEceſſitas rerum ex fine. p. 102.2.

O

OBſides, qui vel tempore induciarum, vel peracto bello ab hoſtibus recipiuntur, vtrum interfici poſſint, ſi hoſtes fidem frangerent,& conuentis non ſtarent. pag. 145. num.43.

Occupare licet,& tenere hoſtiũ arcem aliquam,aut ciuitatem ad parandam ſecuritatem, & vitandum periculum,aut pro defenſione, & vt tollatur ab hoſtibus occaſio nocẽdi. 249.

Occupare licet, & tenere agrũ, arces,& oppida hoſtiũ,quantum neceſſariũ fuerit ad damnorum illatorum compenſationem.250.54.

Ordo in Eccleſia diuinitus conſtitutus.9.& 10.

P

PApa an, & quando eſſet audiendus rege contradicente, & quando non,in his, quæ ad aliquam legem ciuilem, aut adminiſtrationem temporalem attinent.46.& 4.14.

Papa an ſit orbis dominus.36.& 37.1.& 2.

Papa in quo genere decretorum, aut canonum nihil poſſit immutare diſpenſando, & multò minus abrogando. 126.1.

Papæ mandatum, aut diſpenſatio non ſemper obligat ſubditos ad parendum.155.18.

Papæ mandatis an liceat reſiſtere per appellationem ad futurum Concilium. 159.21.

Papa,non obſtante decreto Cõcilij irritante,poſſet diſpenſare in ſtatutis eius.138.5.

Papa quid poſſit, aut quid non poſſit,&c.non ſpectat ad ſubditos determinare.155.17.

Papa nullam poteſtatem temporalem habet in barbaros Indos, neque in alios infideles.231.6.

Papa non eſt dominus ciuilis, aut temporalis totius orbis, loquendo propriè de dominio, & poteſtate ciuili. 37. & 38.2.& 190.3.

Papæ non licet diſpenſare in legibus, & decretis Conciliorum pro ſuo arbitrio, & ſine cauſſa rationabili, etiam vbi nihil continent iuris diuini. 139.7.

Papa potuit negotium conuerſionis Indorum barbarorum ſolis Hiſpanis demandare, & omnibus alijs, nõ ſolùm prædicationem, ſed etiam commercium interdicere. 214.10.

Papa non habet poteſtatem deponendi principem ſecularẽ, etiam ex iuſta cauſſa ratione authoritatis tẽporalis. 409.6.

Papa non habet via ordinaria confirmare nec infirmare leges ciuiles ſimpliciter.41.7.

Papa habet poteſtatem temporalem in ordine ad ſpiritualia.230.5.

Papa poſſet diſpenſare in legibus,

Digitized by Google

bus,& ſtatutis Concilij generalis.135.3.

Papa in ordine ad finem ſpiritualem habet ampliſſimam poteſtatem temporalem ſupra omnes Principes, & Reges, & Imperatorem.45.12.

Papa non habet iudicare, ſaltem via ordinaria, de cauſis principum, aut regnorum titulis, nec poteſt ad eum appellari in cauſis ciuilibus.40.5.

Papa diſpenſando in legibus, & decretis, tam Conciliorum, quàm aliorum Pontificum, poteſt errare, & grauiter peccare.139.6.

Papa multò minùs poteſt abrogare ſine cauſſa rationabili decreta Concilij, quàm in eis diſpenſare.141.8.

Papa non deberet ęgrè ferre: ſed potiùs gaudere, quod fieret aliquod decretum à Concilio, quo caueretur, vt in aliqua lege Eccleſiaſtica nunquam diſpenſaretur. 158. 20.

Papa ſicut peccaret diſpenſans contra decretum Concilij: ita etiam peccaret, qui peteret diſpenſationem, & qui illa vteretur.153.15.

Papa ſi diſpenſaret, in quo caſu ſubditi non tenerentur parere diſpenſationi.158.19.

Papa, ſi facta declaratione, & decreto à Concilio, contrarium mandaret, quid eſſet agendum.160.23.

Perſonæ aliquæ ex hoc, quod in Leuitico ſint prohibitæ contrahere, non eſt argumentũ, illas tempore legis Euangelicæ iure Diuino eſſe prohibitas.278.5.

Perſonæ aliquæ ex hoc, quod iure Diuino prohibeantur contrahere, non ſufficienter probatur, ſi contrahant matrimonium, eſſe nullum, & irritum.277.4.

Perſonæ, quæ ſint prohibitæ a matrimonio iure Diuino, determinari non poteſt niſi ratione naturali, hoc eſt, ex morali philoſophia, & propoſitionibus cognitis lumine naturali.279.6.

Peccatum mortale non impedit dominium ciuile, & verum dominium.172.6.

Petrus inter Apoſtolos omnes an fuerit authoritate, & poteſtate primus, & princeps, cum ſumma ſupra totam Eccleſiã poteſtate.86.11.

Petrus potuit eligere, & deſignare ſucceſſorem, qui eo defuncto, ſine alia electione eſſet ſummus Pontifex. 86.23.

Petrus, vel ſolus, vel cum alijs Apoſtolis potuit conſtituere formam, & rationem, qua poſt obitum eligeretur ei ſucceſſor.94.22.

Petri ſucceſſores potuerunt, & poſſunt pro ſuo arbitrio Epiſcopos creare in ſingulis prouincijs, & quaſcunque leges de hac re prius latas tollere, & nouas condere, prouincias diſtinguere, & omnia ad hoc ſpe-

ſpectantia, pro ſuo iudici, & poteſtate, facere. 98.30.
Petro Apoſtolorum principi defuncto aliquis ſucceſſit cum ſimili, & authoritate, & poteſtate iuriſdictionis in totum orbem. 91. 17.
Petro mortuo Eccleſia habet poteſtatem ſubrogandi, & inſtituēdi alium loco illius, etiam ſi Petrus nihil de hoc priùs conſtituiſſet. 92. 18.
Pontificis diſpenſationes ſunt in duplici differentia, & quæ ſint. 154. 16.
Pontificis mandatis reſiſtere, & non parere, non videtur permittendum cuiuſque priuata ſua authoritate, etiam ſi huiuſmodi mandata eſſent contra determinationem Concilij. 161.
Poteſtas ad quid conſtituatur in Repub. 5. 4.
Poteſtas pręcipuè duplex in Eccleſia. 7. 10.
Poteſtas aliqua ſpiritualis potuit eſſe in ſtatu innocentiæ. 27. 1.
Poteſtatis ciuilis, & Eccleſiaſticæ differentia. 33. 2. & 42. 10. & 67. 4.
Poteſtas ciuilis aliquo modo ſubiecta eſt, non poteſtati tēporali ſummi Pontificis, ſed poteſtati ſpirituali, 42. 10.
Poteſtas ciuilis non eſt ſubiecta poteſtati temporali Papæ, tāquam domino tēporali. 39. 4.
Poteſtas, & prælatio qualis in lege naturæ. 28. 1.
Poteſtas Eccleſiaſtica, an ſit per ſe in tota Eccleſia. 62. 1.
Poteſtas Eccleſiaſtica, & ſpiritualis tota, quæ nunc reſidet in Eccleſia, eſt de iure Diuino poſitiuo, mediatè, vel immediatè. 244.
Poteſtas Eccleſiaſtica immediate eſt in Concilio ratione totius, non tamen iure Diuino immediatè. Et multa de poteſtate Concilij. 68. 6.
Poteſtas Eccleſiaſtica eſt duplex Et de vtriuſque effectibus. Et quomodo nonnulli hereticorum ab vtraque claue tollūt omnem effectum merè ſpiritualem. 122. & 132. & 3.
Poteſtas Eccleſiaſtica, quantum ad aliquam poteſtatem ſui, habuit ortum a iure naturali, vel poſitiuo. 23. 3.
Poteſtas Eccleſiaſtica eſt vere, & ſimpliciter cauſſa alicuius effectus ſpiritualis. 12. 1.
Poteſtas Eccleſiaſtica non ſolùm fuit in Apoſtolis, ſed etiam in alijs. 88. 13.
Poteſtas Eccleſiaſtica quo iure ſit introducta. 231.
Poteſtas Eccleſiaſtica, ſiue ordinis, ſiue iuriſdictionis, tota, fuit in Petro Apoſtolo. 82. 7.
Poteſtas Eccleſiaſtica ſiue ſpiritualis quomodo poſſit eſſe in tota Eccleſia. 62. 2.
Poteſtas gubernandi ſcientiam exigit. 7. 9.
Poteſtas merè temporalis nulla eſt in Papa, videlicet, quæ ad finē ordinetur tēporalē. 41. 8.

Poteſtas omnis ordinis,& iuriſdictionis, quæ prius erat in Chriſti Apoſtolis,illis defunctis perſeuerauit in Eccleſia. 88.14.
Poteſtas omnis, ſeu publica,ſeu priuata, qua reſpublica ſecularis adminiſtratur,nõ ſolùm iuſta,& legitima eſt, ſed ita Deum authorē habet, vt nec orbis totius cõſenſu tolli, aut abrogari poſſit. 101. 1.
Poteſtas omnis ſpiritualis, quæ fuit in lege naturæ, licet potuerit eſſe ſolùm authoritate humana, tamen veriſimile eſt, vel quòd ex ſpeciali reuelatione, vel inſtinctu, & motione diuina, fuerit conſtituta authoritas aliqua, & poteſtas ſpiritualis,& aliqua ſacrificia,& Sacramenta,& aliæ cæremoniæ ſpectantes ad cultum Diuinum, & ad ſalutem ſpiritualem animarum. 29. 3.
Poteſtas ordinis in Eccleſia tota deriuata eſt, & pendet immediatè ab Epiſcopis. 89.16.
Poteſtas duplex, publica & priuata. 102. 2.
Poteſtas regia, quamuis contineat omnem poteſtatem ciuilem, tamen non habet authoritatem ad cultum diuinum, & actiones ſpirituales. 7. 10.
Poteſtas regia vnde. 108.8.
Poteſtas ſpiritualis, quæ fuit in Veteri teſtamento,tota expirauit, & antiquata fuit in lege Euangelica, nec amplius perſeuerauit. Et ſacerdotes Noui teſtamenti nõ ſunt ſucceſſores illorum, ſed omnino eſt noua poteſtas. 15. & 16.7.
Poteſtas ſpiritualis ſtatim poſt peccatum fuit in lege naturæ. 28. 2.
Poteſtas ſpiritualis præſtantior & eminentior eſt poteſtate temporali. 36. 1.
Poteſtas ſpiritualis fuit aliqua in lege ſcriptura. 30. 4.
Poteſtas ſpiritualis tota, quæ fuit in Veteri lege, quomodo primò, & ſolùm in tribu Leuitica fuerit. 63.3.
Poteſtas ſpiritualis tota, quæ fuit in Veteri lege, fuit de iure Diuino poſitiuo. 25. 5.
Poteſtas temporalis,& ciuilis integra eſt apud Paganos. 7. 8.
Poteſtas temporalis in ſummo Pontifice qualiter intelligatur. 45. 13.
Poteſtas temporalis non dependet à ſpirituali omni eo modo,quo ars,ſiue facultas inferior depēdet à ſuperiori. 41.9.
Poteſtas temporalis eſt propter ſpiritualem. 42. 10.
Poteſtas tēporalis non depēdet à Summo Põtifice, ſicut aliæ poteſtates ſpirituales inferiores. 38. 3.
Poteſtas verè, & propriè ſpiritualis, qualis nunc eſt in Eccleſia, quæ vocatur poteſtas Eccleſiaſtica, nec primo, nec per ſe,imò nullo modo eſt immediatè in tota Eccleſia vniuerſali, eo modo quo poteſtas ciuilis eſt in Repub. 63. 4.

Digitized by Google

Poteſtas vtraq; Eccleſiaſtica, ſcilicet ordinis, & iuriſdictionis habet verum effectum ſpiritualem. 12.1. & 1.
Poteſtatis ciuilis cauſſa efficiens quæ. 106.6.
Poteſtatis ciuilis finis qs. 103. 3.
Poteſtatis publicę ſecularis tres cauſſæ explicantur. 111.10.
Poteſtatis ſpiritualis teſtimonia ex ſcripturis recēſentur. 8.12.
Poteſtatem Eccleſiaſticam aliquam nullus alius, præter Apoſtolos videtur à Chriſto accepiſſe. 87.12.
Poteſtatem omnem, quam Apoſtoli habuerunt, receperunt immediatè à Chriſto. 49.8.
Poteſtatem totam in Veteri lege iure Diuino inſtitutam potuit Iſraeliticus populus ſua authoritate inſtituere, ſi à Deo inſtituta nō fuiſſet. 26.6.
Poteſtas quæ potius appellentur. 5. 2.
Poteſtas quibus infidelium reſpub. gubernantur an ſint legitimæ: Vel an in inter Paganos ſint legitimi principes, & magiſtratus. 110.9.
Pręcepta parentum eodem modo obligant, quo leges ciuiles. Et idem de pręceptis maritorum in vxores. 121. 24.
Pretores, & magiſtratus omnes citra principem grauiter errant, & peccant iudicia exercentes contra priuilegia clericorum, quamuis pernitioſorum. 58. 9.
Princeps iuſti belli recuperatis rebus ab hoſtibus, quid vlterius poſſit facere. 233.18.
Princeps eandem authoritatem habet ad indicendum, & inferendum bellum, quam reſpublica. 230.6.
Princeps, ſiue ſubditus, qui ex ignorantia ſe cuius eſt belli iniuſtum, ſi poſtea cōſtituere illi de iniuſtitia belli an teneatur reſtituere. 240. 33.
Principis gloria propria, aut aliud commodum non eſt belli iuſta cauſſa.
Principi iuſti belli licet parta victoria, recuperatis rebus, ac pace etiam, & ſecuritate habita, vindicare iniuriā ab hoſtibus acceptā, & animaduertere in hoſtes, & punire illos pro iniurijs illatis. 233. 19.
Principes Chriſtiani nō poſſunt etiam authoritate Papæ, coercere Barbaros à peccatis contra legem naturę, nec ratione illorum eos punire. 202.16.
Principes hoſtium an liceat deponere, & nouos conſtituere vel ſibi principatum reſtituere, & nouos conſtituere, vel ſibi principatum reſtituere. Et quomodo non paſſim, & ex quacunque cauſſa belli iuſti hoc liceat facere. 250. 58.
Principes hoſtium quando legitimè poſsēt deponi 58. & ſeq.
Principum multitudo quando mala. 9.13.
Principum leges, & conſtitutiones quomodo obligent in foro conſcientię. Et quid de pręcepis

ceptis parentum in filios, & maritorum in vxores. 114. 15.
Prouidētia ad ſupernaturalem finem omni tempore neceſſaria. 28. 2.
Puer an poſſit eſſe dominus ante vſum rationis. 178. & ſequ. 21.

R

Reguli ſiue Principes, qui non prẹſunt Reipubl. perfectæ, ſed ſunt partes alterius Reipub. non poſſunt bellum inferre, aut gerere. Et quid dicendum de ciuitatibus, pagina 230. num. 9.
Remedia duo efficacia ad remiſſionem peccatorum à Deo in Eccleſia relicta. 17. 6.
Reſpubl. in lege naturæ habuit authoritatem conſtituendi ſacerdos, &c. 62. 2.
Reſpublica quælibet habet authoritatem indicendi bellum 228. 5.
Reſpublica quid eſt, & quis propriè dicatur Princeps. 230. 7.
Reſpublica tota poteſt puniri licitè propter peccatum regis. 111. 12.
Reſpublica vnde habet poteſtatem ciuilem. Et de cauſſa materiali eiuſdem poteſtatis. Et penes quem iure naturali & Diuino reſideat. 106. 7.
Reipublicæ ſicut maior pars regem ſupra totam Rempublicam conſtituere poteſt, alijs inuitis: ita maior pars Chriſtianorum reliquis, etiam renitētibus monarcham vnum creare iure poteſt, cui omnes principes, & prouinciæ parere teneantur. 112. 14.
Regia poteſtas defēditur. 108. 8
Reſpublicẹ, aut principes plures ſi habeant vnum communem dominum, aut principē, an poſſint per ſe inferre bellum: ſine authoritate ſuperioris principis. 230. 8.
Rex ſi vellet non obligare ad culpam, an poſſet. 118. 20.

S

Sacerdotes Gentilium poterant leges ferre de cultu ſacrorum, pag. 62. num. 2.
Sacerdotes Veteris legis: an habuerint poteſtatem ferēdi leges, & prẹcepta faciendi obligantia in foro animæ. 30. 6.
Sacramentum pœnitentiẹ confert aliquando primam gratiam. 13. 14. & 3.
Sedes Apoſtolica in quocunque caſu vacaret, manendo in ſolo iure diuino, ad quem ſpectaret electio. 93. 21.
Senatores, reguli, & vniuerſaliter omnes qui admittuntur, vel vocātur, vel vltro veniūt ad Conſilium publicum, vel regis, tenentur dubij belli cauſſam examinare. 236. 24.
Spoliare an liceat innocētes inter hoſtes. Et quibus rebus ſint ſpoliandi. 243. 39.
Subditi ſi habeant cōſcientiam de iniuſtitia belli non licet illis ſequi bellum, ſiue errent, ſiue non. 238. 23.
Subditi an teneantur examina-

Digitized by Google

re cauſſam belli. Et quomodo ſi ſubdito conſtet de iniuſtitia belli, non liceat ei militare, etiam ſi Princeps imperet. 335. 22.
Subditis non ſolùm licet: in bello defenſiuo, in re dubia, ſequi Principem ſuum in bellum, ſed etiam in bello offenſiuo. 239. 31.
Subditos militantes quando nō excuſaret ignorantia de iuſtitia belli. 246. 26.
Summus Pontifex licet haberet poteſtatem ſecularem in mundum, nō poſſet eam dare Principib. ſecularibus. 230. 4.
Summus Pontifex non ſolùm poteſt diſpenſare ex parte in ſtatutis Conciliorum, ſed in totum aliquando abrogare talem legem, vel ſtatutum. 136.
Synagogę, & Eccleſię diſcrimē. 2. & 3. 2. & ſeq.

T

TRibuta an liceat victis hoſtibus imponere, pag. 250. num. 57.
Tyrannorum leges an obligēt. 121. 23.

V

VItæ duæ, vna terrena altera ſpiritualis. Et quomodo humana ſocietas non poſſit ſine vtraque manere, pagina 6. num. 4. 5.
In Voto quemadmodum Pontifex diſpenſet. 130. & ſeq.
Vxorem fratris defuncti ducere non eſt prohibitum lege naturæ. 285. 8.

POSTE-

POSTERIORIS
TOMI INDEX.

A

ABſtinere perpetuo certo genere alimentorum, etiam in extrema neceſſitate, vtrum ſit laudabile Cartuſienſi: Et ſecluſo ſcandalo non videtur illicitum in extrema neceſſitate abſtinere carnibus, pagina 342. nu. 8. & pagina 343. numero 9.

Accipere aliquid pro ſepultura an ſit licitum, & quando 434. 10.

Accipiens aliquid temporale ratione contractus ſimoniaci, an teneatur reſtituere quicquid ſimoniacè accepit. 426. 1.

Actus intenſior non auget habitum per totam ſuam latitudinem, ſed ſolum ſecundum exceſſum quem habet ſupra habitum. 295. 3.

Actus intenſior habitu, an augeat habitum ſecũdum ſuam totam latitudinem, an ſolum ſecundum exceſſum, quẽ habet ſuper habitum. 294. 2.

Actus quilibet meritorius auget gratiam ſecundum totam ſuam latitudinem, & non ſolùm ſecundum exceſſum ſupra habitum. 299. 4.

Agentia plura nunquam producunt maius lumen, vel calorẽ in primo puncto ſuo ſphęræ, vel actiuitatis, quàm vnum illorum, quod eſt maximum. 303. 9.

Alimentis inſalubribus, & nocuis vitam reddere breuiorem, non licet: neque tamen quiſquam tenetur tuti optimis. 376. 4.

Animam ponere pro amicis, licet ſit ſtultitia huius mundi, eſt tamẽ ſapientia apud Deũ. 377. 27.

An licitum ſit dare aliquid temporale pro ſpirituali. 386. 1.

Animæ defunctorum, maximè quæ ſunt è numero damnatorum, an ſe miſceant artibus, & operibus magicis. 465. 17.

Appetitus ſenſitiuus poſſet eſſe cauſſa priuationis vſus rationis. 496. 12.

Auxiliari licet amico, etiam cũ quãtocunq; vitæ diſcrimine; Et quid dicendum de vxore, quæ etiam cum magno periculo marito peſte laboranti aſſidet. 378. 31.

Digitized by Google

B

Beneficium adeptus, qui quidem pecuniam non dederat Epiſcopo, ſed alius pro eo, ipſo ignorante, an teneatur reſtituere, pag. 432. num. 8.

Beneficium habens, cui aliquanto tempore miniſtrauit, licitè poteſt autoritate Papæ cedere beneficio, retenta certa penſione ſuper illud, & ſine quocunque onere officij ſpiritualis. 421. 49.

Beneficium ſi quis contulit, aut permutauit pro pēſione, etiā autoritate Apoſtolica, an talis penſio poſſit vendi, aut pecunia redimi. 422. 53.

Beneficium ſi quis conferat conſanguineo alias idoneo, quantumcunque motus cōſanguinitate, non peccat mortaliter 408. 28.

Beneficium ſimoniacè acquiſitum, an ſit reſtitutioni obnoxium iure diuino. 429. 5.

Beneficia conferre propter preces principaliter, an ſit ſimonia. 408. 20.

Brutus, Cato, Decius, & alij innumeri, qui ſibi mortem conſciuerunt, vtrum excuſationē habent, eò quòd putabant in hoc ſe fortiter, & laudabiliter agere: Et quid de Sampſone, Raſia, & Saule. 381. & ſequen. 37.

C

Carnium vſus, vtrum ante diluuium eſſet conceſſus, pag. 328. num. 3.

Carnibus humanis, an veſci liceat. 332. 5.

Carnibus humanis veſci, an in extrema neceſſitate liceat. 335. 6.

Cartuſienſi an liceret in caſu neceſſitatis extremæ, carnes comedere. 345. 10.

Charitas an augeatur per quēlibet charitatis actum? Et de hoc tres opiniones recitantur 393. 1.

Charitatis quolibet actu, quantumuis remiſſo, meretur quis & habebit maiorem gloriam 307. 11.

Charitas nō augetur per totam latitudinem actus, ſed ſolùm ſecundum exceſſum actus ſupra habitum. 299. 5.

Charitas nunquam eſt æqualis gratiæ, ſaltē in adulto. 299. 6.

Charitas quomodo dupliciter diminuatur: vno modo per peccatum veniale, altero per mortale. 314. 20.

Charitas, vel gratia, an per peccatum veniale diminuatur. 314. 21.

Charitatis actu quolibet quantumuis remiſſo augetur gratia. 308. 12.

Charitas ſi per actū remiſſum non augetur ſtatim voluntarium videtur dicere quòd augeatur in fine vitæ. 308. 13.

Cibi aut alimēti nullum genus fuiſſe, aut eſſe prohibitum homini iure naturali, oſtenditur 323. 2.

Clerico vtrum liceat ſuas locare

re

Digitized by Google

re operas in adminiſtratione ſpiritualium.336.19.
Collatio rei ſpiritualis ratione conſanguinitatis,an ſit ſimonia.407.26.
Commendæ pro beneficio commutari non poſſunt,etiam ex authoritate Papæ.419.46.
Condimentis, & artificio,an liceat vti ad edēdum cibos ſuauiores.332.4.
Conferre beneficium intuitu coſanguinitatis, non eſt ſimoniacum.407.27.
Conferre ſpiritualia ad captandum quodcunque commodū nō ſpirituale, ſiue digno, ſiue indigno,eſt illicitum,410.31.
Conferre ſpiritualia ad captandum quodcunque commodū non ſpirituale, ignorat autor an ſit mortale ſi alias collatio fiat digno.410.32.
Conferre ſpiritualia ad captandum quodcunque commodū nō ſpirituale,ſi fiat digno, nō putat autor hoc peccatū eſſe propriè Simoniam. 410. 33.
Contractus aliquis,qui nunc nō eſt ſimoniacus, an ſit vel poſſit iure poſitiuo fieri ſimoniacus.367.13.
Contrahentes aliquid ſpirituale cum Papa, an ſint ſimoniaci, aut incurrant pœnam iuris.433.9.

D

DÆmō malus,an ſit operum magicorum author, vel an referēda ſint potius in bonos Angelos, vel in ipſum Deum omnipotētem. Et an omnino ſint Dæmones.pag.455.nu.10
Demon ſuperior,an,& quomodo poſſit inferiorem demonē tenere allegatum annulo,aut imagini.476.31.
Dæmones à bonis Angelis cogi poſſunt,& aliquando coguntur.476.22.
Dæmones eſſe, ſtando etiam in recta, & legitima philoſofia, nullo modo negandum eſt. 456.11.
Dæmones, & magi virtute dæmonum, poſſunt mouere, & transferre corpora de loco ad locum.476.33.
Dæmones, & magi virtute dæmonis non poſſunt immediatè imprimere in rebus naturalibus, & immaterialibus aliquā formā, vt calorē, frigus, morbū aut ſanitatem.480.35.
Dæmones cogi poſſunt aliquando, & coguntur ab hominibus.470.21.
Dæmones ſuperiores poſſunt cogere inferiores. 475. 30.
Demones ſuperiores,an habeāt aliquam poteſtatem in inferiores.474.29.
Dæmones vt diuina virtute coerceantur, aut Angelica,multum refert,quibus verbis aut ſignis homines vtātur.471.23
Damnato ad mortem non licet fame ſe interficere. 377. 28.
Damnato ad mortem, licet fugere,& mortem non expectare.377. 29.
Damnato ad mortem per cicutā ſeu

ſeu veneni hauſtum, licet illud haurire, necis videtur ad eius mortem cooperari. 777. 30.
Dare pecuniam, vt ab officio nō deponatur quis, an ſit ſimoniacum. 436. 15.
Defectus, & imperfectio, vel priuatio vſus rationis, vnde ſemper, vel ex maiori parte proueniat. 495. 11.
Deliberatio prima, ex cauſis nō naturalibus, vel prorſus extrinſecis, vel à Deo, vel ab Angelo eſt. 502. 21.
Deliberans primò non habet in ſua poteſtate, prius deliberaſſe. 502. 22.
Deliberans primò non tenebatur prius deliberaſſe. 503. 25.
Deliberatio prima non poteſt cadere ſub pręcepto. 303. 24.
Deus, an naturas rerum immutare potuerit, vel ab initio alias facere. 361. 4.
Deus, quòd naturas rerum mutare non poſſit, ab authore videtur probari. 361. 5.
Deus creauit hominē ſine inclinatione mala, qua appetitus inclinat ad malum. 364. 8.
Deus dedit appetitui naturalem inclinationem, vt obediret voluntati. 364. 9.
Deus ſolus eſt vitæ, & mortis dominus, non homo, qui quātum ad hoc, eſt peculiariter ſeruus Dei: vnde occidere ſeipſum, eſt Deo iniuriam facere. 374. 23.
Deus ſuppoſito, quod nō poſſet rerum naturas mutare, an fecerit hominem cum naturali inclinatione ad malum. 363. 6
Diſpoſitio qualitatum naturalium nulla, ſine ſpeciebus ſenſibilibus, eſt ſufficiens ad vſum rationis. 498. 14.
Doctorem non habens extrinſecum, quomodo videatur pro tempore, poſſe habere de Deo ignorantiam inuincibilem. 506. 3.

E

Eccleſiaſtici liber, an deberet recipi inter canonicas ſcripturas, quomodo in Eccleſia dubitandum fuerit, & quid tenendum. 341. 1.
Educatio docta, & inſtructio multū facit, vt aliquis perueniat ad vſum rationis. 607. 15.
Emptio, aut venditio eorum, quæ iure poſitiuo ſunt ſpirituali, iure diuino prohibita eſt. 397. 15.
Non ſolùm emptio, & venditio rerum ſpiritualium, ſed omnino diſpenſatio, & permutatio non gratuita eſt ſimoniaca. 393. 8.
Emptio, aut venditio ſacerdotij apud idolatras, nō ſolum fuit ex intentione, ſed etiam ex obiecto, verum crimen ſimoniæ. 404. 21.

G

Gloria reſpondet gratiæ, & non charitati, pag. 299. n. 7.

H

Habitus infuſi augentur ſecundum proportionem meriti,

Digitized by Google

meriti, & non ſecundum intẽſionem gradualem actus.pag. 309.num.14.

Habitus poſita opinione, quod non augeatur per actum remiſſum, an plures actus remiſſi poſſint augere habitum, vel etiam vnus actus continuatus poſſit equiualere in merito vni actui intenſo. Et de triplici huius rei opinione. 310. 15.

An in augumẽto habitus infuſi habetur reſpectus non ad intentionem gradualem actus meritorij, ſed ad quantitatem meriti. 308.14.

Habitus ſine dubio augetur, quandocunque peruenitur ad meritum æquale actui intẽſo, ſiue per multiplicationem, ſiue per intenſionem. 312.19.

Homicidium iure naturali, & Diuino permiſſum, quibus ſit commiſſum. 369.19.

Homo ad cognoſcendum, quod Deus eſt, ſaltem ſine doctore extrinſeco, indiget non paruo tempore, etiam poſt capacitatem ad percipiendas diſciplinas. 506.2.

Homo cùm primum ad vſum rationis peruenerit, etiã ſi Deũ neque cognoſcat, neque poſſit cognoſcere, poteſt bene moraliter agere. 511.7.

Homo in Barbaria educatus, ſine inſtitutione, & mentione deitatis, & religionis, an cum primum peruenit ad vſum rationis, poſſit Deum cognoſcere. 505.1.

Homicidium omne ex intentione, præcepto de non occidẽdo eſt prohibitum, ſeu publicæ, ſeu priuatæ perſonæ, præterquam id quod Reip. aut publicis magiſtratibus fuerit cõmiſſum. 369.20.

Homini cuicunq; ad vſum rationis peruenięti, an pateat aditus ad ſalutem, & vitam æternam. 488.2.

Homo in multis caſibus, quamuis licitis vijs poſſit vitam ſeruare, quomodo tamen non teneatur.

Homo non inclinatur ad diligendum ſe plus, quàm Deum, vel proprium bonum plus, quàm commune 364. 10.

Homo, quod ſemper teneatur defendere vitam proximi, etiam quandocunque licet, nõ eſt exploratum. 375.25.

I

Idolothyti, ſuffocati, & ſanguinis non comedendi præceptum quando abrogatum. pag. 325.

Inclinatio hominis quamuis ſit ad malum, tamen non eſt mala malitia morali, quandiu manet intra terminos appetitus. 355.7.

Inclinatio hominis, quatenus homo eſt, bona eſt: & quod ad nullum malum inclinet, argumentis probatur. 356.3

Inſtans primum, vel tempus vſus rationis eſt, in quo quis primo deliberat actu, non in quo poteſt primò deliberare.

re. Et multa de vſu rationis. 503.& 504.27.

Interficere ſeipſum ſemper eſt impium. Et multa de inclinatione naturali, an ſit ſemper prona ad malum.352.2.

Interficere ſeipſum, quare non liceat.369.21.

Interficere ſi licebat adulteram aut furẽ in lege Moyſi, quod etiam licuit ante legem,& licet in lege Euãgelica. 368.14.

L

SI quis leget monaſterio mille aureos perpetuò, vt fiat ſacrum perpetuò, ſi hæres dicat,ego dabo beneficium ſimplex huius miſſæ,& dimittite legatum, an hoc ſit licitum, & fieri poſſit ſine ſimonia. pag.436.num.13.

Legis diuinæ duplex conſideratio.518.10.

Liberum arbitriũ, aut vſum rationis habere, non eſt idem, quod habere actus intellectus,& voluntatis.489.3.

Liberum arbitrium habere eſt idẽ, quod eſſe dominum propriarum actionum.493.6.

Liberum arbitrium habere,aut vſum rationis, non videtur idem,quod poſſe agere, & nõ agere poſitis requiſitis ad agendum, ad ſenſum, in quo communiter Doctores accipiunt.490.5.

Liberum arbitrium duo requirit, & quomodo ſecundũ poteſt eſſe ſine primo, & poſito primo ponitur ſecũdũ. 494.7.

Locare operas in adminiſtratione ſpiritualium, non plus licet, quàm ipſa ſpiritualia locare: Neque licet aliquid recipere pro labore ſpirituali magis, quàm pro ipſo ſpirituali.438.20.

Lumen productum a pluribus agentibus ſimul, nunquã eſt maius, quàm lumen in maximo luminoſo.303.10.

M

MAgia aliqua dici poteſt naturalis, & ſine commercio alicuius ſubſtantiæ ſpiritualis.pag.452.num.7.

Magica ars an omnino ſit, hoc eſt: An inter mortales ſit ars, vel facultas aliqua ad videndum, & faciendum opera illa mirabilia,quæ de Magis ſcribuntur,& dicuntur.444.1.

Magica ars alia, præter naturalem,quæ non viribus, & cauſſis naturalibus conſtet: ſed poteſtate aliqua, & virtute immateriali, & ſeparata nitatur, non eſt dubium quin reperiatur.453.9.

Magiæ ſtudioſi, qui fuerint recenſentur.446.& 453.8.

Magi, an virtute dæmonũ poſſint corpora localiter tranſmutare,hoc eſt,per multa terrarum ſpacia, ſumma (vt ferunt)celeritate.478.32.

Magi,an poſſint cogere dæmones pro ſuo arbitrio. 469. 20.

Magi, an poſſint miracula facere.466.18.

Magi, an poſſint pro ſuo arbitrio

Digitized by Google

trio immutare corpora, alterando ſecundum qualitates, immittendo morbos, & contrà ſanitatem præſtando.419.34.
Magi aliquando poſſunt cogere dæmones. 472.25.
Magi in ſuis operationibus nõnunquam vtuntur facultate ſolùm naturali.461.15.
Magi nihil operãtur poteſtate diuina, aut angelica.460.14.
Magi non poſſunt miracula facere.467.19.
Magi quomodo poſſint dæmones cogere, & non alio modo.472.26.
Magi quomodo, habentes fœdus cum aliquo dæmone principali, poſſunt cogere inferiores dæmones, non autem ipſum principalem dæmonem. Et quid ſi non habeant tale fœdus.472.27.
Magi virtute Dæmonũ poſſunt mirabiliter tranſmutare materiam, & naturas corporales, applicando ſemina rerum & actiua paſſiuis.480.36.
Magorum facta, licet nonnulla fiãt ſolum per illuſionem, & præſtigias ſenſuum, tamen quædam in re, & ſecundum exiſtentiam fiunt.448.5.
Magorum mirabilia opera, an ſint omnino opera naturalia hoc eſt, ex cauſis merè naturalibus, & non depẽdentia a ſubſtantijs ſeparatis. 449.6.
Magorũ operationes ſupra facultatem naturalem, malorũ dæmonum poteſtate, & virtute fiunt.462.16.
Magorum opera nõ omnia ſunt vana, & conficta.446.3.
Magorum tota opera, & efficacia in quo fundetur. 473.28.
Magica ars, dato quod ſit alicuius efficaciæ, an tota eius vis ſit in illuſione ſenſuum, & imaginationis: ita vt ex parte rei nullus ſequatur effectus, nec ſint entia vera, & naturalia, quæ a Magis fiunt, ſed ſolùm præſtigium, & illuſio oculorum.447.4.
Magicorum operum, & mirabilium, quæ referuntur, pluri ma ſunt falſa, conficta, & ex hominum vanitate credita. 446.2.
Mediatores, qui pro alijs cõtractus conſtituunt ſimoniacos, quas incurrant pœnas.435.14
Meritum nullo modo proportionatur intentioni.311.16.
Meritum nõ duplicatur, niſi ſit magna continuatio, & perſeuerantia in actu.311.18.
Meritum non ſolùm non proportionatur intenſioni, ſed nec magna multitudo actuũ remiſſorum æquiualet vni actui intenſo, & præfecto.311.17.
Mortem ſibi conſciſcere, ſicut ſemper impium, ita mortem patienter, & liberè ſubire, plerunque conſilium, nonnũquam præceptum eſt.353.1.

Natio

N

NAtio nuſquam eſt, nec vnquam fuit, nec erit, vbi non ſit notitia de Deo probabilis, & cui omnes teneantur rationabiliter credere. p. 57. nu. 4.

Nauigare, & artem militarem exercere, etiam cum magno vitæ periculo, ſeruatis circunſtantijs (quæ magis, & vt plurimùm contingunt) licet. 378. 32.

O

OBiectum voluntatis non eſt ſolùm verum bonum. pag. 372. num. 22.

Occidere hominem Reipu. nociuum ex intentione, ſtando in iure Diuino, & naturali, licet. 369. 18.

Occidi quomodo dupliciter poteſt homo, ex intentione, & præter intentionem. 368. 17.

Opera aliqua fiunt à magis, quæ nullo modo fiunt per gratias gratias datas, & è contrario. 460. 13.

Opera eadem, vel ſimilia fiunt per artes magicas, & per gratias gratis datas. 460. 12.

Opiniones ſecunda, & tertia de augmento charitatis, in quo differant a prima. 300. 8.

Opiniones tres de hoc: An in beneficijs Eccleſiaſticis vniuerſaliter ſimonia ſit iuris poſitiui. 415. 41.

P

PAnem licet alteri cedere, cum certa pernicie propriæ vitæ. p. 376. 26.

Papa, quod det clerico penſionē aliquam in alieno beneficio, ſolum, quia ſit clericus, nō videtur irrationabile. 422. 51.

Papa in ſimonia, quæ eſt iuris diuini, æquè, vel grauius poteſt eſſe ſimoniacus, ac alius homo. 413. 39.

Papa non poteſt vēdere ſine vitio ſimoniæ, ex quacunque cauſſa, quodcunque beneficiū Eccleſiaſticum. 417. 44.

Papa non poſſet dare alicui penſionem aliquā ſuper beneficio Eccleſiaſtico, qui nullū miniſterium, neque temporale, neque ſpirituale conferret in Eccleſiam, vel alio pio titulo. 421. 50.

Papa ſi alicui, iuſto, vel iniuſto titulo concedat penſionem ſine obligatione ad aliquod miniſterium ſpirituale, neque ratione alicuius tituli ſpiritualis, talis penſio eſt merè temporalis: Et quomodo vendere talem penſionem, aut redimere pretio quolibet temporali, non ſit ſimoniacum. 422. 52.

Peccare aliquis poteſt antequā Deum recognoſcat, aut cognoſcere poſſit. 517. 9.

Peccatum nullum veniale poteſt tollere gratiam. 316. 22.

Peccata venialia non diminuunt charitatem. 317. & ſeq.

Pecunia ex contractu ſimoniaco acquiſita cui debeat reſtitui. 432. num. 6.

Penſio quæ aſſignatur alicui ſuper

per beneficiũ alterius ratione alicuius miniſterij ſpiritualis licita eſt, & honeſta.429.48.

Penſio quæcunque, quam Papa imponit, vel ex officio ſuo, vel ad alterius ſupplicationem, modo non ſit cauſſa permutationis, & ſit ſine obligatione ad aliquod officium, vel miniſterium ſpirituale, poſſet vendi, & ſine ſimonia redimi. Et an talis penſionarius teneatur ad officium canonicum.423.54.

Pontifices parati ad dandum beneficia conſanguineis ſine deliberatione, peccant mortaliter.408.29.

Præbēdæ omnes militares, quas commendas vocant authoritate Papæ poſſunt vendi pro temporali, ſine vitio ſimoniæ. 419.45.

Præceptum de non occidendo eſt iuris naturalis, & non poſitiui, ſicut etiam alia præcepta Decalogi ſecundum authorem.367.12.

Præceptum de non occidendo, ſemper fuit æquale, & ante legem, & in lege, & tempore Euangelij.368.15.

Præcepto de non occidendo, non magis prohibetur homicidiũ authoritate publica, quàm priuata.369.16.

Præcepto hoc, Non occides, quo modo prohibetur omne homicidium, quod, ſtando in lege naturæ ſola, eſt malum, & irrationabile.369.15.

Præcepto, Non occides, quid, & quale homicidium prohibeatur: Et de triplici opinione ibi recitata.266.& ſeq.11.

Prǣſtare obſequium Pontifici, vt illa ratione poſſis conſequi beneficium, an, & quando eſſet ſimoniacum.412.37.

R

Rationis ad vſum peueniēs, qui nec Deum cognoſcit, nec poteſt cognoſcere, an poſſit peccare. pag. 515. n.8.

Rationis ad vſum quilibet perueniens, non tenetur ſe conuertere in Deum explicitè, diſtinctè, & formaliter.642.2.

Rationis ad vſum quilibet perueniens, ad actum aliquem tenetur ſtatim.526.3.

Rationis ad vſum quilibet perueniens, tenetur ſe conuertere in bonum eo modo, quo tunc poteſt, id eſt, conformiter ad cognitionem, quam habet.526.4.

Rationis ad vſum poſſet aliquis venire, & pro aliquo tempore non habere notitiam Dei. 508.5.

Rationis ad vſum veniens, etiāſi Deum non cognoſcat, an poſſit bene moraliter agere. 509.6.

Rationis vſus primum inſtans, quid ſit, vel quid vocetur. Et quomodo deliberatio prima non poſſit eſſe propriè libera ideſt, vt ſit in poteſtate hominis deliberare, & non deliberare. 501.20.

Ra-

Digitized by Google

Rationis vſum an poſſit aliquis habere circa aliquam materiam, vel obiectum, & non circa aliud, vt pote circa materiam Iuſtitiæ, & non circa materiam Temperantię, vt ſit ea pax rationis ad liberandum, & iudicandum, an ſit iurandum, vel nocendum alicui, & non ſit capax conſultandi de fornicatione, ſed habeat ſe ad illam ſicut puer. 499.17.

Rationis vſum an poſſit habere aliquis ad peccandum venialiter, priùs quam ad peccandum mortaliter. 521.11.

Rationis vſum habere, quid ſit. 489.3.

Rationis vſum habere ſufficientem circa artes, qui non habeat circa materiam moralē, videtur poſſibile. 500.17.

Rationis vſum habere ſufficientem circa artes, qui non habeat circa materiam moralē, licet ſit poſſibile, tamen videtur valde difficile, vel nunquam contingere. 500.18.

Rationis vſum habere circa materiam aliquam moralem, & non circa omnes, putatur impoſſibile ab authore. 500.19.

Rationis vſum, quod vnus homo habeat, & alius non vnde proueniat. 495.8.

Rationis vſum, quod vnus homo habeat, & alius non, poteſt immediatè ex parte intellectus, & voluntatis prouenire. 495.9.

Rationis vſum, quod vnus homo habeat, & alius non, non prouenit ex aliquo habitu a natura concreato in intellectu, vel in voluntate, qui ſolùm ſit in vno, & non in alio; vel in puero, & non in adulto. 495.10.

Recentiorum dictum, quod detur tempus induciarum, in quo aliquis poteſt deliberare, vanum eſt. 503.26.

Religionem ſi quis ingrediatur, an qui eum recipit, poſſit pro ingreſſu aliquid recipere. 435.12.

Reſtitutio pecuniæ acquiſitæ, per ſimoniam, non eſt de iure Diuino. 427.

Reſtitutionem ſi quis bona fide fecit dando pauperibus, vel illi quo accepit, an teneat factum. 432.

S

SAcrificare homines Deo, vt faciunt barbari, eſt iure Diuino, & naturali prohibitum. pag. 337. num. 7.

Sepulturæ ius priuatum, an poſſit aliquis obtinere, & quomodo. 435.11.

Simonia aliqua eſt omnino, & præciſè de iure poſitiuo. 398. 16.

Simonia an contingat circa penſiones. 420.47.

Simonia an ſit aliqua circa ea, quæ ſunt verè ſpiritualia, & ſecundùm ſe, & de iure poſitiuo. Et quomodo contractus aliquis, vel permutatio ſpiritualis ſecundùm ſe, de iure poſi-

Digitized by Google

poſitiuo ſit ſimoniaca 399.57
Simonia omnis an ſit iure Diuino prohibita, & an aliqua ſit ſolùm iure poſitiuo.396.
Simonia quomodo fortè eſſet, ſi preces, fauor, vel laus, & amicitia deducerentur in pactum.411.35.
Simonia omnis in Eccleſiaſtico beneficio, an ſit iuris poſitiui. 415.42.
Simonia quomodo eſſet, ſi fauor, vel preces, vel laus reſoluerentur tanquam pretium in aliquid temporale.411.34.
Simonia diuino iure eſt prohibita.394.10.
Simonia eſt illicita.394.9.
Simonia iure naturali prohibita eſt.395.11.
Simonia non committitur, nec circa ſcientiam, aut doctrinã, nec circa aliud, quod ſit ſpirituale a ſpiritu creato.396.5.
Simoniæ crimen, aut inter Paganos, & idololatras eſſe potuerit.404.20.
Simoniæ definitio: & vnde dicta Simonia.387.2.
In ſimonię definitione quid per emptionem, & venditionem intelligatur.392.7.
Simoniæ peccatũ in lege ſcripta potuit eſſe, & fuit.403.18.
Simoniæ peccatũ in lege naturę potuit eſſe, aut fuit.404.19.
Simoniæ obiectum circa, quod verſatur.387.3.
Simoniacus an poſſit eſſe ſummus Pontifex.413.38.
Simoniacus an ſit is, qui timore conſanguinitate, precibus, & fauore, aut obſequio adminiſtrat ſpiritualia.405.22.
Simoniacus an de iure naturali, & Diuino teneatur reſtituere, an ex ſolo poſitiuo. 426.1. & ſeq.3.
Simoniaci pœna, quæ ſit.436.16
Simoniacum eſt conferre beneficium Eccleſiaſticum pro obſequio, cum tale obſequium eſt pecunia æſtimabile, ita vt tandem reſoluatur incommodum temporale: Et quid ſi nõ adſit pactum expreſſum, vel tacitum.412.36.
Simoniacum non eſt, conferre ſpirituale ſine reſpectu ad cõmodum vel incommodum, timore indignationis.405.23.
Simoniacum an ſit ſperare beneficium ſpirituale ex officio temporali.415.& ſeq.40.
Simoniacè conſequutus beneficium Eccleſiaſticum, nihil iuris acquirit in illo, neque facit fructus ſuos, ſed tenetur reſignare.426.2.
Spirituale dare digno ex timore mali temporalis, vt mortis, aut exilij, aut carceris, dummodo hoc non redundet in aliquod commodum temporale, vel ſit ex pacto, aut aliquo modo per modum pretij, non videtur eſſe malum. 406.25.
Spirituale dare ex timore alicui digno, videtur non eſſe malum.406.24.
Spirituale in argumento Simoniæ

niæ vocatur donum Spiritus ſancti.392.6.
Spirituale quid dicatur in materia ſimoniaca.388.4.
Spiritualia promittere, an ſit ſimonia.415.41.
Spiritualia ſunt aliqua iure poſitiuo: Et quæ ſint.397.14.

T

Titulus triplex recipiendi tẽporalia mediantibus ſpiritualibus deſcribitur. pag.437. num.17.
Temporale licet non poſſit aliquis recipere pro ſpiritualibus titulo emptionis, & venditionis, an aliquo titulo ſpirituali poſſint ipſa ſpiritualia eſſe media ad aliquod temporale.436.17.

V

Vendere canonicatum ſimplicem, non minus eſt ſimonia, quam vendere beneficiũ cum cura animarum. pag.416. num.43.
Verba nulla, nec exorciſmi, habent efficaciam infallibilem ad cogendum dæmones, & arcendum illos, ita ut ſemper ſortiantur effectum ſuum. 471.24.
Vitam per abſtinentiam, ex intentione reddere breuiorem non licet.147.12.
Vitam protelare, quantum quis per alimenta poſſit, non tenetur.148.13.
Vitam reddere breuiorem per abſtinentiam, vtrum liceat. 147.11.
Vitæ conſeruandæ ratione non ſunt omnia media adhibẽda, neceſſariò, ſed ſolùm illa, quæ ad hoc ſunt de ſe neceſſaria, & congrua.379.35.
Vitam abbreuiare nullo modo licet, etſi non teneatur aliquis omnia media licita etiam facere, vt ſibi vitam reddat longiorem.379.33.
Vitam ſuam propriam quilibet tenetur conſeruare per alimentum.321.1.
Vita non eſt in diſcrimine pro bonis temporalibus ponẽda, inter quæ gloria, honor, & fama reponuntur.380.36.
Vſum rationis poſſe tolli per habitus exiſtentes in voluntate, vt per odium, vel amorem voluntatis eſt probabile, poſita etiam omnimoda rectitudine ex parte ſenſitiua.497.13.
Vti alimentis, quibus vita breuior reddatur, quando non eſſet peccatum.148.14.
Vtens quis ſingularia inedia, & cibo nocuo, quando non excuſaretur a mortali peccato. 748.15.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

gle